

BESPLATNI BIBLIJSKI KOMENTARI

I TI MOŽEŠ RAZUMETI SVETO PISMO!

Prvi hrišćanski bukvar: Matej

BOB ATLI (BOB UTLEY)
PROFESSOR HERMENEUTIKE
(TUMAČENJA SVETOG PISMA)

SADRŽAJ

Reč pisca: Kako ovaj komentar može da vam pomogne?
Vodič za dobro čitanje Svetog pisma: Lično traganje za proverljivom istinom

Komentar:

Uvod u Mateja

Matej 1	Matej 10	Matej 20
Matej 2	Matej 11	Matej 21
Matej 3	Matej 12	Matej 22
Matej 4	Matej 13	Matej 23
Matej 5	Matej 14	Matej 24
Matej 6	Matej 15	Matej 25
Matej 7	Matej 16	Matej 26
Matej 8	Matej 17	Matej 27
Matej 9	Matej 18	Matej 28
	Matej 19	

Sažete definicije pojmova gramatike biblijskog grčkog jezika
Tekstualni kriticizam
Veroispovedanje

Glavne skraćenice:

SZ - Stari Zavet

NZ - Novi Zavet

LXX - Septuaginta

IVP - Inter Varsity Press

NJB - New Jerusalem Bible

KJV - King James Version

NASB – New American Standard Bible

NIDOTTE - New International Dictionary of Old Testament Theology and Exegesis

NKJV - New King James Version

UBS - United Bible Societies

NRSV - New Revised Standard Version

TEV - Today's English Version

SSP - Savremeni srpski prevod

NSP - Novi srpski prevod

EC - Čarničev prevod

DK - prevod Daničić-Karadžić

DS - D. Stefanovićev prevod

SADRŽAJ

SADRŽAJ	3
REČ PISCA: KAKO OVAJ KOMENTAR MOŽE DA VAM POMOGNE?	4
VODIČ ZA DOBRO ČITANJE SVETOG PISMA: LIČNO TRAGANJE ZA PROVERLJIVOM ISTINOM.....	6
UVOD U EVANĐELJE PO MATEJU	12
MATEJ 1	15
MATEJ 2	22
MATEJ 3	27
MATEJ 4	33
MATEJ 5	40
MATEJ 6	54
MATEJ 7	64
MATEJ 8	72
MATEJ 9	79
MATEJ 10	87
MATEJ 11	96
MATEJ 12	103
MATEJ 13	112
MATEJ 14	121
MATEJ 15	127
MATEJ 16	133
MATEJ 17	140
MATEJ 18	146
MATEJ 19	152
MATEJ 20	160
MATEJ 21	166
MATEJ 22	174
MATEJ 23	181
MATEJ 24	188
MATEJ 25	197
MATEJ 26	203
MATEJ 27	216
MATEJ 28	226
SAŽETE DEFINICIJE POJMOVA GRAMATIKE BIBLIJSKOG GRČKOG JEZIKA	230
TEKSTUALNI KRITICIZAM	237
VEROISPOVEDANJE	240

REČ PISCA: KAKO OVAJ KOMENTAR MOŽE DA VAM POMOGNE?

Tumačenje Svetog pisma je umni i duhovni postupak u kom se trudimo da shvatimo drevnog bogonadahnutog pisca kako bismo shvatili Božiju poruku i zatim je primenili u vremenu u kom živimo.

Duhovna strana ovog postupka je od ključnog značaja, ali ga je teško definisati. On zahteva naše predanje i otvorenost prema Bogu. Treba da budemo gladni (1) Boga i (2) bogopoznanja, i (3) voljni da mu služimo. Ovaj deo postupka se sastoji iz molitve, ispovedanja greha i spremnosti da se promeni način života. Sveti Duh ima ključnu ulogu u postupku tumačenja, ali i dalje je zagonetka zašto iskreni i pobožni hrišćani različito shvataju Sveto pismo.

Umni deo postupka je lakše opisati. Treba da budemo dosledni i pošteni u svom postupanju s biblijskim tekstom, a ne pod uticajem ličnih ili denominacijskih sklonosti. Svi smo pod uticajem istorijskog razdoblja u kom živimo i niko među nama nije nepristrasan i neopredeljen tumač. Zato vam ovaj komentar predstavlja pažljiv umni postupak koji sadrži tri načela tumačenja i ustrojen je tako da nam pomogne da se odupremo sopstvenim sklonostima.

PRVO NAČELO

Prvo načelo glasi da treba uzeti u obzir istorijske okolnosti u kojima je dotična biblijska knjiga napisana i specifičan istorijski povod za njeno pisanje. Svaki biblijski pisac je pisao s određenom svrhom na umu i želeo je da saopšti određenu poruku. Biblijski tekst danas ne može imati značenje koje izvorni, drevni i bogonadahnuti pisac nije imao na umu. Piščeva namera je ključ za tumačenje – a ne naše istorijske, emotivne, kulturne, lične i denominacijske potrebe. Primena je neodvojiva od tumačenja, ali ispravno tumačenje uvek treba da prethodi primeni. Mora se ponovo naglasiti da svaki biblijski tekst ima samo jedno jedino značenje. Upravo to značenje je biblijski pisac, vođen Svetim Duhom, nameravao da saopšti svojim savremenici. Ovo jedno značenje može imati višestruku primenu u različitim kulturama i okolnostima, ali svaka primena mora biti povezana s glavnom istinom biblijskog pisca. Zato ovaj serijal komentara s vodičem za proučavanje uvek sadrži uvod u biblijsku knjigu koja se obrađuje.

DRUGO NAČELO

Drugo načelo glasi da treba uočiti delove iz kojih se knjiga sastoji. Svaka biblijska knjiga je zaokruženo delo. Nijedan tumač nema pravo da deo istine izdvoji, a da ostale delove zanemari. Zato treba da se trudimo da shvatimo svrhu cele biblijske knjige pre nego što pristupimo tumačenju njenih delova. Ni manji komadi teksta – poglavlja, pasusi i stihovi – ne mogu imati značenje koje čitav deo knjige nema. Tumačenje treba da počne deduktivnim pristupom, od celine, i da onda pređe na induktivni pristup, na delove. Zato je ovaj biblijski komentar osmišljen tako da pomogne proučavaocima da prouče strukturu svakog dela knjige do nivoa pasusa. Podela na pasuse i poglavlja nije bogonadahnuti, ali nam pomaže kod uočavanja misaonih celina.

Tumačenje na nivou pasusa – a ne na nivou rečenice, dela rečenice, fraze ili reči – jeste ključ za uočavanje značenja koje je biblijski pisac imao na umu. Pasus se određuje na osnovu objedinjujuće teme, koja se često naziva i predmet ili tematska rečenica. Svaka reč, fraza, deo rečenice i svaka cela rečenica pasusa nekako su povezani s tom objedinjujućom temom. Oni je ograničavaju, proširuju, objašnjavaju ili je dovode u pitanje. Pravi ključ za ispravno tumačenje je praćenje piščeve misli pasus po pasus, i to treba učiniti sa svakim delom knjige. Ovaj komentar pomaže proučavaocima da to učine poredeći podele u savremenim engleskim prevodima. Ovi prevodi su izabrani jer primenjuju različite pristupe prevođenju:

1. *The United Bible Societies' Greek text* – popravljeno četvrto izdanje (*UBS⁴*). Podelu na pasuse su izvršili savremeni stručnjaci za biblijski tekst.
2. *The New King James Version (NKJV)* je doslovan prevod, urađen po načelu „reč za reč”. Zasnovan je na grčkim rukopisima iz tradicije poznate pod imenom *Textus Receptus*. Njegovi pasusi su duži nego kod ostalih prevoda, a takve duže celine pomažu proučavaocima da uoče objedinjujuću temu.
3. *The New Revised Standard Version (NRSV)* je prevod urađen po izmenjenom načelu „reč za reč”. On predstavlja prelaznu tačku prema sledeća dva savremena prevoda. Njegova podela na pasuse veoma pomaže u prepoznavanju tema.
4. *The Today's English Version (TEV)* je prevod urađen po načelu „dinamičkog ekvivalenta”. Objavilo ga je udruženje *United Bible Societies*. Ovaj prevod nastoji da Bibliju prevede tako da savremeni čitaoci s engleskog govornog područja mogu da shvate značenje grčkog teksta. Njegova podela na pasuse, posebno u evanđeljima, često

je izvršena prema govorniku, a ne tematski, isto kao i engleski prevod *NIV*, što nije korisno u postupku tumačenja. Zanimljivo je da i *UBS⁴* i *TEV* imaju istog izdavača, ali različitu podelu na pasuse.

5. *The Jerusalem Bible (JB)* je prevod urađen po načelu „dinamičkog ekvivalenta”. Urađen je na osnovu rimokatoličkog prevoda na francuski. Korisno je izvršiti poređenje s ovom podelom na pasuse koja je izvršena s evropskog stanovišta.

6. U ovom komentaru je naveden tekst iz prevoda *Updated New American Standard Bible (NASB)* koji je objavljen 1995. godine. Urađen je po načelu „reč za reč”. Deo komentara koji obrađuje tekst stih po stih prati podelu iz ovog prevoda.

TREĆE NAČELO

Treće načelo glasi da treba čitati razne prevode Svetog pisma kako bi se stekao uvid u što širi opseg mogućih značenja (u semantičko polje) biblijskih reči i fraza. Neka grčka fraza često može da se shvati na nekoliko načina. Različiti prevodi ističu te različite mogućnosti i pomažu nam da prepoznamo i objasnimo razlike među grčkim rukopisima Svetog pisma. Te razlike ne utiču na doktrinu, ali nam pomažu da pokušamo da dođemo do izvornog teksta koji je proizašao iz pera drevnog pisca.

Ovaj komentar pruža proučavaocima brz način da provere svoja tumačenja, ali ne s namerom da pruži konačne odgovore, nego da pruži potrebne podatke i izazove na razmišljanje. Druga moguća tumačenja često nam pomognu da ne budemo malograđanski nastrojeni, dogmatični i zarobljeni okvirima svoje denominacije. Tumači treba da imaju na raspolaganju širi opseg mogućih tumačenja da bi shvatili koliko drevni tekst može da bude dvosmislen. Zapanjujuće je koliko se hrišćani koji tvrde da im je Biblija izvor istine malo slažu oko njenog značenja.

Ova načela su mi pomogla da se u velikoj meri oduprem uticaju istorijskog razdoblja u kom živim jer su me primorala da se uhvatim u koštac sa drevnim tekstom. Nadam se da će i vama biti na blagoslov.

Bob Atli (Bob Utley)

Baptistički univerzitet Istočnog Teksasa (East Texas Baptist University), 27. jun 1996.

VODIČ ZA DOBRO ČITANJE SVETOG PISMA: LIČNO TRAGANJE ZA PROVERLJIVOM ISTINOM

Sledi kratko objašnjenje hermeneutičke filozofije dr Boba Atlija (Dr. Bob Utley) i metoda koji su upotrebljeni u njegovim komentarima.

Možemo li znati šta je istina? Gde se može naći? Možemo li da je proverimo upotrebom logike? Postoji li neki vrhovni autoritet? Postoje li apsolutne istine koje bi vodile naš život i naš svet? Da li život ima smisla? Zašto smo ovde? Gde idemo? Ova pitanja – o kojima razmišljaju svi razumni ljudi – zaokupljaju ljudski um od početka sveta (Propovednik 1:13-18; 3:9-11). Sećam se svoje potrage za osnovnim životnim osloncem. Bio sam mlad kada sam poverovao u Hrista, prvenstveno na osnovu svedočanstva dragih članova moje porodice. Ali, kako sam rastao, rasla su i moja pitanja o sebi i svetu u kom živim. Jednostavni i izlizani kulturni i religijski odgovori nisu mogli da objasne iskustva o kojima sam čitao i s kojima sam se susretao. Bilo je to vreme zbunjenosti, traganja i čežnje, tokom kog sam često osećao beznade suočen sa bezosećajnim i grubim svetom u kom sam živeo.

Mnogi su tvrdili da imaju odgovore na ova najdublja pitanja, ali nakon istraživanja i razmišljanja bih uviđao da se oni zasnivaju (1) na ličnoj filozofiji, (2) na drevnim mitovima, (3) na ličnim iskustvima ili (4) na psihičkim projekcijama. Ali meni je bio potreban određeni nivo proverljivosti, nekakav dokaz, nešto razumno na čemu bih temeljio svoj pogled na svet, životni oslonac, razlog da živim.

Sve to pronašao sam proučavajući Sveto pismo. Počeo sam da tražim dokaze za pouzdanost Svetog pisma i pronašao sam ih u sledećim oblastima: (1) u arheologiji, koja potvrđuje istorijsku pouzdanost Svetog pisma, (2) u tačnosti i preciznosti starozavetnih proroštava, (3) u jedinstvu biblijske poruke usprkos tome što je njeno zapisivanje trajalo šesnaest vekova, (4) i u ličnim svedočanstvima ljudi čiji životi su se trajno promenili zbog dodira sa Svetim pismom. Hrišćanstvo je zaokružen sistem verovanja i stoga može da se uhvati u koštac sa složenim pitanjima ljudskog života. To mi pružilo razumnu okosnicu života, a iskustvena strana biblijske vere mi je pružila radost i postojanost.

Mislilo sam da sam pronašao oslonac svog života – Hrista koji je predstavljen u Svetom pismu. Bio je to uzbudljiv doživljaj koji mi je doneo emotivno olakšanje. Ali i dalje se sećam preneraženosti i bola koje sam doživeo kad sam počeo da uviđam koliko različitih tumačenja Biblije zastupaju čak i ljudi koji pripadaju istim crkvama ili školama mišljenja. Potvrđivanje bogonadahnutosti i pouzdanosti Svetog pisma nije bio kraj, nego tek početak. Kako da proverim ili odbacim različita i protivrečna tumačenja mnogih teških odlomaka Svetog pisma koja zastupaju ljudi koji veruju u njegov autoritet i pouzdanost? (Evangeoski hrišćani veruju u pouzdanost Biblije, ali ne mogu da se slože oko njenog značenja!)

Ovo pitanje je postalo moj životni cilj i versko hodočašće. Znao sam da mi je vera u Hrista pružila veliki mir i radost. Moj um je usred relativizma kulture u kojoj živim i oholog dogmatizma suprotstavljenih religija i denominacija čeznuo za apsolutnim istinama. Tokom potrage za ispravnim pristupom drevnoj književnosti iznenadile su me sopstvene predrasude, nastale zbog istorijskog razdoblja, kulture i denominacije kojoj pripadam i zbog mog ličnog životnog iskustva. Često sam čitao Bibliju samo da bih pronašao potvrdu za svoje stavove. Koristio sam je kao izvor dogme, kako bih napao druge i istovremeno učvrstio sebe ublažujući svoju nesigurnost i nedostatke. Ovo spoznanje mi je bilo tako bolno!

Iako nikad neću biti potpuno objektivni, ipak mogu da postanem bolji čitalac Svetog pisma. Mogu ograničiti svoje predrasude tako što ću ih prepoznati i priznati da ih imam. Tako i dalje neću biti slobodan od njih, ali ću se suočiti sa sopstvenim slabostima. Sam tumač često je najveći neprijatelj dobrog čitanja Biblije!

Navešću neke pretpostavke s kojima pristupam proučavanju Biblije kako biste mogli da ih ispitajte zajedno sa mnom:

I. Pretpostavke

- (1) Verujem da je Sveto pismo jedino bogonadahnutu samootkrivenje jedinog istinitog Boga. Ono stoga treba da se tumači u svetlu namere njegovog božanskog pisca koja je izražena kroz ljudskog pisca u tačno određenim istorijskim okolnostima.
- (2) Verujem da je Sveto pismo pisano za ljude iz naroda – za svakog čoveka! Bog se prilagodio ljudima i jasno nam progovorio u određenim istorijskim i kulturnim okolnostima. Nije nam sakrio istinu, nego želi da je razumemo! Zato Biblija treba da se tumači u svetlu ondašnjeg, a ne našeg vremena. Ona danas ne može imati značenje koje njeni prvi čitaoci ili slušaoci nikako ne bi tako razumeli. Biblija je shvatljiva ljudima prosečne umnosti i koristi normalne obrasce i tehnike ljudske komunikacije.

(3) Verujem da celo Sveto pismo ima jednu poruku i svrhu. Ono samo sebi ne protivreči, iako sadrži teške i paradoksalne odlomke. Stoga je Sveto pismo svoj najbolji tumač.

(4) Verujem da svaki odlomak Svetog pisma (isključujući proroštva) ima jedno jedino značenje, koje se zasniva na nameri njegovog bogonadahnutog pisca. Iako nikad ne možemo biti sasvim sigurni koja je bila piščeva namera, postoje mnogi pokazatelji koji nam na nju ukazuju:

- (a) Književna vrsta (žanr) koja je izabrana za saopštavanje poruke
- (b) Istorijske okolnosti i naročit povod koji su bili okidač za pisanje
- (c) Književni kontekst, kako cele biblijske knjige, tako i svakog njenog dela
- (d) Poredak delova knjige (struktura knjige) i njihov odnos prema poruci cele knjige
- (e) Gramatičke posebnosti koja su upotrebljene da se saopšti određena poruka
- (f) Reči koje su izabrane da se ta poruka izloži

Prilikom proučavanja nekog biblijskog odlomka cilj nam je da proučimo svaku od ovih oblasti. Ali pre nego što objasnim svoj metod za dobro čitanje Svetog pisma, dozvolite mi da izložim neke od neprikladnih metoda koji se danas koriste. Upravo oni su stvorili tako velik broj raznovrsnih tumačenja i stoga ih treba izbegavati.

II. Pogrešni metodi tumačenja

(1) Zanemarivanje književnog konteksta biblijskih knjiga i upotreba svake rečenice, fraze ili čak pojedinačnih reči kao istinosnih iskaza, nepovezano s piščevom namerom i širim kontekstom. Ovo se često naziva „čupanje iz konteksta”.

(2) Zanemarivanje istorijskih okolnosti biblijske knjige i njihova zamena nekakvim tobože istorijskim okolnostima za koje postoji malo ili nimalo podrške u biblijskom tekstu.

(3) Zanemarivanje istorijskih okolnosti teksta i čitanje biblijskog teksta kao da su u pitanju jutrošnje mesne novine napisane prvenstveno za današnje pojedinačne hrišćane.

(4) Zanemarivanje istorijskih okolnosti teksta alegorizacijom iz koje nastaje filozofska ili teološka poruka koja je potpuno nepovezana s prvim primaocima i namerom bogonadahnutog pisca.

(5) Zanemarivanje izvorne poruke teksta zamenjujući je sopstvenim teološkim sistemom, omiljenom doktrinom ili savremenim pitanjem koje uopšte nije povezano s namerom bogonadahnutog pisca i porukom koju je zapisao. Ova pojava najčešće sledi nakon čitanja biblijskog teksta s ciljem da se uspostavi autoritet govornika. Ovaj pristup se često naziva „tumačenje reakcijom čitaoca” („Šta ovaj tekst znači za mene?”). Sva pisana ljudska komunikacija sastoji se iz najmanje tri međusobno povezana sastojka:

U prošlosti su se svi pristupi čitanju Biblije usredsređivali na jedan od ova tri sastojka. Ali, da bi se bolje izrazila jedinstvena bogonadahnutost Biblije, potrebno je da se gornji nacrt dopuni:

Neophodno je da sva tri sastojka budu uključena u postupak tumačenja. Da bi provera bila moguća, moje tumačenje se usredsređuje na prva dva sastojka: na pisca i na tekst. Pri tome verovatno reagujem na zloupotrebe teksta koje sam naveo: (1) na alegorizaciju ili produhovljavanje teksta i (2) na tumačenje reakcijom čitaoca („Šta ovaj tekst znači za mene?”). Zloupotreba teksta se može pojaviti u svakom koraku tumačenja. Zato uvek treba proveravati svoje motive, predrasude, pristup tekstu i primenu. Ali kako da ih proverimo ako za tumačenje nema granica, ako u tumačenju ne postoje pravila i

merila? Zato nam pišćeva namera i struktura njegovog teksta pružaju merila pomoću kojih možemo da ogranićimo opseg mogućih ispravnih tumaćenja.

Stoga se u svetlu ovih neispravnih pristupa ćitanju teksta nameće pitanje koje glasi: Koji to pristupi ćitanju i tumaćenju Biblije pružaju neku meru proverljivosti i doslednosti?

III. Dobri načini da se pristupi ćitanju Svetog pisma

Ovde neću raspravljati o posebnim pristupima za tumaćenje pojedinaćnih književnih vrsta, nego o općtim načelima hermeneutike koja su dobra za sve vrste biblijskog teksta. Dobra knjiga o posebnim pristupima svakoj književnoj vrsti zove se *Kako tumaćiti Bibliju*, a napisali su je Gordon Fi (Gordon Fee) i Daglas Stjuart (Douglas Stuart).

Moj metod se prvo usredsređuje na to da ćitalac, pomoću ćetiri kruga lićnog ćitanja, dozvoli Svetom Duhu da baci svetlo na Bibliju. Tako Sveti Duh, biblijski tekst i ćitalac dolaze na prvo, a ne na drugo mesto. Ćitalac je time istovremeno zašćićen od potpaćanja pod prekomerni uticaj biblijskih komentatora.

Ćuo sam jednu izreku koja glasi: „Biblija baca mnogo svetla na komentare.” Ne navodim je da bih omalovaćio prirućnike za proućavanje, nego da vas podstaknem da ih upotrebite u pravo vreme.

Moramo biti u stanju da obrazloćimo svoja tumaćenja iz samog biblijskog teksta. U ovih šest oblasti moguća je bar delimićna proverljivost:

- (1) Istorijske okolnosti
- (2) Književni kontekst
- (3) Gramatićka struktura teksta (sintaksa)
- (4) Onovremena upotreba pojedinih reći
- (5) Odgovarajući uporedni tekstovi
- (6) Književna vrsta

Moramo biti u stanju da objasnimo razloge i logiku na kojima zasnivamo svoja tumaćenja. Biblija je nać jedini izvor vere i dela. Na žalost, hriććani se često ne slažu oko pitanja ćemu nas ona ući i šta podrćava.

Ćetiri kruga ćitanja osmićljena su tako da se iz njih mogu steći sledeći uvidi koji su vaćni za tumaćenje:

- (1) Prvi krug ćitanja
 - (a) Proćitajte celu biblijsku knjigu odjednom. Zatim je ponovo proćitajte iz drugog prevoda, najbolje iz nekog sa drugaćijim prevodilaćkim pristupom: (i) iz prevoda po naćelu „reć za reć” (*NKJV, NASB, NRSV*)
 - (ii) iz prevoda po naćelu „dinamićkog ekvivalenta” (*TEV, NJB*)
 - (iii) iz opisnog prevoda (parafraze) (*LB, AB*)
 - (b) Uoćite glavnu svrhu pisanja cele knjige. Prepoznajte njenu temu.
 - (c) Ako je moguće, prepoznajte deo knjige ili poglavlje ili pasus ili rećenicu koji jasno iskazuju ovu glavnu svrhu ili temu cele knjige.
 - (d) Prepoznajte koja književna vrsta preovladava
 - (i) U Starom Zavetu
 - 1) Hebrejska naracija
 - 2) Hebrejska poezija (mudrosna književnost, Psalmi)
 - 3) Hebrejska proroćtva (proza i poezija)
 - 4) Zakoni
 - (ii) U Novom Zavetu
 - 1) Naracija (evanđelja, Dela apostolska)
 - 2) Parabole (u evanđeljima)
 - 3) Pisma i poslanice
 - 4) Apokaliptićna književnost
- (2) Drugi krug ćitanja
 - (a) Ponovo proćitajte celu knjigu, ovaj put da biste prepoznali njene najvaćnije teme.
 - (b) Zapišite pregled najvaćnijih tema knjige i sažeto zabelećite sadržaj svake od njih po jednim jednostavnim iskazom.
 - (c) Uporedite svoj iskaz o svrsi knjige i svoj općti pregled najvaćnijih tema s prirućnicima za proućavanje Biblije.
- (3) Treći krug ćitanja

- (a) Još jednom pročitajte celu biblijsku knjigu, ovaj put da biste iz nje saznali istorijske okolnosti i konkretan povod za njeno pisanje.
- (b) Popišite sledeće istorijske stavke koje se spominju u toj biblijskoj knjizi:
 - (i) Pisca
 - (ii) Datum pisanja
 - (iii) Prismoce
 - (iv) Konkretno razloge za pisanje
 - (v) One kulturne činioce koji su povezani sa svrhom pisanja
 - (vi) Spomenute istorijske ličnosti i događaje
- (c) Proširite svoj pregled tog dela knjige koji proučavate dodajući mu podelu sve do nivoa pasusa. Uvek prepoznajte gde vaš deo knjige počinje i završava i zapišite njegov pregled. Deo knjige se može prostirati na nekoliko poglavlja ili na nekoliko pasusa. Ovo će vam omogućiti da pratite logiku bogonadahnutog pisca i da uočite kako je ustrojio tekst.
- (d) Proverite svoja zapažanja o istorijskim okolnostima pomoću odgovarajućih priručnika.

(4) Četvrti krug čitanja

- (a) Ponovo pročitajte deo knjige koji proučavate iz nekoliko prevoda:
 - (i) iz prevoda po načelu „reč za reč” (*NKJV, NASB, NRSV*)
 - (ii) iz prevoda po načelu „dinamičkog ekvivalenta” (*TEV, NJB*)
 - (iii) iz opisnog prevoda (parafraze) (*LB, AB*)
- (b) Prepoznajte stilske i gramatičke strukture:
 - (i) fraze koji se ponavljaju (Efescima 1:6,12,13)
 - (ii) gramatičke strukture koji se ponavljaju (Rimljanima 8:31)
 - (iii) suprotstavljene pojmove
- (c) Popišite sledeće
 - (i) Važne izraze
 - (ii) Neobične izraze
 - (iii) Važne gramatičke strukture
 - (iv) Posebno teške reči, delove rečenice i cele rečenice
- (d) Potražite odgovarajuće uporedne odlomke
 - (i) Pronađite biblijski odlomak koji najjasnije obrazlaže temu koju proučavate koristeći sledeće priručnike:
 - 1) Knjige iz oblasti sistematske teologije
 - 2) Izdanja Biblije s adresama uporednih odlomaka
 - 3) Biblijske konkordance
 - (ii) Istražite da li postoji biblijski tekst koji u paru s odlomkom koji proučavate stvara paradoks o datoj temi. Mnoge biblijske istine su izražene u dijalektičkim parovima. Mnoge netrpeljivosti među denominacijama nastaju jer se kao dokaz koriste stihovi koji predstavljaju samo jednu stranu te biblijske dijalektičke napetosti. Sve Pismo je bogonadahnuto i stoga moramo istražiti njegovu celokupnu poruku kako bi naše tumačenje odražavalo celobiblijsku ravnotežu.
 - (iii) Potražite uporedne odlomke u samoj biblijskoj knjizi, zatim u drugim knjigama istog biblijskog pisca, a onda u biblijskim knjigama iste književne vrste. Biblija je svoj najbolji tumač jer ima jednog pisca, Svetog Duha.
- (e) Upotrebite sledeće priručnike da proverite svoja zapažanja o istorijskim okolnostima i povodu za pisanje:
 - (i) Biblije za proučavanje
 - (ii) Biblijske enciklopedije, priručnike i rečnike
 - (iii) Uvode u Bibliju
 - (iv) Biblijske komentare (u ovom koraku proučavanja dozvolite široj zajednici vernika, iz prošlosti i sadašnjosti, da pomogne i ispravi zaključke vašeg ličnog proučavanja). Uvode u Bibliju

IV. Primena tumačenja Svetog pisma

U ovom koraku prelazimo na primenu. Odvojili ste vreme da razumete tekst u svetlu njegovih izvornih okolnosti i sada treba da ga primenite u svom životu i u svojoj kulturi. Biblijski autoritet definišem kao „shvatanje poruke koju je bogonadahnuti biblijski pisac saopštio svojim savremenima i njenu primenu u današnje vreme.”

Primena treba da sledi nakon tumačenja namere bogonadahnutog pisca i po ugledu na njegovu logiku. Nijedan biblijski odlomak se ne može primeniti u današnje vreme dok prvo ne saznamo šta je taj odlomak saopštavao u svoje vreme! Biblijski odlomak ne može poprimiti značenje koje nikad nije imao!

Podrobni pregled do nivoa pasusa (iz trećeg kruga čitanja) sada će biti vaš vodič. Tekst treba primeniti na nivou pasusa, a ne na nivou pojedinačnih reči. Reči imaju značenje samo u kontekstu; delovi rečenice imaju značenje samo u kontekstu; cele rečenice imaju značenje samo u kontekstu. Biblijski pisac je jedina bogonadahnuta osoba u celom postupku tumačenja. Mi samo idemo kuda nas on vodi u skladu s prosvetljenjem koje smo primili od Svetog Duha. Ali prosvetljenje nije bogonadahnutost. Da bismo mogli da kažemo „ovako govori Gospod” moramo se držati namere bogonadahnutog pisca. Primena treba da bude izričito povezana s opštom svrhom celog spisa, dela knjige kom pasus pripada i s razvojem misli iz pasusa u pasus.

Ne dozvolite da današnji problemi tumače Bibliju – pustite Bibliju da govori! To će možda zahtevati od nas da iz teksta izdvajamo načela. To je ispravno ako tekst podržava ta načela. Nažalost, naša načela često su upravo to – „naša” načela, a ne načela iz biblijskog teksta.

U primenjivanju Biblije je važno da ne zaboravimo da svaki biblijski tekst (osim proroštava) ima jedno jedino značenje. To značenje je povezano s ciljevima zbog kojih je bogonadahnuti pisac pisao raspravljajući o rešenju za neku krizu ili potrebu u vreme kad je živeo. Iz ovog jednog i jedinog značenja mogu proizaći mnoge i raznovrsne primene. Svaka primena će biti zasnovana na potrebama primalaca, ali mora biti povezana sa značenjem koje je bogonadahnuti pisac imao na umu.

V. Duhovna strana tumačenja

Sve do sada obrazlagao sam logički postupak tumačenja i primene, a sada ću ukratko izložiti duhovnu stranu tumačenja. Meni je u tome pomoglo ravnanje po sledećem spisku koraka:

- (a) Molite se za pomoć Svetog Duha (Prva Korinćanima 1:26–2:16).
- (b) Molite se za oprostjenje i očišćenje od greha kojih ste svesni (Prva Jovanova 1:9).
- (c) Molite se da imate veću želju za poznavanjem Boga (Psalam 19:7-14 i 42:1).
- (d) Odmah primenite sve što otkrijete tokom proučavanja.
- (e) Ostanite ponizni i poučljivi.

Veoma je teško održati ravnotežu između logičkog postupka i duhovnog vodstva Svetog Duha. Sledeći odlomci su mi pomogli da je uspostavam:

- (a) Iz knjige Džejmsa Sajera (James W. Sire), *Scripture Twisting*, str. 17-18:

„Prosvetljenje uma pripada svim pripadnicima Božijeg naroda, a ne samo duhovnoj eliti. U biblijskom hrišćanstvu nema gurua, nema posebno prosvetljenih ni onih preko kojih stiže jedino pravo tumačenje. Stoga, iako Sveti Duh daje posebne darove mudrosti, znanja i duhovnog razlučivanja, on hrišćane kojima je dao te darove ne postavlja da budu jedini autoriteti za tumačenje njegove reči. Svaki pripadnik njegovog naroda treba da uči, prosuđuje i razlučuje na osnovu Svetog pisma, koje ima autoritet čak i nad onima kojima je Bog dao posebne sposobnosti. Dakle, kroz celu knjigu polazim od pretpostavke da je Biblija Božije istinito otkrivenje čitavom ljudskom rodu, da je ona naš vrhovni autoritet u svim pitanjima o kojima govori, da nije obavijena velom misterije nego da obični ljudi iz svake kulture mogu ispravno da je razumeju.”

- (b) O Kjerkegoru (Kierkegaard) iz knjige Bernarda Rema (Bernard Ramm) *Principi tumačenja Biblije*, str. 64:

„Po Kjerkegoru [Kierkegaardu] je gramatičko, leksičko i istorijsko proučavanje Biblije potrebno, ali samo priprema za istinsko čitanje Biblije. Da bi neko čitao Bibliju kao Božju reč, čovek je morao čitati sa srcem u ustima, mora da se popne na vrhove prstiju u iščekivanju, iskrenim očekivanjem u razgovoru sa Bogom. Čitati Bibliju bez razmišljanja i lakomisleno ili akademski ili profesionalno ne znači čitati Bibliju kao Božju reč. Samo ako je čovek čita kao ljubavno pismo, on ga čita kao Božju reč.”

- (c) Rouli (H. H. Rowley) piše na 19. stranci knjige *The Relevance of the Bible*⁹³:

„Nijedno razumevanje Biblije koje je samo umno, koliko god da je potpuno, ne može da usvoji sva njena blaga. Umno razumevanje nije za prezir, jer je ključno za potpuno razumevanje, ali ono treba da vodi duhovnom razumevanju duhovnih blaga ove knjige. Tek to je potpuno razumevanje Biblije. Za duhovno razumevanje je potrebno više od umne usredsređenosti. O duhovnim pitanjima se rasuđuje duhovno i svakom proučavaocu Biblije je potreban stav duhovne prijemčivosti, žudnja da nađe Boga kako bi mogao da mu se preda. Jedino tako može da prevaziđe naučno istraživanje i pristupi bogatijem nasleđu ove najveće od svih knjiga.”

VI. Metodi tumačenja u ovom komentaru

Predviđeno je da vam ovaj *komentar s vodičem za proučavanje* pomogne na sledeći način:

- (1) Svaka biblijska knjiga ima uvodni istorijski pregled. Pročitajte taj deo štiva kad završite Treći krug čitanja.
- (2) Na početku svakog poglavlja pronaći ćete uvid iz konteksta. To će vam pomoći da uočite strukturu tog dela knjige.
- (3) Na početku svakog poglavlja ili većeg dela knjige navedena je podela na pasuse s podnaslovima iz nekoliko savremenih engleskih prevoda:
 - (a) *New American Standard Bible (NASB)*, ažuriran 1995. godine
 - (b) *New King James Version (NKJV)*
 - (c) *New Revised Standard Version (NRSV)*
 - (d) *Today's English Version (TEV)*
 - (e) *Jerusalem Bible (JB)*.

Podela na pasuse nije bogonadahnuti i zato treba da je otkrijemo iz konteksta. Poređenjem nekoliko savremenih prevoda koji koriste različite pristupe prevođenju i različita teološka stanovišta možemo da analiziramo strukturu misli bogonadahnutog pisca. Svaki pasus sadrži jednu glavnu istinu, takozvanu „tematsku rečenicu” ili „središnju ideju teksta”. Ova objedinjujuća misao je ključ za ispravno istorijsko i gramatičko tumačenje. Nikada ne bi trebalo da tumačimo tekst koji je manji od jednog pasusa, niti da iz njega propovedamo ili poučavamo! Ne zaboravite ni da je svaki pasus povezan s pasusima koji ga okružuju. Zato je veoma važno sastaviti pregled cele knjige do nivoa pasusa. Tako ćemo moći da pratimo logički razvoj teme onako kako ga je sastavio bogonadahnuti biblijski pisac.

- (4) Beleške u ovom komentaru pristupaju tumačenju stih po stih, što nas primorava da pratimo misao bogonadahnutog pisca. Beleške sadrže podatke iz nekoliko oblasti:
 - (a) Književni kontekst
 - (b) Uvidi iz istorije i kulture
 - (c) Podaci o gramatici
 - (d) Proučavanje pojedinih reči
 - (e) Odgovarajući uporedni odlomci
- (5) Na nekim mestima u ovom komentaru tekst engleskog prevoda *New American Standard Bible* (ažuriran 1995. godine), dopunjen je tekstom nekih drugih savremenih engleskih prevoda:
 - (a) *New King James Version (NKJV)*, koji sledi rukopise poznate pod imenom *Textus Receptus*.
 - (b) *New Revised Standard Version (NRSV)*, što je revizija prevoda *Revised Standard Version* koji je izvršio savez *National Council of Churches* po načelu „reč za reč”.
 - (c) *Today's English Version (TEV)*, što je prevod po načelu „dinamičkog ekvivalenta”, društva *American Bible Society*.
 - (d) *New Jerusalem Bible (NJB)*, engleski prevod Biblije zasnovan na rimokatoličkom francuskom prevodu po načelu „dinamičkog ekvivalenta”.
- (6) Poređenje savremenih prevoda može da pomogne onima koji ne znaju grčki i hebrejski da uoče probleme u tekstu:
 - (a) Razlike među rukopisima
 - (b) Druga moguća značenja reči
 - (c) Gramatički teške tekstove i konstrukcije
 - (d) Dvosmislene tekstove

Iako savremeni prevodi ne mogu da reše ove probleme, oni pomažu da ih prepoznamo kao mesta koja zahtevaju dublje i podrobnije proučavanje.

- (7) Na kraju svakog poglavlja nalaze se odgovarajuća pitanja za razmatranje koja se tiču najvažnijih problema u tumačenju tog poglavlja.

UVOD U EVANĐELJE PO MATEJU

UVODNA IZJAVA

- A. Sve do vremena Renesanse/Reformacije, smatrano je da je Evanđelje po Mateju prvo napisano Evanđelje (rimokatolička crkva još uvek to smatra).
- B. Ono je najkopiranije, najcitiranije, najkorištenije Evanđelje u katehizmu i u ranoj crkvenoj liturgiji tokom prva dva veka.
- C. Vilijam Barklej (William Barclay) u *Prva tri Evanđelja (The First Three Gospels)*, str. 19, kaže: „Kada uzmemo Mateja, uzimamo knjigu za koju slobodno možemo reći da je najznačajniji pojedinačan dokument hrišćanske vere, jer u njoj imamo najpotpuniji i najsistematičniji zapis o Isusovom životu i učenjima.”
To je zato što ovo Evanđelje na tematski način razvija Isusova učenja. Korišteno je za poučavanje novih obraćenika (i Jevreja i pagana) o životu i poruci Isusa iz Nazareta, Hrista.
- D. Ono na logičan način povezuje Stari i Novi Zavet, jevrejske vernike i paganske vernike. Koristi starozavetni format obećanje/ispunjenje, kao i rane propovedi iz Dela, koje se nazivaju *kerygma*. Više od pedeset puta citira Stari Zavet, a još mnogo češće aludira na njega. Takođe, govoreći o Isusu koristi mnoge nazive i analogije koje su korištene za Gospoda.
- E. Stoga, ciljevi Evanđelja po Mateju su evangelizacija i učenje, bratski aspekti Velikog Poslanja (Mt 28:19-20).
 1. pomažu da se Jevreji obrate, tako što ih upoznaju sa Isusovim životom i učenjima,
 2. poučavaju i vernike, Jevreje i pagane, o tome kako treba da žive kao hrišćani.

AUTORSTVO

- A. Iako najstariji primerci grčkog NZ (200-400. g.n.e.) sadrže oznaku „po Mateju”, autor je nepoznat.
- B. Tradicija rane crkve je saglasna oko toga da je ovo Evanđelje napisao Matej (poznat i kao Levi, up. Mk 2:14; Lk 5:27,29), carinik (up. Mt 9:9; 10:3) i Isusov učenik.
- C. Matej, Marko i Luka su zapanjujuće slični:
 1. često koriste iste SZ citate, koji se ne nalaze u Mazoretskim tekstovima, niti u Septuaginti,
 2. često citiraju Isusove reči sa neobičnim gramatičkim konstrukcijama, čak i koristeći retke grčke reči,
 3. često koriste izraze ili čak i rečenice sa potpuno istim grčkim rečima,
 4. očigledno je da je došlo do književnog posuđivanja.
- D. Razvijeno je nekoliko teorija o odnosu između Mateja, Marka i Luke (sinoptička Evanđelja):
 1. Tradicija rane crkve je saglasna oko toga da je ovo Evanđelje napisao Matej (Levi), carinik i Isusov učenik. Sve do vremena Renesanse/Reformacije, bilo je jednoglasno prihvaćeno da je apostol Matej autor.
 2. Oko 1776. godine, A. E. Lesing (A. E. Lessing) - a kasnije i Gisler (Gieseler), 1818. godine - razvija teoriju oralnog stadijuma u razvoju sinoptičkih („istovremeno sagledati”) Evanđelja. Zastupao je teoriju po kojoj se ona zasnivaju na starijim oralnim tradicijama, koje su pisci prilagodili za svoje ciljne grupe:
 - a. Matej: Jevreji
 - b. Marko: Rimljani
 - c. Luka: paganiSvako je povezano sa odvojenim geografskim centrom hrišćanstva
 - a. Matej: Antiohija, Sirija
 - b. Marko: Rim, Italija
 - c. Luka: Primorska Cezareja, Palestina
 - d. Jovan: Efes, Mala Azija
 3. Početkom devetnaestog veka, J. J. Grisbak (J. J. Griesbach), razvija teoriju da su Matej i Luka napisali odvojene zapise o Isusovom životu, međusobno potpuno nezavisne. Marko je napisao kratko Evanđelje pokušavajući da pomiri ta dva zapisa.
 4. Početkom dvadesetog veka, H. J. Holcman (H. J. Holtzmann) razvija teoriju da je prvo napisano Evanđelje po Marku, a da su i Matej i Luka koristili njegovu strukturu, uz odvojeni dokument sa Isusovim rečima koji se

naziva *Q* (nemački *quelle* ili „izvor“). Ova teorija je nazvana teorijom „dva izvora“ - takođe ju je prihvatio Fredrik Šlejermaher (Fredrick Schleiermacher) 1832. godine.

5. Kasnije je B. H. Striter (B. H. Streeter) razvio modifikovanu teoriju „dva izvora“ - teoriju „četiri izvora“ - koja predlaže: „proto Luku“, Marka i *Q*.
6. Navedene teorije o nastanku sinoptičkih Evanđelja su samo pretpostavke. Ne postoji istorijski ili originalni spis koji bi dokazao postojanje „*Q*“ izvora ili „proto Luke“.

Savremeni stručnjaci jednostavno ne znaju kako su Evanđelja razvijena, niti ko ih je napisao (kao ni za SZ Zakon ili starije Proroke). Međutim, taj nedostatak informacija ne utiče na stav crkve o njihovoj nadahnutosti ili pouzdanosti kao istorijskih ili verskih dokumenata.

7. U strukturi i rečniku sinoptičkih Evanđelja postoje očigledne sličnosti, ali takođe postoje i brojne zanimljive razlike. Razlike su očigledne u direktnim svedočanstvima. Ranoj crkvi nisu smetale razlike između ta tri zapisa svedoka o Isusovom životu.

Moguće je da su ciljne grupe, stilovi autora ili upotreba različitih jezika (aramejski i grčki) uzroci tih navodnih neslaganja. Moramo naglasiti da su ti nadahnuti pisci, urednici ili sakupljači imali slobodu da odaberu, urede, prilagode i sumiraju događaje i učenja iz Isusovog života (up. *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma (How to Read the Bible for All Its Worth)*, Fi (Fee) i Stjuart (Stuart), str. 113-148).

- E. U Euzebijevoj (Euzebije) *Crkvenoj istoriji (Historical Ecclesiasticus)*, 3:39:16, zabeleženo je verovanje rane crkve, Papija Hierapolskog (130. g.n.e.), da je Matej svoje Evanđelje pisao na aramejskom. Međutim, savremeni stručnjaci odbacuju ovo verovanje zbog sledećih razloga:

1. grčki jezik Mateja nema karakteristike prevoda sa aramejskog,
2. koristi igre rečima na grčkom (up. Mt 6:16; 21:41; 24:30),
3. većina SZ citata je iz Septuaginte (LXX), ne iz Mazoretskih jevrejskih tekstova.

Da li je moguće da Mt 10:3 ukazuje na to da je Matej autor? Nakon njegovog imena stoji reč „carinik“. Taj samopotcenjujući komentar ne postoji u Marku. Takođe, Matej nije bio veoma poznata osoba u NZ ili u ranoj crkvi. Zašto se razvila toliko bogata tradicija oko njegovog imena i ovog prvog apostolskog Evanđelja?

VREME

- A. Vreme pisanja Evanđelja je višestruko povezano sa sinoptičkim problemom. Koje Evanđelje je prvo napisano i ko je posuđivao od koga?

1. Euzebije u *Crkvenoj istoriji*, 3:39:15, kaže da je Matej koristio Marka kao smernice za strukturu.
2. Augustin, međutim, za Marka kaže da je „pratilac vojske“ i da je on skratio Mateja.

- B. Najbolji pristup je određivanje koje su granice mogućih vremena.

1. Sigurno je napisano pre 96. ili 115. g.n.e.
 - a. Klement Rimski (96. g.n.e.) u svom pismu Korinćanima aludira na Matejevo Evanđelje.
 - b. Ignjatije (110-115. g.n.e.), antiohijski biskup, citirao je Mt 3:15 u svom pismu hrišćanima u Smirmi, 1:1.
2. Najteže pitanje je koliko rano je moglo biti napisano?
 - a. Naravno, sigurno tek posle zabeleženih događaja, nakon sredine tridesetih godina.
 - b. Sigurno je prošlo neko vreme da bi se pojavila potreba, da bi se ono sastavilo i distribuiralo.
 - c. Koji je odnos Mateja 24 prema uništenju Jerusalima 70. g.n.e.? Delovi Mateja ukazuju na to da je žrtveni sistem još uvek postojao (Mt 5:23-24; 12:5-7; 17:24-27; 26:60-61). To znači da je vreme nastanka bilo pre 70. g.n.e.
 - d. Ako su Matej i Marko napisani u vreme Pavlove službe (48-68. g.n.e.), zašto je ne spominju? Euzebije u *Crkvenoj istoriji* 5:8:2 citira Ireneja, koji kaže da je Matej napisao svoje Evanđelje dok su Petar i Pavle bili u Rimu. Petar i Pavle su ubijeni tokom Neronove vladavine koja je završena 68. g.n.e.
 - e. Savremeni stručnjaci pretpostavljaju da je najraniji mogući datum nastanka 50. g.n.e.

- C. Mnogi stručnjaci veruju da su četiri Evanđelja dublje povezana sa geografskim centrima hrišćanstva nego sa tradicionalnim autorima. Moguće je da je Matej pisan iz Sirijske Antiohije, zbog pitanja crkve o Jevrejima/paganima, verovatno oko 60. g.n.e. ili najkasnije nekada pre 70. g.n.e.

PRIMAOCI

- A. Kao što ni autorstvo ni vreme nastanka Evanđelja nisu poznati sa sigurnošću, nisu poznati ni primaoci. Čini se da je najbolje da se ono poveže sa verujućim Jevrejima i paganima. Crkva u Sirijskoj Antiohiji u prvom veku se najbolje uklapa u ovaj profil.

B. Euzebije u *Crkvenoj istoriji* 6:25:4 citira Origena koji kaže da je ono pisano jevrejskim vernicima.

STRUKTURALNI OKVIR

A. Koja je struktura ovog Evandjelja? Nameru prvobitnog nadahnutog autora možemo najbolje shvatiti analiziranjem strukture čitave knjige.

B. Stručnjaci ukazuju na nekoliko struktura:

1. Isusove geografske putanje
 - a. Galileja
 - b. severno od Galileje
 - c. Pereja i Judeja (na putu za Jerusalim)
 - d. Jerusalim
2. Matejevih pet tematskih jedinica. Međusobno su razdvojene izrazom koji se ponavlja: „Kada je Isus završio...”, (up. Mt 7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1). Mnogi stručnjaci vide tih pet jedinica kao Matejev pokušaj da prikaže Isusa kao „novog Mojsija” time što je početak svake celine u skladu sa jednom od pet Mojsijevih knjiga (Postanak, Izlazak, Levitska, Brojevi, Ponovljeni Zakon).
 - a. prstenasta struktura u kojoj se smenjuju narativni delovi i diskursi
 - b. teološki/biografski format koji se nastavlja na ponavljajući izraz: „Otada Isus počeo...”, (up. Mt 4:17; 16:21), što deli knjigu na tri dela (Mt 1:1-4:16; 4:17-16:20; i Mt 16:21-28:20)
 - c. Matejevo naglašavanje prediktivnih poglavlja SZ upotrebom izraza „da se ispuni” (up. Mt 1:22; 2:15,17,23; 4:14; 8:17; 12:17; 13:35; 21:4; 27:9 i 27:35)

C. „Evandjelja” su jedinstveni literarni žanr. Nisu biografska. Nisu istorijski narativi. Ona su selektivno teološka, visoko struktuirana književna vrsta. Svaki pisac Evandjelja je odabrao neke događaje iz Isusovog života i neka Njegova učenja da bi ga na jedinstven način predstavio svojoj ciljnoj grupi. Evandjelja su bila evangelistički traktati.

PRVI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

Ovo je studijski vodič za tumačenje, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Stoga, pročitajte celu biblijsku knjigu bez prekidanja. Svojim rečima odredite centralnu temu cele knjige.

1. Tema cele knjige
2. Vrsta literature (žanr)

DRUGI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Stoga, pročitajte celu biblijsku knjigu bez prekidanja. Izvucite osnovne teme i izrazite temu u jednoj rečenici.

1. Tema prve književne celine
2. Tema druge književne celine
3. Tema treće književne celine
4. Tema četvrte književne celine
5. Itd.

MATEJ 1

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVDODIMA*

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Rodoslov Isusa Hrista	Rodoslov Isusa Hrista	Isusovo carsko poreklo	Zapisi o porodici Isusa Hrista	Isusovi preci (2-6)
1:1	1:1-17	1:1	1:1	1:1-16
1:2-6a		1:2-6a	1:2-6a	(2-6)
1:6b-11		1:6b-11	1:6b-11	(6b-11)
1:12-16		1:12-16	1:12-16	(12-16)
1:17		1:17	1:17	1:17
Rođenje Isusa Hrista	Marija rađa Hrista	Isusovo rođenje	Rođenje Isusa Hrista	Josif usvaja Isusa kao svog sina
1:18-25	1:18-25	1:18-25	1:18-21 1:22-23 1:24-25	1:18-25 (23)

*Iako nisu nadahnute, podele na paragrafe su ključne za shvatanje i praćenje namere izvornog autora. Svaki savremeni prevod je podelio i sumirao paragrafe. Svaki paragraf ima jednu centralnu temu, istinu ili misao. Svaka verzija ovo radi na svoj specifičan način. Dok čitate tekst, zapitajte se koji prevod se uklapa sa vašim shvatanjem teme i podele stihova.

Za svako poglavlje, uvek moramo prvo pročitati Pismo i pokušati da utvrdimo teme (paragrafe), a zatim uporediti svoje shvatanje sa savremenim verzijama. Tek kada shvatimo nameru izvornog autora, prateći njegovu logiku i prezentaciju, možemo zaista shvatiti Pismo. Samo je izvorni autor nadahnut – čitaoci nemaju pravo da menjaju ili modifikuju poruku. Čitaoci Pisma imaju odgovornost da inspirisanu istinu primene u svojoj svakodnevnici i životima.

Svi tehnički termini i skraćenice su objašnjene u pratećim dokumentima: [Sažete definicije pojmova gramatike biblijskog grčkog jezika](#), [Tekstualni kritičizam](#) i [Rečnik](#).

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 1-25

A. Liste predaka iz Mt 1:1-17 i Lk 3:23-38 nisu usaglašene. Postoje dve značajne teorije o razlikama:

1. Matej je pisao pre svega za jevrejske čitaoce i zabeležio je Josifov rodoslov u odnosu na jevrejske zakonske običaje, dok je Luka pisao za pagane i zabeležio je Marijin rodoslov (Luter). Oba rodoslova prate Isusovo poreklo do Davida, ali Luka ide još dalje, sve do Adama (verovatno zato što je on pisao za pagane).
2. Matej je zabeležio rodoslov judejskih careva nakon Davida (ili nakon Izlaska, one koji bi bili naslednici), dok je Luka beležio stvarne pretke.

B. Ovaj rodoslov je imao svrhu da dokaže Isusov plemenski identitet i pokaže da je ispunjeno proroštvo (up. 1. Mojs 49:8-12 i 2. Sam 7). Ispunjenje proroštva (up. Mt 1:22; 2:15,17,23; 4:14; 8:17; 12:17; 13:35; 21:4; 27:9,35) je snažan dokaz za natprirodnost Pisma i za Božiju vlast nad istorijom i vremenom.

C. Matej 1:17 daje ključ za shvatanje zašto neki preci nisu navedeni. Autor je koristio numerički strukturiran pristup Isusovom rodoslovu, sa tri nivoa od po „četnaest pokolenja”.

D. Ti uvodni narativi o rođenju sadrže četiri SZ citata (up. Mt 1:23; 2:6,15,18), sa različitim vrstama proroštva.

1. Mt 1:23 – Is 7:14 je proroštvo sa višestrukim ispunjenjem. Dete je rođeno u Isajino vreme, up. Mt 1:15-16; međutim, jevrejska reč u Mt 1:14 nije „devica” (*bethoolah*, up. BDB 143), nego „mlada žena uzrasta za udaju” (*almah*, up. BDB 761 II). Verujem samo u jedno devičansko rođenje - Isusovo!
2. Mt 2:6 – Mih 5:2 je veličanstveno, veoma specifično proroštvo, napisano 750 godina pre događaja kojeg opisuje. Mesto Isusovog rođenja nije bilo nešto što je On mogao izmeniti ili na čega je mogao uticati. Ova vrsta prediktivnog proroštva potvrđuje: (a) Božije poznavanje istorije (i Njegovu kontrolu nad istorijom) i (b) inspirisanost i jedinstvenost Pisma. Ni jedna druga sveta religijska knjiga na svetu ne sadrži prediktivno proroštvo!
3. Mt 2:15 – Os 11:1 i Mt 2:18 – Jer 31:15 su dva tipološka proroštva. Nešto se dogodilo u životu Izraela i ponavlja se u Isusovom životu, a NZ autor to shvata kao proročki znak.

E. Rejmond I. Braun (Raymond E. Brown), *Uvod u Novi Zavet (An Introduction to the New Testament)*, str. 175, daje dobar komentar o strukturi Matejevog rodoslova.

1. Patrijarsi – prvih četrnaest imena
2. izraelski carevi – drugih četrnaest imena
3. nepoznati preci – trećih četrnaest imena

Ovaj rodoslov je visoko strukturiran i selektivan. Nije poznato zašto.

1. književna tehnika (mnemonika)
2. numerički simbolizam
 - a. 7 x 2; Lk navodi 77 predaka
 - b. zbir slova Davidovog hebrejskog imena iznosi 14
3. samo poznati ili samo pobožni preci
4. žene/muškarci; pagani/Jevreji (nameran odabir)

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 1:1

¹Rodoslov Isusa Hrista, sina Davidovog, sina Avraamovog:

1:1

SSP

rodoslov Isusa Hrista, sina Davidovog, sina Avraamovog

NSP

ovo je rodoslov Isusa, Davidovog sina, koji je bio Avramov sin

DK

pleme Isusa Hrista, sina Davida Avramovog sina

DS

poreklo Isusa Hrista, sina Davida, Avramova sina

EC

rodoslov Isusa Hrista, sina Davida, Avraamova sina

Rodoslov (up. 1. Mojs 5:1 ili „pleme” up. 1. Mojs 2:4) ukazuje na Božije delovanje u istoriji da bi se ispunila Njegova obećanja Avramu, Isaku, Jakovu, Mojsiju i Davidu. NZ je ispunjenje SZ. U nekim kulturama je rodoslov dokaz koji uliva poverenje u nečije poreklo.

□ **„sina Davidovog”** Ovo je bio naziv za obećanog Mesiju koji naglašava Njegovo jevrejsko carsko poreklo iz Judinog plemena (up. 1. Mojs 49:8-12). On je ženino seme, 1. Mojs 3:15; Avramovo seme, 1. Mojs 22:18; Judino seme, 1. Mojs 49:10 i Davidovo seme, 2. Sam 7:12-14, 16. U Mateju se ovaj izraz često koristi za Mesiju (up. Mt 9:27; 12:33; 15:22; 20:30-31; 21:9,15; 22:42).

□ **„sina Avraamovog”** Lukin rodoslov pokazuje poreklo sve do Adama. Luka je pisan za pagane, te naglašava zajedničke ljudske pretke (up. 1. Mojs 12:3; 22:18). Matej je pisan za Jevreje, te se fokusira na početak jevrejske porodice, Avrama. U Matejevom rodoslovu su „Avram” i „David” istaknuti njegovom numeričkom strukturom (tj. tri grupe od po 14).

SSP: MATEJ 1:2-6a

²Avraamu se rodio Isaak, Isaaku se rodio Jakov, Jakovu su se rodili Juda i njegova braća. ³Judi je Tamara rodila Faresa i Zaru. Faresu se rodio Esrom, Esromu se rodio Aram. ⁴Aramu se rodio Aminadav, Aminadavu se rodio Naason, Naasonu se rodio Salmon. ⁵Salmonu je Rahava rodila Vooza, Voozu je Ruta rodila Jovida, Jovidu se rodio Jesej. ⁶Jeseju se rodio car David.

1:2 „Judi” Juda je Jakovljevi sin (up. 1. Mojs 49:10; 5. Mojs 33:7). Matej 1:2-6 u određenoj meri prati rodoslov iz 1. Let 1-3.

1:3 „Faresa i Zaru” Fares i Zara su blizanci (up. 1. Mojs 38:27-30). Mesijanska linija potiče od Faresa. Ovaj deo rodoslova (Mt 1:3-5) prati Rutu 4:18-22.

□ **„Tamara”** Tamara je Judina snaha koja je ostala sa njim u drugom stanju (up. 1. Mojs 38:12 i dalje). Uključivanje žena u jevrejske rodoslove je bilo veoma neuobičajeno. Ovdje u Mateju jeste uključeno nekoliko žena kako bi se naglasilo da se Mesijin rodoslov ne zasniva na nacionalnosti ili zaslugama. Tri navedene žene—Tamara, Rahava i Ruta—bile su paganke, a četvrta, Vitsajeva, bila je u braku sa Hititom. Pagani, čak i žene, uključeni su radi inkluzivnog teološkog uticaja!

1:5 „Rahava” Rahava je bila hanaanska prostitutka koja je pomagala špijunima (up. IsNav 2:13; 6:17,23,25). U jevrejskoj i hrišćanskoj tradiciji, Rahava je bila primer moći pokajanja (up. Jev 11:31; Jak 2:25).

□ **„Ruta”** Ruta je bila moavka (up. Ruta 1). Moavitima je bilo zabranjeno da ulaze u izraelski sabor (up. 5. Mojs 23:3). Ona je bila primer za veru pagana i žena i za Božiju inkluzivnu ljubav. Bila je baka cara Davida.

1:6 „David car rodi Solomuna s Urijinicom” Ovo se odnosi na Vitsajevu, Solomunovu majku (up. 2. Sam 11 i 12), koja, kao i Rahava i Ruta, nije bila Jevrejka.

SSP: MATEJ 1:6b-11

^{6b}Davidu je Urijina žena rodila Solomona. ⁷Solomonu se rodio Rofoam, Rofoamu se rodio Avija, Aviji se rodio Asaf. ⁸Asafu se rodio Josafat, Josafatu se rodio Joram, Joram se rodio Ozija. ⁹Oziji se rodio Joatam, Joatamu se rodio Ahaz, Ahazu se rodio Ezekija. ¹⁰Ezekiji se rodio Manasija, Manasiji se rodio Amos, Amosu se rodio Josija. ¹¹Josiji su se rodili Jehonija i njegova braća u vreme izgnanstva u Vavilon.

1:7-11 Ovaj deo (sa nekim razlikama) prati 1. Let 3:10-15.

1:7

NSP, DK, DS

Asa

SSP, EC

Asaf

Ime ovog judejskog cara u 1. Car 15:9 i 1. Let 3:10 je Asa. „Asa” se nalazi u rukopisima L i W i uklapa se u kontekst. Rani unicitajalni grčki rukopisi \aleph , B i C iznenađujuće koriste „Asaf”. To je bilo ime čoveka kojeg je David postavio da vodi pevanje (up. Psalm 50,73,83). Većina tekstualnih kritičara pretpostavlja da je ovo greška drevnog prepisivača ili samo drugi način pisanja carevog imena.

1:8 Izostavljena su tri judejska cara između Jorama i Ozije (1) Ahazja (up. 2. Car 8,9; 2. Let 22); (2) Joaša (up. 2. Car 11:2; 12:19-21; 2. Let 24); i (3) Amacija (up. 2. Car 14; 2. Let 25).

Nisu poznati razlozi za ovo izostavljanje. O tome postoje dve teorije: (1) Joram je bio u braku i pod uticajem svoje žene, Atalje, Jezaveljine ćerke, te je stoga njegov greh idolopoklonstva prenet na treću generaciju (up. 5. Mojs 5:9) ili (2) Struktura rodoslova u Mateju sadrži tri dela sa po 14 predaka u svakom (Mt 1:17). U tom slučaju, ovo je središnji deo.

1:9 „Oziji se rodio Joatam” U 2. Car 15:1-7 i 1. Let 3:12 Uzijino ime je Azarja. On je bio pobožan car koji je oboleo od lepze zato što je na pogrešan način ponudio žrtvu.

1:10 „Ezekija” Ezekija je jedan od pet pobožnih judejskih careva (Asa, Josafat, Uzija, Ezekija i Josija). Njegov život je zabeležen u 2. Car 18-20, 2. Let 29-32, i Is 3639.

□ **„Manasija”** On je bio Ezekijin sin. Smatra se da je Manasija car koji je počinio najviše zla u istoriji Jude (up. 2. Car 21:2-7). On je takođe vladao najduže, pedeset i pet godina (up. 2. Car 21; 2. Let 33).

□ **NASB „Amon”** (SSP „Amos”) On je bio Manasijin sin i Josijin (up. 2. Car 21:18-19,23-25; 1. Let 3:14; 2. Let 33:20-25). Neki rani unicitajalni grčki rukopisi, \aleph , B^c i C, koriste ime „Amos.” Ovaj problem u rukopisu je veoma sličan kao Mt 1:7.

□ **„Ozija”** Još jedan pobožan judejski car. Ozija je imao osam godina kada je postao car (up. 2. Car 22-23; 2. Let 34,35). Mnogi stručnjaci veruju da se pravedan otac, pokvaren sin pravednog oca i pravedan sin pokvarenog oca u Jezekilju (up. Jez 18:5-9, 10-13, 14-18) direktno odnose na Ezekiju, Manasiju i Oziju.

1:11 „Jehonija” Takođe se naziva i Konija (up. Jer 22:24) i Joahin (up. 2 Car 24,25). Pretposlednji car iz Davidove linije pre vavilonskog zatočeništva, Jehonija je imao ili 8 godina kada je došao na vlast (up. 2. Let 36:9) ili 18 godina (up. 2. Car 24:8) i vladao je samo tri meseca (up. 1. Let 3:16-17; Jer 24:1; 29:2). Jezekilj datira svoja proroštva u odnosu na 597. godinu pre nove ere, kada je Navuhodonosor II izгнаo ovog cara (up. Jez 1:1,2; 8:1; 20:1; 24:1; 26:1; 29:1; 30:20; 31:1; 32:1,17; 33:21; 40:1).

□ **„izgnanstvo u Vavilon”** Ovo izgnanstvo se dogodilo pod Navuhodonosorom II. Vavilonska vojska je nekoliko puta osvojila Jerusolim - 605, 597, 586. i 582. g.p.n.e. Bilo je više različitih proterivanja.

1. proterivanje Danila i njegova tri prijatelja, 605. g.p.n.e.
2. proterivanje Joahina, Jezekilja i deset hiljada vojnika i majstora, 597. g.p.n.e. (up. 2. Car 24:10-17)
3. proterivanje većeg dela preostale populacije (grad Jerusolim je uništen), 587/586. g.p.n.e, 2. Car 25
4. konačan poraz i proterivanje Jude, 582. g.p.n.e, kao osveta za ubistvo guvernera koga je postavio Navuhodonosor, Godolije, njegovog počasnog vavilonskog zapovednika.

SSP: MATEJ 1:12-16

¹²Posle izgnanstva u Vavilon, Jehoniji se rodio Salatiil, Salatiilu se rodio Zorovavel. ¹³Zorovavelu se rodio Avijud, Avijudu se rodio Elijakim, Elijakimu se rodio Azor. ¹⁴Azoru se rodio Sadok, Sadoku se rodio Ahim, Ahimu se rodio Elijud. ¹⁵Elijudu se rodio Eleazar, Eleazaru se rodio Matan, Matanu se rodio Jakov. ¹⁶Jakovu se rodio Josif, muž Marije koja je rodila Isusa zvanog Hristos.

1:12 „Salatiilu se rodio Zorovavel” Zorovavel je bio vođa Jevreja u drugom povratku iz vavilonskog izgnanstva, prvi povratak je vodio Šešbacar (up. Ezra 1:8; 5:14). On je bio iz Davidove linije (up. Ezra 2-6). U 1. Let 3:16-19 je navedeno da je njegov otac Pedaja, a njegov deda Salatiil. Hebrejski pojmovi za porodične odnose bili su fluidni i mogli su se istovremeno odnositi na nekoliko različitih rođaćkih kategorija. U ovom slučaju, Salatiil je bio ujak. Moguće objašnjenje za ovu konfuziju jeste da je možda Salatiil usvojio Zorovavela nakon što je njegov otac Pedaja umro (up. Ezra 3:8; 5:2; Nem 12:1; Agej 1:1).

Ta dva imena se spominju i u Lukinom rodoslovu, ali u znatno kasnijem periodu.

1:13-15 Imena od Zorovavelovog sina Avijuda do Jakova su nepoznata iz SZ izvora.

1:14 „Sadok” Ovo nije odani sveštenik iz Davidovog vremena (up. 2. Sam 20:25; 1. Let 16:39), zato što je Matejev Sadok iz Judinog, ne iz Levijevog plemena.

1:16 „Josif, muž Marije” Izostavljene su reči „se rodio”, koje se tako često koriste za druge očeve! Josif je naveden kao zvaničan otac i njegovo poreklo je dato zato što je to ono što su prvovekovni Jevreji pravno očekivali i prihvatili. Ali on nije i pravi biološki otac. Isusa je rodila devica Svetim Duhom (up. Mt 1:23-25; Lk 1:34-35).

□ **„zvanog Hristos”** „Hristos” je grčki prevod hebrejske reči *Mesija* (BDB 603, up. 1. Sam 2:10,35; 2. Sam 22:51; Ps 2:2; 18:51; 89:38,51; 132:10,17; Dan 9:24,25), sa značenjem „Pomazanik” Isus je Jahveov poseban Sluga (up. Is 7:14; 9:1-7; 11:1-5; 52:13-53:12), Onaj koji treba da dođe, koji će uspostaviti novo doba pravednosti (up. Isaija 61, 65-66).

Vidite: Posebna tema: SZ nazivi za Onog koji treba da dođe.

*Posebne teme možete naći na linku: http://www.freebiblecommentary.org/special_topics/

SSP: MATEJ 1:17

¹⁷U svemu, dakle, od Avraama do Davida četrnaest pokolenja, od Davida do izgnanstva u Vavilon četrnaest pokolenja, i od izgnanstva u Vavilon do Hrista četrnaest pokolenja.

1:17 „pokolenja” Ovo nije potpun istorijski rodoslov. Hebrejska reč za „pokolenja“ obuhvata više značenja i mogla je da označava i dedu ili pradedu ili pretka.

□ **„od izgnanstva u Vavilon do Hrista četrnaest pokolenja”** Nabrojane su tri grupe od po četrnaest predaka (1) od Avraama do Davida, (2) od Davida do izgnanstva i (3) od izgnanstva do Isusa. U trećem delu je navedeno samo trinaest imena, te se verovatno Jehonija računa i u drugom i u trećem delu. Ovaj broječni obrazac ukazuje na to da su neka imena izostavljena (up. 1. Let 1-3). Neki komentatori veruju da su te struktuirane liste od po četrnaest imena zasnovane na numeričkoj vrednosti suglasnika u Davidovom imenu na hebrejskom jeziku (*daleth*, 4 + *waw*, 6 + *daleth*, 4 = 14).

SSP: MATEJ 1:18-25

¹⁸A rođenje Isusa Hrista bilo je ovako: Njegova majka Marija bila je verena sa Josifom, ali pre nego što su se venčali, pokazala se da je začela od Svetoga Duha. ¹⁹A njen muž Josif, pošto je bio pravedan čovek, nije hteo da je

izvrgne sramoti pa odluči da je tajno napusti.²⁰ Ali, dok je on još o tome razmišljao, u snu mu se pojavi Gospodnji anđeo i reče: „Josife, sine Davidov, ne boj se da uzmeš Mariju za ženu jer je ono što je u njoj začeto od Svetoga Duha.²¹ Rodiče sina, a ti ćeš mu dati ime Isus, jer će on svoj narod spasiti od greha.”²² Sve se to dogodilo da se ispuni ono što je Gospod rekao preko proroka:²³ „EVO, DEVICA ĆE ZAČETI I RODIĆE SINA, I DAĆE MU IME EMANUIL” - što znači „BOG JE S NAMA”.²⁴ Kad se Josif probudio iz sna, učini kako mu je Gospodnji anđeo zapovedio i uze Mariju da mu bude žena,²⁵ ali nije s njom spavao dok nije rodila sina. I dade mu ime Isus.

1:18 „rođenje” U grčkim rukopisima postoji razlika između reči „početak” [*genesis*] i „rođenje” [*gennasis*]. U originalu je verovatno reč *genesis* (up. P¹, 8, B, C; po UBS⁴ je B). Iako obe reči mogu označavati „rođenje”, značenje prve je šire (stvaranje, nastanak, tj. „novo rođenje u Isusu kao drugom Adamu”, up. Rim 5:12-21) i može imati i značenje „rodio se”. Moguće da su ga kasniji prepisivači promenili u „rođenje”, kako bi se suprotstavili kasnijim hristološkim (gnostičkim) jeresima (up. *The Orthodox Corruption of Scripture (Ortodokсно iskrivljavanje Pisma)*, autora Bart str. Ehrman (Bart str. Ehrman), str. 75-77).

□ **„verena sa Josifom”** Vereništvo je bilo pravno obavezujući jevrejski običaj i najčešće je trajalo oko godinu dana pre braka. Verenici su živeli odvojeno, ali se smatralo da je njihov brak već sklopljen. Prekid je bio moguć samo u slučaju smrti ili razvoda.

SSP, EC	pokaza se da je začela od Svetoga Duha
NSP	nade se da je trudna od Svetog Duha
DK	nade se da je ona trudna od Duha Svetog
DS	nade se da je začela od Duha svetoga

Ovo se odnosi na devičansko rođenje, koje ne podrazumeva da su Marija ili Duh imali seksualno iskustvo. Ovo je proročko ispunjenje 1. Mojs 3:15 („A ja ću zametnuti neprijateljstvo između tebe i žene, i između tvog potomstva i njenog potomstva. Njeno potomstvo satiraće ti glavu, a ti ćeš ga ujedati za petu.”) i proroštvo sa višestrukim ispunjenjem iz Is 7:14 („Zato će vam sam Gospod dati znak: Evo, devica je trudna i rodiće sina, i daće mu ime Emanuil.”). Iznenađujuće je da ni jedna apostolska propoved iz Dela Apostolskih ili iz Poslanica ovo ne spominje, verovatno zbog mogućnosti da se to pomeša sa grčko-rimskom mitologijom (bogovi sa Olimpa su često uzimali ljudske žene i sa njima imali decu).

1:19 „pošto je bio pravedan čovek” Po standardima Mojsijevog zakona i po usmenim tradicijama tog vremena, „pravedan čovek” je bio čovek po zakonu. To ne podrazumeva bezgrešnost, Noje i Jov su bili pravedni u istom tom smislu (up. 1. Mojs 6:9 i Jov 1:1).

□ **„odluči da je tajno napusti”** Josif je mogao to uraditi preko dve pravne procedure: (1) javnim odricanjem na sudu ili (2) uručivanjem pisane potvrde o razvodu pred dva svedoka (up. 5. Mojs 24). Marija nije Josifu ispričala viziju o svojoj trudnoći. SZ zakon je tražio smrtnu kaznu za seksualnu preljubu (up. 5. Mojs 22:20-21,23-24).

1:20 Josif je saznao za trudnoću žene sa kojom je veren od anđeoskog glasnika. U Lk 1:26 je navedeno da je taj anđeo bio Gavriilo (up. Mt 1:19; Dan 8:16; 9:21).

Reč „san” (*onar*) se koristi pet puta u prva dva poglavlja u Mateju (up. Mt 1:20; 2:12,13,19,22), a zatim ponovo tek u 27:19 i ni jednom više u NZ.

□ **„Gospodnji anđeo”** Ovaj izraz se u SZ koristi na dva načina.

1. za anđela (up. 1. Mojs 24:7,40; 2. Mojs 23:20-23; 32:34; 4. Mojs 22:22; Sud 5:23; 1. Sam 24:16; 1. Let 21:15 i dalje; Zah 1:28)
2. kao način da se govori o Jahveu (up. 1. Mojs 16:7-13; 22:11-15; 31:11,13; 48:15-16; 2. Mojs 3:2,4; 13:21; 14:19; Sud 2:1; 6:22-24; 13:3-23; Zah 3:1-2)

Matej često koristi taj izraz (up. Mt 1:20,24; 2:13,19; 28:2), ali uvek u prvom navedenom smislu. NZ ga ne koristi u drugom smislu, osim u Dap 8:26 i 29, gde „Gospodnji anđeo” označava Svetog Duha.

1:21 „ti ćeš mu dati ime Isus” Ovo ime (hebrejski: Jošua) znači „Jahve spašava”, „Jahve donosi spasenje” ili „Jahve je spasitelj” (mora ići uz GLAGOL, up. Lk 1:31).

POSEBNA TEMA: GOSPODNJE IME

Ime Jahve znači

1. Ovo je ime koje govori o božanstvu kao o Bogu koji sklapa savez; Bogu kao spasitelju, otkupitelju! Ljudi krše saveze, ali Bog je odan svojoj reči, obećanju, savezu (up. Ps 103).
Ovo ime se prvi put spominje, zajedno sa *Elohim*, u 1. Mojs 2:4. U 1. Mojs 1-2 ne postoje dva izveštaja o postanku, nego dva različita naglaska: (1) Bog kao stvoritelj univerzuma (fizičkog) i (2) Bog kao stvoritelj čovečanstva. 1. Mojs 2:4 počinje sa posebnim otkrivenjem o privilegovanom položaju i svrsi čovečanstva, kao i o problemu greha i pobune koji je povezan sa ovim jedinstvenim položajem.
2. U 1. Mojs 4:26 je rečeno „*ljudi* počeše da se klanjaju Gospodu” (*Jahve*). Međutim, 2. Mojs 6:3 ukazuje na to da su rani starozavetni narodi (Patrijarsi i njihove porodice) poznavali Boga samo po imenu *El-Shaddai* (*Svemoćni*). Ime *Jahve* je objašnjeno samo jednom, u 2. Mojs 3:13-16 (posebno 2. Mojs 3:14). Međutim, Mojsijevi tekstovi često tumače reči kroz poznate igre rečima, ne po njihovoj etimologiji (up. 1. Mojs 17:5; 27:36; 29:13-35). Postoji nekoliko teorija o značenju ovog imena (preuzeto iz IDB (Biblijski rečnik za tumače), vol. 2, str. 409-11).
 - a. reč arapskog porekla, „pokazati goruću ljubav”
 - b. reč arapskog porekla „duvati” (*Jahve* kao Bog oluje)
 - c. reč ugaritskog (hanaanskog) porekla „govoriti”
 - d. po feničanskom natpisu, UZROČNI PARTICIP sa značenjem „Onaj ko održava” ili „Onaj ko uspostavlja”
 - e. hebrejski oblik *Qal* „Onaj koji jeste” ili „Onaj koji je prisutan” (u smislu budućnosti „Onaj koji će biti”)
 - f. hebrejski oblik *Hiphil* „Onaj koji prouzrokuje”
 - g. reč hebrejskog porekla „živeti” (npr. 1. Mojs 3:20), sa značenjem „Onaj koji je uvek živ, jedini živ”
 - h. iz konteksta 2. Mojs 3:13-16 igra reči sa oblikom IMPERFEKTA upotrebljenim sa značenjem PERFEKTA „nastaviću biti ono što sam bio” ili „nastaviću biti ono što oduvek jesam” (up. Dž. Voš Vots (J. Wash Watts), *Analiza sintakse u Starom Zavetu (A Survey of Syntax in the Old Testament)*, str. 67)
Puno ime *Jahve* (*YHWH*) često se koristi kao skraćenica ili, moguće, u svom originalnom obliku.
 - (1) *Yah* (npr. Haleluja: *Hallelu - yah*)
 - (2) *Yahu* (imena, npr. Isaija: *Isaiah*)
 - (3) *Yo* (imena, npr. *Joel*)
3. U kasnijem judaizmu, ovo savezno ime (četvoroslovlje) postaje toliko sveto da su se Jevreji plašili da ga izgovore, da ne bi prekršili zapovest iz 2. Mojs 20:7; 5. Mojs 5:11; 6:13. Zato su počeli da koriste hebrejsku reč koja znači „vlasnik”, „gospodar”, „muž”, „gospod” – *adon* ili *adonai* (moj Gospod). Kada bi naišli na reč *YHWH* čitajući SZ, izgovarali su „Gospod”. Zato se *Jahve* prevodi kao Gospod. (U prevodima na engleski se *YHWH* prevodi rečju *Lord*, Gospod, i piše se štampanim slovima - *LORD*).
4. Kao i *El*, često se *YHWH* kombinuje sa drugim pojmovima da naglasi određene osobine izraelskog saveznog Boga. Postoje brojne moguće kombinacije pojmova, a ovo su neke od njih:
 - a. *YHWH – Yireh* (Gospod će se postarati), 1. Mojs 22:14
 - b. *YHWH – Rophekha* (Gospod je vaš lekar), 2. Mojs 15:26
 - c. *YHWH – Nissi* (Gospod je moja zastava), 2. Mojs 17:15
 - d. *YHWH – Meqaddishkem* (Gospod, Onaj koji vas posvećuje), 2. Mojs 31:13
 - e. *YHWH – Shalom* (Gospod je mir), Sud 6:24
 - f. *YHWH – Sabbaoth* (Gospod nad vojskama), 1. Sam 1:3,11; 4:4; 15:2; često u Prorocima)
 - g. *YHWH – Ro’I* (Gospod je moj Pastir), Ps 23:1
 - h. *YHWH – Sidqenu* (Gospod je naša pravednost), Jer 23:6
 - i. *YHWH – Shammah* (Gospod je tu), Jez 48:35

POSEBNA TEMA: BOŽANSKA IMENA

□ „**jer će on svoj narod spasti od greha**” Isus je došao zbog tri specifična cilja.

1. da bi potpuno otkrio Oca
2. da bi ljudima dao primer da slede
3. da otkupi čovečanstvo od greha

Postanak 3 je uticao na sav život na ovoj planeti (up. Rim 8:20-23). Isus je došao da umre umesto nas (up. Mk 10:45; Jn 1:29; 2. Kor 5:21; Fil 2:6-11; Is 53). U Njemu je ispunjeno obećanje iz 1. Mojs 3:15!

1:23 Matej koristi ispunjenje SZ proroštva kao glavni dokaz za Jevreje da poveruju u Isusa kao u obećanog Mesiju.

1. Mt 1:22 – Is 7:14
2. Mt 2:15 – Os 11:1 i 2. Mojs 4:22-23
3. Mt 2:23 – verovatno Is 11:1
4. Mt 3:15 – „ispuniti svaku pravdu”
5. Mt 4:14 – Is 9:1,2
6. Mt 5:17 – „...nego da ispunim”
7. Mt 8:17 – Is 53:4

8. Mt 12:17 – Is 42:1,2,3,4
9. Mt 13:14 – Is 6:9,10
10. Mt 13:35 – Ps 78:2
11. Mt 21:4 – Is 62:11 ili Zah 9:9
12. Mt 27:9 – Zah 11:12,13

□ „devica” Ovo je citat stiha Is 7:14 iz Septuaginte. Hebrejska reč koja je upotrebljena u Isaiji je *almah* (BDB 761 II), sa značenjem „čedna mlada žena u dobu za udaju”. U vreme Ahaza se dogodilo posebno rođenje (up. Is 7:15-16). Dogodilo se samo jedno devičansko rođenje ikada, ne dva; stoga, istorijsko ispunjenje u vreme Isaije bilo je znak za Ahaza, ali ne začće Svetim Duhom. Ovo je primer višestrukog ispunjenja proroštva. Ime deteta bilo je znak za Ahaza. Vidite moj komentar na Is 1-39 na www.freebiblecommentary.org.

SSP, EC	Emanuil
NSP, DS, DK	Emanuilo

Emanuil znači „Bog s nama” (BDB 769). To pokazuje da SZ poglavlje ukazuje na događaj u budućnosti. Is 7-12 (rat Asirije i Izraela) i u suštini govori o otelovljenom Božanstvu, Isusu iz Nazareta (up. Jn 1:1; 5:18; 10:33; 14:9-10; Fil 2:6). Međutim, moramo upamtiti da Jevreji nisu očekivali da će Mesija imati božansko poreklo. Za njih su moćna imena iz Is 9:6 bila metafore. Mesija je jasno otkriven kao otelovljeni Bog tek u NZ.

1:24-25 Ovi stihovi potvrđuju zaista natprirodno devičansko rođenje. Takođe govore o tome da je nakon Isusovog rođenja par živeo normalnim bračnim životom. Prihvaćeni tekst (*Textus Receptus*), na osnovu grčkih unicialnih rukopisa C i D*, K, W, dodaje „njenog prvorođenog sina”, što ukazuje da je imala i drugu decu.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto Matej sadrži toliko dugačak rodoslov?
2. Zašto je rodoslov u Luki različit od rodoslova u Mateju?
3. Da li je Isaija predvideo devičansko rođenje?

MATEJ 2

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Poseta mudraca 2:1-6	Mudraci sa Istoka 2:1-12	Mudraci 2:1-6	Posetiooci sa Istoka 2:1-2 2:3-4 2:5-6	Poseta maga 2:1-12 (6)
2:7-12		2:7-12	2:7-8 2:9-11 2:12	
Beg u Egipat 2:13-15	Beg u Egipat 2:13-15	Beg u Egipat i povratak 2:13-15	Beg u Egipat 2:13 2:14-15a 2:15b	Beg u Egipat, Masakr nevinih 2:13-15 (15b)
Pokolj dece 2:16-18	Masakr nevinih 2:16-18	2:16-18	Ubijanje dece 2:16 2:17-18	2:16-18 (18)
Povratak iz Egipta 2:19-23	Dom u Nazaretu 2:19-23	2:19-23	2:19-21 2:22-23	Od Egipta do Nazareta 2:19-23 (23c)

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru..

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 2:1-6

¹„Kad se Isus rodio u Vitlejemu, u Judeji, za vreme kralja Iroda, dodoše neki mudraci sa istoka u Jerusalim ²i upitaše: “Gde je novorođeni car Judeja? Videli smo njegovu zvezdu kako izlazi pa smo došli da mu se poklonimo.” ³Kad je kralj Irod to čuo, veoma se uznemiri - a s njim i sav Jerusalim - ⁴pa okupi sve prvosveštenike i učitelje zakona i upita ih gde Hristos treba da se rodi. ⁵U VITLEJEMU, U JUDEJI”, rekoše mu oni, “jer je prorok ovako napisao: ⁶“A ti Vitlejeme, u zemlji Judinoj, nipošto nisi najmanji među judejskim kneževinama jer će iz tebe izaći vladar KOJI ĆE BITI PASTIR MOGA NARODA, IZRAELA.”“

2:1 „Vitlejemu” Značenje ovog imena je „kuća hleba”. Ono je mesto rođenja Vooza, a kasnije cara Davida (up. Ruta 1:1 i 4:18-22). To je bilo malo ruralno selo sa oko 300 stanovnika, oko 7 km južno od Jerusalima. Postojala su dva sela pod ovim imenom; jedno u Judi (up. Mih 5:2) i jedno u Zavulonu (up. IsNav 19:15).

□ „**kralja Iroda**” Irod Veliki je bio ljubomoran i paranoičan Idumejac (Edomit), postavljen da vlada u ime Rimljana. Proširio je drugi Hram da bi odobrovoljio Jevreje koju su bili uznemireni zato što je nad njima vladala osoba ne-jevrejskog porekla. Umro je 4. g.p.n.e; dakle, Isus je sigurno rođen nešto ranije, između 6. i 4. g.p.n.e.

POSEBNA TEMA: PORODICA IRODA VELIKOG

2:1

SSP, EC, DK

mudraci

DS

mazi

NSP

oni koji gledaju u zvezde

Ova vrsta mudraca verovatno potiče iz Medije, ali su vremenom postali poznata grupa mudraca, savetnika i astrologa na području cele Mesopotamije. Herodot za njih kaže da su medijski sveštenici (Herodot I, 101). U vavilonskoj literaturi se za njih ponekad upotrebljava reč „Haldejci” (up. Dan 2:2-13).

Oni koji se spominju u ovom tekstu su verovatno zoroastrijanci iz Persije, ali takođe je moguće i da su jevrejski izgnanici kao što je Danilo. Neobično je što je Matej, pišući Jevrejima, uključio priču o mudracima (pagani) sa Istoka, dok je Luka, pišući paganima, uključio priču o jevrejskim pastirima (odbačenim Jevrejima).

POSEBNA TEMA: MAGI

□ „**sa istoka**” Tradicija pokušava da odredi odakle su oni došli i koliko ih je bilo, kao i njihovu rasu i društveni status, ali Pismo ne govori ništa o tim temama.

2:2 „car judejski” Ovo je bila titula Iroda Velikog. Ista titula je postavljena na Isusov krst (up. Mt 27:37). To je bio jedan od naziva za Mesiju (up. 1. Sam 8:7; Ps 10:16; 29:10; 98:6).

SSP

videli smo njegovu zvezdu kako izlazi

NSP

videli smo njegovu zvezdu na istoku

DK, EC

jer smo videli njegovu zvezdu na istoku

Doslovno značenje je „od izlaska sunca”. To bi moglo da znači: (1) „videli smo njegovu zvezdu dok smo bili na Istoku” ili (2) „videli smo njegovu zvezdu kako izlazi na noćnom nebu”. Ne može značiti da je ona izašla na istoku, zato što bi ih onda zvezda odvela u pogrešnom pravcu, osim ako je izašla na istoku i prešla na zapadni deo neba.

U drevnom svetu su povezivali rođenje važnih ljudi ili važne događaje sa astrološkim pojavama. Bog im je davao otkrivenja na način na koji su oni mogli da ih shvate. Na neki način oni predstavljaju svet koji traži i pronalazi jevrejskog Mesiju. Moguće je da se ta „zvezda” odnosi na proroštvo iz 4. Mojs 24:17: „Vidim ga, ali ne sada; gledam ga ali izdaleka. Iz Jakova će izaći zvezda, iz Izraela će se dići žezlo. Moavu će smrskati glave, temena svim Šetovim sinovima.”

2:3 „uplaši se, i sav Jerusolim s njim” Irod Veliki je bio toliko okrutan i nepredvidiv da su sve svi bojali kada bi se on uznemirio! Dobar primer njegove okrutnosti jeste to što je pre svoje smrti, bojeći se da niko neće žaliti zbog njegovog odlaska, zarobio mnoge Fariseje i naredio da budu razapeti kada on umre. Tako bi osigurao da će dan njegove smrti biti dan žalosti. Naredba nije sprovedena, ali ovo pokazuje njegov karakter.

2:4 „sve prvosveštenike i književnike narodne” Ovo se odnosi na Sinedrion, najviši pravni i religijski sud jevrejskog naroda, sačinjen od 70 vođa iz oblasti Jerusalima. Nad njim je predsedavao prvosveštenik (Sadukeji, vidite sledeću posebnu temu: Sadukeji), što je u to vreme bila pozicija koja se mogla kupiti od rimskih vlasti. Sinedrion je najčešće opisivani rečima: „prvosveštenici, književnici (Fariseji, vidite: Posebna tema: Fariseji) i starešine” (up. Mt 26:57; 27:41; Mk 11:27; 14:43,53; Dap 4:5). Nekoliko godina pre toga je Irod zarobio, a kasnije i pogubio veliki broj jerusalimskih vođa, te nije sigurno da li se ovo odnosi na zvanični Sinedrion.

POSEBNA TEMA: SADUKEJI

□ „**pitaše ih**” Ovo je IMPERFEKAT što znači: (1) on ih je pitao više puta, ili (2) on je počeo da ih pita.

2:6 Ovo je aluzija na Mihej 5:2. To nije precizan citat iz Mazoretskog teksta ili Septuaginte. Ovo specifično proroštvo predstavlja snažan dokaz nadahnutosti Pisma. Mihej je pisao oko 750. godine pre Hristovog rođenja, a ipak je predvideo malo selo u kojem se Mesija neočekivano rodio. Najjači empirijski dokaz za nadahnutost Biblije su prediktivna proroštva koja su jedinstvena za Pismo!

□ „koji će biti pastir moga naroda, Izraela” Ovaj deo kombinovanog citata preuzet je iz 2. Sam 5:2.

SSP: MATEJ 2:7-12

⁷Tada Irod tajno pozva k sebi mudrace i od njih sazna tačno vreme kad se zvezda pojavila. ⁸Onda ih posla u Vitlejem, rekavši: “Idite i pomno se raspitajte o detetu. A kad ga nađete, javite mi, da i ja odem da mu se poklonim.” ⁹Oni saslušase kralja i odoše. A zvezda koju su videli kako izlazi išla je pred njima dok nije stala iznad mesta gde je bilo dete. ¹⁰Kad su videli zvezdu, veoma se obradovaše. ¹¹Udoše u kuću i ugledaše dete sa njegovom majkom Marijom pa padoše niče i pokloniše mu se. Onda otvoriše svoje kovčege i prineše mu darove: zlato, tamjan i smirnu. ¹²A pošto su u snu bili upozoreni da se ne vraćaju Irodu, oni se drugim putem vratiše u svoju zemlju.

2:7

SSP	od njih sazna tačno vreme kad se zvezda pojavila
NSP	upita za tačno vreme kada su videli zvezdu
DK	ispitivaše ih kad se pojavila zvezda
DS	sazna od njih tačno vreme kad se zvezda javila
EC	ispita tačno od njih vreme kada se pojavila zvezda

Iroda je zanimalo koliko dete ima godina. Pošto je mudracima bilo potrebno više meseci da stignu iz Persije, Isus je u to vreme imao jednu ili dve godine.

2:9

SSP	a zvezda koju su videli kako izlazi išla je pred njima dok nije stala iznad mesta gde je bilo dete
NSP	zvezda koju su videli na istoku, poče da ide pred njima, sve dok nisu stigli do mesta
DK	a to i zvezda koju su videli na istoku, idaše pred njima dok ne dode i stade odozgo gde beše dete
EC	zvezda koju videše na istoku, idaše pred njima dok ne dode i stade nad mestom gde beše dete

Pretpostavke određuju tumačenje. Ja verujem u natprirodno, iako ne mogu uvek da objasnim zašto ili kako. Zvezda se kretala i stala! Sigurno je bila toliko veličanstvena da su je i mnogi drugi videli ili shvatili njen značaj. Ovi ljudi su dobro znali šta da očekuju na noćnom nebu. Ova pojava se nije uklopila u uobičajen obrazac. Dakle, to nije bio samo prirodni fenomen. Ovaj spoj prirodnog i natprirodnog je sličan sa egipatskim pošastima.

Mudraci nisu došli u isto vreme kao i pastiri. Uvek me iznenađuje što Matej, pišući Jevrejima, spominje dolazak pagana (videli su zvezdu), a Luka, pišući paganima, spominje dolazak jevrejskih pastira (čuli su anđele). Teološka istina je očigledna – svi su dobrodošli da dođu (pagani, odbačeni Jevreji)!

2:10 „obradovaše se veoma” Zašto su se obradovali?

1. njihova potraga je završena
 2. zvezda ih i dalje vodi
 3. njihova potraga ima i duhovni element (up. Mt 2:11); pronašli su svog novog Cara i Gospoda!
- Snaga ove izjave nas navodi na treću mogućnost.

2:11 „kuća” Očigledno je da je od rođenja prošlo neko vreme (do dve godine). Josif, Marija i Isus žive u svojoj kući.

□ „dete” Grčka reč (*paidion*) koja je ovde upotrebljena nije uobičajen termin za „novorođenče” (*brephos*, up. Lk 1:41,44; 2:12,16), nego za „odojče” (up. Lk 2:40; Mt 18:2). Između posete pastira i posete mudraca prošao je dug period vremena.

□ „zlato, tamjan i smirnu” Tradicionalno se veruje da su bila prisutna tri mudraca zato što su data tri dara. Tertulijan je čak tvrdio da su to carevi koji se spominju u Is 60:3. Uložen je znatan trud u tumačenje značenja tih darova, ali sa sigurnošću možemo reći da su ti darovi bili skupi i da su ih koristili carevi. Moguće je da su oni ispunjenje Is 49:23 ili Ps 72:10-12.

□ 2:12 „A pošto su u snu bili upozoreni” (NASB: „A pošto ih je Bog upozorio”) Bog se obratio ovim mudracima, kao što je i Mariji i Josifu svoju volju otkrio u snu (up. Mt 1:13,19). Oni su bili duhovno osetljivi ljudi.

SSP: MATEJ 2:13

¹³Kad su oni otišli, Josifu se u snu pojavi Gospodnji anđeo i reče mu: “Spremi se, uzmi dete i njegovu majku i beži u Egipat. Onda ostani dok ti ne kažem jer će Irod tražiti dete da ga ubije.”

2:13 „Gospodnji anđeo” Vidite belešku kod Mt 1:20.

□ „jer će Irod tražiti dete da ga ubije” Ludost zlih ljudi se jasno vidi u njihovim pokušajima da spreče ostvarenje Božije volje.

POSEBNA TEMA: UNIŠTENJE (APOLLUMI)

SSP: MATEJ 2:14-15

¹⁴I Josif se spremi pa noću uze dete i njegovu majku i krenu u Egipat, ¹⁵gde ostade sve do Irodove smrti - da se ispuni ono što je Gospod rekao preko proroka: “IZ EGIPTA POZVAH SVOGA SINA.”

2:15 „Iz Egipta pozvah svoga sina” Os 11:1 je izvor ovog proročkog citata. Reč „sin” se u SZ koristi za Izrael, Cara ili Mesiju. MNOŽINA „sinovi”, obično se odnosi na anđele.

Os 11:1 se u kontekstu odnosi na Izlazak. Ovo je dakle igra reči sa rečju „sin”, koja se u originalu odnosi na Izrael. Samo Matej beleži ovaj događaj. Nemoguće je odrediti tačnu hronologiju početka Isusovog života na osnovu Evanđelja. Egipat je bio dom velike jevrejske zajednice. Možda je ovo simbol za drugi Izlazak ili oslobođenje.

SSP: MATEJ 2:16-18

¹⁶Kad je video da su ga mudraci prevarili, Irod se veoma razbesne pa naredi da se u Vitlejemu i okolini pobiju sva muška deca od dve godine i mlađa, prema vremenu koje je saznao od mudraca. ¹⁷Tada se ispunilo ono što je rečeno preko proroka Jeremije: ¹⁸”U RAMI SE ČUJE GLAS, PLAČ I KUKNJAVA VELIKA. RAHILJA OPLAKUJE SVOJU DECU I NEĆE DA SE UTEŠI JER IH VIŠE NEMA.”

2:16 „pobiju sva muška deca od dve godine i mlađa” Vitlejem je bio malo selo, te je verovatno nekoliko beba pobijeno. Izraz „od dve godine i mlađa” takođe ukazuje na to da je Isus u vreme posete mudraca bio odojče, a ne novorođenče.

2:18 „Rami” Mt 2:18 je citat iz Jer 31:15, ali se odnosi na 1. Mojs 48:7. Rahilja, Josifova majka, povezana je sa deset severnih plemena, dok je njen drugi sin, Venijamin, povezan sa Judom. U ovoj jednoj majci su povezana oba izraelska doma. Grad Rama (10 km severno od Jerusalima) bio je sabirni centar za deportaciju deset severnih plemena pod asirskim Sargonom II, 722. g.p.n.e. Simbolički, Rahilja ponovo plače za svojom izgubljenom decom.

SSP	plač i kuknjava velika
NSP	naricanje i gorki plač
DK	ridanje, i jaukanje mnogo
DS	plač i jaukanje mnogo
EC	plač i jauk mnogi

Ovo je aluzija na Jakovljevu omiljenu ženu, Rahilju, od čije dece je nastao deo deset severnih plemena (nakon što se ujedinjena monarhija raspala 922. g.p.n.e.) i deo južnih plemena. Nju vidimo kako oplakuje izgnanstvo svojih sinova (up. Jer 31:15, što se odnosi na izgnanstvo Izraela, 722. g.p.n.e. i Jude, 586. g.p.n.e.). U ovom kontekstu, njena žalost je metafora za smrt vitlejemske dece.

Neki unicitajni grčki rukopisi imaju jedan GLAGOL, „plakanje” (tj. Ⲉ, Ⲕ, Ⲑ, Ⲓ); drugi dodaju i „kukanje”, što potiče iz LXX Jer 31:15 (tj. Ⲙ, Ⲑ, Ⲓ, Ⲑ). Kao i brojne druge razlike među rukopisima i ova razlika ne menja skoro ništa u značenju stiha.

SSP: MATEJ 2:19-23

¹⁹A kad je umro Irod, gle, andeo Gospodnji se javi u snu Josifu u Egiptu i reče: ²⁰ustani, uzmi dete i majku njegovu pa idi u zemlju Izrailjevu; jer su umrli koji su tražili život detinji. ²¹A on usta, uze dete i majku njegovu i uđe u zemlju Izrailjevu. ²²Čuvši pak da Arhelaj vlada u Judeji mesto svoga oca Iroda, poboja se da ode onamo; nego poučen u snu ode u krajeve galilejske, ²³i došavši nastani se u gradu zvanom Nazaret; da se ispuni što su rekli proroci: Nazarećanin će se zvati.

2:19 „andeo Gospodnji” Vidite belešku kod Mt 1:20.

2:22 „Arhelaj” Arhelaj je bio još jedan okrutan član Irodove porodice kojem Josif nije verovao. On je vladao nad južnim delom teritorija Iroda Velikog (nad Judom, Samarijom i Idumejom) od 4. g.p.n.e. – 6. g.n.e, kada su ga Rimljani proterali u Galiju zbog njegove okrutnosti.

2:23 „Nazarećanin će se zvati” Selo u kojem je Isus odrastao zvalo se Nazaret. Ne spominje se u SZ, Talmudu, niti u delima Josipa Flavija. Čini se da nije bilo naseljeno sve do vremena Ivana Hirkana (tj. do vremena Hasmonejaca), koji je vladao od 134. do 104. g.p.n.e. Prisustvo Josifa i Marije u ovom selu ukazuje na to da su tu naseljeni članovi Davidove linije.

Moguće je da postoji etimološka veza između imena Nazaret i naziva za Mesiju „izdanak”, koji na hebrejskom glasi *netser* (up. Is 11:1; Jer 23:5; 33:15; Zah 3:8; 6:12; Otk 5:5; 22:16). Dokaz za ovo tumačenje je činjenica da ni jedan prorok nije najavio da će Isus biti rođen ili da će odrasti u Nazaretu, ali jesu prorokovali dolazak posebnog pomazanog cara iz Davidove linije (Isa 7:14; 9:1-7; 11:1-5; Dan 2:44; 7:13-14, vidite Posebna tema: SZ nazivi za Onog koji treba da dođe).

To je verovatno bio nepopularan naziv, zbog njegove lokacije daleko od Jerusalima, u paganskoj oblasti (up. Jn 1:46 i Dap 24:5, iako je i to bilo deo proroštva, up. Is 9:1). Možda je upravo zbog toga bio deo natpisa iznad Isusovog krsta (tj. Isus Nazarećanin, Judejski car).

POSEBNA TEMA: ISUS NAZAREĆANIN

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Ko su bili mudraci? Da li su oni bili Jevreji?
2. Kakva je to bila zvezda?
3. Koliko je Isus bio star kada su mudraci došli?
4. Kako se Mihej 5:2-6 odnosi prema validnosti Biblije kao natprirodne knjige?
5. Da li se čini kao da su ti starozavetni citati izvan konteksta? Zašto?

MATEJ 3

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Propovedi Jovana Krstitelja 3:1-6	Jovan Krstitelj priprema put 3:1-12	Delovanje Jovana Krstitelja 3:1-6	Propovedi Jovana Krstitelja 3:1-3	Objava Jovana Krstitelja 3:1-12 (3b)
3:7-12		3:7-10 3:11-12	3:4-6 3:7-12	
Isusovo krštenje 3:13-17	Jovan krsti Isusa 3:13-17	Isusovo krštenje 3:13-17	Isusovo krštenje 3:13-14 3:15a 3:15b-17	Isus je kršten 3:13-15 3:16-17

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA MATEJ 3:1-17

A. Između Mateja 2 i 3 su godine Isusovog detinjstva o kojima ništa ne znamo. Detalji Isusovog detinjstva su nepoznati, osim jednog događaja u dvanaestoj godini. Među vernicima postoji veliko interesovanje i brojne pretpostavke o ovoj temi. Nekoliko ne-kanonskih, pseudo-epigrafskih Evanđelja beleži druge specifične događaje koji su se navodno dogodili u vreme Njegove adolescencije, ali te godine jednostavno nisu zabeležene u Bibliji.

B. Paralelna poglavlja za Mt 3:1-12 su Mk 1:3-8, Lk 3:1-17 i Jn 1:6-8, 19-28.

C. Paralelna poglavlja za Mt 3:13-17 su Mk 1:9-11, Lk 3:21-22 i Jn 1:31-34.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 3:1-6

¹U one dane pojavi se Jovan Krstitelj i propovedaše u pustinji judejskoj govoreći: ²pokajte se, jer se približilo carstvo nebesko. ³Jer je to onaj za koga je rekao prorok Isaija: “GLAS ONOGA ŠTO VIČE U PUSTINJI: PRIPREMITE PUT GOSPODNI, PORAVNAJTE STAZE NJEGOVE”. ⁴A Jovan imaše haljinu od kamilje dlake i kožni pojas oko svojih bedara; hrana njegova beše skakavci i divlji med. ⁵Tada izlažaše k njemu Jerusalem, sva Judeja i sva okolina jordanska, ⁶i on ih krštavaše u reci Jordanu, a oni ispovedahu svoje grehe.

3:1 „u one dane” Ovo je prelazni idiom. Ne pokušava da odredi specifično vreme.

□ „Jovan” Ovo je skraćeni oblik imena „Johanán”, koje znači „Gospod je milostiv” ili „Gospodnji dar”. Njegovo ime je bilo značajno zato što je kao i sva biblijska imena ukazivalo na Božiju svrhu za njegov život. Jovan je poslednji starozavetni

prorok. Nakon Malahije, oko 430. g.p.n.e, u Izraelu nije bilo proroka. Sigurno je da je i samo njegovo prisustvo budilo snažno duhovno uzbuđenje među ljudima.

□ **„Krstitelj”** Krštenje je bilo uobičajen obred među Jevrejima u prvom i drugom veku.

1. priprema za slavljenje u hramu (tj. obred pročišćenja)
2. samo-krštenje obraćenika

Da bi neko sa paganskim poreklom postao punopravan izraelski sin, morao je ispuniti tri stvari:

- (a) obrezanje, za muškarce
- (b) samo-krštenje potapanjem, u prisustvu tri svedoka
- (c) žrtva u hramu

Čini se da je krštenje bilo uobičajeno, ponavljano iskustvo u sektaškim grupama u prvovekovnoj Palestini, na primer kod Esena. Međutim, u tradicionalnom judaizmu bi za pravog Avramovog sina bilo ponižavajuće da prođe kroz Jovanovo pokajanje krštenjem, paganski ritual.

Moguće je pronaći neke primere ceremonijalnog čišćenja vodom u SZ.

1. kao simbol duhovnog pročišćenja (up. Is 1:16)
2. kao redovan ritual kojeg su sprovodili sveštenici (up. 2. Mojs 19:10; 3. Mojs 15)

Treba napomenuti da je osoba koja se krsti uvek sama sprovodila svoje krštenje u prvovekovnoj jevrejskoj kulturi. Samo je Jovan pozivao da on vodi ovaj obred. Čini se da je Jovan radio i duhovnu procenu duhovnih kvalifikacija koje su pokazivale lično pokajanje (up. Mt 3:7-10).

□ **„propovedaše u pustinji judejskoj”** „Pustinja” je bila nenaseljena površina zemlje, ne suva pustoš. Jovan se nije samo oblačio kao Ilija (up. 2. Car 1:8), on je takođe živio u istom pustom okruženju. Jovan je prihvatao svoju proročku ulogu (up. Zah 13:4). Njegov nomadski život je podsećao na lutanje Izraela po divljini, idealizovano vreme intimnog odnosa između Gospoda i Izraela.

Paralelna poglavlja ukazuju na to da je geografska lokacija Jovanovog propovedanja bila negde u blizini grada Jerihona, severno od Mrtvog mora, u blizini reke Jordan.

3:2 „pokajte se” Ovo je IMPERATIV PREZENTA koji označava trajnu zapovest. Bez pokajanja, nemoguće je spasenje (up. Lk 13:3). Hebrejska reč je imala značenje: „promenite svoje ponašanje”, dok je grčka reč imala značenje: „promenite svoj način razmišljanja”. Ukazivala je na spremnost na promenu. Spasenje podrazumeva veru u Hrista i pokajanje (up. Mk 1:15; Dap 3:16, 19; 20:21). Jovanova služba je bila duhovna priprema za dolazak Isusa Mesije i za Njegovu poruku.

Isus je takođe pozivao svoje slušaoce da se pokaju (up. Mt 4:17; Mk 1:15).

POSEBNA TEMA: POKAJANJE U STAROM ZAVETU

□ **„jer se približilo carstvo nebesko”** Matej piše Jevrejima i osetljiv je na njihovo izbegavanje korištenja Božijeg imena, te indirektno kaže „carstvo nebesko” (up. Mt 4:17), dok druga sinoptička Evandjelja koriste „carstvo Božije” (Matej je 32 puta upotrebio reči „carstvo nebesko”, a samo 4 puta „carstvo Božije”).

Božije carstvo se u SZ smislu odnosi na Božiju vladavinu, ne na geografsku oblast. Bog je Car tvorevine! Vidite: Posebna tema: Božije carstvo.

SSP, DS, EC
NSP
DK

jer se približilo
samo što nije došlo
jer se približi

Ovo je GLAGOL U PROŠLOM SVRŠENOM VREMENU koje opisuje vrhunac i posledice procesa koji je ranije započeo. U Evandeljima se naglašava približavanje Carstva (up. Mt 4:17; 10:7; Mk 1:15; Lk 10:9-11; 11:20; 21:31). Reč „približiti” se može shvatiti na dva načina: (1) približiti se po mestu (2) približiti se vremenski (up. Mt 12:28). Ovo je napetost između „već” i „ne još” u Novom dobu. Opisuje period između dva Hristova dolaska. U njemu se preklapaju dva jevrejska doba.

3:3 „Glas onoga što viče u pustinji” Ovo je citat iz Is 40:3 u Septuaginti (LXX). Istu ideju odražavaju i Is 57:14; 62:10 i Mal 3:1. Jovan je sebe video kao nekog ko vrši pripreme za Mesijin dolazak (up. Jn 1:23). Ovo je ispunilo proroštva o Iliji iz Mal 3:1 i 4:5. Sva četiri Evandjelja beleže ove Jovanove reči (up. Mk 1:3; Lk 3:4; Jn 1:23).

□ **„pripremite put gospodnji, poravnajte staze Njegove”** Ove fraze su poetske paralele. Druga fraza se obično koristila kao metafora za pripreme za kraljevsku posetu. Važno je naglasiti da se u Is 40:3 termin „Gospod” odnosi na Jahvea, a u citatu se odnosi na Isusa Nazarećanina. Autori NZ koriste nekoliko različitih književnih načina da ukažu na Isusovu božansku prirodu.

1. SZ nazivi za Jahvea se koriste za Isusa

2. SZ Jahveova dela se vide u Isusu
3. SZ citati o Jahveu sada se koriste za Isusa
4. I Bog i Isus se navode kao gramatički OBJEKAT jednog GLAGOLA ili jednog PREDLOGA

„Savršen” se često koristi kao metafora za Božiji karakter (kao i „ispravan”, „pravedan”, „pravičan”, „opravdati”). Većina hebrejskih, kao i grčkih reči za greh označava odstupanje od standarda ili od „štapa za merenje”. Standard je sam Bog (up. Lev 11:44; 19:2; Mt 5:48; 20:7,26; 1. Pt 1:16).

3:4 Uporedite ovo sa oblačenjem i načinom života Ilije, zabeleženim u 2. Car 1:8 i odraženim u Mal 4:5. Odeća od kamilje dlake je bila najjeftinija u to vreme. Jovan je navikao na život u pustinji i jeo je ono što je tamo mogao naći. Skakavci su bili dozvoljena hrana po Mojsijevim pravilima (up. Lev 11:22). Ista reč je korištena i za drvo rogača.

3:5 Jevreji iz Judeje su videli Jovana kao proroka (up. Mt 21:26). Ovaj stih pokazuje veliku glad za Bogom kod prvovekovnih Jevreja. Došle su čak i religijske vođe. Ovaj stih je očigledno hiperbola, ali nam pokazuje da je Jovan prouzrokovao intenzivna religijska osećanja.

3:6 „oni ispovedahu svoje grehe” Grčka reč „ispovedati” [*homologeo*] značila je: „reći istu stvar”. Podrazumevala je i javno priznanje i objavu vere (up. Dap 19:18; Jak 5:16). Ljudi su u celini prepoznali potrebu za duhovnom obnovom. Slične SZ primere možemo naći u Lev 5:5 i 26:40. Vidite: Posebna tema: Priznanje.

SSP: MATEJ 3:7-10

⁷Videvši mnoge fariseje i sadukeje kako dolaze da ih krsti, reče im: zmijski porode, ko vam je ukazao da izbegnete predstojeći gnev? ⁸Donesite dakle rod dostojan pokajanja, ⁹i ne mislite da možete sami da govorite: imamo oca Avraama; jer vam kažem da Bog može od ovoga kamenja podići decu Avraamu. ¹⁰Već sekira leži kod korena drveća; stoga se odseca i baca u vatru svako drvo koje ne donosi dobra roda.

3:7 „Videvši mnoge fariseje i sadukeje kako dolaze da ih krsti, reče im” Iznenađujuć je intenzitet Jovanovih reči koje su upućene ovim religijskim vođama („zmijski porode”, up. Lk 3:7; koristi ih i Isus u Mt 12:34; 23:33). Postoji nekoliko teorija o tome zašto je on tako burno reagovao.

1. video ih je kao Satanine agente
2. video ih je kao duhovno mrtve za pravu veru
3. video je kao da se pretvaraju
4. video ih je kao da su manipulativne vođe čije javne objave nisu bile u skladu sa njihovim stavovima i motivima.

Značajno je što su ove vođe i same razmatrale mogućnost krštenja. Verovatno su želele da se poistovete sa mnoštvom i tako zadrže svoj položaj vođa. Jovan je prepoznao njihove prave motive.

Za detaljniju analizu porekla i teologije Fariseja vidite: Posebna tema: Fariseji i Posebna tema: Sadukeji.

□ **„da izbegnete predstojeći gnev”** Iz paralele sa Mal 3:2-3, jasno je da Izrael čeka osuda zbog kršenja Mojsijevog saveza (up. 5. Mojs 27-28). Amos ga zove „dan Gospodnji” (Amos 5:18) i njime se započinje Novo doba Pravednosti ili Mesijansko carstvo. Ovde Jovan potvrđuje motiv osude iz Malahije. Primitite da se Jovanova poruka ne odnosi na narod ili grupu kao Malahijina, nego na pojedinca (up. Jez 18; 33; Jer 31:31-34).

3:8

SSP	donesite dakle rod dostojan pokajanja
NSP	radajte plodove savršenog pokajanja
DS	rodite rod dostojan pokajanja
DK, EC	rodite dakle rod dostojan pokajanja

Čak i u SZ, vera je bila više od prostog rituala ili pripadnosti narodu (up. 5. Mojs 10:12, 16; Mt 7:15-23; Rim 2:28-29). Vera je bila i jeste istovremeno grupna i pojedinačna, uključuje i veru i dela (up. Jak 2:14-26)! Njihovi životi moraju pokazati njihov novi odnos sa Bogom (up. Mt 7:16-20; 12:33; Lk 6:43-44; Dap 26:20). Za „pokajanje” vidite belešku o Mt 4:17.

3:9 „i ne mislite da možete sami da govorite: imamo oca Avraama,” Isto ovo oslanjanje na nacionalno poreklo možemo videti i u Jovanu 8:31 i dalje, kao i u Talmudu, Sinedrionu 10:1. Jevreji su verovali da se na njih primenjuju zasluge Avramove vere. Međutim, Mal od 3:2 i 4:1 pokazuju da Jevreje čeka osuda zbog kršenja saveza (vidite i Mt 8:11-12). Način da se prepoznaju pravi Avramovi sinovi je život u veri, a ne poreklo (up. Rim 2:28-29).

□ **„kamenja... decu”** Ovo je igra reči sa aramejskim rečima za „kamenje” (*'ebnayya*) i „decu” (*benyya*), koje su se slično izgovarale. Vidite *Jezik i slike u Bibliji (The Language and Imagery of The Bible)*, G. B. Kerd (G. B. Caird), str. 48.

3:10 „već sekira leži kod korena drveća” Ovaj motiv osude je sličan kao kod Malahije. Paralelu možemo videti u Is 10:33-34. Jedan razlog zbog kojeg se Jovan Krstitelj pitao da li je Isus zaista Mesija bio je taj što Njegova poruka nije bila primarno poruka osude, kao što je Jovan očekivao.

SSP: MATEJ 3:11-12

¹¹Ja vas krštavam vodom za pokajanje; a onaj koji za mnom dolazi jači je od mene, kome nisam dostojan da ponese obuću. On će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem. ¹²U njegovoj ruci je lopata, pa će očistiti svoje gumno i skupiće žito svoje u žitnicu, a plevu će spaliti neugasivim ognjem.

3:11

SSP

kome nisam dostojan da ponese obuću

NSP

kome ja nisam dostojan odvezati vezice na sandalama

DK

ja nisam dostojan Njemu obuću poneti

DS

kome nisam dostojan obuće poneti

EC

kome nisam dostojan da ponese obuću

Ovaj izraz je moguće prevesti na dva načina (1) po uzoru na korištenje u egipatskim papirusima, „skinuti i odneti obuću posetioca na mesto gde se one odlažu” ili (2) „odvezati i skinuti”. Obe radnje su tradicionalno radili robovi. To se nije očekivalo da rade čak ni učenici rabina. To je bila idiomatska fraza koja pokazuje da Jovan shvata Isusovu superiornost.

□ „**on će vas krstiti Duhom Svetim i ognjem**” U grčkom tekstu samo jedan PREDLOG i jedan ČLAN povezuju Svetog Duha i oganj, što ukazuje na to da su oni paralelni (vidite Is 4:4). Međutim, moguće je da se oganj odnosi na osudu, kao u Lk 3:17, a Sveti Duh na pročišćenje ili čistotu. Moguće je da se oboje odnosi na iskustvo Pedesetnice iz Dap 2. Neki su ovo videli kao dvostruko krštenje: jedno krštenje za pravedne i jedno za pokvarene ili Isusa koji krsti kao Spasitelj ili kao Sudija. Drugi su to povezali sa obraćenjem pre Pedesetnice i posebnim darom na dan Pedesetnice. 1. Kor 12:13 ukazuje na to da je Isus taj koji krsti „u”, „sa” ili „po” Duhu (up. Mk 1:8; Lk 3:16; Jn 1:33; Dap 1:5; 2:33).

3:12 „a plevu će spaliti neugasivim ognjem” Metafora koju Isus koristi da opiše večnu Božiju osudu (up. Is 66:24) bila je *Gehenna* (skraćeno ime „doline sinova Hinoma”), jama za otpatke smeštena južno od Jerusalima (up. Mk 9:48; Mt 18:8; 24:41; Juda 7). Izrael je u prošlosti slavio hanaanskog boga vatre i plodnosti žrtvovanjem dece (ova aktivnost je bila poznata kao *molech*) u Geheni (up. Lev 18:21; 20:2-5; 1. Car 11:7; 2. Car 21:6; 23:10). Ovaj aspekt večne kazne je šokantan za savremene čitaoce, ali je on bio očigledan (rabinska učenja) i jasan prvovekovnim Jevrejima. Isus nije došao kao sudija, ali će biti suđeno svima koji ga odbace (up. Lk 3:16-17, Jn 3:17-21). Moguće je da je ova metafora upotrebljena u SZ u Is 34 gde je opisana Božija osuda Edoma.

POSEBNA TEMA: OGANJ

SSP: MATEJ 3:13-17

¹³Tada *dode* Isus iz Galileje na Jordan Jovanu da ga ovaj krsti. ¹⁴Ali mu Jovan branjaše govoreći: ti treba mene da krstiš, a ti dolaziš k meni? ¹⁵A Isus mu odgovori i reče: pusti sada, jer tako treba da ispunimo svu pravednost. Tada ga pusti. ¹⁶A kad je Isus kršten, izide odmah iz vode. I gle, otvoriše mu se nebesa i vide Duha Božijega gde silazi kao golub i ide na njega. ¹⁷I gle, glas sa nebesa govoraše: ovo je Sin moj ljubljani, koji je po mojoj volji.

3:13 „tada *dode* Isus iz Galileje na Jordan Jovanu da ga ovaj krsti” Hronologije rane Isusove službe u Galileji i Judeji se međusobno razlikuju u Evanđeljima. Čini se da su postojale dve službe u Judeji, jedna rana i jedna kasnija, ali je neophodno uporediti sve četiri hronologije iz Evanđelja da bi se videla ta rana poseta Judeji (up. Jn 2:13-4:3).

Zato što je Jovanovo krštenje bilo krštenje pokajanja, vernici su se uvek pitali zašto je Isus kršten. Isus nikada nije počinio greh, te mu nije bio potreban oprostaj (up. Jn 8:46; Dap 3:14; Rim 8:3; 2. Kor 5:21; Jev 4:15; 7:26; 1. Pt 2:22; 1. Jn 3:5).

Postoje sledeće teorije o tome:

1. to je bio primer za vernike
2. to je bilo Njegovo poistovećivanje sa potrebom vernika
3. to je bilo Njegovo rukopoloženje i priprema za službu
4. to je bio simbol Njegovog zadatka otkupljivanja
5. to je bila Njegova potvrda službe i poruke Jovana Krstitelja
6. to je bila proročka najava Njegove smrti, sahrane i vaskrsenja (up. Rim 6:4; Kol 2:12).

Koji god da je razlog, ovo je bio presudan trenutak u Isusovom životu. Iako se ne ukazuje na to da je Isus postao Mesija u ovom trenutku (adopcionizam, up. *The Orthodox Corruption of Scripture (Ortodoksko iskrivljavanje Pisma)*, Bart P. Ehrman (Bart P. Ehrman), str. 47-118), bio je veoma značajan za Njega.

3:14 „ali mu Jovan branjaše” Ovo je GLAGOL U PROŠLOM NESVRŠENOM VREMENU. Mnogi tumači su se mučili sa time zašto je Jovan iznova i iznova pokušavao da spreči Isusa da se krsti. Postoje sledeće teorije o tome:

1. neki smatraju da to znači da je Jovan imao prethodno znanje o Isusu, ali to nije u skladu sa Jn 1:31,33
2. neki smatraju da Jovan time potvrđuje da je Isus pravi Jevrej, ali ne i da je On Mesija
3. u savremenoj bliskistočnoj kulturi, osoba mora tri puta insistirati da bi se smatralo da je iskrena

3:15 „a Isus mu odgovori i reče” Matej 3:14-15 se nalazi samo u Matejevom Evandelju. Nemamo dovoljno informacija da bismo odgovorili na pitanje iz 3:14. Ipak je sigurno da je krštenje bilo značajno i za Isusa i za Jovana i da je ono bilo Božija volja za njihove živote.

3:16

SSP, DS, EC

izide odmah iz vode

NSP

i čim izade iz vode

DK

Isus izide odmah iz vode

Oni koji podržavaju potapanje kao jedini biblijski vid krštenja koriste ovaj stih da dokažu da je Isus bio potopljen u vodu. Međutim, njegovo moguće značenje je i da je Isus iz vode izašao na obalu (vidite *Prevod i nacrt Novog Zaveta (New Testament TransLine)*, Majkl Magil (Michael Magill), str. 9, 35 i 36).

□ **„otvoriše mu se nebesa”** Ovo je metaforičan način za izražavanje Božije volje (up. Is 22:22; Otk 3:7). Samo Bog može otvoriti nebo (up. Mal 3:10; Otk 4:1). Bog otvara slepe oči (Mt 9:27-31; 12:22-23; 20:29-34; beleške Is 29:18; 35:5; 42:7,16) i odgovoriti na molitvu (up. Mt 7:7,8).

Vrlo je verovatno da je ovo metafora iz Is 64:1.

□ **„i vide”** Grčki tekst koristi ZAMENICU „on”, koja se može odnositi na Jovana ili na Isusa. Neki drevni grčki unicitajni rukopisi (א¹, C, D, L i W), neki drevni prevodi (Vulgata i koptski prevod) i grčki tekstovi koje su koristili očevi rane crkve (Irenej, Euzebije, Hrizostom, Jeronim i Augustin) ukazuju na to da je samo Isus video silazak goluba, rečima: „*Njemu se otvoriše nebesa*”. Međutim, golub je takođe bio i znak za Jovana, da pokaže da je Isus Mesija (up. Jn 1:32).

□ **„i vide Duha Božijega gde silazi kao golub i ide na njega.”** Ovo je zabeleženo u sva četiri Evandelja (Mk 1:10; Lk 3:22; Jn 1:32). Da li je Duh bio kao golub ili je to zaista bio golub? Ne možemo sa sigurnošću odgovoriti na ovo pitanje (up. Lk 3:22). Ovo je povezano sa Is 11:2; 42:1; 48:16; 61:1. Tačna forma Duha nije toliko značajna koliko je značajno to što se sam Duh spustio na Isusa. To ne vodi do zaključka da Isus do tada nije imao Svetog Duha, nego da je ovo bilo posebno započinjanje Njegovog mesijanskog zadatka.

Postoje brojne rasprave o simbolici goluba, u smislu njegovog porekla i svrhe.

1. vraćamo se na 1. Mojs 1, kada je Duh lebdeo nad vodama
2. vraćamo se na 1. Mojs 8, kada je Noje pustio goluba sa barke
3. rabini kažu da je golub bio simbol Izraela (up. Ps 68:13; Os 7:11; 11:11; Talmud *San.* 95A i *Ber. R.* 39; II Ezrina 5.26)
4. Tasker (Tasker), u *Tindejlovoj seriji novozavetnih komentara (Tyndale New Testament Commentary Series)*, kaže da se to odnosi na pagane, što treba uporediti sa ognjem iz Mt 3:11 (up. Rim 11:22; Mt 11:29; 25:40).

3:17 „glas sa nebesa” Ovaj izraz je značajan iz nekoliko razloga. U vreme inter-biblijskog perioda, kada nije bilo pravih proroka, rabini su govorili da Bog potvrđuje svoj izbor i odluke kroz *bath kol*, to jest kroz glas sa neba. Takođe, ovaj glas je bio znak od Boga dat na način na koji su ga prvovekovni Jevreji kulturološki mogli shvatiti (up. Dap 10:9-16; 11:7-9; Otk 1:10; 4:1; 10:8; 11:12). Čini se da je On i Isusu bio značajan isto koliko i Jovanu, kao i masi koja je posmatrala Njegovo krštenje.

Korišćenje citata „Sin moj ljubljani, koji je po mojoj volji” povezuje isticanje carskog, Davidovog, mesijanskog iz Ps 2:7 sa motivom Sluge koji strada iz Is 42:1. Ovde, u ovom citatu, carski Mesija je povezan sa Slugom koji strada iz Isaije.

Moguće je da je ovaj izraz: „Sin moj ljubljani” (vidite i Mt 17:5) izvor izraza „Sin Božiji”, kojeg vidimo u Mt 4:3, 6. Značajno je primetiti da je u Marku 1:11 on preveden kao: „Ti si moj ljubljani Sin”, što pokazuje da se Otac obraćao Isusu, dok prevod koji vidimo u Mateju 3 ukazuje na to da se Bog obraćao Jovanu i ljudima. Vidite Posebna tema: Božiji sin.

Matej 3:16-17 uključuje sve tri ličnosti Trojstva. Termin „Trojstvo” se ne nalazi u Pismu, ali je koncept sigurno biblijski. Činjenica da Pismo potvrđuje da postoji samo jedan Bog (monoteizam, 5. Mojs 6:4), mora se uskladiti sa Isusovom božanskom prirodom i ličnošću Duha. Postoji jedna božanska suština i tri večne lične manifestacije. Tri božanske ličnosti se često spominju u istom kontekstu (tj. Mt 3:16-17; 28:19; Dap 2:33-34; Rim 8:9-10; 1. Kor 12:4-6; 2. Kor 1:21-22; 13:14; Ef 1:3-14; 4:4-6; Tit 3:4-6; 1. Pt 1:2).

POSEBNA TEMA: TROJSTVO

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Na kojeg SZ proroka vas Jovan Krstitelj podseća? Zašto?
2. Definišite pokajanje.
3. Zašto Matej koristi izraz „carstvo nebesko”, a Marko i Luka koriste „carstvo Božije”?
4. Zašto je značajan citat iz Isaije 40 (Mt 3:3)?
5. Zašto su religijske vođe želele da budu krštene? Šta je krštenje tada simbolizovalo?
6. Zašto Jovan Krstitelj naglašava suđenje, a ne spasenje?
7. Zašto je Isus kršten krštenjem pokajanja?
8. Zašto je značajno to što se Bog obratio rečima sa neba? Odredite sve SZ izvore tog citata i objasnite njihov značaj.

MATEJ 4

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Kušanje Isusa 4:1-11	Satana kuša Isusa 4:1-11	Isusovo kušanje 4:1-4 4:5-7 4:8-11	Kušanje Isusa 4:1-3 4:4 4:5-6 4:7 4:8-9 4:10 4:11	Testiranje u divljini 4:1-11 (4b) (6b) (7b)
Početak službe u Galileji 4:12-16	Isus započinje svoju službu u Galileji 4:12-17	Početak Isusovih aktivnosti u Galileji 4:12-17	Isus počinje svoj rad u Galileji 4:12-16	Povratak u Galileju 4:12-17 (15-16)
4:17 Pozivanje četiri ribara	Četiri ribara su pozvana kao učenici 4:18-22	4:18-22	4:17 Isus poziva četiri ribara 4:18-20 4:21-22	Pozvana su prva četiri učenika 4:18-20 4:21-22
Služba mnoštvu ljudi 4:23-25	Isus isceljuje mnoštvo ljudi 4:23-25	4:23-25	Isus poučava, propoveda i isceljuje 4:23-25	Isus objavljuje poruku i isceljuje bolesne 4:23-25

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 1-25

- A. Veoma je značajno to što neposredno nakon Božije potvrde Isusa kao Mesije i Sina, Duh „vodi” Isusa u pustinju da bude iskušao (up. Mk 1:12). Kušanje je bilo deo Božije volje za Sina. Kušanje se može definisati kao podsticanje želje koju nam je Bog dao, izvan granica koje je Bog postavio. Kušanje nije greh. Bog je pokrenuo ovo kušanje. Satana je bio sredstvo za sprovođenje. (up. 2. Car 22:13-23; Jov 1-2; Zah 3).
- B. Takođe je značajno to što je u ovom poglavlju razvijena tipologija Izrael/Hrist. Isus je predstavljen kao „idealni Izraelac” koji ispunjava zadatak koji je prvobitno dat narodu (up. Is 41:8-9; 42:1,19; 43:10). Za obojicu se koristi naziv „Sin” (up. Os 11:1). Ovo objašnjava deo nejasnoća u sluginim pesmama iz Is 41-53, gde dolazi do prelaza iz MNOŽINE u JEDNINU (Is 52:13-15 u LXX). Ova tipologija Izrael/Hrist, slična je tipologiji Adam/Hrist iz Rim 5:12-21.
- C. Da li je uopšte bilo moguće da Hrist počinio greh? Ovo je prava misterija dve Hristove prirode. Iskušenje je bilo stvarno. Isus, po svojoj ljudskoj prirodi, mogao je prekršiti Božiju volju. Ovo nije bila predstava. Isus je bio zaista čovek, iako bez pale prirode (up. Jev 4:15; 7:26). U ovom smislu, On je bio kao Adam. Tu istu ljudsku prirodu vidimo u Getsimanskom vrtu, gde se Isus tri puta moli za drugačiji način iskupljenja, koji nije krst (up. Mt 26:36-46;

Mk 14:32-42). Ova težnja je suština svakog Sataninog iskušenja u Mateju 4. Kako će Isus koristiti svoje mesijanske darove da otkupi čovečanstvo? Bilo koji način osim otkupljenja zamenom bio je iskušenje!

D. Pošto je Isus bio sam u pustinji, sigurno je On kasnije ispričao ovo iskustvo svojim učenicima. To ukazuje da ne samo da nas ovaj zapis uči o Hristovom kušanju, nego nam on i pomaže u našim iskušenjima.

E. Moramo imati na umu da Pismo nije hronološka, uzročna posledična, zapadna istorija. Bliskoistočna istorija je selektivna, ali nije netačna. Evanđelja nisu biografije, nego su traktati pisani različitim grupama ljudi sa ciljem evangelizacije i učenja, ne samo kao istorijski zapis. pisci Evanđelja su često selektovali, prilagođavali i uređivali materijal tako da ispune svoje lične teološke i književne namere (up. *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma, Gordona Fija (Gordon Fee) i Dagleasa Stjuarta (Douglas Stuart)*, str. 94-112, 113-134). Postoji nekoliko primera koji pokazuju Matejev plan za strukturu njegovog Evanđelja.

1. On spaja Isusova učenja u jednu propoved (Matej 5-7), kao i Njegova čuda i parabole.

2. Brojčano teži: (up. rečnik NIDOTTE, vol. 3, str. 657)

a. trojkama

(1) tri iskušenja, Mt 4:1-11

(2) tri dela jevrejske pravde, Mt 6:1-18

(3) tri isceljenja, Mt 8:1-15

(4) tri „ne bojte se” Mt 10:26,28,31

(5) tri dana, Mt 12:40

(6) tri pitanja, Mt 22:15-40

(7) tri Isusove molitve Ocu iz Getsimanije, Mt 26:39-44

(8) tri dana za izgradnju hrama, Mt 27:40 (#5)

(9) Isus će vaskrsnuti za tri dana, Mt 27:63 (#5,8)

b. sedmicama

(1) demoni, Mt 12:45

(2) hlebovi, Mt 15:34,36

(3) kotarice, Mt 15:37

(4) oproštaji bratu, Mt 18:21,22 (sedam, sedamdeset puta sedam)

(5) sedam braće, Mt 22:25

(6) sedam „teško vama”, Mt 23:13,15,16,23,25,27,29

Marko (prvo napisano Evanđelje, kasnije su ga koristili Matej i Luka) koristi „sedam” za drugo, treće i peto, što pokazuje da ova brojčana struktura nije jedinstvena za Mateja. Teško je odrediti koliko je na ovu strukturu uticala tradicija, a koliko Matejeva naklonost ka ovim brojevima.

Ovo ne ukazuje na to da su pisci Evanđelja falsifikovali ili izmišljali događaje ili reči. Razlike u Evanđeljima ne pobijaju nadahnutost. One potvrđuju da su to zapisi očevidaca.

F. Paralelni zapisi o Isusovom kušanju nalaze se u Mk 1:12-13 i Lk 4:1-13.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 4:1-4

¹Tada Isusa odvede Duh u pustinju da Ga đavo kuša. ²I postivši se dana četrdeset i noći četrdeset, naposljetku ogladne. ³I pristupi k Njemu kušač i reče: Ako si Sin Božji, reci da kamenje ovo hlebovi postanu. ⁴A On odgovori i reče: Pisano je: NE ŽIVI ČOVEK O SAMOM HLEBU, NO O SVAKOJ REČI KOJA IZLAZI IZ USTA BOŽJIH.

4:1 „Tada Isusa odvede Duh u pustinju da Ga đavo kuša” Ovo je izuzetno značajan stih zato što pokazuje da je Božija volja bila da se Isus tokom života suoči sa iskušenjem (Jev 5:8). Ovo iskustvo kušanja je povezano sa načinom na koji će Isus upotrebiti svoje mesijanske moći da otkupi čovečanstvo (u Mt 4:3, 6 su upotrebljene KONDICIONALNE REČENICE PRVOG TIP A).

□ „**odvede**” U paralelnom stihu, Mk 1:12 vidimo izraz: „Duh izvede ga”. Ovo iskustvo je bilo neophodno za Isusa (up. Jev 5:8).

□ „**u pustinju**” Ovo se odnosi na nenaseljenu zemlju za ispašu u blizini Jerihona. Taj tip teritorije je nalik teritoriji na kojoj su živeli Mojsije (up. 2. Mojs 34:28), Ilija (up. 1. Car 19:8) i Jovan Krstitelj (up. Mt 3:1).

□ „**kuša**” U grčkom jeziku dva pojma opisuju kušanje ili test. Jedan se koristi u smislu „testirati radi osnaživanja” [*dokimazo*], a drugi „testirati radi uništenja” [*peirasmo*]. Ovde je upotrebljen termin za uništenje (up. Mt 6:13; Jak 1:13-

14). Bog nas nikada neće kušati da bi nas uništio, ali će nas često testirati da bi nas osnažio (up. 1. Mojs 22:1; 2. Mojs 16:4; 20:20; 5. Mojs 8:2,16; 13:3; Sud 2:22; 2. Let 32:31; 1. Sol 2:4; 1. Pt 1:7; 4:12-16). Satana pokušava da uništi!

POSEBNA TEMA: GRČKI POJMOVI ZA TESTIRANJE I NJIHOVE KONOTACIJE

□ „**đavo**” u Starom Zavetu je naziv za anđeosko biće koje ljudima daje izbor Satana (BDB 966), optužitelj (up. Mk 1:13). U NZ on postaje *diabolos* (po LXX) ili đavo, što znači klevetnik, neprijatelj ili kušač. U SZ je on Božiji sluga (up. Jov 1-2; 2. Car 22:13-23; 1. Let 21:1; Zah 3:1,2). Međutim, do vremena Novog Zaveta zlo je pojačano i on je postao Božiji glavni neprijatelj. Jedna od najboljih knjiga o razvoju zla u Bibliji je knjiga A. B. Dejvidsona (A. B. Davidson), *Starozavetna Teologija (Old Testament Theology)*, izdavač T. and T. Clark, str. 300-06. Vidite Posebna tema: lično zlo.

4:2 „postivši se” Vidite POSEBNA TEMA: POST.

□ „**dana četrdeset i noći četrdeset**” Ovde ponovo Matej koristi motiv iz SZ o (1) Mojsijevih četrdeset dana i četrdeset noći na Sinajskoj gori (up. 2. Mojs 24:18; 34:28; 5. Mojs 9:9; 10:10) i (2) četrdesetogodišnje lutanje Izraela po divljini (up. 4. Mojs 14:26-35). Matej je video Isusa kao Onog koji daje Novi zakon i kao Osloboditelja (tj. novi Izlazak).

Broj „četrdeset” se često koristi u Bibliji što ukazuje na to da je moguće da on ima i doslovno značenje (40 godina od Egipta do Hanaana) i figurativno (poplava). Jevreji su koristili lunarni kalendar. „Četrdeset” je podrazumevalo dugačak, neodređen period vremena, duži od lunarnog ciklusa, ne tačno četrdeset dvadesetčetvoročasovnih perioda.

POSEBNA TEMA: SIMBOLIKA BROJEVA U PISMU

□ „**naposletku ogladne**” Post je podrazumevao uzdržavanje od hrane, ne od vode. Neki tumači ovo vide kao da je Satana čekao do kraja Isusovog posta, da bi mu prišao tek kada je On postao slab i umoran. Drugi veruju da je Satana dolazio tokom celog posta. Prva opcija se najbolje uklapa u kontekst.

Ovo takođe pokazuje punu ljudskost Duhom ispunjenog i Duhom vođenog Isusa.

4:3 „kušač” Ovo je SADAŠNJI PARTICIP upotrebljen kao IMENICA od „kuša” kao u Mt 4:1.

□ „**pristupi k Njemu kušač i reče**” Ta iskušenja su mogla biti mentalna ili fizička. Na osnovu činjenice da će ga Satana u sledećem trenutku odvesti na vrh visoke gore da vidi sva carstva sveta (paralela u Luki), ovo je verovatno vizija, ali je i dalje i lično suočavanje Isusa i Satane.

□ „**Ako si Sin Božji**” Kao u Mt 4:6, ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je istinita, makar sa stanovišta autora; stoga bi bolji prevod bio „pošto” (umesto „ako”).

Satana ne sumnja da je Isus Mesija (tj. ne sumnja u Božiju potvrdu iz Mt 3:17), ali ga kuša da bi On pogrešno upotrebio ili zloupotrebio svoje mesijanske moći. Ovaj gramatički oblik utiče na tumačenje celog tog iskustva kušanja (up. *Život i učenja Isusa Hrista (The Life and Teachings of Jesus Christ)*, Džejkob Stjuart (Jacob Stewart)).

□ „**reci da kamenje ovo hlebovi postanu**” Izgleda da je kamenje u judejskoj pustinji imalo oblik kao vekne pečenog hleba u pravekovnoj Palestini. Satana je kušao Isusa da iskoristi svoje mesijanske moći i da ispuni svoju ličnu potrebu i da stekne naklonost ljudi time što će ih nahraniti. U SZ se Mesija opisuje kao neko ko hrani siromašne (up. Is 58:6-7,10). U nekoj meri su se ova iskustva sa iskušenjima nastavila i tokom Isusove službe. On je nahranio pet hiljada (Mt 14:13-21) i četiri hiljade (Mt 15:29-33) i pokazao kako bi ljudi zloupotrebili i kako zloupotrebljavaju Božiji dar fizičke hrane. Ovo je takođe paralelno sa problemima Izraela dok je bio u divljini. Matej je video paralelu između Mojsija i Isusa. Jevreji su očekivali da Mesija izvrši mnoga Mojsijeva dela.

Satanino kušanje je ostvareno na dva nivoa. Prvi je očekivanje Jevreja da Mesija obezbeđuje hranu kao Mojsije (Jn 6). Drugi je implikacija na to da ukoliko je On zaista Božiji Sin, Mesija, treba to da dokaže tako što će „reći” svoju volju. Ovo se očigledno odnosi na stvaranje izgovorenom rečju (1. Mojs 1). Satanin test je bio:

1. obezbedi ljudima hranu kao što je to Mojsije učinio
2. pokaži svoju moć tako što ćeš rečima učiniti čudo (vidite citat u Mt 4:4b)

4:4 „Pisano je” Ovo je PASIVNI INDIKATIV PERFEKTA. To je bio uobičajen idiomatski način da se uvede nadahnut citat iz SZ (up. Mt 4:4,7,10), u ovom slučaju 5. Mojs 8:3 iz Septuaginte (LXX). Ovaj citat se odnosi na Boga koji obezbeđuje manju za Izraelce tokom perioda u divljini:

Svi Isusovi odgovori na Satanino kušanje bili su citati iz Ponovljenog Zakona. To je sigurno bila jedna od Njegovih omiljenih knjiga.

1. On je ponavljao citate iz nje dok ga je Satana kušao u divljini, Mt 4:1-16; Lk 4:1-13.
2. Moguće je da je ona osnova za nacrt Propovedi na gori, Mt 5-7.
3. Isus je citirao 5. Mojs 6:5 kao najveću zapovest, Mt 22:34-40; Mk 12:28-34; Lk 10:25-28.

4. Isus je najčešće citirao ovaj deo SZ (Postanak – Ponovljeni Zakon) zato što su Jevreji u Njegovo vreme smatrali da je to deo kanona sa najviše autoriteta.

SSP: MATEJ 4:5-7

⁵„Onda ga đavo povede u Sveti grad, postavi ga na vrh Hrama ⁶pa mu reče: „Ako si Sin Božiji, baci se dole. Jer, zapisano je: 'NAREĐIĆE SVOJIM ANĐELIMA ZA TEBE, I ONI ĆE TE NOSITI NA RUKAMA DA NOGOM NE ZAPNEŠ ZA KAMIN.'“ ⁷„I ovo je zapisano”, odgovori mu Isus, “Ne iskušavaj Gospoda, svoga Boga.”“

4:5 „đavo” Grčka reč, *Diabolos*, upotrebljena je u NZ 37 puta, dok je reč *Satanas* upotrebljena 36 puta; obe govore o onom ko optužuje, što je njegov zadatak u SZ. Matej i Luka koriste *diabolos* za iskustvo kušanja, dok Marko koristi *Satanos*. Ne znamo razlog ove promene. Vidite Posebna tema: lično zlo.

POSEBNA TEMA: LIČNO ZLO

□ „povede u Sveti grad” Taj izraz „Sveti grad” je jedinstven za Mateja i bio je poseban naziv za Jerusalim (up. Mt 27:53; Dan 9:24; Nem 11:1,18; Otk 11:2). Matej je znao da će Jevreji ovo odmah shvatiti kao aluziju na SZ (up. Is 48:2; 52:10; 64:10). Redosled događaja u kušanju je različit u Mateju i Luki. Nije poznat razlog za to. Možda je Matejev zapis hronološki („onda”), dok Lukin zapis menja redosled zbog celokupnog utiska („ponovo”).

SSP, EC	postavi ga na vrh Hrama
NSP	postavi ga na najviše mesto u hramu
DK	postavi Ga navrh crkve
DS	postavi ga na krilo od hrama

„Vrh” ili „najviše mesto” može se doslovno prevesti kao „krilo”. Moguće je da je ovaj termin označavao (1) najistureniji deo jugoistočnog ugla spoljašnjeg zida Hrama, koji je gledao na dolinu Kidron, ili (2) deo Irodovog Hrama koji je gledao na unutrašnje dvorište. Deo jevrejske tradicije bio je da će se Mesija iznenada pojaviti u Hramu (up. Mal 3:1), te je Satana iskoristio ovo verovanje za jedno od svojih kušanja - iskušenje da osvoji naklonost ljudi time što će učiniti čudo i baciti se u prostor Hrama, moguće u vreme praznika.

4:6 „Ako si Sin Božiji, baci se dole” Ovo je još jedna KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu (up. Mt 4:3). Satana citira Ps 91:11-12. Neki smatraju da je Satana pogrešno citirao ovaj stih. Iako je izostavio „na svim tvojim putevima”, ovaj citat je u skladu sa načinom na koji apostoli koriste SZ stihove. Problem nije u tome da je Satana pogrešno citirao stih, nego da ga je upotrebio na pogrešan način.

4:7 „odgovori mu Isus” Ovaj stih je citat 5. Mojs 6:16, koji se odnosi na izraelsko testiranje Boga u Masi tokom perioda lutanja u divljini (up. 2. Mojs 17:1-7). Izrael u toj tački ne veruje Bogu da će ispuniti njegove osnovne potrebe, nego od Njega traži čudo. Citat se odnosi na Izrael, ne na Satanu (up. Mt 4:10).

□ „Ne iskušavaj Gospoda, svoga Boga” Problem je u motivu za „kušanje” (up. 1. Kor 10:9 [4. Mojs 21]; Dap 5:9; 15:10). Vernici su pozvani da aktivno veruju u Božija obećanja (IsNav 1:56; Is 7:10-13; Mal 3:10).

SSP: MATEJ 4:8-11

⁸Zatim ga đavo povede na veoma visoku goru i pokaza mu sva carstva sveta i njihov sjaj ⁹pa mu reče: "Sve ću ti ovo dati ako padneš ničice i pokloniš mi se." ¹⁰A Isus mu reče: "Odlazi, Satano! Jer, zapisano je: 'KLANJAJ SE GOSPODU, SVOME BOGU, I NJEMU JEDINOM SLUŽI.'" ¹¹Tada ga đavo ostavi, a anđeli pridoše pa su mu služili.

4:8-9 Ovo iskušenje ukazuje na viziju, a ne na stvaran događaj. Uporedite Lk 4:5, gde piše: „u jednom trenu”. U svakom slučaju iskušenje sa kojim se Isus suočio bilo je stvarno i lično.

Vode se brojne rasprave o tome šta znači Satanina izjava iz in Mt 4:9: (1) da li ona ukazuje na to da je on posedovao sva svetska carstva? ili (2) da li ona ukazuje da je on jednostavno trivijalizovao svetski greh pokazujući Isusu njegovu veličanstvenost? Satana je opisan kao „bog ovog sveta” (up. Jn 12:31; 2. Kor 4:4) i poglavar ovog sveta (up. Ef 2:2; 1. Jn 5:19), a ipak ovaj svet pripada Bogu koji ga je stvorio i koji ga održava! Nije nam poznat tačan nivo Sataninog uticaja, vlasništva (up. Lk 4:6) i slobodne volje (up. Jov 1-2; Zah 3), ali su njegova moć i zlo sveprisutni (up. 1. Pt 5:8).

4:9 „ako” Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, koja ukazuje na verovatnu buduću akciju. Ovaj stih pokazuje da Satana u stvari želi da zameni Gospoda!

4:10 „A Isus mu reče” Ovo je parafraziranje stiha 5. Mojs 6:13. U ovom obliku se ne pojavljuje ni u Mazoretskom tekstu (MT) niti u Septuaginti (LXX). Isus dodaje reč „jedinome”. Ovaj stih i 5. Mojs 6:5 potvrđuju potrebu da se posvetimo Bogu srcem, umom i životom.

Činjenica da Isus parafrazira tekst iz Pisma treba da nas podstakne da stihove Pisma učimo napamet (Ps 119:11; 37:31; 40:8) i suština je u tome da znamo njihov smisao i živimo ga svakodnevno, a nije nužno da ih savršeno citiramo, posebno u vremenima iskušenja i teškoća (up. Ef 6:17).

□ **„Odlazi, Satano”** Ovo je slično, ali ne i identično sa Mt 16:23. Neki rani grčki rukopisi, C², D, L i Z, dodaju: „idi od mene Satano”. Verovatno su rani prepisivači dodali ove reči iz Mt 16:23. UBS⁴ daje kraćem tekstu oznaku „B” (skoro sigurno).

4:11 „Tada ga davo ostavi” Lk 4:13 dodaje izraz: „do nekog povoljnijeg časa”. Kušanje nije završeno jednom zauvek, nego je trajno, Isus će ponovo doživeti kušanje. Petrove reči u Kesariji Filipovoj bile su jednako iskušavajuće i prodorne kao i Satanine reči u divljini (up. Mt 16:21-23).

□ **„a anđeli pridoše pa su mu služili”** Grčka reč „služiti” često se povezuje sa fizičkom hranom (up. Mt 8:15; 25:44; 27:55; Dap 2:6). Ovo podseća na 1. Car 19:6-7, gde Bog čudesno obezbeđuje hranu za Iliju. Božiji anđeli služili su Njegovom jedinom sinu. Bog je pružao sve što Satana nije mogao pružiti.

Zašto je otelovljenom Božijem Sinu bila potrebna služba anđela je misterija. Anđeli su duhovi koji služe otkupljenima (up. Jev 2:14). Dva puta u Isusovom životu su mu anđeli pomogli u vremenima fizičke slabosti, ovde i u Getsimaniji (up. Lk 22:43 u rukopisima κ*, D i L i u Vulgati).

SSP: MATEJ 4:12-17

¹²Kad je čuo da je Jovan bačen u tamnicu, Isus se vrati u Galileju. ¹³Napusti Nazaret pa ode i nastani se u Kafarnaumu, pored mora, na Zavulonovom i Neftalimovom području ¹⁴- da se ispuni ono što je rečeno preko proroka Isaije: ¹⁵“ZEMLJA ZAVULONOVA I ZEMLJA NEFTALIMOVA, UZ PUT PREMA MORU, S ONE STRANE JORDANA, GALILEJA PAGANSKA - ¹⁶NAROD KOJI ŽIVI U TAMI VIDE SVETLOST VELIKU, I ONIMA KOJI ŽIVE U ZEMLJI SENKE SMRTI, SVETLOST ZASJA.” ¹⁷OTADA ISUS POČE DA PROPOVEDA I DA GOVORI: “POKAJTE SE JER SE PRIBLIŽILO CARSTVO NEBESKO.”

4:12 Tačni razlozi Jovanovog tamničenja dati su u Mt 14:3-5.

4:13 „Napusti Nazaret” Isus je promenio svoje mesto boravka zato što mu u tom gradu nisu verovali (up. Lk 4:16-31). Vidite [Posebna tema: Isus Nazarećanin](#).

□ **„nastani se u Kafarnaumu”** Ovo je bilo rodno mesto Petra i Jovana. „Kafarnaum” znači „Naumovo selo”. Stoga je moguće da je ono bilo i rodno mesto SZ proroka. Bilo je smešteno na severnoj obali Galilejskog mora.

4:13c-16 Zbog završnih reči Mt 4:13, ovo je ispunjenje proroštva (up. Is 9:1-2). Svi su očekivali da Mesija služi pre svega u Judeji i Jerusalimu, ali je Isaijino drevno proroštvo na jedinstven način ispunjeno Isusovim životom i službom (up. Jn 7:41). Asirski osvajači su prvo pokorili Zavulonovu i Neftalimovu zemlju, a one su i prve čule dobru vest.

4:15 „s one strane Jordana” Ovaj idiom se obično odnosio na istočnu stranu Jordana (trans-Jordan), ali ovde se odnosi na zapadnu stranu (obećanu zemlju). Sve zavisi od mesta na kojem osoba stoji (ili o kojem misli).

□ **„Galileja paganska”** Galileja je bila spoj Jevreja i pagana (*ethnē*, LXX Is 9:1), među kojima su pagani bili u većini. Jevreji iz Judeje su sa nipodaštavanjem gledali tu pagansku oblast. U Božijem srcu je uvek bilo spasenje celog sveta (Post 3:15; 12:3; 2. Mojs 19:5-6; Is 2:24; 25:6-9; Jn 3:16; Ef 2:11-3:13).

4:16 „Narod koji živi u tami” Ovo se odnosi ili (1) na njihov greh, ili (2) na njihovo neznanje, ili (3) to može biti idiom koji pokazuje ismevanje zato što su se njihovi običaji razlikovali od običaja judejskih Jevreja.

□ **„u zemlji senke smrti”** Ovo je metafora za veliku opasnost (up. Jov 38:17; Ps 23:4; Jer 2:6).

4:17 „Otada” Ova reč je tri puta upotrebljena u Mateju (up. Mt 4:17; 16:21; 26:16) i čini se da nju namerno ubacuje kao književnu oznaku za osnovne podele u svom predstavljanju Isusa.

□ **„Isus poče da propoveda i da govori: ‘Pokajte se jer se približilo Carstvo nebesko.’“** Ovo je slično poruci Jovana Krstitelja (up. Mt 3:2). U Isusovim ustima ona dobija novi značaj. Carstvo je i u sadašnjosti i u budućnosti. Ono je već tu,

ali i nije još i to je tenzija novog doba (vidite *Metod i poruka Isusovih učenja (The Method and Message of Jesus' Teachings)*, Robert Stajn (Robert Stein), str. 75-79).

POSEBNA TEMA: BOŽIJE CARSTVO

□ „**pokajte se**” Pokajanje je suštinski značajno za odnos sa Bogom u veri (up. Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; 6:12; Lk 13:3,5; Dap 2:38; 3:19; 20:21). Ovaj termin na hebrejskom označava promenu ponašanja (BDB 996), dok na grčkom označava promenu u stavovima. Pokajanje je spremnost na promenu od postojanja usmerenog samo na sebe ka životu kojeg usmerava i vodi Bog. Ono poziva na okretanje od postavljanja sebe na prvo mesto i od vezanosti za sebe (up. 1. Mojs 3). U suštini, to je novi stav, novi pogled na svet, novi gospodar. Pokajanje je Božija volja za svako ljudsko biće, sačinjeno po Njegovom obličju (up. Jez 18:21,23,32 i 2. Pt 3:9).

NZ poglavlje koje najbolje odražava različite grčke pojmove za pokajanje je 2. Kor 7:8-12.

1. *lupē*, „žalost” ili „tuga”, 2. Kor 7:8 (dva puta), 2. Kor 7:9 (tri puta), 2. Kor 7:10 (dva puta), 2. Kor 7:11
2. *metamelomai*, „briga nakon”, 2. Kor 7:8 (dva puta), 2. Kor 7:9
3. *metanoō*, „pokajati se”, „novi način razmišljanja”, 2. Kor 7:9, 10

Postoji razlika između lažnog pokajanja [*metamelomai*] (up. Juda, Mt 27:3 i Isav, Jev 12:16-17) nasuprot pravom pokajanju [*metanoō*].

Pravo pokajanje se teološki povezuje sa sledećim:

1. Isus propoveda uslove novog saveza (up. Mt 4:17; Mk 1:15; Lk 13:3,5)
2. Apostolske propovedi u Delima Apostolskim [*kerygma*] (up. Dap 3:16,19; 20:21)
3. Božiji suvereni dar (up. Dap 5:31; 11:18 i 2. Tim. 2:25)
4. Propadanje (up. 2. Pt 3:9)

Pokajanje nije pitanje izbora!

SSP: MATEJ 4:18-22

¹⁸Dok je išao pored Galilejskog mora, vide dva brata - Simona, zvanog Petar, i njegovog brata Andreju - kako bacaju mrežu u more jer su bili ribari ¹⁹pa im reče: "Podite za mnom i učiniću vas ribarima ljudi." ²⁰I oni odmah ostaviše mreže i podoše za njim.

4:18 „Galilejskog mora” Ovo slatkovodno jezero je veliko oko 19 sa 13 km. U Pismu je poznato pod četiri različita imena.

1. Kineretsko more (up. 4. Mojs 34:11)
2. Genisaretsko jezero (up. Lk 5:1)
3. Tiverijadsko more (up. Jn 6:1; 21:1)
4. ovde, Galilejsko more

□ „**vide dva brata**” Nije sigurno da li je ovo prvi put kada su ti ljudi sreli i čuli Isusa. Njihov trenutni pristanak ukazuje na to da su ga sreli i ranije, možda u događaju zabeleženom u Jn 1:45-51. Moramo se setiti da Jovan beleži i raniju službu u Galileji i Judi. Jovanova hronologija Isusovog života beleži događaje u Galileji, Judeji, Galileji i Judeji.

□ „**mrežu**” Ovo se odnosi na okruglu mrežu koja se bacala rukama, ali je u Mt 4:20 i 21 upotrebljena druga reč za „mrežu”, ona koja označava velike mreže koje su vukli brodovi.

1. iza broda ili između brodova
2. jedan kraj je fiksiran na obali, a drugi za brod koji izlazi pravo u vodu, pravi polukrug i vraća se na obalu

4:19 „Podite za mnom i učiniću vas ribarima ljudi” U jevrejskom kontekstu, Isus je zvanično pozivao ove ljude da postanu Njegovi učenici. Postojala su određena pravila i procedure za rabine da to učine. Upotrebljena terminologija je igra reči koja povezuje njihov tadašnji posao ribara i njihov novi posao svedoka i evangelista.

SSP: MATEJ 4:23

²³Isus je išao po celoj Galileji i učio narod u tamošnjim sinagogama, propovedajući evanđelje o Carstvu, i lečeći svaku bolest i slabost u narodu.

4:23 „Isus je išao po celoj Galileji” Ovo podrazumeva tri posebne službe: (1) poučavanje; (2) propovedanje; i (3) isceljivanje. Zanimljivo je primetiti da su oni reagovali na treću, ali ne uvek i na prvu i drugu. Treća je jednostavno bila potvrda vitalnosti i moći prve dve. Neko je mogao biti isceljen, a ne biti spasen (up. Jn 5).

SSP: MATEJ 4:24-25

²⁴Glas o njemu proširi se po celoj Siriji pa su mu donosili sve koji su bolovali od raznih bolesti i mučili se, opsednute demonima, mesečare i oduzete, i on ih izleči. ²⁵I za njim pođe silan narod iz Galileje, Dekapolja,

Jerusalima, Judeje i s one strane Jordana. pođe za njim mnogo naroda iz Galileje i Dekapolja, Jerusalima i Judeje, i s one strane Jordana.

4:24 „Glas o njemu proširi se po celoj Siriji” Sirija je bila rimska provincija koja je uključivala severnu Palestinu. Međutim, moguće je da se u ovom kontekstu naziv Sirija odnosi na celu oblast, što pokazuje rasprostranjenu popularnost ovog iscelitelja iz Nazareta.

▣ **„sve koji su болоvali od raznih bolesti i mučili se, opsednute demonima, mesečare i oduzete”** Evanđelja prave razliku između fizičke bolesti i opsednutosti demonima. Iako demonske sile mogu imati svoje fizičke simptome, njihovi lekovi se međusobno razlikuju. Isus je isceljivao sve koji su došli do Njega (vidite [Posebna tema: Isceljivanje](#)). Na osnovu drugih zapisa, znamo da je isceljivanje ponekad zasnovano na veri bolesne osobe ili njenih prijatelja; ponekad vera uopšte nije bila uključena u isceljivanje. Duhovno spasenje nije nužno sledilo nakon fizičkog isceljenja (up. Jn 9).

□ **„demonima”** Vidite [Posebna tema: Demonski \(nečisti duhovi\) u NZ](#).

□ **„mesečare”** Vidite belešku kod Mt 17:15.

4:25 „za njim pođe silan narod” Matej 4:25 jasno pokazuje veličinu Isusove popularnosti (up. Mk 3:78; Lk 6:17). Zbog te popularnosti su jevrejske vođe bile ljubomorne, a ljudi su pogrešno tumačili Njegovu misiju.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. U čemu je svrha kušanja Isusa?
2. Ko je đavo i koja je njegova svrha?
3. Da li su ta iskušenja bila psihološka, fizička ili vizije?
4. Zašto Evanđelja ističu Isusovu misiju u Galileji?
5. Da li su Isusovi učenici sreli ili čuli Isusa pre nego što ih je On pozvao?
6. Da li Novi Zavet pravi razliku između opsednutosti demonima i fizičke bolesti? Ako da, zašto?

MATEJ 5

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Propoved na gori	Blagoslovi	Propoved na gori (5:1-7:27)	Propoved na gori	Blagoslovi
5:1-2 Blagoslovi	5:1-12	5:1-2 Blagoslovi	5:1-2 Prava sreća	5:1-12
5:3-12		5:3 5:4 5:5 5:6 5:7 5:8 5:9 5:10 5:11-12	5:3-10	(3-10)
So i svetlost	Vernici su so i svetlost	Svedočenje učenika	So i svetlost	So zemlje i svetlost sveta
5:13-16	5:13-16	5:13 5:14-16	5:13 5:14-16	5:13 5:14-16
Učenje o Zakonu	Hrist ispunjava Zakon	Odnos Isusove poruke i jevrejskog Zakona	Učenje o Zakonu	Ispunjenje Zakona
5:17-20	5:17-20	5:17-20	5:17-20	5:17-19
Učenje o ljutnji	Ubistvo počinje u srcu	Primeri pravog shvatanja Zakona	Učenje o ljutnji	Novi standard, viši od starog
5:21-26	5:21-26	5:21-26	5:21-24 5:25-26	5:20 5:21-26
Učenje o preljubi	Preljuba u srcu		Učenje o preljubi	
5:27-30	5:27-30	5:27-30	5:27-20	5:27-30
Učenje o razvodu	Brak je svet i obavezujući		Učenje o razvodu	
5:31-32	5:31-32	5:31-32	5:31-32	5:31-32
Učenje o zakletvama	Isus zabranjuje zakletve		Učenje o zakletvama	
5:33-37	5:33-37	5:33-37	5:33-37	5:33-37
Učenje o osveti	Dajte sve od sebe		Učenje o osveti	
5:38-42	5:38-42	5:38-42	5:38-42	5:38-42
Ljubav prema neprijateljima	Volite svoje neprijatelje		Ljubav prema neprijateljima	
5:43-48	5:43-48	5:43-48	5:43-48	5:43-48

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteti u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA U POGLAVLJIMA 5-7

A. Ova propoved se naziva

1. „Obraćanje na rukopoloženju dvanaestorice”
2. „Priručnik za hrišćansku doktrinu”
3. „Velika povelja Carstva”
4. „Carev manifest”

Avgustin (354-430. g.p.n.e.) je prvi put upotrebio naziv „Propoved na gori” u svom komentaru Mateja na latinskom. Ovaj naziv je u engleske Biblije ušao preko Koverdejlove Biblije (Coverdale) iz 1535. g.p.n.e.

B. Verovatno je „Propoved na gori” iz Mateja 5-7 ista kao i „Propoved na ravnicima” iz Lk 6. Razlika u kontekstu se može objasniti upoređivanjem ciljnih grupa pisaca Evanđelja. Matejevi čitaoci su bili palestinski Jevreji, a Lukini su bili pagani. Međutim, zbog velikih razlika, mnogi veruju da to nije ista propoved. Možda one predstavljaju teme koje je Isus često koristio, na mnogim mestima i za različitu publiku. Jedan primer za to je parabola o izgubljenom ovci. U Mateju 18 je ona namenjena učenicima, ali je u Luki 15 namenjena grešnicima.

Pod Božijim nadahnućem, pisci Evanđelja su mogli slobodno da biraju Isusova učenja i dela i da ih povežu na načine koji nisu hronološki da bi preneli teološku istinu. Vidite *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, Fi i Stjuart, str. 127-148. Evanđelja nisu biografije—ona su evangelistički traktati i priručnici za učenike. Matej spaja Isusova učenja i čuda u tematske jedinice, dok Luka beleži ta ista učenja u različitim kontekstima u svom Evanđelju.

C. Struktura Matejevog prvog (od pet, tj. 5-7; 10-13; 18; 24-25) i najdužeg Isusovog diskursa je veoma jevrejska, te je moguće da je ona namerna strukturalna paralela sa Deset zapovesti. Izjave su izražene direktnim i kratkim rečenicama, često paradoksalnim, koje pokušavaju da sumiraju istinu i da budu lake za pamćenje. One su donekle povezane tematski, ali su gramatički različite.

D. Ova učenja su vrhovna etika Carstva i njihova svrha je da uvere izgubljene i motivišu spašene. U publici je bilo više različitih grupa: učenici, znatiželjni, bolesni, skeptični i religijska elita. Različiti tekstovi su bili namenjeni različitim grupama.

E. Ova učenja su u suštini stav o životu ili „pogled na svet” koji je radikalno okrenut ka veri i poslušnosti prema Bogu. Očigledno su povezana sa Izlaskom 20 i Ponovljenim Zakonom 5.

F. Dobra knjiga koja opisuje Isusova učenja i metode propovedanja je knjiga Roberta H. Steina, *Metod i poruka Isusovih učenja*, Westminster Press, 1978, ISBN 0-664-24216-2.

G. Svrha nije da se izgubljenima pokaže kako da budu spašeni, nego kako Bog očekuje da oni koji su spašeni žive. Ova nova ideja o Carstvu je toliko radikalna da se čak i najposvećeniji, samopravedni legalisti osećaju nedovoljnima. Milost je jedina nada za spasenje (Isa 55:1-3), a moć Duha je jedina nada za život u Carstvu (Isa 55:6-7).

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 5:3-12 (BLAGOSLOVI)

A. Blagoslovi formiraju duhovne merdevine (1) od spasenja do sličnosti sa Hristom ili (2) od ljudskog osećanja duhovne potrebe do ljudskog novog života u Hristu.

B. Postoje različita shvatanja o njihovom broju, od 7, 8 i 9, čak i do 10.

C. Blagoslovi traže odgovor od čitaoca/slušaoa! Oni nisu informativni nego motivacioni!

D. Tri korisna citata:

1. „Svaki moralni sistem je put kojim ljudi teže da ostvare cilj samoporicajem, disciplinom i trudom. Hrist počinje sa tim ciljem i svoje učenike odmah stavlja u poziciju koja kod svih drugih učitelja dolazi tek na kraju... Oni počinju sa naredbama, a On sa darivanjem: zato što On donosi dobre struje oprostaja i milosti.” *Život i vremena Isusa Mesije (The Life and Times of Jesus the Messiah)*, Alfred Edersheim (Alfred Edersheim), str. 528-529.
2. „Propoved na gori nije nepraktičan ideal niti skup fiksiranih legalnih propisa. Umesto toga, ona je objava životnih principa suštinskih za normalno društvo... Mnoge izreke iz Propovedi su metaforičke ili poslovične izjave i ne treba ih tumačiti u doslovnom ili legalističkom smislu. Isus je kroz njih ilustrovao principe

konkretnim pojmovima.” *Internacionalna standardna biblijska enciklopedija (The International Standard Bible Encyclopedia)*. vol. 4 str. 2735.

3. „Osnovni principi:

- a. Karakter je ključ sreće.
- b. Pravednost se zasniva na unutrašnjem životu. Karakter nije nešto što se nameće iz okruženja, nego život koji se odvija iznutra.
- c. Unutrašnji život je jedinstvena celina.
- d. Univerzalna ljubav je fundamentalni društveni zakon.
- e. Karakter i život postoje u zajedništvu sa ocem i zbog njega. Sve slavljenje i sva dela usmerena su ka Bogu.
- f. Ostvarenje je konačan životni test.
- g. Dela i karakter su jedino što istrajava i izdržljivost je konačan test.” *Internacionalna standardna biblijska enciklopedija*. vol. 4 str. 2735.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 5:1-2

¹Kad je video narod, Isus se pope na goru pa sede. Njegovi učenici mu pridoše, ²a on poče da ih uči, govoreći:

5:1 „Kad je video narod” Ljudi iz svih krajeva su pohrlili ka Isusu. Takva velika masa ljudi bila je prisutna i u Mt 4:23-25 i Lk 6:17. Verovatno su učenici i oni koji su bili stvarno zainteresovani formirali unutrašnji krug, najbliži Isusu, dok su drugi bili u pozadini (up. Mt 7:28).

□ **„na goru”** U Lk 6:17, fizičko okruženje je ravnica, ali je sadržaj poruke u suštini isti. Istorijski, čini se da je Lukin položaj tačan. Isus se molio na planini o svom izboru dvanaestorice, ali je sišao u ravnice da primi narod, a zatim se delimično vratio unazad, gore na uzbrdicu, da bi ga svi mogli čuti i videti. Grčka reč u Mateju se može odnositi na brdovitu zemlju, a reč koja je upotrebljena u Luki se može odnositi na ravnice u toj brdovitoj zemlji. Tako da je moguće da je ono što deluje kao kontradikcija u stvari problem u prevodu. U svakom slučaju, postoje i brojne razlike između te dve poruke. Moguće je da je Matej opisao brdovito okruženje kao paralelu za davanje Zakona na Sinajskoj gori. Isus daje novi Zakon (up. Mt 5:21-48).

Pisac Evanđelja namerno struktuirao Isusov život tako da on podseća na Mojsijev život (ovde: 2. Mojs 19:3; 24:12). Isus je novi i veći „Zakonodavac”! On je prorok za kojeg je Mojsije rekao da će doći nakon njega (up. 5. Mojs 18:14-22). Pali ljudi (i Jevreji i pagani) u Njemu pronalaze svoje spasenje, ne u religiji koja se zasniva na postignućima (up. Jer 31:31-34; Jez 36:22-38, „novi savez”)!

□ **„sede”** Ovo je idiom koji su rabini koristili za zvaničnu lekciju (26:55; Mk 9:35; Lk 4:20; 5:3; Jn 8:2), kao i „otvori usta svoja” (DS, DK, EC prevod, Mt 5:2). Ovi izrazi, kao i standardizovan završetak u Mt 7:28, „kad je Isus završio svoj govor”, ukazuju na to da Matej ovo predstavlja kao jednu propoved. Ovo je prva i najduža od pet Isusovih propovedi koje je Matej zabeležio (Matej 10, 13, 18, & 24-25).

□ **„Njegovi učenici mu pridoše”** Neki, pretpostavljajući da su Matej i Luka različite propovedi, tvrde da su ovde bili prisutni samo učenici. Oni su bili predmet i primaoci ove propovedi, ali su religijske vođe i obični ljudi stajali okolo i slušali (up. Mt 7:28). Moguće je da se Isus prvo obratio jednoj, a zatim drugoj grupi.

5:2 „poche da ih uči” Ovo je IMPERFEKT, što može značiti (1) On je počeo da ih uči ili (2) On je te stvari nastavio da ponavlja u različitim prilikama. Matejevo Evanđelje je posebno po tome što povezuje Isusova učenja po temama. Sadržaj Mateja 5-7 je podeljen na brojna poglavlja u Luki.

SSP: MATEJ 5:3

³„Blago siromašnima duhom, jer njihovo je Carstvo nebesko.”

5:3 „Blago” Ova reč znači „srećan” ili „počastvovan” (up. Mt 5:3-11). Koren reči „srećan” na engleskom („happy”) je staroengleska reč „slučajnost” ili „srećna okolnost” („happenstance”). Sreća koju vernici dobijaju od Boga ne zasniva se na spoljašnjim okolnostima, nego na unutrašnjoj radosti. U ovim rečenicama NEMA GLAGOLA. One su UZVIČNE (up. Otk 1:3) po obliku, kao u aramejskom ili hebrejskom jeziku (up. Ps 1:1). Njima je blago i zbog njihovog trenutnog stava prema Bogu i životu, kao i zbog eshatološke nade. Blagoslovena osoba je bila pravedna osoba (up. Psalm 119:1-2).

□ **„siromašnima duhom”** U grčkom su postojala dva izraza za opisivanje siromaštva; ovde je upotrebljen snažniji od ta dva. On se često koristio za prosjaka koji je zavisio od onog ko mu daje milostinju. U SZ to govori o nadi samo u Boga! Matej jasno kaže da se to ne odnosi na fizičko siromaštvo, nego na duhovnu nedovoljnost. Čovek mora prepoznati Božiju

dovoljnost i svoju sopstvenu nedovoljnost (up. Jn 15:5; 2. Kor 12:9). To je početak Evanđelja (up. Rim 1:18-3:31). Moguće je da ta prva dva blagoslova odražavaju Is 61:1-3, gde su prorokovani mesijanski blagoslovi budućeg Novog doba.

□ „**Carstvo nebesko**” Taj izraz, „Carstvo nebesko” ili „Carstvo Božije” upotrebljen je više od 100 puta u Evanđeljima. U Lk 6:20 je „Božije carstvo”. Matej je pisao za ljude sa jevrejskim poreklom, a oni su izbegavali da izgovaraju Božije ime zbog 2. Mojs 20:7. Ali su Markovo (up. Mt 10:14) i Lukino Evanđelje pisani za pagane. Ta dva izraza su istoznačna. Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

Taj izraz se odnosi na sadašnju vladavinu Boga u ljudskim srcima koja će jednog dana prekriti celu zemlju (up. Mt 6:10). Moguće je da Matej to potvrđuje smenjujući SADAŠNJE VREME „je” u Mt 5:3 i 10 i BUDUĆE VREME „će” u Mt 5:4-9.

SSP: MATEJ 5:4

4^a”Blago žalosnima, jer oni će se utešiti.”

5:4 „žalosnima” Ovo se odnosi na „glasno naricanje” što je najsnažniji izraz za žaljenje u grčkom jeziku. Kontekst ukazuje na to da je naš greh razlog tog žaljenja. Kada vidimo svoj greh (Mt 5:3) to mora voditi do pokajanja (Mt 5:4). Ako je ovo povezano sa Is 61:1-3 u SZ, moguće je da se odnosi na žaljenje u grupnom, društvenom smislu.

□ „**utešiti**” Vidite Is 12:1; 40:1; 49:13; 51:3,12; 52:9; 66:13. Novo doba je došlo sa Hristom. Bog teši ne samo starozavetni Božiji narod, nego sve koji veruju u Hrista i Hristu. SZ obećanja za Izrael su postala univerzalna za ceo svet (up. Jn 3:16).

SSP: MATEJ 5:5

5^a”Blago krotkima, jer oni će naslediti zemlju.”

5:5 „krotkima” Ovo je doslovno „blagima” ili „poniznima”. Isus koristi ovaj termin za sebe (up. Mt 11:29; 21:5). Njegovo poreklo ukazuje na pripitomljenu snagu, kao što je ukroćen konj. Kada prepoznamo svoju potrebu za Bogom i Njegov dar u Hristu, mi vernici postajemo ponizni i podložni učenju (up. 1. Pt 3:4). Bog želi da svoju snagu upotrebimo za ostvarivanje Njegovih ciljeva (On ih je dao, up. Psalm 139; 1. Korinćanima 12), a ne da ih kršimo.

□ „**naslediti zemlju**” Ovo se često povezuje sa Obećanom zemljom (up. Ps 37:11), ali moguće je i da je to eshatološka referenca za celu zemlju (up. Is 11:6-9). Ovo odražava višeznačnost hebrejskog pojma *erets* (BDB 75). Ponovo vidimo da su Božija obećanja iz SZ postala univerzalna.

SSP: MATEJ 5:6

6^a”Blago gladnima i žednima pravедnosti, jer oni će se nasititi.”

5:6 „gladnima i žednima” Ovo je **AKTIVNI PARTICIP PREZENTA** koji opisuje osnovne i kontinuirane duhovne potrebe čovečanstva (up. Jn 4:10-15). Ova metafora odražava kontinuirani stav čoveka Carstva Božijeg prema Bogu (up. Ps 42:2; 63:1-5; Is 55:1; Amos 8:11-12). To je znak da je Božija slika, koja je izgubljena u padu, obnovljena u Hristu.

SSP, DS, EC, NSP **pravédnosti**
DK **pravde**

Ovaj ključni teološki termin može podrazumevati (1) objavljeno (legalno) ili uračunato (bankarsko) pravo (up. Rimljanima 4) ili (2) ličnu etiku Carstva, što je način na koji Matej koristi ovaj termin (up. Mt 6:1 za upotrebu u sinagogi). On uključuje i opravdanje i pravdu; i posvećenje i posvećen život! Ovo je još jedan primer za **PERIFRAZU** kod Mateja, gde se umesto Božijeg imena koristi neka druga reč ili izraz (up. Mt 5:7-8).

POSEBNA TEMA: PRAVEDNOST

□ „**nasititi**” Ovo je doslovan prevod, „nasititi”. Ovaj izraz je korišten za tovljenje stoke za prodaju.

SSP: MATEJ 5:7

7^a”Blago milosrdnima, jer njima će biti iskazano milosrđe.”

5:7 „milosrdnima” Milosrđe je rezultat, a ne osnova za poznavanje Boga. To je sposobnost da se stavimo u tuđu poziciju i da delujemo sa saosećanjem (up. Mt 6:12,14-15; 18:21-35; Lk 6:36-38; Jak 2:13).

Ovde vidimo promenu u Blagoslovima. Dva prethodna su bila usmerena na osećaj duhovne potrebe kod čoveka Carstva Božijeg; međutim, oni koji slede su usmereni na stavove koji motivišu naša dela. To je ono što je nedostajalo kod tadašnjih Fariseja i u današnjem legalizmu.

□ „**njima će biti iskazano milosrđe**” Ovo je INDIKATIV FUTURA PASIVNOG koji se doslovno prevodi: „biće umilosrđeni”. Implikacije upotrebe ovog vremena su: (1) BUDUĆE VREME je upotrebjeno u smislu da možemo sada biti sigurni da će se to u budućnosti dogoditi (2) u smislu budućeg blagoslova i oprostaja u (eshatološkoj) sceni Poslednjeg suda. Moguće je da je PASIV upotrebljen kao još jedna PERIFRAZA, kao što je „Nebesko carstvo”, da bi se izbegla upotreba Božijeg imena.

SSP: MATEJ 5:8

⁸”Blago onima čista srca, jer oni će gledati Boga.”

5:8 „čista srca” Naši stavovi imaju suštinski značaj (up. Tit 1:15). Prioriteti su isto toliko suštinski važni (up. Jev 12:14). Na osnovu Ps 24:4 i 73:1, „čist” može značiti (1) jednousmeren, (2) fokusiran ili (3) očišćen (up. Jev 12:14). Ovaj izraz se koristio u SZ za ritualno čišćenje. Primitite da je fokus na srcu, središtu ličnosti pojedinca, ne na intelektu ili ritualnim delima.

Centralni aspekt ličnosti u SZ bilo je „srce”, dok je u grčkoj ideologiji to bio „um”.

POSEBNA TEMA: SRCE

□ „**gledati Boga**” Oni čije srce je čisto mogu videti Boga u celoj tvorevini i u svakoj situaciji. Čistota otvara duhovne oči. Videti Boga je u SZ značilo umreti (up. 1. Mojs 16:13; 32:30; 2. Mojs 20:19; 33:20; Sud 6:22, 23; 13:22; Is 6:5). Stoga se ova izjava verovatno odnosi na eshatološko okruženje.

SSP: MATEJ 5:9

⁹”Blago mirotvorcima, jer oni će se zvati Božiji sinovi.”

5:9 „mirotvorcima” Ova složena reč se samo ovde pojavljuje. Odnosi se sa pomirenje Boga i čovečanstva, koje stvara i mir među ljudima. Ipak, to nije mir do kojeg se može doći bilo kako, nego se do njega dolazi pokajanjem i verom (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21; Rim 5:1). Bog se nije promenio, čovečanstvo jeste (1. Mojs 3; Rim 3:9-19; Gal. 3:22), u Hristu je obnovljen prvobitni plan.

POSEBNA TEMA: MIR I RAT

□ „**Božiji sinovi**” Ovaj izraz se u SZ najčešće koristio za anđele. To je hebrejski idiom koji odražava Božiji karakter. Cilj hrišćanstva je sličnost sa Hristom (up. Rim 8:28-29; Gal. 4:19), što je obnova Božije slike u ljudima, slike koja je izgubljena u Padu, u Postanku 3. Vidite [Posebna tema: Božiji Sin](#).

SSP: MATEJ 5:10

¹⁰”Blago progonjenima zbog pravednosti, jer njihovo je Carstvo nebesko.”

5:10 „progonjenima” Ovo je PARTICIP PERFEKTA PASIVNOG. Obraća se onima koje je progonio ili koje još uvek progoni neki spoljašnji činilac (tj. Satana, demoni, nevernici). Progon vernika je stvarna mogućnost, čak i stvarnost koju Božija deca mogu očekivati u palom svetu (up. Dap 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; Fil 1:29; 1. Sol 3:3; 2. Tim 3:12; Jak 1:2-4; 1. Pt 3:14; 4:12-19; Otk 11:7; 13:7). Primitite da su pobožan stil života i svedočenje uzroci za stradanje vernika. Bog ih koristi da vernike učini više nalik Hristu (up. Jev 5:8). Ovaj stih daje nužnu ravnotežu savremenom američkom (zdravlje, bogatstvo i prosperitet, vidite Gordon Fi (*Bolest Evandjelja zdravlja i bogatstva*) *The Disease of the Health Wealth Gospel*), insistiranju da se savezna obećanja iz 5. Mojs 27-29 primene direktno i bezuslovno (tj. uz zanemarivanje kletvi za neposlušnost) na sve vernike. Obećanja o zdravlju, bogatstvu i prosperitetu se moraju uravnotežiti stalnim uviđanjem da vernici stradaju zato što su ljudi vere u palom, bezbožničkom svetu. Isus je stradao, apostoli su stradali, rani hrišćani su stradali i stradaće vernici u svim vremenima! Sa ovom istinom na umu, verovatno je i da će crkva proći kroz period Velikih nevolja (nema tajnog vaznesenja)!

SSP: MATEJ 5:11-12

¹¹”Blago vama kad vas zbog mene vređaju i progone i nabeđuju za svako zlo. ¹²Radujte se i kličite jer je velika vaša nagrada na nebesima. Tako su progonyli i proroke koji su bili pre vas.”

5:11-12 Ovo je početak novog paragrafa, Mt 5:11 (up. NRSV & TEV). ZAMINICE u ovim stihovima prelaze iz TREĆEG LICA u DRUGO. Lk 6:22-23 koristi čak još jače reči.

5:11 „vredaju i progone“ Oba su SUBJUNKTIVI AORISTA što ukazuje na povezanost, ali sa strukturom TREĆEG KONDICIONALNA, što govori da je to potencijal (up. Rim 5:3-5; Jak 1:2-4; 1. Pt 4:12-19). Progon jeste čest, ali ne treba da ga priželjkujemo ili prizivamo (kao što su to činili mnogi očevi rane crkve). U SZ se često problemi i progon tumače kao znakovi Božijeg nezadovoljstva zbog greha (up. Jov, Ps 73 i Avak, koji se bave ovom temom). Pravedni stradaju. Ali je Isus otišao još korak dalje. Oni koji žive i svedoče za Njega doživće odbačenje i progon od palog sveta kao i On (up. Jn 15:20; Dap 14:22; 2. Tim 3:12).

SSP	nabeduju za svako zlo
NSP	govore vam svakojako zlo zbog mene
EC	nabede svakim zlom lažuci
DK	kažu na vas svakojake rdave reči lažuci
DS	bediti svakim zlom

Postoje neke sumnje oko upotrebe SADAŠNJEG PARTICIPA „lažuci“ u ovom rukopisu. Njega nema u zapadnom unicitajnom rukopisu D, Diatesaronu, niti u grčkim tekstovima koje su koristili Origen, Tertulijan i Euzebije. Uključen je u rane grčke unicitajne rukopise α , B, C, W, kao i u Vulgatu i koptski prevod. Odražava istorijsku situaciju rane crkve. Rani hrišćani su optuživani za incest, kanibalizam, izdaju i ateizam. Sve te optužbe su bile povezane sa nerazumevanjem hrišćanskih pojmova i načina slavljenja (up. 1. Pt 2:12,15; 3:16). UBS⁴ ovaj unos rangira sa oznakom C (teškoće pri odlučivanju).

„zbog mene“ Ovo je povezano sa Mt 5:10. Progon o kojem se priča odnosi se specifično na one koji su aktivni Hristovi sledbenici (up. 1. Pt 4:12-16).

5:12 „Radujte se i kličite“ Ovo su dva IMPERATIVA SADAŠNJA (up. Dap 5:41; 16:25). Radujemo se zbog priznanja da smo dovoljno vredni da patimo za Hrista i sa Hristom i da budemo nagrađeni (up. Rim 8:17). Pazite se samosažaljenja. Božijoj deci se ništa ne „dešava slučajno“ (up. Rim 5:2-5; Jak 1:2-4, vidite Hana Vajthol Smit (Hannah Whithall Smith) *Tajna srećnog života za hrišćane (The Christian's Secret of a Happy Life)*). Patnja ima svoju svrhu u Božijem planu.

„jer je velika vaša nagrada na nebesima“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: NIVOI NAGRADE I KAZNE

„proroke“ Ovo je skrivena referenca o Hristovoj božanskoj prirodi. Kao što su SZ proroci stradali zbog svog odnosa sa Gospodom i zbog svoje službe za Njega, tako će i hrišćani stradati zbog svog odnosa sa Hristom i službe za Hrista.

SSP: MATEJ 5:13

¹³Vi ste so zemlje; ako so obljutavi, čime će se osoliti? Ne vredi više ni za šta, nego samo da se izbac i da je ljudi izgaze.

5:13 „Vi ste so zemlje“ So je imala izuzetno visoku vrednost u drevnom svetu (1) za isceljivanje i čišćenje; (2) za čuvanje hrane; (3) za davanje ukusa hrani; i (4) za očuvanje vlažnosti u veoma suvim klimatskim uslovima, te je so bila vredna imovina. Vojnici su često dobijali so za svoje dnevnicke. Hrišćani su nazvani „so zemlje“ zbog svoje moći prodiranja i očuvanja u izgubljenom svetu. „Vi“ je MNOŽINA i emfaza, kao Mt 5:14. Vernici su so (up. Mk 9:50). To nije pitanje izbora. Jedini izbor je koja vrsta soli će oni biti. So može postati bezukusna i beskorisna (up. Lk 14:34-35). Izgubljeni ljudi gledaju.

„ako so obljutavi“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIP, koja označava potencijalnu aktivnost. Sama so ne može izgubiti svoju snagu, ali kada se izmeša sa nečistoćama, ona se može pokvasiti i tada se sadržaj soli umanjuje. Hrišćani mogu izgubiti i/ili oštetiti svoja svedočanstva!

Termin „bljutav“ se često koristio u značenju „ludost“ (up. Rim 1:27; 1. Kor 1:20).

„Ne vredi više ni za šta, nego samo da se izbac i da je ljudi izgaze“ So koja se nije mogla koristiti da bi se hrana sačuvala ili posolila bila je potpuno beskorisna. Bacana je na puteve ili krovove da formira tvrd sloj na površini. So iz Mrtvog mora je imala mnoge nečistoće. Ljudi iz tog dela sveta bili su naviknuti na neupotrebljivu so.

SSP: MATEJ 5:14-16

¹⁴Vi ste svetlost sveta. Ne može se sakriti grad koji leži na brdu; ¹⁵niti se pali svetiljka i stavlja pod mericu, nego na svećnjak, i svetli svima u kući. ¹⁶Tako neka zasvetli vaša svetlost pred ljudima, da vide vaša dobra dela i proslave Oca vašega koji je na nebesima.

5:14 „Vi ste svetlost sveta” Svetlost je biblijska metafora za istinu i isceljenje. Isus je sam sebe opisao kao svetlost (up. Jn 9:5). Pitanje nije: „Želite li da budete svetlost sveta?” Kao vernici, vi jeste svetlost sveta (up. Fil 2:15). Jedino stvarno pitanje je: „Koja vrsta svetlosti ćete vi biti?” Neki ljudi znaju za Boga samo preko vas i vašeg života! „Vi” je MNOŽINA i emfaza kao Mt 5:13.

□ **„grad”** Ovo je opšta referenca koja se odnosi ili na (1) grad koji se vidi sa te tačke ili na (2) njegov beli krečnjak koji blista na suncu. Oni koji pokušavaju da ovo povežu sa eshatološkim Jerusolimom ne mogu da objasne odsustvo ODREĐENOG ČLANA. Gradovi, kao i svetlost, nisu stvoreni ili smišljeni da budu sakriveni.

5:15

SSP, DS, EC

pod mericu

DK

pod sud

NSP

na skriveno mesto

Ovo se odnosi na zemljani sud koji se koristio za merenje zrnelja.

□ **„svetiljka”** U kućama drevne Palestine je postojala mala izbočina na zidu na koju se stavljala mala uljana lampa koja je osvetljavala celu prostoriju (up. Mk 4:21-22; Lk 8:16-17).

5:16 Životni stil vernika mora donositi slavu i čast Bogu (tj. „Božiji sinovi” u Mt 5:9, up. Ef 1:4; 2:8-10). Moguće je da se ovaj stih odnosi na ekskluzivizam i zatvorenost grupa kao što su Eseni. Vernici moraju ostati uključeni u pokvareno društvo, ali ne smeju postati njegov deo (up. Jn 17:15-18).

□ **„Oca”** Uobičajen položaj za jevrejsku molitvu je uspravan, sa otvorenim očima i podignutim rukama i glavom ka gore. Oni su se molili kao da komuniciraju sa Bogom.

Isusova upotreba reči Otac da opiše Gospoda je jedan od jedinstvenih aspekata Njegovog učenja. Matej ovu Isusovu upotrebu naziva za Boga beleži više od četrdeset puta.

POSEBNA TEMA: OTAC

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Kome su ove rečenice upućene?
2. Da li iko može ispuniti ove standarde?
3. Zašto Matej i Luka beleže istu propoved različito?
4. Zašto su ove rečenice tako paradoksalne?
5. Kako su ovi Blagoslovi međusobno povezani?
6. Koja je svrha Propovedi na gori?
7. Svojim rečima zapišite osnovnu istinu svakog paragrafa, a zatim ih sumirajte sve zajedno.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA MATEJ 5:17-48

- A. Da bismo razumeli Mt 5:17-20 moramo shvatiti da je Isus odbacivao jevrejsku usmenu tradiciju (Talmud), koja je pokušala da tumači pisani Stari Zavet. Isus je jasnim i određenim rečenicama potvrdio SZ (Mt 5:17-19), zatim je pokazao da je On sam njegovo pravo ispunjenje i vrhovni tumač (Mt 5:21-48). To vidimo po činjenici da je Isus koristio izraz „čuli ste”, a ne „zapisano je”. Ovo je moćno hristološko poglavlje s obzirom na poštovanje Jevreja za pisani i usmeni Zakon.
- B. Ovaj tekst ne navodi sva pogrešna tumačenja prvovekovnog judaizma, ali daje njihove primere. Cela propoved, Matej 5-7, proverava stavove poniznih vernika i ruši ponos samopravednih legalista. Isus je um stavio na isto mesto kao i ruku, kao izvor greha i pobune protiv Božijeg zakona. On se obraćao unutrašnjem čoveku, kao i spoljašnjem. Greh počinje u mislima.

C. Božiji standardi za presudu su značajno drugačiji od ljudskih (up. Is 55:8-9). Pravednost vernika je istovremeno i dar na samom početku i uključuje njihovo postepeno postajanje nalik Hristu; istovremeno je pravna, legalna pozicija i duhom vođeno progresivno posvećenje.

Ovaj tekst je usmeren na ovo drugo.

D. Da su ovi stihovi izgovoreni u istorijskom kontekstu savremenog konzervativnog hrišćanstva, mi bismo svi bili šokirani Božijim stavovima o našoj religioznosti!

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 5:17-19

¹⁷Nemojte da mislite da sam došao da ukinem Zakon ili Proroke. Nisam došao da ih ukinem, nego da ih ispunim. ¹⁸Istinu vam kažem: dok nebo i zemlja ne nestanu, neće nestati nijedno slove ni crtica iz Zakona dok se sve ne dogodi. ¹⁹Ko, dakle, prekrši i najmanju od tih zapovesti - i druge uči da tako čine - zvaće se najmanji u Carstvu nebeskom. A ko ih izvršava - i druge uči da tako čine - zvaće se velik u Carstvu nebeskom.

5:17 „Nemojte da mislite” Ovo je NEGATIVNI AKTIVNI SUBJUNKTIV AORISTA, što je gramatička konstrukcija koja nosi značenje: „Nemojte nikada ni početi!”

□ **„da sam došao da ukinem Zakon”** Kontekst Mt 5:17-20 je objava koja potvrđuje nadahnutost i večnu vrednost starog saveza. Isus je na neki način odigrao ulogu drugog Mojsija, novog Zakonodavca. Sam Isus je bio ispunjenje starog saveza. Novi savez je ličnost, ne niz obavezujućih pravila. Dva saveza su suštinski različita, ne po svojim ciljevima, nego po načinima ostvarivanja ciljeva. Ovde poruka nije nemogućnost Starog saveza da čoveka opravda pred Bogom, kao u Galaćanima 3, nego je rabinsko nepotpuno i netačno tumačenje biblijskih tekstova njihovim sokratskim ili dijalektičkim metodama interpretacije.

Isus je na neki način proširio opseg Zakona sa direktnih aktivnosti na misli u umu. Ovo podiže nivo teškoća za dostizanje prave pravednosti iz starog saveza na nivo čiste nemogućnosti (up. Gal. 3:10,21-22). Ovu nemogućnost će ispuniti sam Hrist i vratiti je zajednici vere koja se kaje/veruje kroz uračunatu pravednost ili opravdanje po veri (up. Rim 4:6; 10:4). Religijski život ljudi je posledica odnosa sa Bogom, ne sredstvo za ostvarivanje tog odnosa.

□ **„Zakon ili Proroke”** Ovo je bio idiom za dva dela hebrejskog kanona od ukupno tri: Zakon, Proroci i Spisi. To je bio način da se označi ceo Stari Zavet. Takođe pokazuje da je Isusovo shvatanje Pisma bliže teologiji Fariseja, nego teologiji Sadukeja, koji su prihvatili samo Toru ili Zakon (Postanak – Ponovljeni Zakon) kao autoritativne.

SSP	nego da ih ispunim
NSP	već da ga ispunim
DK, DS, EC	nego da ispunim

Ovo je bio uobičajen izraz (*pleroō*) koji je korišten da označi više različitih stvari. U ovom kontekstu, njegovo značenje je dovršiti ili nešto dovesti do njegovog kraja (up. Rim 10:4). Savez sa Mojsijem je ispunjen i zamenjen sa Novim savezom. Ovo je osnovna istina u Poslanici Jevrejima i Galaćanima 3!

5:18 „Istinu” Doslovan prevod ove reči je „Amin”. Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: AMIN

□ **„nebo i zemlja”** U SZ su ova dva stalna entiteta korištena kao dva potrebna svedoka koja potvrđuju Gospodnje objave (up. 4. Mojs 35:30; 5. Mojs 17:6; 19:15). Oni su aspekti našeg sveta koji će trajati do kraja ovog doba. Ova izjava je kao Gospodnja zakletva.

SSP	nijedno slove ni crtica
NSP	slovo jedno ni tačka
DS	ni jednog jote ili jedne crtice
DK	ni najmanje slove ili jedna titla
EC	neće ni jedno iota ili jedna crtica

Ovo se odnosi na

1. najmanje slovo hebrejskog alfabeta, *yodh*, upoređeno sa najmanjim slovom grčkog alfabeta, *iota*
2. ornamentalne dodatke ravnim linijama hebrejskog pisma, nalik na serife u savremenoj kaligrafiji

3. malu crticu koja pravi razliku između dva slična hebrejska slova

Suština je u tome da je svaki deo SZ značajan; čak i naizgled beznačajni delovi potiču od Boga. A ipak, SZ je u potpunosti ispunjen u Hristovoj ličnosti, delima i učenjima.

SSP	neće nestati... iz Zakona dok se sve ne dogodi
NSP	neće se ukinuti iz Zakona... dok se sve ne ispuni
DS	neće nestati iz zakona dok se sve ne zbude
DK	neće nestati... iz zakona dok se sve ne izvrši
EC	neće... od zakona nestati, dok se sve ne zbude

Prvi izraz se obično koristi da opiše uništavanje nečega rušenjem, kao što je rušenje zida. Drugi izraz je upotrebljen u Mt 1:22 sa značenjem ispuniti, to jest ostvariti ono što je i planirano. Iako je ovaj izraz u drugim delovima NZ imao drugačija značenja, ovde on govori o tome da je SZ ispunjen u Hristu. Isusova učenja su kao novo vino koje se ne može čuvati u starim mešinama (up. Mt 9:16-17).

Ovo ispunjenje se odnosi na Isusov život, smrt, vaskrsenje, drugi dolazak, sud i večnu vladavinu, što je sve na neki način najavljeno u Starom Zavetu. SZ ukazuje na Hrista i ono što će On učiniti. Apostoli su ga tumačili u tipološkom ili hristolološkom smislu!

5:19 Ovaj stih nije pretnja upućena savremenim tumačima i učiteljima, nego odbacivanje farisejskog tradicionalnog legalizma, duhovne arogantnosti i sektaškog dogmatizma. Jasno je da je sam Isus ukidao oralnu tradiciju (Talmud), ali i delove napisanog Zakona! Dva primera za to su (1) koncept razvoda iz 5. Mojs 24:1-4 odbačen je u Mt 5:31-32 (up. Mk 7:15,19-23) i (2) zakoni o hrani u 3. Mojs 11 odbačeni su u Mk 7:15-23.

Upotreba „najmanji” i „velik” može biti dokaz da u Carstvu postoji neka vrsta gradacije (up. Mt 20:20-28; Lk 12:47-48; 1. Kor 3:10-15).

SSP: MATEJ 5:20

²⁰Jer, kažem vam: ako vaša pravednost ne bude veća od pravednosti učitelja zakona i fariseja, nećete ući u Carstvo nebesko.

5:20 Ova izjava je šokirala iskrene, legalističke religioniste. Samopravednost je česta pošast među religioznim ljudima (up. Is 29:13; Kol 2:16-23). Ni ispravna doktrina (Jak 2:19), ni religijska dela (Mt 7:21-23), ne mogu zameniti potrebu za ličnim pokajanjem/odnosom vere (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21; Fil 3:8-9; Rim 10:3-4). Matej 5:20 i 48 su ključni stihovi za tumačenje cele Propovedi na gori.

Za detaljniju raspravu o poreklu i teologiji Fariseja, vidite Posebna tema: Fariseji.

SSP, NSP, DK, DS, EC nećete

Ovde su spojene dve grčke reči koje izražavaju negaciju. Jedna se koristi u INDIKATIVNOM OBLIKU, a druga u drugim grčkim OBLICIMA. To je veoma naglašen način da se nešto negira (up. Mt 5:18,26; 10:23,42; 13:14; 15:6; 16:22,28; 18:3; 23:39; 24:2,21,34,35; 25:9; 26:29,35).

SSP: MATEJ 5:21-26

²¹Čuli ste da je rečeno našim starima: 'NE UBIJ! Ko ubije, odgovaraće pred sudom.' ²²A ja vam kažem da će svaki onaj ko se ljuti na svoga brata odgovarati pred sudom. I ko god svome bratu kaže 'raka' odgovaraće pred Sinedrionom. I ko god kaže 'budalo', odgovaraće za to u ognju pakla. ²³Ako, dakle, prinosiš dar na žrtvenik pa se setiš da tvoj brat ima nešto protiv tebe, ²⁴ostavi svoj dar pred žrtvenikom pa otidi i prvo se pomiri sa svojim bratom, a onda se vrati i prinesi svoj dar. ²⁵Brzo se nagodi sa svojim protivnikom, još dok si s njim na putu, da te ne preda sudiji, a sudija sudskom službeniku pa te bace u tamnicu. ²⁶Istinu ti kažem: nećeš odande izaći dok ne isplatiš i poslednju paru.

5:21 „Čuli ste da je rečeno našim starima” Ovo se može prevesti kao da je „rečeno starima“ ili kao da su „stari rekli“. Prvi deo stiha je iz Deset zapovesti, ali je teže utvrditi poreklo drugog dela i moguće je da taj citat potiče iz rabinskih škola (Šamai, konzervativna ili Hilel, liberalna škola). Ovo ukazuje na odbacivanje tumačenja Farisejskih pisara, uz istovremeno potvrđivanje nadahnutosti SZ.

□ **„ubij”** Ovo je citat iz Septuaginte (LXX), 2. Mojs 20:13 ili 5. Mojs 5:12. To je INDIKATIV FUTURA AKTIVNOG, upotrebljen kao IMPERATIV. KJV prevod je „usmrti”, ali je ovo tumačenje preširoko po obimu. NKJV (i svi korišteni prevodi na srpski) prevod je „ubij”. Tačan prevod se odnosi na „nelegalno ubistvo sa predumišljajem“. U SZ postoji legalno ubistvo sa predumišljajem—„krvni osvetnik” (up. 5. Mojs 19; 4. Mojs 35; IsNav 20).

POSEBNA TEMA: UBISTVO (IZLAZAK 20:13)

5:22 „A ja vam kažem” Isusovo učenje se radikalno razlikovalo od učenja rabina u Njegovo vreme, koji su svoj autoritet zasnivali na citatima starijih jevrejskih učitelja (up. Mt 7:28-29; Mk 1:22). Isus je zasnivao svoj autoritet na samom sebi. On je jedini koji ispravno tumači Stari Zavet. Isus je Gospod Pisma. Reč „ja” je emfaza—„samo ja i niko više” ili „ja sam“ (kao Božiji Sin koji poznaje Božiji um).

□ **„svaki onaj ko se ljuti”** Ovo je SREDNJI PARTICIP PREZENTA. To je grčki izraz za stalnu, hranjenu, dugotrajnu ljutnju koja ne prašta. Ova osoba je i dalje intenzivno ljuta.

□ **„na svoga brata”** KJV (na srpskom samo DK) dodaje „nizašta”. Ovo je dodatak iz grčkog rukopisa. Ne nalazi se u ranim grčkim rukopisima P⁶⁷, ^{κ*}, B, niti u Vulgati. Međutim, nalazi se u unicitajalnim rukopisima ^{κ^c}, D, K, L, W, Diatesaronu i u ranim sirijskim i koptskim prevodima. UBS⁴ kraći tekst rangira kao B (skoro sigurno). Ovaj dodatak ublažava snažnu poruku ove rečenice.

Možda će biti korisno da u ovoj tački objasnimo oznake: * predstavlja najstariju dostupnu verziju te vrste rukopisa; ^c označava da u tekstu postoje ispravke prepisivača. One su često označene sa ^{1,2,3} itd. u slučaju da postoji više korektora; broj nakon oznake P pokazuje da se radi o rukopisu sa papirusa. Unicitajalni grčki rukopisi su označeni velikim slovom, dok su rukopisi sa papirusa označeni brojevima. Za dodatne informacije vidite [Tekstualni kritikizam](#).

SSP, DK, DS, EC	budalo
NSP	budalom

Raca je aramejska reč za „praznoglavu osobu nesposobnu za život”. Ovaj tekst se ne bavi time koje nazive smete, a koje ne smete nekome reći, nego stavom koji se očekuje od vernika prema drugima, posebno prema saveznoj braći.

Grčka reč, *mōros*, prevedena kao „budalo”, odabrana je da označi aramejsku reč *raca*. Međutim, Isusova igra reči se ne odnosi na grčku reč *mōros*, nego pre svega na hebrejsku reč *mōreh*, BDB 598, sa značenjem „pobuniti se protiv Boga” (up. 4. Mojs 20:10; 5. Mojs 21:18,20; vidite F. F. Brus (F. F. Bruce), *Odgovori na pitanja (Answers to Questions)*, str. 42). Isus je upravo ovo rekao Farisejima u Mt 23:17. Ne samo naša dela, nego naši motivi, stavovi i namere određuju da li činimo greh prema svom bližnjem. Ubistvo, što se tiče Boga, može biti i sama misao! Mržnja prema našoj braći i sestrama jasno pokazuje da mi ne poznajemo Boga (up. 1. Jn 2:9-11; 3:15 i 4:20). Društveno govoreći, mržnja u mislima je bolja od ubistva, ali setite se da ovaj deo Pisma teži da uništi svaku samopravednost i ponos zbog lične dobrote. Moguće je da je ovaj trostruki izraz bio sarkastična primedba na pisarske metode tumačenja.

POSEBNA TEMA: IZRAZI ZA BUDALASTE LJUDE

SSP	u ognju pakla
NSP	vatru uništenja
DK	paklu ognjenom
DS, EC	pakao ognjeni

Ovo je grčka skraćenica *Gehenna*. Vidite sledeću posebnu temu, II. D.

POSEBNA TEMA: GDE SU MRTVI?

5:23 Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, koja podrazumeva verovatnu akciju.

□ **„prinosiš dar na žrtvenik”** Ovo jasno pokazuje da je Matej pisao pre nego što je rimski general Tit uništio Hram, 70. g.n.e. Život u ljubavi je važniji od religijskih činova! Odnosi su važniji od rituala. Ljudi su vrhovni prioritet uz Boga. Samo ljudi su večni.

5:24 „pomiri sa svojim bratom” Ovo je PASIVNI IMPERATIV AORISTA. Lični odnosi su značajniji od (1) periodičnih rituala (Mt 5:24) ili (2) pravnih presuda (Mt 5:25).

5:26 „Istinu” Vidite [Posebna tema: Amin](#).

□ **„dok ne isplatiš i poslednju paru”** „Para” je prevod reči, *quadrans*, najmanjeg rimskog novčića (vidite [Posebna tema: Novčići koji su u Isusovo vreme bili u upotrebi u Palestini](#)). Osuda traži potpuni kaznu. Milost i ljubav opraštaju sve!

SSP: MATEJ 5:27-30

²⁷Čuli ste da je rečeno: 'Ne čini preljubu!' ²⁸A ja vam kažem: ko god požudno pogleda ženu, već je u svom srcu s njom učinio preljubu. ²⁹Ako te, dakle, tvoje desno oko sablažnjava, iskopaj ga i baci jer je bolje da ti propadne jedan deo tela nego da ti celo telo bude bačeno u pakao. ³⁰I ako te tvoja desna ruka sablažnjava, odseci je i baci jer je bolje da ti propadne jedan deo tela nego da ti celo telo ode u pakao.

5:27 „preljubu” Ovde je upotrebljen termin *moichaomai*. To je citat iz Deset zapovesti iz 2. Mojs 20:14 i 5. Mojs 5:18. Grčki termin u Septuaginti je *porneia*. Najčešće se ova reč odnosila na vanbračan seksualni odnos, ali je takođe podrazumevala i svaku neprikladnu vanbračnu seksualnu aktivnost, kao što je homoseksualnost ili sodomija. U SZ preljuba je seksualan odnos sa osobom koja je u braku. Isus je redefinisao seksualan greh kao stav srca. Seks je Božiji dar, dobra i korisna stvar. Ali Bog je takođe odredio granice za njegovo izražavanje, zbog naše dobrobiti i dugog uživanja u njemu. Ponosni i samoživi ljudi uvek žele da prekrše granice koje je Bog postavio. Ove Isusove reči se takođe mogu odnositi i na predbračnu seksualnu aktivnost.

POSEBNA TEMA: PRELJUBA (IZLAZAK 20:14)

5:28 „srcu” Vidite [Posebna tema: Srce](#).

5:29-30 Ovo je očigledna hiperbola radi snažnog emotivnog uticaja! Greh je opasan i ima večne posledice!

5:29 „Ako” Ovo su KONDICIONALNE REČENICE PRVOG TIPa, za koje se pretpostavlja da su tačne iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Na ljude je uticao Postanak 3. Mi nismo ono što smo stvoreni da budemo.

SSP, DS, DK, EC **sablažnjava**
NSP **iskušava**

Ovaj termin se koristio za mehanizam zamke za životinje koji ih je hvatao trzanjem. Vidite paralelu u Mk 9:43-48 i drugi put kada Isus spominje ovu temu u Mt 18:8-9. Pošto su svi ljudi pod uticajem greha (različiti ljudi su po uticajem različitih grehova), mi moramo preuzeti ličnu odgovornost da se sklonimo sa mesta/od stvari/prilika koje nas dovode u iskušenje (Posl 1-9; Ef 4:27; 6:10-18; Jak 4:7; 1. Pt 5:8-9). Nećemo moći da okrivljujemo Satanu, nasleđe ili okolnosti za svoj greh, kada budemo stajali pred Bogom i davali izveštaj o daru života (up. Mt 25:31-46; Otk 20:11-15). Mi smo stvoreni po Božijem obličju da slobodno donosimo moralne odluke, te Njemu odgovaramo za svoje živote!

□ „propadne” Ovaj termin se koristi i u Mt 5:29 i u 30. Vidite [Posebna tema: Uništenje \(apollumi\)](#).

5:29,30 „pakao” Postoji večan pakao, a greh je karta za ulazak u njega! Vidite [Posebna tema: Gde su mrtvi?](#)

SSP: MATEJ 5:31-32

³¹Rečeno je: 'Ko se razvede od svoje žene, neka joj da potvrdu o razvodu.' ³²A ja vam kažem: ko se razvede od svoje žene - osim zbog bluda - navodi je da učini preljubu. I ko se oženi razvedenom, čini preljubu.

5:31 „razvede od svoje žene” Istom temom se bave i Matej 5:27-32 i 19:3-12. Pazite da ne učitavate svoja postojeća kulturološka uverenja u ova poglavlja! U kontekstu, Isus pokazuje na koje načine neko može da počini preljubu osim načina o kojima govore Učitelji Zakona: (1) mentalna požuda i (2) napuštanje supružnika osim zbog seksualne preljube (up. 5. Mojs 24:1). Isus pokazuje da je On pravi tumač Pisma (5:17-19,21-48).

SSP **potvrdu o razvodu**
NSP **razvodni list**
DS, DK **knjigu rasmusnu**
EC **knjigu otpusnu**

Ovo je citat iz 5. Mojs 24:1-4. Mojsije je to učinio da bi zaštitio žene koje u to vreme u toj kulturi nisu imale nikakva prava ili resurse. Mogle su se ponovo udati. Međutim, Isus tvrdi da je to potvrda njihovog pada, a ne Božiji ideal. Razvod nije neoprostiv greh, ali jeste neuspeh koji utiče na stabilnost društva.

5:32
SSP **osim zbog bluda**
NSP **ali kad je reč o preljubi**
DS, DK **osim za preljubu**

Ova „klauzula o izuzetku” nalazi se samo u Matejevom Evangelju. Verovatno zbog toga što se zasniva na jevrejskim idejama o pravu na nasleđe kojeg je Bog dao, a koje pagani ne bi shvatili.

„Blud” je prevod termina *porneia*, kao u Mt 5:27. Ovo se odnosi na bilo koju vrstu pogrešnog seksualnog ponašanja. Često je tumačeno kao „bludničenje” ili „nevernost”. Postojale su dve rabinske škole tumačenja: (1) Šamaj, koji je dozvoljavao razvod samo u slučaju neprikladne seksualne aktivnosti („nešto nedolično” 5. Mojs 24:1) i (2) Hilel, koji je dozvoljavao razvod zbog bilo kojeg razloga („ne bude po volji” 5. Mojs 24:1). Razvod je postao veliki problem u judaizmu. Neki stručnjaci veruju da se ovaj termin ne odnosi na seksualni čin, nego na incest (up. 3. Mojs 18; 1. Kor 5:1). Drugi misle da se odnosi na pitanje nevinosti koje je obrađeno u 5. Mojs 22:13-21. U SZ je preljuba uticala na porodično nasleđstvo, koje je bilo sveto i dato od Boga (IsNav 12-24). „Godina jubileja” je primer ove brige.

□ „navodi je da učini preljubu” Ovo je PASIVNI INFINITIV AORISTA. PASIVNI OBLIK je suštinski značajan za tačno tumačenje reči „navodi je da učini preljubu”. Samim razvodom, žena je osuđivana od zajednice kao preljubnica, bez obzira da li je bila kriva ili ne. Osramoćena bi bila i u slučaju ponovnog ulaska u brak. Ovo nije dogmatska izjava koja smatra da je drugi brak preljuba (up. A. T. Robertson (A. T. Robertson) *Slike rečima u Novom Zavetu (Word Pictures in the New Testament)*, vol. 1 str. 155).

Moramo reći da je nužno da se ovom teškom temom razvoda bavimo u kontekstu. Ovo je poruka za učenike, dok je u Mt 19:1-9 i Mk 10:2-12 odgovor na trik pitanje Fariseja. Moramo se paziti da ne zasnujemo svoju teologiju o razvodu na spajanju ova dva konteksta i da ne poverujemo da je to Isusovo neutralno teološko viđenje ove teme.

SSP: MATEJ 5:33-37

³³Čuli ste takođe da je rečeno našim starima: 'Ne krši zakletvu, nego izvrši zakletvu datu Gospodu.' ³⁴A ja vam kažem: nikad se ne zaklinjite - ni nebom, jer ono je Božiji presto; ³⁵ni zemljom, jer ona je podnožje Božijim nogama; ni Jerusalimom, jer on je grad velikoga cara. ³⁶Ne zaklinjite se ni svojom glavom jer nijednu dlaku ne možete da učinite belom ili crnom. ³⁷Nego, neka vaše 'da' bude 'da', i vaše 'ne' - 'ne'. Sve što je više od toga, od Zloga dolazi.

5:33 „zakletvu” Ovo je aluzija na više SZ tekstova. Ne odnosi se na zaklinjanje, nego na uvođenje Božijeg imena u razgovor kao potvrde da osoba govori istinu (up. Mt 23:16-22; Jak 5:12). Zaveti i zakletve u SZ se odnose na (1) slavljenje (up. 5. Mojs 6:15); (2) pravne procedure (up. 2. Mojs 20:7; Lev 19:12); ili (3) potvrde da je nešto učinjeno (up. 3. Mojs 27; 4. Mojs 30:2; 5. Mojs 23:21-22). Isus je bio deo zakletve u Mt 26:63-64. Pavle je davao zakletve u 2. Kor 1:23, Gal. 1:20, Fil 1:8 i 1. Sol 2:5. Još jednu zakletvu vidimo u Jev 6:16. Ovde naglasak nije na davanju zakletve, nego na kršenju zakletve!

5:34-36 Ovo pokazuje koliko detaljno su rabini razvili sistem obavezujućih i neobavezujućih zakletvi (up. Mt 23:16-22). To je bio način da ostave utisak kao da govore istinu, tako što će svoje reči povezati sa Bogom, ali da istovremeno znaju da njihova zakletva, ukoliko je izražena na određen način, nije pravno obavezujuća.

5:34 „nikad se ne zaklinjite” Isus svedoči pod zakletvom u Mt 26:63-64. Pavle često potvrđuje svoje reči zaklinjući se u Božije ime (up. 2. Kor 1:23; Gal. 1:20; Fil 1:8; 1. Sol 2:5,10). Ovde je tema istinitost, a ne ograničavanje zakletvi (up. Jak 5:12).

5:37 „Nego, neka vaše 'da' bude 'da', i vaše 'ne' - 'ne'“ Isusa zanima istinitost, a ne forma! Oni koji tvrde da poznaju Boga moraju biti poštteni i pouzdani, ne prevrtljivi.

SSP	Zloga
NSP	zao
DS, DK, EC	zla

Ovaj promenljiv oblik termina na grčkom može biti ili NEUTRALAN, „zla”, ili u MUŠKOM RODU, „Zloga” (vidite Posebna tema: Lično zlo). Ista višeznačnost se pojavljuje i u Mt 6:13; 13:19,38; Jn 17:15; 2. Sol 3:3; 1. Jn 2:13,14; 3:12; 5:18,19.

Zlo ima više oblika.

1. sistem palog sveta, 1. Mojs 3; Ef 2:2; Jak 4:4
2. lično zlo, Ef 2:2
3. pali pojedinci, Ef 2:3; Jak 4:1-2

Zlo traži priliku da ubije, ukrade i uništi. Samo nam milost Boga, Njegovog Sina i Njegovog Duha može omogućiti da živimo srećnim, ispunjenim i zadovoljnim životima!

SSP: MATEJ 5:38-42

³⁸Čuli ste da je rečeno: 'Oko za oko i zub za zub.' ³⁹A ja vam kažem: ne suprotstavljajte se zlu. Nego, ako te neko udari po desnom obrazu, okreni mu i drugi. ⁴⁰I ako neko hoće da se sudi s tobom i da ti oduzme košulju, daj mu i ogrtač. ⁴¹I ako te neko prisili da s njim ideš jednu milju, idi s njim dve. ⁴²Ako neko od tebe nešto zatraži, daj mu, i ne okreći se od onog ko hoće da mu pozajmiš.

5:38 „Oko za oko” Ovo je aluzija na 2. Mojs 21:24, Lev 24:20 i 5. Mojs 19:21. Ovaj zakon, kao i potvrde o razvodu, prvobitno je imao za cilj da reši društveni problem time što će ograničiti ličnu osvetu. On nije dozvoljavao pojedincima ili porodicama da se svete, nego je bio smernica za sud. Često su ga jevrejske sudije svodile na novčanu nadoknadu. U svakom slučaju, zadržan je princip ograničenja lične osvete.

5:39-42 Ovo je niz od pet primera Isusove nove etike koja se tiče naših stavova prema drugima, prema onima koji su deo naše grupe i prema onima koji nisu. Ovi primeri su istorijski uslovljeni. Oni pokazuju određen stav, a ne neprikosnovo pravilo za svako društvo u svakom dobu. Oštećena strana treba da ima duh verovanja koji vodi ka pozitivnim delima ljubavi. To ne treba tumačiti kao opravdanje za neprikladne ili neprekidne zahteve od prevrtljivih ili lenjih ljudi.

5:39 „zlu” Ovo bi se moglo, u kontekstu, odnositi na prvovekovni pravni sistem, u smislu da je bolje podneti dodatne uvrede nego sa saveznom bratom doći pred paganskog sudiju. Ako se „zlo” odnosi na Mt 5:37, moguće je da se odnosi na „Zlog”. U prevodu Čarlsa B. Vilijamsa (Charles B. Williams) *Novi Zavet narodnim jezikom (The New Testament in the Language of the People)*, imamo treću opciju: „onom ko vas povređuje”.

5:40 „košulju... ogrtač” Prvi odevni predmet se odnosi na deo odeće koji se nosi uz telo, a drugi na spoljašnji deo odeće. Ovo je hiperbola. Isus ne zagovara nagost! Ovo je aluzija na 2. Mojs 22:26-27; 5. Mojs 24:10-13. Središnja istina celog ovog teksta je da hrišćani treba da učine i više od onoga što se od njih očekuje. Svrha je da dela Božijih ljudi budu takva da se nevernici podstaknu da priđu Bogu (up. Mt 5:16; 1. Pt 2:12).

5:41 Ovo je istorijski uslovljeno vremenom kada je jedan narod svojom vojskom osvajao drugi. Reč „prisili” je persijskog porekla i u originalu se odnosila na prenosioca pošte. Postala je termin koji se koristio za bilo koju vrstu prisilnog rada od strane osvajača ili građanske vlasti. Primer za to je Mt 27:32. Hrišćani treba da učine i više od onoga što se od njih traži ili očekuje.

5:42 Ovo nije neprikosnovo pravilo o posuđivanju, nego stav ljubavi i otvorenosti ka drugima, posebno ka siromašnima, ljudima u nevolji i prognanima (up. 2. Mojs 22:25; 5. Mojs 15:7-11; Posl 19:17).

SSP: MATEJ 5:43-48

⁴³Čuli ste da je rečeno: 'Voli svoga bližnjeg, a mrzi neprijatelja.' ⁴⁴A ja vam kažem: volite svoje neprijatelje i molite se za one koji vas progone, ⁴⁵da budete sinovi svoga Oca, koji je na nebesima. On čini da njegovo sunce izlazi i zlima i dobrima, i šalje kišu i pravednima i nepravednima. ⁴⁶Jer, ako volite one koji vole vas, kakva je vaša nagrada? Zar to ne rade i carinici? ⁴⁷I ako pozdravljate samo svoju braću, zar činite nešto naročito? Zar to ne rade i pagani? ⁴⁸Zato budite savršeni kao što je vaš nebeski Otac savršen.

5:43 Citat o kojem Isus govori je kombinovan.

1. „Voli svoga bližnjeg” je iz Lev 19:18. Čini se da je ovo suštinski značajan tekst za Isusa, čak ga navodi sa Deset zapovesti u Mt 19:18-19. U Mk 12:31 je to druga najveća zapovest nakon 5. Mojs 6:4-5, a slično tome vidimo i u Lk 10:25-28.

Pavle koristi ovaj tekst da sažme ceo Zakon u Rim 13:8-10.

2. „a mrzi neprijatelja” nije citat iz SZ, nego često korišten zaključak jevrejskih ekskluzivističkih religionista (tj. Sadukeja, Fariseja, Esena).

Koliko je različita etika Carstva od modela „selfa” palog sveta, „više za mene po bilo koju cenu”, „šta ja imam od toga”! Poznavanje Boga menja sve (up. Mt 5:20,48)!

5:44 KJV dodaje izraz iz Lk 6:27-28. On se ne pojavljuje u drevnim grčkim unicialnim rukopisima α ili β , niti u nekim drugim geografski odvojenim ranim rukopisima.

U ovom stihu imamo dva IMPERATIVA SADAŠNJA: „i dalje volite i molite se” i jedan SADAŠNJI PARTICIP: „one koji vas i dalje progone”. Ova SADAŠNJA vremena govore o neprekidnoj zapovesti vernicima da vole i opraštaju, kao i o mogućnosti neprekidnog progona.

Carstvo se radikalno razlikuje od savremenog svetskog poretka!

5:45 „da budete sinovi svoga Oca, koji je na nebesima” Stil života vernika jasno pokazuje kojoj porodici pripada: Božijoj ili Sataninoj. Deca se ponašaju kao njihovi očevi (up. Lev 19:2).

5:46-47 Dela vernika moraju prevazići ono što se očekuje od dela nevernika. Ovi stihovi sadrže dve KONCIDIONALNE REČENICE TREĆEG TIPA koje ukazuju na verovatnu buduću aktivnosti.

5:46 „nagrada” Ova tema se ponavlja u Propovedi na gori (up. Mt 6:1,2,4,6). Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

5:48

SSP, NSP

budite savršeni

DS

budite, dakle, vi savršeni

DK

budite vi dakle savršeni

EC

budite dakle savršeni

Ovo je aluzija na Lev 11:44,45; 19:2; 20:7,26. Doslovno značenje ovog pojma je „zreli” ili „potpuno opremljeni”. Ovo je snažna izjava da je Božiji konačan standard pravednosti On sam (up. 5. Mojs 18:13). Ljudi mogu ostvariti savršenost samo u Hristu (up. 2. Kor 5:21). Ipak, vernici moraju u svojim svakodnevnim životima težiti ka savršenosti. Mora da postoji teološka ravnoteža između (1) spasenja koje se prihvata kao besplatan Božiji dar kroz Hrista, što se naziva poziciono posvećenje, i (2) težnje ka sličnosti sa Hristom, što se naziva progresivno posvećenje.

Neki tumači veruju da je ovaj stih sažetak samo prethodnog paragrafa. Ako je tako, on je fokusiran na inkluzivnu Božiju ljubav koju Njegova deca treba da šire.

POSEBNA TEMA: SVETOST/POSVEĆENJE U NOVOM ZAVETU

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li je Isus izmenio SZ ili njegovo tumačenje?
2. Šta znači reč „ispuniti” u Mt 5:17 i 18?
3. Da li neko može izgubiti svoje spasenje ako nazove drugu osobu pogrđnim imenom (Mt 5:22)?
4. Šta Mt 5:23-24 kaže o našim savremenim načinima slavljenja?
5. Da li je drugi brak preljuba?
6. Da li je zakletva na sudu greh?
7. Objasnite kako Mt 5:17-20 i 48 uokviruju ostale stihove.

MATEJ 6

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Učenje o milostinji	Činite dobro da ugodite Bogu	Učenja o praktičnoj pobožnosti	Učenje o milostinji	Tajna milostinja
6:1	6:1-4	6:1	6:1	6:1-4
6:2-4		6:2-4	6:2-4	
Učenje o molitvi	Model molitve		Učenje o molitvi	Tajna molitva
6:5-15	6:5-15	6:5-6	6:5-6	6:5-6
				Kako se moli
				Gospodnja molitva
		6:7-8	6:7-13	6:7-15
		6:9-15		(9-13)
			6:14-15	
Učenje o postu	Post kojeg vidi samo Bog		Učenje o postu	Tajni post
6:16-18	6:16-18	6:16-18	6:16-18	6:16-18
Blaga na nebu	Sabirajte blaga na nebu		Blaga na nebu	Prava blaga
6:19-21	6:19-21	6:19-21	6:19-21	6:19-21
Svetiljka tela	Svetiljka tela		Svetiljka tela	Oko, svetiljka tela
6:22-23	6:22-23	6:22-23	6:22-23	6:22-23
Bog i mamon	Ne možete služiti Bogu i bogatstvu		Bog i imovina	Bog i novac
6:24	6:24	6:24	6:24	6:24
Briga i zabrinutost	Ne brinite			Verujte u providenje
6:25-34	6:25-34	6:25-33	6:25-27	6:25-34
			6:28-34	
		6:34		

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Svetog pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteti u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 1-8 I 16-18

A. Matej 5 opisuje karakteristike novih Božijih ljudi i Božije viđenje stvarne pravednosti. Matej 6 se odnosi na jevrejsko tradicionalno viđenje o tome šta je to što sačinjava pravednost (tj. milostinja, molitva, post).

B. Ovo nije toliko spisak specifičnih pravila, koliko je test za proveru stavova vernika. Za pravu definiciju pravednosti, vidite Mat 5:20, 48. Nju možemo steći jedino kao Božiji dar u Hristu (up. 2. Kor 5:21). Međutim, naša zahvalnost nas vodi ka sličnosti sa Hristom.

C. Jasno je predstavljena radikalna posvećenost koja se traži od učenika, ne kroz konkretna pravila, nego kroz duhovne principe.

D. Propoved na gori ima i pozitivnu i negativnu svrhu.

1. da nam pokaže na koji način Bog sa pravom očekuje od svojih ljudi da žive, obrazac za život ispunjen Duhom
2. da pokaže nesposobnost ljudi da ispune Božije zapovesti

Ona nam pokazuje našu grešnost, slično tome kako nam je pokazuju Deset zapovesti (up. Gal. 3:15-29). Niko ne može ispuniti njene standarde.

E. Moguće je da Mt 6:5, 6 odgovara na jevrejske probleme sa molitvom, dok Mt 6:7, 8 odgovara na probleme pagana sa molitvom.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 6:1-4

¹Pazite da svoja dela pravednosti ne činite pred ljudima - da vas oni vide - jer nećete dobiti nagradu od vašeg Oca, koji je na nebesima. ²Kada, dakle, daješ milostinju, ne trubi pred sobom kao što to čine licemeri po sinagogama i na ulicama - da bi ih ljudi hvalili. Istinu vam kažem: oni su već dobili svoju nagradu. ³Nego, kada daješ milostinju, neka tvoja leva ruka ne zna šta čini desna, ⁴da tvoje davanje bude u tajnosti, i uzvatiće ti tvoj Otac, koji gleda u tajnosti.

6:1

SSP, DK, DS

NSP

EC

pazite da... ne činite

čuvajte se da ne činite

pazite da... ne vršite

„Pazite” je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA. Doslovno značenje je „neprekidno razmišljajte”. Bog gleda srce (motiv), pre nego ruke (delo)!

□ **„pravednosti”** Ovo poglavlje obrađuje tri aspekta prvovekovnih jevrejskih religijskih praksi za koje se smatralo da opravdavaju ljude pred Gospodom: (1) milostinju (Mt 6:2-4); (2) molitvu (Mt 6:5-15); i (3) post (Mt 6:16-18). Pazite se religijskog egzibicionizma (up. Mt 5:20). Mnoge stvari mogu biti i dobre i loše u zavisnosti od našeg stava, motiva i namere!

„Pravednost” je u Isusovo vreme označavala milostinju. Milostinja je bila jevrejski sistem nedeljnog dobrovoljnog davanja za pomoć siromašnima i ljudima u nevolji.

POSEBNA TEMA: MILOSTINJA

□ **„pred ljudima”** Neke stvari vernici treba da rade „pred ljudima”.

1. neka zasvetli vaša svetlost, Mt 5:16
2. priznajte Hrista, Mt 10:32

□ **„da vas oni vide”** Termin „teatralan” potiče od grčke reči *theamai* sa značenjem „posmatrati sa pažnjom”. Etimologija termina „licemeri” u Mt 6:2 se takođe zasniva na ovoj reči. Fariseji su glumili religiju (up. Mt 5:20).

□ **„nagradu”** Ovaj termin vidimo i u Mt 6:1,2,5,16 i on znači: „primiti celu platu” (up. Fil 4:18). Pismo uči o nagradama, ali onima koje se zasnivaju na stavovima vernika, ne samo na njihovim delima (Mt 7:21-23). Sličan izraz u Mt 6:2 bio je idiom za „potpisan i primljen račun”. Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

6:2 „milostinju” Milostinja je bila način da se siromašnima pomogne svake nedelje. Rabini su čak verovali da davanje milostinje utiče na spasenje (up. Tob 12:8-9; Prop 3:30; 29:11-12).

□ **„ne trubi pred sobom”** Ovo se često tumači kao aluzija na trinaest metalnih posuda za ostavljanje novca za milostinju koje su imale oblik truba (up. Lk 21:2). Svaka posuda je imala drugačiju određenu svrhu. Međutim, u jevrejskoj literaturi ne postoje jasni istorijski dokazi za te posude. Stoga, ovo je verovatno jezička figura koja govori o nekome ko pokušava da privuče pažnju na svoja religiozna dela.

□ **„licemeri”** Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: LICEMERI

SSP	da bi ih ljudi hvalili
NSP	da bi ih ljudi gledali
DS	da ih slave ljudi
DK	da ih vide ljudi
EC	da se pokažu ljudima

Bog poznaje srca (up. 1. Sam 16:7; Posl 21:2; Lk 16:15; Jn 12:43; Dap 1:24; 15:8; Rim 8:27; Otk 2:23).

SSP	istinu vam kažem
DS	zaista, kažem vam
NSP, DK, EC	zaista vam kažem

Doslovno „Amin, Amin” (up. Mt 6:2, 5, 16), ove reči koristi samo Isus da najavi značajne izjave. Koren reči „Amin” u SZ je odanost, vernost ili pouzdanost. Ovo je značilo „sada ću da kažem nešto pouzdano, pažljivo slušajte”. Vidite Posebna tema: Amin.

□ „oni su već dobili svoju nagradu” Ova reč, „nagrada”, pronađena je na egipćanskim papirusima (vidite Džejms Moulton (James Moulton) i Džordž Miligan (George Milligan), *Rečnik grčkog Zaveta (The Vocabulary of the Greek Testament)*, str. 413) gde je označavala platu ili zaradu. Ova reč se koristi u Mt 5:12,46; 6:1,2,5,16.

6:3 Ovo je bio idiom za tajnost. Ne treba ga shvatati doslovno. On je reakcija na religijski egzibicionizam i zaštita od njega.

6:4 „tvoj Otac, koji gleda u tajnosti” Značaj privatne lične vere vidimo u ličnom poverenju vernika u Boga. Vernici najviše pokazuju svoje lični odnos sa Bogom u aktivnostima koje drugi ne vide (up. Mt 6:6, 18). Ključan je stav, a ne tajnost (up. Mt 5:16). Često je nadzor nad novcem dobar svedok, npr. Dž. S. Peni (J. C. Penney) i R. Dž. Leturno (R. G. Letourneau).

POSEBNA TEMA: BOG OPISAN KAO ČOVEK (antropomorfan jezik)

□ „uzvratice ti” NKJV dodaje i grčki termin „javno” u Mt 6:4,6 i 18 (DK: „platiće tebi javno”). Rani grčki unicitajni rukopisi K, L & W i grčki tekst kojeg koristi Hrizostom dodaju reč „javno” ovde i u Mt 6:6 i 18. Ova reč se ne pojavljuje u osnovnim grčkim rukopisima α, B, D, Z; niti u grčkim tekstovima koje su koristili Origen, Ciprijan, Jeronim ili Augustin. UBS⁴ daje kraćem tekstu oznaku „B” (skoro sigurno).

SSP: MATEJ 6:5-15

⁵A kad se molite, ne budite kao licemeri, koji vole da se mole stojeći u sinagogama i na raskršćima, da se pokažu ljudima. Istinu vam kažem: dobili su svoju nagradu. ⁶Nego, kad se moliš, uđi u svoju sobu, zatvori vrata i moli se svome Ocu, koji je u tajnosti, i uzvratice ti tvoj Otac, koji gleda u tajnosti. ⁷Kad se molite, ne brbljajte kao pagani jer oni misle da će zbog mnogo reči biti uslišeni. ⁸Ne budite, dakle, kao oni jer vaš Otac zna šta vam je potrebno i pre nego što ga zamolite. ⁹Ovako se, dakle, molite: Oče naš koji si na nebesima, neka je sveto ime tvoje, ¹⁰neka dođe Carstvo tvoje, neka bude volja tvoja, kako na nebu, tako i na zemlji. ¹¹Hleb naš nasušni daj nam danas ¹²i oprostí nam dugove naše kao što smo i mi oprostili dužnicima svojim. ¹³I ne uvedi nas u iskušenje, nego nas izbavi od Zloga. ¹⁴Jer, ako ljudima oprostite njihove greške, onda će i vama oprostiti vaš nebeski Otac. ¹⁵Ali, ako vi ne oprostite ljudima, onda ni vaš Otac neće oprostiti vaše greške.

6:5 „koji vole da se mole stojeći u sinagogama” Uobičajen položaj za jevrejsku molitvu bio je uspravan sa rukama i licem podignutim ka nebu i otvorenim očima. Ovaj stih se ne tiče položaja tela, nego egzibicionističkog stava u srcu.

□ „i na raskršćima” Jevreji u Jerusalimu su se u Isusovo vreme molili u tri određena vremena u danu. Dva od njih bila su devet ujutro i tri poslepodne, kada su prinosili određene (kontinuirane) žrtve u Hramu; tim vremenima su dodali i podne. Neke samopravedne vođe su se trudile da se u tim vremenima zateknu u javnosti, na posećenim mestima, da bi svi mogli videti njihovu pobožnost.

□ „da se pokažu ljudima” Doslovan prevod je „da bi zasijali pred ljudima”. Od vernika se očekuje da svoju svetlost pokažu ljudima, ali to je zato da bi Bog bio proslavljen, a ne oni sami (up. Mt 6:2; 5:16 i Jn 12:43; Fil 2:15). Vidite Posebna tema: Licemeri.

□ „Istinu” Vidite Posebna tema: Amin.

6:6	
SSP, EC	udi u svoju sobu
NSP	idi do svog kreveta
DS	udi u sobu svoju
DK	udi u klet svoju

Ovo se odnosi na spremište (up. Lk 12:24). Potiče od grčke reči koja etimološki znači „odseci”, što ukazuje na odvojenu ili zasebnu prostoriju (up. Mt 24:26; Lk 12:3). To je tada često bila jedina prostorija sa vratima.

POSEBNA TEMA: UPOTREBA REČI „VRATA” U NZ

6:7	
SSP	ne brbljajte
NSP	nemojte množiti reči
DS, DK, EC	ne govorite mnogo

Ova reč je samo ovde upotrebljena u NT. Njeno značenje nije sigurno. Postoje brojni različiti prevodi ovog termina. Isus i Pavle su ponavljali molitve (up. Mt 26:44; 2. Kor 12:8). Moguće je da bi najbolji prevod bio „besmislene reči”. Za biblijske primere upotrebe liturgijskih molitvi, vidite 1. Car 8:26 i Dap 19:34. Suština nije u tome koliko puta neko ponovi rečenicu, nego u odanom srcu govornika koje je ispunjeno verom i poverenjem.

6:8 „vam” U ovom kontekstu, ova NAGLAŠENA ZAMENICA pokazuje kontrast dve grupe: (1) pagana iz Mt 6:7 ili (2) legalističkih Fariseja iz Mt 6:5.

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 9-15

- A. Ciprijan je prvi koji je ovaj model molitve nazvao „Gospodnja molitva”, 250. g.n.e. Međutim, molitva je namenjena Isusovim učenicima, te je tačniji naziv „model molitve”.
- B. Model molitve je sastavljen od sedam fraza. Prve tri se tiču Boga. Poslednje četiri se tiču ljudskih potreba.
- C. Moguće je da je ova molitva Isusovo preoblikovanje Deset zapovesti za Njegovo vreme. Moguće je i da su Blagoslovi takođe povezani sa Deset zapovesti (Dekalog). Matej prikazuje Isusa kao drugog Mojsija. Pavle koristi istu vrstu analogije sa SZ time što govori o Isusu kao o drugom Adamu (up. Rim 5:12-21; 1. Kor 15; Fil 2:6-11).
- D. Model molitve je dat u IMPERATIVIMA. Ovo su primeri MOLBENIH IMPERATIVA. Mi ne naređujemo Bogu.
- E. Lukina verzija je znatno kraća. Nalazi se u poglavlju 11:2-4, a ne u Propovedi na gori, poglavlje 6, koje je paralelno sa Matej 5-7. Tekstualno kontroverzna doksologija u Mt 6:13b takođe je izostavljena u Lukinoj verziji.

6:9	
SSP	ovako se, dakle, molite
NSP	a ovako se molite
DS	ovako se, dakle, molite i vi
DK	ovako dakle molite se vi
EC	ovako se dakle molite

„Molite” je IMPERATIV PREZENTA, zapovest o stilu života koja ukazuje na kontinuiranu, uobičajenu akciju. Ova molitva je data kao primer, ne nužno kao utvrđena forma. Domet i stav molitve daleko su važniji od određenih reči. Ovo nam pokazuje činjenica da je Lukina verzija u poglavlju 11:2-4 drugačija. Moguće je da je Isus često govorio o ovoj molitvi, ali da je koristio delimično različite forme.

□ **„naš”** Ovo je molitva za zajednicu, isto kao što je i privatna molitva. Mi smo porodica jednog *Abba*, Oca! S tim u vidu, Mt 6:14-15 ima mnogo više smisla.

□ **„Oče”** Ovde reč Otac ne govori o rodnoj generaciji ili hronološkom nizu, nego o intimnom ličnom odnosu u jevrejskom domu. SZ pozadina je 5. Mojs 32:6, Ps 103:13, Is 63:16, Mal 2:10 i 3:17. Ovaj koncept Boga kao Oca nije bio značajna tema

u SZ, niti u rabinskim tekstovima. Zadivljujuće je to što vernici mogu Gospoda zvati „Oče” (up. Rim 8:15) zbog svog odnosa sa Isusom! Vidite Posebna tema: Otac.

6:9-10 „sveti... dođe... bude” IMPERATIV AORISTA. Takođe, ovi glagoli su u grčkim rečenicama stavljeni na prvo mesto radi naglaska. MESTO, VREME i OBLIK govore o hitnosti i važnosti. Tako vernici treba da poštuju Boga. Izraz „kako na nebu, tako i na zemlji” odnosi se na sva tri STIHA.

□ „sveti” Koren ove reči je „svet” (up. Jev 10:29) i ona je značila „poštovan”, „uvažen” ili „visoko cenjen”. U grčkoj rečenici je GLAGOL stavljen na prvo mesto radi naglaska. Ovaj GLAGOL se u sinoptičkim Evanđeljima pojavljuje samo četiri puta (up. Mt 6:9; 23:17,19; Lk 11:2).

6:9 „ime” Ova reč predstavlja Božiji karakter i ličnost (up. Jez 36:22; Joel 2:32). Njegovo ime će se proslaviti u ovom palom svetu poslušnošću Njegove dece (up. Is 29:23).

6:10 „dođe carstvo tvoje” Bog se priziva u svojoj ulozi Cara. Ovo je molitva za Božiju kontrolu nad zemljom, kao i nad nebom. U NZ je Božije carstvo predstavljeno i kao (1) trenutna stvarnost (up. Mt 4:17; 12:28; Lk 17:21) i kao (2) buduće ostvarenje (up. Mt 6:10; 13:2 i dalje.; Lk 11:2; Jn 18:36). Ova izjava izražava paradoks Božije vladavine, koja će se ostvariti sa Drugim dolaskom, ali je već sada prisutna u životima pravih učenika. Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

6:11 „daj nam” Prve tri molbe su pokazivale kako vernici treba da poštuju Boga, a sledeće četiri pokazuju kako vernici žele da se Bog ponaša prema njima.

□ „danas” Bog želi da Njegova deca žive sa verom u Njega svakodnevno. Jedan primer iz SZ je taj da su manu dobijali svakog dana (up. 2. Mojs 16:13-21). Na Srednjem Istoku se hleb peče rano ujutro svakog dana i on se ili pojede ili osuši do večeri. Današnji hleb sutra neće moći da se koristi.

□ „nasušni” Ovo je retka grčka reč. Korištena je

1. na egipatskim papirusima, da označi gospodara koji služi dajući dovoljno hrane da on može da obavi svoj zadatak
2. moguće je da je grčki idiom za „hranu koja je neophodna za danas” („hleb naš nasušni”)
3. Tinđelov *Komentar Mateja* kaže „daj nam neophodnu snagu da životni problemi ne bi za nas postali duhovna iskušenja” str. 74.

Tertulijan ovo prevodi kao „svakodnevni” hleb. Reč se u NZ upotrebljava samo ovde i u paralelnom stihu Lk 11:3.

□ „hleb” Postoji nekoliko različitih tumačenja reči „hleb”.

1. doslovan hleb
2. Gospodnja večera (up. Dap 2:46)
3. Božija Reč, Pismo (up. Mt 4:4; Lk 4:4)
4. Živa Reč, Isus (up. Jn 6:41,48,51,55)
5. Mesijina trpeza (up. Lk 14:15)

Prva opcija se najbolje uklapa u kontekst. Međutim, metaforički ova reč predstavlja sve što nam Bog daje da ispuni sve naše životne potrebe.

6:12

**SSP, NSP, DS, EC
DK**

**oprostili
oprašamo**

U ovoj tački, u grčkim rukopisima postoje razlike u VREMENU u kojem je drugi put upotrebljen GLAGOL „oprostiti”. AORIST je upotrebljen u rukopisima \aleph^* , B, Z, Vulgati i Pešiti. Svi drugi grčki rukopisi i drevne verzije koriste PREZENT. Glagol je značio „poslati” ili „obrisati”, što oboje izražava SZ metafore o opraštanju.

□ „dugove” Paralelni stih u Lk 11:4 koristi reč „grehove”. Prvovekovni judaizam je koristio reč „dugovi” (*opheilēmata*) kao idiom za reč „grehovi” (*hamartias*). U Mt 6:14-15 je upotrebljen drugi termin, „greške” (*paraptōmata*). Svi oni se odnose na pobunu protiv Boga. Greh nas dovodi u pobunu protiv Boga pravednosti i svetosti. Postoji cena koja se mora platiti za pobunu!

□ „kao što smo i mi oprostili dužnicima svojim” Ovo je AKTIVNI INDIKATIV AORISTA. Pošto Bog oprašta vernicima oni mogu da oprostite drugima (up. Mt 18:35)! Jedan od znakova da smo u ličnom odnosu sa Bogom je taj da počinjemo da oponašamo Njegova dela.

6:13

SSP, EC	ne uvedi nas u iskušenje
NSP	i ne daj nas u ruke iskušenja
DS	ne navedi nas u iskušenje
DK	ne navedi nas u napast

Ovo je NEGATIVNI AKTIVNI SUBJUNKTIV AORISTA. Ova gramatička konstrukcija znači „nemoj nikada početi nešto”. Vode se brojne rasprave o ovom stihu u odnosu na Jak 1:13 o Božijoj ulozi u iskušenjima. Postoji razlika u konotacijama dve grčke reči koje se prevode kao „iskkušenje” i „ispitivanje”. Ona koja je upotrebljena ovde i u Jak 1:13 ima konotaciju testiranja sa ciljem da uništi [*peirasmo*]; druga ima konotaciju testiranja sa ciljem da osnaži [*dokimazo*]. Bog ne testira vernike da bi ih uništio nego da bi ih osnažio. Vidite Posebna tema: Grčki pojmovi za „testiranje” i njihove konotacije.

Moguće je da se ovo odnosi na intenzivne pravne i sudske procese tog vremena (up. Mt 26:41; Mk 13:8). S. S. Tori (C. C. Torrey) u *Četiri Evanđelja (The Four Gospels)*, str. 12, 143, ovo prevodi kao „ne dozvoli da dođemo pred sud” (up. Lk 22:40).

SSP,	od Zloga
NSP	od svakog zla
DK	oda zla
DS, EC	od zla

Nemoguće je gramatički utvrditi da li je ovaj termin MUŠKOG RODA (vidite Posebna tema: Lično zlo) ili NEUTRALNOG. Ista reč je upotrebljena za Satanu u Mt 5:37, 13:38 i Jn 17:15. Ova ista višeznačna forma se pojavljuje u Mt 5:37; 6:13; 13:19,38; Jn 17:15; 2. Sol 3:3; 1. Jn 2:13,14; 3:12; 5:18-19.

□ Doksologija Mt 6:13b nije upotrebljena u (1) paralelnim stihovima Lk 11:2-4; (2) drevnim grčkim unicitajnim rukopisima κ , B, D, niti u (3) komentarima Origena, Ciprijana, Jeronima ili Augustina. Postoji nekoliko formi ove doksologije u različitim grčkim rukopisima Mateja. Verovatno je dodana iz 1. Let 29:11-13 kada je rana crkva počela da koristi Gospodnju molitvu u liturgijama. Ona nije originalna. Rimokatolička liturgija je izostavlja zato što nije deo Vulgate. A. T. Robertson je komentarisao ovaj tekst u svom delu *Slike rečima u Novom Zavetu*: „Doksologija je smeštena na margine Revidirane verzije. Nje nema u najstarijim i najboljim grčkim rukopisima. Najstarije forme se međusobno znatno razlikuju, neke su kraće, neke duže od forme u autorizovanoj verziji. Doksologija je počela više da se koristi kada je ova molitva postala deo recitovanja tokom liturgije ili tokom javnog slavljenja. Ona nije bila deo Modela molitve kojeg je dao Isus” str. 55. UBS⁴ rangira izostavljanje kao „A” (pouzdan).

6:14-15 Matej 6:14-15 je zaključak Modela molitve. Ne tvrdi da spasenje stičemo svojim delima, nego da su naša dela dokaz našeg spasenja (dve KONDICIONALNE REČENICE TREĆEG TIPa). Dela nisu osnova nego rezultat (up. Mt 5:7; 18:35; Mk 11:25; Lk 6:36-37; Jak 2:13; 5:9). Dok izgovaramo ovu molitvu „Oče naš”, moramo živeti ovu porodičnu istinu u svojim odnosima sa saveznom braćom.

6:14 „greške” Doslovan prevod je „pasti na jednu stranu”. To je označavalo odstupanje od standarda, kao i većina reči za greh u hebrejskom i grčkom, a standard je Božiji karakter. Ova reč podrazumeva svestan čin prelaska preko postavljene granice.

SSP: MATEJ 6:16-18

¹⁶A kad postite, ne budite namrgođeni kao licemeri jer oni izobličuju svoja lica, da ljudima pokažu da poste. Istinu vam kažem: dobili su svoju nagradu. ¹⁷Nego, kad postiš, pomaži glavu i umij lice, ¹⁸da ljudi ne primete da postiš, nego samo tvoj Otac, koji je u skrovitosti. Tada će ti uzvratiti tvoj Otac, koji gleda u skrovitosti.

6:16-18 Ovo su dodatni primeri religijskog egzibicionizma. Vidite Posebna tema: Licemeri.

6:16 „postite” Samo jedan post je direktno naveden u SZ, Dan pomirenja (up. 3. Mojs 16), u sedmom mesecu. Jevrejske vođe su određivale dodatne dane posta u znak sećanja na posebne teške periode u nacionalnoj istoriji Izraela (up. Zah 7:3-5; 8:19).

Pored toga, rabini su povećali broj dana posta na dva puta nedeljno, ponedeljkom i četvrtkom (Lk 18:12); četvrtkom zato što je to dan kada je rečeno da je Mojsije otišao na Sinajsku goru, a ponedeljkom zato što je to dan kada je sa nje sišao. Koristili su post kao način da se hvale svojim duhovnošću.

POSEBNA TEMA: POST

□ „namrgođeni” Ovaj termin se koristi samo ovde i u Lk 24:17.

□ „Istinu” Vidite Posebna tema: Amin.

6:17 Ovo je ista istina kao i u Mt 6:6. Kontekst je religijski egzibicionizam. Pre svega Bog treba da vidi naše duhovne živote. Mi tražimo Njegovu potvrdu, ne potvrdu ljudi.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto je Isus odabrao da osudi te tri oblasti zloupotrebe (milostinju, molitvu i post)?
2. Koje oblasti mi danas koristimo na isti način?
3. Zašto je naš stav važniji od naših dela?

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 19-24

A. Istine iz ovog dela se ponavljaju u Lukinom Evanđelju, ali u drugačijem kontekstu.

1. ljudi moraju skupljati blago na nebu (Lk 12:33-34)
2. oko je svetiljka tela (Lk 11:34-36)
3. čovek ne može služiti dva gospodara (Lk 16:13)
4. Božiji darovi za prirodu su primer Božijih darova za ljude (Lk 12:22-31)

Isus je svoja učenja ponavljao za različite grupe i koristio je istu analogiju u različitim okruženjima.

B. Isus je koristio prirodu da poučava o Bogu: (1) sve stvari pripadaju Bogu i (2) ljudi su važniji od stvari ili od životinja.

C. Ovaj tekst ne treba da shvatamo doslovno, nego kroz suprotnosti. Nije pogrešno imati imovinu na zemlji, ali može biti zlo ako materijalne stvari stavimo na prvo mesto (up. 1. Tim 6:10). Nepotrebna uznemirenost čovečanstva zbog osnovnih životnih potreba pokazuje nedostatak vere u Božiju brigu i u ono što nam On pruža (up. Fil 4:6). Poverenje je ključna stvar.

D. Ovaj deo Pisma se može podeliti u tri povezana konteksta: (1) Mt 6:19-21; (2) Mt 6:22-24; i (3) Mt 6:25-34. Ovo je slično onome što rabini zovu „nanizani biseri”, što označava nekoliko nepovezanih tema koje se obrađuju jedna za drugom.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 6:19-23

¹⁹Ne zgrčite sebi blago na zemlji, gde moljci i rđa nagriza, i gde lopovi provaljuju i krađu. ²⁰Nego, zgrčite sebi blago na nebu, gde ni moljac ni rđa ne nagriza, i gde lopovi ne provaljuju i ne krađu. ²¹Jer, gde ti je blago, onde će ti biti i srce.” ²²Oko je svetiljka tela. Ako ti je, dakle, oko dobro, celo telo će ti biti puno svetlosti. ²³Ali, ako ti je oko rdavo, celo telo će ti biti puno tame. Ako je, dakle, svetlost koja je u tebi tama, kolika će to biti tama!

6:19 „Ne zgrčite” Doslovan prevod je „prestanite zgrtati blaga”. Istu igru reči vidimo i u Mt 6:20. Ovo je IMPERATIV PREZENTA sa NEGATIVNOM REČCOM, što obično označava prekidanje radnje koja je već u toku. Želja palog čovečanstva je da pokuša da svojim resursima sebi obezbedi sve što je potrebno za srećan život. Gramatička konstrukcija koja je ovde upotrebljena pokazuje da je ovo iskušenje i za otkupljene ljude. Prava sreća i uspeh postoje samo kada zavisimo od Boga i kada smo zadovoljni sa onim što nam On pruža (up. Prop 1-2; 2:24-25; 3:12,22; 5:18; 8:15; 9:7-9; Fil 4:11-12).

□ „**blago**” U drevnom svetu su tri stvari bile izvor bogatstva: (1) odeća, (2) hrana i (3) vredni metali ili drago kamenje. Svaka od tih stvari je mogla biti uništena ili ukradena. Moljci napadaju odeću. Koren reči „rđa” je „pojesti” ili metaforički „nagristi” ili „izjesti” i ova reč se koristila za crve koji jedu hranu. Krađa se odnosila na krađu vrednih metala, dragog kamenja ili drugih stvari. U suštini, ovo je značilo da je sva naša imovina na zemlji propadljiva. Ako nečija sreća zavisi od njegove imovine, on je može izgubiti svakog trenutka. Netačna ideja da se zadovoljstvo i sreća nalaze u fizičkim stvarima navedena je u Lk 12:15.

□ „**nagriza**” Značenje ovog pojma je „izobličiti” (Mt 6:16), „učiniti da nestane” (up. Mt 6:20, Dap 13:41; Jak 4:14).

□ „**lopovi provaljuju i krađu**” Termin „provaliti” doslovno je značio „prokopati”. Mnoge kuće tog perioda imale su zidove od blata. U grčkom jeziku, reč „lopov” bila je složenica sa značenjem „kopač blata”.

6:20 „Nego, zgrčite sebi blago na nebu” Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA, koji se u suštini odnosi na duhovne stavove i dela. 1. Tim 6:17-19 prelepo izražava istu ideju. Sam Bog štiti naše blago na nebu (up. 1. Pt 1:4-5). GLAGOL u ovom stihu potiče od istog korena kao i IMENICA (SRODNI AKUZATIV). Doslovno značenje ove igre reči bilo bi „blagom zgrčite sebi blago na nebu”.

6:21 „Jer, gde ti je blago, onde će ti biti i srce” Značajno je što je ZAMENICA U MNOŽINI koja je korištena u prethodnim stihovima, sada promenjena u JEDNINU. Ovaj tekst poučava o prolaznosti zemaljskih stvari i večnosti duhovnih stvari. Takođe naglašava da svoje prioritete najbolje možemo videti po tome gde su naša interesovanja, resursi i energija. Srce (hebrejski idiom) je središte osobe. Ova reč izražava ukupnost bića.

6:22 „Okolo je svetiljka tela” Pozadina ove izjave je jevrejska ideja da je oko prozor duše. Ono što puštamo u svoj misaoni život određuje ko smo mi. Misao budi želju, želja vodi do dela, delo pokazuje osobu.

6:22-23 Ova dva stiha su očigledno antitetična. Antiteza je izražena rečima: „dobro” nasuprot „rđavo”; „jedinstveno” nasuprot „dvostrukom”; „velikodušno” nasuprot „škrtom”; ili „zdravo” nasuprot „bolesnom”. Oko se koristi zbog jedinstvenosti slike koju daje zdrav vid nasuprot dvostrukoj ili mutnoj slici koju stvara bolest.

Ovi stihovi sadrže tri KONDICIONALNE REČENICE („ako”). Prve dve su KONDICIONALNI TREĆEG TIPa i ukazuju na verovatnu aktivnost. Postoje oni koji jasno vide duhovne istine i postoje oni koji su duhovno slepi. Poslednje „ako” je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, koja govori o slepima koji misle da vide!

POSEBNA TEMA: VELIKODUŠAN/ISKREN (HAPLOTES)

SSP: MATEJ 6:24

²⁴Niko ne može da služi dvojici gospodara. Jer, ili će jednoga mrzeti, a drugoga voleti; ili će jednome biti privržen, a drugoga prezirati. Ne možete služiti i Bogu i bogatstvu.

6:24 „Niko ne može da služi dvojici gospodara” Ovo jasno pokazuje stvarnost u svetu. Ovo svodi pravi život na jednostavan izbor. Ljudi nisu zaista slobodni. Oni služe jednom od dva gospodara (up. 1. Jn 2:15-17).

□ „**ili će jednoga mrzeti, a drugoga voleti**” Ovo su paralelni odnosi. Hebrejski idiom „mrzeti” i „voleti” bili su idiomima za poređenje (up. 1. Mojs 29:30, 31, 33; Mal 1:2-3; Mt 21:15; Lk 14:26; Jn 12:25 i Rim 9:13). Ne odnose se na mržnju u uobičajenom smislu, nego na nečije prioritete.

SSP	ne možete služiti i Bogu i bogatstvu
NSP	nećete moći služiti i Bogu i ovom svetu
DS	ne možete služiti Bogu i mamoni
DK	ne možete Bogu služiti i mamoni
EC	ne možete služiti Bogu i mamonu

Termin „bogatstvo” potiče od hebrejskog korena „skupljati” ili „poveriti”. Prvobitno je korišten da označi osobu koja daje svoje poverenje drugoj osobi ulazući svoj novac u nju. Vremenom je značenje postalo „ono u čega neko ima poverenje”. Čini se da naglašava predmet na kojem neko zasniva svoju sigurnost. A. T. Robertson tvrdi da su Sirijci koristili ovaj termin kao ime za boga novca. Iako su savremena istraživanja ovo pobila, čini se da je analogija logična. Vilijam Barkleij, u svom delu *Svakodnevno proučavanje Biblije (Daily Study Bible)*, o Mateju, vol. 1 str. 252, navodi da se reč mamon u drevnom Sredozemlju koristila sa velikim početnim slovom, kao ime božanstva.

Problem nije sam novac, nego njegovo stavljanje na prvo mesto (up. 1. Tim 6:10). Tragedija novca je u tome da ga nikada nemamo dovoljno i uskoro on počinje da poseduje nas, umesto da mi posedujemo njega. Što ga više imamo, sve više smo zabrinuti da ćemo ga izgubiti, te tada brinemo samo o tome kako da ga zaštitimo. Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: BOGATSTVO

SSP: MATEJ 6:25-33

²⁵Zato vam kažem: ne brinite se za svoj život - šta ćete jesti ili šta ćete piti; ni za svoje telo - šta ćete obući. Zar život nije vredniji od hrane, a telo od odeće? ²⁶Pogledajte ptice nebeske: ne seju i ne žanju i ne skupljaju žito u ambare, a ipak ih vaš nebeski Otac hrani. Zar vi niste mnogo vredniji od njih? ²⁷Koji od vas, brinući se, može svom životu da doda i jedan jedini sat? ²⁸I zašto se brinete za odeću? Pogledajte kako rastu poljski ljiljani: ne

rade i ne predu. ²⁹A ja vam kažem da ni Solomon u svem svom sjaju nije bio odeven kao jedan od njih. ³⁰Ako, dakle, Bog tako odeva poljsku travu - koja danas jeste, a sutra se baca u vatru - zar neće mnogo više oblačiti vas, maloverni? ³¹Ne brinite se, dakle, i ne govorite: 'Šta ćemo jesti?' ili: 'Šta ćemo piti?' ili: 'Šta ćemo obući?' ³²Jer, sve to traže pagani. Zna vaš nebeski Otac da vam je sve to potrebno. ³³Nego, prvo tražite njegovo Carstvo i njegovu pravednost, i sve ovo će vam se dodati.

6:25 „Zato vam kažem” Ovo pokazuje logičnu povezanost sa Mt 6:19-24.

□ **„ne brinite se za svoj život,** Ovo je još jedan IMPERATIV PREZENTA sa NEGATIVNOM REČCOM, čime se zaustavlja radnja koja je već započeta. Za paralelno poglavlje vidite Fil 4:6. Mt 6:25 daje opšti princip u odnosu na prethodne stihove. KJV prevod: „nemojte misliti o” je neprecizan, zato što ukazuje da je bilo kakvo planiranje budućnosti u naše vreme neprikladno. To sigurno nije tako (up. 1. Tim 5:8). Ključna reč je „brinuti” (up. Mt 6:25, 27, 28, 31 i 34).

□ **„Zar život nije vredniji od hrane, a telo od odeće”** Fizički život je važan, ali nije najvažniji. Ovaj svet je samo vežbaonica za punije i intimnije zajedništvo sa Bogom. Biblijska istina je da Bog brine o svojoj deci i da će On ispuniti njihove osnovne potrebe.

6:26,28 „ptice nebeske... poljski ljiljani” Prevod „divlje ptice” i „divlji cvetovi” nije tačan, zato što tekst ne određuje tačno o kojoj vrsti ptice ili cveta se radi, nego jednostavno navodi opšte reči. Ove reči su izgovorene u okviru Propovedi na gori, te je možda Isus pokazao jato divljih ptica ili divlje cvetove u blizini. Prelazak sa manjeg na veće je bio rabinski hermeneutički argument.

6:26 „Zar vi niste mnogo vredniji od njih” Ovo je rabinska vrsta poređenja od manjeg ka većem. Pismo jasno kaže da je Bog stvorio životinje i da ih voli. Ali životinje ne mogu biti u zajednici sa Bogom kao što mogu ljudi koji su stvoreni po Njegovoj slici. Pazite se da životima životinja ne pridate veći značaj nego životima ljudi. Životinje su date za hranu i službu nakon Pada. One nisu večne, ljudi jesu! Evangelizam je važniji od „prava životinja”! Veći deo životinjskog sveta koji je stvoren prestao je da postoji. Neke grupe više brinu o životinjama nego o ljudima! Kako iskrivljen pogled na svet. Grupe za zaštitu prava životinja više brinu o insektima nego o nerođenim ljudima!

Još samo jedna stvar, okrutnost prema životinjama pokazuje bezosećajnost osobe. Bog je i životinjama kao i nama dao senzore za bol. Životinje su bile deo prvobitne tvorevine iz Postanka 1 i biće deo nove tvorevine (up. Is 11:6-9).

6:27

SSP

NSP

DS

DK

EC

**može svom životu da doda i jedan jedini sat
može da doda svojoj visini makar pedalj jedan
može životu svome dodati lakat jedan
može primaknuti rastu svom lakat jedan
može... dodati životu svome jedan lakat**

Doslovan prevod je hebrejski termin „lakat”. Lakat se odnosi na dužinu između lakta i najdužeg prsta kod čoveka. To je SZ mera korištena u gradnji i njena dužina je bila oko 45 centimetara. Međutim, u izgradnji Hrama je korišten carski lakat čija dužina je iznosila 53 cm. U Novom Zavetu se on koristi da izrazi visinu ili vreme: visinu u Lk 19:3 (takođe LXX, Jez 13:18), a vreme u Jn 9:21,23 i Jev 11:11. Zato što je besmisleno da osoba može fizički toliko narasti, ovde je on ili (1) metafora za starenje, ili (2) orijentalno preterivanje (hiperbola).

6:30 „Ako, dakle, Bog” Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Bog brine o svojoj tvorevini.

□ **„koja danas jeste, a sutra se baca u vatru”** Uobičajena upotreba suve trave bila je za paljenje vatre u malim pećima za hleb. Ovo je metafora o prolaznosti života, ne eshatološka osuda. Vernici su daleko vredniji od prelepe divlje trave.

□ **„maloverni”** Ovaj izraz se nekoliko puta ponavlja u Evandlju po Mateju (up. Mt 8:26; 14:31; 16:8). Isusovo učenje je povećavalo veru vernika.

6:31 „Ne brinite se, dakle” Ovo je NEGATIVNI SUBJUNKTIV AORISTA, sa značenjem „nemojte početi da brinete” (up. Fil 4:6). Ako je osoba previše fokusirana na to kako da ispuni svoje osnovne potrebe, to pokazuje njen nedostatak poverenja u Boga koji je obećao da će brinuti o vernicima.

6:32

SSP

jer, sve to traže pagani

NSP **jer je normalno da tela traže sve to**
 DS **za sve to brinu se neznabošci**
 DK **jer sve ovo neznabošci ištu**
 EC **jer sve to traže mnogobošci**

Jedna od karakteristika palog čovečanstva je njegova neutaživa želja za stvarima. Bog zna da su vernicima potrebne stvari ovog sveta da bi živeli. On će ispuniti njihove potrebe, ne uvek i njihove želje.

6:33
SSP **tražite prvo carstvo i pravednost njegovu**
NSP **tražite pre svega carstvo Božje i njegovu pravdu**
DS **ištite najpre carstva njegova i pravednosti njegove**
DK **ištite najpre carstvo Božje, i pravdu Njegovu**
EC **tražite prvo carstvo i pravednost njegovu**

Ovo je IMPERATIV PREZENTA koji govori o stalnoj naredbi. Istina je da Bog mora biti prioritet u životima vernika. Izraz „pravednost njegovu” ovdje se koristi u etičkom smislu, ne u pravnom (forenzičkom) smislu kao u Pavlovim tekstovima. Ovaj etički smisao vidimo u Mt 5:6,10,20, 6:1, 5. Mojs 6:25, Is 1:27-28 i Dan 4:27. Ovo nije poziv na pravedna dela; nego ukazuje da će život osobe koja poznaje Njega biti obeležen dobrim delima (up. Ef 2:10). Poziciona, pripisana pravednost treba da bude vidljiva u načinu života koji liči na Hristov. Vidite Posebna tema: Božije carstvo i Posebna tema: Pravednost.

Izraz Njegovo „carstvo” je ideja da Bog trenutno vlada u ljudskim srcima, a jednog dana će vladati nad celom zemljom (up. Mt 6:10). To je bilo središte Isusovog učenja. Ta etika carstva mora biti najviši prioritet. Rani grčki rukopisi (N & B) ne sadrže GENITIV „Božje” (up. NRSV i TEV).

Isus nekoliko puta koristi reč „prvo” da ukaže na radikalnu novinu „novog doba” Duha, kojeg je On započeo.

1. Mt 5:24, pomiri se sa svojim bratom pre prinošenja dara
2. Mt 6:33, traži Božije carstvo pre ličnih potreba/želja
3. Mt 7:5, pogledaj svoje nedostatke pre nego što osudiš druge
4. Mt 23:26, očisti ceo svoj život, unutrašnji i spoljašnji

□ „sve ovo će vam se dodati” Ovo se odnosi na fizičke i druge normalne životne potrebe. Bog neće ostaviti vernike na cedilu. Ovo je opšti princip, koji ne može uvek odgovoriti na specifična pitanja o tome zašto je ova ili ona osoba doživela gubitak ili je u nevolji. Ponekad će Bog dati period nevolje da bi vernici poverovali Njemu, okrenuli se ka Njemu ili popravili svoj karakter. Ova izjava podseća na knjigu Poslovice u smislu da izražava opšti princip. Njena svrha nije da objasni svaku pojedinačnu, zasebnu pojavu.

SSP: MATEJ 6:34

³⁴Ne brinite se dakle za sutrašnji dan, jer će se sutra brinuti za sebe; dosta je danu zla svoga.

6:34 Ovaj stih prekida tok misli. Hrišćanski život je svakodnevni hod u palom svetu. Loše stvari koje se dešavaju osobama koje ne veruju, često se dešavaju i onima koje veruju. To ne znači da Bogu nije stalo. To jednostavno znači da su vernici deo sistema palog sveta. Ne dozvolite da vas životni problemi navedu da pogrešno mislite da Bogu nije stalo. Vidite Hana Vajthol Smit, *Tajna srećnog života za hrišćane*.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Kako se Mt 6:19-34 uklapa u celokupnu prezentaciju Propovedi na gori?
2. Da li su ljudi koji su slušali Isusa zgrtali blaga na zemlji? Kako se to odnosi na naše savremeno insistiranje na ušteđevini, osiguranju ili planiranju penzije?
3. Kako možemo zgrtati blaga na nebu? Šta sadrže ta blaga na nebu?
4. Svojim rečima i na osnovu svog iskustva objasnite duhovne istine iz Mt 6:22-24.
5. Da li je novac zlo?
6. Da li je briga greh (Mt 6:31)?
7. Da li Mt 6:33 govori o delima pravednosti?
8. Objasnite zašto hrišćani stradaju.

MATEJ 7

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Osuđivanje drugih	Ne sudite	Primeri praktične primene Isusovih poruka	Osuđivanje drugih	Ne sudite
7:1-6	7:1-6	7:1-5	7:1-5	7:1-5 Ne obesvešćujte svete stvari
Molite, tražite, kucajte	Neprekidno molite, tražite, kucajte	7:6	7:6 Molite, tražite, kucajte	7:6 Delotvorna molitva
7:7-12	7:7-12	7:7-11	7:7-11	7:7-11 Zlatno pravilo
Uska vrata	Uska staza	7:12	7:12	7:12
7:13-14	7:13-14	7:13-14	7:13-14	7:13-14
Drvo se po plodovima poznaje	Prepoznate ih po njihovim plodovima		Drvo i njegovi plodovi	Lažni proroci
7:15-20	7:15-20	7:15-20	7:15-20	7:15-20
Nikad vas nisam poznavao	Nikad vas nisam poznavao		Nikad vas nisam poznavao	Pravi učenik
7:21-23	7:21-23	7:21-23	7:21-23	7:21-23
Dve osnove	Gradite na steni		Dva graditelja	
7:24-27	7:24-27	7:24-27	7:24-25 7:26-27	7:24-27
			Isusov autoritet	Divljenje ljudi
7:28-29	7:28-29	7:28-29	7:28-29	7:28-29

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podjelu tema sa navedenih pet prevoda. Podjela na paragrafe nije nadahnutna, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 7:1-29

A. Isti ovaj tekst, njegova paralela u Lukinom evanđelju, počinje sa pozitivnom izjavom: „Budite milosrdni kao...“ Lk 6:36-38, 41-42. Obično su Lukini zapisi Isusovih propovedi kraći od Matejevih zapisa, ali u ovom slučaju Luka beleži više Isusovih reči.

B. Ovo poglavlje ima nekoliko *asindetona* (izostavljanje VEZNIKA, veoma neuobičajeno u grčkom jeziku), Mt 7:1,6,7,13,15. To je gramatička figura za naglašavanja pojedinačnih istina. Na osnovu toga možemo pretpostaviti da je Isusova propoved imala jednu opštu temu ili određenu strukturu. Moguće je da je koristio uobičajenu rabinsku tehniku za poučavanje koja se nazivala „nanizani biseri“ i koja je povezivala međusobno nepovezane teme u jednu celinu. Iako neke pojedinačne teme na prvi pogled deluju kao da nisu povezane sa drugim kontekstualnim jedinicama, najbolji hermeneutički pristup jeste da se one tumače u odnosu na (1) kontekst i (2) njihovu upotrebu u

drugim evanđeoskim paralelama. Autor Mateja je imao jednu opštu temu i određenu strukturu, te je u odnosu na njih odlučivao koja Isusova učenja da beleži i kojim redosledom.

C. Moguće je povezati Mt 7:1-12 sa prethodnim kontekstom na jedan od sledećih načina:

1. Mt 7:1-5 ukazuje na opasnost iz Mt 5:20 i 48
2. Mt 7:6 ukazuje na opasnost sentimentalne, nepromišljene ljubavi
3. Mt 7:7-11, molitva je suštinski važna za dobro rasuđivanje kod vernika
4. Mt 7:12 sumira važnu istinu koju treba da poštuju svi ljudi Carstva

D. Ovaj deo, kao i cela Propoved na gori, prikazuje život u crno-belom svetlu. Izvrsnu diskusiju o odnosu između Mt 7:1-5 i 6 možete naći u komentaru Mateja Viliijama Hendriksena (William Hendricksen): „Gospod opominje svoje slušaoce da se uzdrže od osuđivanja drugih (Mt 7:1-5), ali i da pametno rasuđuju (Mt 7:6); da nemaju previše kritički stav, ali da imaju kritički stav; da budu ponizni i strpljivi, ali ne previše strpljivi.“, str. 360.

E. Setite se da ovo nije predstavljanje evanđelja, nego etička poruka o životu u Mesijanskom carstvu. Tri osnovne istine koje ovde vidimo su:

1. greh religioznosti
2. prvenstvo Isusovog učenja o Bogu
3. naš odgovor na Isusa i Njegovo učenje i Božiji sud o našem odgovoru

F. Propoved na gori se završava sa tri ili četiri poziva i upozorenja, a oni su povezani sa dva izbora sa kojima se čovečanstvo suočava (Mt 7:13-27): (1) dva puta, (2) dve vrste ploda, (3) dve objave i (4) dve osnove. Oni su svi povezani sa suđenjem na kraju vremena, zasnovanom na našim sadašnjim delima.

G. Mt 7:28 je Matejeva zaključna izjava. Svaki od pet delova sa Isusovim učenjima Matej završava sa zaključnom izjavom. Moguće je da one čine strukturu njegovog Evanđelja.

1. Mt 7:28
2. Mt 11:1
3. Mt 13:53
4. Mt 19:1
5. Mt 26:1

H. Moramo se setiti da u ovoj ranoj fazi Isusovog propovedanja/poučavanja, evanđelje još uvek nije bilo otkriveno u celini. Slušaoци, čak ni učenici, nisu u potpunosti shvatali ko je Isus i da će učenje od njih zahtevati da ga prate i u progonima, odbacivanjima i smrti.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 7:1-5

¹Ne sudite, da se ne bi sudilo vama. ²Jer, kakvim sudom sudite, takvim će se i vama suditi; i kakvom merom merite, takvom će se i vama meriti. ³Zašto gledaš trun u oku svoga brata, a ne primećuješ brvno u svome oku? ⁴Kako možeš da kažeš svome bratu: 'Daj da ti izvadim trun iz oka', kad je u tvom oku brvno? ⁵Licemeru! Prvo izvadi brvno iz svoga oka pa ćeš tek onda dobro videti kako da izvadiš trun iz oka svoga brata.

7:1 „Ne“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA sa NEGATIVNOM REČCOM čime se zaustavlja radnja koja je već započeta. Hrišćani su skloni da kritikuju jedni druge. Ovaj stih se često citira kao dokaz da hrišćani nikada ne bi smeli da sude jedni drugima. Ali, Mt 7:5,6,15, 1. Kor 5:1-12 i 1. Jn 4:1-6 pokazuju da Isus podrazumeva da je potrebno da vernici duhovno procenjuju jedni druge. Najvažniji su naši stavovi i motivi (up. Gal 6:1; Rim 2:1-11; 14:1-23; Jak 4:11-12).

■ „sudite“ Ova grčka reč je etimološki izvor reči „kritičar“. Drugi oblik koji potiče iz istog ovog korena se u Mt 7:5 prevodi kao „licemer“. Čini se da podrazumeva kritički, osuđujući, samopravedni duh koji drugima sudi strožije nego sebi. Naglašava jednu vrstu greha u odnosu na druge vrste. Opravdava sam svoje propuste, ali ne opravdava propuste drugih (up. 2. Sam 12:1-9).

POSEBNA TEMA: OSUĐIVANJE (MOGU LI HRIŠĆANI DA SUDE JEDNI DRUGIMA?)

7:2 Grčki tekst iz Mt 7:2 pojavljuje se u ritmičkoj, poetičnoj formi. Moguće je da je ovo poznata izreka. Činjenica da se ista ova izjava koristi u drugim Evanđeljima i u drugim kontekstima podržava ovo tumačenje.

Ovaj stih sadrži značajnu izjavu koja se često ponavlja u NZ (up. Mt 5:7; 6:14-15; 18:35; Mk 11:25; Jak 2:13 i 5:9). Kako se vernici ponašaju jedni prema drugima je odraz Božijeg ponašanja prema njima. Ovo ne poriče biblijsku istinu opravdanja po veri, nego naglašava prikladan stav i životni stil onih kojima je tako besplatno oprošteno.

7:3 „Zašto gledaš trun u oku svoga brata“ Grčki klasici su koristili reč „trun“ da označe materijal od kojeg se prave pičija gnezda. Stoga, govorimo o komadićima biljaka i drugim beznačajnim, malim stvarima.

▣ **„a ne primećuješ brvno u svome oku“** Ovo je orijentalno preterivanje. „Brvno“ se odnosi na veliki komad drvene građe, deblo za građevinski materijal ili gredu. Isus je često koristio HIPERBOLU kao književnu formu da prenese duhovne istine (up. Mt 5:29-30; 19:24 i 23:24).

7:5 „Licemeru“ Ova složenica je preuzeta iz pozorišnog sveta i korištena je za glumca koji nastupa pod maskom. Nastala je od dve grčke reči: „suditi“ i „pod“. Opisuje osobu koja se ponaša na jedan način, ali u je stvari nešto drugo (Lk 18:9). Dobar primer za ovu vrstu ponašanja možemo videti u Davidovom životu (up. 2. Sam 12:1-9). Isus je ovaj termin koristio za samopravedne Fariseje u Mt 5:20; 6:2,5,16; 15:1,7; 23:13.

Ovaj stih podržava prikladnu brigu vernika za druge hrišćane, kada se ona ne sprovodi na snishodljiv i samopravedan način. Gal 6:1 nam može pomoći da odredimo pravi stav i motiv za međusobno opominjanje i ispravljanje kod hrišćana. Crkva je oduvek morala da duhovno procenjuje i opominje svoje vođstvo i članove.

SSP: MATEJ 7:6

⁶Ne dajte psima ono što je sveto i ne bacajte svoje bisere pred svinje, da ih ne izgaze nogama pa se okrenu i rastrgnu vas.

7:6 „Ne dajte psima ono što je sveto“ Ovo je SUBJUNKTIV AORISTA sa NEGATIVNOM REČCOM što ukazuje na značenje: „nemojte nikada ni pomisliti da to uradite“. *Didahe*, nekanonska knjiga koju je koristila rana crkva, primenjuje ovaj stih na nekrštene ljude koji su isključeni iz Gospodnje večere (*Didahe* 9:5 i Tertulijan, *Depraesc.* 41). Prava pitanja su uvek bila: (1) Šta je „ono što je sveto“? (2) Na koga se odnose reči psi i svinje? „Ono što je sveto“ se mora tumačiti u odnosu na celokupnu Propoved na gori, to jest u odnosu na učenje o Bogu otelotvoreno u životu i službi Isusa iz Nazareta. Ili, drugim rečima, u odnosu na evanđelje.

Komentatori su se često čudili što Isus govori o nekim ljudskim bićima kao o psima (up. Mt 15:26,27) ili svinjama. U društvu u kojem je On to radio, obe ove životinje bile su prezrene i odbojne. Vodile su se brojne rasprave o tome na koga se ovi termini odnose. U Isusovom životu, moguće je da se odnose na samopravedne jevrejske vođe, kao i na apatične i nezainteresovane stanovnike Palestine. Možda je ovo proročka referenca na to što su jevrejske vođe i ljudi u Jerusalimu odbacili i usmrtili Isusa. Međutim, nije jasno na koga se ovi termini odnose u životu crkve. Vilijam Hendriksen je u svom komentaru Mateja napisao: „Na primer, ovo znači da Hristovi učenici ne treba da nastave da neprekidno nose poruku evanđelja onima koji je odbacuju sa prezirom.“ (p. 359). Primer za to je zabeležen u Mt 10:14, „otresite prašinu sa svojih nogu“ (up. Dap 13:51 i 18:5-6). Prvi put se koristi za Jevreje u Fil 3:2-3. Koristi se i u Otk 22:15 za nevernike koji nemaju pristup na nebo.

▣ **„bisere“** Oni su imali visoku vrednost u drevnom svetu.

SSP: MATEJ 7:7-11

⁷Molite - i daće vam se; tražite - i naći ćete; kucajte - i otvoriće vam se. ⁸Jer, ko god moli, dobija; i ko traži, nalazi; i otvoriće se onom ko kuca. ⁹Koji bi od vas svome sinu, kad ga zamoli da mu da hleba, dao kamen? ¹⁰Ili mu, kad ga zamoli da mu da ribu, dao zmiiju? ¹¹Pa ako vi, iako ste zli, znate kako da dajete dobre darove svojoj deci, koliko će više vaš Otac, koji je na nebesima, dati dobre darove onima koji ga zamole.

7:7 „Molite... tražite... kucajte“ Ovo su sve IMPERATIVI PREZENTA koji govore o uobičajenim zapovestima o stilu života (up. 5. Mojs 4:29; Jer 29:13). Važno je uskladiti ljudsku istrajnost i Božiji respozivan karakter. Vernici ne mogu naterati Boga da uradi ono što nije dobro za njih. Međutim, istovremeno, oni mogu bilo koju svoju potrebu izneti pred svog nebeskog Oca. Isus je u Getsimaniji molio istu molitvu tri puta (up. Mk 15:36,39,41; Mt 26:39,42,44). Pavle se takođe tri puta molio zbog svog trna u telu (up. 2. Kor 12:8). Ali kod molitve nije najbitnije da dobijemo specifičan odgovor na svoj zahtev, nego je najbitnije da provedemo vreme sa Ocem. Vidite Posebna tema: Molitva: neograničena, a ipak ograničena.

7:8-10 Istrajnost je važna (up. Lk 18:2-8). Međutim, ona nije prisiljavanje neodlučnog Boga, nego pokazatelj nivoa zainteresovanosti i brige te osobe. Ni nečije brojne reči, ni ponovljene molitve neće motivisati Oca da toj osobi da ono što nije dobro za nju. Najbolja stvar koju vernici dobijaju molitvom je sve jači odnos sa Bogom i zavisnost od Njega.

7:9-10 Isus koristi analogiju o ocu i sinu da opiše misteriju molitve. Matej daje dva primera, dok Luka daje tri (up. Lk 11:12). Suština primera je u tome da će Bog vernicima dati „dobre darove“. Za Luku je Sveti Duh ono što je dobro (up. Lk 11:13). Najgore bi bilo kada bi naš Otac odgovarao na naše neprikladne i sebične molitve! Sva tri primera se poigravaju međusobno sličnim stvarima: kamen i hleb, riba i zmija, jaje i sklupčana bleđa škorpija.

Pitanja iz Mt 7:9 i 10 pretpostavljaju da je odgovor na njih „ne“ (kao Mt 7:16).

7:11 „ako vi“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPRA, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Na posredan način, ovo je i potvrda grešnosti svih ljudi (up. Rim 3:9,23). Kontrast je između pokvarenih ljudskih bića i Boga koji voli. Bog pokazuje svoj karakter kroz analogiju o ljudskoj porodici.

▣ „**dati dobre darove onima koji ga zamole**“ Paralela u Lk 11:13 navodi „Svetoga Duha“ umesto „dobre darove“. U Luki nema ČLANA; stoga, moguće je da su to darovi Svetog Duha. To se ne može koristiti kao dokaz da moramo moliti Boga za Svetog Duha jer Pismo naglašava da spasenjem vernici stižu unutrašnje prisustvo Svetog Duha (up. Rim 8:9 i Gal 3:2,3,5,14). Ipak, na neki način je punjenje Duhom ponovljivo na osnovu volje vernika (up. Ef 5:18).

SSP: MATEJ 7:12

¹²Sve, dakle, što želite da ljudi čine vama, činite i vi njima, jer to je Zakon i Proroci.

7:12 Ovo se često naziva Zlatnim pravilom (up. Lk 6:31). Ova zaključna izjava se zasniva na pretpostavci da su vernici ljudi Carstva sa novim srcem. Ovo nije egocentrični odgovor palog čoveka.

Isus je jedini koji je ovu izreku naveo u pozitivnoj formi, iako je negativna forma postojala u rabinskim tekstovima (up. *Tobit* 4:15 i Rabin Hilel, kao i u Talmudu, *b Sabatu* 31a i kod Filona Aleksandrijskog). Ovo nije podsticanje neprikladnog samovrednovanja nego je dobra reč o tome da znamo ko su vernici u Hristu i da širimo osećanje mira i dobrote među bližnjim ljudima u Isusovo ime. Ljudi treba da čine ono što je dobro i ispravno, što je daleko više od prostog uzdržavanja od činjenja onoga što je loše.

▣ „**jer to je Zakon i Proroci**“ Zakon i Proroci su nazivi za dva od tri dela hebrejskog kanona. Ovo je hebrejski idiom, skraćena koja se odnosi na ceo SZ (up. Mt 5:17).

Značajno je to što je Isus u zaključnoj izjavi sumirao sve što SZ traži (up. Mt 22:34-40; Mk 12:28-34). Za prvovekovnog Jevreja je ovo bila veoma kontroverzna izjava (up. Rim 13:9).

SSP: MATEJ 7:13-14

¹³Uđite kroz uska vrata. Jer, široka su vrata i prostran put koji vodi u propast, i mnogo je onih koji kroz njih ulaze. ¹⁴O kako su uska vrata i tesan put koji vodi u život, i malo je onih koji ga nalaze.

7:13 Da li ovaj stih opisuje

1. prolazak kroz vrata, a zatim hodanje putem;
2. hodanje putem koji vodi do vrata;
3. ili je ovo primer hebrejskog paralelizma?

Činjenica da se prvo spominju vrata pa onda put ukazuje na to da se ovo odnosi na osobu koja prvo upoznaje Boga na ličan način preko Isusovih učenja, a zatim živi novim životom Carstva. Deo nejasnoće se može pripisati tome što postoje tri aspekta biblijskog spasenja:

1. početna vera i pokajanje;
2. životni stil po Hristovom primeru; i
3. eshatološka kulminacija.

Paralela ove priče nalazi se u Lk 13:23-27. Vidite Posebna tema: „Vrata“ u NZ.

▣ "**uska vrata**" Ova vrsta proverbijalne istine poznata je u tradiciji kao „dva puta“ (up. 5. Mojs 30:15, 19; Ps 1; Posl 4:10-19; Is 1:19-20 i Jer 21:8). Teško je utvrditi kome se Isus obraća:

1. učenicima,
2. Farisejima ili
3. masi

Opšti kontekst ukazuje na to da je ovaj stih povezan sa Mt 5:20 i 5:48. Ako je to tačno, onda je njegova osnovna poruka da ono što ova vrata ograničavaju nisu pravila, kao u slučaju farisejskog legalizma, nego životni stil u ljubavi koji proističe iz odnosa sa Hristom. Hrist ima pravila (up. Mt 11:29-30), ali ona proističu iz obnovljenog srca! Ako ovaj stih stavimo u jevrejsko-paganski kontekst (up. Mt 6:7, 32), onda se on odnosi na verovanje u Isusa kao Spasitelja (vrata) i Gospoda (put).

Od Mt 7:13-27 počinje niz kontrasta za religiozne ljude.

1. dva načina izvršavanja religijskih obaveza (Mt 7:13-14)
2. dve vrste religijskih vođa (Mt 7:15-23)

3. dve osnove religijskog života (Mt 7:24-27)

Pitanje nije kojoj grupi religioznih ljudi se Isus obraćao, nego kako religiozni ljudi reaguju u skladu sa svojim shvatanjem Božije volje. Neki koriste religiju samo na površini, da bi ih ljudi sada hvalili i darivali. To je životni stil fokusiran na „ja“ i „sada“ (up. Isa 29:13; Kol 2:16-23). Pravi učenici vode svoje živote u skladu sa Isusovim rečima o sadašnjem i budućem Božijem carstvu.

■ „široka su vrata i prostran put koji vodi u propast“ „Put“ može biti

1. metafora za životni stil i

2. najraniji naziv za crkvu (up. Dap 9:2; 19:9,23; 22:4; 24:14,22; 18:25-26). Ovaj stih ukazuje na to da spasenje nije laka odluka koja se uklapa u tokove naše kulture, nego je to odlučna promena života koja traži da poštujemo Božije principe. Činjenica da jedan put vodi u propast pokazuje konačan kraj onih koji žive živote nezavisno od Boga.

Često može izgledati kao da su oni veoma religiozni (up. Isa 29:13; Mt 7:21-23; Kol 2:23)!

Ovaj deo se razlikuje u različitim grčkim rukopisima. U prvom delu stiha piše: „uđite kroz uska vrata“, ali je reč „vrata“ izostavljena u drugom delu u unicitajnim rukopisima κ^* , nekim starim latinskim rukopisima, nekim rukopisima Vulgate, Diatesaronu i u grčkim tekstovima koje su koristili Klement i Euzebije. Postoji u unicitajnim rukopisima κ^1 , B, C, L, W i nekim starim latinskim rukopisima Vulgate, sirijskim i koptskim prevodima. Dakle, pitanje je: „Da li je ona uneta radi ravnoteže“ ili je „slučajno izostavljena“? UBS⁴ dužem tekstu (tj. tekstu koji sadrži ovu reč) daje oznaku „B“ (skoro sigurno). U svakom slučaju, njeno unošenje ili izostavljanje ne menja značenje teksta. To je tačno i za veliku većinu varijacija u NZ između 5300 danas postojećih grčkih Novih Zaveta! Vidite Brus Metzger (Bruce Metzger), *Tekstualni komentar Grčkog Novog Zaveta (A Textual Commentary on the Greek New Testament)*, str. 19.

POSEBNA TEMA: TEKSTUALNI KRITICIZAM

7:14 U dobu „lakog verovanja“ ovo je ravnoteža koja nam je potrebna! Ovaj stih ne kaže da hrišćanstvo zavisi od ljudskog truda, nego da će život vere biti ispunjen progonom. Reč „uska“ u ovom stihu potiče od iste reči kao i reč „nevolja“ ili „progon“ u drugim NZ poglavljima. Ovaj naglasak je potpuna suprotnost stihovima Mt 11:29-30. Ova dva stiha se mogu opisati kao „vrata“ i „put“. Bogu pristupamo preko Isusa, što je besplatan Božiji dar (up. Rim 3:24; 5:15-17; 6:23; Ef 2:8-9), ali kada mu pridemo On postaje skupoceni biser zbog kojeg prodajemo sve što imamo. Spasenje je potpuno besplatno, ali ga plaćamo svime što mi jesmo i svime što imamo.

Izraz „i malo je onih koji ga nalaze“ treba uporediti sa Mt 7:13 i Lk 13:23-24. Pitanje je „Da li će veći broj biti izgubljen nego spasen?“ Da li ovaj stih govori o toj razlici u brojevima?

SSP: MATEJ 7:15-20

¹⁵Čuvajte se lažnih proroka. Oni k vama dolaze u ovčijem ruhu, a iznutra su grabežljivi vuci. ¹⁶Prepoznaćete ih po njihovim plodovima. Zar se grožde bere sa trna ili smokve sa čička? ¹⁷Isto tako, svako dobro drvo donosi dobre plodove, a rđavo drvo donosi rđave plodove. ¹⁸Dobro drvo ne može doneti rđave plodove, ni rđavo drvo dobre plodove. ¹⁹Svako drvo koje ne donosi dobre plodove, odseca se i baca u vatru. ²⁰Dakle, prepoznaćete ih po njihovim plodovima.

7:15 „Čuvajte se lažnih proroka“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA. Isus je često govorio o lažnim prorocima (up. Mt 24:4, 5, 11, 23-24; Mk 13:22). Uvek je teško prepoznati one koji objavljuju lažne poruke, zato što u njima obično postoji deo istine i ne možemo uvek biti sigurni koje su njihove namere. Stoga, pitanje kako da vernici prepoznaju lažne proroke postaje suštinski značajno. Postoji nekoliko elemenata koje treba da uzmemo u obzir.

1. 5. Mojs 13:1-3 i 18:22

2. Tit 1:16 i 1. Jn 4:7-11

3. 1. Jn 4:1-3.

Hrišćani mogu izvršiti procenu na osnovu ovih kriterijuma. Stihovi 15-20 govore o proceni njihovih plodova, dok se stihovi Mt 7:21-23 bave ljudima čiji plodovi su naizgled dobri, ali koji nemaju ličan odnos sa Bogom. Imamo i „vrata“ i „put“ - i početnu veru i život u veri!

■ **„Oni k vama dolaze u ovčijem ruhu, a iznutra su grabežljivi vuci“** Vuk je oduvek bio neprijatelj ovaca (up. Mt 10:16; Dap 20:29). Moguće značenje ovoga je da su ljudi koji pokušavaju da nas svojim lažnim porukama navedu na pogrešan put jedan od teških delova puta koji vodi u život (up. Ef 4:14). Ta poruka obično sadrži neku ličnu korist za lažne proroke. Oni izgledaju tako religiozni! Matej 7:21-23 pokazuje kako vukovi mogu izgledati kao ovce!

7:16 „Prepoznaćete ih po njihovim plodovima“ Ova priča se nalazi samo u Mateju. Ovo je INDIKATIV FUTURA, upotrebljen kao IMPERATIV PREZENTA (vidite i Mt 7:20). Pitanje koje očekuje „ne“ kao odgovor (kao Mt 7:10). „Prepoznaćete“ je emfaza, ukazuje na to da vernici mogu i moraju prepoznati lažne proroke. Možemo ih prepoznati po

prioritetima u njihovim životima i po doktrini u njihovim učenjima. Često se postavlja pitanje koje od ta dva predstavlja njihove plodove, a u suštini oba predstavljaju.

1. njihovo učenje (up. 5. Mojs 13:1-3; 18:22; Lk 6:45; 1. Jn 4:1-3)

2. njihova dela (up. Lk 3:8-14; 6:43-46; Jn 15:8-10; Ef 5:9-12; Kol 1:10; Tit. 1:16; Jak 3:17-18; 1. Jn 4:7-11)

Način života kojim ljudi žive odražava

1. ko oni stvarno jesu

2. njihov odnos sa Bogom

Teško je povezati te dve istine, potpuno besplatan poziv na besplatno spasenje i zahtev za život nalik Hristovom. A ipak, obe su istinite! Dobru kratku raspravu o ovome možete naći u Manfred T. Brouč (Manfred T. Brauch), *Zlostavljanje Pisma (Abusing Scripture)*, str. 104-116.

7:19 Zato što Jovan Krstitelj koristi isti ovaj izraz u Mt 3:10, mnogi veruju da je to bila uobičajena proverbijalna izreka.

SSP: MATEJ 7:21-23

²¹Neće svaki koji mi govori: 'Gospode, Gospode', ući u Carstvo nebesko, nego onaj koji izvršava volju moga Oca, koji je na nebesima. ²²Mnogi će mi onoga Dana reći: 'Gospode, Gospode, zar nismo prorokovali u tvoje ime? Zar nismo isterivali demone u tvoje ime? I zar nismo u tvoje ime činili mnoga čuda?' ²³Tada ću im otvoreno reći: 'Nikad vas nisam poznao. Odlazite od mene, vi koji činite bezakonje!'

7:21 „Neće svaki koji mi govori“ Ovo je **AKTIVNI PARTICIP PREZENTA** koji govori o trajnoj akciji. Oni su te reči ponavljali iznova i iznova.

▣ „**Gospode, Gospode**“ Rabini kažu da ponavljanje nečijeg imena pokazuje bliskost (up. Post 22:11).

Grčka reč *kurios* korištena je na nekoliko različitih načina u prvom veku. Mogla je jednostavno značiti (1) „gospodin“; (2) „gospodar“; (3) „vlasnik“; ili (4) „muž“. Međutim, u teološkom kontekstu se obično koristila u svom punom značenju izvedenom iz SZ prevoda imena Jahve (up. 2. Mojs 3:14). U ovom kontekstu, ovi ljudi su davali teološku izjavu o Isusu, ali nisu imali ličan odnos sa Njim. Teško je u ovoj ranoj fazi Isusove službe znati koliko teološke težine treba pripisati ovom terminu. Petar ga je takođe koristio u početku kao teološki naziv za Isusa (up. Lk 5:8), kao i Lk 6:46, gde Isus povezuje verbalne izjave sa poslušnošću. Međutim, u ovom kontekstu, scena je eshatološka – ovim lažnim prorocima će biti suđeno u vreme Drugog dolaska.

Da li su oni spaseni pa otpali ili nisu nikada bili spaseni?

POSEBNA TEMA: OTPADNIŠTVO (APHISTĒMI)

▣ „**ući u Carstvo nebesko**“ Ovo je **INDIKATIV FUTURA**. Carstvo je središte Isusovih propovedi. Ovo je paralela sa izrazom „Božije carstvo“, kojeg koriste Marko i Luka. Matej, koji piše Jevrejima, koristi reč „nebesko“ kao **PERIFRAZU** za „Božije“. Ovaj stih ukazuje na buduću orijentaciju, dok Mt 3:2 ukazuje na sadašnju orijentaciju. Carstvo nebesko je sadašnja Božija vlast u ljudskim srcima, koja će jednog dana obuhvatiti celu zemlju. Isus se u svom modelu molitve iz Mt 6:10 moli da Božije carstvo dođe na zemlju.

▣ „**nego onaj koji izvršava volju moga Oca, koji je na nebesima**“ Ovo je **AKTIVNI PARTICIP PREZENTA**. Stvarni fokus sledećih nekoliko stihova je na onim ljudima koji kažu da su ljudi Carstva, ali žive na načine koji pokazuju da nisu. Ovo se vidi u završnom delu Mt 7:23 i u Mt 7:24 i 26. Božija objavljena volja je da osoba poveruje u Njegovog Sina (up. Jn 6:29, 39-40). Tim lažnim, religioznim prorocima je nedostajao taj lični odnos (up. Mt 7:23).

Ova dijalektička ili paradoksalna struktura je karakteristična za biblijske istine. Božija volja je i inicijalna odluka (vrata) i stalan stil života (put).

POSEBNA TEMA: BOŽIJA VOLJA (thelēma)

7:22 „**Mnogi će mi onoga Dana reći**“ Struktura ovog pitanja na grčkom pokazuje da je očekivani odgovor „da“. Izraz „onog Dana“ odnosi se na Drugi dolazak Isusa Hrista. On se često naziva i Danom Vaskrsenja ili Danom Suda, u odnosu na to da li ga lično poznajete ili ne.

▣ „**u tvoje ime... u tvoje ime... u tvoje ime**“ Ovaj izraz podrazumeva „pod tvojim autoritetom“ ili „kao tvoj učenik“. Očigledno je po Mt 7:23 da oni nisu Isusa poznavali na ličan način. Primetite da su njihova dela bila pobožna. Ali plodovi bez odnosa su jednako odbojni kao i odnos bez plodova. Isusovi pravi učenici su vršili ista takva čuda (up. Mt 10:1-4), čak i Juda Iskariotski! Čuda nisu uvek znak od Boga (up. Mt 24:24 i 2. Sol 2:9-10). Religiozno samozavaravanje je tragedija.

▣ „**isterivali demone**“ Vidite [Posebna tema: Egzorcizam](#) i [Posebna tema: Demonski \(nečisti duhovi\) u NZ](#).

7:23 „Tada ću im otvoreno reći“ Ovaj grčki termin ima značenje javno „objaviti“ ili „priznati“ (vidite Posebna tema: Priznanje). Ova izjava ukazuje na to da Isus ima položaj i autoritet da sudi, te da On sudi u odnosu na ličnu veru koju osoba ima u Njega.

▣ **„Nikad vas nisam poznavao“** Ovo je snažna gramatička konstrukcija u grčkom jeziku. Termin „poznavati“ zasniva se na SZ i ima značenje „intiman, lični odnos“ (up. Post 4:1 i Jer 1:5). Zastrašujuće je pomisliti da se religijska aktivnost iz Mt 7:22 može sprovesti na tako samozavaravajući način (up. 1. Kor 13:1-3).

▣ **„Odlazite od mene“** Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA, neprekidna zapovest čiji tačan prevod bi bio „Nastavite da odlazite od mene!“ Dakle, značenje koje se podrazumeva je „Vi već odlazite – samo nastavite da odlazite!“ To je aluzija na Ps 6:8.

▣ **„vi koji činite bezakonje“** Šokantno je što su ove naizgled uspešne religijske vođe bile potpuno odvojene od Hristove moći i ličnosti.

SSP: MATEJ 7:24-27

²⁴Stoga je svaki koji sluša moje reči i izvršava ih sličan mudrom čoveku koji je svoju kuću sazio na steni. ²⁵Pade kiša i naiđe bujica, i vetrovi dunuše i obrušise se na tu kuću, ali ona se ne sruši jer joj je temelj bio na steni. ²⁶A svaki koji sluša moje reči i ne izvršava ih, sličan je ludom čoveku koji je svoju kuću sazio na pesku. ²⁷Pade kiša i naiđe bujica, i vetrovi dunuše i sručiše se na tu kuću, i ona se uz silan tresak sruši.

7:24 „svaki koji sluša moje reči i izvršava ih“ Ova priča se pojavljuje samo u Mateju i Luki (Lk 6:47-49). Smisao je sličan kao i kod hebrejske reči *Shema* iz 5. Mojs 6:1 i ukazuje na značenje „uraditi ono što čuješ“. Hrišćanstvo podrazumeva (1) znanje; (2) ličan odgovor; i (3) život u službi. Zanimljivo je što su oba graditelja čula Isusove reči. Ponovo, izgleda kao da se ovaj kontekst odnosi na religiozne ljude koji čuju i odgovaraju na nekom nivou.

7:24-27 Ovi stihovi su slični istini iz Mateja 13, priči o sejaču. Pravi karakter „naizgled“ vernika se otkriva tek pod progonom i u nevoljama.

Progon je realna mogućnost u životima hrišćana (up. Jn 15:20; 16:33; Dap 14:22; Rim 8:17; 1. Sol 3:3; 2. Tim 3:12; 1. Pt 2:21; 4:12-16).

7:26 Zanimljivo je što su oba graditelja čula Isusove reči. Ponovo, izgleda kao da se ovaj kontekst odnosi na religiozne ljude koji čuju i odgovaraju na nekom nivou. A.T. Robertson je rekao u *Slike rečima u Novom Zavetu*: „slušanje propovedi je opasno ako ih ne primenjujemo u praksi“, str. 63, a ja bih dodao da je u tom slučaju opasno i da ih pišemo i propovedamo.

SSP: MATEJ 7:28-29

²⁸Kad je Isus završio svoj govor, narod se divio njegovom učenju, ²⁹jer ih je učio kao onaj koji ima vlast, a ne kao njihovi učitelji zakona.

7:28 „Kad je Isus završio svoj govor“ Matej koristi ovaj izraz da zatvori nekoliko osnovnih delova svog Evandolja (up. Mt 7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1). Moguće je da su oni osnova za strukturu knjige.

▣ **„narod se divio njegovom učenju“** Isusova učenja su se razlikovala od učenja učitelja zakona. Njegov autoritet se ne zasniva na ranijim učiteljima, nego na Njemu samom. Ovaj aspekt Isusovog autoriteta je karakterističan za Evandjele po Mateju (up. Mt 8:9; 9:6, 8; 10:1; 21:23-24, 27; 28:18). Isusu pripada i mesto obećanog Mesije (tj. novog Mojsija ili zakonodavca) i eshatološkog Sudije.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li je grešno da hrišćani sude jedni drugima?
2. Šta znači Mt 7:6?
3. Da li Mt 7:7 ukazuje na to da ljudska istrajnost može uticati na ishod molitve?
4. Da li Mt 7:13 ukazuje na to da je teško biti spasan? Šta tačno predstavljaju ta dva puta?
5. Kako znate ko je lažni prorok?

6. Šta znači termin „plod“?
7. Da li je moguće razviti uspešnu službu i bez ličnog odnosa sa Hristom?
8. Koji je odnos između slušanja i činjenja u hrišćanskoj veri?
9. Da li je progon nužan u hrišćanskom životu?

MATEJ 8

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Čišćenje gubavca 8:1-4	Isus čisti gubavca 8:1-4	Događaji u Galileji (8:1-9:38) 8:1-4	Isus čisti gubavca 8:1-2 8:3-4	Isceljenje čoveka sa kožnom bolešću 8:1-4
Isceljenje kapetanovog sluga 8:5-13	Isus isceljuje kapetanovog slugu 8:5-13	8:5-13	Isus isceljuje slugu rimskog kapetana 8:5-6 8:7 8:8-9 8:10-13b 8:13c	Isceljenje kapetanovog sluga 8:5-13
Isceljenje mnoštva ljudi 8:14-17 (12b)	Isceljenje Petrove tašte 8:14-15 (12b) Mnogi su isceljeni kada je palo veće 8:16-17	8:14-17	Isus isceljuje mnoštvo ljudi 8:14-15 8:16-17	Isceljenje Petrove tašte 8:14-15 Brojna isceljenja 8:16-17 (17b)
Oni koji žele da budu Hristovi sledbenici 8:18-22	Cena učenja 8:18-22	8:18-22	Oni koji žele da budu Hristovi sledbenici 8:18-19 8:20 8:21 8:22	Bezuslovna posvećenost 8:18-20 8:21-22
Umirivanje oluje 8:23-27	Vetar i talasi slušaju Isusa 8:23-27	8:23-27	Isus umiruje oluju 8:23-27	Umirivanje oluje 8:23-27
Isceljenje opsednutih demonima iz gadarinskog kraja 8:28-34	Isceljenje opsednutih demonima 8:28-34	8:28-34	Isus isceljuje dvojicu opsednutih demonima 8:28-29 8:30-31 8:32 8:33-34	Opsednuti demonima iz gadarinskog kraja 8:28-34

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 8:1-34

A. Matej 8 i 9 sačinjavaju književnu jedinicu od deset čuda koja opisuje Isusovu moć i vlast, ne samo nad ljudskim bićima, nego i nad bolestima i prirodom. Nije slučajno što ta moćna čuda prate Propoved na gori. Svrha čuda je da (1) potvrde Hristovu poruku, (2) pokažu stvarnost eshatološkog okruženja i (3) pokažu božansko saosećanje.

B. U ovom poglavlju, Isus služi grupama koje je jevrejsko društvo omalovažavalo.

1. gubavac – Mt 8:2,4 (Mt 10:8; 11:5; 26:6; Lk 5:12-14; 17:11-14)

2. pagan (tj. rimski kapetan) – Mt 8:5-13 (up. Mk 7:26-30,31-37)

3. žena – Mt 8:14-15 (up. Lk 8:2,43-48; 7:36-50; 13:10-12)

4. opsednuti demonima – Mt 8:16,28

Ova lista se lako može proširiti.

1. deca – 18:2 (u kontekstu metafore o novim vernicima); Mk 10:13-16; Lk 18:15-17

2. siromašni

3. Samarićani – Lk 10:30-37; 17:15-19; Jn 4:1-54

4. carinici – Mk 2:15-17; Lk 5:27-32; 15:1 i dalje; 19:1-10

5. grešnici (oni koji ne poštuju usmena pravila) – Mt 9:10-11; 11:19; Lk 15:2; 18:13; Jn 9:16,24,25,31

Brinući o ovim ljudima i isceljujući ih, Isus ispunjava SZ proroštvo (up. Mt 11:5, citat Isa 35:5-6; i 61:1, takođe, primetite paralelu u Lk 7:22).

C. Između ovih zapisa zabeleženih u sinoptičkim evanđeljima postoje razlike koje se tiču vremena, mesta i drugih detalja. Te razlike govore o (1) mogućnosti svakog pojedinačnog pisca Evanđelja da pod nadahnućem prilagodi strukturu svoje evangelističke/katehitičke prezentacije Isusa određenoj publici i (2) o autentičnosti njihovih svedočanstava. Ne možemo odgovoriti na pitanja „zašto“ i „kako“ o kompoziciji sinoptičkih Evanđelja, ali možemo potvrditi njihovu istinitost, inspirativnost i autoritet u svojim životima!

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 8:1-4

¹Kad je Isus sišao sa gore, za njim pođe silan narod. ²Pride mu jedan gubavac, pokloni mu se i reče: "Gospode, ako hoćeš, možeš da me očistiš." ³A Isus pruži ruku, dotače ga i reče: "Hoću. Budi čist." I on se odmah očisti od svoje gube. ⁴Tada mu Isus reče: "Pazi da nikom ne pričaš, nego idi i pokaži se svešteniku pa prinesi dar koji je Mojsije odredio - za svedočanstvo njima."

8:1 „Kad je Isus sišao sa gore“ Ova izjava i Mt 5:1 predstavljaju literarni okvir. Matej se očigledno poziva na zaključke Propovedi na gori, Matej 5-7. Neki ovo tumače kao da je Isus drugi zakonodavac koji se spušta sa planine kao Mojsije. Ovde Isus daje novi Zakon, ne prima ga!

▣ „za njim pođe silan narod“ Svrha čuda bila je da podrže validnost poruke. Palo čovečanstvo uvek teži ka trenutnom, samoživom i materijalnom, umesto večnom, kolektivnom i duhovnom!

8:2 „Pride mu jedan gubavac“ U engleskom jeziku, termin „gubavac“ potiče od grčke reči za „krljušt“. Ta drevna reč je pokrivala više kožnih bolesti nego naša savremena nomenklatura. Stihovi 3. Mojs 13 i 14 govore o starozavetnim primerima gube. Činjenica da je gubavac prišao Isusu bila je sociološki i teološki neobična zato što su tada verovali da je guba bolest kojom Bog kažnjava. Teološka osnova za to iz SZ je car Ozija, 2. Let 26:16-23.

▣ „Gospode“ Ovo je prevod reči *kurios*. Može se koristiti kao izraz ljubaznosti, kao „gospodine“ ili kao teološki naziv za Isusovo božansko mesijanstvo. Kontekst određuje koje značenje je nameravano. Često je to nesigurno, kao u ovom slučaju.

▣ „ako hoćeš“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, koja podrazumeva moguću buduću akciju. Ovaj čovek je čuo o Isusovim čudima i poverovao je da ga On može izlečiti ako to želi.

8:3 „A Isus pruži ruku, dotače ga“ Dodirivanje gubavca je bilo neprikladno u tadašnjoj kulturi zbog zapovesti iz SZ (up. Lev 13:45-46). Ovo pokazuje Isusovo saosećanje, neustrašivost i spremnost da prekrši jevrejsku tradiciju (up. Mt 5:21-48).

▣ „Hoću“ Čovek je verovao u Isusovu sposobnost na osnovu onoga što je čuo, ali nije bio siguran da li Isus to želi!

8:4 „Pazi da nikom ne pričaš“ Ova vrsta izjave se često naziva mesijanska tajna sinoptičkih Evanđelja (up. Mt 8:4; 9:30; 12:16; 16:20; 17:9; Mk 1:44; 3:12; 5:43; 7:36; 8:30; 9:9; Lk 4:41; 5:14; 8:56; 9:21). Povezana je sa željom Isusa da ne bude

poznat samo kao iscelitelj. Poruka evanđelja još uvek nije bila potpuna (up. Mt 17:9; Mk 9:9). Znao je da će ljudi reagovati na Njega iz pogrešnih razloga.

▣ „nego idi i pokaži se svešteniku... za svedočanstvo njima“ Ovo je Isusov pokušaj da potvrdi Mojsijev zakon iz 3. Mojs 13-14. Takođe je pokušaj da svoju moć pokaže jerusalimskim sveštenicima (up. Mk 1:44; Lk 5:14; 17:14). Na početku Dela apostolskih su hiljade njih prihvatile Isusa i Njegovu poruku (up. Dap 6:7).

SSP: MATEJ 8:5-13

⁵Kad je ušao u Kafarnaum, pride mu jedan kapetan i, preklinjući ga, ⁶reče: "Gospodaru, kod kuće mi leži sluga, oduzet je i strašno se muči." ⁷A Isus mu reče: "Doći ću da ga izlečim." ⁸"Gospodaru", odgovori mu kapetan, "nisam dostojan da udeš pod moj krov. Nego, samo reci reč i moj sluga će ozdraviti. ⁹Jer, ja sam čovek podređen vlasti i imam pod sobom vojnike pa kažem jednom: 'Idi!' i on ode, a drugom: 'Dodi!' i on dođe. I svom sluzi kažem: 'Uradi!' i on uradi." ¹⁰Kad je to čuo, Isus mu se zadivi pa reče svojim pratiocima: "Istinu vam kažem: toliku veru nisam našao ni u koga u Izraelu. ¹¹A kažem vam i ovo: mnogi će doći sa istoka i sa zapada i sedeti za trpezu sa Avraamom, Isaakom i Jakovom u Carstvu nebeskom, ¹²a sinovi Carstva biće izbačeni napolje, u tamu, gde će biti plač i škrgut zuba." ¹³Onda reče kapetanu: "Idi! Neka bude kako si verovao." I istog časa kapetanov sluga ozdravi.

8:5 „Kafarnaum“ Ovaj grad je postao Isusovo sedište u Galileji nakon što su ga odbacili u Nazaretu (up. Mt 4:13). Tu je bio smešten. Petar i Andrija su tu imali kuću.

▣ „kapetan“ Ni jedna grupa u jevrejskom društvu nije bila izopštenija od gubavaca (Mt 8:2) i rimskih vojnih lica. Ovaj koncept pokazuje Isusovu ljubav prema celom čovečanstvu, kao i Njegov odnos prema ljudima iz Gadare, Mt 8:28, 34; i prema ženi Sirofeničanki (Mt 15:21-28). Paralelan zapis, ali u drugačijem okruženju, imamo u Lk 7:1-10.

8:6 „sluga“ Luka beleži da je ovaj kapetan veoma voleo jevrejski narod (kao i Kornilije iz Dap 10). Zapis u Mateju pokazuje da je on veoma voleo svog slugu. Kapetani se u NZ obično predstavljaju u pozitivnom svetlu.

8:7 „Doći ću da ga izlečim“ Ovde je naglašeno „ja“, što postaje jasno u Mt 8:8 zbog nečuvene Isusove spremnosti da uđe u paganski dom, što je bio ozbiljan kulturološki/religijski tabu.

8:8 „nisam dostojan“ ovaj izraz koriste

1. Jovan Krstitelj – 3:11; Mk 1:7; Lk 3:16
2. rimski kapetan – 8:8; Lk 7:6

U teološkom smislu on pokazuje grešnost svih ljudi kao i Božiju zadivljujuću ljubav i milost. Ljudi moraju prepoznati svoju duhovni potrebu (up. Mt 5:3-6) pre nego što mogu primiti Božiji oproštaj i prihvatanje.

▣ „samo reci reč i moj sluga će ozdraviti“ Ovaj čovek, budući da je vojno lice, shvata autoritet i ne traži ritual, niti magičnu formulu, čak ni Isusovo fizičko prisustvo tokom isceljivanja. U Luki kapetan nije direktno prišao Isusu, nego je poslao svoje predstavnike: (1) jevrejske starešine (up. Lk 7:3-5) i (2) svoje prijatelje (up. Lk 7:6). Ovo je dobar primer toga kako evanđelja beleže isti događaj na različite načine. Pitanje nije koji zapis je tačan, nego zašto su ih autori upravo tako beležili. Vidite Gordon Fi i Daglas Stjuart, *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, str. 127-148.

Jevrejski i grčki iscelitelji su lečili napevima, magičnim i posebnim ritualima, ali je Isus lečio izgovorenom rečju. To je bio način da pokaže

1. svoju povezanost sa tvorevinom (tj. 1. Mojs 1)
2. svoj lični autoritet (up. Mt 8:16)
3. svoju različitost od drugih iscelitelja tog vremena

Zato je naziv *logos* (reč) tako prikladan u Jovanu 1:1! Isus je mogao isceljivati dodiranjem (up. Mt 8:3) ili izgovorenom rečju (up. Mt 8:8) i mogao je isterivati demone (up. Mt 8:16). Govorio je sa autoritetom (up. Mt 7:28-29); isceljivao je sa autoritetom!

U Mateju je zanimljivo kako on koristi formulu „kao što je kazano... da se zbude“ (up. Mt 1:22; 2:15,17,23; 4:14; 8:17; 12:17; 13:35; 21:4; 22:31; 24:15; 27:9) kao način da potvrdi pouzdanost Pisma i njegovo ispunjenje u Isusu i novom dobu koje je On započeo.

8:10

SSP	Istinu vam kažem
DS	Zaista, velim vam
NSP, DK, EC	Zaista vam kažem

Ovo je Isusov poseban način da nešto naglasi. U grčkoj literaturi se ne koristi ovaj izraz. Upotrebna reči Amin jednom ili dva puta na početku rečenice naglašava važnost izjave, kao i Isusov lični autoritet. Vidite Posebna tema: Amin.

8:11 „mnogi će doći sa istoka i sa zapada i sedeti za trpezu sa Avraamom, Isaakom i Jakovom“ Ovo je aluzija na uključivanje pagana u Božiju porodicu (up. Isa 25:6-9; Mal 1:11; Lk 13:22-30). Vera ovog rimskog vojnog lica je bila veća od vere bilo koje osobe koju je Isus sreo među Jevrejima. Ovakvi susreti sa paganima (tj. Mt 15:28; 21:32; Mk 7:24-30; Lk 10:30-37; 17:11-19), zajedno sa Isusovim snažnim izjavama o njihovoj veri, dokaz su univerzalne prirode i evangelističkog cilja evanđelja (up. Mt 15:28; 22:2-14; 28:18-20; Lk 7:9; 24:47; Dap 1:8). Izrazi su preuzeti iz koncepta mesijanske gozbe na kraju vremena (up. Isa 25:6-9; Lk 14:15; Otk 19:9). Isus govori o tim Patrijarsima kao da su živi u nebeskom Carstvu (tj. novom dobu). Oni će učestvovati u eshatološkim događajima u potpunosti, kao i drugi vernici. Ovo je snažan dokaz za postojanje života nakon smrti, kao i obećanje zajedništva sa Bogom i drugim vernicima.

8:12 „a sinovi Carstva biće izbačeni napolje“ Mnogi Jevreji nisu znali ništa o ličnom odnosu sa Bogom, nego samo o rasnoj, legalističkoj i ritualističkoj religiji koja im je preneti (up. Isa 6:9-10; 29:13; Mt 15:14). Bili su ponosni i samopravedni zbog svoje rase i poštovanja saveza sa Mojsijem (up. Mt 3:9). U Mt 8:12 Isus potvrđuje da će biti primljeni mnogi koji istorijski nisu bili deo Božijeg naroda, a da će biti isključeni mnogi koji su verovali da jesu deo Božijeg naroda (up. Mt 21:43; Lk 13:28).

■ **„u tamu, gde će biti plač i škrkut zuba“** Ove metafore su korištene i u Mt 13:42,50; 22:13; 24:51; 25:30 da se opiše užas zbog odvojenosti od Boga u paklu (*Gehena*, Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi?). Ono što muškarci i žene sada rade sa Isusom Hristom određuje njihovu krajnju sudbinu (up. Mt 25:31-46). Sam Isus nam pokazuje strašnu alternativu koja čeka one koji odbiju da poveruju u Njega.

U SZ „škrkut zuba“ označava „bes“ (up. Jov 16:9; Ps 35:16; 37:12; 112:10; Tužb 2:16), kao i u Dap 7:54, ali ovde označava tugu i bol eshatološke kazne (tj. odvojenost od Boga u *Geheni*).

SSP: MATEJ 8:14-17

¹⁴Kad je Isus ušao u Petrovu kuću, vide njegovu taštu kako leži u groznici. ¹⁵On joj dotače ruku i groznica je ostavi pa ona ustade i poče da ga služi. ¹⁶Kad je palo veče, doneše mu mnoge opsednute demonima, a on reču istera duhove i izleči sve bolesne ¹⁷- da se ispuni ono što je rečeno preko proroka Isaije: "On uze naše slabosti i ponese naše bolesti."

8:14 „u Petrovu kuću... njegovu taštu“ Petar je bio oženjen (up. 1. Kor 9:5). Ovo nam pokazuje da je brak bio uobičajen među Jevrejima. Rabini su govorili da je brak obaveza zbog zapovesti iz Post 2:24. Ne znamo ništa o njegovoj ženi; možda je ona umrla. Evanđelja nisu pisana da zadovolje vašu znatiželju.

8:16 „Kad je palo veče“ Došao je kraj subote (Mk 1:32) i Jevreji koji su učeni da lečenje nije dozvoljeno na dan Sabata počeli su da dolaze pred Petrova vrata. Sabat je počinjao u petak u ponoć i završavao se u subotu u ponoć. Ovo prati redosled dana stvaranja u 1. Mojs 1:5,8,13,19,23,31.

■ **„mnoge opsednute demonima... izleči sve bolesne“** U NZ se uvek pravi razlika između opsednutosti demonima i fizičkih bolesti. Nekada demoni stvaraju fizičke probleme, ali ne uvek. Fizičke teškoće, povrede i bolesti ne moraju imati demonske uzroke. Vidite Posebna tema: Demonski (nečisti duhovi) u NZ.

8:17 Ovo je citat iz Isa 53:4, ali ga nema u Mazoretskom tekstu (hebrejski prevod), niti u Septuaginti (grčki prevod). Ovo je jedino mesto u NZ na kojem se ovaj stih citira. Mnoge savremene grupe ga koriste kao potvrdu da je fizičko izlečenje deo pomirenja. Bog je natprirodni Bog koji deluje u životima ljudi zauvek. Ovaj stih ne daje dovoljno biblijskih dokaza da bismo mogli da zaključimo da su sve bolesti, u svim prilikama, Božija volja i da će biti isceljene ako na njih odgovorimo sa dovoljno vere i molitve (up. 2. Kor 12:8-10; 2. Tim 4:20).

Psalm 103:3b se često citira u odnosu na ovu temu. Hebrejska poetika povezuje 103:3a i 3b. Oba se tiču duhovnog opraštanja. U SZ se fizički problemi koriste kao simbol duhovnih problema (tj. Isa 1:5-6). Rabini su verovali da su greh i bolesti povezane (up. Jakov 5:14-16). Vidite F. F. Brus, *Odgovori na pitanja*, str. 44-45.

SSP: MATEJ 8:18-22

¹⁸Kad je video narod oko sebe, Isus zapovedi da otplove na drugu stranu. ¹⁹A jedan učitelj zakona mu pride i reče: "Učitelju, ići ću za tobom kud god budeš išao." ²⁰"Lisice imaju jazbine i ptice nebeske imaju gnezda", odgovori mu Isus, "a Sin čovečiji nema gde da spusti glavu." ²¹"Gospode", reče mu jedan drugi učenik, "pusti me da prvo odem da sahranim oca." ²²A Isus mu reče: "Podi za mnom, a mrtvi neka sahranjuju svoje mrtve."

8:19 „učitelj zakona“ Oni su bili stručnjaci za usmeni zakon (Talmud) i pisane tradicije (Svete spise) Jevreja. Preuzeli su ulogu lokalnih Levita iz SZ u tumačenju Pisma. Ljudi su ih pitali o tome kako da primene Mojsijev zakon u svakodnevnom životu. Vidite Posebna tema: Učitelji zakona. U Isusovo vreme to su uglavnom radili Fariseji (vidite Posebna tema: Fariseji).

▣ „Učitelju“ Ovo je VOKATIV (*didaskale*) termina „učitelj“ (*didaskalos*). To je prevod hebrejske reči za učitelja (doslovno značenje „Poštovani“, up. Jn 1:38; 20:16) i odnosi se na onog ko poznaje Mojsijev zakon (tj. počasna titula). U NZ se koristi za

1. jevrejske učitelje – Lk 2:46
2. Jovana Krstitelja – Lk 3:12
3. Isusa – Mt 8:19; 9:11; 17:24; 26:25,49; Mk 9:5,17,38; 11:21; Lk 10:25; Jn 1:49
4. Nikodima – Jn 3:10
5. Pavla – 1. Tim 2:7; 2. Tim 1:11
6. hrišćanske učitelje – Dap 13:1; 1. Kor 12:28; Ef 4:11; Jak 3:1

Isus ovaj termin/titulu koristi samo za sebe (up. Mt 23:7-12; Mk 14:14; Jn 3:2; 11:27-28; 13:13-14). Samo je „jedan“ Otac; samo je „jedan“ učitelj! On i samo On je zaista „Poštovani“!

8:20 „odgovori mu Isus“ Dve osobe su uključene u ovaj kontekst. Jedna je bila spremna da ide bilo gde; Isus mu je rekao da prvo sedne i izračuna troškove (up. Mt 8:20). Drugi je oklevao da počne da ga sledi, a Isus mu je rekao da ga sledi bez obzira na cenu, zato što je Božiji poziv prioritet u ljudskom životu (up. Mt 8:21). Istina često obuhvata dve sasvim različite stvari!

▣ „Sin čovečiji“ Isus je sam za sebe odabrao ovaj naziv. To je hebrejski izraz koji opisuje ljudsko biće (up. Ps 8:4; Jez 2:1). Ali je pridobio i božanske osobine zbog upotrebe u Dan 7:13. Stoga, ovaj termin spaja ljudskost i božansku prirodu Isusa. Rabini nisu koristili ovaj naziv; stoga, on nije imao nacionalističke ili vojne primese u značenju. Evo ga citat iz mog komentara Danila 7:13.

“Sin čovečiji dolazi“ Aramejski izraz („*ben enosh*“, KONSTRUKT BDB 1085 i 1081) „Sin čovečiji“ se razlikuje od slične hebrejske fraze („*ben adam*“) koja se koristi u Psalmima i Jezekilju. Oba izraza se paralelno koriste u Jov 25:6; Ps 8:4; 90:3; 144:3; Isa 13:12. Ovo se očigledno odnosi na Mesiju i povezuje Njegovu ljudskost (up. Dan 8:17; Jov 25:6; Ps 8:4; Jez 2:1), što je značenje aramejskog i hebrejskog izraza „Sin čovečiji“, sa Njegovom božanskom prirodom, zato što su oblaci prevozno sredstvo za Božanstvo (up. Mt 24:30; 26:64; Mk 13:26; 14:62; Otk 1:7; 14:14).

U NZ Isus koristi ovaj izraz kada govori sam o sebi. U rabinskom judaizmu se on ne koristi za Mesiju. Nije imao ekskluzivna, nacionalistička ili vojna značenja. Na jedinstven način opisuje Mesiju kao nekog ko je potpuno čovek i potpuno Bog (up. 1. Jn 4:1-3). Danilo je prvi koji naglašava njegov božanski aspekt!

Isus je koristio ovaj naziv za sebe u odnosu na tri stvari.

1. svoje stradanje i smrt (npr. Mk 8:31; 10:45; 14:21; Lk 9:22,44)
2. svoj dolazak i ulogu Sudije (npr. Mt 16:27; 25:31; Jn 5:27)
3. svoj dolazak u slavi da postavi svoje Carstvo (npr. Mt 16:28; 19:28; Mk 13:26-27; 14:62)

Iz *Jevrejske studijske Biblije (The Jewish Study Bible)*, str. 1657 (takođe vidite Džordž I. Led (George E. Ladd), *Teologija Novog Zaveta (A Theology of the New Testament)*, str. 136-139), navedene su kasnije jevrejske tradicije vezane za ovaj tekst.

1. ovaj kontekst je mesijanski (up. I Enoh 46:1; 48:10; 4 Ezra [2 Esdras] poglavlje 13; b. Sinedrion 98a)
2. sva proroštva u ovom kontekstu su već ispunjena (up. b. Sinedrion 97b)
3. ovaj kontekst se ne odnosi na kraj vremena (up. Post Raba 98:2)
4. ovaj kontekst predstavlja Izrael (up. Ibn Ezra i Raši)

POSEBNA TEMA: SZ NAZIVI ZA POSEBNOG KOJI DOLAZI

8:21 „pusti me da prvo odem da sahranim oca“ Na prvi pogled, ovo se čini kao razuman zahtev. Međutim, u toj kulturi se ovaj idiom koristio da opiše ostanak kod kuće i brigu o roditeljima do kraja njihovog života. To je bila obaveza u tom društvu (up. 1. Car 19:20).

8:22 „mrtvi neka sahranjuju svoje mrtve“ Ovo je igra reči sa rečju „mrtvi“. Može se koristiti za duhovnu umrtvljenost, kao u Mt 10:39. Ono što Isus kaže je da su duhovni život i poslušnost nebeskom Ocu značajniji od društvenih obaveza prema našoj zemaljskoj porodici.

SSP: MATEJ 8:23-27

²³Onda Isus uđe u čamac, a za njim podoše njegovi učenici. ²⁴Na moru nastade žestoka oluja - tolika da su talasi prelivali čamac. A Isus je spavao. ²⁵Učenici mu pridoše i probudiše ga, govoreći: "Gospode, spasi nas! Izgibosmo!" ²⁶"Zašto se plašite, maloverni?" upita ih on. Onda ustade, zapreti vetrovima i moru pa nastade velika tišina. ²⁷A ljudi, zadivljeni, upitaše: "Ko je ovaj da mu se i vetrovi i more pokoravaju?"

8:24	
SSP	Na moru nastade žestoka oluja
NSP	A na moru je bila velika oluja
DS	I, gle, podiže se velika bura na moru
DK	I gle, oluja velika postade na moru
EC	I gle, velika bura nastala na moru

Galilejsko more je okruženo brdima i pod uticajem je obližnje planine Hermon i Sredozemnog mora. Na ovu vodenu površinu su se često spuštali iznenadni, neočekivani i nasilni vetrovi. Čak su i profesionalni ribolovci strahovali od njih.

Rečnik NIDOTTE, vol. 3, str. 557, daje zanimljiv komentar o terminu *seismos* („oluja“).

„Ostalih jedanaest puta kada se reč *seismos* koristi u NZ uvek se odnosi na zemljotrese i uvek je božanska intervencija: u trenutku Isusove smrti (Mt 27:54); pri vaskrsenju, povezuje se sa uklanjanjem kamena: i u Filipu, dok Pavle i Sila pevaju hvalospевe Bogu iz zatvora (Dela 16:26). Zemljotresi su jedan od eshatoloških znakova (Mt 24:7; Mk 13:8; Lk 21:11; Otk 6:12; 8:5; 11:13,19; 16:18).“

Iznenadna oluja nije bila slučajnost, nego prilika koju je Bog poslao da bi se:

1. otkrio Isus
2. izgradila vera učenika

8:25 „Gospode, spasi nas“ SZ je na ovaj način koristio termin „spasiti“, u smislu fizičkog spasenja (up. Mt 14:30; Jn 12:27; Dap 23:24; 27:20,31,34,43,44; 28:1,4; Jak 5:15).

POSEBNA TEMA: SPASENJE (STAROZAVETNI TERMIN)

8:26-27 „nastade velika tišina“ Bili su potpuno zadivljeni videvši Isusovu moć nad prirodom. Zbog Ps 89:8,9 ovo je bila aluzija na Isusovu božansku prirodu. Samo Stvoritelj može kontrolisati prirodu (up. Ps 107:23-32).

SSP: MATEJ 8:28-34

²⁸A kada dođe na drugu stranu u zemlju gadarinsku, sretoše ga dva besomučna izlazeći iz grobova, opasna vrlo, tako da niko nije mogao proći onim putem. ²⁹I gle, povikaše govoreći: šta imamo mi s tobom, Sine Božiji? Jesi li došao ovamo da nas pre vremena mučiš? ³⁰A daleko od njih beše veliko krdo svinja na paši. ³¹A demoni ga moljahu govoreći: ako nas izgoniš, pošalji nas u krdo svinja. ³²I reče im: idite. A oni izišavši odoše u svinje; i gle, navali sve krdo sa strmeni u more, i pogibe u vodi. ³³A pastiri pobegoše, pa otišavši u grad javiše sve - i šta se dogodilo besomučnima. ³⁴I gle, sav grad izide u susret Isusu, i videvši ga zamoliše ga da ode iz njihovih krajeva.

8:28	
SSP, DS, EC	u zemlju gadarinsku
NSP	u carstvo gergesinsko
DK	u zemlju gergesinsku

Vode se brojne rasprave oko ove geografske odrednice. Mesto je napisano na tri različita načina u različitim grčkim verzijama Mateja, kao i u tri različita sinoptička Evandjelja. Čini se da je ovo bilo u blizini grada Gergese (*Khersa*), ali je deo zemlje pored jezera pripadao Gadari, iako je taj grad bio udaljen oko 10 kilometara.

▣ „**dvojica**“ Matej beleži prisustvo dve osobe tamo gde Marko i Luka imaju jednu (up. Mk 5:1; Lk 8:26). Još jedan primer za ovo je slep čovek ili slepi ljudi iz Jerihona (up. Mt 20:29; Mk 10:46; Lk 18:35). Neki pretpostavljaju da on spominje dvojicu zato što SZ zahteva prisustvo dva svedoka na sudu (Br 35:30; 5. Mojs 17:6; Mt 18:16).

▣ „**opsednutih demonima. Izlazili su iz grobova**“ Bili su izopšteni iz zajednice i ovo je bilo jedino mesto gde su se mogli skloniti. U ovom periodu su ljudi pravili male pećine ili koristili prirodne pećine kao grobove. Nije sigurno da li to što su bili opsednuti demonima ima veze sa ovim mestom. Postoje brojna specifična pitanja o demonima i anđelima na koja nemamo odgovor zato što Biblija o njima ne daje dovoljno informacija. Naš svet je prožet ličnom silom zla i palih anđela koji služe zlu i čija namera je da onemoguće ostvarenje Božije volje i unište čovečanstvo, Božiju vrhovnu tvorevinu i fokus Njegove ljubavi i pažnje. Vidite Posebna tema: Lično zlo i Posebna tema: Démonski (nečisti duhovi) u NZ.

▣ „**niko nije mogao da prođe tim putem**“ Vidite Mk 5:2-6 i Lk 8:27.

8:29 „Sine Božiji“ Ovi demoni su prepoznali ko je Isus (up. Jakov 2:19). Naziv „Sin Božiji“ koristi se nekoliko puta u Mt 4:3; 14:33; 16:16; 27:43,54. To je igra reči sa rečju „sin“ (up. Mt 2:15); izraelski narod se naziva sinom; izraelski car se naziva sinom i izraelski Mesija se naziva Sinom. U Evandeljima demoni nekoliko puta prepoznaju Isusa (up. Mk 1:24; Lk

4:34). Isus ne priznaje Njihovo svedočanstvo. Oni to ne kažu da bi mu pomogli. Kasnije će Isusa optužiti da koristi moć Satane (12:24). Demoni koji svedoče o Njemu bi bili podrška toj optužbi. Vidite Posebna tema: Božiji Sin.

SSP	jesi li ovamo došao da nas pre vremena mučiš
NSP	došao si pre vremena da nas ožalostiš
DS	zar si došao amo da nas pre vremena mučiš
DK	zar si došao amo pre vremena da mučiš nas
EC	jesi li došao ovamo da nas pre vremena mučiš

Duhovni svet zna da postoji vreme u kojem će Bog suditi živima i mrtvima, ljudima i anđelima (up. Fil 2:10-11; Otk 11:15).

8:30 „veliko krdo svinja“ Prisustvo ovih svinja govori o tome da je ovo bila paganska oblast. Možemo samo nagađati zašto su demoni želeli da pređu u svinje. Nemamo dovoljno informacija o tome. Uništenje ove grupe svinja ipak pokazuje konačnu svrhu demonskog – smrt za njihovog domaćina. Takođe, uništenje svinja je dovelo do toga da su ljudi koji su tu živeli tražili od Isusa da ode!

▣ „**Demoni**“ Vidite Posebna tema: Demonski (nečisti duhovi) u NZ.

▣ „**Ako**“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPA. Isus jeste nameravao da istera demone!

8:34 „počeše da ga preklinju da ode iz njihovog kraja“ Ovo je jedan od najtužnijih stihova u celoj Bibliji. U njihovom prisustvu je najveći čovek u istoriji, a ovi seljani više brinu o smrti nekoliko svinja nego o oslobađanju dve osobe od demona, njihovom pokajanju i duhovnom potencijalu Evanđelja za njihovu oblast.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto se sinoptička Evanđelja razlikuju u svojim zapisima Isusovih reči i dela?
2. Zašto je isceljenje gubavca bilo koliko značajan događaj (up. Mt 11:5)?
3. Zašto je Isus želeo da oni koji su isceljeni odu i pokažu se sveštenicima?
4. Zašto je toliko neobičan Isusov odnos sa rimskim vojnim kapetanom?
5. Zašto su značajni Mt 8:11 i 12?
6. Ko ili šta su demoni? Šta je njihova svrha u svetu?
7. Da li Mt 8:17 poučava da je fizičko isceljenje deo pomirenja?
8. U čemu je značaj termina „Sin čovečiji“ i „Sin Božiji“ (up. Jez 2:1; Dan 7:13)?

MATEJ 9

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isceljenje oduzetog čoveka 9:1-8	Isus oprašta oduzetom čoveku i isceljuje ga 9:1-8	Događaji u Galileji (nastavak) (8:1-9:38) 9:1 9:2-8	Isus isceljuje paralizovanog čoveka 9:1-2 9:3 9:4-6 9:7-8	Isceljenje oduzetog čoveka 9:1-8
Pozivanje Mateja 9:9-13	Matej, carinik 9:9-13	9:9 9:10-13	Isus poziva Mateja 9:9a-b 9:9c 9:10-11 9:12-13	Pozivanje Mateja 9:9 Obrok sa grešnicima 9:10-13
Pitanje o postu 9:14-17	Isusa ispituju o postu 9:14-17	9:14-17	Pitanje o postu 9:14 9:15 9:16-17	Razgovor o postu 9:14-17
Ćerka poglavara i žena koja je dodirnula Isusovu odeću 9:18-26	Devojčica vraćena u život i žena isceljena 9:18-26	9:18-26	Ćerka poglavara i žena koja je dodirnula Isusov ogrtač 9:18 9:19 9:20-21 9:22 9:23-24a 9:24b-26	Isceljenje žene koja krvari; Vraćanje u život poglavareve ćerke 9:18-19 9:20-22 9:23-26
Isceljenje dva slepa čoveka 9:27-31	Dva slepa čoveka isceljena 9:27-31	9:27-31	Isus isceljuje dva slepa čoveka 9:27 9:28a-b 9:28c 9:29-30 9:31	Isceljenje dva slepa čoveka 9:27-31
Isceljenje nemog čoveka 9:32-34	Nem čovek progovara 9:32-34	9:32-34	Isus isceljuje nemog čoveka 9:32-33 9:34	Isterivanje demona iz nemog čoveka 9:32-34
Isusovo saosećanje 9:35-38	9:35-38	9:35-38	9:35-38	Izmučeni ljudi 9:35 9:36-37

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteti u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 9:1-38

A. Matej često sažima događaje koji su znatno detaljnije zabeleženi i kod Marka i kod Luke. Tumači ne treba da upoređuju Evanđelja, tražeći dodatne detalje, sve dok ne odrede kako/zašto je taj određeni pisac Evanđelja upravo tako beležio događaje. Ne tražimo sveobuhvatnu istoriju, nego teološku nameru nadahnutog pisca (up. Gordon Fi i Daglas Stjuart, *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, str. 120-129).

B. Ovo poglavlje je podeljeno u nekoliko jasno odvojenih celina:

1. Mt 9:1-8, up. Mk 2:3-12 i Lk 5:17-26
2. Mt 9:9-17, up. Mk 2:14-22 i Lk 5:27-38
3. Mt 9:18-26, up. Mk 5:22-43 i Lk 8:41-56
4. Mt 9:27-31, samo u Mateju
5. Mt 9:32-34, takođe samo u Mateju
6. Mt 9:35-38, mnogi veruju da je ovo uvod u misiju dvanaestorice zajedno sa Matejem 10

C. Matej 8 pokazuje Njegovu moć nad bolestima, prirodom i demonskim silama. Matej koristi ovaj deo da pokaže Isusovu moć i vlast nad različitim vrstama okolnosti.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 9:1

¹Isus uđe u čamac, preplovi na drugu stranu i stiže u svoj grad.

9:1 Kontekstualno, ovaj stih pripada Mateju 8, kao tranzicioni stih koji uvodi u sledeći događaj. Kafarnaum je postao sedište Isusove službe (up. Mk 2:1; Mt 4:13) nakon što je u Nazaretu, u kojem je proveo svoje detinjstvo, doživeo nepoverenje i odbacivanje.

SSP: MATEJ 9:2-8

²Tada mu doneše jednog oduzetog čoveka koji je ležao na postelji. Kad je video njihovu veru, Isus reče oduzetome: "Samo hrabro, sinko, opraštaju ti se gresi." ³Tada neki učitelji zakona rekoše u sebi: "Ovaj huli!" ⁴A Isus, pošto je znao šta misle, reče: "Zašto zlo mislite u svojim srcima? ⁵Šta je lakše? Reći: 'Opraštaju ti se gresi', ili reći: 'Ustani i hodaj'? ⁶Ali, da znate da Sin čovečiji ima vlast na zemlji da oprašta grehe..." Onda reče oduzetome: "Ustani, uzmi svoju postelju i idi kući." ⁷I čovek ustade i ode kući. ⁸Kad je narod to video, ispuni se strahom pa poče da slavi Boga što je ljudima dao takvu vlast.

9:2 „doneše jednog oduzetog čoveka“ Detaljniji opis ovog događaja možemo naći u Mk 2:1-22. To je zapis u kojem prijatelji oduzetog prave otvor na krovu i spuštaju ga na pod pred Isusova stopala.

▣ „Kad je video njihovu veru, Isus“ U ovom kontekstu se „njihova vera“ ne odnosi samo na čoveka kojem je trebalo isceljenje, nego pre svega na njegove prijatelje koji su bili tako domišljati i uporni.

▣ „Samo hrabro, sinko, opraštaju ti se gresi“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA (up. Mt 9:22) i INDIKATIV PREZENTA PASIVNOG. Jevreji su često povezivali greh i bolest (up. Jn 5:14; 9:2; i Jak 5:15-16). Iako je Isus očigledno prepoznavao vezu, izgleda da je On osporavao formalnu povezanost (up. Jn 9:3 i Lk 13:2-3). Ovo je moćna Isusova izjava o samom sebi. Samo Bog može oprostiti greh (tj. PASIVAN OBLIK)!

Isus ovom čoveku kaže „sinko“ (*teknon*). Međutim, to ne ukazuje na njegove godine, nego je izraz koji pokazuje naklonost (up. Mk 10:24; takođe Lk 16:25 i Post 43:29 u LXX).

9:3 „učitelji zakona“ Od vavilonskog zatočeništva, sinagoga je u nekoj meri počela da zauzima počasno mesto hrama u jevrejskom društvu. Ovi lokalni poznavaoци jevrejskog zakona, po Ezrinoj tradiciji, postali su poznati kao učitelji zakona (vidite Posebna tema: Učitelji zakona). Poticali su iz raznih teoloških grupa, ali su najčešće bili Fariseji. Nije sigurno da li su oni tu bili prisutni zbog stvarne zainteresovanosti ili da bi špijunirali Isusa. Sigurno su bili iznenađeni što je On tvrdio da ima moć da oprost greh. Verovali su da samo Bog ima tu moć. U ovom kontekstu, oni su radikalne Isusove izjave osudili kao bogohuljenje (up. Mk 2:7); zaista, one bi bile bogohuljenje da Isus nije bio otelovljeni Božiji Sin.

9:4 „Isus, pošto je znao šta misle“ Nije sigurno da li je ovo primer Isusovog natprirodnog znanja, na šta se čini da kontekst ukazuje, ili je neko iz mase ljudi rečima preneo njihovo gundanje. U Novom Zvetu postoje poglavlja koja ukazuju na to da je Isus dobro poznavao ljudsku prirodu, kao i druga poglavlja koja ukazuju na to da je On koristio svoje natprirodne moći.

Među rukopisima postoje razlike oko reči

1. videti (*idōn*) – \aleph , C, D, L, W, Vulgata, stari latinski i koptski prevodi
2. znati (*eidōs*) – B, E^c, sirijski i armenijski prevodi

UBS⁴ prvoj verziji daje oznaku „B“ (skoro sigurno). Druga verzija verovatno potiče od Mt 12:25; Lk 6:8; 9:47. NASB, NKJV i NJB koriste drugu verziju (DK – videći, DS – vide, EC i SSP – znao).

9:5 „Šta je lakše? Reći: 'Opraštaju ti se gresi', ili reći: 'Ustani i hodaj'?" Teže je reći: „opraštau ti se gresi“, ali to nije tako očigledno kao što je očigledno fizičko isceljenje. Oboje je nemoguće za grešne smrtnike!

9:6 „Ali, da znate“ U Evandeljima često vidimo da je Isus brinuo ne samo o siromašnima i ljudima u nevolji, nego i o jevrejskim vođama (up. Jn 11:42,45). Isus se suočavao sa njima da bi ih naveo da poveruju u Njega samog. Ovo isceljenje je isto toliko za učitelje zakona koliko i za paralizovanog čoveka i njegove prijatelje. U suštini, ovo je istina za veći deo Isusove službe isceljenja. Često su ti prikazi moći imali cilj da osnaže veru učenika ili probude veru u posmatračima.

▣ „Sin čovečiji“ Ovo je izraz iz SZ u funkciji PRIDEVA. U Jez 2:1 i Ps 8:4 on se koristi u svom pravom etimološkom značenju kao „ljudsko biće“. Međutim, u Dan 7:13 je upotrebljen u jedinstvenom kontekstu i ukazuje i na ljudsku i na božansku prirodu koje su spojene u ovom nazivu. Pošto ovaj naziv nije korišten u rabinskom judaizmu, te samim tim nije podrazumevao i nacionalistička, ekskluzivistička, vojna značenja, Isus ga je odabrao kao savršen naziv koji istovremeno i prikriva i otkriva Njegovu dvostruku prirodu (up. 1. Jn 4:1-6). To je bio Njegov odabrani naziv za samog sebe.

▣ „ima vlast na zemlji da oprašta grehe“ Ovaj termin „vlast“ (*exousia*) korišten je za „pravo“, „moć“ ili „autoritet“. Jasno ukazuje na to da je Isus Mesija, ako ne i na Njegovu božansku prirodu. Jevreji nisu očekivali da će Mesijina priroda biti božanska, nego da će On biti natprirodno osnažen vojni/politički vođa, kao Sudije iz SZ. Tek kroz progresivno otkrivanje u NZ, vernici shvataju inkarniranu Mesijinu prirodu (tj. Jn 1:1; 5:18; 8:58; 10:30,34-38; 14:9-10; 20:28; Rim 9:5; Fil 2:6-7; Jev 1:8; 2. Pt 1:1).

▣ „Onda reče oduzetome: "Ustani, uzmi svoju postelju i idi kući."“ U ovom izrazu postoje tri GLAGOLSKE IMENICE.

1. „ustani“ je PASIVNI PARTICIP AORISTA, upotrebljen kao IMPERATIV
2. „uzmi svoju postelju“ je AKTIVNI IMPERATIV AORISTA
3. „idi kući“ je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA.

Upotreba ovih oblika ukazuje na to da je Bog onaj koji vrši radnju izraženu u PASIVU, u originalu je „budi podignut“. Dva IMPERATIVA u tom slučaju govore o aktivnostima tog čoveka odmah nakon njegovog isceljenja. Uzimanje postelje označava da su njegovi dani prošnja završeni i da se on vraća kući. Ovo isceljenje je potvrdilo Isusovu tvrdnju o Njegovoj božanskoj prirodi i mesijanstvu!

9:8 „Kad je narod to video, ispuni se strahom“ U grčkim rukopisima postoji problem povezan sa rečima „ispuni se strahom“. Najstariji i najbolji grčki tekstovi sadrže „uplaši se“ (rukopisi \aleph , B, D, W). Kasniji tekstovi ublažavaju ovaj tekst koristeći oblik „zaprepastiše se“ ili NKJV (i DK) „čudiše se“ (rukopisi C, L). Neki grčki rukopisi jednostavno izostavljaju ovaj izraz (MS X).

UBS⁴ prvoj opciji daje oznaku „A“ (pouzđano).

Ljudi nisu bili navikli da neko govori sa tom vrstom autoriteta.

Rabinski judaizam se zaglavio u tradiciji i citiranju drevnih rabinskih izjava. Isus je govorio sa istinom i autoritetom, što ova generacija Jevreja nikada nije čula. Hvalili su Boga što je tom čoveku dao takvu moć. Moguće je i da je ovo prikrivena aluzija na Isusovu ljudsku prirodu, koju je u ranoj crkvi dovodila u pitanje jeres pod nazivom „gnosticizam“. Takođe, na osnovu daljeg čitanja NZ, moguće je da su religijske vođe bile ljubomorne zbog Isusove popularnosti.

SSP: MATEJ 9:9

⁹Kad je odlazio odande, Isus vide čoveka koji se zvao Matej kako sedi na carinarnici pa mu reče: "Pođi za mnom." I on ustade i pode za njim.

9:9 „Kad je odlazio odande, Isus“ Matej 9:9-17 je detaljnije opisan u paralelnim zapisima u drugim sinoptičkim Evandeljima, Mk 2 i Lk 5.

▣ „vide čoveka koji se zvao Matej“ Od Mk 2:14 i Lk 5:27 saznajemo da je njegovo drugo ime bilo Levi. To ne znači da je bio sveštenik ili Levit. Jevreji su često imali dva imena, jevrejsko i grčko, najčešće data odmah po rođenju. Ovo je učenik kome se pripisuje autorstvo nad ovim Evanđeljem. Možda ga je Isus odabrao zbog njegovog dara pravljenja detaljnih beleški ili kao način da pokaže svoju ljubav prema svima, čak i prema carinicima!

▣ „sedi na carinarnici“ Kafarnaum je bio smešten na Galilejskom moru, između oblasti tetrarha Filipa i tetrarha Iroda. Stoga se ovde skupljao porez za oblasti između Sirije i Judeje. Položaj carinika (skupljača poreza) je kupovan od Irodovih ili rimskih vlasti. To se često radilo uz podrazumevanu napomenu da će osoba taj novac dobiti time što će imati višak od onoga što prikupi. U Isusovo vreme je ova praksa bila ozloglašena te je stoga ovaj položaj postao sinonim za zlo i za zloupotrebljavanje. Carinici (skupljači poreza) nisu bili dobrodošli u lokalnu sinagogu niti u jevrejsko društvo.

▣ „Podi za mnom." I on ustade i pode za njim.“ Ovo verovatno nije bio prvi put da je Matej čuo Isusa. Čini se da je on već više puta bio izložen Isusovim učenjima i da je ovo bio vrhunac zvaničnog poziva (IMPERATIV PREZENTA AKTIVA), kao što su rabini pozivali svoje sledbenike da postanu punopravni učenici (up. Mt 4:19,21).

SSP: MATEJ 9:10-13

¹⁰Dok je Isus obedovao u kući, dodoše mnogi carinici i grešnici pa su obedovali s njim i s njegovim učenicima. ¹¹Kad su fariseji to videli, upitaše Isusove učenike: "Zašto vaš učitelj jede s carinicima i grešnicima?" ¹²A Isus je to čuo pa reče: "Nije zdravima potreban lekar, već bolesnima. ¹³Nego, idite i naučite šta znači: 'MILOSRĐE HOĆU, A NE ŽRTVE.' Jer, ja nisam došao da pozovem pravednike, nego grešnike."

9:10 Ovo se odnosi na Matejevu kuću, ne na Isusovu. Čini se da je bilo uobičajeno da se donošenje važne životne odluke proslavi obedom, zato što je Zakej, još jedan carinik, isto to učinio (up. Lk 19). Reč „grešnici“ se u suštini odnosi na izopštene iz jevrejskog društva koji nisu poštovali sve detalje Mojsijevog zakona na način na koji su oni prenatraglašeni u oralnoj tradiciji rabinskog judaizma. Moguće je da su neki među njima bili i zaista nemoralni ljudi, ali s druge strane, moguće je i da je njihov zanat ili posao bio neprihvatljiv za jevrejske vođe (tj. pastiri, štavioci, itd.).

U to vreme su se ljudi oslanjali na svoj levi lakat dok su jeli, u polu-ležećem položaju. Samo u Egiptu su ljudi sedali za sto da jedu.

9:11 „Kad su fariseji to videli“ Ovi Fariseji su bili prisutni u toku večere, ali nisu bili deo večere. To deluje čudno, ali je u drevnom svetu bilo ko mogao doći i stajati pored zida ili pogledati kroz prozor i učestvovati u razgovoru, čak i ako nije pozvan kao gost na večeru. Čini se da su „fariseji“ u stvari „učitelji zakona“, koji su ranije spomenuti u ovom kontekstu. Oni su bili grupa posvećenih Jevreja i sledili su određenu tradiciju koja je potvrđivala oralnu jevrejsku tradiciju (Talmud). Primitite da su oni postavili pitanje učenicima, a ne samom Isusu. Isus je time što je jeo sa ovim ozloglašanim grešnicima pokazivao zajedništvo i prijateljstvo sa njima. Jovan Krstitelj je ranije došao kao asketa i jevrejske vođe su ga odbacile, a sada odbacuju Isusa koji je došao kao društvenija osoba (up. Mt 11:19; Lk 7:34). Čak su optužili Isusa da je „vinopija“, to jest „pijanac“ ili „neko ko previše pije“. Često religijski konzervatizam ima svoju ružnu i samopravednu stranu. Za detaljniju raspravu o poreklu i teologiji Fariseja, vidite belešku kod Mt. 22:15.

9:12 „A Isus je to čuo pa reče“ Očigledno je da u ovoj prilici Isus nije čitao misli Fariseja (up. Mt 9:4). Ili mu je neko preneo to što su oni rekli ili ih je sam čuo dok su pričali.

▣ „Nije zdravima potreban lekar, već bolesnima“ Ovo je sarkastičan odgovor i ne ukazuje na to da su Fariseji bez grehova.

9:13 „Nego, idite i naučite šta znači“ Ovo je citat iz Os 6:6 (kao i Mt 12:7).

Ovaj stih počinje sa izrazom u IMPERATIVU AORISTA. Ovaj izraz su rabini koristili kao idiom da bi svojim učenicima rekli da nešto nauče. Mt 9:13 se nalazi samo u Matejevom Evanđelju.

▣ „nisam došao da pozovem pravednike, nego grešnike“ Lk 5:32, paralelni sinoptički zapis, dodaje „na pokajanje“. Matejev zapis ovo ne beleži, ali se to podrazumeva. Dva nužna odgovora za ljude koji žele da budu opravdani pred Bogom su pokajanje i vera (up. Mk 1:15; Dap 3:16, 19; 20:21). Isus je čak rekao da će ljudi koji se ne pokaju propasti (up. Lk 13:5). U suštini, pokajanje je okretanje od sebe, greha i pobune i okretanje ka Božijoj volji i Božijem planu za naš život. Ono nije toliko emocija koliko je promena u prioritetima i životnom stilu. To je spremnost na promenu. Vidite Posebna tema: Pokajanje.

GLAGOL „pozvati“ (*kaleō*) se može upravo tako shvatiti (up. Mt 22:2-10 i Lk 14:16-25; Jn 2:2; Otk 19:9). U teološkom smislu ovo naglašava koncept saveza.

1. Bog poziva (božanski poziv)
2. ljudi moraju odgovoriti (početnom i trajnom verom, pokajanjem, poslušnošću i istrajnošću)

SSP: MATEJ 9:14-17

¹⁴Tada mu pridoše Jovanovi učenici i upitaše ga: "Kako to da mi i fariseji postimo, a tvoji učenici ne poste?" ¹⁵A Isus im reče: "Mogu li svatovi da tuguju dok je mladoženja s njima? Ali, doći će vreme kada će im otetiti mladoženju, i tada će postiti. ¹⁶Niko ne stavlja zakrpu od sirovog sukna na stari ogrtač jer bi zakrpa razvukla ogrtač pa bi rupa postala još veća. ¹⁷Ni novo vino se ne sipa u stare mešine jer bi se mešine pocepale, vino prosulo, a mešine propale. Nego, novo vino se sipa u nove mešine pa se oboje sačuva.

9:14 „Tada mu pridoše Jovanovi učenici“ Nije sigurno da li su oni (1) bili zaista zainteresovani, (2) bili zaista zbunjeni, ili (3) pokušavali da ga prevare. Oni su, kao i Fariseji, bili nepozvani gosti, ali su očigledno bili prisutni na večeri. Jovan Krstitelj je imao mnogo učenika, kao što možemo videti iz Dap 19:1 i dalje.

▣ **„Kako to da mi i fariseji postimo, a tvoji učenici ne poste“** U Starom Zavetu je postojao samo jedan zvaničan dan posta, *Jom Kipur* (Dan pomirenja, up. 3. Mojs 16) koji se održavao jednom godišnje. Međutim, rabini su na to dodali drugi i peti dan u nedelji (up. Lk 18:12), navodno zato što su to bili dani kada se Mojsije popeo na Sinajsku goru i kada je sa nje sišao. Post je postao način da se dokaže religijska posvećenost. Isus ne osuđuje tu praksu, ali ni ne potvrđuje da je ona obavezna. Vidite Posebna tema: Post.

Postoji problem oko ovog stiha u grčkim rukopisima, povezan sa rečju „mnogo“, koja se nalazi u NKJV i NRSV (od prevoda na srpski samo u DK), kao paralela sa Lk 5:33. Markova paralela u 2:18 ne sadrži ovu reč. UBS⁴ odbor stavlja drugi termin („mnogo“) u zagradu, zato što nije sigurno da li je on originalno Matejev ili ga je kasnije prepisivač dodao iz Luke.

9:15 Gramatički oblik ovog pitanja pretpostavlja da je odgovor „ne“.

▣ **„Ali, doći će vreme kada će im otetiti mladoženju, i tada će postiti“** Isus pretpostavlja da će Njegovi učenici postiti nakon Njegovog raspeća. Ovde se prvi put implicitno spominje raspeće. GLAGOL *apairo* („oteti“), upotrebljen u ovoj rečenici podrazumeva nasilan način (up. Mk 2:20; Lk 5:35). Isusova analogija o mladoženji ima mesijanske konotacije. Vidite Posebna tema: Post.

9:16-17 Postoje brojne rasprave o tome kako da primenimo ovu istinu. Čini se da ona naglašava da moramo biti fleksibilni u svojoj veri. Međutim, moramo biti oprezni oko prirode i opsega te fleksibilnosti. Ona je u suštini osuda doslovnog tumačenja usmene tradicije u rabinskom judaizmu. Isusova poruka je bila radikalno nova i drugačija od poruka jevrejskih sekti Njegovog vremena! Neka nam Bog pomogne, nekada smo više posvećeni svojim tradicijama i legalizmu nego dinamičnom svakodnevnom odnosu sa Bogom u poslušnosti (up. Isa 6:9-10; 29:13). Paralelna priča se nalazi u Mk 2:19-20 i Lk 5:33-39. Došlo je nešto novo (tj. evanđelje) i sve je promenilo!

SSP: MATEJ 9:18-19

¹⁸Dok im je o tome govorio, priđe mu jedan poglavar, pokloni mu se i reče: "Kći mi je upravo umrla. Dodi i položi svoju ruku na nju i ona će oživeti." ¹⁹I Isus ustade i sa svojim učenicima pođe za njim.

9:18 „priđe mu jedan poglavar, pokloni mu se“ U Mk 5:22-43 i Lk 8:41-56 imamo mnogo detaljniji zapis. Ta osoba je doslovno bila „starešina sinagoge“ (up. Mk 5:22; Jn 3:1). Ovaj čovek je bio odgovoran za fizičko stanje sinagoge kao i za njene redovne aktivnosti. Time što je javno prišao kontroverznom, nezvaničnom učitelju, kakav je bio Isus, i pao pred Njegova stopala, on se ponašao na veoma neuobičajen način. Međutim, on je bio jako zabrinut zbog stanja svoje ćerke, koju je voleo. Kada uporedimo ovo poglavlje sa Mk 5:21 i Lk 8:42, vidimo da postoje razlike u tome da li je njegova ćerka u tom trenutku bila na samrti ili je već umrla.

9:19 „Isus ustade i... pođe za njim“ Očigledno je da je vera ovog čoveka bila povezana sa (1) Isusovim fizičkim prisustvom, (2) činom polaganja ruku i (3) molitvom. U Mt 11:5 je vraćanje mrtvih u život jedan od znakova koji Jovanu Krstitelju potvrđuju Isusovu mesijansku službu. Iz ovog konteksta ne možemo sa sigurnošću zaključiti da li je ovo zaista bio čin vraćanja u život ili čin vraćanja iz kome.

SSP: MATEJ 9:20-22

²⁰A jedna žena, koja je dvanaest godina patila od krvarenja, priđe Isusu s leđa i dotače skut njegovog ogrtača, ²¹jer je govorila u sebi: "Ako samo njegov ogrtač dotaknem, ozdraviću." ²²A Isus se okrenu i, videvši je, reče: "Samo hrabro, kćeri. Tvoja vera te je izlečila." I žena istog časa ozdravi.

9:20 „žena, koja je dvanaest godina patila od krvarenja“ Više detalja o ovom događaju saznajemo iz Mk 5:26 i Lk 8:43. Izgleda da je ona potrošila sav svoj novac na lekare, a oni joj nisu pomogli. Znamo za neke magične lekove koji su se

koristili u rabinskom judaizmu iz Talmuda, posebno iz Sab, 110 A i B. Jedan od lekova je bilo nošenje nojevih jaja ili klipa ječma iz izmeta belog magarca oko vrata. Možemo samo da zamislimo kakve sve čudne lekove je ova žena isprobala u tih dvanaest godina.

Zbog ove određene bolesti ona je bila ceremonijalno nečista i nije mogla da učestvuje u redovnim jevrejskim službama slavljenja (up. Lev 15:25). Takođe je najčešće bila fizički iscrpljena.

9:21 „Ako samo njegov ogrtač dotaknem, ozdraviću“ U veri ove žene postojao je element sujeverja, a ipak Isus odgovara čak i na njenu slabu veru (KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIP). Na osnovu Lev 15:19, ona nije smela da dodirne učitelja zato što bi to učinilo Isusa ceremonijalno nečistim. Isus je više brinuo o ljudima nego o ceremonijalnim pravilima!

Deo odeće o kojem se govori je bio ili (1) Isusov ogrtač (up. Jn 19:2) ili (2) Isusov molitveni šal (*talith*), kojeg je On koristio da pokrije glavu tokom slavljenja (up. Br 15:38-40; 5. Mojs 22:12; Mt 23:5), a tokom preostalog vremena ga je nosio na ramenima.

9:22 „Tvoja vera te je izlečila“ Doslovan prevod je „spasila“. Ova reč je upotrebljena u SZ smislu „fizičkog spasenja“ (up. Jakov 5:15). Isus je odgovorio na veru ove žene, iako je ona bila slaba zbog sujeverja. U NZ je osnovno pitanje u čega osoba veruje.

SSP: MATEJ 9:23-26

²³Kad je Isus ušao u poglavarovu kuću i video svirače i uskomešani narod, ²⁴reče: "Sklonite se! Jer, devojčica nije umrla, nego samo spava." A oni su mu se podsmevali. ²⁵Kad je narod izbačen iz kuće, Isus uđe, uhvati devojčicu za ruku i ona ustade. ²⁶A glas o tome pronese se po celom tom kraju.

9:23 „Kad je Isus ušao u poglavarovu kuću i video svirače i uskomešani narod“ To je bila uobičajena praksa u rabinskom judaizmu (up. Jer 9:17; 48:36) da se kada neko umre, čak i u najsiriromašnjoj porodici, moraju unajmiti najmanje dva svirača i jedna žena koja nariče za sahranu. Sahrane su bile veoma javna i emotivna zajednička iskustva.

9:24 „Sklonite se! Jer, devojčica nije umrla, nego samo spava“ „Spava“ se nije često koristilo za smrt, ali u ovom kontekstu se poredi sa smrću. Da li je ona bila u dubokoj komi ili mrtva, u svakom slučaju se odigralo čudesno isceljenje.

9:25 „Kad je narod izbačen iz kuće“ Lk 8:51 beleži da su ostali roditelji i unutrašnji krug učenika, Petar, Jakov i Jovan.

▣ „uhvati devojčicu za ruku“ Iz Mk 5:41 saznajemo više detalja o tome šta je Isus rekao devojčici. Dodirivanje mrtvog tela bi ga učinilo ceremonijalno nečistim. Međutim, kada neko ima moć nad životom i smrću, ne postoji tako nešto kao što je mrtvo telo!

9:26 „glas o tome pronese se po celom tom kraju“ Isus je ispraznio tu prostoriju da niko ne bi širio vest o ovom čudesnom isceljenju (up. Mt 8:4; 9:30; 12:16; 16:20; 17:9; Mk 1:44; 3:12; 5:43; 7:36; 8:30; 9:9; Lk 4:41; 5:14; 8:56; 9:21). Međutim, s obzirom da je sahrana već započeta, sigurno je razgllašena vest o ozdravljenju ove devojčice.

SSP: MATEJ 9:27-31

²⁷Kad je Isus odlazio odande, podoše za njim dva slepa čoveka, vičući: "Smiluj nam se, Sine Davidov!" ²⁸Kad je ušao u kuću, slepi mu pridoše, a on ih upita: "Verujete li da ja to mogu da učinim?" A oni rekoše: "Da, Gospode!" ²⁹On onda dotače njihove oči i reče: "Neka vam bude po vašoj veri." ³⁰I oni progledaše. A Isus ih strogo opomenu: "Pazite da niko ne sazna za ovo." ³¹Ali, oni odoše i po celom tom kraju proneše glas o njemu.

9:27 „podoše za njim dva slepa čoveka, vičući“ Za zapise o čudima u sinoptičkim Evandeljima je karakteristično da Matej beleži dve osobe tamo gde Marko i Luka beleže samo jednu (up. Mt 8:28 i 20:30). Nepoznat je tačan razlog za to. Jedan od mogućih odgovora je da je Matej želeo dva svedoka da bi ispunio SZ zahteve (up. Br 35:30; 5. Mojs 17:6; 19:15).

▣ „Smiluj nam se, Sine Davidov“ Ovaj SZ naziv se koristi i u Mt 1:20. Čini se da to podrazumeva i mesijanske implikacije u odnosu na 2. Sam 7 (up. Mt 1:1; 12:23; 15:22; 20:30; 21:9,15). Nije sigurno šta su ovi ljudi razumeli kada su čuli te nazive, ali sigurno je to bio znak njihove vere, a ne puno teološko shvatanje Hristove ličnosti. Jevreji su u Hristovo vreme očekivali da će Mesija biti iscelitelj iz Isa 35:5-6.

9:28 „Da, Gospode“ Ovde je upotrebljena reč „*kurios*“. Ona se koristila u smislu „gospodine“ ili „gospodaru“, ali je mogla biti i pun teološki naziv za Isusovu božansku prirodu. Čini se da je ovde upotrebljena u popularnom smislu, iako su ta dva slepa čoveka koristila naziv „Sin Davidov“ koji podrazumeva i neko teološko shvatanje. Isus ih je odveo dalje od gomile zato što nije želeo da se vest o njihovom isceljenju javno proširi (up. Mt 9:26, 30; 8:4).

9:29 „On onda dotače njihove oči“ Zadivljujuće je koliko često je u Evandeljima zabeleženo isceljivanje slepih. Međutim, postoje znatne razlike među tim isceljenjima. Ovde Isus dodiruje njihove oči, verovatno da bi ojačao njihovu veru. Vraćanje vida slepima je jedno od proročkih dokaza za Mesiju (up. Ps 146:8; Isa 29:18; 35:5; 42:7, 16, 18; Mt 11:5).

SSP: MATEJ 9:32-34

³²Dok su oni izlazili, dovedoše mu jednog nemog čoveka, opsednutog demonom. ³³A kad je demon isteran iz njega, nemi čovek progovori. Narod se zadivi i reče: "Nikad nešto slično nije viđeno u Izraelu!" ³⁴A fariseji su govorili: "On isteruje demone uz pomoć demonskog vladara!"

9:32 „nemog čoveka, opsednutog demonom“ U Evandeljima se pravi oštra razlika između opsednutosti demonima i fizičke bolesti. Dobar primer za to vidimo u Mk 7:32 i 9:25: fizički nem čovek je isceljen, dok je demon isteran iz čoveka koji je bio opsednut i takođe nem. Iako demonske sile mogu da prouzrokuju fizičke bolesti, nisu sve fizičke bolesti demonske. NZ potvrđuje prisustvo demona u našem svetu. Oni koji su proveli duže vreme u zemljama trećeg sveta potvrđuju ovu činjenicu i vide njene manifestacije znatno češće i u kategorijama iz NZ. To ne znači da u zemljama trećeg sveta ima više demona. Savremeni Zapadni pogled na svet je okrenut protiv natprirodnog. Vidite Posebna tema: Egzorcizam.

Reč *kōphos* (prevedena kao „nem“) može značiti

1. gluv (up. Mt 11:5; Mk 7:32,37; Lk 7:22, u Homerovim tekstovima)
2. nem (up. Mt 12:22; 15:30-31; Lk 1:22; 11:14, u Herodotovim tekstovima)

Prvo može dovesti do drugog. Najbolje je da o značenju zaključujemo na osnovu konteksta.

9:34

SSP

isteruje demone uz pomoć demonskog vladara

NSP

u ime demona i izgoni te demone

DS

pomoću starešine demonskog tera napolje demone

DK

pomoću kneza đavolskog izgoni đavole

EC

pomoću demonskog starešine izgoni demone

Naziv „demonski vladar“ se odnosi na vrhovnog demona koji se u Mt 10:25 naziva *Veelzevul*. Oba naziva se navode u Mt 12:24. Vidite celu belešku o ovom imenu tamo.

Zadivljujuće je da su Fariseji videli Isusovu moć i čuli Njegovo učenje, a ipak ga odbacili samo zato što je kršio njihove tradicije. Isti zapis imamo i u Mk 3:22 i Lk 11:15. Isto ovo bogohuljenje govore ljudi i zabeleženo je u Jn 7:20. Nisu mogli poreći realnost tih čudesnih događaja, te su ih pripisali zlim moćima.

Isus odgovara na ovu optužbu, koja se često naziva „neoprostivim grehom“ u Mt 12:22 i dalje. Čini se da je neoprostivi greh kontinuirano odbacivanje vere u Isusa u prisustvu velike svetlosti. Ti ljudi su bili toliko zaslepljeni svojim starim idejama, da nisu mogli da vide evanđelje koje je toliko jasno otkriveno u rečima i delima Isusa Hrista. Ako je svetlost koja je u tebi tama, kolika će to biti tama (up. Mt 6:23; 2. Kor 4:4).

Zanimljivo je to što je ovaj stih izostavljen u grčkom rukopisu D (*Bezae*) i u nekim starim latinskim rukopisima, ali je naveden u svim starijim unicialnim rukopisima. Stih je prisutan i u Mt 12:24 i Lk 11:15. UBS⁴ za njegovo uključivanje daje oznaku „B“ (skoro sigurno).

■ „uz pomoć demonskog vladara“ Ovaj izraz se odnosi na Satanu (up. Mt 12:24-32, Mk 3:22 i Lk 11:15). Stav Fariseja koji su porekli Isusovu moć i autoritet vodio ih je do neoprostivog greha pretvaranja Božije svetlosti u tamu!

SSP: MATEJ 9:35-38

³⁵I obilazjaše Isus sve gradove i sela, učeći u sinagogama njihovim i propovedajući evanđelje o carstvu i lečeći svaku bolest i svaku nemoć. ³⁶I videvši narod, sažali se na njega, jer beše izmučen i klonuo kao ovce bez pastira. ³⁷Tada reče svojim učenicima: žetve je mnogo, a radnika malo. ³⁸Molite dakle gospodara žetve da pošalje radnike na svoju žetvu.

9:35-38 Ovaj sažetak se može povezati sa dva teksta (1) kao zaključak u odnosu na 4:23 ili (2) kao uvod u misiju dvanaestorice iz Mateja 10.

9:35 „propovedajući evanđelje o carstvu“ Božije carstvo je bilo fokus Isusove prve i poslednje propovedi i većine Njegovih parabola. Čini se da se odnosilo na Božiju sadašnju vlast u ljudskim srcima koja će jednog dana obuhvatiti celu zemlju (up. Mt 6:10). Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

Matej koristi termin „evanđelje“ (*euangelion*) u završnim izjavama u Mt 4:23 i 9:35. Isus ga koristi u Mt 24:14 i 26:13. Kod Pavla on postaje uobičajen način da se opiše celokupnost Isusovog života, učenja, smrti, vaskrsenja, drugog dolaska i

dara spasenja. Tek u drugom veku ovaj termin postaje naziv za četiri zapisa o Isusovom životu (tj. Evanđelja, Irenej i Klement Aleksandrijski).

9:36 „sažali se na njega“ Utešno je znati koliko je Isus Mesija brinuo (up. Mt 14:14; 15:32; 20:34) o izopštenima iz društva i religije. Njegovo saosećanje prema njima je na isti način iskazano u Lk 13:34.

▣ **„kao ovce bez pastira“** „Pastir“ je uobičajena metafora za religijske vođe (up. Br 27:17; 1. Car 22:17; Jez 34:1-16). Ponekad se koristila u smislu lažnih pastira (up. Jez 34; Zah 11:5). Isus je dobri pastir (up. Jn 10; Zah 11:7-14; 13:7-9).

9:37-38 Bog vidi ovaj svet sasvim drugačije od toga kako ga vide ljudi (up. Isa 55:8-9).

Vernici treba da mole Boga da izvede/pošalje radnike na svoju žetvu. Nije svaka potreba koju vidimo i poziv, ali hvala Bogu da nam On nekada daje i poziv kada se za to molimo! Primitite da je svet opisan kao Božije polje za žetvu. Ovo je Njegov svet. On ga voli. On želi da svet bude otkupljen (up. Jn 3:16; 1. Tim 2:4; 2. Pt 3:9).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto se ista učenja u sinoptičkim Evanđeljima pojavljuju sa naizgled različitim detaljima i u različitim okruženjima?
2. Zašto je značajno to što je Isus oduzetom čoveku oprostio grehove?
3. Koji je teološki značaj naziva „Sin čovečji“?
4. Zašto je značajno to što je Isus jeo sa grešnicima i carinicima?
5. Šta Isus kaže o postu?
6. Zašto je bolesna žena želela da dodirne Isusovu odeću?
7. Opišite orijentalnu sahranu.
8. Zašto Matej redovno beleži prisustvo dva slepa čoveka ili dva anđela, dok Marko i Luka beleže samo jednog?
9. Objasnite razliku između fizičke bolesti i demonske opsednutosti.
10. Kako su Fariseji počinili neoprostiv greh u Mt 9:34?
11. Šta Mt 9:37 i 38 kažu o Božijem srcu?

MATEJ 10

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Misija dvanaestorice	Dvanaest apostola	Slanje dvanaestorice i uputstva za njih (10:1-11:1)	Dvanaest apostola	Misija dvanaestorice
10:1-4	10:1-4	10:1-4	10:1-4	10:1 10:2-5a
Slanje dvanaestorice 10:5-15	Slanje dvanaestorice 10:5-15	10:5-15	Misija dvanaestorice 10:5-10 10:11-15	10:5b-10 10:11-16
Budući progon	Očekuje vas progon		Budući progon	Misionari će biti progonjeni
10:16-23	10:16-26	10:16-23	10:16-20	10:17-20 10:21-23
10:24-25		10:24-25	10:21-23 10:24-25	10:24-25
Koga da se bojite	Isus poučava o strahu od Boga		Koga da se bojite	Otvoren i smeo govor
10:26-31	10:27-31	10:26-31	10:26-31	10:26-27 10:28-31
Priznajte Hrista pred ljudima 10:32-33	Priznajte Hrista pred ljudima 10:32-33	10:32-33	Priznavanje i odbacivanje Hrista 10:32-33	10:32-33
Ne mir, nego mač 10:34-39 (35-36)	Hrist donosi podele 10:34-39	10:34-39 (35-36)	Ne mir, nego mač 10:34-36	Isus, uzrok razdora 10:34-36
Nagrade 10:40-11:1	Čaša hladne vode 10:40-42	10:40-11:1	10:37-39 Nagrade 10:40-42	Odbacivanje sebe radi praćenja Isusa 10:37-39 Kraj uputstava 10:40 10:41 10:42

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 10:1-42

A. Novoodabrani učenici su poslani na misijsko putovanje koje je najavljeno u Mt 9:37-38. Nešto kasnije je Isus takođe poslao veću grupu od sedamdeset učenika (up. Lk 10:1 i dalje).

B. Paralele za ovo poglavlje su Mk 3:14-16; 6:7-13 i Lk 9:1-6. Moguće je da je bilo nekoliko tih misijskih putovanja.

C. Isusova poruka dvanaestorici je podeljena u tri dela koja su odvojena izrazom koji se ponavlja: „istinu vam kažem“, Mt 10:15,23,42.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 10:1

¹Isus pozva k sebi svojih dvanaest učenika i daje im moć da isteruju nečiste duhove i da leče svaku bolest i svaku slabost.

10:1 „dvanaest“ Ovde se prvi put navodi ovaj broj, verovatno u poređenju sa dvanaest izraelskih plemena. Vidite Posebna tema: Broj dvanaest.

▣ „učenika“ Doslovan prevod je „oni koji uče“. Novi Zavet naglašava učenike, ne samo oduke (up. Mt 28:19; Dap 14:21)! Sledeća Posebna tema se bavi tom teološkom razlikom.

POSEBNA TEMA: SPASENJE (GRČKI GLAGOLI VREMENA)

▣ „dade im moć da isteruju nečiste duhove“ Isus je osnažio svoje sledbenike svojom moći. Postali su Njegovi zvanični predstavnici (tj. apostoli). Fizička čuda bila su potvrda Isusove nove poruke.

POSEBNA TEMA: EGZORCIZAM

▣ „nečiste duhove i da leče svaku bolest“ Primitite da se pravi razlika između opsednutosti demonima i bolesti. Demoni mogu biti uzrok bolesti, ali nisu uvek.

POSEBNA TEMA: DEMONSKI (NEČISTI DUHOVI)

SSP: MATEJ 10:2-15

²A ovo su imena dvanaestorice apostola: prvo Simon zvani Petar i njegov brat Andreja; Jakov Zevedejev i njegov brat Jovan; ³Filip i Vartolomej; Toma i Matej carinik; Jakov Alfejev i Tadej; ⁴Simon Kananej i Juda Iskariotski, koji je izdao Isusa. ⁵Isus posla ovu dvanaestoricu, zapovedivši im: "Ne idite paganima i *ni u jedan* samarijski grad ne ulazite, ⁶nego radije idite izgubljenim ovcama doma Izraelovog. ⁷Idite i propovedajte govoreći: 'Približilo se Carstvo nebesko!' ⁸Bolesne lečite, mrtve vaskrsavajte, gubave čistite, demone isterujte. Besplatno ste dobili, besplatno i dajte. ⁹Ne nosite zlato, ni srebro, ni bakar u svojim pojasevima, ¹⁰ni putnu torbu, ni drugu košulju, ni obuću, ni štap, jer radnik zaslužuje svoju hranu. ¹¹I u koji god grad ili selo uđete, pomno ispitajte ko je onde dostojan vašeg poverenja pa ostanite kod njega sve dok ne odete. ¹²Kad uđete u taj dom, pozdravite. ¹³Ako je dom dostojan, neka *vaš mir* ostane u njemu. A ako nije dostojan, neka vam se *vaš mir* vrati. ¹⁴Ako vas neko ne primi i ne sasluša vaše reči, izađite iz tog doma ili iz tog grada i otesite prašinu sa svojih nogu. ¹⁵Istinu vam kažem: na Dan suda će biti lakše Sodomu i Gomoru nego tom gradu."

10:2 „imena dvanaestorice apostola“ Termin „apostol“ (vidite belešku kod Mt 10:5) upotrebljen je samo jednom u Mateju (ovde) i u Marku (3:14) u odnosu na listu imena apostola, i još jednom u Mk 6:30. Mnogo je češći kod Luke i u Delima.

1. Luka 6:13; 9:10; 11:49; 17:5; 22:14; 24:10

2. Dela

a. dvanaestorica, Dap 1:2,26; 2:37,42,43; 4:33,35,36,37; 5:2,12,18,29,40; 6:6; 8:1,14,18; 9:27; 11:1; 15:2,4,6,22,23; 16:4

b. drugi apostoli (kasnija upotreba)

(1) Pavle, Dap 14:4,14 (jednak autoritet sa dvanaesticom)

(2) Varnava, Dap 14:14 (niži autoritet)

Spisak apostola se nalazi u Mk 3:16-19, Lk 6:12-16 i Dap 1:13-14. Postoje male razlike u imenima i redosledu. Međutim, uvek su navedeni u tri grupe po četiri. Petar je uvek prvi, a Juda Iskariotski je uvek poslednji. Podgrupe ostaju iste. Moguće je da su ove podgrupe bile deo sistema koji je omogućavao da određeni učenici na kratko odu svojoj kući i posete svoje porodice.

POSEBNA TEMA: TABELA SA IMENIMA APOSTOLA

10:3 „Vartolomej“ Takođe je zvan i Natanail (up. Jn 1:45-51).

▣ „**Matej**“ Takođe je zvan i Levi (up. Mk 2:14; Lk 5:27).

▣ „**Tadej**“ Takođe je zvan i Juda, Jakovljevi sin ili brat (up. Lk 6:16; Dap 1:13) ili *Lebbaeus* (grčki rukopisi C², L i W).

10:4

SSP, DS, EC
NSP, DK

Simon Kananej
Simon Kananit

Simon je zvan „Kananej“ što može označavati njegovo poreklo (up. Mk 3:18). Međutim, grčki rukopisi koriste hebrejski termin Zilot. On je bio jevrejski patriota i separatista (up. Lk 6:15; Dap 1:13). To što su Matej i Simon mogli biti u istoj grupi pokazuje koliko je radikalna promena koju je Isus napravio u njihovim životima.

▣ „**Iskariotski**“ Ovaj termin može označavati čoveka koji potiče iz judejskog grada, Kariota (*Kerioth*, hebrejski) ili nož ubice (grčki). Ako je bio iz Jude, on je bio jedini apostol sa juga.

▣ „**koji je izdao Isusa**“ Postoji jedna zanimljiva knjiga koja pokušava da protumači Judu na novi, pozitivniji način, *Juda, izdajica ili Isusov prijatelj? (Juda, Betrayer or Friend of Jesus?)*, Vilijam Klasen (William Klassen), Fortress Press, 1996. Međutim, to tumačenje potpuno zanemaruje Jovanovo Evanđelje.

10:5 „posla“ Ova reč ima isti grčki koren kao i reč „apostol“ (*apostello*, upotrebljena u LXX kada Bog šalje proroke da pričaju u Njegovo ime). Vremenom je u rabinskim krugovima dobila značenje „poslat“ i podrazumevala je zvanični autoritet. Iz Mk 6:7 saznajemo da je Isus slao apostole u parovima.

▣ „**Ne idite paganima i ni u jedan samarijski grad ne ulazite**“ Ovo je verovatno izvor Pavlovih reči: „prvo Judejinu pa Grku“ (up. Rim 1:16). To nije ekskluzivizam, nego isticanje da Avramovim potomcima treba dati svaku šansu da odgovore. Jevreji su mrzeli Samarićane zato što su mislili da su oni polutani. To se odnosilo na asirsko izgnanstvo deset severnih izraelskih plemena 722. g.p.n.e. Hiljade Jevreja je prognano u Mediju, a hiljade pagana je naseljeno da zauzme njihovo mesto u Izraelu. Tokom godina je došlo do mešanja religijskih i društvenih običaja (up. Ezra i Nem). U ovoj ranoj fazi Isusove službe bi uključivanje bilo koje od tih grupa negativno uticalo na Njegovu mogućnost da dosegne Jevreje!

10:6 „izgubljenim ovcama“ Ovo je neobična kombinacija reči; „ovce“ su često označavale Božije ljude (up. Jn 10), dok reč „izgubljene“ ukazuje na njihovu duhovnu nemoć i ranjivost (up. Mt 9:36), posebno kada su bez pastira (up. Br 27:17; 1. Car 22:17; Ps 119:176; Isa 53:6; Zah 13:7).

▣ „**doma Izraelovog**“ Ovo je bio idiomatski način da se opišu potomci Patrijarha. Oni su takođe bili poznati kao:

1. Jakovljevi dom (tj. Lk 1:33, up. Mt 15:24; Dap 2:36; Jev 8:8)
2. Judin dom (tj. Jev 8:8)
3. Avraamova deca (tj. Mt 3:9; Jn 8:33,39)

POSEBNA TEMA: IZRAEL (IME)

10:7 „Idite“ Ovo je AKTIVNI PARTICIP PREZENTA upotrebljen kao IMPERATIV (up. Mt 28:19).

▣ „**propovedajte**“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA. To je najava (1) misijskih putovanja dvanaestorice i sedamdesetorice i (2) Velikog Poslanja iz Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8.

▣ „**Približilo se Carstvo**“ Ovo je sadržaj njihovih budućih propovedi (up. Mt 3:2; 4:17; Mk 1:15; Lk 10:9,11; 11:20; 21:31). Carstvo je sadašnja vladavina Boga u ljudskim srcima koja će jednog dana obuhvatiti celu zemlju (up. Mt 6:10). Iako učenici to još uvek nisu shvatili (tj. Lk 24:16,31), to je započeto sa inkarnacijom Hrista (Mesije) i biće ostvareno u Drugom Hristovom dolasku. U početku su Isus i učenici propovedali poruku sličnu poruci Jovana Krstitelja. Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

10:8 „lečite... vaskrsavajte... čistite... isterujte“ Ovo su sve IMPERATIVI PREZENTA (up. Mt 10:1). Oni su služili kao što je Isus služio. Njegova moć i autoritet su delovali kroz njih. Ovi znakovi su potvrđivali njihovu poruku o Njemu.

Grčki rukopisi sadrže nekoliko varijacija izraza „mrtve vaskrsavajte“. To je moguće zato što (1) ne postoje biblijski zapisi da je dvanaest apostola to radilo, (2) to je metafora za duhovno mrtve i (3) Matej često koristi preostala tri GLAGOLA bez spominjanja vaskrsavanja mrtvih. Vidite Brus Metzger, *Tekstualni komentar Grčkog Novog Zaveta*, str. 27-28. Ovaj izraz je naveden u unicitajnim rukopisima α , B, C, D, N i mnogim verzijama.

▣ „gubave“ U SZ je guba bila znak Božije nenaklonosti (up. 2. Let 26:16-23).

▣ „demone isterujte“ Isusova moć je veća od Satanine i demonske (up. 1. Jn 4:4). Za demone se koriste termini „duhovi“ (up. Mt 8:16) i „nečisti duhovi“ (up. Mt 10:1). U Pismu nije otkriveno poreklo demona. Rabini smatraju da je poreklo zla u svetu opisano u 1. Mojsijevoj 6 (Pavle kaže da je opisano u 1. Mojs 3, up. Rim 5:12-21). Oni tvrde da su „Božiji sinovi“ (vidite Posebna tema: Božiji sinovi) iz 1. Mojs 6 u trenutku svoje smrti u Nojevoj poplavi izgubili svoja tela i da su u NZ periodu postali demoni koji traže drugo telo.

▣ „Besplatno ste dobili, besplatno i dajte“ Ovo nije stih protiv plaćanja misionara, nego ohrabrenje za vernike da veruju u Boga dok rade za Carstvo. Da veruju u (1) Njegovu moć, (2) Njegove darove i (3) Ostvarenje Njegovog plana. Ovi stihovi nisu univerzalni principi, nego vodič za ovaj konkretan misijski put (up. Lk 22:35-36). Oni su praktična primena Mt 6:25-34 na tadašnju situaciju.

10:9 „u svojim pojasevima“ Tako su prvovekovni Jevreji nosili svoje novčiće.

10:10 „putnu torbu“ Ovo je bila vrsta torbe koja se nosila na putovanja. Učenici ne treba da sa sobom nose sve što im može zatrebati, nego da veruju da će im Bog to svakog dana obezbediti.

▣ „ni drugu košulju, ni obuću, ni štap“ Poređenja sa Mk 6:8-9 dovela su do velikih rasprava. O tome postoje sledeće teorije:

1. „štap“ je mogao imati dva različita značenja: štap za hodanje ili štap za odbranu
2. dve košulje u Mt 10:10 podrazumevaju „nemojte nositi dodatne stvari“
3. Lk 22:35-36 ih usklađuje

Evandolja nisu napisana da bismo mi upoređivali detalje. Suština ovog teksta je da vernici treba da veruju da će im Bog dati ono što im je potrebno; da se oslanjaju na Njegove resurse!

▣ „jer radnik zaslužuje svoju hranu“ Isus verovatno aludira na istinu iz 5. Mojs 25:4 (up. 1. Kor 9:6-7,14; 1. Tim 5:18), koja se vraća na 5. Mojs 24:14-15 (up. Lev 19:13). Slušaoci su ti koji treba da podržavaju propovednike evandolja! Novozavetna uputstva o davanju nisu starozavetni desetak, nego dobrovoljno, požrtvovano, radosno davanje po svojim mogućnostima (up. 2. Kor 8-9). Vidite Posebna tema: Desetak.

10:11

SSP	pomno ispitajte ko je onde dostojan vašeg poverenja pa ostanite kod njega sve dok ne odete
NSP	ispitajte ko je u tom mestu dobar čovek. Kod njega ostanite dok ne odete
DS	ispitajte ko je u njem dostojan, i onde ostanite dok ne odete
DK	ispitajte ko je u njemu dostojan, i onde ostanite dok ne izidete
EC	ispitajte ko je u njemu dostojan; i onde ostanite dok ne izidete

Kada dođu u selo (1) treba da potraže pobožan dom koji želi blagoslov njihovog prisustva i (2) ne treba da se stalno sele tražeći bolji smeštaj. Moguće je da je dostojan dom onaj koji prvi odgovori na njihovu propoved.

10:12 „pozdravite“ Ovo se odnosi na tradicionalni jevrejski blagoslov mira, *šalom*.

10:13 „ako... ako“ Ovo su dve KONDICIONALNE REČENICE TREĆEG TIPa, što označava potencijalnu buduću akciju.

10:14 „otresite prašinu sa svojih nogu“ Ovo je jevrejski znak za odbacivanje (up. Dap 13:51; 18:6).

10:15 Ovo poglavlje ukazuje na to da će se nivoi osude zasnivati na količini svetlosti koja je odbijena (up. Mt 11:22-24). Takođe primetite da ista knjiga koja otkriva Božiju neuporedivu ljubav istovremeno otkriva i Božiji gnev i osudu. Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

▣ „Istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

¹⁶Evo, šaljem vas kao ovce među vukove. Zato budite lukavi kao zmije, a bezazleni kao golubovi. ¹⁷Čuvajte se ljudi jer će vas predavati sudovima i batinati u svojim sinagogama. ¹⁸Zbog mene će vas izvoditi pred namesnike i kraljeve, za svedočanstvo njima i paganima. ¹⁹A kad vas predaju, ne brinite se kako ćete i šta ćete reći jer će vam tog časa biti dato šta da govorite. ²⁰Nećete, naime, govoriti vi, nego će u vama govoriti Duh vašega Oca.

10:16 „šaljem vas kao ovce“ Ovce su metaforički prikaz nove zajednice vernika koja je bila osetljiva, bespomoćna i imala stalnu potrebu da neko o njoj brine i štiti je, vidite Lk 10:3 i Jn 10. Ovo je prva od četiri metafore koja koristi životinje da opiše čovečanstvo.

▣ „**među vukove**“ Vukovi predstavljaju one koji napadaju novu zajednicu vernika, vidite Mt 7:15-27; Lk 10:3; Jn 10:12; Dap 20:29; 2. Pt 2.

▣ „**lukavi kao zmije, a bezazleni kao golubovi**“ Vernici moraju biti mudri, ali i bezazleni (up. Rim 16:19). Moraju izbegavati sukob kad god je to moguće, ali i dalje smelo objavljivati evanđelje.

10:17 „jer će vas. . .“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA (up. Mt 7:15; 16:6,11). Čak i sa dolaskom novog doba (Rim 5-6), staro doba je i dalje tu (Rim 7)! Zbog tog preklapanja „već“ i „ne još“ (tj. dva Isusova dolaska) postoji tenzija između dva doba. Vidite Posebna tema: Ovo doba i buduće doba.

▣ „**sudovima**“ Ovo se odnosi na sudove lokalnih jevrejskih sinagoga (up. Mt 23:34). Zanimljivo je primetiti da se ovde ponavlja deo Markovog eshatološkog diskursa (up. Mk 13:9-13) o Isusu, umesto u Mateju 24. Dakle, taj misijski zadatak učenika zadobija i eshatološke implikacije (kao i Mt 10:23).

▣ „**batinati**“ Ovo se odnosi na jevrejsko bičevanje (up. 5. Mojs 25:3), koje sadrži trideset i devet udaraca, od kojih trećina na prednjem, a dve trećine na zadnjem delu tela (up. 2. Kor 11:24).

▣ „**u svojim sinagogama**“ Vidite paralelu u Mt 23:34. Ovo je bilo lokalno mesto za slavljenje, edukaciju i dodelu socijalne pomoći.

10:18 „izvoditi pred namesnike i kraljeve“ Ovo se odnosi na buduće univerzalno širenje evanđelja (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8). Važno je da se uska ekskluzivnost Mt 10:5 uravnoteži sa ovim stihom. Gordon Fi (*Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, str. 133) tvrdi da se Mt 10:5-12 odnosi na slanje dvanaestorice novih apostola, ali da Mt 10:10-20 sadrži instrukcije za znatno kasnije vreme (tj. za namesnike, kraljeve, pagane) zato što je Isus prvo poslan samo izgubljenim ovcama doma Izraela. Ovo pokazuje kako su pisci evanđelja „birali, uređivali i prilagođavali“ Isusova učenja da bi odgovorili na potrebe rane crkve.

Drugi primer za to je Mt 10:23 „pre nego što Sin čovečiji dođe“ (vidite belešku kod Mt 10:23). Očigledno je da je ovo moglo imati više različitih značenja u različitim istorijskim periodima.

▣ „**namesnike i kraljeve**“ Ako se ovo odnosi na (1) Isusovo vreme, onda je to Pontije Pilat, ili na (2) Pavlove misionarske aktivnosti, onda bi

1. „namesnici“ mogli biti rimski namesnici Feliks (Dap 23:24) ili Fest (Dap 24:27)

2. „kraljevi“ mogli biti Agripa I (Dap 12:1) ili Agripa II (Dap 25:13)

Oni u suštini označavaju autoritet vlasti bilo koje vrste.

10:19 Ovo govori o posebnom nadahnuću i milosti u vreme progona (up. Mk 13:11; Lk 21:12). Ovo nije opravdanje za propovednike i učitelje da se ne pripremaju pre nego što govore! Stihovi Mt 10:19 i 26 su SUBJUNKTIV AORISTA sa NEGATIVNOM REČCOM, što znači da ne treba ni da počnu to da rade. Stihovi Mt 10:28 i 31, koji se takođe bave strahom, izraženi su u IMPERATIVU PREZENTA sa NEGATIVNOM REČCOM što obično označava da je potrebno prekinuti već započetu radnju.

10:20 „Duh vašega Oca“ Ovde je Sveti Duh povezan sa Ocem (up. Rim 8:11,14). U Rim 8:9; 2. Kor 3:17; Gal 4:6; i 1. Pt 1:11, Duh je povezan sa Sinom. Postoji fluidnost između ličnosti Trojstva. One sve učestvuju u otkupljivanju. Vidite Posebna tema: Trojstvo.

SSP: MATEJ 10:21-22

²¹Brat će brata predavati da ga ubiju, a otac dete. Deca će se dizati protiv roditelja i ubijati ih. ²²I svi će vas mrzeti zbog moga imena. Ali, ko istraje do kraja, biće spašen.

10:21 Ovo govori o radikalnoj posvećenosti koja se traži od učenika, jačoj čak i od porodične ljubavi, posvećenosti koja često stvara sukobe u porodicama (up. Mt 10:34-39).

10:22 „I svi će vas mrzeti zbog moga imena“ Isusovi učenici mogli su očekivati progon (up. Mt 5:10-12; Jn 15:18-21; 16:1-3; 17:14; Dap 14:22; Rim 5:3-4; 8:17; 2. Kor 4:16-18; 6:3-10; 11:23-30; Fil 1:29; 1. Sol 3:3; 2. Tim 3:12; Jak 1:2-4; i cela 1. Pt).

POSEBNA TEMA: ZAŠTO HRIŠĆANI STRADAJU?

▣ „Ali, ko istraje do kraja, biće spasen“ Doktrina „istrajnosti“ (vidite sledeću posebnu temu) isto je toliko biblijska kao i „osiguranost vernika“ (up. Mt 24:13; Gal 6:9; Otk 2:7,11,17,26; 3:5,12; 21:7). Moramo prihvatiti obe istine, iako one stvaraju doktrinarnu tenziju! Doktrine su date u odnosu sa drugim doktrinama, ne kao izolovane istine i između njih postoji tenzija. Najbolja ilustracija je da je biblijska istina otkrivena kao konstelacija zvezda, a ne kao skup pojedinačnih zvezda. Moramo obratiti pažnju na obrasce u celokupnom biblijskom otkrivenju.

„Do kraja“ (*telos*) se odnosi na kraj ovog doba (up. Mt 24:6,13,14). „Spasen“ se može shvatiti u SZ smislu fizičkog spasenja ili u NZ smislu duhovnog spasenja.

POSEBNA TEMA: ISTRAJNOST

SSP: MATEJ 10:23

²³Kad vas budu progonili u jednom gradu, bežite u drugi. Istinu vam kažem: nećete stići da obidete sve izraelske gradove pre nego što Sin čovečiji dođe.

10:23 „Kad vas budu progonili“ Ovo nije navedeno u Luki, ali ima paralelu u Mk 9:1. Vidite belešku i [Posebna tema: Zašto hrišćani stradaju?](#)

▣ „bežite u drugi“ Vernici moraju izbegavati sukobe i konfrontacije kad god je to moguće. Evangelizacija mora biti neprekidan cilj!

▣ „Istinu“ Vidite [Posebna tema: Amin](#).

▣ „nećete stići da obidete sve izraelske gradove pre nego što Sin čovečiji dođe“ Ovo je verovatno u početku shvaćeno na jedan od sledećih načina:

1. Isus će se pridružiti dvanaestorici nakon njihove misije
2. Isus potvrđuje svoju vlast u Jerusalimu
3. inauguracija crkve (tj. Pedesetnica)
4. Isus ispunjava obećanja koja im je dao (tj. događaj u gornjoj sobi iz Jn 20:19-23)
5. osuda Jerusalima 70. g.n.e. (NASB Studijska Biblija, str. 1382)
6. Drugi dolazak Isusa kao Sudije na vlasti (tj. Dan 7:13-14), inauguracija večnog Carstva

Vidite [Posebna tema: Isusov dolazak „svakog trenutka“ nasuprot „ne još“ \(NT paradoks\)](#).

SSP: MATEJ 10:24-25

²⁴Nijedan učenik nije iznad svog učitelja, ni sluga iznad svog gospodara. ²⁵Dovoljno je učeniku da bude kao njegov učitelj, a služi da bude kao njegov gospodar. Ako su domaćina nazvali Veelzevulom, koliko će više tako zvati njegove ukućane?"

10:25 „Ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu.

▣ „Veelzevulom“ Ovo je složenica od reči *Ba'al* i *Zebub*. *Ba'al* je bio lokalni bog u Ekronu (up. 2. Car 1:16). Jevreji su menjali imena paganskih vladara i paganskih bogova menjajući njihove samoglasnike, da bi ih ismevali. Ovaj termin se može prevesti kao „Gospodar kuće“, „Gospodar muva“ ili „Gospodar izmeta“.

Drugi termin se često koristio u obliku *Zebul*, vrhovni demon jevrejskog folklora (up. Mt 12:24; Lk 11:15). Ovo objašnjava zašto NASB i NRSV koriste oblik *Beelzebul*, a NKJV i NIV *Beelzebub*. (Svi korišteni prevodi na srpski: Veelzevul)

SSP: MATEJ 10:26-27

²⁶Ne bojte ih se, dakle, jer nema ništa skriveno što se neće otkriti, ni tajno što se neće saznati. ²⁷Ono što vam

govorim u tami, govorite na svetlosti, i ono što vam se šapuće na uho, propovedajte sa krovova.

10:26 „Ne bojte ih se“ Ovo je NEGATIVNI PASIVNI (odložni) SUBJUNKTIV AORISTA, kao Mt 10:19, upotrebljen kao IMPERATIV AORISTA AKTIVA, kao Mt 10:28 i 31. Ova konstrukcija znači „nemojte ni početi da to radite“. Ovaj stih tvrdi da će namere i motivi ljudskog srca, i pozitivni i negativni, biti poznati na Dan suda.

Teško je povezati istinu ovog stiha sa biblijskim obećanjem da kada Bog oprostí On i zaboravi (up. Ps 103:11-14; Isa 1:18; 38:17; 43:25; 44:22; Mih 7:19). Moguće je da se ovo odnosi na nepriznat greh (kod vernika, up. 1. Jn 1:7-9) ili neoprostíen greh (kod nevernika). Radujem se „Božijoj zaboravnosti“! Isusova krv čisti sve grehove (up. Jev 9)!

Vernici ne treba da se boje ljudi, nego da poštuju Boga i boje se Njega (up. Mt 10:28; Jev 10:31).

U celini, mislim da se ovaj stih odnosi na motive i dela

1. nedostojnih domova, Mt 10:13
2. vukova, Mt 10:16
3. zlih ljudi, Mt 10:17
4. namesnika i kraljeva, Mt 10:18
5. brata, Mt 10:21
6. deteta, Mt 10:21
7. „njih“ iz Mt 10:23
8. „njih“ iz Mt 10:26
9. „njih“ iz Mt 10:28

10:27 „sa krovova“ Ravni krovovi u Palestini bili su mesta društvenih okupljanja; stoga bi ono što je tamo rečeno postajalo javno. Isus želi da svi ljudi znaju za Njegovu poruku!

SSP: MATEJ 10:28-31

²⁸Ne bojte se onih što ubijaju telo, a ne mogu da ubiju i dušu. Nego, više se bojte onoga koji može da uništi i dušu i telo u paklu. ²⁹Zar se dva vrapca ne prodaju za jedan asarion? A nijedan od njih ne pada na zemlju bez vašega Oca. ³⁰Pa vama je i sva kosa na glavi izbrojana. ³¹Ne bojte se, dakle; vi više vredite od mnogo vrabaca.

10:28 „Ne bojte se“ Vidite belešku kod Mt 10:26.

▣ „da uništi“ Vidite Posebna tema: Uništenje (*apollumi*) kod Mt 2:13.

▣ „dušu i telo“ Ovaj stih ne ukazuje na strogu podelu između tela, duše i duha, nego govori o mogućnosti fizičke smrti, ali ne i večne smrti, za vernike.

POSEBNA TEMA: TELO I DUH

▣ „u paklu“ Ovo je hebrejski termin „*Gehenna*“. To je složenica od reči „dolina“ i „Hinom“ (ili sinovi Hinoma). To je bila dolina izvan Jerusalima gde je slavljen hanaanski bog plodnosti i vatre (up. Lev 18:21) žrtvovanjem dece (njegovo ime bilo je *Moloh*). Jevreji su od nje napravili mesto za odlaganje smeća iz Jerusalima. Isusova metafora o večnoj kazni koristi ovo zapaljeno, smrdljivo, zaraženo smetlište. Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi?

10:29-30 „vrapca... kosa“ Bog poznaje sve aspekte života vernika i brine o njima (up. Lk 12:6; 21:18; 1. Pt 5:7). Ovo je obećanje o pojedinačnoj (ne grupnoj) brizi.

▣ „asarion“ Asarion je bio rimski bakarni novčić. Za jedan asarion se moglo dobiti nekoliko vrabaca.

10:31 „Ne bojte se, dakle“ Vidite belešku kod Mt 10:19 i 26.

SSP: MATEJ 10:32-33

³²Ko god mene prizna pred ljudima, priznaću i ja njega pred svojim Ocem, koji je na nebesima. ³³A ko god se mene odrekne pred ljudima, i ja ću se njega odreći pred svojim Ocem, koji je na nebesima.

10:32 „Ko god mene prizna“ Ovo podrazumeva „javno priznanje“ (up. Mk 8:38; Lk 12:8-9). Matej 10:32 i 33 su paralelne kontrastne izjave. Hrišćanstvo je savez kojeg je Bog ponudio i koji mora biti lično i javno primljen, poštovan i održavan. Vidite Posebna tema: Šta znači „primiti“, „poverovati“, „priznati“ i „prizvati“?

POSEBNA TEMA: PRIZNANJE

▣ „svojim Ocem, koji je na nebesima“ Nekoliko različitih ZAMENICA se koristi uz Oca.

1. vaš – Mt 5:16,45; 6:1; 7:11
2. naš – Mt 6:9
3. moj – Mt 7:21; 10:32,33; 12:50

Mislim da je Mt 12:50 suštinski važan stih. Onaj ko izvršava Božiju volju, kao Isus, deo je porodice. Onaj koji to odbije, nije deo porodice. Sigurno je jevrejske vođe u Isusovo vreme posebno uznemiravalo to što nezvaničan učitelj iz Galileje koristi reč „Otac“ kada govori o izraelskom svetom Gospodu. Uz to još i dozvoljava izopštenima da budu deo Božije porodice!

10:33 Antonim reči „prizna“ (*homologeō*, up. Mt 10:32 [dva puta]) je „odrekne“ (*arneomai*, up. Mt 10:33 [dva puta]; Mt 26:70,72 [*aparneomai* u Mt 26:35,75]). Vidite Posebna tema: Priznanje.

Ovo je šokantan stih, kao i 2. Tim 2:12. Moramo upamtiti da je javno priznanje rečima (up. Rim 10:9-13) i delima (up. Mt 13:1-23; 25:36-46) suštinski važno. Odluke koje sada donosimo utiču na celu večnost (up. Mt 25:46).

SSP: MATEJ 10:34-36

³⁴Nemojte da mislite da sam došao da na zemlju donesem mir. Nisam došao da donesem mir, nego mač. ³⁵Došao sam da okrenem 'ČOVEKA PROTIV NJEGOVOG OCA, KĆER PROTIV MAJKE, SNAHU PROTIV SVEKRVE. ³⁶ČOVEKU ĆE NJEGOVI UKUĆANI BITI NEPRIJATELJI.'

10:34 „Nemojte da mislite“ Prema *Analitičkom grčkom Novom Zavetu (Analytical Greek New Testament)*, Barbara (Barbara) i Timoti Friberg (Timothy Friberg), ovaj GLAGOL je AKTIVNI SUBJUNKTIV AORISTA upotrebljen kao AKTIVNI IMPERATIV AORISTA.

Isus je verovatno ovo rekao u odnosu na jevrejska očekivanja u vezi Mesije, koga su zvali „Knez mira“ (up. Isa 9:6). Jevreji su očekivali da će Mesija doneti vojni red i nacionalni mir za Jevreje (up. Lk 12:49-53).

▣ „mir“ Etimologija ovog termina je „sastaviti ono što je slomljeno“ (up. Jn 14:24).

▣ „Nisam došao da donesem mir, nego mač“ Isus nije došao da donese rat ili sukobe, ali činjenica da On jeste došao primorava ljude da donesu radikalnu odluku da ga slede ili odbace (up. Jn 3:17; Lk 12:51-53).

10:35 „Došao sam da okrenem 'čoveka protiv njegovog oca“ Vidite Mt 10:21. Paralela u Lk 14:26 sadrži hebrejski idiom „mrzi svog oca“ što je idiom poređenja. To moramo prepoznati kao hebrejski idiom i ne tumačiti ga doslovno (up. Post 29:31, 33; 5. Mojs. 15; Mal 1:2-3; Jn 12:25). Ovo govori o radikalnoj posvećenosti Isusu koja postaje prioritet nad svim zemaljskim vezama.

10:35-36 Ovo je citat iz Mih 7:6. Ovo poglavlje se često citira u eshatološkim temama (up. Mk 13:12 i Lk 12:53).

10:36 „Čoveku će njegovi ukućani biti neprijatelji“ Dobar primer za ovu vrstu porodičnog pritiska vidimo u Petrovoj reakciji kada je Isus objavio da je Mesija (up. Mt 16:22).

SSP: MATEJ 10:37-39

³⁷Ko oca ili majku voli više nego mene, nije me dostojan. Ko sina ili kćer voli više nego mene, nije me dostojan. ³⁸Ko ne nosi svoj krst i ne ide za mnom, nije me dostojan. ³⁹Ko nađe svoj život, izgubiće ga, a ko izgubi svoj život radi mene, naći će ga.

10:37 „Ko... voli više nego mene“ Ovde je suština da radikalna posvećenost postaje prioritet. Učeništvo je, za razliku od odluke, doživotna posvećenost, praćenje i poslušnost!

▣ „nije me dostojan“ Vidite Lk 9:62.

10:38 „ne nosi svoj krst i ne ide za mnom“ Ovo je slikovit metaforički poziv na potpunu doživotnu posvećenost Hristu. Isus traži da onaj ko želi da bude sledbenik prvo izračuna troškove (up. Lk 14:25-35).

Krst je bio feničanski metod pogubljenja, kojeg su Rimljani preuzeli i od njega razvili mučan proces koji uključuje nekoliko dana užasnih bolova pred smrt. Njegova svrha je bila da uplaši one koji nisu bili Rimljani da se uzdrže od kriminalnih aktivnosti. Postoje primeri njegovog korišćenja pre Palestine:

1. Antioh IV „Epifan“ je razapeo osam stotina Fariseja

2. Var, rimski general, ugušio je pobunu i razapeo dve hiljade Jevreja uz palestinske puteve (up. Josip, *Jevrejske starine* 17:10:10)

3. Irod je planirao da razapne veliki broj Fariseja kada umre da bi ljudi žalili.

Ova metafora se ne odnosi na neki konkretan problem u vašem životu. Ona se odnosi na smrt – da umremo sami za sebe (up. 2. Kor 5:14-15; Gal 2:20; 1. Jn 3:16).

10:39 „život... život“ Ovo je grčki termin *psuche*. Ovaj termin se često koristio kao sinonim za „duh“ [*pneuma*]. Međutim, čini se da se u ovom kontekstu on odnosi na individualnu osobu ili na self. Ova izjava podrazumeva radikalno žrtvovanje ličnog interesa radi Isusovog interesa (up. Mt 10:39; 16:25; Mk 8:35; Lk 9:24; 17:33; Jn 12:25). Spasenje je daleko više od same odluke ili molitve. Ono traži sve što osoba poseduje (imovinu, porodicu, reputaciju, vreme i energiju)! Ništa manje od toga nije dovoljno!

▣ „izgubiće“ Vidite Posebna tema: Uništenje (*apollumi*).

SSP: MATEJ 10:40-42

⁴⁰Ko vas prima, mene prima; a ko prima mene, prima Onoga koji me je poslao. ⁴¹Ko prima proroka zato što je prorok, dobiće proročku nagradu; a ko prima pravednika zato što je pravedan, dobiće pravedničku nagradu. ⁴²I ko samo čašom hladne vode napoji jednog od ovih malih zato što je moj učenik, istinu vam kažem: neće izgubiti svoju nagradu.

10:40,41 „Ko vas prima, mene prima... proroka... pravednika“ Čini se da kontekst ukazuje na to da se ova tri termina odnose lično na Isusa. Termin „prorok“ aludira na 5. Mojs 18:15 i 18. Termin „pravednik“ je isti kao i u Dap 7:52 i moguće isti kao izraz iz Svitaka sa Mrtvog mora, „učitelj pravednosti“.

Isusova radikalna nova poruka bila je namenjena onima koji će poverovati u Njega i u Njegove reči. Svako se prvo mora pokajati i primiti ga kao svog Spasitelja i nadu. Tim činom se osoba poistovećuje sa novim duhovnim Božijim carstvom. Učenik predstavlja samog Isusa i Njegovu poruku, te stoga, ko god primi njega i njegovu poruku, prima Isusa, a primiti Isusa znači primiti Oca (up. Jn 8:19; 16:3; 17:3; 1. Jn 2:23; 4:15; 5:1,10-12; 2. Jn 9). Jedini način da upoznamo Oca i budemo u zajednici sa Njim je preko Sina (up. Jn 14:6-7,8-11).

▣ „poslao“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: POSLATI (APOSTELLŌ)

10:42 „čašom hladne vode napoji jednog od ovih malih“ Hrišćani treba da sa ljubavlju pomažu drugima samo zato što su povezani u Isusu Hristu. „Ovi mali“ nisu deca nego novi vernici (up. Mt 18:6).

▣ „istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

▣ „nagradu“ U Bibliji se često spominje nagrada za hrišćane. Ove nagrade se zasnivaju na delovanju Duha u vernicima i njihovom potčinjavanju Njegovom delovanju. Međutim, izobilna Božija milost će vernike nagraditi za njihovo hristoliko potčinjavanje i delotvorno delovanje Duha u njima kroz duhovne darove! Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteti u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto se Isus uglavnom ograničio na Jevreje? Možete li nabrojati izuzetke?
2. Zašto postoje razlike u zapisima o Isusovom životu kod Mateja, Marka i Luke?
3. Da li postoje nivoi nagrade i kazne? Na čemu se oni zasnivaju?
4. O čemu govori Mt 10:23?
5. Zašto je toliko važno javno priznanje vere u Isusa?
6. Zašto je Isus prouzrokovao tolike kontroverze?
7. Šta znači nositi svoj krst i ići za Njim?

MATEJ 11

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Glasnici Jovana Krstitelja (10:40-11:1)	Jovan Krstitelj šalje glasnike 11:1-19	Priče ilustruju Isusov autoritet (11:2-15:50)	Glasnici Jovana Krstitelja 11:1	11:1 Pitanje Krstitelja; Isus mu odgovara 11:2-6
11:2-15 (10b)	(10b)	11:2-6 11:7-15 (10b)	11:2-3 11:4-6 11:7-15	11:7-10 (10b) 11:11-15 Isus osuđuje svoje savremenike 11:16-19 (17)
11:16-19 (17) Teško nepokajanim gradovima 11:20-24	Teško nepokajanim gradovima 11:20-24	11:16-19 (17) 11:20-24	11:16-19 Nevernički gradovi 11:20-24	Prekoravanje gradova pored jezera 11:20 11:21-24
Dođite k meni i odmorite se 11:25-30	Isus daje pravi odmor 11:25-30	11:25-27 11:28-30	Dođite k meni i odmorite se 11:25-26 11:27 11:28-30	Dobre vesti objavljene jednostavnima Otac i Sin 11:25-27 Blaga Hristova vlast 11:28-30

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podjelu tema sa navedenih pet prevoda. Podjela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 11:1-30

- A. Često se ovo poglavlje opisuje kao niz nepovezanih priča, ali čini se da je zajednički faktor koji ih objedinjuje odgovor na pitanje: „Zašto Isusova služba nije imala veći uspeh u spoljašnjem svetu?“
- B. Jovan Krstitelj je centralni karakter u ovom poglavlju (up. Jn 1:6-8, 19-36). On je poslednji starozavetni prorok (up. Mt 11:9).
- C. Isaija nabroja nekoliko stvari po kojima Jevreji mogu prepoznati Mesiju, koga najavljuje Jovan Krstitelj (tj. Isa 40:3; Mal 3:1; 4:5b). Upravo te stvari je Isus uradio i zabeležene su u Mateju 8 i 9.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 11:1

¹Kad je završio s uputstvima dvanaestorici svojih učenika, Isus ode odande da uči narod i da propoveda po galilejskim gradovima.

11:1 „Kad je završio s uputstvima“ Ovaj izraz je Matej koristio u svojoj knjizi kao okvir za njenu strukturu. On se javlja na kraju pet Matejevih književnih celina (up. Mt 7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1).

▣ **„da propoveda po galilejskim gradovima“** Ovo je osnova Isusove misije, da širi evanđelje, ne da isceljuje (up. Mt 4:23; 9:35). Cilj isceljivanja je da potvrdi i podrži evanđelje, a ne da postane fokus Njegove službe. Isceljivanje je bilo način da se (1) pokaže Božija ljubav; (2) pokaže Isusova moć; i (3) ispuni SZ proroštvo o Mesiji (up. Mt 11:5).

SSP: MATEJ 11:2-6

²A Jovan je u tamnici čuo za Hristova dela pa posla svoje učenike ³da ga upitaju: "Jesi li ti Onaj koji treba da dođe ili da čekamo drugoga?" ⁴"Idite i obavestite Jovana o svemu što čujete i vidite", odgovori im Isus. ⁵"Slepi opet vide, hromi hodaju, gubavi se čiste, gluvi čuju, mrtvi vaskrsavaju, a siromasima se propoveda evanđelje. ⁶I blago onom ko se o mene ne sablazni."

11:2 „Jovan je u tamnici“ Jovan Krstitelj je bio zatočen u Maheronu (Josip, *Jevrejske starine*. 18.5.2), u jednoj od tvrđava Iroda Antipe. Ona se nalazila na istočnoj strani Mrtvog mora. Irod je zatvorio Jovana zato što je propovedao protiv njegovog braka sa bivšom ženom Iroda Filipa, Irodijadom. Antipa ju je odveo od Filipa za vreme posete Rimu (up. Josip *Jevrejske starine* 18.5.2).

▣ **„Hristova“** Termin „Hrist“ je isti kao i SZ termin *Mesija* i znači „pomazanik“. Korišten je da označi da je Bog nekog posebno pozvao i osposobio. U SZ su proroci, sveštenici i vladari bili pomazani. Isus ispunjava sve ove tri funkcije pomazanika (up. Jev 1:1-3). Čak je i persijski kralj Kir, koji je bio nevernik, nazvan Božijim pomazanikom (up. Isa 44:28; 45:1).

11:3 „Jesi li ti Onaj koji treba da dođe ili da čekamo drugoga“ Ovo je mesijanska titula (up. Ps 118:26; i brojne aluzije, Mt 21:9; 23:39; Mk 11:9; Lk 13:35; 19:38; Jn 6:14; 11:27; 12:13; i Jev 10:37). Vidite Posebna tema: SZ nazivi za Onog koji treba da dođe.

U Lk 1:15, Jovan je ispunjen Duhom, ali i dalje sumnja. Nekoliko teorija objašnjava njegove sumnje.

1. Jovan je obeshabren zato što je u zatvoru
2. Žan Kalvin kaže da je to njegov način da svoje učenike usmeri na Isusa
3. Isus se nije ponašao kao što je bilo očekivano (up. Mt 3:7-12)

„Drugoga“ je grčki termin *heteros*, koji u klasičnom grčkom znači: „iz druge vrste“. Jovan je očekivao poruku osude od Mesije, a umesto toga Isus je ponudio spasenje svima.

11:4-5 „odgovori im Isus“ Mt 11:5 je citat iz Isaije. Vode se rasprave o tome da li je citat iz Isa 26:19; 29:18,19; 35:5-6; ili 61:1. On naglašava Mesijinu službu kao službu saosećanja i isceljivanja siromašnih i izopštenih.

11:5 „evanđelje“ Ova reč se kao IMENICA (*euangelion*, više od 60 puta u Pavlovim tekstovima) nalazi u Mt 4:23; 9:35; 24:14; i 26:13. Kao GLAGOL (*euangelizumai*) se pojavljuje samo ovde u Mateju (ne pojavljuje se u Jovanu). Ova reč opisuje sadržaj Isusove poruke, „dobru vest“. Uključuje i „lošu vest“ o grehu i odvojenosti svih ljudi od Boga, ali nastavlja sa ponudom oprostjenja, obnove i večnog spasenja za sve koji veruju u Hrista. Dobra vest o pobedi u duhovnom sukobu!

11:6 Ovo je blagi prekor zbog Jovanovog nedostatka vere. Biblija svoje likove predstavlja i u pozitivnom i u negativnom smislu.

To pokazuje njen kredibilitet. Ovo nije propaganda, nego stvari istorijski ljudi, sa svojim osećanjima i greškama! Matej je odabrao da ovo zabeleži zato što nas to vraća na osnovno teološko pitanje – ko je Isus?

SSP: MATEJ 11:7-15

⁷Kad su oni otišli, Isus počeo narodu da govori o Jovanu: "Šta ste hteli da vidite kad ste izašli u pustinju? Trsku koju ljulja vetar? ⁸Nego, šta ste hteli da vidite? Čoveka obučenog u lepu odeću? Ne, oni koji nose lepu odeću nalaze se po kraljevskim kućama. ⁹Šta ste, dakle, hteli da vidite? Proroka? Da, kažem vam: i više nego proroka! ¹⁰To je onaj za koga je zapisano: 'Evo, šaljem svoga glasnika ispred tebe, koji će pred tobom pripremiti put.' ¹¹Istinu vam kažem: među rođenima od žena nije se pojavio niko veći od Jovana Krstitelja, a najmanji u Carstvu nebeskom veći je od njega. ¹²Od vremena Jovana Krstitelja do sada Carstvo nebesko trpi nasilje i nasilnici ga grabe. ¹³Jer, svi proroci i

Zakon prorokovali su o njemu do Jovana. ¹⁴A Jovan je - ako hoćete da to prihvatite - Ilija koji je trebalo da dođe. ¹⁵Ko ima uši, neka čuje.

11:7 „Trsku koju ljulja vetar“ Primetite trostruku paralelu: „Šta ste hteli da vidite?“ Jovan je bio kao Ilija; ispunio je proroštva iz Mal 3:1 i Isa 40:3 (up. Mk 1:2-3).

Ovo je možda povezano sa (1) Jovanovom sumnjom koju je upravo javno izrazio svojim pitanjem (tj. Mt 11:3) ili (2) Jovanovim čvrstim karakterom i moralnom hrabrošću da odbaci greh (tj. greh Fariseja i Iroda).

11:9 „i više nego proroka“ Jovan nije prvi propovednik evanđelja, nego poslednji SZ prorok kojeg su najavili Isaija i Malahija. Teško je porediti starozavetne i novozavetne proroke. SZ proroci su pisali Svete spise, ali ne i NZ proroci. Neki apostoli, kao što je Pavle, kažu da su proroci, ali ne svi. U čemu je onda svrha NZ dara? Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNA PROROŠTVA

11:10 „To je onaj za koga je zapisano“ Ovo je citat iz Mal 3:1. Odnosi se na kraljevsku posetu i užurbane pripreme koje joj prethode. Mk 1:2-3 je citat koji spaja Mal 3:1 i Isa 40:3. Ovaj isti koncept imamo i u Isa 57:14; 62:10.

Matej sakuplja zapise o Isusovom životu i učenjima da bi uverio Jevreje da je On Mesija (Onaj koji treba da dođe). To čini time što citira brojne SZ tekstove. Oni se uvode na razne načine.

1. prorok nije imenovan ili se aludira na njega
 - a. preko proroka, Mt 1:22 (nije imenovan, Isa 7:14)
 - b. prorok, Mt 2:5 (nije imenovan, Mih 5:2)
 - c. preko proroka, Mt 13:35 (nije imenovan, Ps 78:2)
 - d. preko proroka, Mt 21:4 (nije imenovan, Isa 62:11)
2. prorok jeste imenovan
 - a. Isaija – Mt 3:3; 4:14; 12:17; 13:14; 15:7
 - b. Jeremija – Mt 2:18; 27:9
3. zapisano je (PERFEKT PASIVNI), Mt 4:6,10; 11:10; 21:13; 26:24,31
4. Bog je rekao, Mt 15:4; 22:31
5. Zar niste čitali, Mt 19:4; 21:16,42
6. Mojsije je rekao, Mt 22:24
7. David u Duhu, Mt 22:43

Isusovo rođenje, život, smrt, vaskrsenje i povratak su ispunjenja SZ proroštava (up. Mt 26:54-56).

11:11 „Istinu“ Doslovan prevod je „Amin“, hebrejska reč za veru (up. Hab 2:4). Njena prvobitna etimologija je imala značenje: „biti čvrst“ ili „biti siguran“. Isus je često koristi da najavi značajnu izjavu. Vidite Posebna tema: Amin.

▣ **„među rođenima od žena“** Ovaj stih nije nipodaštavanje Jovana Krstitelja, nego potvrda da je on poslednji SZ prorok (up. Mt 13:16, 17). U tom smislu, ovo je Isusov način da potvrdi važnost novog doba (Novi savez, Jer 31:31-34; Jez 36:22-38), koje je On sam započeo.

11:12

SSP	carstvo nebesko trpi nasilje i nasilnici ga grabe
NSP	carstvo nebesko trpi nasilje i cepaju ga
DS	carstvu nebeskom čini se nasilje, i siledžije grabe ga
DK	carstvo nebesko na silu se uzima, i siledžije dobijaju ga
EC	carstvo nebesko trpi nasilje i siledžije ga grabe

Vođene su brojne rasprave o tome šta ovaj stih znači i kako ga treba prevesti. Prvi izraz može (1) u pozitivnom smislu, ukazivati na to da se nebesko carstvo silovito približava ili (2) u negativnom smislu, ukazivati na nasilan odgovor jevrejskih vođa na Jovanovo i Isusovo propovedanje.

Čini se da je drugi izraz igra reči sa „nasilnici“ i koristi se za grešnike koji svom snagom posežu za evanđeljem ili ga prihvataju (up. Lk 16:16). Septuaginta koristi ovaj GLAGOL u smislu „snažnog poziva“ (up. Post 33:11; Sud 19:7). Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

11:13 „Jer, svi proroci i Zakon“ Hebrejski kanon je bio podeljen u tri dela: „Zakon“, „Proroci“ i „Spisi“. Ovo je NZ način da se ukaže na ceo SZ (up. Lk 24:44). SZ ukazuje na Isusa i evanđelje.

POSEBNA TEMA: HEBREJSKI KANON

11:13 „do Jovana“ Čini se da ovo ukazuje na kraj starog saveza (up. Galaćanima 3 i poslanicu Jevrejima) sa propovedima Jovana Krstitelja, poslednjeg starozavetnog proroka. Nešto radikalno novo je došlo sa Isusom. Jovan je Njegov glasnik! Novo doba Duha; novi savez, došlo je obećanje iz Post 3:15; 12:3!

11:14 „ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu.

▣ „A Jovan je... Ilija koji je trebalo da dođe“ Ovo se implicira u Lk 1:17. U Jn 1:20-25, Jovan poriče da je on Ilija, ali to se dogodilo u posebnom kontekstu kada su ga Fariseji ispitivali. Jovan negira da je on Ilija koji je ponovo rođen. Isus potvrđuje da je Jovan ispunio proroštvo o povratku Ilije pre dolaska Mesije iz Mal 3:1 i 4:5, (up. Mt 11:10).

11:15 „Ko ima uši, neka čuje“ Ovaj idiom (SADAŠNJI PARTICIP I IMPERATIV PREZENTA) odnosi se na činjenicu da vernici ne mogu shvatiti duhovnu istinu ako im Sveti Duh u tome ne pomogne (up. Isa 6:9-10; 50:5; Mt 13:9,43; Mk 4:9,23; Lk 8:8; 14:35; veoma slično sa Otk 2:7,11,17,29; 3:6,13,22; 13:9). Međutim, on takođe ukazuje da je nužna i spremnost pojedinca da čuje i odgovori. Otkrivenje podrazumeva božanskog pošiljaoca i ljudskog slušaoca koji odgovara (tj. savez).

SSP: MATEJ 11:16-19

16 Sa čim da uporedim ovaj naraštaj? Sličan je deci koja sede na trgu i dovikuju jedna drugoj: ¹⁷Svirali smo vam, ali ne zaigraste. Naricali smo, ali ne zakukaste.' ¹⁸Jer, Jovan je došao i nije ni jeo ni pio, a oni kažu: 'Opsednut je demonom.' ¹⁹Došao je Sin čovečiji, koji jede i pije, a oni kažu: 'Vidi izelice i pijanice, prijatelja carinika i grešnika.' A mudrost opravdavaju njena dela."

11:16 „Sličan je deci koja sede na trgu“ Ovo je paralela sa Lk 7:31-32. Iako je Jovan Krstitelj došao kao asketa (tj. prorok iz pustinje, kao Ilija), Jevreji su ga odbacili. Isus je došao kao neko ko se lako povezuje sa ljudima iz svih društvenih slojeva, a ipak su i Njega odbacili. Ovo govori ili o nestalnosti jevrejskih vođa ili pokazuje njihove unapred prihvaćene predrasude.

11:17 „Svirali smo vam, ali ne zaigraste“ Ovaj društveni pristup govori o načinu na koji je Isus stvarao odnose sa ljudima (up. Mt 11:19). Sviranje se može koristiti za ples (Mt 11:17a) i na proslavi i na sahrani (Mt 11:17b).

▣ „Naricali smo, ali ne zakukaste“ Ovaj tmuran pristup govori o službi Jovana Krstitelja (up. Mt 11:18).

11:18 „Opsednut je demonom“ Ista ova optužba protiv Isusa je izrečena i u Mt 9:34 i 12:24 (up. Jn 7:20; 8:48-49,52; 10:20). Ovo je jedini tekst koji optužuje Jovana da je opsednut demonom. Jevreji nisu mogli poreći Jovanovu ili Isusovu moć, ali su tvrdili da je zlo izvor njihove moći i autoriteta. To je neoprostiv greh.

11:19 „Sin čovečiji“ Isus je odabrao da ovaj naziv koristi za sebe zato što nije bio obojen vojnim ili nacionalističkim implikacijama. Spajao je ljudske i božanske aspekte Hristove prirode (up. Jez 2:1; Ps 8:4; Dan 7:13). Taj spoj aspekata je postao centralna NZ istina (up. 1. Jn 4:13).

▣ „izelice i pijanice, prijatelja carinika i grešnika“ Isus se ponašao na veoma neočekivane načine. Bio je prijatelj sa ljudima koje su religijske vođe odbacivale (up. Mt 9:11; Lk 5:30; 7:34; 15:2). Ovo ispunjava Isaijina mesijanska proroštva.

Religijski legalizam i asketizam su za crkvu postali toliko ozbiljna duhovna/teološka borba da želim da navedem kratak citat iz Novog internacionalnog rečnika novozavetne teologije (*New International Dictionary of New Testament Theology*), vol. 1, str. 495.

„Posmatran u celini, međutim, asketizam u smislu odbacivanja imovine, uzdržavanja od seksualnih aktivnosti i hrane, nije nešto što se generalno zahteva u Isusovim učenjima u Evanđeljima. Ovo ne znači da se od određene osobe u konkretnoj situaciji ne očekuje odricanje (up. priča o mladom bogatom vladaru, Mt 19:21). Ali znači da ne možemo samo na osnovu takvih poglavlja (up. Mt 11:19; 9:14 i dalje; Mk. 2:18 i dalje; Lk. 5:33 i dalje) doneti zaključak o osnovnom Isusovom stavu, kao što ne možemo doneti ni zaključak o tome koja je Njegova volja za sveobuhvatnu validnost asketske etike. Odricanje se zahteva samo kada nešto postane prepreka praćenju Isusa.“

11:19

SSP

NSP

DS

DK

EC

a mudrost opravdavaju njena dela

‘Mudri’ sude pametnima

ali opravdaše mudrost deca njezina

i opravdaše premudrost deca njena

i opravdaše mudrost dela njena

Reč „mudrost“ ukazuje na Poslovice 8, gde je personifikovana. Isus je ta personifikacija. Primer za ovu sliku vidimo u Mt 12:42, gde je Isus veći od mudrosti Solomona (primetite da je On veći i od hrama, Mt 12:6, kao i od Jone, Mt 12:41). Moguće je da i Isusova upotreba reči „jaram“ u Mt 11:29 ukazuje na učenje o mudrosti.

Ovde postoje razlike u grčkim rukopisima. Njena „dela“ se pojavljuju u drevnim grčkim unicitijalnim rukopisima 8, B i W, dok se reč „deca“ koristi u Vatikanskom kodeksu B², C, D, K i L. Reč „deca“ se koristi i u Lk 7:35 i čini se da su je tu dodali prepisivači da bi se poglavlja uklopila. Reč „dela“ se može odnositi na Mt 11:2. UBS⁴ daje oznaku „B“ za „dela“ (skoro sigurno). Istu istinu izražava rečenica: „Prepoznaćete ih po njihovim plodovima.“ (up. Mt 7:16,20; 12:33). Ovo je istina za Isusa i za sve ljude. Isusova dela u Mateju 8-9 pokazuju onima koji žele da vide da je On obećan Mesija (up. Isa 29:18-19; 35:5-6; 61:1-2).

SSP: MATEJ 11:20-24

²⁰Tada Isus poče da prekoreva gradove u kojima se dogodilo najviše njegovih čuda što se nisu pokajali. ²¹Teško ti, Horazine! Teško ti, Vitsaido! Jer, da su se u Tiru i Sidonu dogodila čuda koja su se u vama dogodila, oni bi se odavno u kostreti i pepelu pokajali. ²²Ali, kažem vam: na Dan suda će biti lakše Tiru i Sidonu nego vama! ²³A ti, Kafarnaume, zar ćeš se do neba uzdići? U Podzemlje ćeš se sunovratiti! Jer, da su se u Sodomu dogodila čuda koja su se u tebi dogodila, ostao bi do dana današnjeg. ²⁴Ali, kažem vam: na Dan suda će biti lakše zemlji sodomskoj nego ti!”

11:20-24 „poče da prekoreva gradove u kojima se dogodilo najviše njegovih čuda“ Ovo pokazuje univerzalnu istinu da se mnogo traži od onih kojima je mnogo dato (up. Lk 12:48). Gradovi iz Isusovog vremena se porede sa SZ gradovima. Oni su videli Njegova čuda i čuli Njegova učenja. Nineva se pokajala zbog Joninog propovedanja, a Tir, Sidon, Sodom i Gomor nisu, a ipak su galilejski gradovi Isusovog vremena dobili mnogo veću svetlost na koju da odgovore. Oni koji imaju veću svetlost imaju i veću odgovornost!

Isusovi komentari započinju rečima „Teško ti“ (up. Mt 18:7; 23:13,15,16,23,25,27,29; 24:19; 26:24). Ovo je jedna od tri uobičajene književne forme koje su SZ proroci koristili da prenesu svoje poruke (proroštvo i obećanje, scena suda i posmrtna tužbalica ili jadikovka). Ovaj oblik predstavlja posmrtnu tužbalicu (jadikovku).

▣ **„pokajali“** Pokajanje je okretanje od greha i od sebe, negativni aspekt spasenja, dok je vera okretanje ka Bogu u Hristu, pozitivni aspekt spasenja (up. Mk 1:15; Dap 3:16, 19; 20:21). Spajanjem značenja grčke i hebrejske reči, značenje pokajanja je promena stavova koju prati promena u delima. Pokajanje je više od osećanja (up. 2. Kor 7:8-11). Ono mora dovesti do promene životnog stila. Vidite celu belešku kod Mt 4:17.

11:21,23 „Jer, da su“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIP, koja se naziva „nasuprot činjenicama“. Ona daje lažnu izjavu da bi pokazala lažnu pretpostavku koja se iz nje izvlači.

11:21 „Horazine“ Ovo pokazuje da je naše znanje o Isusu ograničeno, jer u Evanđeljima ne postoje zapisi o Isusovim čudima u ovom gradu. Moramo se setiti da su Evanđelja odabrane teološke istine koje otkrivaju Isusa odabranoj publici (tj. Jevrejima, Rimljanima, paganima), a nisu zapadna istorija (up. Jn 20:30-31).

▣ **„Vitsaido“** Postojale su dve Vitsaide. Jedna je bila u blizini Kafarnauma, a druga na mestu gde se reka Jordan ulivala u Galilejsko more.

▣ **„Jer, da su“** Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIP, vidite belešku kod Mt 11:23.

▣ **„Tiru i Sidonu“** Tir i Sidon su bili SZ tipovi grešnih, ponosnih naroda ili ljudi. Izraz iz Mt 11:23 povezuje ovo sa Isa 14:13-15 i Jez 28:12-16. U ovim stihovima se ponos kraljeva Vavilona i Tira koristi kao primer Sataninog ponosa.

▣ **„u kostreti i pepelu“** U ovom kontekstu, ovo može ukazivati na znakove pokajanja (up. Jona 3:5-8).

POSEBNA TEMA: RITUALI ŽALJENJA

11:22 Postoje nivoi i nagrade i kazne, zasnovani na količini svetlosti kojoj su slušaoci bili izloženi (up. Lk 12:47, 48; Mt 10:15). Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

11:23 „A ti, Kafarnaume, zar ćeš se do neba uzdići“ Ova gramatička konstrukcija očekuje da je odgovor „ne“. Moguće je da je ovo aluzija na Isa 14:13-14 i Jez 28:2,5-6,17, o veličini ponosa vavilonskih i tirske kraljeva.

▣ „U Podzemlje ćeš se sunovratiti“ Ovo može biti aluzija na Isa 14:15 ili Jez 26:20; 28:8; 31:14; 32:18,24. Odnosi se na svet mrtvih (up. Lk 16:23), hebrejski: *Sheol*. Po rabinima, on ima deo za pravednike koji se naziva *Paradise* i deo za pokvarene, koji se naziva *Tartarus*. Moguće je da je to istina. Moguće je da Isusove reči upućene jednom od zločinaca koji su bili razapeti sa Njim u Lk 23:43 ukazuju na deo Podzemlja za pravednike, zato što se Isus vratio na nebo tek na dan Pedesetnice. Isus je uzeo deo Podzemlja (*Sheol*) za pravednike da bude sa njim na vaskrsenju. Zato Pavle sada može reći u 2. Kor 5:8b da se nastanjujemo kod Gospoda kada se iselimo iz tela. Pazite da ne spojite koncepte Podzemlja (*Hades*) i Gehene (*Gehenna*). Oni su različiti u Novom Zavetu. Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi?

▣ „Jer, da su“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIPa, koja se naziva „nasuprot činjenicama“ (kao i Mt 11:21). Pravilan prevod bi bio „Da su se u Sodomu dogodila čuda koja su se u tebi dogodila (ali nisu), on bi ostao i do dana današnjeg (ali nije).“

11:24 „zemlji sodomskoj“ Reč „zemlja“ može biti aramejski izraz za „grad“. Savremeni arheolozi veruju da je ovaj SZ grad bio smešten na južnom delu Mrtvog mora.

SSP: MATEJ 11:25-27

²⁵U to vreme Isus reče: "Hvalim te, Oče, Gospode neba i zemlje, što si ovo sakrio od mudrih i umnih, a otkrio maloju deci. ²⁶Da, Oče, svidelo ti se da tako bude. ²⁷Moj Otac mi je sve predao, i niko, osim Oca, ne poznaje Sina. I niko ne poznaje Oca, samo Sin i oni kojima Sin hoće da ga otkrije.

11:25 U Lk 10:21 Isus izgovara ove reči nakon povratka sedamdesetorice sa misije. Setite se da Evanđelja nisu uvek hronološki niz! Vidite Gordon Fi i Daglas Stjuart, *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, str. 127-148.

▣ „Hvalim te“ Ovo je složenica koja u ovom kontekstu može označavati otvoreno javno priznanje (up. Mt 3:6; Fil 2:11) radi pohvale ili slavljenja. Isti grčki termin prevodi hebrejski termin za „hvalu“ u Septuaginti. Moguće je da na aramejskom znači „otvoreno se složiti“.

▣ „Gospode neba i zemlje“ Ovo je hebrejski idiom za fizičku tvorevinu. Potvrđuje Boga kao Stvoritelja svega. Zanimljivo je da Jovan, Jn 1:3,10; Pavle, 1. Kor 8:6, Kol 1:16; i autor poslanice Jevrejima, Jev 1:2; 2:10, tvrde da je Otac sve stvorio kroz Isusa.

▣ „sakrio od mudrih i umnih, a otkrio maloju deci“ Ovo je semitski idiom koji označava sve što svi ljudi, ne samo religijska ili svetska elita, mogu znati o Bogu. „Deca“ su novi vernici (up. Mt 18:6). Još uvek je iznenađujuće što jevrejske vođe koje su znale SZ nisu prepoznale Isusa i poverovale u Njega (up. Rim 9). Mora se ostvariti Is 50:5 da bi se posledice greha mogle poništiti (Is 6:9-10)!

11:26 „svidelo ti se da tako bude“ Ovo je hebrejski idiom koji znači „u skladu sa Božijom voljom“ (up. Lk 10:21).

11:27 „Moj Otac mi je sve predao“ Ovo je snažna potvrda Isusovog shvatanja samog sebe i osećanja jedinstvenog autoriteta kojeg je imao veoma rano u svojoj službi (up. Mt 28:18, Jn 3:35; 13:3; Ef 1:20,22, Kol 1:16-19; 2:10 i 1. Pt 3:22). Isus ima takve snažne izjave o samom sebi (tj. Jn 10:1-18; 14:1-24). On ne može biti veliki učitelj, religijski genije! On je ili utelovljeni Božiji sin ili ludak ili lažov! Ovde nema sredine! NZ je istina ili je hrišćanstvo laž (up. 1. Kor 15:12-19). Morate doneti odluku!

Ovaj stih zvuči kao Jovanovo Evanđelje (up. Jn 3:35; 10:15; 13:3; 17:2). Ista ova istina je ponovljena i u Mt 28:18.

▣ „niko ne poznaje Oca“ Naglašen termin „poznavati“, upotrebljen je dva puta i označava potpuno, celovito i lično poznavanje (tj. *epiginoskō*). Samo sin poznaje Oca (up. Jn 1:18; 17:25; 1. Jn 5:1-12).

▣ „oni kojima Sin hoće da ga otkrije“ Ovo nije dokaz da Isus odabire neke, a neke ne. Mt 11:28 pokazuje da je Bog odabravši Isusa odabrao sve ljude (up. Jn 3:16; 4:42; 1. Tim 2:4; Tit 2:11; 2. Pt 3:9; 1. Jn 2:1; 4:14). Ovo je tvrdnja da je Isus konačno otkrovenje nevidljivog, večnog Boga (up. Jn 1:1,18; Kol 1:15; Jev 1:3). On je jedini put (1) da upoznamo Oca (up. Jn 1:18; 3:11) i (2) do Oca (up. Jn 10:1-9; 14:6; Dap 4:12; 1. Tim 2:5)!

SSP: MATEJ 11:28-30

²⁸Dodite k meni, svi koji ste umorni i opterećeni, i ja ću vas odmoriti. ²⁹Uzmite moj jaram na sebe i učite od mene, jer ja sam krotkog i poniznog srca, i naći ćete odmor za svoju dušu. ³⁰Jer, moj jaram je blag i moje breme je lako."

11:28-30 Ovi stihovi se nalaze samo u Mateju. Mt 11:28 potvrđuje doktrinu opravdanja, dok 11:29 potvrđuje progresivno posvećenje.

POSEBNA TEMA: NOVOZAVETNA SVETOST/POSVEĆENJE

11:28 „Dođite k meni“ „Dođite“ je PRILOG upotrebljen kao IMPERATIV AORISTA AKTIVNI. Ukazuje na trenutni odgovor u veri na Isusa i na Njegovu radikalno novu saveznu poruku. Primetite da je naglasak na ličnom odnosu, ne samo na sadržaju doktrine ili ritualu. Ova ista istina se često ponavlja u Jovanovom Evanđelju.

▣ „**umorni**“ Ovo je AKTIVNI PARTICIP PREZENTA. Pojmovi „umorni“ i „opterećeni“ u ovom stihu opisuju težak rad. Oni su sinonimi.

▣ „**opterećeni**“ Ovo je PARTICIP PERFEKTA PASIVNOG. Ova dva termina su kulturološki povezana sa teškim obavezama rabinskog judaizma (up. Dap 15:10). Istu ovu ideju izražava i hebrejski idiom „jaram“ (up. Mt 11:29,30; Mt 23:4; Lk 11:46). Ovo se takođe metaforički koristilo za usmenu tradiciju Jevreja (Talmud), koja je postala toliki teret da je odvojila ljude od Boga umesto da ih približi Njemu. Judaizam je postao prepreka umesto da bude most!

I novi savez u Isusu ima zahteve kao i stari savez. Međutim, oni nas ne približavaju Bogu niti zbog njih postajemo prihvatljivi. Oni su prirodna posledica poznavanja Boga u Hristu. Bog i dalje želi da pravedni ljudi odražavaju Njegov karakter svetu. NZ zahteve obično opisujem kao:

1. pokajanje
2. vera
3. poslušnost
4. istrajnost

▣ „**ja ću vas odmoriti**“ Ovo je gramatička konstrukcija emfaza. Isus je rekao: „Ja sam ću vas dovesti u odmor.“ „Odmor“ se ne odnosi na stalnu neaktivnost, nego na vreme osveženja i obuke, da bismo započeli korisnu službu za Hrista. Ovaj koncept odmora je povezan sa odmorom sedmog dana iz 1. Mojs 1. Za dobru diskusiju o različitim načinima na koje je ovaj termin korišten u SZ vidite poslanicu Jevrejima, Mateja 3 i 4.

11:29 „učite“ Ovo je IMPERATIV AORISTA AKTIVNI. Etimološki je povezan sa rečju „učenici“ iz Mt 11:1. Vernicima je naređeno da uče i sazrevaju.

▣ „**ja sam krotkog i poniznog srca**“ U grčkom svetu ovo nisu bile vrline, ali Isus je na prvo mesto stavio nečiji stav. Krotkost i poniznost su postale ključne reči za novo Božije carstvo.

11:30 „moj jaram je blag i moje breme je lako“ Novi savez sadrži zadatke koje je potrebno obaviti. Vera i pokajanje u Isusovo ime su prvi korak; drugi korak su poslušnost i zrelost; a treći istrajnost. Isus je promenio teške farisejske zadatke (up. Mt 23:4; Lk 11:46) u život zahvalnosti i službe u Njegovo ime (up. 1. Jn 5:3).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto je Jovan Krstitelj sumnjao da je Isus Mesija čiji dolazak je obećan?
2. Zašto je Isus rekao da Jovan Krstitelj nije u novom Božijem carstvu?
3. Kako se Mt 11:17 primenjuje na Isusa i Jovana Krstitelja?
4. Da li će postojati različiti nivoi kazne?
5. Da li Isus poziva sve ljude da mu priđu ili samo odabrane?
6. Definiši termine „breme“ i „jaram“ u njihovom kulturološkom/religijskom okruženju.

MATEJ 12

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Kidanje klasova na Sabat 12:1-8	Isus je gospodar subote 12:1-8	Isus i zakoni o suboti 12:1-8	Pitanje o suboti 12:1-2 12:3-8	Kidanje klasova na Sabat 12:1-8
Čovek sa osušenom rukom 12:9-14	Isceljenje na Sabat 12:9-14	12:9-14	Čovek sa obogaljenom rukom 12:9-10 12:11-13a 12:13b-14	Isceljenje čoveka sa osušenom rukom 12:9-14
Odabrani sluga 12:15-21 (18-21)	Evo sluge moga 12:15-21 (18-21)	Delo isceljenja 12:15-21 (18-21)	Božiji odabrani sluga 12:15-21 (18-21)	Isus „Gospodnji sluga“ 12:15-21 (18-21)
Isus i Veelzevul 12:22-32	Podeljen dom ne može opstati 12:22-30	Izvori Isusove moći 12:22-32	Isus i Veelzevul 12:22-23 12:24 12:25-28 12:29 12:30-32	Isus i Veelzevul 12:22-24 12:25-28 12:29 12:30-32
Drvo i njegovi plodovi 12:33-37	Neoprostiv greh 12:31-32 Drvo se poznaje po svom plodu 12:33-37	12:33-37	Drvo i njegovi plodovi 12:33-35 12:36-37	Reči otkrivaju srce 12:33-37
Traženje znaka 12:38-42	Učitelji zakona i Fariseji traže znak 12:38-42	Traženje znaka 12:38-42	Traženje čuda 12:38 12:39-42	Znak proroka Jone 12:38-42
Povratak nečistog duha 12:43-45	Povratak nečistog duha 12:43-45	Povratak nečistog duha 12:43-45	Povratak zlog duha 12:43-45	Povratak nečistog duha 12:43-45
Isusova majka i braća 12:46-50	Isusova majka i braća ga zovu 12:46-50	Isusovo porodično stablo 12:46-50	Isusova majka i braća 12:46-47 12:48-50	Prava Hristova porodica 12:46-50

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnutna, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 12:1-50

A. Matej 12 opisuje sve jače protivljenje (up. Mt 11:12) jevrejskih religijskih vođa, posebno Fariseja prema Isusu zbog Njegovog kršenja usmene tradicije (tj. Talmuda). Postoji vavilonski i palestinski Talmud. Palestinski nikada nije dovršen, te je vavilonski stekao veći autoritet.

B. Matej 12 je povezan sa Mt 11:28-30, gde se usmena tradicija opisuje kao „breme“ ili „jaram“. Isusovo breme je lako i blago, ono donosi odmor, ali detaljna ceremonijalna i pravna pravila Fariseja nisu takva.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 12:1-8

¹U to vreme je Isus jedne subote prolazio kroz žitna polja. A njegovi učenici ogladneše pa počеше da kidaju *klasove* i da ih jedu. ²Kad su to fariseji videli, rekoše: "Vidi, tvoji učenici čine ono što ne sme da se čini u subotu!" ³Tada im Isus reče: "Zar niste čitali šta je učinio David kad su on i njegovi pratioci ogladneli? ⁴Ušao je u Božiji dom i jeo posvećene hlebove, iako ni on ni njegovi pratioci nisu smeli da ih jedu, nego samo sveštenici. ⁵Ili, zar niste čitali u Zakonu da subotom i sveštenici u Hramu skrnave subotu, i nisu krivi? ⁶A ja vam kažem: ovde je neko veći od Hrama. ⁷Kad biste znali šta znači: 'MILOSRĐE HOĆU, A NE ŽRTVE', ne biste osuđivali one koji nisu krivi. ⁸Jer, Sin čovečiji je gospodar subote."

12:1 „U to vreme“ Pisci Evandjelja su često koristili ovu odrednicu za vreme (i druge) kao način da pređu na sledeću temu ili događaj, ne samo kao indikator vremena (up. Mt 11:25; 12:1; Lk 10:21; 13:1; Dap 7:20; 12:1; 19:23).

▣ „Isus jedne subote prolazio kroz žitna polja“ Talmud je nalagao da se svako putovanje duže od 2 000 koraka smatra kao rad i stoga nije bilo dozvoljeno subotom. Zanimljivo je da je Isusa pratila masa ljudi u subotu, zajedno sa Farisejima i učiteljima zakona; te su i oni stoga prekršili taj zakon. Za detaljniju raspravu o poreklu i teologiji Fariseja, vidite belešku kod Mt 22:15.

Pisci Evandjelja su između svega što je Isus rekao i učinio morali odabrati određene događaje i učenja (up. Jn 20:30-31) da otkriju novi savez i Njegovu mesijansku ličnost i delovanje. Čini se kao da su ovi pisci odabrali te subotnje susrete da pokažu kako se Isus suprotstavljao i kako se odnosio prema religijskim vođama, sektama i tradicijama Talmuda. Isusova dobra vest je bila različita od legalizma i ritualizma jevrejskih tradicija (up. Mt 5:21-48).

▣ „subote“ Vidite Posebna tema: Subota (NZ) i Posebna tema: Subota (SZ)

▣ „počеше da kidaju *klasove* i da ih jedu“ Ovo je inače bilo dozvoljeno (up. 5. Mojs 23:25). Problem je bio u tome što su to radili u subotu (up. 2. Mojs 34:21). Druga sinoptička Evandjelja nam kažu da su učenici bili gladni. Tehnički, po rabinskim pravilima, oni su bili krivi za sledeće: (1) žetvu, (2) procesiranje, (3) pripremanje hrane subotom, i (4) sve to sa ceremonijalno nečistim rukama.

12:3 „Zar niste čitali šta je učinio David kad su on i njegovi pratioci ogladneli“ Način na koji Isus ovo formuliše potvrđuje inspirisanost SZ (up. Mt 5;17-19). Za istorijski događaj vidite 1. Sam 21:1 i dalje.

12:4 „Božiji dom“ Matej 12:4 je istorijska aluzija na tabernakl (up. Izlazak 25-30) iz Davidovih mlađih dana. Ali takođe se sigurno odnosi i na kasniji hram kojeg je izgradio Solomon (up. Mt 12:6). Gospod je simbolički boravio između dva heruvima nad Kovčegom svedočanstva. Postanak 1 može biti Gospodnji kosmički hram. Vidite Džon L. Volton (John L. Walton), *Izgubljeni svet Postanka 1 (The Lost World of Genesis One)*.

Ovo se odnosi na „Hleb prisustva“ ili „žrtveni hleb“, postavljan na svetište u tabernaklu, a kasnije u hramu (svaki težine preko 5 kilograma). Čini se da je to simbol za ono što gospod pruža i obezbeđuje svojim ljudima, a ne hrana za Gospoda! Bio je beskvasni, što ga povezuje sa Izlaskom (up. Post 15:12-21). Korišten je kao nedeljna hrana samo za sveštenike (up. Lev 24:5-9; 2. Mojs 25:30). Jednom nedeljno je stavljano novih dvanaest vekni. Međutim, pod posebnim uslovima iz 1. Sam 21, Davidu je bilo dozvoljeno da ih jede.

12:5 „i sveštenici u Hramu skrnave subotu, i nisu krivi“ Subota je bila radni dan za sveštenike (up. Br 28:9-10). Doslovan prevod GLAGOLA „skrnaviti“ je „odnositi se prema nečemu kao da je obično“. Upotrebljen je samo ovde i u Dap 24:6. ZAMENIČNI oblik je u 1. Tim 1:9.

12:6 „A ja vam kažem: ovde je neko veći od Hrama“ Neki rukopisi koriste MUŠKI ROD umesto reči „neko“ (up. NKJV. Srpski prevod DK – „onaj“), ali najpotvrđenije drevno tumačenje je NEUTRALNO, „nešto“ (up. NASB, NRSV, TEV, JB).

Srpski prevod DS – „nešto“). Čini se da se ovo odnosi na Božije carstvo, kao skrivena referenca o Mesiji (up. Mt 12:28, 41-42). Ova izjava je sigurno iznenadila te Jevreje.

Isus je veći od:

1. hrama, Mt 12:6
2. Jone, Mt 12:41
3. Solomona, Mt 12:42
4. Jakova, Jn 4:12
5. Jovana Krstitelja, Jn 5:36
6. Avraama, Jn 8:53
7. Svetih spisa, Mt 5:21-48; Mk 7:18-19

12:7 „Kad biste znali šta znači“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIP, koja se naziva „nasuprot činjenicama“. Njeno značenje je „Da ste znali (ali niste znali), ne biste osuđivali one koji nisu krivi (ali jeste osuđivali).“

▣ **„Milosrđe hoću, a ne žrtve“** Ovo je citat iz Os 6:6. To je primer propovedanja osmovekovnih proroka koji je naglašavao stav, a ne rituale. (up. Mih 6:6-8).

Da bih pojasnio ovo teološko pitanje navešću svoj komentar za Os 6:6.

„Jer, privrženost mi je mila, a ne žrtve.“ Bog gleda srce! Motiv je ključan (up. Jer 9:24)! Ovo je jedno od ključnih teoloških poglavlja u knjizi (up. Os 8:7; 11:12). „Privrženost“ je ista kao i u Os 6:4, ali ovde je to prava savezna ljubav/privrženost. Isus je koristio ovaj koncept u svom razgovoru sa Farisejima u Mt 9:13; 12:7. Ovo ne ukazuje na to da Bog želi da oni prestanu da prinose žrtve, nego da paze da imaju pravi motiv (up. 1. Sam 15:22; Isa 1:11-13; Jer 7:21-23; Amos 5:21-24; Mih 6:6-8). Za dobru diskusiju vidite *Teške biblijske izreke (Hard Sayings of the Bible)*, str. 207-208, 294-295. Žrtveni sistem je bio način da se pokaže ozbiljnost greha i Božija spremnost da prihvati grešnike u zajednicu sa sobom. Međutim, kada je on pretvoren u ritual bez pokajanja i vere, postao je farsa, prepreka stvarnom interpersonalnom odnosu sa Bogom.

12:8 „Sin čovečiji je gospodar subote“ Ovo je sigurno bio snažan šok za Jevreje za koje je obrezanje i poštovanje subote bilo neupitno (up. Mk 2:27). Isus ilustruje ovu istinu svojom reinterpretacijom Mojsija (up. Mt 5:20-48). Kada ljudi svoju najvišu odanost posvete bilo čemu ili bilo kome umesto samom Bogu (ili Njegovom Mesiji), oni postaju idolopoklonici. Za naziv „Sin čovečiji“ vidite belešku kod Mt 8:20.

SSP: MATEJ 12:9-14

⁹Potom ode odande i ude u njihovu sinagogu. ¹⁰A onde je bio jedan čovek sa osušenom rukom. Oni upitaše Isusa s namerom da ga optuže: "Da li se subotom sme lečiti?" ¹¹A on im reče: "Ko od vas neće uhvatiti i izvaditi svoju jedinu ovcu ako ona u subotu upadne u jamu? ¹²A koliko je čovek vredniji od ovce! Zato se subotom sme činiti dobro." ¹³Onda reče onom čoveku: "Ispruži ruku." I čovek je ispruži, i ona mu postade zdrava kao i druga. ¹⁴A fariseji izadoše pa se dogovoriše kako da ga ubiju.

12:10 „Da li se subotom sme lečiti“ SZ ne odgovara na ovo pitanje, ali je beskompromisno poštovanje subote postalo deo usmene tradicije po kojoj su stari rabini tumačili SZ tekstove (tj. lečenje je subotom bilo dozvoljeno samo u slučaju spašavanja života). Fokus je bio na ljudskim pravilima (up. Isa 29:13), ne na ljudskim potrebama!

▣ **„A onde je bio jedan čovek sa osušenom rukom“** Iz apokrifnog „Jevrejskog Evandjelja“ saznajemo za tradicionalno verovanje da je ovaj čovek bio zidar i da se njegova desna ruka osušila. On zato nije mogao da radi.

12:11 „ovcu“ Ovo je jedan od mnogih primera gde usmena tradicija postaje teret umesto radosti. Ovce su postale vrednije od ljudi (up. Mt 12:12).

▣ **„ako“** Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIP, koja ukazuje na potencijalnu akciju.

12:12 Isus koristi format pitanje/odgovor u razgovoru sa svojim izazivačima (up. Mt 9:5; 12:12; 21:25; čak i sa učenicima, Mk 8:17-18).

12:14 „fariseji izadoše pa se dogovoriše“ Na osnovu Mk 3:6 saznajemo da je dogovor bio između Irodovaca i Fariseja, koji su tradicionalno bili neprijatelji (politički i religijski).

▣ **„kako da ga ubiju“** Ove vođe su verovala da brane Gospoda! Neverovatno je da ove religijske vođe nisu videle nikakav nesklad između ubistva sa predumišljajem i Isusovog navodnog kršenja rituala i Sabata (up. Mt 26:4; Lk 6:11; Jn 11:53).

SSP: MATEJ 12:15-21

¹⁵Ali, Isus za *to* sazna pa se skloni odande. Za njim podoše mnogi i on ih sve izleči, ¹⁶opominjući ih da ne razglase ko je ¹⁷- da se ispuni ono što je rečeno preko proroka Isaije: ¹⁸"EVO SLUGE MOGA, KOGA SAM IZABRAO, LJUBLJENOG MOGA, MILJENIKA MOJE DUŠE! STAVIĆU SVOGA DUHA NA NJEGA I ON ĆE NARODIMA OBJAVITI PRAVDU. ¹⁹NEĆE SE PREPIRATI NI VIKATI, NITI ĆE MU KO GLAS ČUTI NA ULICAMA. ²⁰TRSKU ZGNJEČENU NEĆE SLOMITI, NI UGASITI FITILJ KOJI TINJA DOK PRAVDU NE DOVEDE DO POBEDE. ²¹U NJEGOVO IME NARODI ĆE SE UZDATI."

12:15 „to sazna“ Teško je utvrditi izvor Isusovog znanja.

1. čuo je
2. poznaje ljudsko srce
3. Duh ga je obavestio

Ne možemo odgovoriti na ovo pitanje zato što je Isus jedinstveni spoj ljudske i božanske prirode (tj. inkarnacija).

▣ **„ih sve izleči“** Ovaj izraz sadrži toliku snagu, saosećanje i ispunjenje SZ proroštva. Isus je brinuo o ljudima, svim ljudima. Moramo upamtiti da fizičko isceljenje, čak ni egzorcizam, ne podrazumevaju automatsku duhovnu obnovu ili spasenje.

Stihovi koji govore o Isusovoj službi lečenja izražavaju njen opseg na različite načine.

1. nekada kažu „sve“ (up. Mt 8:16; 12:15; Lk 4:40; Dap 10:38)
2. nekada kažu „svaku bolest“, a ne „sve“ (up. Mt 4:23; 9:23)
3. nekada kažu „mnoge“, a ne „sve“ (up. Mk 1:34; 3:10; Lk 7:21)
4. često samo ukazuju na to da je On iscelio sve (up. Mt 14:14; 15:30; 19:2; 21:14)

12:16 „opominjući ih da ne razglase ko je“ Ovo se odnosi na mesijansku tajnu (posebno na Markovo Evanđelje). Isus je tražio od ljudi da ne šire Njegova čuda, nego da šire Njegovu poruku koja je još uvek bila u procesu. Evanđelje još nije bilo završeno. Ta mesijanska tajna je zajednička tema svim sinoptičkim Evanđeljima (up. Mt 8:4; 9:30; 17:9; Mk 1:44; 3:12; 5:43; 7:36; 8:30; 9:9; Lk 4:41; 8:56; 9:21). Isus nije želeo da bude poznat kao samo još jedan putujući iscelitelj!

12:17 „proroka Isaije“ Matej 12:18-21 je citat iz Isa 42:1 i dalje. Nije doslovan citat mazoretskog hebrejskog teksta ili grčke Septuaginte. Jasno pokazuje Isusovu mesijansku svest.

12:18-21 Ovo je citat iz Isa 42:1-4 (ali ne LXX), prve od sluginih pesama iz Isaije.

Primitite karakteristike budućeg Mesije koje Isus ima.

1. pozvan
 - a. sluge moga (Gospodnjeg)
 - b. koga sam izabrao
 - c. ljubljenog moga
 - d. miljenika moje duše (Gospodnje)
2. Gospodnji Duh je na Njemu
3. objavljuje pravdu paganima
4. lične osobine
 - a. neće se prepirati
 - b. ni vikati
 - c. niti će mu ko glas čuti na ulicama
5. lična dela
 - a. trsku zgnječenu neće slomiti,
 - b. ni ugasiti fitilj koji tinja
 - c. dok pravdu ne dovede do pobede
 - d. u njegovo ime narodi će se uzdati

12:18 „sluge moga“ Ovo je poseban počasni naziv (up. Dap 3:13) korišten za Mojsija, Isusa Navina i Davida u SZ. Zbog posebnih pesama u Isa 42:1-9; 49:1-7; 50:4-11; 52:13-53:12, koje su nazvane „slugine pesme“, zadobio je mesijanske konotacije. Ovaj mesijanski element dostiže vrhunac u Isa 52:13-53:12, „sluga koji strada“. U Isusovo vreme, Jevreji nisu očekivali Mesiju koji strada nego natprirodno obdarenog, vojnog Mesiju. Ovo objašnjava zašto jevrejske vođe nisu prihvatile Isusovu poruku (čak je ni Jovan Krstitelj nije razumeo, up. Mt 11:3).

Jevreji su oduvek smatrali da se te slugine pesme odnose na izraelski narod i to je sigurno istina (up. Isa 41:8; 42:1,19; 43:10; 49:3-6). Međutim, one su individualizovane u jednom idealnom pravednom Izraelcu (up. Isa 52:14 (LXX), 15 (LXX); 53:1-12). Izrael nije uspeo (up. Isa 42:19; 53:8) da izvrši svoj misijski zadatak u svetu (up. Post 12:3; 2. Mojs 19:5-6) zato što je stalno kršio savez sa Mojsijem (up. 3. Mojs 26; 5. Mojs 27-28). Stoga, umesto blagoslova, sve što je svet video je Božija osuda. Dakle, sam Gospod je morao započeti novi savez koji je zasnovan na Njegovim delima i odanosti (up. Jez 36:22-38).

▣ „**ljubljenog moga, miljenika moje duše**“ Ovaj izraz se koristi i na Isusovom krštenju i preobraženju (up. Mt 3:17; 17:5). Otac je bio zadovoljan Sinovljevom službom. Ovaj naziv spaja carsko isticanje iz Psalma 2 i slugu koji strada iz Isaije 40-53. Upotreba „duše“ da se opiše Bog je metafora koja pokazuje da je On živo biće (up. Jev 10:38). Opisivanje Boga ljudskim pojmovima se naziva antropomorfizam. Vidite Posebna tema: Bog opisan kao čovek (antropomorfizam).

▣ „**Staviću svoga Duha na njega**“ Da li vidite tri ličnosti Trojstva (vidite Posebna tema: Trojstvo) u citatu iz Isa 42:1? Isus i Duh su u međusobnom teološkom odnosu. Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: ISUS I DUH

12:18,21 „on će narodima objaviti pravdu... U njegovo ime narodi će se uzdati“ Izjava da je Carstvo otvoreno za neznabošce je Jevrejima bila šokantna (up. Is 2:1-4; 45:22; 49:6; 60:3; 66:18,23; vidite Pavlovu izjavu u Ef 2:11-3:13).

12:19 „Neće se prepirati ni vikati“ Ovo je opis načina Isusove službe pred vođama Palestine (up. Isa 53:7) kao što su Pilat i Irod.

12:20 „Trsku zgnječenu neće slomiti, ni ugasiti fitilj koji tinja dok pravdu ne dovede do pobeđe“ Ovo može značiti (1) Isus je blag prema grešnicima ili (2) Isusovo carstvo izgleda tako slabo i malo, a ipak će ono ispuniti zemlju radošću (up. Mt 13:31-32).

12:21 „U njegovo ime“ Vidite Posebna tema: Gospodnje ime (NZ).

▣ „**uzdati**“ Iznenađujuće je da je ovo jedini put da se reč „uzdati“ pojavljuje u Mateju, a čak i ovde je upotrebljena kao SZ citat iz Isa 42:4. U Luki se pojavljuje tri puta (up. Lk 6:34; 23:8; 24:21). Ona je postala eshatološki znak u Pavlovim tekstovima i on je koristi devetnaest puta.

POSEBNA TEMA: NADA

SSP: MATEJ 12:22-24

²²Onda mu doneše jednog demonom opsednutog čoveka, slepog i nemog, i on ga izleči pa nemi čovek progovori i progleda. ²³A sav narod se zadivi, govoreći: "Da ovo možda nije Sin Davidov?" ²⁴Kad su fariseji to čuli, rekoše: "Ovaj isteruje demone samo pomoću Veelzevula, demonskog vladara!"

12:22 Ovo je bio jedan od mesijanskih znakova (up. Isa 29:18; 35:5; 42:7,16; Mt 9:27-31; 12:22; 15:30; 21:14). Samom Izraelu je bila potrebna ta služba isceljivanja (up. Isa 6:9-10 i 42:18-22). Oni su odbili da vide taj znak!

12:23 „Da ovo možda nije Sin Davidov“ Na grčkom se očekuje da je odgovor na ovo pitanje „ne“, ali uz mogućnost da to ipak jeste tačno. Izraz „Sin Davidov“ bio je naziv za Mesiju iz 2. Sam 7. Matej ga često koristi (up. Mt 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30-31; 21:9,15; 22:42; takođe vidite Otk 3:7; 5:5; 22:16).

12:24 „Kad su fariseji to čuli, rekoše“ Ovo je suština neoprostivog greha, pripisivanje Božijeg dela Satani i nazivanje onoga što je istinito lažnim i onoga što je svetlost tamom. Fariseji nisu mogli poreći Isusove zadivljujuće moći, te su ih pripisali natprirodnim moćima Zlog (up. Mt 9:32-34; Mk 3:22-30, Lk 11:14-26).

▣ „**Veelzevula**“ Ovo se odnosi na ime *Ba'al* (hanaanski muški bog plodnosti) i grad *Zebub* (up. 2 Car 1). Jevreji su delimično promenili ime u *Ba'al Zebula*, što je značilo „gospodar izmeta“ ili „gospodar muva“. Ova reč se različito piše u drevnim tekstovima. Latinska Vulgata i Pešita koriste *Zebul*, dok grčki rukopisi koriste termin *Zebub*. To je naziv za Satanu. U kasnijem judaizmu, *Zebul* je vrhovni demon.

SSP: MATEJ 12:25-30

²⁵Ali, Isus je znao šta misle pa im reče: "Opusteće svako carstvo koje je protiv sebe podeljeno, i neće opstati nijedan grad ili dom koji je protiv sebe podeljen. ²⁶Pa ako Satana isteruje Satanu, onda je on protiv sebe podeljen. Kako će,

dakle, opstati njegovo carstvo? ²⁷I ako ja isterujem demone pomoću Veelvula, pomoću koga *ih* isteruju vaši sinovi? Zato će vam oni biti sudije. ²⁸Ali, ako ja demone isterujem pomoću Božijeg Duha, onda vam je došlo Božije carstvo. ²⁹Ili, kako može neko da uđe u kuću jakog čoveka i odnese mu imovinu ako ga prvo ne veže? Tek tada će moći da mu opljačka kuću. ³⁰Ko nije sa mnom - protiv mene je. I ko sa mnom ne skuplja - rasipa.“

12:25-32 Isus koristi logički, analitički argument da pokaže besmislenost farisejskog stava (up. Mk 3:23-27; Lk 11:17-22). Koristi četiri primera: (1) Mt 12:25; (2) Mt 12:27; (3) Mt 12:28; i (4) Mt 12:29. Ovo je niz KONDICIONALNIH REČENICA PRVOG TIPRA, za koje se obično pretpostavlja da su tačne iz perspektive autora ili za njegovu svrhu, ali su ovde one netačne (Mt 12:26 i 27). Ipak, KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPRA u Mt 12:28 jeste istinita! Kontekst, kontekst, kontekst!

12:25 „znao šta misle“ Nije sigurno da li je Isus koristio svoju natprirodnu moć da pročita misli ljudi ili ih je video dok su pričali i čuo njihove komentare (up. Mt 9:4). Vidite belešku kod Mt 12:1.

▣ „Isus“ Najstariji grčki rukopis izostavlja ime (tj. P²¹, s, B, D i neki drevni latinski, sirijski i koptski prevodi).

12:27

SSP	pomoću koga <i>ih</i> isteruju vaši sinovi
NSP	zašto onda vaši sinovi ne izgone onako kako treba
DS	sinovi vaši čijom pomoću teraju
DK	sinovi vaši čijom pomoću izgone
EC	čijom pomoću izgone vaši sinovi

Jevreji (tj. „vaši sinovi“) sprovode egzorcizam kroz magične formule i zakletve (up. Mk 9:38; Dap 19:13). Izgleda da se neobičan zapis iz Mt 12:43-45 odnosi na jevrejski egzorcizam koji isteruje demone, ali ne stavlja veru u Boga na njihovo mesto, te ostavlja duhovni vakum.

12:28 „ako... onda je došlo do vas carstvo Božije“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPRA, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Ovo je još jedna skrivena mesijanska referenca. Takođe je veoma neobično što Matej koristi izraz „Božije carstvo“, koji se obično nalazi kod Marka i Luke. Matej najčešće koristi izraz „nebesko carstvo“. Postoje samo četiri izuzetka: (1) ovo poglavlje; (2) Mt 19:24; (3) Mt 21:31; i (4) Mt 21:43. Isus je tvrdio da isterivanje demona pokazuje Njegove mesijanske moći i dokazuje dolazak novog doba Duha! Vidite dobru kratku diskusiju o „ostvarenoj eshatologiji“ kod F. F. Brusa, *Odgovori na pitanja*, str. 198. Vidite Posebna tema: Božije Carstvo.

12:29 Ovaj stih se često koristi da podrži savremenu praksu isterivanja Satane na službama slavljenja. Ali u kontekstu vidimo da ovo nije tekst „obećanja“ kojeg treba koristiti za grupni egzorcizam. Vernicima nije data vlast da vezuju Satanu (tj. „jakog čoveka“). Čak ni arhanđeo Mihailo ne izgovara optužbu protiv Satane (up. Juda 9). Apostolima i sedamdesetorici je data moć egzorcizma nad demonima (up. Mt 10:1; Lk 10:17-20). Međutim, to nikada nije deo darova Duha za crkvu. Paralela za ovu priču se nalazi u Mk 3:22-27 i Lk 11:21-23.

12:30 „Ko nije sa mnom, protiv mene je“ Mora se doneti jasna i radikalna odluka (up. Mk 9:40; Lk 9:49, 50; 11:23). Isus započinje novo doba, čovečanstvo mora odgovoriti. I ukoliko ne odgovorimo, doneli smo odluku!

SSP: MATEJ 12:31-32

³¹Zato vam kažem: biće oprošten ljudima svaki greh i hula, ali im neće biti oproštena hula na Duha. ³²I ako neko kaže nešto protiv Sina čovečijega, biće mu oprošteno. Ali, ako kaže protiv Svetoga Duha, neće mu biti oprošteno ni na ovom svetu ni u budućem.

12:31-32 Ova referenca o huli protiv Duha se često naziva „neoprostiv greh“. Iz paralele u Mk 3:28 jasno je da se u ovom kontekstu „Sin čovečiji“ ne odnosi na Isusa nego je taj hebrejski idiom upotrebljen u opštem smislu da označi sinove ljudi ili čovečanstvo. To je podržano i poređenjem sa Mt 12:31 i 32. Ovaj greh nije greh neznanja nego greh svesnog odbacivanja Boga i Njegove istine u prisustvu velike svetlosti. Mnogi ljudi brinu da li su oni počinili taj greh. Ljudi koji žele da poznaju Boga ili se boje da nisu počinili taj greh, oni ga nisu počinili! Ovaj greh je trajno odbacivanje Isusa u prisustvu velike svetlosti do tačke duhovne odumrlosti. Ovo je slično sa Jev 6:4-6 i 10:26-31.

POSEBNA TEMA: LIČNOST DUHA

▣ „ni na ovom svetu ni u budućem“

POSEBNA TEMA: OVO DOBA I BUDUĆE DOBA

SSP: MATEJ 12:33-37

³³Uzgajite dobro drvo pa će mu i plod biti dobar; ili, uzgajite rdavo drvo pa će mu i plod biti rdav - jer drvo se poznaje po svom plodu. ³⁴Zmijski porode! Kako možete, kad ste zli, da govorite bilo šta dobro? Jer, usta govore ono čega je srce prepuno. ³⁵Dobar čovek iz dobre riznice iznosi dobro, a zao čovek iz zle riznice iznosi zlo. ³⁶Ali, kažem vam: ljudi će za svaku nekorisnu reč koju izgovore odgovarati na Dan suda. ³⁷Jer, na osnovu svojih reči ćeš biti opravdan i na osnovu svojih reči osuđen.

12:33 „drvo se poznaje po svom plodu“ Ono što osoba radi, kao i ono što osoba govori, otkriva ko je ona stvarno. Vidite belešku kod Mt 7:16.

12:34 „Zmijski porode“ Isus koristi najstrožije izraze za religijske vođe svog vremena. U ovom smislu On sledi propovedanje Jovana Krstitelja (up. Mt 3:7). Moguće je da je zmijski iz Postanka 3 izvor za ovu metaforu (up. Otk 12:9; 20:2).

▣ „usta govore ono čega je srce prepuno“ Ono što prlja osobu nije ono što ulazi u nju, nego ono što izlazi iz nje (up. Mk 7:17-23). Ljudi se otkrivaju onim što govore. Govor je deo Božije slike. Govor otkriva srce (up. Mt 7:16,20; Lk 6:44; Jak 3:12). Vidite Posebna tema: Ljudski govor.

12:35 „riznice“ Odnosi se na unutrašnje biće osobe (up. Lk 6:45).

12:36 „odgovarati na Dan suda“ Isus je često govorio o sudu i njegovim večnim posledicama (up. Matej 7; 25). Ovo se odnosi na one koji su odbacili Isusa. Njihovi životi, prioriteti i reči odražavaju njihove duhovne izbore (up. Mt 12:37).

12:37 Vidite Posebna tema: Ljudski govor.

SSP: MATEJ 12:38-42

³⁸Tada mu rekoše neki učitelji zakona i fariseji: "Učitelju, želimo da nam pokažeš znak." ³⁹A on im odgovori: "Zao i preljubnički naraštaj traži znak, ali nikakav znak mu neće biti dat, osim znaka proroka Jone. ⁴⁰Jer, kao što je JONA TRI DANA I TRI NOĆI BIO U UTROBI MORSKE NEMANI, tako će i Sin čovečiji tri dana i tri noći biti u srcu zemlje. ⁴¹Ninevljani će na Sudu ustati sa ovim naraštajem i osudiće ga jer su se pokajali posle Jonine propovedi. A ovde je neko veći od Jone. ⁴²Kraljica Juga će na Sudu ustati sa ovim naraštajem i osudiće ga jer je s kraja zemlje došla da čuje Solomonovu mudrost. A ovde je neko veći od Solomona."

12:38 „učitelji zakona“ Vidite Posebna tema: Učitelji zakona

▣ „želimo da nam pokažeš znak“ Oni su čuli Isusovo učenje i videli su da On isceljuje i isteruje duhove, ali su želeli neki konačan znak koji bi ih ubedio da mu poveruju. Ovo je isto iskušenje kao i u Mt 4:5-7 na koje Isus nije hteo da pristane. Međutim, u stvarnosti, On im je dao toliko znakova, ali oni nisu hteli ili nisu mogli da ih vide (tj. Isa 6:9-10)!

12:39 „preljubnički“ Preljuba je postala metafora za duhovnu nevernost (up. Lev 20:5; Br 25:1; Os 1:2; 4:10,18; 5:3; Mt 16:4; Mk 8:38; Jak 4:4).

▣ „znaka proroka Jone“ Kao što je Jona proveo tri dana u velikoj ribi, Isus je tri dana proveo u grobu (*Had*). Moramo se setiti da je to tri dana po jevrejskom računanju, ne tri dvadesetčetvoročasovna perioda. Bilo koji deo dana, koji je za njih trajao od večeri do večeri (up. 1. Mojs 1), smatran je za ceo dan.

Isusove reči o Joni snažno potvrđuju istorijsku tačnost knjige o Joni. Upravo iskustvo sa velikom ribom je upotrebljeno kao analogija (up. Mt 16:4).

12:40 „tri noći“ Vidite belešku kod Mt 16:21.

▣ „u srcu zemlje“ Ovo se odnosi na spuštanje u *Had* (up. Mt 11:23), svet mrtvih, grob ili metaforički dom nerođene dece (up. Ps 139:15-16). Ovo je fenomenološki jezik: jezik opservacije i običnog ljudskog opisa. Jevreji su, kao i mi, sahranjivali svoje mrtve; stoga, oni „žive“ u zemlji. Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi?

Njegovi tadašnji slušaoci nisu mogli shvatiti Njegove reči sve do Njegovog vaskrsenja. Matej struktuirao Isusove izjave u odnosu na svoje teološke ciljeve, ne kao hronološki niz (up. deo Mt 7:21-23, takođe je mogao biti shvaćen tek znatno kasnije).

12:41 „Ninevljani“ Ovo se takođe odnosi na Mt 11:20-24, kao i Mt 12:42. Nineva se pokajala posle Jonine propovedi i stoga je pošteđena gneva Božije osude. Ovo takođe ukazuje na to da su Ninevljani iz Joninog vremena i dalje živi u životu posle smrti.

▣ „**pokajali**“ Vidite Posebna tema: Pokajanje u Starom Zavetu i vidite belešku kod Mt 4:17.

12:42 „Kraljica Juga“ Ovo je način da se opiše kraljica od Sabe (up. 1. Car 10:1-15), koja je još uvek živa i doći će da svedoči na kraju vremena.

▣ „**ovde je neko veći od Solomona**“ Ovo je druga mesijanska tvrdnja. Otkriva Isusovo shvatanje samog sebe. On je sebe video kao većeg od najmudrijeg čoveka drevnog Istoka (up. 1. Car 3:12; 4:19-34). Vidite celu belešku kod Mt 12:6.

SSP: MATEJ 12:43-45

⁴³Kad iz čoveka izađe nečist duh, luta bezvodnim mestima tražeći počinka, ali ga ne nalazi. ⁴⁴Tada kaže: 'Vratiću se u kuću iz koje sam izašao.' I vrati se i nađe kuću praznu, pometenu i sređenu. ⁴⁵Onda ode i dovede sedam drugih duhova, gorih od sebe, pa uđu i nastane se onde. Tako je na kraju tom čoveku gore nego pre. Isto će biti i sa ovim zlim naraštajem.

12:43 „nečist duh“ Vidite Posebna tema: Demonski (nečisti duhovi) u NZ.

▣ „**bezvodnim mestima**“ U SZ je pustinja bila mesto koje su opsedali demoni (tj. Azazel u 3. Mojs 16 i pustinjske životinje u Isa 13:21; 34:14).

12:44-45 Ovo poglavlje ima tri moguća značenja.

1. jevrejski egzorcisti su sproveli egzorcizme bez lične vere te su se demonski duhovi vraćali
2. ovo je aluzija na izraelski narod u smislu da oni jesu odbacili idolopokloničko slavljenje, ali nisu na njegovo mesto stavili odnos sa Gospodom u veri
3. odnosi se na propovedi Jovana Krstitelja, za kojeg su prihvatili da ga je poslao Bog, ali su odbacili Isusa

Poslednje stanje je daleko teže od neposrednog problema (up. 2. Pt 2:20-22).

SSP: MATEJ 12:46-50

⁴⁶Dok je Isus još govorio narodu, njegova majka i braća stajali su napolju želeći da s njim govore. ⁴⁷Neko mu reče: "Eno tvoja majka i braća stoje napolju i žele da govore sa tobom." ⁴⁸A Isus reče onome koji mu je to rekao: "Ko je moja majka i ko su moja braća?" ⁴⁹Onda pokaza rukom na svoje učenike, pa reče: "Evo moje majke i moje braće." ⁵⁰Jer, ko god izvršava volju moga Oca, koji je na nebesima, taj je moj brat, i sestra, i majka."

12:46 „njegova majka i braća stajali su napolju“ Čini se da su oni mislili da Isus previše radi ili da postaje previše netradicionalan (up. Mk 3:20-21).

12:47 Ovaj stih nije naveden u grčkim rukopisima α , B i L, niti u nekim starim latinskim, sirijskim i koptskim prevodima. Naveden je u rukopisima κ^c , C i D, Vulgati i Diatesaronu. Takođe se nalazi u Mk 3:32 i Lk 8:20. Čini se da su ga prepisivači dodali da bi napravili tri paralele. Naveden je u prevodima NASB, NKJV, NRSV i TEV (i u svim korištenim srpskim prevodima). Odbor Ujedinjenog biblijskog društva za četvrto izdanje grčkog Novog Zaveta smatra da je on nenamerno izostavljen iz teksta zbog previda (*homoloteleuton*) zbog dve slične reči („govore“) u grčkom tekstu i na kraju Mt 12:46 i 47. Ovaj stih je nužan da bi paragraf imao smisla.

12:50 „ko god izvršava volju moga Oca“ Božija volja je da se pokajemo i poverujemo u Njega kojeg je On poslao (up. Jn 6:39-40). Nakon što smo spaseni, Božija volja je da svaki vernik bude nalik Hristu, (up. Rim 8:28-29; Gal 4:19). Vidite Posebna tema: Božija volja (thelēma).

Rečnik NIDOTTE, vol. 1, str. 488, daje dobar navod o Isusovom pozivu za učenike.

1. bezuslovno žrtvovanje celokupnog života (up. Mt 10:37; Lk 9:59-62; 14:26-27)
2. bezuslovno žrtvovanje života jedne osobe za celokupan život (up. Mt 16:24-25; Jn 11:16)
3. veza sa Isusom i nužno vršenje Božije volje (up. Mt 12:46-50; Mk 3:31-35)

Isusov poziv da ga sledimo je radikaln poziv na nesebičnost koja pokazuje da su posledice Pada preokrenute! Ovo je doživotan poziv koji uključuje ceo život!

▣ „**koji je na nebesima**“ Ovo je česta tema u Mateju (up. Mt 5:16,45; 6:1,9; 7:11,21; 10:32-33; 12:50).

▣ „**taj je moj brat, i sestra, i majka**“ Vera u Hrista je jača od zemaljskih porodičnih veza (paralela u Mk 3:31-35). Hrišćanstvo je porodica koja se zasniva na Božijem očinstvu i Isusovom bratstvu (up. Rim 8:15-17).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto Isus potvrđuje starozavetni zakon u Mateju 5:17-21 a ipak tako oštro odbacuje usmenu jevrejsku tradiciju?
2. Da li Isus u Mateju 12 tvrdi da je On Mesija?
3. Da li je Isus činio čuda da bi se suprotstavio Farisejima ili kao reakciju na njih?
4. Kako Isaija 42:1-4 opisuje Mesijinu službu?
5. Definišite/objasnite zašto Fariseji za Isusa kažu da je Veelzevul.
6. Šta je Had i gde je on?
7. Objasnite priču iz Mt 12:43-45.

MATEJ 13

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Priča o sejaču 13:1-9	Priča o sejaču 13:1-9	Poučavanje pričama 13:1-9	Priča o sejaču 13:1-3a 13:3b-9	Uvod 13:1-3a Priča o sejaču 13:3b-9
Svrha priča 13:10-17 (14b-15)	Svrha priča 13:10-17 (14b-15)	 13:10-17 (14b-15)	Svrha priča 13:10 13:11-15 (14b-15) 13:16-17	Zašto Isus priča priče 13:10-15 (14b-15) 13:16-17
Objašnjenje priče o sejaču 13:18-23	Objašnjenje priče o sejaču 13:18-23	13:18-23	Isus daje objašnjenje priče o sejaču 13:18-23	Objašnjenje priče o sejaču 13:18-23
Priča o kukolju u pšenici 13:24-30	Priča o pšenici i kukolju 13:24-20	Kukolj u pšenici 13:24-30	Priča o kukolju 13:24-30	Priča o kukolju 13:24-30
Priče o zrnu gorušice i o kvascu 13:31-32	Priča o zrnu gorušice 13:31-32	Zrno gorušice 13:31-32	Priča o zrnu gorušice 13:31-32	Priča o zrnu gorušice 13:31-32
13:33	Priča o kvascu 13:33	Kvasac 13:33	Priča o kvascu 13:33	Priča o kvascu 13:33
Upotreba priča 13:34-35 (35b)	Proroštvo i priče 13:34-35 (35b)	 13:34-35 (35b)	Isusova upotreba priča 13:34-35 (35b)	Ljudi uče samo iz priča 13:34-35 (35b)
Objašnjene priče o semenu 13:36-43	Objašnjena priča o kukolju 13:36-43	 13:36-43	Isus objašnjava priču o semenu 13:36 13:37-43	Objašnjena priča o kukolju 13:36-43
Tri priče 13:44	Priča o sakrivenom blagu 13:44	Sakriveno blago 13:44	Priča o sakrivenom blagu 13:44	Priča o blagu i o biseru 13:44
 13:45-46	Priča o skupocenom biseru 13:45-46	Skupoceni biser 13:45-46	Priča o biseru 13:45-46	 13:45-46
 13:47-50	Priča o mreži 13:47-52	Mreža 13:47-50	Priča o mreži 13:47-50	Priča o mreži 13:47-50
 13:51-42	 13:47-52	 13:51-53	 13:51a 13:51b 13:52	Zaključak 13:51-52
Nazaret odbacuje Isusa 13:53-58	Isus je odbačen u Nazaretu 13:53-58	Odbacivanje u domu 13:54-58	Isus je odbačen u Nazaretu 13:53-57a 13:57b-58	Poseta Nazaretu 13:53-58

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteti u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 13:1-58

A. Razumevanje priča je tada bilo, a i sada jeste, povezano sa prethodnom posvećenošću u veri. Čak ni apostoli nisu odmah shvatili Isusovo učenje (tj. Mk 4:13,40; 6:52; 7:18; 8:17,21,33; 9:10,32). U nekom smislu, razumevanje zavisi od:

1. odabira
2. prosvetljujuće moći Duha
3. spremnosti na pokajanje i verovanje (tj. Isa 6:9-10; 30:6)

Razumevanje uključuje i božansko osnaživanje i ljudski odgovor u veri!

B. „Priča“ ili „parabola“ je složena grčka reč sa značenjem: „odložiti sa strane“. Svakodnevne pojave su korištene da ilustruju duhovne istine. Međutim, moramo se setiti da je tim jevrejskim piscima ova grčka reč odražavala hebrejsku reč *mashal* sa značenjem „zagonetka“ ili „poslovice“ u terminologiji mudrosne književnosti. Priče predstavljaju književne odnose slične paralelizmu u hebrejskoj poeziji.

1. priče koje ilustruju sličnost
2. priče koje ilustruju suprotnost
3. priče koje vode do određene vrste vrhunca koji izražava istinu

Najvažnije je odrediti koju vrstu vrhunca suprotnosti/sličnosti ta priča ilustruje. Ako to ne učinimo, pogrešno ćemo protumačiti njenu svrhu. Moramo biti spremni da preispitamo svoje stavove i očekivane ishode u odnosu na ono sa čime nas *mashal* iznenadi.

C. Neke priče iz Mateja 13 su u parovima. Ista centralna istina se ponavlja u različitim primerima.

1. kukolj i mreža
2. zrno gorušice i kvasac
3. sakriveno blago i skupoceni biser

Moguće je da Mt 13:51-52 predstavlja osmu priču.

D. Priče iz Mateja 13 imaju svoje paralele u drugim sinoptičkim Evanđeljima.

Matej	Marko	Luka
Mt 13:1-9, 18-23	Mk 4:1-9, 13-20	Lk 8:4-8, 11-15
Mt 13:6-9	-----	-----
Mt 13:24-30, 36-43	-----	-----
Mt 13:31-32	Mk 4:30-32	Lk 13:18-19
Mt 13:33	-----	Lk 13:20-21
Mt 13:34	-----	-----
Mt 13:44	-----	-----
Mt 13:45-46	-----	-----

E. Od sedam priča u Mateju 13, priče o sejaču/tlu i zrnu gorušice nalaze se i u Marku i u Luki, dok se priča o kvascu ponavlja samo u Luki. Kao što je Matej skupio Isusova učenja u dugačku propoved iz Mateja 5-7, isto tako, on je Isusove priče skupio u jedan kontekst.

F. Moguće je da je Matej napravio strukturu svog Evanđelja tako da je odgovor u veri na Isusovo propovedanje i učenje bio mešovito (Matej 8-12). Neki jesu odgovorili, a neki nisu. Ako je Isus Božiji Mesija, zašto nisu svi odgovorili? Ovaj niz priča odgovara na to pitanje.

POSEBNA TEMA: TUMAČENJE PRIČA

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 13:1-2

¹Tog dana Isus izađe iz kuće i sede pored mora. ²Oko njega se okupi silan narod pa on uđe u čamac i sede, a sav narod je stajao na obali.

13:1

SSP	tog dana
NSP	toga dana
DS, EC	onoga dana
DK	onaj dan

U ovom kontekstu, ove reči nisu vremenska odrednica nego tranziciono sredstvo. Primer njihove upotrebe kao vremenske odrednice je 22:23; Mk 4:35.

■ „sede pored mora“ Sedenje je bilo zvanična pozicija rabina za poučavanje (up. Mt 13:2; 15:29; 24:3; 26:55; Lk 4:20; Dap 13:14). Ustajali su da čitaju Pismo (up. Lk 4:16).

Ovaj položaj i mesto ukazuju na to da je ovo bilo poučavanje. More je bilo neka vrsta prirodnog amfiteatra.

13:2 „pa on uđe u čamac i sede“ Kada bi Isus poučavao, čamac je obično bio spreman zbog pritiska mase (up. Lk 5:1-3; Mk 3:9).

SSP: MATEJ 13:3-9

³Mnogo toga im reče u pričama, govoreći: "Izašao sejač da seje. ⁴I dok je sejao, nešto *semena* pade pored puta, i dodoše ptice i pozobaše ga. ⁵Drugo pade na kamenito tle, gde nije bilo mnogo zemlje, i odmah isklija jer zemlja nije bila duboka. ⁶A kad je izašlo sunce, izgore i osuši se jer nije imalo korena. ⁷Treće seme pade u trnje, a trnje naraste i uguši ga. ⁸Četvrto seme pade na dobro tle i dade plod - stostruk, šezdesetostruk ili tridesetostruk. ⁹Ko ima uši, neka čuje."

13:3 „Izašao sejač da seje“ Ova priča (Mt 13:3-9) je izuzetno važna zato što je Isus tumači. Seme, sejač, tlo i žetva su značajni u Isusovom tumačenju ove priče (Mt 13:18-23).

Ona je delimično alegorijska ili makar tipološka. Alegorija podrazumeva skriveno, dublje značenje u tekstu. Ona tekstu daje značenje koje nije povezano sa onim što je prvobitni autor želeo da prenese u svoje vreme, čak ni sa onim što Pismo u celini govori. Sa druge strane, tipologija je usmerena na jedinstvo Pisma, zasnovano na jednom božanskom autoru i jednom božanskom planu. Sličnosti u SZ najavljuju NZ istine. Te sličnosti se prirodno pojavljuju kada čitamo Pismo u celini (up. Rim 15:4; 1. Kor 10:6, 11).

13:4-7 „pored puta... na kamenito tle... u trnje“ Obično su seoski zemljoradnici radili zajedno i orali svu zemlju oko svojih domova. Ta zemlja je sadržala neke staze, neko kamenito tlo i mesta gde se razbujalo trnje. Cela ta zemlja je preorana. Sejači bi razbacali semenje po celoj toj preoranoj zemlji.

13:8 „Četvrto seme pade na dobro tle i dade plod - stostruk, šezdesetostruk ili tridesetostruk“ Suština je u tome da biljke daju plod, a ne u tačnoj količini ploda. Moramo biti oprezni da ne poistovetimo rađanje i spasenje! Jn 8:31 kaže „Judejima koji su u njega poverovali“, a ipak kasnije iz konteksta shvatamo da oni nisu bili spaseni (tj. Jn 8:59). Biblija pravi razliku između početnog emotivnog odgovora i stalnog učenja koje menja život. U ovoj priči se klijanje odnosi na prvo, a donošenje ploda na drugo.

13:9 Vidite belešku kod Mt 11:15.

SSP: MATEJ 13:10-17

¹⁰Njegovi učenici mu pridoše i upitaše ga: "Zašto im govoriš u pričama?" ¹¹"Vama je dato da saznate tajne Carstva nebeskog, a njima nije", odgovori im on. ¹²"Jer, ko ima, daće mu se još i imaće u izobilju; a ko nema, uzeće mu se i ono što ima. ¹³Zato im govorim u pričama jer oni, 'iako gledaju, ne vide, i iako slušaju, ne čuju i ne razumeju.' ¹⁴Tako se na njima ispunjava Isajino proročanstvo koje kaže: 'SLUŠAĆETE I SLUŠAĆETE, ALI NEĆETE RAZUMETI; GLEDAĆETE I GLEDAĆETE, ALI NEĆETE VIDETI. ¹⁵JER, OTVRDNULO JE SRCE OVOG NARODA, UŠIMA JEDVA ČUJU I OČI SU ZATVORILI. INAČE BI OČIMA VIDELI, UŠIMA ČULI, SRCEM RAZUMELI I OBRATILI SE, I JA IH IZLEĆIO.' ¹⁶Ali, blago vašim očima što gledaju, i blago vašim ušima što slušaju. ¹⁷Istinu vam kažem: mnogi proroci i pravednici žudeli su da vide ovo što vi gledate - ali nisu videli; i da čuju ono što vi slušate - ali nisu čuli."

13:10-13 Pravilno tumačenje Isusovih priča traži i posvećenost u veri kod slušaoca, kao i prosvetljujuću moć Duha. Priče traže odgovor! Taj odgovor spaja Božiju moć i slobodnu volju slušaoca koji veruje. Vidite uvodne beleške na početku ovog poglavlja.

13:11 „tajne Carstva nebeskog“ Isus koristi ovaj izraz za novo doba (up. Mt 5-7), sa njegovim novim shvatanjem stvarnosti. Te tajne se tiču Njega i Njegovog novog carstva. Ovaj izraz se koristi da opiše Božiji večni plan otkupljenja koji se tada tek otkrivao preko Božijeg Mesije (up. Lk 22:22; Dap 2:23; 3:18; 4:28; Ef 1:11; 1. Pt 1:12). Neće svako ko čuje i razumeti (up. Mt 13:13,16-17,19,23; Mk 4:11-12).

13:12 Jevrejsko vođstvo je zbog svog poznavanja svetih spisa moralo prepoznati i prihvatiti Isusa i Njegovo učenje, ali oni to nisu učinili. Stoga, oni koji su mogli/morali, imaju i veću odgovornost (up. Lk 12:48). Zbog njihovog delimičnog znanja čeka ih potpuna osuda (kao i 2. Pt 2:20-22).

13:14-15 „ispunjava Isajino proročanstvo“ Ovo je citat iz Septuaginte (LXX). Odnosi se na Isajin poziv i misiju. Bog mu je rekao da će on govoriti, ali da ga ljudi neće čuti i neće odgovoriti (up. Isa 6:9-10). Isto ovo SZ poglavlje je citirano u Jn 12:40 i Dap 28:25-27. Bog onima koji veruju postepeno otkriva sve više istine dok hodaju u svetlosti koju imaju, ali za one koji su bez vere, Pismo je mračno i tiho! Priče otkrivaju istinu onima koji žele da čuju, ali sakrivaju istinu od onih koji odbijaju da poveruju u Hrista. Vidite F. F. Brus, *Odgovori na pitanja*, str. 176-177.

▣ „srce“ Vidite Posebna tema: Srce.

13:16 Uporedite ovo sa Mk 4:13.

13:17 „Istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

▣ „mnogi proroci i pravednici žudeli su da vide ovo što vi gledate - ali nisu videli; i da čuju ono što vi slušate - ali nisu čuli“ NZ vernici znaju više o Božijem večnom planu otkupljenja i o Božijoj nameri za sve ljude nego bilo ko iz SZ (1. Pt 1:10-12). Ovo nam daje zadivljujuću odgovornost!

SSP: MATEJ 13:18-23

¹⁸„Čujte, dakle, šta znači priča o sejaču: ¹⁹Svakom onom ko čuje Reč o Carstvu, a ne razume je, dolazi Zli i otima ono što mu je posejano u srcu. To je ono seme koje je posejano pored puta. ²⁰Seme posejano na kamenitom tlu je onaj ko čuje Reč i odmah je s radošću prihvati. ²¹Ali, pošto nema korena u sebi, nepostojan je pa čim naiđe nevolja ili progon zbog Reči, on se odmah sablazni. ²²Seme posejano u trnje je onaj ko čuje Reč, ali brige ovoga života i zavodljivost bogatstva uguše Reč pa bude besplodan. ²³Seme posejano na dobrom tlu je onaj ko čuje i razume Reč. On rađa plod i daje stotruko, šezdesetotruko ili tridesetotruko.“

13:18-23 Isus je ovu priču protumačio učenicima nasamo.

13:19 „dolazi Zli i otima ono što mu je posejano u srcu“ U paraleli u Mk 4:15, njegovo ime je Satana (vidite Posebna tema: Lično zlo). 2. Kor 4:4 opisuje njegovo delovanje među ljudima. Iznenađujuće je koliko često se Zli pojavljuje u ovim pričama (up. Mt 13:25, 28, 39). Isus potvrđuje prisustvo lične sile zla čiji cilj je da pokvari Božiju volju i za narode i za pojedince. U ovim pričama postoji skrivena referenca o tri ljudska neprijatelja: (1) Satana (up. Mt 13:19; Ef 2:2); (2) svetski sistem (up. Mt 13:22; Ef 2:2); i (3) ljudska pala priroda (up. Ef 2:3).

13:20 „onaj ko čuje Reč i odmah je s radošću prihvati“ Ovo je očigledno površan odgovor na Isusa i Njegovu poruku, što vidimo iz konteksta. Pravo spasenje je prvobitan odgovor pokajanja i vere, kojeg sledi neprekidan odgovor pokajanja i vere. U vidljivoj crkvi postoje mnogi koji koriste hrišćanske reči, posećuju hrišćanske sastanke i čitaju hrišćansku Bibliju, ali nemaju ličan odnos sa Isusom Hristom (up. Mt 7:21-23; 2. Pt 2).

13:21-22 „nepostojan je pa čim naiđe nevolja ili progon zbog Reči, on se odmah sablazni“ Dokaz prave posvećenosti je sličnost sa Hristom u stavovima i životnom stilu (up. 1. Jn i Jak). Prvobitan odgovor, čak i kada je snažan, nije uvek trajan ili ispravan. Vidite Posebna tema: Otpadništvo (APHISTĒMI).

Često NZ govori o onima koji su čuli, ali su se okrenuli.

1. nemaju korena, Mt 13:21; Mk 4:17; Lk 8:13
2. sablaznili su se, Mt 24:10
3. ne ostaju u Njemu, Jn 15:6
4. sišli su sa pravog puta, 1. Tim 1:9; 6:21; 2. Tim 2:18

5. doživeli su brodolom, 1. Tim 1:19
6. otpali su, 1. Tim 4:1
7. otpadništvo, 2. Sol 2:3
8. otpali su, Jev 3:12
9. otpali su, Jev 6:6
10. okrenuli su se, 2. Pt 2:20-22

Hrišćanstvo je odnos koji se mora održavati! Ono uključuje prvobitan odgovor (tj. Jn 1:12; Rim 4), trajan odgovor (Jak i 1. Jn) i odanost do kraja (Jev 11)!

13:22 „zavodljivost bogatstva“ Vidite Posebna tema: Bogatstvo.

13:23 „bude besplodan“ Rađanje plodova je dokaz stvarnog obraćenja, a ne samo prvobitne emotivne odluke! Hrišćanstvo nije jedan uzvišen trenutak, nego život u učenstvu.

Manfred T. Brouč, *Zlostavljanje Pisma: Posledice pogrešnog tumačenja Biblije (Abusing Scripture: the Consequences of Misreading the Bible)*, str. 106, ima zanimljiv komentar.

„Upozoravajući ljude na lažne proroke, Isus je poučavao da će ih moći prepoznati po njihovim plodovima (Mt. 7:15-16). To jest, naš karakter, naše najdublje vrednosti i uverenja, suštinski se otkrivaju u životu kojim živimo (Mt. 7:17-20; Lk. 6:43-45). Dakle, učestvovanje u oblasti Božije vladavine nije ni zagarantovano ni osigurano priznanjem Isusa kao Gospoda; tačnije je da su deca Carstva samo oni koji sprovode Božiju volju u svojim životima (Mt. 7:21; Lk. 6:46-48). U svom tumačenju priče o sejaču (Mt. 13:18-23; Mk. 4:13-29; Lk. 8:11-15), Isus je tvrdio da nije dovoljno da neko samo čuje ili primi 'Reč o Carstvu'. Samo oni koji daju plod njenog prisustva u svojim životima su oni koji zaista shvataju njen najdublji značaj (Mt. 13:23), prihvataju Reč (Mk. 4:20), 'zadržavaju je i strpljivošću donose plod' (Lk 8:15).“

SSP: MATEJ 13:24-30

²⁴Ispriča im i drugu priču: "Carstvo nebesko je slično čoveku koji je posejao dobro seme na svojoj njivi. ²⁵Ali, dok su ljudi spavali, dođe njegov neprijatelj, zaseja kukolj posred pšenice i ode. ²⁶A kad je pšenica izrasla i isklasala, pojavi se i kukolj. ²⁷Sluge odoše vlasniku pa mu rekoše: 'Gospodaru, zar nisi posejao dobro seme na svojoj njivi? Otkud onda kukolj?' ²⁸A on im reče: 'Neprijatelj je to učinio.' 'Hoćeš li da odemo i da ga oplevimo?' upitaše sluge, ²⁹'Ne', odgovori on, 'da ne biste, pleveći kukolj, zajedno s njim iščupali i pšenicu. ³⁰Pustite neka oboje rastu do žetve, a ja ću u vreme žetve reći žeteocima: Prvo oplevite kukolj i vežite ga u snopove, da se spali, a pšenicu skupite u moj ambar.'"

13:24-30 Priča o pšenici je navedena samo u Mateju (up. Mt 36-43). Evo ga zanimljiv tekst iz Novog internacionalnog rečnika novozavetne teologije (NIDOTTE), vol. 1, str. 299.

„Ideju o nevidljivoj crkvi nalazimo kod Avgustina, *Božiji grad*; Vajklifa (Wycliffe), *De ecclesia*; Lutera, *Predgovor za Otkrivenje*; Kalvina, *Institutes* IV 1 7; i mnogih drugih pisaca (vidite izdanje Kalvinovog dela *Institutes*, ur. Dž T. Maknil (J. T. McNeill), 1960, II 1022). Najvažnija je ideja da ne smemo umanjiti značaj članstva u crkvi, ali da istovremeno moramo prepoznati mogućnost licemerstva i prevare. Konačno, samo Bog zna ko su oni koji mu pripadaju. U suštini, članstvo u istinitoj crkvi nije vidljivo za čoveka. Ova ideja podseća na izjavu iz 2. Tim 2:19; 'Gospod poznaje one koji su njegovi'. Proširuje na crkvu ono što Pavle kaže o Izraelu, da nisu Izrael svi koji pripadaju Izraelu, nego samo 'deca obećanja' (Rim 9:6 i dalje). Ona prepoznaje opasnost, na koju su članovi crkve upozoreni, da će onaj koji seje u svoje telo, iz tela žnjeti raspadljivost (Gal 3:7; up. Rim 8:12 i dalje). Pavle i u svom ličnom životu prepoznaje potrebu za disciplinom (1. Kor 10:27; up. Fil 2:12, 19). Jedna od važnih tema posledice Jevrejima je mogućnost otpadništva među članovima crkve (up. Jev 2:3; 3:7-4:14; 6:1-12; 10:26-39; 12:12-28). Priča o kukolju takođe ukazuje na ovo (Mt 13:24-43), kao i ovce i jarci (Mt 25:31-46) i Judin primer (Mt 10:4; 26:14, 25, 47 i dalje; 27:3; Mk. 14:10, 43; Lk. 6:16; 22:3, 47; Jn. 13:2; 17:12; 18:22 i dalje; Dap 1:17 i dalje, 25).“ Ta upozorenja ne ugrožavaju sigurnost, ali uravnotežuju preveliko pouzdanje u prvobitnu odluku koje zanemaruje mandat učenstva i istraživanja.

13:25 „Neprijatelj“ U ovom kontekstu, ovo se odnosi na

1. Satanu, Lk 10:19
2. lažne učitelje, Mt 7; 2. Pt 2

Bilo koga ko iskrivljuje evanđelje o Carstvu. Samo Božija milost može vernicima pomoći da shvate istinu (up. Mt 13:13,16-17,23) i da se odupru greškama.

■ **„kukolj“** Divlja pšenica (kukolj) i domaća pšenica, izgledaju sasvim isto dok ne počnu da rađaju plodove. Divlje seme ima tamna zrna, dok su zrna jestive pšenice svetle boje.

13:27 „Gospodaru“ Ovo je primer upotrebe termina *kurios* (Gospod) kao obraćanja sa poštovanjem. Setite se, kontekst, kontekst, kontekst, a ne rečnik ili leksikon, određuje značenje reči. Rečnici samo daju način na koji je reč korištena u poznatoj literaturi ili govoru u datom jeziku/kulturi.

13:29 „da ne biste, pleveći kukolj, zajedno s njim iščupali i pšenicu“ Iz konteksta se čini da je ovo povezano sa religijskim vođama Isusovog vremena. Ljudi ne mogu znati srca drugih ljudi. Bog će na Dan suda sve ispraviti.

Religija je jedna od najdelotvornijih Sataninih podvala. Ljudi deluju kao da su duhovni, ali nisu (tj. Mt 7:21-23). Pšenica i kukolj liče, ali vreme pokazuje razliku. Religioznost prevari mnoge ljude (up. Isa 29:13; Kol 2:16-23) zato što se predstavlja kao prava duhovnost (up. Mt 7)!

13:30 „oplevite kukolj i vežite ga u snopove, da se spali, a pšenicu skupite u moj ambar“ Konačna sudbina je povezana sa onim što ljudi urade sa porukom Isusa Hrista i ličnošću Isusa Hrista (up. Mt 13:42, 50). Zanimljivo je da sam Isus naglašava ogromne, večne posledice odbacivanja lične vere u Njega.

SSP: MATEJ 13:31-32

³¹Onda im ispriča ovu priču: "Carstvo nebesko je slično zrnu gorušice koje je čovek uzeo i posejao na svojoj njivi. ³²Iako je najmanje od sveg semena, kad izraste, veće je od sveg povrća. Razvije se u drvo pa PTICE NEBESKE dolaze i GNEZDE SE U NJEGOVIH GRANAMA." ³³Onda im ispriča još jednu priču: "Carstvo nebesko je slično kvascu koji je žena uzela i izmešala ga sa tri sate brašna dok sve nije uskiso."

13:31-32 Priče o zrnu gorušice i kvascu, Mt 13:31-33, su paralelne. One se ponavljaju u Mk 4:30-32 i Lk 13:18-19. Oni koji odgovaraju na evanđelje deluju kao mali i beznačajni, ali oni su deo duhovnog carstva koje će na kraju ispuniti zemlju.

13:32 „pa ptice nebeske dolaze i gnezde se u njegovim granama“ Tekst je u NASB naveden kao da je citat iz Danila (4:11-12). U tom slučaju, ovaj izraz bi bio način da se izrazi koliko veliko je postalo seme gorušice, koje je ovde simbol za opseg mesijanskog Carstva na kraju vremena.

13:33

SSP	sate
NSP	see
DS, EC	sata
DK	kopanje

Ovaj grčki termin *saton* prevod je hebrejske merne jedinice *seah*. Nepoznate su njene tačne razmere, ali podrazumeva veliku količinu nečega (u odnosu na veliko drvo).

POSEBNA TEMA: DREVNE BLISKOISTOČNE MERE ZA TEŽINU I ZAPREMINU (METROLOGIJA)

SSP: MATEJ 13:33

³³Onda im ispriča još jednu priču: "Carstvo nebesko je slično kvascu koji je žena uzela i izmešala ga sa tri sate brašna dok sve nije uskiso."

13:33 „kvascu“ U SZ je kvasac često simbol zla, ali ovde je očigledno on simbol prodornosti i širenja Božijeg carstva. Pazite da nekoj reči ne pripisete jednu definiciju ili konotaciju, ne uzimajući u obzir njen kontekst. Kontekst određuje značenje! Vidite Posebna tema: Kvasac.

▣ „izmešala“ U ovom kontekstu, ovo se odnosi na proces mešanja. Opisuje skrivenost Carstva.

SSP: MATEJ 13:34-35

³⁴Sve je to Isus narodu govorio u pričama, i bez priča im ništa nije govorio. ³⁵Tako se ispunilo ono što je rečeno preko proroka: "SVOJA USTA ĆU OTVORITI U PRIČAMA, OBJAVIĆU ONO ŠTO JE OD POSTANKA SVETA SAKRIVENO."

13:35 „Tako se ispunilo ono što je rečeno preko proroka“ Ovo je citat iz Ps 78:2.

Nekoliko drevnih grčkih rukopisa, uključujući i originalnu kopiju \aleph i grčke rukopise koje su koristili Euzebije i Jeronim, navodi „preko proroka Isaije“. Postoje spekulacije da je prvobitni tekst „preko Asafa“, kojem se pripisuje Psalam 78 u mazoretskom tekstu. Međutim, ne postoji grčki tekst sa ovim imenom. Rani prepisivač je uradio jedno od sledećeg:

- (1) nije prepoznao ovog vođu hora levitskog hrama, te je promenio ime u „Isaija“, ili
- (2) mislio je da je ovo referenca iz Mt 13:14-15 koja se nekako nastavlja.

Jevreji su verovali da su svi pisci nadahnutih Svetih spisa „proroci“. Velika većina drevnih grčkih rukopisa nema ime „Isaija“ u tekstu.

▣ „**od postanka sveta**“ Izraz u GENITIVU, „od postanka sveta“, ne nalazi se u unicitajnim rukopisima κ^1 i B, kao ni u nekim starim latinskim i sirijskim rukopisima, niti u grčkim tekstovima koje su koristili Origen i Jeronim. Pun izraz se nalazi u Mt 25:34 i u mnogim unicitajnim grčkim rukopisima (tj. κ^2 , κ^* , C, D, L, W. Odbor UBS⁴ je odlučio da ostavi reč „*Kosmou*,“ ali u zagradi, sa oznakom „C“ (tj. teškoće pri odlučivanju).

SSP: MATEJ 13:36-43

³⁶Tada Isus otpusti narod pa uđe u kuću. A učenici mu pridoše i rekoše: "Objasni nam priču o kukolju na njivi ³⁷On im odgovori: "Onaj koji je posejao dobro seme je Sin čovečiji, ³⁸a njiva je svet. Dobro seme su sinovi Carstva, a kukolj sinovi Zloga. ³⁹Neprijatelj koji ga je posejao je đavo. Žetva je kraj sveta, žeteoci anđeli. ⁴⁰Pa, kao što se kukolj plevi i spaljuje, tako će biti i na kraju sveta. ⁴¹Sin čovečiji će poslati svoje anđele i opleviće svoje Carstvo od svih sablazni i od svih koji čine bezakonje, ⁴²i baciće ih u užarenu peć, gde će biti plač i škrgut zuba. ⁴³Tada će PRAVEDNICI KAO SUNCE ZASJATI u Carstvu svoga Oca. Ko ima uši, neka čuje."

13:36-43 Ovo je Isusovo tumačenje priče iz Mt 13:24-30, dato učenicima nasamo.

13:37 „Onaj koji je posejao dobro seme je Sin čovečiji“ Ove priče se istovremeno odnose i na Isusa kao Božijeg Mesiju, koji donosi život i istinu, i na poruku evanđelja kao sadržaj te istine. Božija istina je i osoba (sejač) i poruka (seme).

13:38 „a njiva je svet“ Ovo je suština za shvatanje ovih priča. Njiva nije crkva, nego svet (up. Mt 13:47). Čini se da se priča o sejaču odnosi na one koji su čuli poruku evanđelja, a čak i u tom slučaju, mogla bi da se odnosi na (1) Palestinu u Isusovo vreme (2) mesta gde je evanđelje objavljeno (tj. svet, up. Mt 28:19; Lk 24:46; Dap 1:8).

▣ „sinovi Carstva... sinovi Zloga“

POSEBNA TEMA: „SINOVI...“

13:39,40 „kraj sveta“ Ovo je eshatološko okruženje. Carstvo je istovremeno „već“ i „ne još“, kao i sud.

13:40 „spaljuje“ Vidite Posebna tema: Vatra.

13:41 Ovo je delimični citat iz Zah 1:3. Primitite da je u ovom stihu Carstvo opisano kao Njegovo. Na nekoliko mesta se Carstvo pripisuje Sinu (up. Mt 16:28; Lk 22:30; 23:42; Jn 18:36; 2. Tim 4:1,18). Takođe, na nekoliko mesta se Carstvo pripisuje i Ocu i Sinu (up. Mt 13:43; Ef 5:5; Otk 11:15).

Sinovljevo Carstvo nije privremeno (Jn 18:36), nego večno (up. Dan 7:14; Lk 1:33; 2. Tim 4:18; 2. Pt 1:11). Vidite Frank Stag (Frank Stagg), *Novozavetna teologija (New Testament Theology)*, str. 164-165.

13:42 Vidite belešku kod Mt 8:12. Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi?

13:43 „kao sunce zasjati u Carstvu svoga Oca“ Ovo je slično sa Dan 12:3.

▣ „Ko ima uši, neka čuje“ Oni kojima je Bog dozvolio da shvate evanđelje moraju odmah na njega odgovoriti! Ovaj kriptičan izraz se često koristi u NZ (up. Mt 11:15; 13:9,43; Mk 4:9,23; Lk 8:8; 14:35; Otk 2:7,11,29; 3:6,13,22; 13:9). Te priče bude osećaj hitnosti i direktnu potrebu da čujemo, poverujemo i odgovorimo Njemu i da odgovorimo odmah!

SSP: MATEJ 13:44

⁴⁴Carstvo nebesko je slično blagu sakrivenom na njivi: čovek ga nađe pa ga sakrije i radostan ode, prodava sve što ima i kupi tu njivu.

13:44 „Carstvo nebesko“ Vidite Mt 13:45,47,52. Ova fraza ima isto značenje kao i „Božije carstvo“ u Marku i Luki. Matej, pišući Jevrejima, nije koristio Božije ime nego PERIFRAZU, „nebesko“. Ova priča je navedena samo u Mateju.

▣ „sakrivenom na njivi“ Zakopavanje vrednosti u zemlju da bi se one zaštitile bilo je česta praksa na drevnom Bliskom Istoku. Oni nisu imali banke.

▣ „prodava sve što ima i kupi tu njivu“ Ovo pokazuje radikalnu prirodu učenja. Poznavanje Isusa je vrednije od svega! Paradoks je u tome što (1) spasenje stičemo samo po Božijoj milosti i dakle ono je za nas potpuno besplatno (up. Rim 3:24; 5:15; 6:23; Ef 2:8-9), ali (2) učenik ga plaća svime što poseduje (up. Mt 10:34-39; 13:44,46).

SSP: MATEJ 13:45-46

⁴⁵Carstvo nebesko je slično i trgovcu koji traži lepe bisere. ⁴⁶Kad nađe skupocen biser, ode i proda sve što ima pa ga kupi.

13:45-46 Priča o skupocenom biseru je navedena samo u Mateju.

13:45 „bisere“ Biseri su bili skupi u drevnom svetu i kao sredstvo razmene imali su istu vrednost kao zlato.

SSP: MATEJ 13:47-50

⁴⁷Carstvo nebesko je slično i mreži bačenoj u more u koju se uhvatilo *riba* svake vrste. ⁴⁸Kad se mreža napuni, izvuku je na obalu pa sednu i dobre *ribe* skupe u korpe, a loše bace. ⁴⁹Tako će biti i na kraju sveta: doći će anđeli i odvojiće zle od pravednih ⁵⁰pa ih baciti u užarenu peć, gde će biti plač i škrgut zuba."

13:47-50 Priča o mreži je navedena samo u Mateju. Ima slično značenje kao i priča o kukolju, u smislu da će na kraju vremena vernici i nevernici biti razdvojeni (up. Mt 25:31-46).

13:48 Ovaj stih opisuje podelu ljudi na kraju vremena u odnosu na njihov odgovor na Isusa i evanđelje (up. Mt 25:31-46; Otk 20:11-15).

13:49 „na kraju sveta“ Za Jevreje je stvarnost podeljena na dva doba: trenutno zlo doba i buduće doba (vidite Posebna tema: Ovo doba i buduće doba). Verovali su da će Bog osnažiti ljudskog vođu da silom započne novo doba. Iz NZ saznajemo da se ova doba preklapaju, od inkarnacije u Vitlejemu do Drugog dolaska. Ovaj stih govori o eshatološkom sudu (up. Mt 25:31-46; Otk 20).

13:50 „baciti u užarenu peć, gde će biti plač i škrgut zuba“ Vidite Mt 13:30, 42, 50; 8:12; 25:31 i dalje. Isus je često pričao o paklu!

SSP: MATEJ 13:51-52

⁵¹"Jeste li sve ovo razumeli?" upita ih. "Jesmo", odgovoriše oni. ⁵²A on im reče: "Zato je svaki učitelj zakona koji je poučen o Carstvu nebeskom sličan domaćinu koji iz svoje riznice iznosi i novo i staro blago."

13:52 „svaki učitelj zakona koji je poučen“ Učitelj zakona je bio pravni stručnjak za usmeni i pisani Zakon (vidite Posebna tema: Učitelji zakona). Poučen učitelj zakona može da izvuče istine iz SZ, kao i da vidi da su one ispunjene u Isusovom učenju (up. Rim 4:23-24; 15:4; 1. Kor 10:6,11; 2. Tim 3:16). Moguće je da Matej prenosi opis samog sebe!

SSP: MATEJ 13:53-58

⁵³Kad je Isus ispričao ove priče, ode odande ⁵⁴i dođe u svoj zavičaj. Učio je narod u tamošnjoj sinagogi, a oni su, zadivljeni, govorili: "Odakle ovome ova mudrost i čudotvorna moć? ⁵⁵Zar on nije drvodeljin sin? Zar mu se majka ne zove Marija, a njegova braća Jakov, Josif, Simon i Juda. ⁵⁶I zar nisu sve njegove sestre s nama? Odakle mu onda sve ovo?" ⁵⁷I sablazniše se o njega. A Isus im reče: "Prorok je bez časti samo u svom zavičaju i u svom domu." ⁵⁸I nije, zbog njihovog neverovanja, onde učinio mnogo čuda.

13:53 „priče“ Ovo je složena reč na grčkom sa značenjem: „odložiti sa strane“. Svakodnevne pojave su korištene da ilustruju duhovne istine. Međutim, moramo se setiti da je tim jevrejskim piscima ova grčka reč (*parabola*) odražavala hebrejsku reč *mashal* sa značenjem „zagonetka“ ili „poslovica“. Moramo biti spremni da preispitamo svoje stavove i očekivane ishode u odnosu na ono sa čime nas *mashal* iznenadi. Data su dva paradoksalna razloga za upotrebu priča u Isusovoj službi poučavanja: (1) da se duhovne istine jasno prenesu onima koji veruju u Njega i (2) da se duhovne istine sakriju od onih koji ne veruju u Njega.

13:54 „dođe u svoj zavičaj“ Sličan zapis se spominje u Lk 4:16-30. Među komentatorima se vode brojne rasprave o tome da li je ovo bila ista ili druga poseta. Postoji nekoliko međusobno veoma sličnih zapisa o Isusovoj službi (up. Jn 2:13-22 u poređenju sa Mt 21:12-16; Mk 11:15-18; Lk 19:45-47, ali se proučavaoci moraju paziti da na osnovu svojih pretpostavki iz zapadne književnosti ne pretpostave da oni govore o istom događaju. Moguće je da je bilo dva izbacivanja iz hrama, na primer, i da se Lukin zapis odnosi na drugi događaj.

▣ „Učio je narod u tamošnjoj sinagogi“ Isus je imao običaj da posećuje redovno slavljenje subotom. Isus je naučio SZ tokom dana koje je proveo u školi u nazaretskoj sinagogi. Sinagoga je bila jevrejska institucija koja se razvila u vreme vavilonskog izgnanstva sa ciljem (1) obučavanja dece, (2) slavljenja, (3) služenja jevrejskoj zajednici i (4) očuvanja jevrejske jedinstvene kulture tokom izgnanstva isticanjem proučavanja Zakona i tradicija predaka.

▣ „oni su, zadržani“ Oni su bili zadržani, ne samo zbog neverovatnih uvida u Njegovom učenju, nego i zbog autoriteta sa kojim je poučavao. Učitelji zakona su se oslanjali na autoritet ranijih poznatih rabina; Isus je poučavao na osnovu svog ličnog autoriteta (up. Mt 7:28-29).

▣ „Odakle ovome ova mudrost i čudotvorna moć“ Vođene su brojne rasprave o izvoru Isusove moći. Zvanično, On je bio neškolovan lokalni dečak. Jevreji su ga čak optužili da saraduje sa Zlim. Za njih su Njegova dela koja krše usmeni zakon bila „neoprostiv greh“. Ljudima iz Nazareta je bilo teško da poveruju da je lokalni dečak Mesija, Bog u telu.

13:55,56 „Zar on nije drvodeljin sin“ Ova dva stiha sadrže tri pitanja; sva tri očekuju „da“ kao odgovor.

Reč drvodelja je upotrebljena u smislu zanatlija. Mogla se odnositi na nekoga ko radi sa kamenom, metalom ili drvom. Termin „arhitekta“ potiče od te grčke reči. Ova pitanja Isusovih sugrađana ukazuju na to da je Isus imao normalno detinjstvo (up. Lk 2:40,52).

13:55 „njegova braća“ Ljudi su nabrojali:

1. Jakova, koji je postao vođa jerusalimske crkve i napisao Jakovljevu poslanicu.
2. Josifa, u Mk 6:3 i nekoliko kasnijih grčkih rukopisa njegovo ime je Josija. Ne znamo ništa drugo o njemu.
3. Simona, ne znamo ništa drugo o njemu.
4. Judu, njegovo ime je Juda ili Judas, on je napisao Judinu poslanicu iz NZ.

▣ „njegova braća... njegove sestre“ To su deca koju su Marija i Josif imali kasnije (up. Mt 1:25; 12:46; Mk 6:3) ili možda deca iz Josifovog prethodnog braka, koji se ne navodi nigde u Pismu, te je prva mogućnost najverovatnija (vidite F. F. Brus, *Odgovori na pitanja*, str. 47 i 174).

13:57 „sablazniše se o njega“ On je stena sablazni i kamen spoticanja. Kamen kojeg su zidari odbacili je postao ugaoni kamen. (up. Mt 11:6; Isa 8:14; 28:16; Jer 6:21).

▣ „Prorok“ Ovo je poznata poslovice. Ono što je poznato gubi svoj značaj. Vidite Posebna tema: NZ proroštvo.

13:58 „nije... onde učinio mnogo čuda“ Bog uvek odlučuje da vernici učestvuju u stvarima koje su povezane sa Njim (savez). Nije da Isus to nije mogao, On je tako odlučio. Iz Lk 4:28-29 saznajemo da su oni pokušali da ga ubiju zbog Njegovih reči.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Svojim rečima navedite centralnu istinu svake od ovih priča. Da li postoji jedna tema koja ujedinjuje ovo poglavlje?
2. Kako da uravnotežimo besplatno spasenje i spasenje koje plaćamo svime što imamo?
3. Da li je pakao biblijska doktrina isto koliko i raj?
4. Kako se Isusov način poučavanja razlikovao od rabinskog?
5. Zašto ga je Nazaret odbacio?

MATEJ 14

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Smrt Jovana Krstitelja 14:1-12	Jovanu Krstitelju je odsečena glava 14:1-12	Događaji odlučnog prihvatanja ili odbacivanja Isusa (13:53-17:27) Jovanova smrt 14:1-12	Smrt Jovana Krstitelja 14:1-2 14:3-5 14:6-7 14:8 14:9-12	Irod i Isus 14:1-2 Jovanu Krstitelju je odsečena glava 14:3-12
Nahranjeno je pet hiljada ljudi 14:13-21	Nahranjeno je pet hiljada ljudi 14:13-21	Nahranjeno je pet hiljada ljudi 14:13-21	Isus hrani pet hiljada ljudi 14:13-14 14:15 14:16 14:17 14:18-21	Prvo čudo sa hlebovima 14:13-14 14:15-21
Hodanje po vodi 14:22-33	Isus hoda po moru 14:22-33	Isus hoda po vodi 14:22-27 14:28-33	Isus hoda po vodi 14:22-26 14:27 14:28 14:29-30 14:31 14:32-33	Isus hoda po vodi i Petar sa Njim 14:22-33
Isceljenje bolesnih u Genisaretu 14:34-36	Mnogi ga dodiruju i ozdravljaju 14:34-36	14:34-36	Isus isceljuje bolesne u Genisaretu 14:34-36	Isceljenje u Genisaretu 14:34-36

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

POZADINA MATEJA 14:1-36

A. Tetrarh Irod koji se spominje u Mateju 14:1 i dalje; Lk 3:1; 9:7; 13:31 i 23:7, bio je sin Iroda Velikog. Kada je Irod Veliki umro njegovo kraljevstvo je podeljeno između njegova tri sina (Arhelaja, Iroda Antipe i Filipa). Termin „tetrarh“ znači „vođa četvrtog dela“. Ovaj Irod je bio poznat kao Irod Antipa, što je skraćena od imena Antipater. On je upravljao Galilejom i Perejom (4. g.p.n.e. – 39. g.n.e.). To znači da je znatan deo Isusove službe bio na teritoriji ove druge generacije idumejskih vladara.

B. Irodijada je bila ćerka brata Iroda Antipe, Aristobula, što znači da je bila njegova nećaka. Ona je takođe prethodno bila udata za Filipa, polubrata Iroda Antipe. To nije bio tetarh Filip koji je upravljao oblašću severno od Galileje, nego drugi brat Filip koji je živeo u Rimu. Irodijada je imala jednu ćerku sa Filipom (Salomu). Kada je Irod Antipa posetio Rim, on je sreo Irodijadu koja ga je zavela želeći političku moć. Zato je Irod Antipa ostavio svoju ženu, koja je bila nabatejska princeza, a Irodijada se razvela od Filipa da bi se ona i Irod Antipa mogli venčati. Ona je takođe bila sestra Iroda Agripe I (up. Dap 12).

C. Ime Irodijadine ćerke, Salome, saznajemo od Josifa Flavija, iz njegove knjige *Jevrejske Starine*, 18.5.4. U ovom trenutku je ona imala između dvanaest i sedamnaest godina. Očigledno ju je kontrolisala i izmanipulisala njena majka. Ona se kasnije udala za tetarha Filipa, ali je ubrzo postala udovica.

D. Oko deset godina nakon smrti Jovana Krstitelja, Irod Antipa je otišao u Rim na nagovor svoje žene Irodijade, da traži titulu kralja, zato što je Agripa I, njen brat, primio tu titulu. Ali je Agripa I pisao Rimu i optužio Antipu da saraduje sa Partima, omraženim neprijateljima Rima iz Plodnog polumeseca (Mesopotamije). Car je očigledno poverovao Agripi I, te je Irod Antipa, zajedno sa svojom ženom Irodijadom, izgnan u Španiju.

E. Možda će vam olakšati da upamtite te različite Irode onako kako su oni predstavljeni u NZ ako se setite da je Irod Veliki pobio decu u Vitlejemu; Irod Antipa je ubio Jovana Krstitelja; Irod Agripa I je ubio apostola Jakova; a Irod Agripa II je saslušao Pavlovo obraćanje zabeleženo u Delima apostolskim.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 14:1-5

¹U to vreme tetarh Irod ču za Isusa ²pa reče svojim slugama: "To je Jovan Krstitelj! Ustao je iz mrtvih i zato može da čini ova čuda!" ³Irod je, naime, bio uhvatio Jovana, okovao ga i bacio u tamnicu zbog Irodijade, žene svoga brata Filipa, ⁴pošto mu je Jovan govorio: "Ne smeš da je imaš." ⁵Irod je želeo da ga ubije, ali se plašio naroda jer je narod Jovana smatrao prorokom.

14:1 „U to vreme tetarh Irod ču za Isusa“ Izgleda da je Matej stavio parentezu između Mt 14:1-2 i Mt 14:13 o ranijoj smrti Jovana Krstitelja. (Ono što je Isus čuo u Mt 14:13 nije bila vest o smrti Jovana Krstitelja, nego izveštaj da je Irod čuo za Njega i da misli da je On Jovan Krstitelj koji se vratio u život.)

14:2 „To je Jovan Krstitelj“ Vidite zapis o tome u Lk 9:7-9.

▣ „zato može da čini ova čuda“ Irod je očigledno bio sujeveren i to je uvećalo Njegovu krivicu zbog toga što je odsekao glavu Jovanu Krstitelju. Ne postoje istorijski zapisi da je Jovan Krstitelj ikada činio ikakva čuda.

14:3 „Irod je, naime, bio uhvatio Jovana, okovao ga i bacio u tamnicu“ Iz Josifovog dela *Jevrejske Starine*, 18.5.2, saznajemo da je ovo bio zatvor u Maheronu (up. Mt 4:12; 11:2). To je bila visoka i neprobojna tvrđava, jugoistočno od Mrtvog mora, na granici sa Nabatejskim carstvom. Zanimljivo je primetiti da je Irodova prva žena uspela da ode kod svog Oca, Arete, u neprijateljsku zemlju (up. 2. Kor 11:32), tražeći da dođe u ovu određenu letnju palatu. Kasnije je njen otac imao vojni sukob sa njenim bivšim mužem, Irodom Antipom i porazio ga. Irod bi tada potpuno izgubio svoj položaj da rimske vlasti nisu reagovale.

▣ „Irodijade“ *Prevod i nacrt Novog Zaveta*, Majkla Magila, daje dobar opis Irodijade.

„Bila je unuka Iroda Velikog, Aristobulova ćerka, sestra Agripe I. Vidite 2:1. Udala se za Iroda Filipa I, brata po ocu od njenog oca. Kasnije je ostavila njega i udala se za Iroda Antipu, takođe brata po ocu njenog oca, ali od druge žene. Odabrala je da Antipom ode u izgnanstvo kada je on izgnan 39. g.n.e.“ (p. 49).

14:4 „pošto mu je Jovan govorio“ Ovaj GLAGOL je u IMPERFEKTU, što ukazuje na radnju koja se u prošlosti ponavljala. Čini se da ga je Jovan više puta optuživao. Te optužbe su zasnovane ili na činjenici da su Irod Antipa i Irodijada (njegova nećaka) prebliski srodnici da bi bili u braku (up. Lev 18:16) ili, verovatnije, na tome da su oboje nezakonito razvedeni (up. 5. Mojs 24:1-4).

14:5 „Irod je želeo da ga ubije, ali se plašio naroda“ Čini se da je ovo direktna kontradikcija sa Mt 14:9. Međutim, bilo je poznato da su ti istočni vladari imali šizofreniju. Očigledno je Irod bio fasciniran Jovanom zato što ga je često pozivao da priča sa njim (up. Mk 6:20), a ipak ga se istovremeno plašio!

▪ „**jer je narod Jovana smatrao prorokom**“ U Mt 11:7-11 je Isus rekao da je Jovan poslednji SZ prorok i najveći čovek među rođenima od žena pod starim savezom. Vidite [Posebna tema: NZ proroštvo](#).

SSP: MATEJ 14:6-12

⁶Ali, kad je bio Irodov rođendan, Irodijadina kći zaigra pred gostima. To se Irodu *toliko* svidelo ⁷da joj uz zakletvu obeća da će joj dati sve što zatraži. ⁸A ona, po nagovoru svoje majke, reče: "Daj mi ovde na tanjiru glavu Jovana Krstitelja." ⁹Kralj se ražalosti, ali zbog svoje zakletve i gostiju naredi da joj se zahtev ispuni ¹⁰pa posla ljude u tamnicu da Jovanu odseku glavu. ¹¹Oni onda doneše glavu na tanjiru i dadoše je devojci, a ona je odnese svojoj majci. ¹²Potom dođoše Jovanovi učenici, uzeše njegovo telo i sahraniše ga pa odoše i javiše Isusu šta se dogodilo.

14:6 „Ali, kad je bio Irodov rođendan“ Postoje neki arheološki i lingvistički dokazi da je moguće da se ovo odnosi na godišnju proslavu njegove inauguracije. Na osnovu dostupnih istorijskih dokaza, to je bio samo njegov rođendan. U tim danima su bile uobičajene velike gozbe.

▪ „**Irodijadina kći zaigra pred gostima**“ Salomin ples je sigurno iznenadio sve prisutne zato što se u to vreme smatralo da su žene koje plešu nemoralne (vidite Josif, *Jevrejske Starine* 18.5.4). Sigurno je bilo zapanjujuće da princeza pleše pred grupom pijanih gostiju, posebno tako mlada. Kontekst ukazuje na to da je to bio senzualan ples na kojeg ju je podstakla majka da dobije Irodovu naklonost.

14:8 „po nagovoru svoje majke“ Reč „nagovor“ je snažan grčki termin koji ukazuje na prisilu. To pokazuje da ovu mladu devojkicu majka nije samo izmanipulisala, nego ju je ona i kontrolisala u ovom očigledno unapred smišljenom planu da se ubije Jovan Krstitelj (up. Mk 6:22-25).

14:9 „Kralj se ražalosti“ Njemu je bilo žao – ne zato što će počiniti svesno ubistvo nevinog čoveka, nego zato što je dao zakletvu (sekularna upotreba reči „priznati“, up. Lk 22:6) i bilo ga je sramota da je prekrši pred svojim pijanim gostima (up. Mk 6:26).

14:11 „doneše glavu na tanjiru i dadoše je devojci, a ona je odnese svojoj majci“ Ne znamo šta je majka uradila sa glavom. Postoji tradicionalno verovanje, koje prvi put navodi Jeronim u 4. veku nove ere, da je izvukla njegov jezik i probila ga iglom.

Grčki termin „devojka“ upotrebljen je i za Jairovu ćerku (up. Mk 5:41-42, gde se navodi da je ona tada imala dvanaest godina), te je stoga Saloma verovatno bila tek u tinejdžerskim godinama.

SSP: MATEJ 14:13-14

¹³Kad je Isus to čuo, skloni se čamcem na jedno pusto mesto, sam. Ali, narod to doču pa iz gradova pođe za njim pešice. ¹⁴Isus izade na obalu pa kad vide silan narod, sažali se na njih i izleči njihove bolesne.

14:13 „Kad je Isus to čuo“ Čini se da se ovo odnosi na Mt 14:1 i 2, a ne na ubačenu parentezu, Mt 14:3-12.

▪ „**skloni se čamcem na jedno pusto mesto, sam**“ Ovaj zapis o tome kako Isus hrani pet hiljada ljudi zabeležen je i u Mk 6:32-44, Lk 9:10-17 i Jn 6:1-13. Verovatno je On želeo da se osami da bi se molio. To je bio Njegov čest običaj koji mu je pomagao da se pripremi za ono što ga čeka. Ako je Isusu potrebno da se skloni da bi se molio, koliko tek je to potrebno vernicima?

▪ „**narod to doču pa iz gradova pođe za njim pešice**“ Isus se nikada nije umarao od ljudi i nije postajao nestrpljiv sa njima, nego je uvek reagovao sa saosećanjem (up. Mt 14:14). Ovo je tema u Matejevom evanđelju (up. Mt 9:36; 15:32). Isus, iako je umoran i potrebno mu je vreme da se povuče i moli, i dalje stavlja ljude na prvo mesto. Isceljuje sve koji su mu dovedeni, iako za Njega inače lečenje nije bilo na prvom mestu. On nije želeo da bude poznat kao iscelitelj, ali se Njegovo saosećanje budilo uvek kada je bio u prisustvu ljudske patnje. Isusovo lečenje ljudi je činilo dve stvari: (1) potvrđivalo je Njegovu poruku i (2) pokazivalo karakter i prisustvo mesijanskog Carstva. U Evanđelje po Mateju postoje brojni zapisi o Isusovom lečenju ljudi (up. Mt 4:23; 8:16; 9:35; 14:14; 15:30; 19:2; 21:14). I dalje verujem u natprirodnog Boga koji isceljuje. Ne znam zašto Bog isceljuje neke ljude, a neke ne. Verujem da je u prvom veku isceljivanje bilo posebno naglašeno da potvrdi Isusovu poruku jer je tokom Njegovog života pojačano pojavljivanje demonskog. Moguće je da će se isti obrazac ponoviti pre Drugog dolaska. Vidite [Posebna tema: Isceljivanje](#).

SSP: MATEJ 14:15-21

¹⁵Kad je počelo da se spušta večer, priđoše mu njegovi učenici i rekoše: "Ovo je pusto mesto, a večer je i kasno. Otpusti narod, neka idu u sela i kupe sebi hrane." ¹⁶Ali, on im reče: "Ne treba da idu. Vi im dajte da jedu." ¹⁷"Nemamo ovde ništa", odgovoriše mu oni, "osim pet hlebova i dve ribe." ¹⁸"Donesite mi ih ovamo", reče

on¹⁹ pa zapovedi da narod poseda na travu. Onda uze onih pet hlebova i dve ribe, diže pogled ka nebu i zahvali Bogu. Potom izlomi hlebove i dade ih svojim učenicima, a učenici narodu.²⁰I svi su jeli i najeli se. Preostalih komadića nakupiše dvanaest punih korpi.²¹A onih koji su jeli bilo je oko pet hiljada, ne računajući žene i decu.

14:15 „Kad je počelo da se spušta veče“ Vidite Mt 14:23. Matej ovo poglavlje predstavlja kao jedan dan u Isusovom životu (up. Mt 14:23). Pretpostavlja se da su Jevreji u Isusovo vreme imali rano veče i kasno veče. Rano veče je počinjalo oko 3 sata poslepodne, kada se u hramu prinosila večernja žrtva. Kasno veče je počinjalo nekada nakon zalaska sunca.

▣ „**Ovo je pusto mesto**“ Ovaj idiom je značio da u blizini nije bilo velikog grada ili sela, ne da je to nenaseljena pustinjska oblast.

14:16 Izgleda da je Isus rekao učenicima da brinu o ovim ljudima (up. Mk 6:37). „Vi im dajte da jedu“ je emfaza u grčkom tekstu. Oni su bili iznenađeni. Ovo je za njih bila lekcija, kao i oluja (up. Mt 14:32).

14:17 „Nemamo ovde ništa... osim pet hlebova i dve ribe“ To je bio ručak jednog dečaka (up. Jn 6:9). Komentatori koji poriču čuda (Vilijam Barklej i drugi logički pozitivisti) pokušavaju da kažu da je u stvari ovaj dečak podelio svoj ručak, a drugi koji su poneli svoje ručkove su ih takođe podelili, te su tako svi imali dovoljno hrane. Ovo je očigledan primer kako nečije pretpostavke mogu dovesti do pogrešnog tumačenja onoga što je biblijski autor očigledno želeo da kaže. Da je to bilo samo deljenje ručkova, kako je moglo preostati dvanaest punih korpi hrane? Takođe primetite da je Isus natprirodno umnožio hleb, ali nije bacio ni jedan njegov deo zato što su učenici pokupili preostale delove da ih kasnije pojedu. Ovo umnožavanje hrane je bilo iskušenje Zlog u Mt 4:1-4, jer je on navodio Isusa da nahrani gladne. Moguće je da je to prethodno iskušavanje bilo razlog zbog kojeg je Isus želeo da se osami i moli. Ljudi su želeli da on postane „car hleba“ (up. Jn 6:15).

14:18 „Donesite mi ih ovamo“ Isus nije ovo radio samo zato da bi nahranio ljude, nego i da bi poučio učenike i izgradio njihov veru. To je bila prava svrha mnogih Njegovih čuda. Saosećanje prema ljudima u nevolji i potreba da se izgradi vera Njegovih učenika bili su nerazdvojni motivi iza čuda.

Ovo hranjenje je takođe imalo jevrejske mesijanske implikacije. Jevreji su očekivali da Mesija izvodi dela slična Mojsijevim. Ova nova mana je mogla biti jedno od tih dela (up. Jn 6).

14:19 „zapovedi da narod poseda na travu“ Doslovan prevod je „da narod legne na travu“. U Palestini je to bio uobičajen položaj za jedenje. Bili su u grupama od po sto i pedeset ljudi (up. Mk 6:39-40). Prisustvo te bujne, zelene trave ukazuje na to da je verovatno tada bilo proleće.

▣ „**diže pogled ka nebu i zahvali Bogu**“ Uobičajen položaj za molitvu za Jevreje je bio sa očima i rukama uperenim ka nebu. Oni nisu klečali dok se mole. Naša savremena praksa po kojoj saginjemo glave i zatvaramo oči potiče od priče o grešniku Fariseju. Ako saginjemo svoju glavu i zatvaramo oči, da bismo zaista to radili biblijski, treba i da se udaramo po grudima (up. Lk 18:9-14)!

14:20 „dvanaest punih korpi“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: BROJ DVANAEST

14:21 „A onih koji su jeli bilo je oko pet hiljada, ne računajući žene i decu“ Budući da je ovo bilo donekle izolovano mesto, verovatno nije bilo previše žena ili dece, osim onih koji su bili bolesni i koji su dovedeni radi isceljenja. Moguće je da je ukupan broj bio oko šest ili sedam hiljada, ali to nije sigurno.

Pošto je Evandljeje po Mateju namenjeno jevrejskim čitaocima, moguće je da ovo uzima u obzir kulturološke uslove da su muškarci jeli odvojeno od žena i dece (up. NASB studijska Biblija, napomena, str. 1389).

SSP: MATEJ 14:22-27

²²Odmah potom Isus zapovedi učenicima da uđu u čamac i pred njim odu na drugu obalu dok on otpusti narod.²³A kad je otpustio narod, pope se na goru, sam, da se pomoli. Kad je palo veče, on je još bio onde, sam.²⁴A čamac je bio već mnogo stadija daleko od obale, šiban talasima jer je duvao protivni vetar.²⁵Oko tri sata noću, priđe im Isus hodajući po moru.²⁶Kad su ga ugledali kako hoda po moru, učenici se prepadoše. "Utvara!" rekoše i od straha počеше da viču.²⁷A Isus ih odmah oslovi govoreći: "Samo hrabro! Ja sam! Ne bojte se!"

14:22 „Odmah potom Isus zapovedi učenicima da uđu u čamac“ Nije jasno zašto je Isus zapovedio učenicima da uđu u čamac. Možda je to

1. zbog neprikladnog ponašanja ljudi (up. Mk 6:15)
2. još jedan primer Njegove natprirodne moći da izgradi veru učenika (up. Mk 6:45-51; Jn 6:15-21)

▣ „**dok on otpusti narod**“ Oni su se previše uzбудili zbog čudesnog umnožavanja hrane i pokušali da ga proglase za cara (up. Jn 6:15). Upravo to je iskušenje Zlog iz Mt 4:1-4 o pretvaranju kamenova u hlebove. Zato je Isus želeo da se skloni, moli i razgovara sa Ocem o nastavku svoje službe. Ljude je zburnilo to što On isceljuje, a sada još ovo hranjenje mnoštva ljudi.

14:23 „pope se na goru, sam, da se pomoli“ Ovo je bila Njegova prvobitna namera, još u Mt 14:13. U Evandeljima je često zabeleženo da se Isus osamljivao da bi se molio. Ako je Njemu, otelovljenom Bogu, to bilo potrebno, koliko li je tek to potrebno nama?

14:24 „čamac je bio već mnogo stadija daleko od obale“ Mk 6:47 kaže da je čamac bio nasred mora.

14:25

SSP	oko tri sata noću
NSP	u vreme četvrte noćne straže
DS	A četvrte noćne straže
DK, EC	a u četvrtu stražu

Ovo je bio tehnički izraz koji je označavao četvrtu rimsku noćnu stražu, između 3 i 6 časova ujutro (up. Mk 13:35). Prvobitno su Jevreji imali samo tri straže tokom noći (up. Sud 7:19; Tužb 2:19), ali su u rimskom periodu prihvatili ovu podelu na četiri. Primitite da se Isus molio skoro cele noći.

▣ „**pride im Isus hodajući po moru**“ Zbog snažnog vetra i velikih talasa, sigurno su ga oni gubili iz vida dok su talasi nosili brod. Ovde Isus ponovo pokazuje svoju moć nad prirodom. Iz drugih evanđelja saznajemo da je Isus planirao samo da prođe pored njih, ali je zbog njihovog straha ušao u čamac sa njima.

14:26 „Utvara“ Ovo isto će reći u gornjoj sobi u Lk 24:37. Bili su preplašeni. Prvo što im je Isus rekao je „ne bojte se“ (IMPERATIV PREZENTA sa NEGATIVNOM REČCOM). Ove reči ohrabrenja se često ponavljaju (up. Mt 14:27; 17:7; 28:19; Mk 6:50; Lk 5:10; 12:32; Jn 6:20; Otk 1:17).

14:27 Isus svojim učenicima daje dve zapovesti.

1. SA, „Samo hrabro“

NSP, „Verujte da sam to ja“

DK, DS, EC „Ne bojte se“ (u SSP je ovo prevod drugog dela rečenice)

Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA. Isus je ove reči često upućivao

- oduzetom čoveku, Mt 9:2
- ženi koja je krvarila, Mt 9:22
- učenicima u čamcu, Mt 14:27; Mk 6:50
- slepom čoveku, Mk 10:49
- učenicima u gornjoj sobi, Jn 16:33
- Pavlu, Dap 23:11

2. „Ne bojte se“ – Ovo je SREDNJI/PASIVNI ODLOŽNI IMPERATIV PREZENTA. Isus ove reči upućuje

- učenicima u čamcu, Mt 14:27; Mk 6:50; John 6:20
- Petru, nakon što je uhvatio ribu, Lk 5:10
- učenicima dok ih poučava, Lk 12:32
- tokom preobraženja, Mt 17:7
- ženama kod groba, Mt 28:10
- Pavlu u Korintu, Dap 18:9
- Pavlu na moru, Dap 27:24
- Jovanu na Patmosu, Otk 1:17

Iste ove reči anđeli govore

- Zahariju, Lk 1:13
- Mariji, Lk 1:30
- pastirima, Lk 2:10
- ženama kod groba, Mt 28:5

SSP: MATEJ 14:28-33

²⁸„Gospode“, reče mu Petar, „ako si to ti, zapovedi mi da dođem k tebi po vodi.“ ²⁹A Isus mu reče: „Dođi!“ I Petar izade iz čamca i pođe ka Isusu hodajući po vodi. ³⁰Ali, kad je video koliko je vetar jak, uplaši se i počeo da tone pa povika: „Gospode, spasi me!“ ³¹Isus odmah pruži ruku i uhvati ga pa mu reče: „Maloverni čoveče, zašto si posumnjao?“ ³²Kad su se popeli u čamac, vetar utihnu, ³³a oni u čamcu se pokloniše Isusu, govoreći: „Ti si zaista

Sin Božiji!"

14:28 „reče mu Petar“ Ovaj događaj je zabeležen samo u Matejevom Evanđelju. Petar je bio tako nagao. On je bio spoj velike vere i velike sumnje.

▣ „**ako si to ti**“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Petar jeste prepoznao da je to Isus.

14:30 „kad je video koliko je vetar jak“ Video je i osetio vetar i talase i počeo da gubi oštrinu svoje vere.

▣ „**Gospode, spasi me**“ Ovo je dobar primer za upotrebu reči „spasiti“ u SZ smislu „fizičkog spasenja“ (up. Jak 5:15).

14:31 „Maloverni čoveče“ Ovo je tema koja se ponavlja u Evanđelju po Mateju (up. Mt 6:30; 8:26; 16:8). Mnoga Isusova čuda su imala za cilj da povećaju veru učenika. Bog radi sa onima koji imaju malo vere. Amin!

14:33 „pokloniše Isusu, govoreći: "Ti si zaista Sin Božiji!"“ Isus je prihvatio ovo slavljenje. Nije sigurno koliko su oni zaista shvatili reči „Sin Božiji“ (vidite [Posebna tema: Sin Božiji](#)) i koliko su shvatali slušajući i gledajući natprirodne aspekte Njegove službe. Ovo očigledno postavlja osnovu za puno teološko priznanje iz Mt 16:16. Matejevo Evanđelje ne pokazuje „mesijansku tajnu“ u tolikoj meri kao što to čini Markovo Evanđelje (tj. Mk 6:52).

Izraz „Sin Božiji“ se često koristi u Matejevom Evanđelju (up. Mt 4:3,6; 16:16; 26:63; 27:40,43,54). Nema ČLANA sa tim izrazom ovde, kao u Lk 27:54. Mnogi pretpostavljaju da to ukazuje da oni nisu u potpunosti shvatali implikacije tih reči, koje podrazumevaju punu božansku prirodu. Moguće je da je to istina. Njihovo shvatanje je bilo progresivno, a ne trenutno. Međutim, opasno je učitavati previše teologije zbog prisustva ili odsustva grčkog ČLANA!

SSP: MATEJ 14:34-36

³⁴Kad su preplovili na drugu stranu, pristadoše u Genisaretu. ³⁵A kad su ga meštani prepoznali, proneše glas po celoj okolini pa su mu donosili sve bolesne, ³⁶preklinjući ga da im dopusti samo da dotaknu skutove njegovog ogrtača. I svi koji su ih dotakli, ozdraviše.

14:34 „Kad su preplovili na drugu stranu, pristadoše u Genisaretu“ Postoji nejasnoća oko reči „na drugu stranu“. U Mk 6:45 se spominje mesto Vitsaida, čije ime znači „kuća ribe“. Morale su biti dve Vitsaide ili postoji određena nejasnoća oko geografskih lokacija u različitim zapisima u sinoptičkim Evanđeljima. Isus je bio na teritoriji tetrahra Filipa i nije se vraćao na teritoriju tetrahra Iroda. Genisaret je bio pretežno paganska oblast. Možda je ovo bio Njegov način da se skloni od jevrejske mase kao što je kasnije učinio u Filipovoj Cezareji.

14:35 „kad su ga meštani prepoznali“ Isto ovo se dogodilo u Mt 14:13 i ponovo se dešava, a Isus ponovo odvađa vreme da služi ljudima u nevolji. Imali su istu sujevernu veru kao i žena sa krvarenjem iz Mt 9:20 – želeli su da dotaknu kraj Njegovog molitvenog šala (up. Mt 14:36). Isus je to prihvatio i radio je čak i sa tom njihovom slabom verom. Jasno vidimo Njegovo saosećanje, čak i za ove sujeverne ne-Jevreje.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru. Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto se misli da je Mt 14:3-12 parenteza (umetnut deo)?
2. Možete li identifikovati različite Irode koji se spominju u Novom Zavetu?
3. Zašto je Irodijada bila toliko besna na Jovana Krstitelja?
4. Koji je cilj Isusovih čuda?
5. Zašto Isus dva puta hrani mnoštvo ljudi nakon što je odbio đavolovo iskušenje da to uradi u Mt 4:1-4?
6. Kako nam zastrašena reakcija Petra i učenika može biti veoma korisna u našoj veri?

MATEJ 15

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Predanje starešina	Nečistoća dolazi iznutra	Predanje starešina	Učenje predaka	Tradicija Fariseja
15:1-9	15:1-20	15:1-9	15:1-2 15:3-9	15:1-9
(8-9)	(8-9)	(8-9)	(8-9) Stvari koje čine osobu nečistom	(8-9) O čistom i nečistom
15:10-20		15:10-20	15:10-11 15:12 15:13-14 15:15 15:16-20	15:10-11 15:12-14 15:15-20
Vera Hananke	Paganka pokazuje svoju veru	Hananka	Ženina vera	Isceljena je ćerka Hananke
15:21-28	15:21-28	15:21-28	15:21-22 15:23 15:24 15:25 15:26 15:27 15:28	15:21-28
Isceljenje silnog naroda	Isus leči mnoge	Isceljenja	Isus isceljuje mnoge	Isceljenja pored jezera
15:29-31	15:29-31	15:29-31	15:29-31	15:29-31
Nahranjeno je četiri hiljade ljudi	Nahranjeno je četiri hiljade ljudi	Nahranjeno je četiri hiljade ljudi	Isus hrani četiri hiljade	Drugo čudo sa hlebovima
15:32-39	15:32-39	15:32-39	15:32 15:33 15:34a 15:34b 15:35-38 15:39	15:32-39

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 15:1-11

¹Tada iz Jerusalima k Isusu dodoše neki fariseji i učitelji zakona i upitaše: ²"Zašto tvoji učenici krše predanje starešina? Ne peru ruke pre jela!" ³"A zašto vi kršite Božiju zapovest zbog svog predanja?" upita Isus njih. ⁴"Jer, Bog je rekao: 'POŠTUJ OCA I MAJKU', i: 'KO PROKUNE OCA ILI MAJKU, NEKA SE POGUBLI.' ⁵A vi govorite: 'Ko kaže ocu ili majci: Sve čime bih ti mogao pomoći, dar je Bogu' ⁶- taj ne treba da poštuje svoga oca.'

Tako ste, zbog svog predanja, obesnažili Božiju reč. ⁷Licemeri! Isaija je dobro o vama prorokovao kad je rekao: ⁸“OVAJ NAROD ME POŠTUJE USNAMA, A SRCE MU JE DALEKO OD MENE. ⁹UZALUD ME SLAVE, JER LJUDSKE ZAPOVESTI KAO UČENJE ŠIRE.” ¹⁰Isus pozva k sebi narod pa im reče: "Čujte i razumejte: ¹¹čoveka ne čini nečistim ono što u usta ulazi; nego, ono što iz usta izlazi - to čoveka čini nečistim."

15:1 „fariseji“ Oni su bili religijska sekta usmerena na spoljašnjost, unutar prvovekovnog judaizma. Razvili su se u vreme Makabejskog perioda. Moguće značenje njihovog imena je „odvojeni“. Isus nije osuđivao sve Fariseje, nego samo one koji su spolja legalisti, a nemaju unutrašnju pravednost (Is 29:13). Oni su naglašavali potpunu poslušnost usmenoj tradiciji koja je kasnije kodifikovana u Talmud. Za detaljniji prikaz porekla i teologije Fariseja vidite [Posebna tema: Fariseji](#).

▣ **„učitelji zakona“** Ovo je bila profesionalna grupa religioznih advokata, obučenih o pisanom zakonu i usmenoj tradiciji, koji su donosili odluke o tome da li su prekršena jevrejska pravila o svakodnevnom životu. Vidite [Posebna tema: Učitelji zakona](#).

▣ **„iz Jerusalima“** Isus je u ovo vreme bio u Galileji, te su ovi ljudi prešli dug put da bi ga čuli. Možemo reći da su oni bili delegacija iz sedišta!

15:2 „tvoji učenici“ Učenici su bili iz Galileje, gde judaizam nije bio toliko strog kao u jerusalimskoj oblasti.

▣ **„predanje starešina“** Ovo se odnosi na grupu usmenih tradicija koja se zove Mišna (*Mishnah*), koja je tumačila Mojsijev zakon i propisivala njegovu primenu u svakodnevnom životu. Mišnu je najdetaljnije kodifikovao rabin Juda, 200. g.n.e, a kasnije je postala deo Talmuda. Za rabine ona ima isti autoritet kao Tora (1-5. Mojs), jer se i za nju veruje da ju je Bog preneo Mojsiju usmeno (up. 5. Mojs 4:14).

▣ **„Ne peru ruke pre jela“** Pranje ruku se ne odnosi na higijenu, nego na ceremonijalnu čistotu. SZ nije zahtevao pranje pre svakog obroka, ali se ova tradicija razvila iz (1) 2. Mojs 30:19 gde se od sveštenika očekuje da se peru i (2) 3. Mojs 15, gde su se morali prati oni koji bi dotaknuli nešto nečisto. Do Isusovog vremena je pranje pre obroka postalo značajan deo jevrejskog religijskog života. Jedan rani rabin je ekskomuniciran zato što se nije ispravno prao! Ne samo da se zahtevalo pranje pre obroka, nego i pranje nakon i između pojedinačnih jela je takođe smatrano religijskom ceremonijalnom dužnošću.

15:4 „Bog je rekao“ Mk 7:11 navodi „Mojsije je rekao“. Ovo pokazuje Isusovo viđenje autoriteta i nadahnutosti SZ (up. Mt 5:17-19).

▣ **„Poštuj oca i majku“** Isus citira jednu od Deset zapovesti (up. 2. Mojs 20:12; 5. Mojs 5:16). „Poštuj“ je trgovački termin sa značenjem: „daj pravu težinu“.

▣ Drugi SZ citat u Mt 15:4 je iz 2. Mojs 21:17 ili Lev 20:9. Da bi se održala stabilnost društva bila je neophodna brza i snažna akcija protiv onih koji su kršili pravila saveza. Porodica je bila i još uvek jeste osnova društva.

▣ **„Ko prokune oca ili majku, neka se pogubi“** Vidite 2. Mojs 21:17 i Lev 20:1.

15:5

SSP	dar je Bogu
NSP	žrtveni dar
DS	dar je
DK	prilog je
EC	žrtveni je dar

Običaj zaveštavanja ili posvećivanja viška resursa Bogu zvao se *corban* (od hebrejske reči za „dar“, up. Lev 1:2; 22:27; 23:14; Br 7:25) ili „pod anatemo“ (up. Mk 7:11). Zbog tog zaveštavanja, ti resursi nisu mogli biti korišteni za pomoć ostarelim roditeljima (iako su mogli biti korišteni za druge lične potrebe).

15:6

SSP	taj ne treba da poštuje
NSP	neće takav čovek poštovati
DS	ne mora poštovati
DK	može i da ne poštuje
EC	ne treba da poštuje

Iako se to ne vidi u prevodu, ova rečenica u originalu

1. je snažna dvostruka negacija
2. podrazumeva pitanje
3. je citat iz učenja Fariseja/učitelja zakona (ili njihova implikacija)

SSP	obesnažili
NSP	ukidate
DS, DK	ukidoste
EC	ukinuste

Ovo je snažna grčka reč upotrebljena samo ovde, u paraleli u Mk 7:13 i u Gal 3:17. Njihovi motivi i dela su Pismo podredili ljudskoj pohlepi! Ovi ljudi su delovali religiozno, ali se u njima vide posledice Pada (tj. više za mene po bilo koju cenu).

▣ „zbog svog predanja“ Ovaj termin (*pardosis*) se koristi sa nekoliko značenja.

1. u 1. Kor 11:2,23 za istine evanđelja
2. u Mt 15:6; 23:1 i dalje; Mk 7:8; Gal 1:14 za jevrejske tradicije
3. u Kol 2:6-8 za gnostičke spekulacije
4. rimokatolici koriste ovaj stih kao biblijski dokaz da su Pismo i tradicija jednako autoritativni

Međutim, u ovom kontekstu on se odnosi na apostolsku istinu, bez obzira da li je ona izgovorena ili zapisana (up. 2. Sol 3:6)

15:7 „Licemeri“ Ovo je pozorišni pojam sa doslovnim značenjem „suditi pod“, ali u smislu „igrati ulogu pod maskom“.

15:8-9 „Ovaj narod me poštuje usnama“ Ovo je citat iz Septuaginte, Isa 29:13. Ovaj moćan stih pokazuje da se lična vera osobe jasno pokazuje kroz njena dela i reči (up. Rim 4:3-6; Jak 2:14-26).

15:8 „daleko“ Ovaj izraz prenosi ideju držanja nekog na udaljenosti većoj od dužine ruke.

15:10 „Isus pozva k sebi narod“ Isus je javno optužio te religijske vođe iz Jerusalima.

15:11 „čoveka ne čini nečistim ono što u usta ulazi“ Ovo se pre svega odnosi na pitanje o pranju ruku (up. Mt 15:18,20), ali Mk 7:19 dodaje izraz koji ovu rečenicu povezuje sa svakom vrstom hrane (up. Dap 10). Čistota dolazi iznutra i ona vodi/usmerava spoljašnja dela.

SSP: MATEJ 15:12-14

¹²Tada mu priđoše učenici i rekoše: "Znaš li da su se fariseji sablaznili kad su čuli šta si rekao?" ¹³"Biće iz korena iščupana svaka biljka koju nije posadio moj nebeski Otac", odgovori im on. ¹⁴"Pustite ih. Oni su slepi i vode slepima. A ako slep vodi slepoga, obojica će upasti u jamu."

15:12 „fariseji sablaznili“ Učenici su se šokirali zbog Isusovog ponašanja prema tim religijskim vođama, zbog Njegove izjave o usmenoj tradiciji i zbog Njegovog implicitnog negiranja zakona o hrani iz 3. Mojs 11.

15:13 „Biće iz korena iščupana svaka biljka koju nije posadio moj nebeski Otac“ Ovo se odnosi ili na farisejsko učenje ili na same Fariseje. Pokazuje da oni nisu Božiji (up. Mt 5:20; 16:6,11). Religioznost može biti opasna (up. Rim 2:17-29). Mir po svaku cenu nije bio Isusov put!

Moguće je da je Isa 60:21; 61:3 izvor ove Isusove slike o biljci. Izrael se opisuje u poljoprivrednim terminima (up. Isa 5; Jn 15). Izrael je loza koju je Gospod odabrao da se preko nje otkrije narodima! Pošto Izrael nije u tome uspeo, nije uspela ni farisejska teologija. Najveći greh pored neverovanja je samopravednost!

15:14 Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, koja se odnosi na potencijalnu akciju.

▣ „slepi“ Ovo se metaforički koristi da opiše duhovno shvatanje Fariseja i njihovih učenika (up. Mt 23, posebno Mt 15:16,24).

SSP: MATEJ 15:15-20

¹⁵Petar mu reče: "Objasni nam tu priču." ¹⁶"Zar ni vi još ne razumete?" upita Isus. ¹⁷"Zar ne shvatate da sve što ulazi u usta, ide u trbuh i izbacuje se iz tela? ¹⁸Ali, ono što izlazi iz usta, izvire iz srca, i to čoveka čini nečistim. ¹⁹Jer, iz srca izvire zle misli, ubistva, preljube, blud, krađe, krivokletstva i hule. ²⁰To čoveka čini nečistim,

15:15-20 Ovo govori o potrebi za duhovnom ravnotežom između slobode u Hristu i samo-ograničavajuće odgovornosti koja proističe iz ljubavi prema Hristu i ostalima (up. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8; 10:23-33; 1. Tim 4:4; Tit 1:15).

15:16 „Zar ni vi još ne razumete“ Ovo je redak grčki idiom emfaza. Čak ni učenici nisu mogli da ga shvate pre vaskrsenja (up. Lk 24:45, vidite takođe Lk 24:16,31; Dap 16:14; 1. Jn 5:20).

15:18 Osnovno pitanje nije koju hranu smemo ili ne smemo jesti, nego šta je u našem srcu (up. Mt 12:34; Mk 7:20). Tim izjavama je Isus poništio zakone o hrani iz 3. Mojs 11! Obično se kaže da je Isus odbacivao usmenu tradiciju rabina, ali je potvrđivao SZ. Međutim, u ovom slučaju, kao i u Njegovom stavu o razvodu (up. Mt 5:31-32; 19:8-9), On menja SZ zakon. Najbolje je potvrditi Isusovo pravo i nadahnuće da protumači i SZ i rabinsku tradiciju bez pretvaranja toga u hermeneutički princip. Savremeni tumači nisu nadahnuti nego prosvetljeni. Mi potvrđujemo Isusovo učenje, ali se ne usuđujemo da sledimo Njegovu hermeneutičku tehniku!

▣ „srca“ Vidite Posebna tema: Srce.

15:19 „blud“ Reč „pornografija“ potiče od iste korenske reči kao i ova grčka reč. Označava bilo koju vrstu neprikladne seksualne aktivnosti: predbračni seks, vanbračni seks, homoseksualnost, seksualni odnos sa životinjama, čak i odbijanje leviratskih odgovornosti (brat koji odbije seksualne odnose sa udovicom svog preminulog brata da bi obezbedio naslednike). U SZ se pravi razlika između bračne nevernosti (preljube) i predbračnog promiskuiteta (bludničenja).

▣ „krađe“ Engleska reč „kleptomanija“ potiče od istog grčkog korena.

▣ „hule“ Ova lista se odnosi na Deset zapovesti. Hula je govor protiv Boga.

POSEBNA TEMA: LJUDSKI GOVOR

SSP: MATEJ 15:21-28

²¹Onda Isus ode odande i povuče se u tirske i sidonske krajeve. ²²A jedna Hananka iz tog kraja izade i povika: "Smiluj mi se, Gospode, sine Davidov! Kćer mi je opseo demon i ona se strašno muči." ²³Isus joj ništa ne odgovori pa mu njegovi učenici priđoše i počеше da ga mole: "Otpusti je jer neprestano viče za nama." ²⁴A on im odgovori: "Ja sam poslan samo izgubljenim ovcama doma Izraelovog." ²⁵Tada žena pride Isusu i pokloni mu se, govoreći: "Gospode, pomoz mi!" ²⁶"Nije pravo", reče joj on, "da se od dece uzme hleb i baci psima." ²⁷"Da, Gospode", reče ona, "ali i psi jedu mrvice koje padnu sa stola njihovih gospodara." ²⁸"Velika je tvoja vera, ženo", reče joj tada Isus. "Neka bude kako želiš." I istog časa njena kći ozdravi.

15:21 „tirske i sidonske“ To su feničanski priobalni gradovi. Uglavnom se u SZ povezuju sa slavljenjem boga po imenu *Baal* i pokvarenošću, međutim (1) Solomon je dobio radnike i materijal za Hram od Hirama, kralja Tira (up. 1. Car 7); i (2) Ilija je pomogao udovici iz ovog kraja (up. Lk 4:25-26.)

15:22 „Hananka“ Ovo je jedino mesto gde se ova reč upotrebljava u NT, iako se sličan oblik nalazi i u imenu (Mt 10:4; Mk 3:18). U Mk 7:26 se za nju kaže da je Sirofeničanka, što bi u savremenom svetu bila žena iz južnog Libana. Očigledno je da ona nije bila Jevrejka. Ovaj zapis, kao i 8:5-13, pokazuje Isusovu brigu o paganima. Lečenje koje je sumirano u Mt 15:29-31 uglavnom se odvijalo u paganskoj oblasti (up. Mk 7:31).

▣ „izade i povika“ Očigledno je da je ovo činila glasno i više puta. Ovo je IMPERFEKAT što može da označava (1) radnju u prošlosti koja se ponavlja ili (2) radnju koja je započeta u prošlosti.

▣ „Smiluj mi se“ O Isusovoj milosti i saosećanju prema siromašnima, bolesnima i opsednutima se pričalo naširoko. Čak je i žena koja nije Jevrejka osetila da će joj On pomoći (up. Mt 9:27; 17:15).
Ovo je IMPERATIV AORISTA AKTIVNI, upotrebljen kao molitva, ne kao zapovest.

▣ „Gospode“ Ovo je ili (1) uobičajena upotreba u smislu „Gospodin“ ili (2) teološka upotreba u smislu „Gospod“ i „Mesija“; samo kontekst može odrediti značenje. Zato što je ova reč ovde povezana sa mesijanskim nazivom, druga mogućnost je verovatnija.

■ „Sine Davidov“ To je mesijanski naziv iz 2. Sam 7. Ona je znala nešto o jevrejskoj veri i nadi. Vidite belešku kod Mt 9:27.

■ „Kćer mi je opseo demon“ Opsednutost demonima je bila, i još uvek jeste, stvarnost koja može uticati čak i na decu (up. Mt 17:14-18). Toliko toga još uvek ne znamo o ovoj oblasti!

Ja lično sam se mučio sa ovom temom demonske opsednutosti. Verujem u biblijsko stanovište i zastupam ga. Međutim, muči me to što (1) egzorcizam nije naveden kao jedan od duhovnih darova; (2) ova tema se ne pojavljuje u NZ pismima; (3) nemam uputstva nadahnutog autora o tome kako da sprovedem ovaj duhovni ritual. Ostavljeno mi je da potvrdim da opsednutost stvarno postoji, ali ne mogu da je utvrdim, ne mogu da znam kako da postupam sa njom, niti kako da je uklonim! Vidite Posebna tema: Demonski (nečisti duhovi) u NZ.

15:23 „učenici pridoše i počеше da ga mole“ GLAGOL je takođe u IMPERFEKTU. Učenici pokazuju svoj nivo saosećanja u poređenju sa Isusovim (up. Mt 9:36; 14:14; 15:32). Isusov odgovor iz Mt 15:24 je upućen njima, a ne ženi. Ovaj izraz je izostavljen kod Marka zato što je on pisao paganima koji ne bi shvatili oklevanje učenika da pomognu paganki.

15:24 „Ja sam poslan samo izgubljenim ovcama doma Izraelovog“ Setite se da je Isus pomagao paganima, ali unutar geografskih granica Obećane zemlje. Da je Isus započeo misiju lečenja u paganskoj zemlji, jevrejski narod bi ga odbacio zbog svojih predrasuda. Izraz „izgubljenim ovcama doma Izraelovog“ pokazuje duhovno stanje jevrejskog naroda (up. Mt 10:6; 9:36).

Slike „pastirstva“ započete su u Br 27:17 (up. Zah 10:2). Psalm 23; 78:52; Isa 40:11; Jer 31:10 prikazuju Gospoda kao izraelskog pastira. One postaju mesijanske u Mih 5:2; Zah 11:4-17; i Jn 10:1-10. U Jez 34 se porede loši i dobri pastiri.

Ovcama je potrebna neprekidna briga i zaštita. One su bespomoćne, nezaštićene životinje koje lako padaju pod uticaj. Reći za Božije ljude da su ovce nije kompliment nego duhovna stvarnost!

Želim da prokomentarišem i reč „samo“! Isus jeste pomogao ovoj paganki u nevolji, kao i drugim paganima. Ovo najavljuje Njegov cilj koji obuhvata ceo svet (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8). Mesija je došao zbog svih ljudi, napravljenih po Božijem obličju (up. Post 1:26-27). 1. Mojs 3:15 nije obećanje dato Izraelu, nego ljudima. Avramov poziv je sadržao i brigu o paganima (up. Post 12:3). Davanje Zakona na Sinajskoj gori uključuje i Božiju brigu za ceo svet (up. 2. Mojs 19:5)!

15:26 „psima“ Ovo je jedino mesto gde je ova reč upotrebljena u NZ. Njena oštrina je ublažena činjenicom da je upotrebljena u DIMINUTIVU, u obliku „psići“ (JB, „kućni psi“). Jevreji su pagane zvali „psi“. Svrha ovog razgovora je bila da pomogne učenicima da prevaziđu svoje predrasude protiv pagana. Isus je prepoznao i javno priznao da je njena vera velika (up. Mt 15:28)!

15:27 „mrvice“ Ljudi su često koristili hleb da obrišu ruke posle obroka.

15:28 „Velika je tvoja vera, ženo“ Isus nekoliko puta pohvaljuje pagane (up. Mt 8:10). To čini da bi: (1) pokazao svoju ljubav prema paganima ili (2) podstakao učenike da razmišljaju globalno.

■ „istog časa njena kći ozdravi“ Primitite da ova žena nije tražila magijski ritual ili Isusovo fizičko prisustvo (up. Mt 8:8-9). Kada joj je rekao da je njena ćerka ozdravila, ona je poverovala.

SSP: MATEJ 15:29-31

²⁹Isus ode odande i dođe na Galilejsko more, a onda se pope na goru i sede. ³⁰Dode mu silan narod, donoseći sa sobom hrome, slepe, kljaste, neme i mnoge druge, pa mu ih položiše pred noge, a on ih izleči. ³¹Narod se zadivi videvši da su nemi progovorili, kljasti ozdravili, hromi prohodali i slepi progledali, pa počеше da slave Izraelovog Boga.

15:30 „silan narod“ Taj silan narod su činili znatizeljni, posvećeni, religijske vođe i bolesni.

■ „on ih izleči“ Ovo je mesijanski znak (up. Mt 11:5) koji pokazuje Božije srce.

SSP: MATEJ 15:32-38

³²A Isus pozva k sebi svoje učenike pa im reče: "Žao mi je naroda jer su već tri dana sa mnom, a nemaju šta da jedu. Neću da ih otpustim gladne, da ne malakšu na putu." ³³A učenici ga upitaše: "Gde u ovoj pustoši da nabavimo dovoljno hleba da nahranimo ovoliki narod?" ³⁴"Koliko hlebova imate", upita ih Isus. "Sedam", rekoše oni, "i nekoliko ribica." ³⁵Tada Isus reče narodu da poseda po zemlji, ³⁶uze onih sedam hlebova i ribe pa kad je zahvalio Bogu, izlomi ih i dade učenicima, a učenici narodu. ³⁷I svi su jeli i najeli se. Preostalih komadića nakupiše sedam punih košara. ³⁸A onih koji su jeli bilo je četiri hiljade, ne računajući žene i decu.

15:33 „učenici ga upitaše“ Kako su učenici mogli toliko brzo zaboraviti da je pet hiljada ljudi nahranjeno (up. Mt 14:13-21)? Razlike u brojevima, okruženju i korpama koje su korištene pokazuju da su postojala dva različita događaja, a ne samo jedan koji je zabeležen dva puta.

Iako deluje da Isusova izjava ograničava Njegovu službu samo na Jevreje, ovo hranjenje, kao i isceljivanje porodice kapetana u Mt 8, isceljivanje deteta paganke u Mt 15:21-28 i zaključna izjava u Mt 15:29-30, sve uključuje pagane.

SSP: MATEJ 15:39

³⁹Kad je otpustio narod, Isus uđe u čamac i ode u magadanski kraj.

15:39 „magadanski kraj“ Ova lokacija je nepoznata. Marko u paralelnom tekstu navodi da su otišli u „dalmanusku oblast“ (Mk 8:10), ali i to mesto je nepoznato. Neki grčki rukopisi su zamenili *Magadan* sa *Magdala*, što je semitska reč za kulu.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto su Fariseji i učitelji zakona putovali do Galileje da vide Isusa?
2. Kako tradicija može biti opasna stvar?
3. Da li je moguće biti religiozan i ne poznavati Boga?
4. Kako da uravnotežimo slobodu koju imamo kao hrišćani sa svojim odgovornostima?
5. Zašto se lista u Mt 15:19 razlikuje u Mateju i Marku?
6. Zašto je Isus oklevao da pomogne ovoj ženi? Zašto to nije želeo i da li to nije želeo?
7. Kako mogu deca imati demone?

MATEJ 16

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Traženje znaka 16:1-4	Fariseji i Sadukeji traže znak 16:1-4	Traženje znaka 16:1-4	Traženje čuda 16:1-4c 16:14d	Fariseji traže znak sa neba 16:1-4
Farisejski i sadukejski kvasac 16:5-12	Farisejski i sadukejski kvasac 16:5-12	Farisejski kvasac 16:5-12	Farisejski i sadukejski kvasac 16:5-6 16:7 16:8-11 16:12	Farisejski i sadukejski kvasac 16:5-12
Petrova objava o Isusu 16:13-20	Petar priznaje Isusa kao Hrista 16:13-20	Petrovo priznanje 16:13-20	Petrova objava o Isusu 16:13 16:14 16:15 16:16 16:17-19 16:20	Petrovo priznanje vere; njegova istaknutost 16:13-20
Isus najavljuje svoju smrt 16:21-28	Isus predskazuje svoju smrt i vaskrsenje 16:21-23	16:21-23	Isus govori o svom stradanju i smrti 16:21 16:22 16:23	Prvo proroštvo o stradanju 16:21-23
	Uzmite krst i idite za njim 16:24-28	O učenishtvu 16:24-26 16:27-28	16:24-28	Uslovi praćenja Hrista 16:24-26 16:27-28

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 16:1-4

¹Fariseji i sadukeji pridoše Isusu s namerom da ga iskušaju pa zatražiše da im pokaže znak sa neba. ²On im odgovori: "Kad padne veče, kažete: 'Biće lepo vreme jer je nebo crveno'; ³a ujutro: 'Danas će biti nevreme jer je nebo crveno i mutno.' Znae da tumačite izgled neba, a ne umete da protumačite znake vremena. ⁴Zao i preljubnički naraštaj traži znak, ali nikakav znak mu neće biti dat, osim znaka Joninog." Onda ih ostavi i ode.

16:1 „Fariseji i sadukeji“ Matej povezuje te dve grupe kao vođe rabinskog judaizma (up. Mt 3:7; 10:1, 6, 11, 12; 22:34). Za detaljniju raspravu o poreklu i teologiji Fariseja, vidite belešku kod Mt 22:15, a za Sadukeje vidite Posebna tema: Sadukeji.

▣ **„iskušaju“** Ova reč (*peirasmos*) je upotrebljena u smislu „testirati radi uništenja“ (up. Mt 6:13; Jak 1:13). Vidite Posebna tema: Grčki pojmovi za „testiranje“ i njihove konotacije.

▣ **„znak sa neba“** „sa neba“ je PERIFRAZA za reč „Bog“. Oni su videli Njegova čuda, ali su želeli još (up. Mt 12:38-42). Isto ovo iskušenje je ponudio Satana u Mt 4:5-6, da stekne naklonost ljudi korišćenjem čuda.

Čini se da su ovi jevrejski religionisti tražili dokaz da je Gospod izvor Isusove moći. Za njih su isceljenja bila „delo Satane“, te su želeli neosporan znak da su Božije delo (tj. „sa neba“). Nije jasno navedeno šta to podrazumeva. Isus im daje taj znak, ali na skriven i budući način (tj. Njegovo vaskrsenje).

16:2b-3 Ove rečenice se ne nalaze u većini drevnih unicitajalnih grčkih rukopisa 8, B, X, niti u grčkim tekstovima koje je koristio Origen, grčkim rukopisima poznatim Jeronimu, niti u nekim verzijama Pešite ili u nekim koptskim prevodima, ali se nalaze u unicitajalnim rukopisima C, D, L i W. Slično poglavlje se nalazi u Lk 12:54-56. Tekstualni kritičari koji su radili četvrto izdanje grčkog NZ u ime Ujedinjenog biblijskog društva (United Bible Societies) nisu mogli doneti odluku o originalnosti ovih stihova (up. *Tekstualni komentar Grčkog Novog Zaveta*, Brus Metzger, str. 41.)

16:3 „znake vremena“ Primitite da su „vremena“ u MNOŽINI. Ovo se odnosi na dva doba (vidite Posebna tema: Ovo doba i buduće doba). Ovi jevrejski religionisti su mogli predvideti i shvatiti neke vremenske prilike, ali nisu mogli ili nisu želeli da shvate dolazak novog doba Duha u Isusu. On ih kori zbog toga što nemaju duhovnu percepciju (up. Isa 6:9-10). Time je ispunjen još jedan znak/proroštvo!

16:4 „preljubnički naraštaj“ Ovaj izraz se koristi u metaforičkom smislu za „neverne“. Metafora (up. Mt 12:39; Jak 4:4) se zasniva na SZ upotrebi koja se odnosila na idolopoklonstvo i slavljenje plodnosti (tj. Jer 3:8; 9:2; 23:10; 29:23; Jez 23; Os 4:2-3; Mal 3:5).

▣ **„znaka Joninog“** Nisu mogli ni pretpostaviti o čemu On priča! Ovo je analogija o tri dana koja je Jona proveo u velikoj ribi, a koja će Isus provesti u Hadu (*Hades*) (up. 1. Pt 3:19). Setite se da je Isus u grobu bio samo između trideset i šest i četrdeset sati, ali se ta dužina vremena u Isusovo vreme i po jevrejskom sistemu računala kao tri dana. Deo dana se računao kao ceo dan, a dan je počinjao i završavao se sa sumrakom (up. Post 1). Vidite beleške kod Mt 12:39 i Mt 16:21.

SSP: MATEJ 16:5-12

⁵Učenici preploviše na drugu stranu, ali zaboraviše da ponesu hleba. ⁶„Pazite“, reče im Isus, „i čuvajte se farisejskog i sadukejskog kvasca.“ ⁷A oni počеше da raspravljaju među sobom, govoreći: „Nismo poneli hleba.“ ⁸„Maloverni“, reče Isus, znajući o čemu raspravljaju, „zašto raspravljate među sobom o tome da nemate hleba? ⁹Zar još ne shvatate? I zar se više ne sećate pet hlebova na pet hiljada ljudi, i koliko ste korpi nakupili? ¹⁰I sedam hlebova na četiri hiljade ljudi, i koliko ste košara nakupili? ¹¹Kako ne shvatate da vam nisam govorio o hlebu, nego da se čuvate farisejskog i sadukejskog kvasca?“ ¹²Tada razumeše da ne misli da treba da se čuvaju hlebnog kvasca, nego farisejskog i sadukejskog učenja.

16:6, 11 „kvasca“ Moguće je da se ovo odnosi na aramejski termin „pravna strogoća“ (setite se da su Isus i Jevreji u to vreme govorili aramejski). Te sve reči su slične na aramejskom; međutim, stih 12 podrazumeva reč „kvasac“.

POSEBNA TEMA: KVASAC

16:8 Isus je često dvanaestorici govorio da su maloverni (up. Mt 6:30; 8:26; 14:31; 16:8). Oni koji su ga čuli i živeli sa Njim nisu uvek shvatali ili verovali. Mt 16:7-10 je parenteza. Isus je želeo da govori o lažnoj veri Fariseja (up. Mt 5:20-48), ali su učenicima misli pobegle na nedostatak „hleba“.

16:9 Učenici su imali privilegiju da slušaju Isusove reči i Njegovu službu ljudima, kao i privatne razgovore i tumačenja nakon njih, ali oni i dalje, kao i većina slušalaca (up. Mt 13:13,14-15 [Is 6:9-10,19]), nisu shvatali (tj. Mt 15:17; 16:11; Lk 2:50; 18:34; Jn 10:6; 12:16). Isusova poruka je bila toliko jedinstvena i različita od jevrejske religije (tj. „farisejskog kvasca“) sa kojom su oni odrasli da je bilo neophodno natprirodno, Duhom vođeno otvaranje njihovih umova da bi shvatili (tj. Lk 24:45). To se polako dešavalo tokom vremena koje je Isus proveo sa njima (tj. Mt 16:13-28), ali u potpunosti tek

1. nakon vaskrsenja
2. u gornjoj sobi (up. Jn 20)
3. pored obale u Jn 21

4. Dap 1, kada se On uzneo na nebo.

16:12 Njihov legalizam i nedostatak ljubavi je zaslužio Isusove najoštrije reči osude! Često, religioznost može biti prepreka, umesto da bude most!

SSP: MATEJ 16:13-20

¹³Kad je Isus došao u okolinu Kesarije Filipove, upita svoje učenike: "Šta kažu ljudi, ko je Sin čovečiji?" ¹⁴Oni mu odgovoriše: "Jedni kažu - Jovan Krstitelj; drugi - Ilija; a treći - Jeremija ili jedan od proroka." ¹⁵Tada ih on upita: "A šta vi kažete, ko sam ja?" ¹⁶Simon Petar mu odgovori: "Ti si Hristos, Sin Boga živoga." ¹⁷"Blago tebi, Simone, sine Jonin", reče mu Isus, "jer ti *to* nije objavio čovek, nego moj Otac, koji je na nebesima. ¹⁸A ja ti kažem: ti si Petar i na toj steni sagradiću svoju Crkvu, i vrata Podzemlja neće je nadjačati. ¹⁹Daću ti ključeve Carstva nebeskog pa sve što svežeš na zemlji, biće svezano na nebu, i sve što razrešiš na zemlji, biće razrešeno na nebu." ²⁰Onda zapovedi učenicima da nikom ne kažu da je on Hristos.

16:13 „Kesarije Filipove“ Ovo je bio grad na Filipovoj teritoriji, oko 30 km južno od Galilejskog mora. Ovo je bio Isusov drugi pokušaj da ode sam sa učenicima (up. Mt 15).

▣ „Sin čovečiji“ Ovaj izraz se koristi nekoliko puta u SZ. Podrazumeva ljudskost (Ps 8:4; Jez 2:1) i božansku prirodu (Dan 7:13). Rabini nisu koristili ovaj izraz u Isusovo vreme; stoga, on nije budio nacionalne ili vojne asocijacije. Isus je odabrao ovaj naziv sam za sebe zato što je spajao dva aspekta Njegove ličnosti, potpunu ljudskost i potpuno božansku prirodu (up. Fil 2:6-8; 1. Jn 4:1-3). Vidite belešku kod Mt 8:20.

16:14 „Jovan Krstitelj“ Irod Antipa je pretpostavio da je Isus u stvari Jovan Krstitelj (up. Mt 14:1-2).

▣ „Ilija“ Ovo je iz proroštva iz Mal 3:1; 4:5 koje kaže da će Ilija pripremiti put za Mesiju. To je priznanje dolaska novog doba Duha.

▣ „Jeremija“ Rabini su verovali da je on sakrio Kovčeg svedočanstva na gori Nevo i da će ga vratiti neposredno pre početka novog doba.

▣ „jedan od proroka“ Ovde se kaže da je Isus prorok, kao i drugi proroci iz SZ. Možda je povezano sa proroštvom iz 5. Mojs 18:15-22 (up. Jn 2:2). Sve te pretpostavke su podrazumevale i oživljavanje!

▣ „A šta vi kažete, ko sam ja“ „Vi“ je MNOŽINA. Isus je svim svojim učenicima postavio ovo pitanje. Petar je prvi odgovorio. Zbog svoje ličnosti, on je bio glasnogovornik grupe.

16:16 „Ti si Hristos“ Ovo je već rekao Andrija u Jn 1:41, Natanail u Jn 1:49 i Petar u Jn 6:69. Grčka reč „Hristos“ je ekvivalent hebrejske reči „Mesija“ ili „Pomazanik“. Vidite Posebna tema: SZ nazivi za Onog koji treba da dođe.

▣ „Sin Boga živoga“ Petar nije u potpunosti shvatao Isusovo mesijanstvo, što je očigledno iz Mt 16:21-23. Zato se blagoslov iz 16:7 odnosi na izraz „Sin Boga živoga“. „Živi Bog“ je parafraza za Gospodnje ime koja potiče iz hebrejskog GLAGOLA „biti“ (up. 2. Mojs 3:14). Vidite Posebna tema: Božanska imena.

16:17

SSP, DK, NSP, DS, EC Simone, sine Jonin

Aramejska reč „*Barjonas*“ značila je „Jonin sin“.

▣ „nego moj Otac, koji je na nebesima“ Sadržaj Petrovog priznanja (Mt 16:16) nije ljudsko otkriće, nego božansko otkrivenje. Duh je ličnost Trojstva kojoj je poveren ovaj zadatak, ali ovde je to bio Otac, verovatno zato što se spominje „Sin Božiji“.

Evangelje se ne može shvatiti niti se na njega može odgovoriti bez božanske pomoći (up. Jn 6:44,65; 10:29). Ovo ne negira nužan ljudski odgovor (up. Jn 1:12; 3:16; Rim 10:9-13), ali pokazuje da ljudi mogu odgovoriti samo ako je to inicirano iz duhovnog sveta. Ne možemo mi inicirati duhovne odluke, ne započinjemo ih mi! VREME GLAGOLA je povezano sa „svezivanjem“ i „razrešavanjem“ iz Mt 16:19 i odražava istu istinu!

16:18 „Petar“ Ovo je grčka reč „*petros*“, IMENICA u MUŠKOM RODU. Odnosi se na odvojen komad stene. Veći deo svog života (tj. Mt 16:22,23; Mk 14), on je bio sve samo ne „stena“!

■ „**toj steni**“ Ovo je grčka reč „*petra*“, IMENICA u ŽENSKOM RODU. Odnosi se na osnovnu stenu (up. Mt 7:24). Te dve reči (*petros* i *petra*) se ne mogu gramatički nadovezati jedna na drugu zbog svog RODA. Učenici nisu ovo doživeli kao objavu Petrove superiornosti, te su se i dalje raspravljali oko toga ko je najveći (up. Mt 18:1, 18; Jn 20:21). Ova dva termina su u grčkom jeziku povezana, ali različita. Postoji očigledna igra reči između Petrove vere i vere svih apostola. Međutim, u aramejskom postoji samo jedna reč, *kepha* (Kifa, Jn 1:42; 1. Kor 1:12; 3:22; 9:5; 15:5) za te dve grčke reči za stenu. Isus je govorio aramejski, ali su Njegove reči zabeležili nadahnuti pisci na grčkom. Stoga se moramo baviti grčkim tekstom, a ne pretpostavljenom izjavom na aramejskom.

■ „**Crkvu**“ Reč *Ekklesia* je u Septuaginti korištena za „skupštinu Izraela“ (*Qahal*, BDB 874, up. 5. Mojs 18:16; 23:2). Moramo biti oprezni da u ovo veoma rano i jevrejsko poglavlje ne učitamo značenje koje ono može imati tek nakon Pedesetnice. Ti rani učenici su smatrali da su oni naslednici SZ Božijeg naroda (tj. *Qahal*). Oni su ispunjenje SZ naroda. Sam termin je podrazumevao okupljanje sa određenom svrhom. U grčkom kontekstu, ova reč se odnosi na gradski sastanak (up. Dap 19:32,39,41). Ovaj termin se ne koristi u Marku, Luki ili Jovanu. Pojavljuje se samo tri puta u Mateju (up. Mt 16:8; 18:17 [dva puta]). Tekst iz Mt 18:17 se očigledno odnosi na kasniji period vremena. Termin se često koristi u Delima Apostolskim i u Pavlovim tekstovima.

POSEBNA TEMA: CRKVA (EKKLESIA)

■ „**vrata Podzemlja**“ „Vrata“ se mogu odnositi na (1) ideju grada smrti iz kojeg niko ne može pobeći, (2) sastanak gradskog odbora koji je održavan na kapiji, ili na (3) aktivan plan zla protiv crkve. „Podzemlje“ (*Hades*) potiče od negacije reči „videti“, dakle nešto što je nevidljivo. Ima isto značenje kao i SZ reč *Sheol*, mesto na koje odlaze i pravedni i pokvareni u trenutku smrti. Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi?

■ „**neće je nadjačati**“ Ova reč ima aktivno značenje „napasti, osvojiti“. Smrt i zlo nisu ni nadvladali, niti shvatili (dva značenja ovog termina) crkvu Živog Boga.

16:19 „ključeve Carstva nebeskog“ Ovo je metafora za imovinu koja se stiće ulaskom. Vidite Isa 22:22; Otk 1:18; 3:7. Ključevi su objava evanđelja sa pozivom na odgovor. Ova ideja podzemlja i neba sa vratima nalik na gradska nas vraća na Isaiju (vidite sledeću posebnu temu). Autor poslanice Jevrejima takođe koristi ovu metaforu za nebo (up. Jev 11:10,16; 12:22; 13:4), kao i Jovan u Otkrivenju (up. Otk 3:12; 21-22).

POSEBNA TEMA: DVA ISAIJINA „GRADA“

■ „**Carstva nebeskog**“ Marko i Luka koriste „Božije carstvo“. Razlika nije u značenju, nego u primaocima poruke. Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

SSP, DK, EC

„svezano... razrešeno“

NSP

„svezano... razvezano“

DS

„svezano... razdrešeno“

Ovo su rabinski termini koji su korišteni za pravne odluke da se nešto dozvoli ili ne dozvoli. Značajno je vreme koje je upotrebljeno za ove dve GLAGOLSKJE PERIFRAZE. Obe su INDIKATIVI FUTURA od „ja sam“ sa PARTICIPOM PERFEKTA PASIVNOG. Tačan prevod je „trebalo je biti svezano“ i „trebalo je biti razrešeno“ (up. Mt 18:18). Ovo odražava istinu da je ono što ljudi vođeni Svetim Duhom odluče na zemlji o duhovnim pitanjima pre toga već odlučeno na nebu. Ovo poglavlje ne govori o ljudskim odlukama, nego o ljudima koji prate Božije vođstvo (up. Mt 18:18; Jn 20:23).

16:20 „zapovedi učenicima da nikome ne kažu da je on Hristos“ Evanđelje još uvek nije bilo potpuno. Tadašnje ideje Jevreja o Mesijinom delovanju bile su netačne. Učenici su morali još da čekaju (up. Mt 8:4; 9:30; 12:16; 17:9).

SSP: MATEJ 16:21-23

²¹Otada Isus počeo učenicima da objašnjava da treba da ide u Jerusalim i da mnogo prepati od starešina, prvosveštenika i učitelja zakona, da bude ubijen, i da trećeg dana vaskrsne. ²²A Petar ga odvede na stranu pa počeo da ga prekoreva govoreći: "Bože sačuvaj, Gospode! Neće ti se to dogoditi!" ²³Isus se okrenu pa reče Petru: "Beži mi s očiju, Satano! Ti si mi sablazan jer ne misliš na Božije, nego na ljudsko."

16:21 „treba“ Ova reč „*dei*“ označavala je moralnu nužnost (Isus je došao da umre, Mk 8:31; 10:45; Jn 3:14,16). Isus je znao da postoji božanski plan za Njegov život i službu (up. Mt 12:15-21; Lk 22:22; Dap 2:23; 3:18; 4:28; 10:42; 17:31). On je to znao u svojoj dvanaestoj godini (up. Lk 2:41-49)!

▣ „**i da mnogo prepati**“ Ovo je Jovan podrazumevao kada je za Isusa rekao da je „Jagnje Božije“ (up. Jn 1:29), ali učenici nisu bili spremni za tu istinu. To nije bilo u skladu sa njihovim prvovekovnim jevrejskim idejama o Mesiji. Rabini su opisivali dolazak Mesije sa naglaskom na suđenje i vojni trijumf (up. Otk 19:11-16). Nisu pogrešili u toj proceni, ali nisu prepoznali Njegov prvi dolazak kao sluge koji strada (up. Isaija 53), krotak na mladunčetu magaričinom (up. Zah 9:9), na osnovu Post 3:15. Vidite Posebna tema: Gospodnji večni plan otkupljenja.

Ovo otkrivenje o Njegovom stradanju je bilo toliko zapanjujuće da je Isus morao nekoliko puta da ga ponovi (up. Mt 17:9,12,22-23; 20:18-19). On je to učinio da bi učenici, nakon prvobitnog žaljenja i zbunjenosti, shvatili da je Isus imao kontrolu nad svojom sopstvenom sudbinom. To će ih osnažiti za misiju na koju su pozvani (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8).

▣ „**starešina, prvosveštenika i učitelja zakona**“ Ovo je izraz koji je korišten da se opiše Sinderion. To je bilo jevrejsko vladajuće telo sačinjeno od 70 vođa iz jerusalimske oblasti. U Isusovo vreme je ono bilo pod uticajem rimske politike zato što je pozicija vrhovnog sveštenika mogla biti kupljena.

POSEBNA TEMA: SINEDRION

▣ „**trećeg dana**“ Isus nekoliko puta spominje ovu vremensku odrednicu, Mt 12:40; 16:4, gde je povezana sa prorokom Jonom i predstavlja znak da je On Mesija. U 1. Kor 15:4 Pavle ukazuje da je to već najavljeno u SZ. Jedine dve mogućnosti su Os 6:2 i Jona 1:16. Iz konteksta je sigurno da se odnosi na Jonu.

Međutim, to ne podrazumeva puna 72 sata, nego samo oko 36-40. Jevreji su deo dana računali kao pun dan. Njihovi dani su počinjali u sumrak. Isus je umro u tri sata poslepodne u petak i sahranjen je pre šest sati poslepodne. To se računalo kao jedan dan. On je u *Podzemlju* ostao celu subotu, od šest sati poslepodne u petak do šest sati poslepodne u subotu. Zatim se podigao u neko vreme pre izlaska sunca u nedelju (vidite Posebna tema: Vaskrsenje), dakle, tri jevrejska dana.

16:22 „Petar ga odvede na stranu pa poče da ga prekoreva“ Petar je prekoračio granicu. Isus koristi reč „prekoreva“ u još nekoliko snažnih konteksta (up. Mt 8:26; 12:10; 16:20). Petrova lična osećanja prema Isusu su se mešala u Božiji plan otkupljenja.

▣ „**Neće ti se to dogoditi**“ Doslovan prevod je „milost sa tobom“, što podrazumeva „neka ti se Bog smiluje da ti se to nikada ne dogodi“. Ovo je snažna DUPLA NEGACIJA koja se koristi za naglašavanje.

16:23 „Beži mi s očiju, Satano“ Petar, koji je nešto ranije izgovorio otkrivenje od Boga, sada izgovara iskušenje od Satane. Ovo je isto iskušenje sa kojim se Isus suočio u divljini, da izbegne krst (up. Mat: 4:1-11). U ovom kontekstu, Petar je Satanin glasnogovornik!

▣ „**sablazan**“ Ovo se doslovno odnosi na zamku za životinje sa trzanjem. Ta reč je metaforički upotrebljena kao prepreka.

SSP: MATEJ 16:24-27

²⁴Onda reče svojim učenicima: "Ko hoće da ide za mnom, neka se odrekne samoga sebe, neka uzme svoj krst i ide za mnom. ²⁵Jer, ko hoće da spase svoj život, izgubiće ga; a ko izgubi svoj život radi mene, naći će ga. ²⁶Šta vredi čoveku ako dobije ceo svet, a svom životu naudi? Šta čovek može dati u zamenu za svoj život? ²⁷Sin čovečiji će doći u slavi svoga Oca, sa svojim anđelima, i TADA ĆE SVAKOM VRATITI PO NJEGOVI DELIMA.

16:24 „učenicima“ Ovo je doslovan prevod. Isus ne naglašava početnu odluku nego trajno učenje koje postaje sve dublje (up. Mt 28:19).

▣ „**ko hoće**“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Isus pretpostavlja da će ljudi želeti da ga slede.

▣ „**neka se odrekne**“ Ovo je SREDNJI (odložni) IMPERATIV AORISTA. Ovo mora biti odlučan čin. Vernici se moraju okrenuti od života u kojem su usmereni sami na sebe (rezultati Pada iz 1. Mojs 3) u svim oblastima. Ovaj koncept je sličan pokajanju.

16:24 „uzme svoj krst“ Ovo je IMPERATIV AORISTA AKTIVNI. Isti naglasak vidimo i u Mk 8:35; Lk 9:24; Jn 12:25. Ovo je poziv na još jedan odlučan čin. Osuđeni zločinci moraju nositi svoj krst do mesta raspeća (up. Jn 12:24). Ovo je metafora za mučnu smrt, a u ovom kontekstu, za smrt života usmerenog na sebe (up. Jn 12:24; 2. Kor 5:13-14; Gal 2:20; 1. Jn 3:16).

■ „i ide za mnom“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA. Prethodne dve izjave bile su odlučne zapovesti (IMPERATIVI AORISTA), a ova govori o svakodnevnom životu. Sledbeništvo (rabinsko učenje) u prvovekovnom jevrejskom kontekstu imalo je specifične zahteve. Kao što je Isus pozvao dvanaest učenika da budu sa Njim, On poziva vernike svih uzrasta. Isus je dao svoj život za te ljude i oni moraju odgovoriti tako što će svoje živote dati za druge (up. 2. Tim 2:2; 1. Jn 3:16). Isus je često govorio o radikalnoj, kontinuiranoj prirodi sledbeništva (up. Mt 10:37-39; Mk 8:38-39; Lk 9:23-27; 14:25-27; 17:33; Jn 12:25).

16:25 Novo doba je različito od savremenog zlog, samoživog doba. Ljudi svojim životom pokazuju da je došlo do promene (up. Matej 7 i 13). Ispravan život nas neće učiniti ispravnima pred Bogom (up. Ef 2:8-9); pokajanje i vera hoće (tj. 16:16), ali on jeste dokaz promene/tranzicije koja je učinjena!

Pojam „život“ (*psuchē*) je istoznačan sa *nephesh* (BDB 659), koji označava život na planeti zemlji, u ovom slučaju na sebe usmeren život (tj. ljudski). Novo doba poziva na radikalno novu orijentaciju. Usmerenost na sebe je karakteristika starog doba (up. 1. Mojs 3), ali je nesebičnost osobina novog doba. Slika Boga u čovečanstvu je oštećena u Padu (up. Post 1:26-27). Spasenje obnavlja sliku tako da je obnovljeno i zajedništvo sa Bogom (tj. svrha tvorevine)! Usmerenost na sebe je zamenjena službom, greh posvećenjem, ja službom, sve više i više za mene sa sve manje mene i sve više Njega!

16:26 „ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPRA, što označava potencijalnu buduću akciju. Neki stiču svetovne stvari, ali gube duhovne, večne stvari.

■ „Šta čovek može dati u zamenu za svoj život“ Sebično proživljen život se završava smrću, ali život koji je dan za Hrista vodi do večnog života (up. Mk 8:34-38). Vernici su odgovorni nadzornici dara fizičkog života i duhovnog života!

16:27 „Sin čovečiji će doći... sa svojim anđelima“ Ovo se odnosi na drugi dolazak (up. Mt 10:23; 24:3, 27, 37, 39; 26:64; Dap 1:11; 1. Kor 15:23; 1. Sol 1:10; 4:16; 2. Sol 1:7,10; 2:1,8; Jakov 5:7-8; 2. Pt 1:16; 3:4,12; 1. Jn 2:28; Otk 1:7). Primitite da nebeski anđeli mogu biti Očevi i/ili Sinovljevi anđeli. Ovo je još jedan način da se potvrdi Isusova božanska priroda. U Mateju se nekoliko puta anđeli spominju kao oni koji okupljaju i dele ljude u poslednjim danima (up. Mt 13:39-41,49; 24:31).

■ „u slavi svoga Oca“ Hebrejska reč koja se u SZ najčešće koristi za „slavu“ (*kbd*) prvobitno se koristila u trgovini (i odnosila se na par tegova) sa značenjem „imati težinu“. Ono što je teško ima visoku cenu ili unutrašnju vrednost. Često je ideja svetlosti dodavana ovoj reči da opiše Božiju veličanstvenost (up. 2. Mojs 15:16; 24:17; Isa 60:1-2). Samo On zaslužuje slavu i čast. On je preblistav za palo čovečanstvo (up. 2. Mojs 33:17-23; Isa 6:5). Boga možemo zaista upoznati samo kroz Hrista (up. Jer 1:14; Mt 17:2; Jev 1:3; Jakov 2:1).

Termin „slava“ je delimično dvosmislen: (1) može se uporediti sa „Božijom pravedom“; (2) može ukazivati na Božiju „svetost“ ili „savršenost“; (3) može označavati Božiju sliku po kojoj je stvoreno čovečanstvo (up. Post 1:26-27; 5:1; 9:6), koja je kasnije uprljana pobunom (up. Post 3:1-22). Prvobitno je korištena za Gospodnje prisustvo u Njegovom narodu (up. Izl 16:7,10; Lev 9:23; Br 14:10).

■ „tada će svakom vratiti po njegovim delima“ Ovo je aluzija na Ps 62:12 ili Posl 24:12. Ovo prosuđivanje dela vidimo u Jov 34:11; Ps 28:4; Posl 24:12; Prop 12:14; Jer 17:10; 32:19; Mt 16:27; 25:31-6; Rim 2:6; 14:12; 1. Kor 3:8; 2. Kor 5:10; Gal 6:7-10; 2. Tim 4:14; 1. Pt 1:17; Otk 2:23; 20:12; 22:12. Naš život pokazuje čemu smo naklonjeni! Prva Jovanova i Jakovljeva tvrde da način na koji živimo daje dokaze o istinitosti naše vere. Nedostatak ploda pokazuje nedostatak korena! Isus je došao kao Spasitelj (up. Jn 3:16-21), ali On će se vratiti kao Sudija (up. Otk 19)!

SSP: MATEJ 16:28

²⁸Istinu vam kažem: neki koji ovde stoje neće okusiti smrti dok ne vide Sina čovečijega kako dolazi u svom Carstvu.

16:28 Ovaj stih je težak za tumačenje. U kontekstu se čini da se odnosi na Drugi dolazak, ali Matej, koji je pisao više od četrdeset godina nakon Isusove smrti, shvatio je da je to netačno. Može se odnositi na

1. Isusovo uznesenje
2. Carstvo koje je već prisustvo u Isusu
3. *Parousia* ili Drugi dolazak
4. silazak Duha i osnaživanje na Pedesetnici
5. uništenje Jerusalima, 70. g.n.e. pod vođstvom rimskog generala Tita
6. preobražaj koji je zabeležen u sledećem poglavlju (primitite vezu između Mk 9:1 i 9:2)

Zbog neposredne blizine Mateja 17, šesta opcija je najverovatnija. Vidite Posebna tema: Božije carstvo i Posebna tema: Vlast u Božijem carstvu.

■ „Istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

▣ „okusiti smrti“ Ovo je hebrejski idiom za umiranje (up. 1. Sam 15:32).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto je Mt 16:13-20 tako suštinski značajan za rimokatoličku crkvu?
2. Da li su učenici prepoznali Petrovo prvenstvo?
3. O čemu Isus govori kada kaže „crkva“? (Mt 16:18)
4. Da li Mt 16:18 podrazumeva aktivan ili pasivan napad na crkvu?
5. Šta su ključevi Carstva? (Mt 16:19)
6. Zašto je Isus tražio da nikome ne kažu da je On Mesija, Božiji Sin?
7. Zašto su učenici bili začuđeni kada im je Isus otkrio svoju budućnost?
8. Šta znači umreti za sebe?
9. Kako shvatate Mt 16:28?

MATEJ 17

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isusovo preobraženje 17:1-8	Isus se preobrazio na Gori 17:1-13	Preobraženje 17:1-8	Preobraženje 17:1-4 17:5 17:6-8	Preobraženje 17:1-8
17:9-13		Proroštva o Iliji 17:9-13	17:9 17:10 17:11-12 17:13	Pitanje o Iliji 17:9-13
Iscljenje dečaka sa demonom 17:14-20	Dečak je isceljen 17:14-21	Iscljenje epileptičnog dečaka 17:14-20	Isus isceljuje dečaka sa demonom 17:14-16 17:17-18 17:19 17:20-21	Epileptičar sa demonom 17:14-18 17:19-20
17:21		17:21		17:21 (nije uključeno)
Isus ponovo najavljuje svoju smrt i vaskrsenje 17:22-23	Isus ponovo prorokuje svoju smrt i vaskrsenje 17:22-23	Stradanje ponovo najavljeno 17:22-23	Isus ponovo govori o svojoj smrti 17:22-23b 17:23c	Drugo proroštvo o stradanju 17:22-23
Plaćanje hramskog poreza 17:24-27	Petar i njegov Učitelj plaćaju svoj porez 17:24-27	Novac za hramski porez 17:24-27	Plaćanje hramskog poreza 17:24 17:25a 17:25b 17:26a 17:26b-27	Isus i Petar plaćaju hramski porez 17:24-27

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda.

Podela na paragrafe nije nadahnutna, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja.

Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KRATAK PREGLED STIHOVA 1-27

- A. Preobraženje, Mt 17:1-13 (up. Mt 17:1-11; Mk 9:2-13; Lk 9:28-36; 2. Pt 1:16-18)
- B. Iscljenje dečaka opsednutog demonom, Mt 17:14-23 (up. Mk 9:14-29; Lk 9:37-42)
- C. Hramski porez za Petra i Isusa, Mt 17:24-27 (samo u Mateju)

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 17:1-8

¹Šest dana kasnije, Isus sa sobom povede Petra, Jakova i njegovog brata Jovana i dovede ih na jednu visoku goru, gde su bili sami, ²i pred njima se preobrazi. Lice mu zasja kao sunce, a odeća postade bela kao svetlost. ³Tada se pred njima pojaviše Mojsije i Ilija i počеше da razgovaraju sa Isusom. ⁴A Petar reče Isusu: "Gospode, dobro je što smo ovde. Ako hoćeš, podiđi ću ovde tri senice: tebi jednu, Mojsiju jednu i Iliji jednu." ⁵Dok je on još govorio, zaseni ih sjajan oblak, i iz oblaka se začu glas koji reče: "Ovo je moj ljubljani Sin, koji je po mojoj volji! Njega slušajte!" ⁶Kad su to čuli, učenici padoše ničice i veoma se uplašise. ⁷Tada im Isus priđe i dotače ih, govoreći: "Ustanite i ne bojte se." ⁸A kad su podigli pogled, ne videše nikog osim Isusa.

17:1 „Šest dana kasnije“ Paralelno poglavlje u Mk 9 takođe navodi šest dana, ali Lk 9:28 beleži osam dana. Ovo nije kontradikcija nego različiti načini opisivanja nedelje.

▣ „Isus sa sobom povede Petra, Jakova i njegovog brata Jovana“ Ovi ljudi su predstavljali unutrašnji krug, ne Isusovih miljenika, nego verovatno onih koji su bili duhovno osetljiviji i podložniji učenju (up. Mt 2:13; 4:5; 12:45). Jakov je rano umro. Bog nije poštovalac ličnosti. Vidite tabelu kod Mt 10:2.

▣ „i dovede ih na jednu visoku goru, gde su bili sami“ Čini se da Matej namerno poredi Mojsija na gori iz 2. Mojs 19:24; 24:1 i ovo Isusovo iskustvo preobraženja. U tom slučaju, četiri oblasti poređenja su

1. obojica su se popela na goru
2. u oba slučaja se Bog obratio iz oblaka (up. 2. Mojs 24:16)
3. Mojsijevo lice je sijalo (up. 2. Mojs 34:29), kao i celo Isusovo telo
4. oni oko Mojsija su se plašili, kao i oni oko Isusa

Vođene su brojne rasprave oko toga koja je to gora. Tradicionalno se verovalo da je to gora Tabor, ali ona je predaleko od Filipove Cezareje. Neki kažu da je to planina Hermon, što jeste verovatno. Najverovatnije je da je to gora Miron, najviša gora u granicama Obećane zemlje; smeštena na putu od Filipove Cezareje do Kafarnauma.

17:2 „i pred njima se preobrazi“ Ovo je grčka složenica od reči „posle“ (*meta*) i „forma“ (*morphē*). Termin „preobrazi“ potiče iz latinske Vulgate. Reč metamorfoza je nastala od ove grčke složenice. Teološka konotacija je da je Isusova božanska priroda probila kroz Njegovu ljudsku prirodu. Termin se takođe koristi da opiše ono što se u duhovnom smislu dešava vernicima (up. Rim 12:2; 2. Kor 3:18).

Iz Lk 9:28 saznajemo da se ovo dogodilo dok su se molili. Moguće je da se to dogodilo tokom noći nakon dugog hodanja uz planinu; u tom slučaju, učenici bi sigurno bili veoma umorni i pospani. Ovaj događaj ima dodirne tačke sa iskustvom u Getsimanskom vrtu.

▣ „Lice mu zasja kao sunce“ Čini se da je ovo još jedna karakteristika Matejevog Evandjelja - da pokušava da Isusa predstavi kao novog Mojsija. Mojsijevo lice je takođe sijalo (up. 2. Mojs 34:29-35).

Ovo ne treba shvatiti kao jednakost.

1. Mojsijevo lice je bledele
2. Mojsije je to prikrio
3. Mojsije je primio Božiju reč, Isus jeste Božija reč (up. Mt 5:17-48)

▣ „odeća postade bela kao svetlost“ Belo se na jedinstven način povezuje sa nebom/nebeskim bićima/proslavljenim vernicima.

1. Isusov preobražaj
2. anđeli na Njegovom grobu, Mt 28:3
3. anđeli na Njegovom vaznesenju, Dap 1:8
4. anđeli (doslovno „starešine“) oko prestola, Otk 4:4
5. anđeoska nebeska vojska, Otk 19:14
6. proslavljeni vernici, Otk 3:4-5,18; 6:11; 7:9,13

17:3 „pred njima pojaviše Mojsije i Ilija i počese da razgovaraju sa Isusom“ Vođene su brojne rasprave o tome zašto su se pojavili Mojsije i Ilija. Neki kažu da oni predstavljaju Zakon i Proroke. Obojica su eshatološke figure, Mojsije iz Ponovljenog Zakona 18 i Ilija iz Malahije 4. Drugi kažu da su oni obojica umrli na neobičan način. Obojica su predstavljala stari poredak i podržavala Isusa u započinjanju novog poretka. Nije jasno kako su učenici mogli znati da su to Mojsije i Ilija, osim ako su oni bili obučeni na karakterističan način, po njihovom govoru ili ako im je Isus to rekao.

Kao i Isusova čuda i proroštva, ovo iskustvo je uticalo na veru i duhovni rast učenika (up. Mt 17:5) isto koliko i na Isusovo ohrabrenje.

Samo još jedna napomena, ovo pokazuje da su vernici iz SZ još uvek bili živi! To potvrđuje postojanje svesnog života nakon fizičke smrti.

17:4 „Petar reče Isusu“ Petar se ubacio u razgovor i odgovorio na pitanje koje nije ni postavljeno, što jeste njegova osobina.

▣ „**podići ću ovde tri senice**“ Ovo je podrazumevalo „Hajde da ostanemo ovde (KONDITIONALNA REČENICA PRVOG TIPRA)“. Ovo iskustvo je toliko divno i duhovno.“ Na neki način, ovo liči na iskustvo iskušenja iz Mateja 4 – još jedan način da Isus zaobiđe krst. Verovatno je to razlog zbog kojeg je ovaj događaj zabeležen za nas – Isus svojim učenicima pokazuje da je On zaista Bog, a oni pokušavaju da ga odgovore (up. Mt 16:22-23) od Njegove unapred određene smrti (up. Mk 10:45). U istom ovom književnom kontekstu (up. Mt 19:16-17), Isus ponovo govori o svojoj smrti koja se približava (up. Mt 17:9-13, 22-23).

17:5 „zaseni ih sjajan oblak, i iz oblaka se začu glas koji reče“ Ovaj sjajni oblak je povezan sa *Šekinom*, oblakom slave iz Starog Zaveta, koji je bio simbol ličnog Božijeg prisustva. Ovaj oblak se pojavio jednom pre Isusovog krštenja (up. Mt 3:17). Petar aludira na njega kasnije u 2. Pt 1:17-18. Takođe je moguće da postoji i neka veza između Boga koji progovara iz ovog oblaka i rabinskog koncepta *bath kol*, koji je bio način za potvrđivanje Božije volje tokom međubiblijskog perioda bez proroka.

Ovaj izraz „zaseni ih“ potiče od iste grčke reči koja je upotrebljena za Isusovo začecje Duhom u devici Mariji Lk 1:35. To što je Bog rekao je značajno. Paralela u Luki spaja citat iz Ps 2:7 (moj Sin) i Isa 42:1 (koga sam izabrao, up. Lk 9:35). Psalam 2 je kraljevski Davidov Psalam, a Isaija 42 je početak Isaijinih sluginih pesama. Ovde imamo punu Isusovu božansku prirodu spojenu sa službom stradajućeg slugu iz Isaije (up. Mk 9:28; Lk 9:28-36). Ovo odražava proroštvo iz Post 3:15.

▣ „**Njega slušajte**“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA koji odražava 5. Mojs 18:15,18-19 i impliciran je u Isa 42:1. Biti Isusov sledbenik ne svodi se samo na teološko shvatanje Njegove ličnosti i misije, nego uključuje i poslušnost (vidite 5. Mojs 18:20)!

17:6 „učenici padoše ničice i veoma se uplašiše“ U biblijsko vreme, ljudi su verovali da će umreti ako vide Boga (up. 2. Mojs 33:20-23; Sud 6:22-23; 13:22; Jn 1:18; 6:46; Kol 1:15; 1. Tim 6:16; 1. Jn 4:12). Božiji glas je prestrašio ove apostole, kao što je ranije prestrašio Božije ljude na Sinajskoj gori (up. 2. Mojs 19:16). Zapamtite, Matej predstavlja Isusa kao drugog zakonodavca, kao drugog Mojsija (up. 5. Mojs 18:15).

17:7 „Isus pride i dotače ih“ Oni su spavali (up. Lk 9:32). Moguće je da je ovo bilo noćno iskustvo, kada je Isusova slava mogla još blistavije svetleti u odnosu na noćno nebo iza Njega. Ovaj dodir je bio znak Isusove brige o njima.

▣ „**Ustanite i ne bojte se**“ Ovo su dva IMPERATIVA. Oni se bave trenutnom situacijom.

1. ne, ne možemo ostati ovde na planini (IMPERATIV AORISTA)
2. nemojte se plašiti ovog iskustva Božije blizine (IMPERATIV PREZENTA)

Cilj ovog iskustva je bio da ih podstakne na delovanje, ne na pasivnost, kao i na smelost u zadacima, ne na strah!

SSP: MATEJ 17:9-13

⁹Dok su silazili sa gore, Isus im zapovedi: "Nikom ne pričajte o ovom što ste videli dok Sin čovečiji ne ustane iz mrtvih." ¹⁰A učenici ga upitaše: "Zašto onda učitelji zakona govore da prvo treba da dođe Ilija?" ¹¹"Ilija će doći", odgovori im on, "i sve će obnoviti." ¹²Ali, kažem vam: Ilija je već došao, a oni ga nisu prepoznali, nego su s njim učinili kako im se prohtelo. Tako će i Sin čovečiji stradati od njih." ¹³Tada njegovi učenici razumeše da im je govorio o Jovanu Krstitelju.

17:9 „Isus im zapovedi: "Nikom ne pričajte o ovom što ste videli dok Sin čovečiji ne ustane iz mrtvih."“ Ovo je mesijanska tajna (up. Mt 8:4; 9:30; 12:16; 16:20; Mk 1:44; 3:12; 5:47; 7:36; 8:30; 9:9; Lk 4:41; 5:14; 8:56; 9:21). „Pričajte“ je AKTIVNI SUBJUNKTIV AORISTA upotrebljen kao IMPERATIV AORISTA AKTIVNI. Lk 9:30 kaže da nisu nikome rekli. Problem je bio – šta bi oni rekli? Isus je već imao problema zato što je bio poznat kao čudotvorni iscelitelj, a evanđelje još uvek nije bilo potpuno. Doći će vreme, kao što je Isus rekao u Mt 17:9, nakon što se On vratio iz mrtvih (On im je ovo rekao nekoliko puta, na nekoliko načina, ali čini se da oni to nikada nisu čuli ili nisu shvatili šta to podrazumeva), kada će teološki sadržaj ovog susreta biti razumljiv. Mt 17:9 takođe ukazuje na to da se ovo odnosi na Isusovo stradanje (up. Mt 16:21 i dalje), što pokazuje da je Petrov pokušaj da ih zadrži na planini još jedan Satanin nagoveštaj.

17:10 „učenici ga upitaše: "Zašto onda učitelji zakona govore da prvo treba da dođe Ilija“ Ovo se odnosi na proroštvo iz Mal 3:1 i 4:5. Vođene su brojne rasprave o Isusovom odgovoru. On je jasno rekao da je Ilija već došao u službi Jovana Krstitelja (up. Mt 11:10, 14; Mk 9:11-13; Lk 1:17). Međutim, kada su Fariseji pitali Jovana u Jovanovom Evanđelju (1:20-

25) da li je on Ilija, on je to jasno porekao. Moguće objašnjenje za ovu prividnu kontradikciju može biti činjenica da je Jovan porekao da je on vaskrsli Ilija, ali da je Isus potvrdio da je Jovan simbolički ostvario Ilijinu službu pripreme. Njih dvojica su se oblačila i ponašala slično, te bi to poistovećivanje bilo logično za Jevreje, koji su znali za Iliju i koji su čuli i videli Jovana Krstitelja (Lk 1:17).

■ „Tako će i Sin čovečiji stradati od njih“ Ovo je tema koja se ponavlja nakon Petrovog priznanja (up. Mt 16:21; 17:9,12,22-23; 20:18-19). On im je pričao o svom stradanju, ali da su ga mogli čuti, On im je takođe pričao i o svom vaskrsenju. Mesija koji strada je bio toliko dalek od njihove jevrejske tradicije, da oni to jednostavno nisu mogli prihvatiti!

SSP: MATEJ 17:14-18

¹⁴Kad su se vratili k narodu, Isusu pride jedan čovek i pade pred njim na kolena, ¹⁵govoreći: "Gospodaru, smiluj se mom sinu jer je mesečar i strašno pati. Često pada u vatru i u vodu. ¹⁶Odveo sam ga tvojim učenicima, ali nisu mogli da ga izleče." ¹⁷"O neverni i izopačeni naraštaju!" odgovori Isus. "Koliko ću još morati da ostanem s vama? Koliko ću još morati da vas podnosim? Dovedite mi ga ovamo." ¹⁸I zapreti demonu pa ovaj izađe iz dečaka, koji istog časa ozdravi.

17:15 „Gospodaru, smiluj se mom sinu“ Naziv „Gospodar“ (*kurios*) može jednostavno značiti „gospodin“ (doslovno: *kurie*), a ipak, u nekim kontekstima podrazumeva i teološku konotaciju. Verovatno je ovo jedan od njih.

Molba ovog čoveka uključuje i pitanje. Da li će se Isus smilovati (IMPERATIV AORISTA AKTIVNI) kao što ovaj čovek traži? To je odgovor koji je najavljen u SZ, Mesija će imati samilosti (up. Isa 35:2-6; 61:1-2). Isusova moć i saosećanje (up. Mt 9:27; 15:22; Mk 10:47,48; Lk 17:13) bili su „znaci“ koje su jevrejske vođe tražile!

SSP, DS, EC

jer je mesečar

NSP

jer je obuzet zlim duhom

DK

jer o meni besni

Detaljniji zapis o ovoj bolesti nalazi se u Mk 9:18-20. Termin „mesečar“ je doslovan prevod reči „obuzet mesecom“ ili „bezumnik“. Ovu bolest je prouzrokovao demon (up. Mt 17:18). U NZ veoma naglašava razliku između opsednutosti demonima, koja često stvara fizičke probleme i samih fizičkih bolesti (up. Mt 4:24). Ovo je zapis o egzorcizmu, ne o isceljenju.

17:16 „Odveo sam ga tvojim učenicima, ali nisu mogli da ga izleče“ Ovo je veoma neobično, zato što nam Mt 10:1,8 kaže da su oni mogli da koriste Njegovu moć. Tačan razlog za njihov neuspeh u ovom slučaju jeste njihova nedovoljna vera i molitva. Detaljniji zapis dijaloga između oca i Isusa zabeležen je u Mk 9:21-24.

17:17 „O neverni i izopačeni naraštaju!“ odgovori Isus“ Ovo je aluzija na 5. Mojs 32:5,20. Isus tokom iskustva iskušavanja (tj. Mt; Lk 4) tri puta citira Ponovljeni Zakon. Sigurno je poznavao i voleo ovu knjigu.

Pitanje za ovaj tekst jeste kome se Isus obraća.

1. učenicima (up. Mt 17:19-20)
2. čoveku/masi/toj generaciji
3. jevrejskim vođama
4. palom čovečanstvu u celini

Zanimljivo je da reč „naraštaj“ često ima negativnu konotaciju (up. 2. Mojs 1:6; 5. Mojs 1:35; 32:5; Ps 12:7). Primitite kako su opisani ti nevernici.

1. zli i preljubnički, Mt 12:39
2. neverni i izopačeni, Mt 17:17
3. preljubnički i grešni, Mk 8:38
4. neverni ili bezverni, Mk 9:19
5. zli, Lk 11:29
6. iskvareni, Dap 2:40
7. pokvareni i izopačeni, Fil 2:15

17:18 „dečaka, koji istog časa ozdravi“ Za detaljniji zapis, vidite Mk 9:26. Moramo se setiti da je svaki pisac Evanđelja beležio događaje na svoj način, za svoju jedinstvenu svrhu i publiku. Stoga, važno je pokušati da svako od njih shvatimo pojedinačno, pre nego što ih uporedimo i povežemo informacije iz njih (up. Gordon Fi i Daglas Stjuart u *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, str. 113-134).

SSP: MATEJ 17:19-21

¹⁹Tada Isusu pridoše učenici i nasamo ga upitaše: "Zašto mi nismo mogli da ga isteramo?" ²⁰"Zato što ste

maloverni", odgovori im Isus. "Istinu vam kažem: kad biste imali veru kao zrno gorušice, rekli biste ovoj gori: 'Premesti se odavde onamo', i ona bi se premestila. I ništa vam ne bi bilo nemoguće." ²¹(Ali, ova vrsta se samo molitvom i postom isteruje.)

17:19 „Zašto mi nismo mogli da ga isteramo“ Isus odgovara na ovo pitanje u Mt 17:20 gde kaže: „zato što ste maloverni“. Ovaj Isusov komentar se ponavlja (up. Mt 6:30; 8:26; 14:31; 16:8). Apostoli nisu bili super-vernici.

Ne postoje super-vernici!

17:20

SSP	zato što ste maloverni
NSP	zbog malo vere
DS	za neverovanje vaše
DK	za neverstvo vaše
EC	zbog vašeg maloverja

Najstariji grčki rukopisi, uključujući κ i B, koriste „maloverni“ (*olieopistis*), dok drugi, uključujući C, D, L i W, koriste „neverni“ (*apistis*). Verovatnije je da je prvi termin tačniji zato što je veoma retko korišten. UBS⁴ mu daje oznaku „A“.

▣ „kad biste imali veru kao zrno gorušice, rekli biste ovoj gori: 'Premesti se odavde onamo'“ Zrno gorušice je bilo najmanje zrno poznato jevrejskom narodu. Isus nije naglašavao moć ljudske vere same po sebi, nego objekat njihove vere. Isus nije odbacivao potrebu da verujemo; ona je suštinski važna (up. Jev 11:1). Na osnovu Mt 21:21 čini se da Isus koristi reč „maloverni“ da izrazi „sumnjičavi“. Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIP; On je pretpostavljao da oni imaju vere. Ideja gore koja se pomera je poslovičan način da se opiše veliki problem. Ovo možemo videti u Isa 40:4; 49:11; 54:10. Neki veruju da je Isus rukom pokazao ka gori na kojoj se preobrazio tokom prethodne noći.

17:21 Mt 17:21 se ne nalazi u grčkom tekstu, niti u Sinajskom (κ) ili vatikanskom rukopisu (B). Čini se da su ga uneli rani prepisivači iz paralelnog zapisa u Mk 9:29, gde jeste deo originalnog teksta. UBS⁴ izostavljanju daje oznaku „A“.

SSP: MATEJ 17:22-23

²²A dok su išli po Galileji, reče im Isus: Sina čovečijeg će predati u ljudske ruke, ²³i ubiće ga, i treći dan će ustati. I jako se ožalostiše.

17:22

SSP	kad su se sastali u Galileji
NSP, EC	dok su išli po Galileji
DS, DK	kad su hodili po Galileji

Ovde postoji razlika među grčkim tekstovima. Drevni rukopisi κ i B i grčki tekst kojeg je koristio Origen koriste „sastali“ dok C, D, L i W koriste „prebivali“. Rani prepisivači su pogrešno shvatili prvi termin i promenili ga u poznatiji. Dvanaestorica su podeljena u četiri grupe po tri zato što su naizmenično putovali sa Isusom i odlazili kući na kratke periode da posete svoje porodice. Ovaj stih govori o tome da su se svi učenici i Isus sastali na istom mestu.

17:22-23 „Sina čovečijeg će predati u ljudske ruke, i ubiće ga, i treći dan će ustati“ Isus pokazuje svoj proročki uvid o svom stradanju i smrti (up. Mt 16:21 i dalje; 17:9,12; Jn 10:11,15,17,18). Isus je počinjao da postavlja osnovu za shvatanje učenika o onome što će se dogoditi u poslednjoj nedelji Njegovog života. Iz ovog teksta saznajemo da će Isus biti predan paganima (tj. Rimljanima, up. Mt 20:19).

17:23 „jako se ožalostiše“ Paralelni zapisi u Evandeljima, u Mk (9:32) i u Lk (9:45) dodaju da oni to nisu razumeli, ali su se bojali da pitaju. Zaprepašujuće je to što je Sinedrion shvatio Isusovu najavu Njegovog vaskrsenja, ali su se učenici potpuno iznenadili kada se On pojavio u gornjoj sobi (up. Lk 24:36-38).

SSP: MATEJ 17:24-27

²⁴A kad dođoše u Kafarnaum, pristupiše Petru oni što kupe didrahme i rekoše: Zar vaš učitelj ne daje didrahme? ²⁵Reče: Daje. I kad uđe u kuću, preteče ga Isus i reče: Šta misliš, Simone? Zemaljski carevi od koga uzimaju carinu ili porez? Od svojih sinova ili od tuđih? ²⁶A kad reče: Od tuđih, reče mu Isus: Sinovi, dakle, ne plaćaju. ²⁷Ali da ih ne sablaznimo - idi na more, baci udicu, i prvu ribu koju izvučeš, uzmi, i kad joj otvoriš usta, naći ćeš statir. Uzmi ga pa im podaj za mene i za sebe.

17:24

SSP, DK, DS
NSP
EC

kupe didrahme
poreznici
ubiraju didrahme

Ovo se odnosi na porez u iznosu od pola šekela kojeg su Jevreji između dvadeset i pedeset godina starosti dobrovoljno davali jednom godišnje. On se koristio za održavanje hrama. Rok za plaćanje je bio neko vreme u martu, te je stoga Isus kasnio sa plaćanjem poreza, ako je naše shvatanje vremenske odrednice u ovom tekstu tačno. Moguće je da je rabinsko opravdanje za ovaj porez Mojsijevo prikupljanje za tabernakl u 2. Mojs 30:11-16. Iako je ovaj porez bio dobrovoljan, ortodoksni Jevreji su smatrali da je on važan i obavezan. Novčić iz usta ribe bio je dovoljan za porez i za Petra i za Isusa.

POSEBNA TEMA: NOVČIĆI KOJI SU U ISUSOVO VREME BILI U UPOTREBI U PALESTINI

17:25-27 Ovaj stih pokazuje da Isus tvrdi da je oslobođen plaćanja poreza zbog toga ko On jeste, ali ga ipak plaća da bi ispunio svaku pravednost (up. Mt 3:15). Isus je želeo da dopre do svoje savremene jevrejske kulture.

17:25 „preteče ga Isus govoreći“ Da li je Isus čuo razgovor ili je koristio svoju moć predviđanja? Ovo pitanje se iznova i iznova ponavlja u Evandeljima!

▣ „carinu ili porez“ U ovom poglavlju se govori o tri različita poreza.

1. jevrejski porez (dve drahme Mt 17:24)
2. lokalni porezi (carina, Mt 17:25)
3. porez (rimski carski porez, up. Mt 22:17)

17:26 „sinovi su oslobođeni“ Ovo je snažna izjava o Isusovom carskom Mesijanstvu. On je pravi, idealni Car iz Davidove linije, a Njegovi sledbenici su carska deca koja ne plaćaju porez! Iznenadjuće je što su Jevreji (tj. jevrejsko prikupljanje poreza za hram) prikazani kao da nisu deca!

17:27 Mnogi kritikuju ovaj zapis zato što se čini da Isus koristi svoje mesijanske moći za ličnu svrhu. Isus je često koristio svoje čudesne moći da obuči učenike i poveća njihovu veru. U ovom slučaju, Isus pokazuje svoju moć nad prirodom i moć predviđanja, što će pomoći Petru u budućim danima koji će za njega biti težak period na njegovom putu vere. Ovo je zabeleženo zbog nas!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto su isti događaji zabeleženi u sva tri sinoptička Evandjelja?
2. Zašto ponekad postoje razlike između ovih zapisa u različitim Evandeljima?
3. Zašto je Isus odabrao unutrašnji krug učenika?
4. Zašto su se Mojsije i Ilija pojavili pred Isusom na gori Preobraženja?
5. U čemu je značaj Božije izjave i spajanja Psalama 2 i Isaije 42?
6. Kako je Matej 17 povezan sa Matejem 16 u najavljuvanju Isusovog stradanja i smrti?
7. Zašto je izraz „Sin čovečiji“ tako prikladan za Isusa?
8. Da li je Jovan Krstitelj ponovo rođeni Ilija?
9. Kako je vera povezana sa egzorcizmom i isceljivanjem?
10. Šta su demoni? Da li su oni još uvek u našem svetu?
11. Da li se reč „gora“ u Mt 17:20 odnosi na fizičko pomeranje predmeta ili na rešavanje životnih problema?
12. Ako je Isus često najavljuvao da će biti izdan, umreti i vaskrsnuti, zašto su ti događaji toliko iznenadili Njegove učenike?

MATEJ 18

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Najveći u Carstvu	Ko je najveći?	Izreke o poniznosti i praštanju	Ko je najveći?	Ko je najveći?
18:1-5	18:1-5	18:1-5	18:1 18:2-5	18:1-4
Iskušenje	Isus upozorava na sablazni	Upozorenje o paklu	Iskušenje	Sablažnjavanje drugih
18:6-9	18:6-9	18:6-7 18:8-9	18:6-7 18:8-9	18:5-7 18:8-9
Priča o izgubljenoj ovci	Priča o izgubljenoj ovci	Izgubljena ovca	Priča o izgubljenoj ovci	
18:10-14	18:10-14	18:10-14	18:10-11 18:12-14	18:10 18:11 (nije uključeno) Izgubljena ovca 18:12-14
Brat koji greši	Ponašanje prema bratu koji greši	Disciplina među sledbenicima	Brat koji greši	Bratska veza
18:15-17	18:15-20	18:15-20	18:15-17 Zabrana i dozvola	18:15-17
18:18-20			18:18 18:19-20	18:18 Zajednička molitva 18:19-20
Priča o nepraštajućem slugi	Priča o nepraštajućem slugi	Opraštanje	Priča o nepraštajućem slugi	Opraštanje povreda
18:21-35	18:21-35	18:21-22 18:23-35	18:21 18:22-27 18:28-34 18:35	18:21-22 Priča o nepraštajućem dužniku 18:23-35

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnutna, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

- A. Ovaj kontekst se ne odnosi na decu, nego na odrasle vernike, samo koristi praktičan primer.
- B. Ovaj kontekst se ne odnosi na privlačenje izgubljenih, nego na karakteristike vernika.

C. Crkvena disciplina iz Mt 18:15-19 odnosi se na pitanje o našoj međusobnoj ljubavi u Hristu, up. Rim 14:1-15:13; 1. Kor 8; 10:23-33.

D. Priča iz Mt 18:21-35 se tiče načina na koji se vernici odnose prema slabim ili novim hrišćanima s obzirom na način na koji se Bog odnosi prema vernicima u Hristu. Opraštanje rađa opraštanje! Ono nije osnova nego posledica Božijeg delovanja u našem životu!

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 18:1-6

¹Uto Isusu pridoše učenici i upitaše: "Ko je najveći u Carstvu nebeskom?" ²A Isus pozva k sebi jedno dete, postavi ga među njih ³pa reče: "Istinu vam kažem: ako se ne obratite i ne postanete kao deca, nećete ući u Carstvo nebesko. ⁴Ko se ponizi kao ovo dete, najveći je u Carstvu nebeskom. ⁵I ko primi jedno ovakvo dete u moje ime, mene prima." ⁶"Ako neko sablazni ijednog od ovih malenih koji veruju u mene, bolje bi mu bilo da mu oko vrata obese mlinski kamen i da se utopi u dubokom moru."

18:1 „Isusu pridoše učenici“ Ovo pokazuje da se Isus obraćao vernicima, a ne nevernicima!

▣ „**Ko je najveći u Carstvu nebeskom**“ Ovo pitanje je osnova svega što sledi. Vidite Mk 9:33-34; Lk 9:46-48. Pitanje pokazuje da učenici i dalje ne razumeju prirodu Carstva. Takođe pokazuje da učenici nisu smatrali da je Petar najveći!

18:2 „dete“ Mk 9:33 ukazuje na to da je ovo Petrovo dete.

18:3 „Istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

▣ „**ako se ne obratite**“ „Obratite“ se odnosi na iskustvo obraćenja u kojem se unutrašnje pokajanje izražava promenom životnog stila (NRSV, NJB). U Jn 12:40 se ova reč koristi da prevedu Isa 6:10, gde se ona odnosi na „pokajanje“ (hebrejska reč *shub*, BDB 996). Primitite da se u Mt 18:4 „ponizi“ koristi paralelno sa „obradi“. Deca nevino veruju i zavise od drugih. Lako uče i potčinjavaju se autoritetu (ovde se to odnosi na božanski autoritet).

Ovo je PASIVNI SUBJUNKTIV AORISTA. AORIST ukazuje na odlučan čin, dok SUBJUNKTIV pokazuje da je uključena i neizvesnost i izbor. PASIVNI OBLIK podrazumeva Božiju inicijativu (up. Jn 6:44,65).

▣ „**nećete ući u Carstvo nebesko**“ Ovo je snažna DVOSTRUKA NEGACIJA, sa značenjem: „nikada, ni pod kojim uslovima“. Takođe primitite da je ulazak u Carstvo trenutani! Vera u Isusa i Njegovu poruku je isto što i ulazak u novo doba! Carstvo je dostupno svima koji čuju i odgovore na Isusa.

18:3,4,6 „ne postanete kao deca... dete... ijednog od ovih malenih“ Ovo se sve odnosi na nove, nevine, nezrele odrasle vernike, a ne na decu. Međutim, način na koji deca sa poverenjem zavise od drugih je ispravan stav za odrasle.

18:3,4 „nećete ući u Carstvo nebesko“ U kontekstu se ovo odnosi na (1) način na koji neko prilazi Hristu i (2) način na koji neko živi u Hristu.

18:5 Ovo je slično sa Mt 10:40. Takođe primitite Mt 25:35-45; Lk 10:16; Dap 9:4; i 1. Kor 8:12. Isus se u potpunosti poistovećuje sa svojim sledbenicima!

18:6 „bolje bi mu bilo“ Smrt, iako traumatična, predstavlja trenutani događaj, ali kazna ima večne posledice (up. Mt 25:31-46).

Izjava „bolje bi mu bilo“ se nalazi i u 2. Pt 2:20-22.

▣ „**mlinski kamen**“ Ovo se odnosi na veliki kamen za mrvljenje zrnja kojeg su životinje vukle

▣ „**da se utopi u dubokom moru**“ Jevreji su se bojali vode, kao i mnogi pustinjaški narodi. Stoga, ovaj izraz se odnosi na strašnu fizičku smrt, koja je bolja nego navođenje novih vernika na greh (up. Mt 18:8-10; Rim 14). Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

SSP: MATEJ 18:7

⁷Teško svetu zbog sablazni. Sablazni moraju da dođu, ali teško čoveku po kome sablazan dolazi.

18:7 „Teško svetu... teško čoveku“ Ovde je upotrebljena književna forma SZ proroka, pogrebna tužbalica koja simbolizuje Božiju kaznu (up. Mt 11:21; 18:7; 23:13,15,16,23,25,27,29; 24:19; 26:24; Lk 17:1-2). Sablažnjavanje novih vernika ima večne posledice!

▣ „**sablazni**“ Ova ista IMENICA (*skandalon*, up. Lk 17:1) upotrebljena je u Mt 16:23 za Petrove reči. Ona se doslovno odnosi na zamku za životinje sa trzanjem (up. LXX Amos 3:5). Novi vernici su osetljivi na prevaru i trikove od strane lažnih učitelja (jevrejskih i kasnijih lažnih hrišćanskih učitelja, up. Mt 7:15-27; 1. Tim 4:1-5; 2. Tim 2:14-26; 3:1-9; 2. Pt 2).

Ovaj GLAGOL se često ponavlja u Matejevom Evandelju (up. Mt 5:29,30; 11:6; 13:21,57; 15:12; 17:27; 18:6,8,9; 24:10; 26:31,33).

Problemi i iskušenja su uvek prisutni!

SSP: MATEJ 18:8-9

⁸Ako te tvoja ruka ili noga sablažnjava, odseci je i baci od sebe. Bolje ti je da u život udeš kljast ili hrom nego da imaš obe ruke ili noge, a budeš bačen u večni oganj. ⁹I ako te tvoje oko sablažnjava, izvadi ga i baci od sebe. Bolje ti je da u život udeš samo s jednim okom nego da imaš oba oka, a budeš bačen u oganj pakla.

18:8-9 „Ako... ako“ Ovo su dve KONDICIONALNE REČENICE PRVOG TIPa za koje se pretpostavlja da su tačne iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Ove šokantne hipotetičke izjave naglašavaju ozbiljnost ličnog greha i greha navođenja drugih da posrnu (up. Mt 18:6,7).

18:8,9 „odseci je... izvadi ga“ Ove izjave ne treba shvatati doslovno, nego one pokazuju ozbiljnost greha i njegovih posledica (up. Mt 5:29-30).

▣ „**večni oganj**“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: VEČNOST

18:9 „oganj pakla“ *Gehenna* je spoj dve hebrejske reči, *ge* sa značenjem „dolina“ i *henna* sa značenjem „sinovi Hinoma“ (up. 2. Car 23:10; 2. Kor 28:3; 33:6; Jer 7:31). Ovo je bila dolina izvan Jerusalima gde je feničanski bog vatre slavljen žrtvovanjem dece (ime ove prakse bilo je *molech*). Jevreji su od nje napravili mesto za odlaganje smeća. Vidite Posebna tema: Gde su mrtvi? Sam Isus koristi ovo mesto da metaforički opiše pakao. Samo Isus koristi ovaj termin (osim jednog stiha u Jak 3:6).

Ovo je zastrašujući stih. Međutim, moramo se setiti da Isus koristi preterivanje (hiperbolu) kada poučava. Kontekst se odnosi na sledbenike, vernike. A ipak, Isus želi da upozori i svoje sledbenike da je potrebna neprekidna vera sa ljubavlju (up. Mt 5:22).

SSP: MATEJ 18:10-11

¹⁰Pazite da ne prezrete jednog od ovih malenih. Jer, kažem vam: njihovi anđeli na nebesima stalno gledaju lice moga Oca, koji je na nebesima. ¹¹(Sin čovečiji je došao da spase ono što je izgubljeno.)

18:10 „Pazite da ne prezrete jednog od ovih malenih“ Ceo ovaj deo (tj. Mt 18:9,10-11) izražava tu istu istinu.

▣ „**njihovi anđeli**“ Ovo se može shvatiti kao poruka da svi vernici imaju svog ličnog anđela čuvara (up. Ps 91:11; Dap 12:15; Jev 1:14). Ovo je zanimljiva ideja, ali ne postoji dovoljno biblijskih dokaza da bi se od nje napravila doktrina. Ps 24:7 prenosi istu tu istinu, ali u grupnom smislu.

18:11 Ovaj stih se ne nalazi u drevnim grčkim rukopisima α , B, L, niti u grčkim tekstovima koje su koristili Origen, Euzebije i Jeronim. Ne nalazi se ni u sirijskim i koptskim verzijama. Moguće je da nije originalan deo Mateja, nego su ga rani prepisivači dodali iz Lk 19:10. UBS⁴ njegovom izostavljanju daje oznaku „B“ (skoro sigurno).

SSP: MATEJ 18:12-14

¹²Šta mislite: ako čovek ima sto ovaca, i jedna od njih zaluta, zar neće ostaviti onih devedeset i devet u brdima i otići da potraži zalutalu? ¹³Pa ako je nađe, istinu vam kažem, radosniji je zbog nje nego zbog ¹⁴Tako ni vaš nebeski Otac ne želi da propadne ijedan od ovih malenih.

18:12-14 „sto ovaca“ Ova priča se odnosi na vernike koji su skrenuli sa puta, a zatim se vratili Bogu. Vernici treba da jedni drugima pomažu i obnavljaju jedni druge (up. Gal 6:1-3). U Lk 15:4-7 se ista ova priča odnosi na duhovno izgubljene, samopravedne Fariseje. To pokazuje da je Isus koristio iste priče na različite načine za različite slušaoce.

18:13 „ako“ I Mt 18:12 i 13 su KONDICIONALNE REČENICE TREĆEG TIPa, koje označavaju moguću buduću akciju.

▣ „**istinu**“ Vidite Posebna tema: Amin.

18:14 „nebeski Otac ne želi“ Vidite Posebna tema: Otpadništvo (*aphistēmi*).

▣ „**da propadne ijedan od ovih malenih**“ Nekoliko Posebnih tema se odnosi na ovaj izraz.

1. Posebna tema: Uništenje (*apollumi*)
2. Posebna tema: Otpadništvo (*aphistēmi*)
3. Posebna tema: Istrajnost

SSP: MATEJ 18:15-18

¹⁵Ako tvoj brat zgreši protiv tebe, idi i nasamo ga prekori. Ako te poslušā, ponovo si stekao brata. ¹⁶A ako te ne poslušā, povedi sa sobom još jednoga ili dvojicu, DA SE SVAKA STVAR UTVRDI NA OSNOVU SVEDOČENJA DVOJICE ILI TROJICE SVEDOKA. ¹⁷Ako ni njih ne poslušā, obavesti crkvu. Pa ako ni crkvu ne poslušā, odnosi se prema njemu kao prema paganinu ili cariniku. ¹⁸Istinu vam kaŹem: što god sveŹete na zemlji, biće sveŹano na nebu. I što god razrešite na zemlji, biće razrešeno na nebu.

18:15-17 „idi i nasamo ga prekori“ Ovu KONDICIONALNU REČENICU TREĆEG TIPa prate dva IMPERATIVA.

1. idi, IMPERATIV PREZENTA AKTIVA
2. prekori, IMPERATIV AORISTA AKTIVNI (samo ovde u Mt, ali primetite upotrebu u Jn 3:20; 8:46; 16:8; i Pavlovo korišćenje u Ef 5:11; 1. Tim 5:20)

Ovo je praktična mudrost o tome kako se ponašati prema grehu u kongregaciji. Odnosi se na kasniji period u crkvenoj istoriji. Primetite korake.

1. sami priđite prestupniku (Mt 18:15)
2. povedite jednog ili dva svedoka i idite ponovo do njega
3. iznesite to pred čitavu kongregaciju
4. prekinite zajedništvo

Ova uputstva nisu namenjena samo vođama, nego i svim vernicima. Mi pazimo na svoju braću (up. Lk 17:3; Gal 6:1-2). Cilj crkvene discipline mora uvek biti obnova, a ne kazna. Međutim, mora se sačuvati i reputacija tela i mir u telu, kao i zdravlje (duhovno i fizičko) grešnih vernika.

18:15 „Ako tvoj brat zgreši“ Ovaj paragraf se bavi crkvenom disciplinom u odnosu na Mt 18:1-14. Ovo je niz KONDICIONALNIH REČENICA TREĆEG TIPa, 18:15 (dve), 16, 17 (dve). One govore o mogućoj budućoj akciji.

▣ „**zgreši**“ Ovde se pojavljuje razlika u grčkim rukopisima. Najraniji potpuni grčki uncijalni Novi Zaveti, \aleph i B, ne sadrŹe reči „protiv tebe“ nakon „zgreši“. One se pojavljuju u uncijalnim rukopisima D, L i W, kao i u Vulgati i u armenijskim prevodima. UBS⁴ uključuje ove reči, ali u zagradi i daje im oznaku „C“.

▣ „**ponovo si stekao brata**“ Ovaj izraz je paralelan sa Jak 5:15,19-20.

18:16 „na osnovu svedočenja dvojice ili trojice svedoka na osnovu svedočenja dvojice ili trojice svedoka“ Ovo je citat iz 5. Mojs 19:15. SZ je traŹio najmanje dva svedoka da bi se nešto dokazalo na sudu (up. Br 35:30; 5. Mojs 17:6).

18:17 „crkvu“ Za diskusiju o poreklu reči *ekklēsia* vidite belešku kod Mt 16:18. Čini se da se ovo odnosi na kasniji period u kojem će grupe vernika morati da disciplinuju svoje članove. Nekoliko Isusovih izjava se ne uklapa u taj rani period Njegove službe, ali proročki najavljuje buduće potrebe crkve. Mateja, koji je Źiveo u tom kasnijem periodu, Duh podseća na Isusove ranije izjave, koje je on mogao u potpunosti shvatiti tek nakon Pedesetnice.

Termin „crkva“ pojavljuje se samo u Evandeljima, dva puta u Mateju. Termin je čest u Delima, što pokazuje da je Luka bio svestan promene nakon Pedesetnice.

▣ „**odnosi se prema njemu kao prema paganinu ili cariniku**“ Matej je pisan za Jevreje. Oni su mislili da su pagani nečisti i prezirali su posao carinika (up. Mt 5:46; 9:10-11; 11:19). Pagani ne bi shvatili ovu rečenicu, sa dva deskriptivna primera, te se ona ne nalazi u drugim Evandeljima.

18:18 „Istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

▣ „**vam kaŹem**“ „Vam“ je MNOŹINA. Isus se obraća dvanaestorici, ne samo Petru kao u Mt 16:19.

▣ „svežete... razrešite“ Ove reči se takođe mogu prevesti kao „zabranite“ i „dozvolite“. Njih su koristili rabini za odluke o tome kako se Zakon primenjuje na određenu situaciju. Vidite diskusiju kod Mt 16:19. U Jn 20:23 ove reči se takođe odnose i na oproštaj grehova, kao i ovde!

▣ „biće svezano na nebu... biće razrešeno na nebu“ Ovi PERIFRASTIČNI PARTICIPI PERFEKTA PASIVNOG bili su način da se opiše nešto što već jeste. Ovo poglavlje ne govori o ljudskoj inicijativi u duhovnim stvarima, nego o tome da se Božija volja na zemlji ispunjava tako što Bog vodi svoje ljude (up. Mt 16:19-20; Jn 20:23). Crkvena disciplina uvek mora biti usmerena na obnovu (up. Gal 6:1-10), kao što se Bog odnosi prema vernicima.

SSP: MATEJ 18:19-20

¹⁹A kažem vam i ovo: što god dvojica od vas ovde na zemlji složno zamole, moj nebeski Otac će im to dati. ²⁰Jer, gde su dvojica ili trojica okupljena u moje ime, onde sam ja među njima.

18:19 „što god dvojica od vas ovde na zemlji složno zamole“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPA, koja označava potencijalnu buduću akciju. Kontekst pokazuje da se ovo obećanje odnosi na crkvenu disciplinu i naš odnos prema drugim vernicima.

18:19 Ovaj stih se mora shvatiti u kontekstu Božije volje koju otkriva Duh u Mt 18:18. Vernicima su obećani odgovori samo pod određenim duhovnim okolnostima. Najgore što se može desiti većini savremenih vernika je da Bog odgovori na njihove sebične, materijalističke molitve.

Biblija daje paradoksalan prikaz molitve. Neka poglavlja govore o njenom neograničenom obimu i obećavaju odgovore (up. Mt 18:19; Jn 14:13-14; 15:7,16; 16:23). Druga poglavlja govore o tome da na naše molitve utiče

1. naša upornost (up. Mt 7:7-8; Lk 11:5-13; 18:1-8)
2. naš stav (up. Mt 21:22; Mk 11:23-24; Lk 18:9-14; Jak 1:6-7; 4:1-10)
3. Božija volja (up. 1. Jn 3:22; 5:14-15)

Vernici se teološki slažu da

1. na Boga utiču molitve Njegove dece
2. najveći dar nije odgovor nego zajedništvo sa Ocem
3. na svaku molitvu je odgovoreno
4. molitva menja naše živote i živote onih za koje se mi molimo

Međutim, kada sve uzmemo u obzir, u molitvi i dalje postoji „misterija“. Najbolje je sažima istina da je Bog u svojoj suverenosti odlučio da se ograniči na molitve svoje dece. Nemamo zato što nismo tražili ili smo pogrešno tražili.

POSEBNA TEMA: MOLITVA: NEOGRANIČENA, A IPAK OGRANIČENA

18:20 Naveden je broj koji je isti kao i u Mt 18:16. Moguće je da se to odnosi na muža i ženu (porodično okruženje) ili na dva ili više vernika (slavljenje ili učenici). Međutim, moguće je iz toga izvesti (primenu) da je Isus prisutan kada se vernici okupe da se mole (tj. Mt 28:20)!

▣ „u moje ime“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: GOSPODNJE IME

SSP: MATEJ 18:21-22

²¹Tada Petar pride Isusu i upita ga: "Gospode, koliko puta može moj brat da zgredi protiv mene, a ja da mu oprostim? Sedam puta?" ²²"Kažem ti", reče mu Isus, "ne sedam, nego sedamdeset i sedam puta!"

18:22

SSP	sedamdeset i sedam puta
NSP	do sedamdeset i sedam puta
DS, EC	do sedamdeset puta sedam
DK	do sedam puta sedamdeset

Petar je pokušavao da bude velikodušan, te je rekao sedam puta (up. Lk 17:4)! Vavilonski Talmud daje tri puta kao maksimum (up. Amos 1:3, 6; 2:6). Isus je podigao opraštanje na novi metaforički nivo sa 7 x 70 (ili moguće 77). To ne znači da četrismo devedeset i prvi put vernici ne treba da oprostite, nego da savezna braća moraju uvek biti spremna da oprostite drugoj saveznoj braći (up. Lk 17:4) kao što Bog prašta njima (up. Mt 18:35). Novi savez ima radikalno novi pristup životu (up. Mt 18:15).

SSP: MATEJ 18:23-35

²³Stoga je Carstvo nebesko slično kralju koji je odlučio da sredi račune sa svojim slugama. ²⁴Kad je počeo da obračunava, dovedoše mu jednoga koji mu je dugovao deset hiljada talanata. ²⁵Pošto ovaj nije imao da mu vrati, gospodar zapovedi da se dužnik, njegova žena i deca i sve što ima prodaju i da se dug tako izmiri. ²⁶Tada sluga pade ničice pred kralja, moleći ga: 'Imaj strpljenja sa mnom i sve ću ti vratiti.' ²⁷I gospodar se sažali na tog slugu, otpusti ga i oprost mu dug. ²⁸A taj isti sluga, kad je izašao, nade jednog svog druga u službi, koji mu je dugovao sto dinara, pa ga dograbi i počeo da ga davi, govoreći: 'Vrati mi dug!' ²⁹Tada njegov drug pade ničice pred njega, preklinjući ga: 'Imaj strpljenja sa mnom i vratiću ti dug.' ³⁰Ali, on to ne htede, nego ode i baci ovoga u tamnicu dok ne vrati dug. ³¹Kad su druge sluge videle šta se dogodilo, veoma se ražalostiše pa odoše i obavestiše svog gospodara o svemu što se dogodilo. ³²Tada gospodar pozva k sebi onog slugu i reče mu: 'Zli slugo! Oprostio sam ti sav onaj dug jer si me molio! ³³Zar nije trebalo da se i ti smiluješ svom drugu kao što sam se ja smilovao tebi?' ³⁴I njegov gospodar se razgnevi pa ga predade tamničarima da ga muče dok mu ne vrati ceo dug. ³⁵Tako će moj nebeski Otac postupiti s vama ako svaki od vas od sveg srca ne oprost svome bratu.

18:23 „kralju“ Ova priča je navedena samo u Mateju. Na aramejskom jeziku (Isus je govorio aramejski, ne hebrejski) ovaj termin je mogao značiti i „kraljev službenik“.

18:24 „deset hiljada talanata“ Ovo je bila ogromna suma. Šest stotina talanata je bio godišnji rimski porez za južnu Palestinu. Ova priča je namerno Orientalno preterivanje (hiperbola). Isus je često koristio ovu književnu tehniku da istakne suštinu svojih priča. Vidite [Posebna tema: Novčići koji su u Isusovo vreme bili u upotrebi u Palestini](#).

18:25 Ljudi (i njihove porodice) mogli su biti prodani kao robovi zbog dugova (up. Lev 25:39; 2. Car 4:1; Nem 5:5; Isa 50:1). Pretnja ovog kralja bila je stvarna!

18:26,29 „Imaj strpljenja sa mnom i sve ću ti vratiti“ Ovo su tačne reči iz Mt 18:26 i 29. Ovo je suština priče. U Mt 18:30 on nema milosti prema drugom ljudskom biću koje ga moli za milost!

18:34 „tamničarima“ Na aramejskom ova reč verovatno označava čuvare zatvora.

18:35 „Tako će moj nebeski Otac postupiti s vama ako svaki od vas od sveg srca ne oprost svome bratu“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, što označava potencijalnu buduću akciju. Kada dobijemo oprostaj moramo opraštati (up. Mt 5:7; 6:14-15; 7:1-2; 10:8; Lk 6:36; Kol 3:13; Jak 2:13; 5:9). Opraštanje nije osnova našeg spasenja nego siguran dokaz da je nama oprašteno. Međutim, Isus ostavlja otvoreno pitanje o onima koji tvrde da ga poznaju, ali odbijaju da oprost drugima! Priče ne mogu odgovoriti na sva teološka pitanja i nisu odgovori na njih!

▣ „srca“ Vidite [Posebna tema: Srce](#).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li ovo poglavlje govori o odnosu dece prema Bogu?
2. Koja dva primera su nam data u ovom poglavlju koja pokazuju radikalnu prirodu našeg ličnog greha?
3. Da li ova priča iz Mt 18:12-14 prenosi istu istinu kao i u Lk 15:4-7?
4. Šta nam priča o Mt 18:23-25 govori o opraštanju?

MATEJ 19

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Učenje o razvodu 19:1-2 19:3-12	Brak i razvod 19:1-10	Brak i razvod 19:1-2 19:3-9	Isus poučava o razvodu 19:1-2 19:3 19:4-6 19:7 19:8-9	Pitanje o razvodu 19:1-2 19:3-6 19:7-9 Uzdržavanje 19:10-12
Blagoslov za decu 19:13-15	Isus blagosilja decu 19:13-15	Blagoslov za decu 19:13-15	Isus blagosilja decu 19:13-14 19:15	Isus i deca 19:13-15
Mladi bogati čovek 19:16-22	Isus savetuje bogatog mladića 19:16-22	Mladi bogati čovek 19:16-22	Mladi bogati čovek 19:16 19:17 19:17a 19:18b-19 19:20 19:21 19:22	Mladi bogati čovek 19:16-22
19:23-30	Bogu je sve moguće 19:23-30	19:23-26 19:27-30	19:23-24 19:25 19:26 19:27 19:28-30	Opasnost bogatstva 19:23-26 Nagrade za ostavljanje svega 19:27-29 19:30

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnutna, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

A. Fariseje nije zaista zanimalo pitanje o razvodu, nego su pokušali da Isusove sledbenike podele po tom osetljivom pitanju i time umanje Isusovu popularnost (up. Mk 10:2-12). Isusov odgovor moramo tumačiti u odnosu na taj kontekst suočavanja. Ovo nije neutralno poučno poglavlje.

B. Kada govorimo o razvodu, moramo uzeti u obzir i stihove Mt 5:31-32; Mk 10:1-12; Lk 16:18 i 1. Kor 7:12-14. Ovo poglavlje se tiče pravne osnove za razvod i ponovni brak u Mojsijevim tekstovima.

C. Kod tumačenja osetljivih društvenih pitanja kao što je ovo, pazite na sledeće:

1. da ne budete previše pod uticajem svoje kulture i svog doba
2. da ne budete previše pod uticajem vaše lične egzistencijalne situacije i iskustava
3. da ne budete previše pod uticajem svojih pretpostavki (denominacionalizam)
4. da ne primenjujete stroga i dogmatska pravila na svaku situaciju

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 19:1-2

¹Kad je sve ovo izrekao, Isus napusti Galileju i ode u judejske krajeve s one strane Jordana. ²Za njim pođe silan narod i on ih onde izleči.

19:1 „Kad je sve ovo izrekao, Isus“ Čini se da Matej koristi ovaj izraz kao tekstualnu oznaku u svojoj strukturi Isusovih učenja (up. Mt 7:28; 11:1; 13:53; 26:1).

▣ „napusti Galileju i ode u judejske krajeve“ Ovaj period Isusove službe se često naziva službom u Pereji. Pokriva poglavlja Matej 19-20. Mnogi Jevreji nisu prolazili kroz Samariju da bi stigli do Judeje, nego su išli kroz transjordansku oblast Pereje, zatim južno ka Jerusalimu, te su ponovo prelazili preko Jordana kod Jerihona. To su radili zato što su mrzeli Samarijane. Verovali su da su oni pola Jevreji, a pola pagani. To je posledica asirskog izgnanstva deset severnih plemena, pod Sargonom II, 722. g.p.n.e. i naseljavanja pagana u toj oblasti.

19:2 „Za njim pođe silan narod“ To su verovatno bili hodočasnici koji su išli u Jerusalim, ali je moguće i da su to bile osobe koje su želele isceljenje ili znatiželjnici.

▣ „i on ih onde izleči“ Svrha isceljenja bila je da potvrde Isusovu poruku, da pokažu buduće blaženstvo neba i Božije srce. Isceljivanje nije bilo primarna svrha Njegovog dolaska, nego poučavanje; ipak, kad god bi video ljude koji pate zbog posledica greha, On je delovao; kao što i dalje to čini!

POSEBNA TEMA: DA LI JE ISCELJIVANJE BOŽIJI PLAN ZA SVAKO DOBA?

SSP: MATEJ 19:3-9

³Tada mu pridoše neki fariseji s namerom da ga iskušaju pa ga upitaše: "Da li sme čovek iz bilo kojeg razloga da se razvede od svoje žene?" ⁴"Zar niste čitali", odgovori im on, "da ih Stvoritelj u početku 'STVORI MUŠKO I ŽENSKO'? ⁵Ida je rekao: 'ZATO ĆE ČOVEK OSTAVITI OCA I MAJKU I SJEDINIĆE SE SA SVOJOM ŽENOM, I DVOJE ĆE BITI JEDNO TELO'? ⁶Tako više nisu dvoje, nego jedno telo. Neka, dakle, čovek ne rastavlja ono što je Bog sjedinio." ⁷"Pa zašto je onda Mojsije zapovedio da MUŽ ŽENI DA POTVRDU O RAZVODU I DA SE od nje RAZVEDE?" upitaše ga oni. ⁸A Isus im reče: "Mojsije vam je zbog okorelosti vašeg srca dozvolio da se razvodite od svojih žena, ali u početku nije bilo tako. ⁹A ja vam kažem: ko se razvede od svoje žene - osim zbog bluda - i oženi se drugom, čini preljubu.

19:3 Za detaljniju raspravu o poreklu i teologiji Fariseja, vidite Posebna tema: Fariseji.

▣ „iskušaju“ Ovaj termin (*peirazō*) imao je negativnu konotaciju sa značenjem „testirati radi uništenja“. Vidite Posebna tema: Grčki pojmovi za „testiranje“ i njihove konotacije. Ovo nije bila teološka diskusija u neutralnom okruženju!

SSP	iz bilo kojeg razloga
NSP	za bilo kakav razlog
DS, DK, EC	za svaku krivicu

U Mk 10:2 je postavljeno pitanje o razvodu, ali ovde se pitanje tiče opravdanog razloga za razvod. Konzervativna Šamajjeva rabinska škola je izdvojila reči „nešto nedolično“ iz 5. Mojs 24:1, dok je liberalna Hilelova rabinska škola izdvojila izraz „ne bude po volji“. Dakle, prva škola je zastupala stav da je preljuba ili neki drugi nedozvoljeni seksualni čin jedina osnova za razvod; druga da razlog za razvod može biti bilo šta. Kasnije je rabin Akiba, iz Hilelove škole, čak rekao da se muž može razvesti od svoje žene ako nađe lepšu!

Fariseji postavljaju Isusu pitanje, ne zato da bi dobili odgovor nego zato da bi ga zavadili

1. sa delom Njegovih sledbenika (podele unutar judaizma)

2. sa Irodom Antipom (Jovan Krstitelj je osudio Irodov razvod i drugi brak)

19:4 „Zar niste čitali“ Isus je podrazumevao da su Jevreji pročitali Božiju knjigu (up. Mt 12:3; 19:4; 21:16; 22:31).

Poznavanje Pisma bilo je osnova pobožnog života. Isus podrazumeva da su ga i savremeni vernici „čitali“! Jevrejska tradicija je iskrivila i poništila Pismo, kao i savremene denominacijske tradicije, koje najčešće citiraju jedan tekst ili deo nekog teksta izvan konteksta, a zanemaruju sva ostala paralelna poglavlja!

▣ „**stvari**“ PARTICIP (*ktisas*) se nalazi u unicitajnom rukopisu B, ali se GLAGOL „stvari“ (*poišsas*) koristi u rukopisima 8, C, D, L, W, Z. On potiče iz Septuaginte, Post 1:27. Međutim, UBS⁴ misli da je prva opcija originalna (tj. daje joj „B“ oznaku, sa značenjem „skoro sigurno“).

▣ „**u početku**“ Ovaj citat je iz Post 1:27 i 5:2 o Božijem stvaranju muškarca i žene. Brak je Božija ideja i mora biti monogaman (up. Post 2:23-24) i trajan (up. Mt 19:6).

19:5 „Zato će... ostaviti oca i majku“ Ovo je citat iz Post 2:24. Primitite da su navedena oba roditelja, ali i radikalni prekid sa nuklearnom porodicom, koji se očekuje u braku. U drevnom svetu su sve generacije jedne porodice živele u jednoj kući. Potvrđuje se prioritet i nezavisnost svake generacije.

▣ „**dvoje će biti jedno telo**“ Ovaj oblik JEDNINE sa značenjem MNOŽINE nalazi se i u Post 2:24, 5. Mojs 6:4 i Jez 27:17. Ljubav sjedinjuje pojedinca!

19:6 „ono što je Bog sjedinio“ Ovo je AKTIVNI INDIKATIV AORISTA, koji izražava dovršenu akciju. Koristeći „ono“, a ne „koga“, naglašava se institucija braka. Reč „sjedinio“ znači „zajedno upregnuo“.

19:7 „Mojsije zapovedio da muž ženi da potvrdi o razvodu i da se od nje razvede“ Ovo je iz 5. Mojs 24:1-4. Isus je rekao da je to Mojsije učinio, ne zato što je Bog to želeo, nego zbog okorelosti ljudskih srca. Mojsije je imao saosećanje prema društvenim problemima žena. Ova potvrda je (1) iziskivala nekoliko dana, (2) iziskivala pravnu pomoć, (3) mogla podrazumevati vraćanje miraza, (4) podrazumevala ulazak u drugi brak.

Ono što me zaista muči u vezi sa Isusovim odbacivanjem Mojsijevih reči jeste kako da mi znamo šta još postoji u SZ što Bog odbacuje. Ovo ne bih znao da Isus to nije jasno ovde izrazio. Čitavog života poštujem Pismo, koristim ga kao vodič za svoj život i dela, ali sada Isus kaže da jedan njegov deo nikada nije bio Božija volja!! To me zaustavlja na kratko i navodi me da se čvrsto držim NZ, a ne SZ. SZ moramo posmatrati kroz način na koji ga tumači Isus i Njegovi nadahnuti apostoli! Isus je Gospod Pisma (up. Mt 5:17-48)!

19:9

SSP

NSP, EC

DS

DK

osim zbog bluda

sem zbog preljube

osim za preljubu

osim za kurvarstvo

Grčki termin je *porneia*, od kojeg je nastala reč „pornografija“. Može se odnositi na bludničenje (predbračne seksualne aktivnosti), preljubu (vanbračne seksualne aktivnosti), kao i na druge neprikladne seksualne činove, kao što su bestijalnost ili homoseksualnost (zabranjene seksualne aktivnosti).

▣ „**i oženi se drugom**“ U ovo vreme su samo jevrejski muškarci imali pravo na razvod. U Marku i Luki, koji su pisali paganima, ovo je namenjeno i ženama (up. Mk 10:12).

▣ „**čini preljubu**“ Ovo je INDIKATIV (odložni) PREZENTA PASIVNOG (up. Mk 10:11-12). Postoje određene tekstualne razlike u ovom stihu u različitim rukopisima, verovatno zbog pozivanja prepisivača na Mt 5:32. Ovo poglavlje razjašnjava upotrebljena GLAGOLSKA VREMENA u 5:32. U Mt 5:32 tačan prevod bi bio „navede je da učini preljubu“. Ovaj PASIVNI OBLIK se takođe koristi u Mt 19:9 u grčkim rukopisima B i C*. Moguće je da se ovo odnosi na društvenu stigmatu za razvedene žene u jevrejskoj kulturi, koja se prema njoj ophodila kao prema preljubnici zbog toga što je ostavljena.

U ovoj tački, danas je relevantan komentar F. F. Brusa, iz njegove knjige *Odgovori na pitanja*, str. 55:

„On svojim učenicima nije dao priliku da zasnuju novi legalizam na Njegovoj presudi, kao što su neki od njih pokušali. Ono što je rekao za zakon o suboti može se primeniti i na zakon o braku: on je napravljen za ljude, a ne obrnuto.“

Vidite onlajn audio snimke dr. Atlija o razvodu na www.freebiblecommentary.org u delu „Teški i kontroverzni tekstovi“ („Difficult and Controversial Texts“).

SSP: MATEJ 19:10-12

¹⁰Tada mu njegovi učenici rekoše: "Ako je tako između muža i žene, onda je bolje ne ženiti se." ¹¹A Isus im reče: "Ne mogu svi da prihvate ovo učenje, nego samo oni kojima je dato. ¹²Ima zaista onih koji su se rodili nesposobni za ženidbu. Ima i onih koje su ljudi učinili nesposobnima za ženidbu. A ima i onih koji su - radi Carstva nebeskog - sami sebe učinili nesposobnima za ženidbu. Ko ovo može da prihvati, neka prihvati."

19:10 „učenici rekoše... onda je bolje ne ženiti se“ Isusova izjava ih je začudila. Za njih su stavovi njihove kulture bili neupitni. Kao i za nas stavovi naše kulture! Brak je Božija volja za ljude (Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIP). On je veliki blagoslov, ali i velika odgovornost. U vreme čestih razvoda, primer snažnog, pobožnog braka ima veliki uticaj na izgubljeni svet.

19:10-11 Brak je norma (up. Post 1:28; 9:17), ali i celibat je pobožna opcija (up. 1. Kor 7:7,17). Molitvene želje vernika će voditi njega ili nju u ovoj oblasti. Ako neko odabere da bude samac, to treba da učini da bi služio Bogu (up. 1. Kor 7:32).

U Isusovo vreme Jevreji su odbacivali samoću kao pobožnu opciju. Isus dovodi u pitanje standarde svoje kulture u nekoliko oblasti.

1. neprikosnoven autoritet muža
2. parovi moraju ostati zajedno i rešiti svoje probleme
3. samoća je pobožna opcija

19:12 Isus govori o različitim vrstama samaca.

1. rođeni takvi
 - a. defekt pri rođenju
 - b. lična sklonost
2. nasilna kastracija (evnusi, tj. Estera 2:3; moguće Danilo i njegovi prijatelji, Dap 8:27)
3. samoća kao lični izbor zbog službe (ne mislim da ovo podrazumeva fizičku kastraciju iako su neke rane crkvene vođe kastrirale same sebe, tj. Origen)

Primetite strukturu Mt 19:12

1. Mt 19:11, ne može svako biti samac
2. Mt 19:12c, neki mogu prihvatiti ovaj stil života

KONTEKSTUALNI UVIDI O STIHOVIMA 13-15

- A. Paralele za Mt 19:13-15 su Mk 10:13-31 i Lk 18:15-30.
- B. Novi Zavet ne govori o duhovnom odnosu dece prema Bogu.
- C. Matej 18 ne govori o duhovnom položaju dece, nego ih koristi kao primer za nove vernike.

SSP: MATEJ 19:13-15

¹³Onda mu ljudi dovedoše decu da na njih položi ruke i da se pomoli, a učenici ih izgrdiše. ¹⁴"Pustite decu", reče Isus "i ne sprečavajte ih da mi dolaze jer takvima pripada Carstvo nebesko." ¹⁵Onda položi na njih ruke pa ode odande.

19:13 „decu“ Isus je bio prijatelj društveno odbačenima, izopštenima i neprivilegovanima. On se družio sa običnim ljudima, robovima, siromašnima, sa ženama i decom.

▣ „da na njih položi ruke i da se pomoli“ Ovo je bio tradicionalan rabinski blagoslov za decu. Nema veze sa spasenjem. Jevrejski roditelji su smatrali da su njihova deca već članovi izraelske zajednice, po rođenju.

19:14 „Pustite decu“ Ovo je AKTIVNI IMPERATIV AORISTA. Isus to naglašava želeći da bude dostupan svima.

▣ „ne sprečavajte ih da mi dolaze“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA sa NEGATIVNOM REČCOM. Ova gramatička konstrukcija podrazumeva prekidanje radnje koja je već započeta.

▣ „jer takvima pripada Carstvo nebesko“ Ovo se ne odnosi na samu decu, nego na one (1) koji liče na decu, (2) koji sami sebe vide kao niže, a koji će ući u Božije carstvo (up. Mt 18:2-4). Ovo nije stih o spasenju dece. NZ je pisan za odrasle!

SSP: MATEJ 19:16-22

¹⁶A jedan čovek mu pride i upita ga: "Učitelju, kakvo dobro da učinim da bih imao večni život?" ¹⁷"Zašto me pitaš za dobro?" reče mu Isus. "Samo jedan je dobar. Ali, ako hoćeš da uđeš u život, drži se zapovesti." ¹⁸"Kojih?" upita ga čovek. A Isus reče: "NE UBIJ, NE UČINI PRELJUBU, NE UKRADI, NE SVEDOČI LAŽNO, ¹⁹POŠTUJ OCA I MAJKU, I VOLI BLIŽNJEGA KAO SAMOGA SEBE." ²⁰"Svega toga sam se držao", reče mladić. "Šta mi još nedostaje?" ²¹"Ako hoćeš da budeš savršen", reče mu Isus, "idi i prodaj svoju imovinu i razdeli siromasima pa ćeš imati blago na nebu. Tada hajde za mnom." ²²Ali, kad je to čuo, mladić ode žalostan jer je imao veliko bogatstvo.

19:16 „jedan čovek mu pride“ Iz Mt 19:20 saznajemo da je on bio mlad, iz Mt 19:22 da je bio bogat, a iz Lk 18:18 da je bio poglavar (up. Mk 10:17-22).

▣ „Učitelju“ Ovo je paralela sa Mk 10:17 i Lk 18:18, koji navode „dobri učitelju“. Bolji unicitajni rukopisi (tj. Ɑ, B, D, L) ovde to izostavljaju (UBS⁴ izostavljanju daje oznaku „A“, sa značenjem „sigurno“).

▣ „kakvo dobro da učinim da bih imao večni život“ Ovaj Jevrej je imao slična uverenja o spasenju kao i većina Jevreja u to vreme, da se dela pravednosti zasnivaju na poštovanju Mojsijevog zakona i usmene tradicije (up. Lk 10:25; Rim 9:30-33). Za njega je večni život bio posledica njegovih religijskih dela.

▣ „večni život“ To je bio SZ koncept života (*zoē*) u budućem dobu (up. Dan 12:2). Ovaj termin obuhvata i kvalitet i trajanje novog života.

U ovom kontekstu se koristi nekoliko izraza da opiše odnos osobe sa Bogom.

1. imati večni život, Mt 19:16
2. ući u život, Mt 19:17
3. biti savršen, Mt 19:21
4. ući u Carstvo nebesko, Mt 19:23,24
5. biti spasan, Mt 19:25
6. naslediti večni život, Mt 19:29

19:17 „Samo jedan je dobar“ Isus ne želi da kaže da On nije dobar, nego ovom čoveku pokazuje koji standard dobrote je potreban za ispravljanje odnosa sa Bogom. Ovaj stih se ne sme koristiti za poricanje Isusove božanske prirode ili bezgrešnosti.

▣ „ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPRA, za koju se pretpostavlja da je tačna iz perspektive autora ili za njegovu svrhu. Ništa u ovom kontekstu ne ukazuje na to da je ovaj čovek pokušao da iskuša, testira ili prevvari Isusa.

▣ „drži se zapovesti“ Ovo je IMPERATIV AORISTA (grčki tekst Nestle koristi IMPERATIV PREZENTA AKTIVA). Ovo se očigledno odnosi na Deset zapovesti iz 2. Mojs 20 i 5. Mojs 5. To je bila suština jevrejskog Zakona.

19:18-19 Ovo je delimična lista druge polovine Deset zapovesti, koje govore o odnosu sa našim bližnjima, saveznom braćom. Ova lista se razlikuje od mazoretskog hebrejskog teksta i Septuaginte. Vidite [Posebna tema: Ubistvo](#) i [Posebna tema: Preljuba](#) i sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: BELEŠKE O IZLASKU 20

19:18 „ubij“ Verzija kralja Džejmsa (KJV) i Jerusalimska Biblija (JB) ovaj GLAGOL prevode kao „usmrtiti“, što je delimično netačan prevod ove hebrejske reči za „nelegalno ubistvo sa predumišljajem“. NKJV koristi prevod „ubiti“ (i svi korišteni prevodi na srpski). Izraelski zakon „oko za oko“ je osvetniku davao pravo da sprovede tačnu pravdu nad onim ko mu ubije člana porodice (up. Br 35:12; 5. Mojs 19:6,12; IsNav 20:1-9). To je sprečavalo razdore ili neograničene osvete. Vidite [Posebna tema: Ubistvo](#).

19:20 „mladić“ U Isusovo vreme je muškarac bio mladić do četrdesete godine. Lk 18:18 dodaje da je taj čovek bio „poglavar“, što znači da je bio vođa lokalne sinagoge ili lokalnog gradskog odbora.

▣ „Svega toga sam se držao“ U Fil 3:6 Pavle isto to tvrdi. Ovo nije kontradikcija Rim 3:23, nego pokazuje legalističku prirodu jevrejskog tumačenja Starog Zaveta o kojoj Isus priča u Mt 5:20-48. Verovali su da je pravednost poštovanje pravila. Ovaj čovek je osećao da je on izvršio sve religijske obaveze tog vremena i u toj kulturi.

▣ NKJV dodaje „od mladosti svoje“ (od korištenih prevoda na srpski samo DK), a ovaj izraz se nalazi i u Mk 10:20 i u unicitajnim rukopisima C i W i u brojnim verzijama. U jevrejskom društvu, osoba nije morala da poštuje zakon pre nego što je

provela određeno vreme proučavajući ga i pre posvećenja (tj. *Bar Mitzvah* u trinaestoj godini za dečake i *Bat Mitzvah* u dvanaestoj godini za devojčice). Ovo je paralelno sa idejom „doba odgovornosti“ u hrišćanstvu.

▣ „**Šta mi još nedostaje**“ Ovo pokazuje nemir u njegovom srcu. Čak i nakon što je ispunio sve iz Mojsijevog zakona i njegovih tumačenja, on i dalje oseća prazninu.

19:21 „Ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju autor pretpostavlja da je tačna za njegovu literarnu svrhu.

SSP, NSP, DK, DS, EC savršen

Ova reč znači „pun“, „zreo“, „sasvim osposobljen za dodeljen zadatak“ (od *telosi*). Ne ukazuje na bezgrešnost.

▣ „**idi, prodaj svoje imanje**“ Ovo pokazuje radikalnu prirodu hrišćanske vere (up. Lk 14:33). To je potpuna posvećenost. Ovaj čovek je morao da donese odluku oko svoje imovine. Ono što je on posedovao je posedovalo njega! Ovo se ne očekuje od svih vernika, ali se očekuje radikalna, potpuna posvećenost Isusu!

Ovo je niz IMPERATIVA.

1. idi, IMPERATIV PREZENTA AKTIVA
2. prodaj, IMPERATIV AORISTA AKTIVNI
3. razdeli, IMPERATIV AORISTA AKTIVNI
4. hajde, PRILOG upotrebljen kao IMPERATIV AORISTA AKTIVNI
5. za mnom, IMPERATIV PREZENTA AKTIVA

Ove zapovesti (tj. #4, 5) podsećaju na Isusov poziv za dvanaesticu. Isus poziva ovog čoveka da bude deo osnovne grupe!

▣ „**daj siromašnima**“ Iz 1. Kor 13:1-3, vidimo da je ključan stav!

▣ „**imaćeš blago na nebu**“ Vidite belešku kod Matej 6:19-20.

▣ „**i hajde za mnom**“ Isus je video listu prioriteta ovog čoveka i tražio je da On bude na prvom mestu. Problem nije bilo njegovo bogatstvo, nego to što je ono bilo prioritet (up. 1. Tim 6:10). Primitite radikalnu ličnu posvećenost koja se očekuje od Isusovih sledbenika (up. Mt 10:34-39).

19:22 „ode ožalošćen“ Isus je voleo ovog čoveka, ali nije želeo da snizi standarde Carstva. Biblija ne kaže ništa o spasenju ovog čoveka. To je zapanjujuće kada shvatimo da (1) on je došao sa dobrim motivima, (2) on je prišao pravoj osobi, (3) on je postavio pravo pitanje i (4) Isus ga je voleo (Mk 10:21), ali je on otišao!

SSP: MATEJ 19:23-26

²³„Istinu vam kažem“, reče Isus svojim učenicima, „teško će bogataš ući u Carstvo nebesko. ²⁴I ovo vam kažem: lakše je kamili da prođe kroz iglene uši nego bogatašu da uđe u Božije carstvo.“ ²⁵Kad su to čuli, učenici se silno začudiše pa rekoše: „Pa ko onda može da se spase?“ ²⁶A Isus ih pogleda pa reče: „Ljudima je to nemoguće, ali Bogu je sve moguće.“

19:23 „Istinu“ Vidite Posebna tema: Amin.

19:24 „kamili da prođe kroz iglene uši“ Vođene su brojne rasprave o ovom izrazu. Da li je on doslovan ili figurativan? U Jerusalimu nikada nije postojala mala kapija kroz koju su kamile prolazile saginjući se. To je bilo orijentalno preterivanje, po kojem je bogatim ljudima nemoguće da budu spaseni! Ali Bogu je sve moguće (Mt 19:26). Isus govori o situaciji bogatog, mladog poglavara. Čini se da on ima Božiji blagoslov u SZ smislu, ali nije opravdan pred Bogom. Bogatstvo i imovina mogu biti (a često i jesu) prokletstvo!

▣ „**nego bogatašu**“ Vidite Posebna tema: Bogatstvo.

▣ „**Božije carstvo**“ Matej retko koristi ovaj naziv zbog jevrejskog straha od korišćenja Božijeg imena uzalud (up. 2. Mojs 20:7; 5. Mojs 5:11). Marko i Luka ga često koriste u svojim Evandeljima, koja su pisana za pagane.

19:25 „učenici se silno začudiše“ SZ je poučavao da je Bog blagosiljao pravedne i kažnjavao pokvarene (up. 5. Mojs 27-28). Knjiga o Jovu, Psalm 73 i Jeremija 12:1-4 se suprotstavljaju tom tradicionalnom stanovištu. Često pravedni pate, a pokvareni napreduju. Bogatstvo, položaj i zdravlje nisu uvek znaci Božije naklonosti!

19:26 Moguće je da je SZ izvor ove izreke (tj. Post 18:14; Jov 42:2; Jer 32:17,27). To je idiomatski način izražavanja ljudske nemoći i Gospodnje moći. Božija namera i planovi se ne mogu pokvariti (up. Jov 42:2; Lk 1:37)!

SSP: MATEJ 19:27-30

27Tada Petar reče: "Evo, mi smo sve ostavili i pošli za tobom. Šta ćemo, dakle, dobiti?" **28**"Istinu vam kažem", reče im Isus, "u novom svetu, kad Sin čovečiji sedne na svoj slavni presto, i vi koji ste pošli za mnom sešćete na dvanaest prestola i suditi nad dvanaest plemena Izraelovih. **29**I ko god je radi moga imena ostavio kuće, ili braću, ili sestre, ili oca, ili majku, ili decu, ili njive, dobiće stotruko više i naslediće večni život. **30**Ali, mnogi prvi biće poslednji, a poslednji - prvi."

19:27 „Šta ćemo, dakle, dobiti“ Petar je sve napustio, ali je i dalje mislio o tome! Učenici su još uvek očekivali zemaljsko carstvo sa posebnim nagradama za njih (up. Mt 20:21,24).

19:28 „Sin čovečiji“ Vidite belešku kod Mt 8:20.

■ „vi koji ste pošli za mnom sešćete na dvanaest prestola i suditi nad dvanaest plemena Izraelovih“ Ovo se sigurno odnosi na prvih dvanaest apostola (up. Lk 22:30), dok Mt 19:29 proširuje dobrobiti izobilnih blagoslova i večnog života na sve vernike (up. Mt 20:16; Mk 10:31; Lk 13:30).

Na koga se odnosi izraz „dvanaest plemena Izraelovih“?

1. na novi Izrael, crkvu (up. Rim 2:28,29; Gal 6:16; 1. Pt 2:5,9; Otk 1:6)
2. verujući Izrael u poslednjim danima

Čini mi se da ovaj stih naglašava da će dvanaestorica učestvovati u Isusovoj slavi i vladavini. Ovakve stihove ne treba koristiti kao osnovu za detaljne teorije o prirodi poslednjih dana! Vidite Posebna tema: Broj dvanaest.

POSEBNA TEMA: VLAST U BOŽIJEM CARSTVU

SSP	u novom svetu
NSP, DS, EC	u novome svetu
DK	u drugom rođenju

Ova reč znači „ponovno rođenje“. Filo ju je koristio za rađanje nakon poplave. Grčki mislioci su je koristi za novi svetski poredak. Ovde se odnosi na ponovno rođenje u vreme novog doba Duha. Učenici su još uvek mislili da će se to dogoditi tokom njihovih života. Izenadila ih je druga faza u Mesijinom dolasku.

Prva tvorevina je oštećena; obnova nakon Nojeve poplave je takođe uprljana, ali će novo rođenje u mesijansko doba biti čisto, idealno (up. Isa 9:6-7; 11:1-10; Mih 5:2-5a; Otk 21-22).

19:29

SSP	dobiće stotruko
NSP, DS, EC	primiće stotruko
DK	primiće sto puta onoliko

Ovde se pojavljuju razlike u grčkim rukopisima. Reč „stotruko“ nalazi se u uncijalnim rukopisima α , C i D, dok se u rukopisima B i C koristi reč „mногоstruko“. Prva opcija sledi Mk 10:29, a druga Lk 18:30. Većina stručnjaka pretpostavlja da Matej i Luka slede strukturu Markovog Evanđelja. Posvećenost Isusu mora biti snažnija od posvećenosti porodici, imovini, čak i samom životu (up. Mt 10:34-39; Lk 12:51-53).

Novo doba pravednosti je opisano kroz poljoprivrednu hiperbolu (kao u SZ). Biblija ne opisuje jasno kako će biti na nebu.

1. obnovljen Edenski vrt
2. poljoprivredno izobilje
3. prelep grad
4. novi duhovni svet

Ono što ovaj tekst otkriva jeste da sadašnja lična vera u Isusa osigurava blagoslov neba u budućnosti. Ni jedna lična žrtva neće proći neprimećeno ili nenagrađeno! Najveći blagoslov je „večan život“ sa Bogom u Hristu! Sve drugo pored toga bleđi.

Moramo se paziti teologije sadašnje žrtve radi kasnijeg izobilja! Pravo bogatstvo je intimnost sa Bogom. Isusove izjave su

1. prenaglašene
2. prilagođene trenutnom nivou shvatanja učenika
3. pokazuju radikalnu, nesebičnu odluku koja je nužna za one koji slede Njega!

Mislim da su ove Isusove reči hiperbola i da se odnose na SZ poljoprivredne slike. On se izražava na taj način zato što apostoli ne shvataju pravu duhovnu prirodu Božijeg carstva. Smatram da nema smisla da vernici u ovom životu odbacuju materijalizam samo zato da bi ga stekli u sledećem. Isus pokušava da ih ohrabri na nivou na kojem oni mogu da shvate. Ne smemo zasnivati svoje shvatanje neba samo na ovom tekstu! Sledeći život nije jasno otkriven, ni pakao ni nebo. Za njihove

opise su korištene zemaljske metafore, ali samo zbog našeg trenutnog slepila prouzrokovanog Padom (tj. „gledamo kao u ogledalu, nejasno“ 1. Kor 13:9-12). Moramo se čuvati hrišćanstva sa porukom „šta ja time dobijam“. Nebo, kao i Carstvo, tiče se samo Njega!

POSEBNA TEMA: NASLEDSTVO VERNIKA

19:30 Stvari nisu onakve kakvima nam se čine (up. Mt 20:16; Mk 10:31; Lk 13:30). Bog procenjuje drugačije od nas (up. Isa 55:8-11). Učenici koji liče na decu su primljeni, dok su bogati i privilegovani odbačeni (tj. Mt 8:10-12). Biblijska vera dovodi do neočekivanih zaokreta u tvorevini!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li je razvod uvek greh?
2. Koji biblijski princip Isus zastupa u svom odgovoru na pitanje Fariseja?
3. Zašto je Mojsije dozvolio drugi brak ako je Bog bio protiv toga? Kakva je situacija danas?
4. Da li je celibat duhovno viši od braka?
5. Definišite biblijsko učenje o deci i spasenju.
6. Da li Mt 19:13-15 govori o spasenju?
7. Zašto Isus ne prihvata da je „dobar“ u Mt 19:17? Da li ovo utiče na doktrinu o Isusovoj božanskoj prirodi ili bezgrešnosti?
8. Da li je ovaj čovek zaista ispunio sve zapovesti? Da li je on bio bezgrešan? (Mt 19:20)
9. Da li je bogatstvo zlo?
10. Šta je to što je učenike začudilo kod odbacivanja bogatog čoveka? (Mt 19:25)

MATEJ 20

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Radnici u vinogradu 20:1-16	Priča o radnicima u vinogradu 20:1-16	Radnici u vinogradu 20:1-16	Radnici u vinogradu 20:1-7 20:8-15 20:16	Priča o radnicima u vinogradu 20:1-16
Isus treći put najavljuje svoju smrt i vaskrsenje 20:17-19	Isus treći put najavljuje svoju smrt i vaskrsenje 20:17-19	Stradanje najavljeno treći put 20:17-19	Isus treći put govori o svojoj smrti 20:17-19	Treće predskazanje o stradanju 20:17-19
Molba za Jakova i Jovana 20:20-28	Saloma traži uslugu 20:20-28	Jakov i Jovan traže počast 20:20-23	Molba majke 20:20 20:21a 20:21b 20:22a,b 20:22c 20:23	Majka Zevedejevih sinova ima molbu 20:20-23
Isceljenje dva slepa čoveka 20:29-34	Dve slepe osobe dobijaju vid 20:29-34	Dva slepa čoveka iz Jerihona 20:29-34	Isus isceľjuje dva slepa čoveka 20:29-30 20:31 20:32 20:33 20:34	Vođstvo u službi 20:24-28 Dva slepa čoveka iz Jerihona 20:29-34

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

A. Tumačenje priča (vidite Posebna tema: Tumačenje priča) nužno uključuje i istorijski i književni kontekst. U ovoj određenoj priči, istorijski kontekst je povezan sa završnom rečenicom u Mt 19:30, koja se ponavlja kasnije u Mt 20:16. Ta književna paralela pokazuje da se ova priča pre svega odnosi na temu bogatstva i nagrada. Širi književni kontekst vidimo u Mt 18:1 i 20:20-21, 24, gde se učenici pitaju ko je najveći od njih.

B. Mnogi su shvatili ovu priču kao da ona govori o odnosu između Jevreja i pagana, što jeste moguće kada se uzme u obzir širi kontekst celokupnog Novog Zaveta (ili vremena u kojem su pisana Evanđelja). Međutim, na osnovu neposrednog konteksta zaključujemo da ona govori o odnosu među učenicima. Standardi po kojima Božije carstvo procenjuje se veoma razlikuju od svetskih (up. Isa 55:8-11; Mt 5-7). Novo Božije carstvo (up. Jer 31:31-34; Jez

36:22-38) je zasnovano samo na milosti, ne na ljudskim zaslugama. Time ne želimo da obezvedimo ili poreknemo aktivan život religioznog učenitstva; tačno je da je milost osnova za spasenje i za ispravan život (up. Ef 2:8-10). Učeništvo mora biti zasnovano na zahvalnosti, ne na zaslugama (up. Rim 3:21-24; 6:23; Ef 2:8-9).

C. Kada tumačimo priče, moramo se setiti da su centralna istina i kontekst daleko važniji od uklapanja detalja u teološki sistem. Najvažnije je u pričama tražiti neočekivanu ili kulturološki začuđujuću izjavu.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 20:1-7

¹Carstvo nebesko je slično domaćinu koji je rano ujutro izašao da unajmi radnike za svoj vinograd. ²Pogodi se sa radnicima da im plati dinar dnevno pa ih posla u vinograd. ³Oko devet sati izađe iz kuće i vide neke ljude kako besposleni stoje na trgu ⁴pa im reče: 'Idite i vi u moj vinograd, a ja ću vam platiti koliko je pravo.' ⁵I oni odoše. A on opet izađe oko dvanaest pa oko tri sata i učini isto. ⁶Oko pet sati izađe ponovo i nađe druge ljude koji su stajali pa ih upita: 'Zašto ceo dan ovde stojite besposleni?' ⁷Oni mu rekoše: 'Zato što nas niko nije unajmio.'

20:1 „Carstvo nebesko“ Ova priča je primer za to kako su materijalne nagrade koje nudi ovaj svet sasvim različite od duhovnih nagrada Božijeg carstva. Ova priča je navedena samo u Mateju. „Carstvo nebesko“ je centralna tema u Isusovoj službi poučavanja i propovedanja. Ono se odnosi na sadašnju Božiju vlast u ljudskim srcima koja će jednog dana obuhvatiti celu zemlju (up. Mt 6:10). Sadašnji i budući aspekti Božijeg carstva su izvor tenzije i paradoksa između „već“ i „ne još“ u odnosu na Hristova dva dolaska i na hrišćanski život.

■ **„domaćinu“** Ovo je složenica od reči „dom“ i „gospodar“ (*despotēs*). Prevod je hebrejskog izraza „vlasnik zemlje“. Matej često koristi ovaj naziv (up. Mt 10:25; 13:27,52; 20:1,11; 21:33; 24:43).

U ovom poglavlju on odražava Božiju milost u odnosu prema Njegovoj ljudskoj tvorevini. U Mt 10:24-25, Isus je pravi „domaćin“, ali oni za Njega kažu da je *Veelzevul* (vrhovni demon ili Satana).

Grant Osborn (Grant Osborne), *Hermeneutička spirala (The Hermeneutical Spiral)*, str. 244, daje zanimljiv komentar.

„Bog se u pričama pojavljuje pod raznim maskama, kao kralj, otac, vlasnik zemlje, poslodavac, otac i sudija. U svima njima, vidimo sliku nekog ko milostivo i milosrdno oprašta, ali u isto vreme traži da donesemo odluku... spasenje je tu i traži trenutni odgovor. Milost je karakteristika Božije vladavine, ali ta milost traži od onog ko čuje da prepozna nužnost pokajanja.“

■ **„vinograd“** Mnogi pretpostavljaju da se ovo odnosi na izraelski narod. Tačno je da je u SZ vinograd često simbol Izraela (up. Isa 5, Jer 2:21; 12:10; Ps 80:8-13), ali to ne znači da je to tačno za svaki kontekst u NZ. Čini se da je u ovom kontekstu vinograd samo mesto priče, a ne simbol neke velike istine.

20:2 „Pogodi se sa radnicima da im plati dinar dnevno“ Iznos dnevne je dogovoren samo sa ovom prvom grupom radnika. Termin „dinar“ (*denarius*), kao i sve ostale prevedene novčane vrednosti, odnosi se na tadašnji istorijski ekvivalent. Moramo sagledati taj iznos novca u odnosu na to kako je on korišten u prvom veku, u ovom slučaju kao dnevica za vojnika ili zemljoradnika. Taj iznos je bio dovoljan za hranu i ostale neophodne stvari za jedan dan života palestinske porodice.

20:3

SSP	oko devet sati
NSP	oko tri sata popodne
DS, EC	oko trećega časa
DK	u treći sat

Sve vremenske odredbe (Mt 20:3,5,6) u priči zasnovane su na pretpostavci da dan počinje u šest sati ujutro (po rimskom vremenu); dakle, ovo je devet sati ujutro. Jevreji su počinjali svoj dan u šest sati poslepodne (Post 1:5). Možemo se zapitati zašto vlasnik vinograda unajmljuje toliko ljudi tokom celog dana. Stručnjaci pretpostavljaju da je to bilo u vreme vrhunca berbe grožđa i da se približavala subota; te je stoga bilo neophodno da što brže skupi što veću količinu grožđa, da ne bi propalo.

20:6 „neke ljude kako besposleni stoje na trgu“ Iako u prevodu ova rečenica zvuči omalovažavajuće, kao da vlasnik vinograda kritikuje te ljude zbog toga što ceo dan ne rade, istina je da je on jednostavno našao neke radnike koje još uvek niko nije unajmio. Ništa ne ukazuje na to da su oni bili lenji ili nezainteresovani, nego samo na to da nisu mogli ranije da nađu posao tog dana (up. Mt 20:7).

SSP: MATEJ 20:8-16

⁸Kad je palo veče, vlasnik vinograda reče svom upravitelju: 'Pozovi radnike i isplati ih redom od poslednjih do prvih.' ⁹Tako dođoše oni koji su bili *unajmljeni* oko pet sati, i svaki dobi jedan dinar. ¹⁰Kad su došli oni koji su bili *unajmljeni* prvi, pomisliše da će dobiti više, ali i oni dobiše po jedan dinar. ¹¹Uzeše ga pa počеше da gundaju protiv domaćina ¹²govoreći: 'Ovi poslednji su radili *samo* jedan sat, a ti si ih izjednačio s nama koji smo podneli teret dana i žegu!' ¹³'Prijatelju', reče vlasnik jednom od njih, 'nisam bio nepravedan prema tebi. Zar se nisi pogodio sa mnom da ti platim jedan dinar?' ¹⁴ Uzmi svoje i idi, a ja ovom poslednjem hoću da dam isto koliko i tebi. ¹⁵Zar nemam pravo da s onim što je moje činim šta hoću? Ili si zavidan što sam ja dobar?' ¹⁶Tako će poslednji biti prvi, a prvi poslednji."

20:8 „Kad je palo veče, vlasnik vinograda reče svom upravitelju: 'Pozovi radnike i isplati ih'” Iz Mojsijevog zakona saznajemo da su radnici isplaćivani na kraju radnog dana da bi mogli kupiti hranu za svoje porodice (up. 3. Mojs 19:13; 5. Mojs 24:15; Mal 3:5). Poslodavci su često pokušavali da odlože plaćanje do sledećeg dana da bi bili sigurni da će se radnici vratiti, ali to je bilo protiv Mojsijevog zakona.

20:10 „Kad su došli oni koji su bili *unajmljeni* prvi, pomisliše da će dobiti više“ Radnici koji su prvi unajmljeni su pretpostavljali da oni zaslužuju više novca nego oni koji su radili manje vremena a dobili su isti iznos koji je njima obećan (up. Mt 20:2). Ova priča pokazuje da su Božiji putevi sasvim različiti od puteva ovog sveta. Iz Mt 20:11 vidimo da su se oni bunili zato što nisu dobili više novca. Njihova prvobitna zahvalnost zbog toga što uopšte imaju posao pretvorila se u bes zato što nisu dobili sve što su očekivali. Oni su mislili da zato što su ceo dan radili na vrućini zaslužuju veću platu. Ovo je zapanjujuća implikacija kada se poveže sa religioznim ljudima i duhovnim nagradama (up. Mt 19:30; 20:16).

20:13-15 Vlasnik odgovara sa tri retorička pitanja. Vlasnik ima slobodu da radi ono što želi (up. Rim 9), ali on odabire da se ponaša milostivo!

20:15 Ovaj stih je teološka suština ove priče. Bog je suveren i On ima pravo da radi ono što želi (Rim 9-10). On odlučuje da se prema nama odnosi sa milošću koju nismo zaslužili (up. Rim 11). Da li iko ima pravo da mu zameri zbog toga? Ovo je teološka paralela priči o bludnom sinu koja je zabeležena u Lk 15:11-32. Da li je Božija milost prema jednima uvredljiva za druge koji su takođe primili Njegovu milost?

SSP	ili si zavidan što sam ja dobar
NSP	ili je oko tvoje zlo što sam ja dobar
DS	ili je zar oko tvoje zlo što sam ja dobar
DK	zar je oko tvoje zlo što sam ja dobar
EC	ili je oko tvoje zlo što sam ja dobar

Ovo je povezano sa drevnom bliskoistočnom metaforom o „zlom oku“ (up. 5. Mojs 15:9; 1. Sam 18:9). U ovom kontekstu, ono se odnosi na zavist ili ljubomoru (up. Mk 7:22). Vidite Posebna tema: Velikodušan, iskren (*haplotēs*).

20:16

SSP	tako će poslednji biti prvi, a prvi poslednji
NSP	tako će i biti, poslednji će biti prvi i prvi će biti poslednji. Mnogi će biti pozvani, a malo njih izabranih
DS	tako će poslednji biti prvi i prvi poslednji
DK	tako će biti poslednji prvi i prvi poslednji; jer je mnogo zvanih, a malo izbranih
EC	tako će poslednji biti prvi i prvi poslednji

Na kraju ovog stiha je fraza „jer je mnogo zvanih, a malo izbranih“, koja se nalazi u KJV (od korištenih srpskih prevoda samo u DK i NSP), ali je izostavljena u NASB, NKJV, TEV i JB. Čini se da je ona dodana iz Mt 22:14. Ne pojavljuje se u grčkim rukopisima α, B, L ili Z. UBS⁴ njenom izostavljanju daje oznaku „A“ (sigurno).

Postoji očigledna veza između 19:30 i 20:16. Nagrade se ne zasnivaju na zaslugama nego na milosti. To je shvaćeno na dva načina.

1. Neće svi vernici dobiti iste nagrade, nego isti položaj u carstvu. To je biblijska tenzija između besplatnog spasenja i učenja po uzoru na Hrista.
2. Jevreji, koji su prvi primili Božija obećanja, neće dobiti veće nagrade ili blagoslove od vernika pagana (up. Lk 13:30).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koje su smernice za tumačenje priče? (Vidite *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, Fi i Stjuart, str. 135-148.)
2. Koji je književni kontekst ove priče?
3. Šta ova priča kaže o odnosu između Božije dece i nagrada?
4. Šta mislite o odnosu između ove priče i starijeg brata iz priče o bludnom sinu (Lk 15)?

KONTEKSTUALNI UVIDI ZA 20:17-18

- A. Paralelni zapis, od Mk 10:32 na dalje, postavlja osnovu za stavove i dela učenika.
- B. Na osnovu ovog zapisa je očigledno da učenici u suštini i dalje nisu shvatali Mesijansko carstvo. Moguće je da je to povezano sa Isusovom izjavom iz Mt 19:28.
- C. Ovo je treća i najdetaljnija najava Isusove smrti i vaskrsenja za učenike (up. Mt 16:21; 17:9,22-23). On je znao zašto je došao! On sam je upravljao nad svojom istorijom (up. Jn 10:17-18)!

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 20:17-19

¹⁷Dok je išao u Jerusalim, Isus uze Dvanaesticu na stranu i putem im reče: ¹⁸„Evo, idemo u Jerusalim. Sin čovečiji će biti predat prvosveštenicima i učiteljima zakona, i oni će ga osuditi na smrt. ¹⁹Onda će ga predati paganima da mu se rugaju, bičuju ga i raspnu, a on će trećeg dana vaskrsnuti.“

20:17 „Dok je išao u Jerusalim, Isus“ Mk 10:32 kaže da je On okrenuo svoje lice ka Jerusalimu i da je hodao ispred svojih učenika.

20:18 „Sin čovečiji“ Vidite belešku kod Mt 8:20.

▣ **„prvosveštenicima i učiteljima zakona“** Ovo se odnosi na Sinedrion. On je bio sačinjen od 70 vođa iz jevrejske zajednice u Jerusalimu. Pun naziv je bio „starešine, prvosveštenici i učitelji zakona“ (up. Mt 16:21). Za Jevreje je Sinedrion bio vrhovni autoritet u religijskim i političkim pitanjima, iako je u političkom smislu bio veoma ograničen od strane rimskih okupatora. Vidite Posebna tema: Sinedrion

20:19 „Onda će ga predati paganima da mu se rugaju, bičuju ga i raspnu“ Ovo se odnosi na to kada su rimske vlasti ponižavale i zlostavljale Isusa. Vojnici su izrazili svoje neprijateljstvo prema ekskluzivizmu jevrejske populacije tako što su ga usmerili na Isusa.

Ovaj GLAGOL „predati“ (*paradidōmi*) često se odnosi na predaju Isusa pravnim vlastima, grupi ljudi ili osobi, da mu sude.

1. prvosveštenicima i učiteljima zakona, Mt 20:18
2. ljudima, Mt 17:22
3. paganima (*ethnē*), Mt 20:19
4. Pilatu, Mt 27:2
5. da bude raspet, Mt 26:2

Zbog Isusove izjave iz Mt 10:24-25, znamo da će i vernici takođe biti „predani“ (up. Mt 10:17; 24:9; Lk 21:12).

▣ **„raspnu“** Užas ove vrste pogubljenja ne leži samo u javnom ponižavanju i bolu, nego je povezan i sa 5. Mojs 21:23; rabini su u Isusovo vreme verovali da su oni koji su obešeni na drvo „pod Božijim prokletstvom“. Isus je postao „prokletstvo“ (Lev 26; 5. Mojs 27-28; Gal 3:13; Kol 2:14) zbog grešnog čovečanstva!

▣ **„trećeg dana“** U 1. Kor 15:4 Pavle kaže da je ovo suštinski element evanđelja. Međutim, kada pogledamo SZ, teško je pronaći aluziju na „tri dana“. Neki pokušavaju da upotrebe stih Os 6:2, ali to deluje malo verovatno. Zbog Mt 12:38-40 mnogi to porede sa vremenom koje je Jona proveo u stomaku velike ribe (up. Jona 1:17). Čini se da je to najprikladnije.

U Isusovo vreme, Jevreji su bilo koji deo dana računali kao ceo dan. Setite se da je za njih dan počinjao u sumrak (up. Post 1:5). Stoga su vreme između Isusove smrti, u petak kasno poslepodne (3 sata poslepodne) i sahrane (pre šest sati poslepodne),

računali kao jedan dan. Vreme od sumraka u petak do sumraka u subotu (Sabat) računalo se kao drugi dan; vreme od sumraka u subotu do nekog sata pre izlaska sunca u nedelju se računalo kao treći dan. Vidite belešku kod Mt 16:21.

▣ „**vaskrsnuti**“ Obično se o vaskrsenju (vidite Posebna tema: Vaskrsenje) govori kao o činu Očeve volje koji pokazuje Njegovu potvrdu Isusovog života, službe i smrti. Međutim, u Jn 10:17-18 Isus govori o svom autoritetu u svom vaskrsenju. Rim 8:11 kažu da je Duh vaskrsao Isusa. Ovde imamo dobar primer koji pokazuje da su sve ličnosti Trojstva bile uključene u delo otkupljenja.

SSP: MATEJ 20:20-23

²⁰Tada mu pride majka Zevedejevih sinova sa svojim sinovima i pokloni mu se s namerom da ga nešto zamoli. ²¹„Šta hoćeš?“ upita je on. A ona mu reče: „Obećaj mi da će u tvom Carstvu ova moja dva sina sedeti jedan tebi zdesna, a drugi sleva.“ ²²„Ne znate šta tražite“, odgovori Isus. „Možete li da pijete iz čaše iz koje ću ja piti?“ „Možemo“, odgovoriše oni. ²³A on im reče: „Zaista ćete i piti iz te čaše. Ali, nije moje da određujem ko će sedeti sa moje desne ili leve strane. Ta mesta pripadaju onima za koje ih je pripremio moj Otac.“

20:20 „majka Zevedejevih sinova“ Iz Mk 10:35 saznajemo da su i Jakov i Jovan bili uključeni u taj zahtev. Kada uporedimo Mt 27:56 sa Mk 15:40 i Jn 19:25 vidimo da je moguće da je Saloma, Zevedejeva žena, bila sestra Isusove majke.

▣ „**pokloni mu se**“ Ovo nije bio znak poštovanja, nego sebična ambicija za svoju porodicu. Koliko često hrišćani kleče pred Bogom samo zato da bi dobili nešto što žele? Oni pokušavaju da svoju veru zamene za usluge (up. Jov 1:9-11)!

▣ „**da ga nešto zamoli**“ Mk beleži: „hoćemo da učiniš za nas ono što ćemo te zamoliti“. Ovo zvuči kao zahtev nezrelog deteta.

20:21 „Obećaj mi da će u tvom Carstvu ova moja dva sina sedeti jedan tebi zdesna, a drugi sleva“ Svaki put kada bi Isus pokušao da govori o svojoj smrti, učenici su počinjali da se raspravljaju o tome ko je najveći. Ovo pokazuje suštinsko nerazumevanje ne samo Isusove ličnosti i delovanja, nego i Mesijanskog carstva (up. Lk 18:34).

20:22 „Ne znate šta tražite“, odgovori Isus“ U Mt 20:21 je zamenica u JEDNINI, zato što se obraća majci, ali je u Mt 20:22 ona u MNOŽINI, zato što se obraća Jakovu i Jovanu.

▣ „**Možete li da pijete iz čaše iz koje ću ja piti**“ Termin „čaša“ je u ugaritskoj književnosti korišten da opiše sudbinu. Međutim, čini se da u Pismu on označava životna iskustva, bez obzira da li su ona dobra ili loša. Najčešće se koristi u smislu osude (up. Ps 75:8; Isa 51:17-23; Jer 25:15-28, 49:12, 51:7; Tužb 4:21-22; Jez 22:31-34; Avak 2:16; Zah 12:2; Otk 14:10, 16:19, 17:4, 18:6). Međutim, u nekoliko poglavlja se koristi i kao blagoslov (up. Ps 16:5, 23:5, 116:13; Jer 16:7).

U Bibliji Kralja Džejmsa (KJV) je dodat izraz koji se odnosi na Isusovo krštenje (od korištenih srpskih prevoda samo u DK), ali koji jednostavno nije deo originalnih grčkih verzija Matejevog evanđelja, niti deo drevnih latinskih, sirijskih, niti koptskih prevoda. Dolazi iz Mk 10:38 i Lk 12:50, te su ga kasniji prepisivači uneli u Mateja, isto kao i u Mt 20:23. Izostavljanje ovog izraza je dobilo oznaku „A“ (sigurno) u UBS⁴.

20:23 „Zaista ćete i piti iz te čaše“ Jakov je bio prvi mučenik iz grupe apostola (up. Dap 12:2). Jovan je živio dovoljno dugo da ga rimska vlast izгна na Patmos (Otk 1:9) i umro je od starosti u Efesu (po crkvenoj tradiciji).

KJV (od korištenih srpskih prevoda samo DK) dodaje izraz „i bićete kršteni krštenjem kojim se ja krštavam“, ali to je dodatak iz Mk 10:39. Prepisivači su težili da naprave paralele između Evanđelja!

▣ „**za koje ih je pripremio moj Otac**“ Ovo je PASIVNI INDIKATIV PERFEKTA. Ovde imamo još jedan primer Isusovog pokoravanja Očevoj volji i planu. Otac ima kontrolu nad svim stvarima (up. 1. Kor 15:27-28).

SSP: MATEJ 20:24-28

²⁴Kad su to čula ostala desetorica, naljutiše se na dvojicu braće. ²⁵Tada ih Isus pozva k sebi pa reče: „Znate da vladari naroda gospodare njima i velikaši ih drže pod vlašću. ²⁶Ali, neka među vama ne bude tako. Nego, ko hoće da bude velik među vama, neka vam bude služitelj, ²⁷i ko hoće da bude prvi među vama, neka vam bude sluga, ²⁸baš kao što ni Sin čovečiji nije došao da mu služe, nego da služi i da svoj život da kao otkupninu za mnoge.“

20:24 „Kad su to čula ostala desetorica, naljutiše se na dvojicu braće“ Naljutili su se zato što oni nisu to prvi pitali! Oni su jednim delom izražavali svoj gnev zato što su želeli da pokažu da znaju da to pitanje nije na mestu, ali su tajno priželjkivali da i oni sami postave to isto pitanje.

20:26 „ko hoće da bude prvi među vama, neka vam bude sluga“ Isus nije osudio njihovu težnju da budu prvi, nego je odredio njene prave parametre u odnosu na njihovu posvećenost Njemu. U Isusovom carstvu, vođstvo je služenje (up. Mt 23:11; Mk 9:35; 10:43)! Vernici su spaseni da bi služili! Vernici su spaseni od službe grehu za službu Bogu (up. Rim 6)!

20:28 “ Sin čovečiji nije došao da mu služe, nego da služi“ Ovo je praktična istina o tome ko je najviši (up. Mk 10:45; Lk 19:10). Isus je znao da je On došao da (1) otkrije Oca; (2) čovečanstvu da primer (tj. nesebičnu službu) koji mogu da slede; i (3) umre kao zamena.

▣ **„da svoj život“** Postoji cena za duhovnu visinu, a ta cena je služenje – ponekad čak i služenje koje vodi u smrt, kao što je davanje svog života za prijatelja (up. Jn 15:13; 2. Kor 5:14-15; 1. Jn 3:16).

▣ **„otkupninu“** Ovaj izraz (*lytron*) se pojavljuje samo dva puta u NZ, ovde i u Mk 10:45. On ukazuje na cenu koja se plaća da bi se otkupila sloboda roba ili ratnog zarobljenika. Koristi se u LXX kao prevod reči *koper* (BDB 497 I), koja označava život koji se daje kao plata za greh (tj. Br 35:31,32). Isus je za vernike učinio nešto što oni sami nikada ne bi mogli učiniti za sebe. Plaćena je cena da bi se pomirila Božija pravda i Božija ljubav (up. Isa 53; 2. Kor 5:21).

POSEBNA TEMA: OTKUPNINA/OTKUPITI

▣ **„za mnoge“** Ovo je aluzija na Isa 53:11-12. Termin „mnogi“ se nije koristio u ograničenom smislu, kao nekoliko odabranih, nego je prirodna posledica Hristovog delovanja. Rabini i kumranska zajednica koristili su termin „mnogi“ da označe zajednicu vernika ili odabrane. Kada uporedimo Isa 53:6c sa 53:11d i 12e, možemo videti suštinu odnosa između „svi“ i „mnogi“. Ovo ne može biti dokaz za rigidan Kalvinizam! Vidite raspravu u rečniku NIDOTTE, vol. 1, str. 96-97.

SSP: MATEJ 20:29-34

²⁹Kad su odlazili iz Jerihona, za Isusom pođe silan narod. ³⁰A pored puta su sedela dva slepa čoveka pa kad su čuli da Isus prolazi, povikaše: "Gospode, Sine Davidov, smiluj nam se!" ³¹Narod ih opomenu da učute, ali oni još jače povikaše: "Gospode, Sine Davidov, smiluj nam se!" ³²Isus se zaustavi pa ih pozva k sebi i upita: "Šta želite da učinim za vas?" ³³"Gospode", rekoše oni, "da progledamo." ³⁴A Isus se sažali na njih pa im dotače oči, i oni odmah progledaše i podoše za njim.

20:29-34 Ovo je bilo još jedno Isusovo čudo isceljenja koje je pokazalo Njegovo saosećanje i moć. Ponovo, ono što je karakteristično za Mateja, ovde su isceljena dva slepa čoveka (a ne samo jedan kao u Mk 10:46-52 i Lk 18:35-43).

20:29 „Kad su odlazili iz Jerihona“ Zanimljivo je da i Mt i Mk (10:46-52) kao mesto ovog isceljenja navode da je Isus odlazio iz Jerihona, dok Lk (18:35-43) kaže da je to bilo dok je u njega ulazio. Postojao je stari i novi Jerihon, te je moguće da su oba zapisa tačna.

▣ **„dva slepa čoveka“** Isceljivanje slepih je bio SZ znak za Mesiju (up. Isa 29:18; 35:5; 42:7,16,18). Isus je imao saosećanje prema onima koje su drugi posmatrali kao „izopštene“ ljude (up. Mt 20:31).

20:30 „Sine Davidov“ Vidite belešku kod Mt 9:27. Matej često beleži upotrebu ovog mesijanskog termina (up. Mt 1:1; 9:27; 12:23; 15:22; 20:30; 21:9,15; 22:42,45).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. O čemu se učenici raspravljaju svaki put kada Isus najavi svoju smrt?
2. Gde u SZ se spominje treći dan u vezi sa Isusovim vaskrsenjem?
3. Da li je majka Jakova i Jovana u rodu sa Isusom?
4. Zašto je Mt 20:28 toliko važan?
5. Objasnite kako reči „svi“ i „mnogi“ mogu imati isto značenje.

MATEJ 21

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Trijumfalan ulazak u Jerusalim 21:1-11 (5) (9b)	Trijumfalan ulazak 21:1-11 (5) (9b)	Nedelja muke 21:1-11 (5) (9b)	Trijumfalan ulazak u Jerusalim 21:1-3 21:4-5 (5) 21:6-9 21:10 21:11	Mesija ulazi u Jerusalim 21:1-9 (5) (9b) 21:10-11
Čišćenje hrama 21:12-13 (13b) 21:14-17	Isus čisti hram 21:12-17	Čišćenje hrama 21:12-13 (13b) 21:14-17 (16b)	Isus odlazi u hram 21:12-13 21:14-15 21:16a 21:16b 21:17	Izbacivanje trgovaca iz hrama 21:12-17 (16b)
Proklinjanje drveta smokve 21:18-22	Drvo smokve 21:18-19 Lekcija uvenule smokve 21:20-22	Prokletu drvo smokve 21:18-22	Isus proklinje drvo smokve 21:18-19 21:20 21:21-22	Vene neplodna smokva, vera i molitva 21:18-22
Isusov autoritet je doveden u pitanje 21:23-27	Pitanje o Isusovom autoritetu 21:23-27	Isusov autoritet 21:23-27	Pitanje o Isusovom autoritetu 21:23 21:24-25a 21:25b-27a 21:27b	Isusov autoritet je doveden u pitanje 21:23-27
Priča o dva sina 21:28-32	Priča o dva sina 21:28-32	21:28-32	Priča o dva sina 21:28-31a 21:31b 21:31c-32	Priča o dva sina 21:28-32
Priča o vinogradu i zakupcima 21:33-44 (42b)	Priča o pokvarenim vinogradarima 21:33-46 (42b)	Priča o vinogradu 21:33-41 21:42-44 (42b)	Priča o zakupcima u vinogradu 21:33-39 21:40 21:41 21:42 21:43-44	Priča o pokvarenim ratarima 21:33-43 (42)
21:45-46		21:45-46	21:45-46	21:45-46

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf

2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI ZA 21:1-17

A. Trijumfalan ulazak je bio značajan proročki čin. Taj čin, kao i čišćenje hrama, objavili da je Isus obećani Mesija. Paralelni zapisi za ova dva događaja postoje i u:

1. Trijumfalan ulazak, Mk 11:1-10, Lk 19:29-44 i Jn 12:12-19
2. Čišćenje hrama, Mk 11:15-18; Lk 19:45-47

B. Trijumfalan ulazak sadrži i jedan paradoksalan aspekt. Isus očigledno ispunjava proroštvo iz Zah 9:9, a povici ljudi su potvrdili Njegovog mesijanstva. Međutim, moramo se setiti da su se ovi Halel Psalmi (tj. 113-118) koristili kao dobrodošlica za hodočasnike svake godine, kada su oni dolazili u Jerusolim radi Pashe. Ono što je jedinstveno u ovom događaju je činjenica da su ih sada primenjivali na određenu osobu. Čuđenje religijskih vođa nam to jasno pokazuje.

C. Čišćenje hrama, zabeleženo u Mt 21:12-17, verovatno je drugo čišćenje koje je Isus izvršio. Prvo je zabeleženo u Jn 2:13-16. Ja lično ne prihvatam razloge književne kritike koji ova dva događaja spajaju u jedan. Iako postoji problem u usklađivanju hronologije sinoptičkih Evanđelja i Jovanovog Evanđelja, meni se i dalje čini da je najbolje zadržati dva čišćenja, jedno na početku Njegove službe i jedno neposredno pre kraja, zbog razlika između ta dva zapisa. Ovo (zajedno sa Isusovim pričama o odbacivanju vođa) objašnjava sve veće neprijateljstvo prema Njemu od strane religijskih vođa u Jerusolimu.

D. Čišćenje hrama ima više teoloških ciljeva.

1. potvrđuje Isusov autoritet i carski položaj
2. osuđuje izraelske vođe (najava za 70. g.n.e.)
3. naglašava da je svrha hrama da bude dom molitve za sve ljude (up. Mt 28:19; Lk 24:46-47; Dap 1:8)
4. dovodi sukob između Isusa i jevrejskih vođa do usijanja, zbog čega će On biti uhapšen i usmrćen (up. Mk 10:45)
5. pokazuje da su Jevreji slavili hram i verovali hramu (up. Jer 7), ali su morali slaviti Boga i verovati Njegovom Mesiji/Caru (Isusu).
6. postavlja scenu za priče o odbijanju
 - a. Izraela
 - b. izraelskih vođa

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 21:1-11

¹Kad su se približili Jerusolimu i došli do Vitfage na Maslinskoj gori, Isus posla dvojicu učenika, ²rekavši im: "Idite u ovo selo pred vama i odmah ćete naći privezanu magaricu i uz nju magare. Odvežite ih i dovedite meni. ³A ako vam neko nešto kaže, recite mu: 'Potrebni su Gospodu', i on će ih odmah poslati." ⁴Ovo se dogodilo da se ispuni ono što je rečeno preko proroka: ⁵'RECITE KĆERI SIONSKOJ: EVO, TVOJ CAR TI DOLAZI, KROTAK, JAŠE NA MAGARCU, NA MAGARETU, MLADUNČETU MAGARIČINOM.' ⁶I učenici odoše i učiniše kako im je Isus naredio. ⁷Dovedoše magaricu i magare pa preko njih prebaciše ogrtače, a Isus uzjaha. ⁸Silan narod je po putu prostirao svoje ogrtače, a drugi su sa drveća sekli grane i prostirali ih po putu. ⁹Narod koji je išao ispred i iza njega vikao je: "Hosana Sinu Davidovom! 'BLAGOSLOVEN ONAJ KOJI DOLAZI U IME GOSPODA!' HOSANA NA VISINI!" ¹⁰Kad je ušao u Jerusolim, ceo grad se uskomeša, govoreći: "Ko je ovo?" ¹¹A narod je odgovarao: "Isus, prorok iz Nazareta u Galileji."

21:1 „Vitfage“ Ovo ime znači „dom smokava“. Ovo selo se nalazilo negde između Vitanije i Jerusolima, na dugačkom planinskom vencu poznatom kao Maslinska gora.

■ „Maslinskoj gori“ Nije sigurno gde je Isus provodio noći u poslednjoj nedelji svog života. Neki tvrde da se vratio u Vitaniju i ostao kod Lazara; drugi kažu da je On prenoćio na Maslinskoj gori, moguće upravo na mestu Getsimanskog vrta. Verovatno je istina i jedno i drugo (up. Jn 12:1-10).

21:2-3 Ovo je jedan od onih zapisa koji može biti ili čudo koje pokazuje Isusovo natprirodno znanje ili nešto što je unapred dogovoreno.

Novi Zavet sadrži zapise o obe vrste događaja. U kontekstu deluje da je ovo bio unapred dogovoren susret.

21:2 „privezanu magaricu i uz nju magare“ U Jn 12:14 se spominje magare, ali ne i magarica. Magarica je značajna zbog njene simbolike za Izrael. Na magarcu je jahao car (tj. 2. Sam 18:9). Car je imao carskog magarca na kojem je samo on jahao. Činjenica da Isus dolazi jašući na magarcu, posebno na magarcu kojeg do tada niko nije jahao, ispunjenje je proroštva koje se spominje u Mt 21:5, iz Zah 9:9, i moguća aluzija na Isa 62:11. Neki kasniji grčki rukopisi dodaju reč „Zaharije“ pored „proroka“, dok neka izdanja Vulgate i koptskih prevoda dodaju „Isaije“. Nije samo magarac bio carski simbol, nego je i magarica bila simbol poniznosti i mira.

21:3 „ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, koja ukazuje na potencijalnu akciju.

21:5 Ovo je citat iz Isa 62:11 i Zah 9:9.

21:7 „Dovedoše magaricu i magare pa preko njih prebaciše ogrtače, a Isus uzjaha“ Ogrtači koje su oni prebacili preko te dve životinje su kao naša festivalska sedla koja se koriste tokom parade. Očigledno je da je Isus jahao na magarici, iako je grčki tekst donekle dvosmislen po tom pitanju. Reč u grčkom tekstu „oni“ se odnosi na ogrtače na životinjama, ne na životinje.

21:8 „prostirao svoje ogrtače“ To je bio još jedan aspekt carske parade koji je sličan našem savremenom izrazu „rasprostrti crveni tepih“ za počasnog gosta. Postoje čak i istorijske aluzije koje pokazuju da je isti taj čin učinjen za (1) Juja u 2. Car 9:13 i (2) Simona Makabejca u I Mak 13:51 i II Mak 10:7.

▣ **„drugi su sa drveća sekli grane i prostirali ih po putu“** Iako se ovaj simbolički čin redovno sprovodio u vreme Praznika senica (up. 3. Mojs 23:13-20), te grane su bile mnogo veće od ovih. Grane koje su ovde korištene bile su manje i mogu se uporediti sa savremenim običajem bacanja latica od ruža ispred mlade dok ona hoda prema mladoženji. Ta tri čina: (1) ogrtači na životinjama, (2) ogrtači po putu i (3) grane po putu; pokazuju da su oni ukazivali poštovanje Isusu kao carskom vladaru iz Davidove linije (Mesiji).

21:9 „Narod koji je išao ispred i iza njega vikao je“ Termin „vikao“ je u IMPERFEKTU, što ukazuje na to da su oni ponavljali svoje uzvike. Citat potiče iz Ps 118:26-27. Deo je pashalne liturgije poznate kao Hallel Psalmi (up. Ps 113-118). Oni su korišteni svake godine na mestu gde je put ulazio u Jerusalim, da bi izrazili dobrodošlicu hodočascima na praznik Pashe, ali ove godine su oni očekivali samo Isusa. Ovi stihovi se odnose samo na Njega! On je njihovo ispunjenje!

SSP	Hosana
NSP, DS, DK, EC	Osana

Moguće je da je ovaj izraz aramejski idiom sa značenjem „imati carsku moć“. Doslovno, ovaj izraz na hebrejskom je „*Hosanna*“ (BDB 446, up. Ps 118:25) i on se vremenom počeo koristiti kao uobičajen pozdrav. Prvobitno je značio „spasi nas sada“. Prvi način upotrebe se odnosi na Isusa, a drugi (Ps 118:26; Mt 21:10) na Boga Oca, kao zahvalnost zato što je poslao Mesiju.

▣ **„na visini“** Ovo je PERIFRAZA za nebo i Božije prisustvo.

▣ **„Sinu Davidovom“** Ovo je naziv za Mesiju (up. Mt 9:27; 12:23; 15:22; 20:30,31; 22:42). To je i aluzija na 2. Sam 7, gde je prorokovano da će na prestolu uvek biti naslednik iz Davidove linije. Ovo je nužno ispunjenje proroštva da će Mesija poteći iz Judinog plemena (up. Post 49:10; Ps 60:7; 108:8).

▣ **„Blagosloven onaj koji dolazi u ime Gospoda“** Paralela u Lk dodaje „car koji dolazi“, što je eksplicitna implikacija.

21:10 „Kad je ušao u Jerusalim, ceo grad se uskomeša, govoreći: "Ko je ovo?"“ Istina je da su mnogi ljudi čuli za Isusova veličanstvena dela, te su mu pripisali status proroka (up. Mt 21:11). Međutim, moralo je biti jasno pokazano da On nije samo prorok, nego i najavljeni Mesija. Događaji koji slede će to jasno pokazati svakome ko ima duhovne oči da to vidi.

U ovoj tački Lk 19:41-44 govori o tome da Isus žali grad Jerusalim; međutim, Matej to beleži tek u 23:37-39. Pisci Evandjelja su pod nadahnućem imali sposobnost da odaberu, prilagode, urede i sumiraju Isusove reči u učenje. Evandjelja nisu Zapadna hronološka istorija, nego teološki traktat za pridobijanje izgubljenih i poučavanje spasenih.

21:11 „narod je odgovarao: "Isus, prorok iz Nazareta u Galileji."“ Prepoznavanje Isusovog božanskog nadahnuća i moći je povezano sa mesijanskim proroštvom iz 5. Mojs 18:15-19. Ljudi slobodno priznaju da je Isus Božiji prorok (up. Lk

7:16; 24:19; Jn 4:19; 6:14; 7:40; 9:17). Ovaj kontekst takođe potvrđuje Njegovo mesijanstvo. Vidite [Posebna tema: Novozavetna proroštva](#).

SSP: MATEJ 21:12-13

¹²Isus uđe u Hram, istera sve koji su onde kupovali i prodavali i isprevrta stolove menjačima novca, a prodavcima golubova klupe. ¹³"Zapisano je", reče im, "'MOJ DOM ĆE SE ZVATI DOM MOLITVE', a vi od njega pravite 'RAZBOJNIČKU jazbinu' !"

21:12 „Isus uđe u Hram, istera sve koji su onde kupovali i prodavali i isprevrta stolove menjačima novca, a prodavcima golubova klupe“ Ovo je drugo čišćenje hrama (up. Jn 2:15). Prvosveštenik i njegova porodica su posedovali te tezge. Kupili su pravo na njih od rimskih vlasti. One su prvobitno postavljene da pomognu hodočasnici iz drugih zemalja koji nisu mogli da donesu životinje za žrtvovanje i vrstu novca koja je tražena u hramu (šekel). Te tezge su naplaćivale nerealne cene. Ako bi čovek doneo svoju životinju, sveštenečki inspektori bi joj našli neku manu, te su oni ponovo morali kupovati životinju sa tezge po veoma visokim cenama.

Hram je primao samo šekele (up. 2. Mojs 30:13). Više nisu bili dostupni jevrejski šekeli, nego tirske. Hodočasnici su plaćali velike iznose da bi promenili svoj novac u ovu valutu. Najsiromašniji ljudi su mogli kupiti golubove da bi i oni mogli prineti žrtvu (up. 3. Mojs 1:14; 5:7,11; 12:8; 14:22; Lk 2:24), ali su prvosveštenici čak i za njih naplaćivali previsoke cene.

Ovo je primer Isusovog besa prema zloupotrebi religije koju su činile jevrejske vođe tog vremena. Da je bes greh, to bi značilo da je Isus počinio greh (up. Ef 4:26).

21:13 „Zapisano je... 'moj dom će se zvati dom molitve'“ Sva ta kupovina i prodaja se odvijala u dvorištu za pagane, čija svrha je bila da bude mesto koje će druge narode privući da slave Gospoda. Isus citira Isa 56:7 i aludira na Jer 7:11. U Markovoj paraleli (up. Mt 11:17), on dodaje izraz: 'dom molitve za sve narode'. Matej, koji piše Jevrejima, izostavlja to naglašavanje univerzalnosti, dok ga Marko, koji piše Rimljanima, uključuje.

SSP: MATEJ 21:14-17

¹⁴U Hramu su mu prilazili slepi i hromi, i on ih izleči. ¹⁵Kad su prvosveštenici i učitelji zakona videli čuda koja je učinio i decu kako u Hramu viču: "Hosana Sinu Davidovom", razgneviše se ¹⁶pa ga upitaše: "Čuješ li ti šta ovi govore?" "Da", odgovori im Isus. "Zar nikad niste pročitali: 'UČINIO SI DA TI SA USANA DECE I ODOJČADI STIŽU HVALOSPEVI' ?" ¹⁷Onda ih ostavi i ode iz grada u Vitaniju pa onde prenoći.

21:14 „U Hramu su mu prilazili slepi i hromi, i on ih izleči“ Matej 20:14 i 15 nalaze se samo u Mateju, ali oni pokazuju da je Isus, čak i ovako kasno, još uvek pokušavao da opravda svoju poruku religijskim vođama kroz čudesne činove ljubavi i saosećanja upravo unutar hrama. To su SZ znakovi za Mesiju.

1. vid slepima (up. Isa 29:18; 42:7,16)
2. pomoć hromima (up. Isa 40:11; Mih 4:6; Sof 3:19)
3. oba znaka zajedno u Jer 31:8 i Isa 35:5-6

Samo da su imali duhovne oči da vide, oni bi videli Njegov autoritet, saosećanje i ispunjenje starozavetnog proroštva, ali nisu ih imali.

21:15 „prvosveštenici i učitelji zakona“ Ovo je uobičajen naziv za Sinedrion (vidite [Posebna tema: Sinedrion](#)) i uključuje prvosveštenike, učitelje zakona i starešine (up. Mt 21:23; 16:21). Ovo je bio naziv za one koji su bili na vodećim položajima u Jerusalimu u Isusovo vreme.

▣ **„decu kako u Hramu viču: "Hosana Sinu Davidovom", razgneviše se“** Čini se da su deca (ova reč je upotrebljena za Isusa kada je imao dvanaest godina, up. Lk 2:43) čula Halel Psalme primenjene na Isusa dan ranije, te su sada ponavljala refren koji je pre toga već uznemirio Fariseje.

21:16 „pa ga upitaše: "Čuješ li ti šta ovi govore?““ U Lk 19:39 su se drugi Fariseji žalili na isto to. Isus je prihvatao te nazive kao još jednu potvrdu svog mesijanstva.

▣ **„Da", odgovori im Isus. "Zar nikad niste pročitali“** Ovo je snažan izraz koji ukazuje na to da oni nisu poznavali sami svoje Pismo. Isus je nekoliko puta koristio ironiju i sarkazam u odnosu sa religijskim vođama (up. Mt 12:3; 19:4; 21:42; 22:31). Isus, u ovoj tački, citira Ps 8:2. Ovo nije nužno mesijanski Psalm, ali jeste Psalm koji tvrdi da će deca (odojčad, verovatno do tri godine ili starija) govoriti istinu pre nego što je odrasli shvate.

21:17 „Onda ih ostavi i ode iz grada u Vitaniju pa onde prenoći“ U Jn 12:1-10, Isus je ostao sa Lazarom, Marijom i Martom nekoliko noći tokom poslednje nedelje svog života.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru. Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore

1. Zašto je Trijumfalan ulazak tako značajan?
2. Zašto je značajno to što je Isus jahao magare?
3. Objasnite značaj Psalama 118:26-27. Šta je jedinstveno za doček te godine?
4. Zašto je Isus bio toliko uznemiren zbog kupaca i prodavaca u hramu?
5. Zašto se religijske vođe nisu radovala Isusovim čudima?

KONTEKSTUALNI UVIDI ZA 21:18-46

A. Matej 21 počinje sa Trijumfalnim ulaskom, a završava sa drugom od tri priče. To je bio pokušaj da se Isusovo mesijanstvo predstavi jevrejskim vođama.

B. Veoma je teško odrediti da li Isus odbacuje (1) jevrejski narod, (2) njegove vođe ili (3) oboje.

C. Čišćenje hrama u Mt 21:12-17 bilo je čin odbacivanja. Proklinjanje smokve u Mt 21:18-22 bilo je čin odbacivanja. Priča o dva sina u Mt 21:28-32 je priča o odbacivanju. Priča pokvarenim zakupcima u Mt 21:33-46 je priča o odbacivanju. Priča o Carevoj svadbenoj proslavi u Mt 22:1-14 je priča o odbacivanju. Ostaje pitanje – da li vođe predstavljaju sve narode ili je Isus odbacivao upravo rabinski judaizam?

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 21:18-19

¹⁸A kad se rano ujutro vraćao u grad, ogladne. ¹⁹Ugleda smokvu pored puta pa joj pride, ali ne nade na njoj ništa osim lišća. Zato joj reče: "Ne bilo više nikad ploda od tebe!" I smokva se smesta osuši.

21:18 „kad se rano ujutro vraćao u grad“ Vremenska odrednica je nešto različitica u Mk (up. Mk 11:12-14, 20-21). Čini se da se Isus vraćao iz Vitanije, udaljene oko tri kilometra od Jerusalima (up. Mk 11:12).

21:19 „Ugleda smokvu pored puta pa joj pride“ Putnici su imali pravo da zastanu i uzmu hranu sa voćke ili iz polja (up. 5. Mojs 23:24-25).

▣ „ne nade na njoj ništa osim lišća“ Mk 11:13 dodaje „jer nije bilo vreme smokvama“. Stoga je ovo proročki čin odbacivanja jevrejskih vođa ili naroda. Oni su spolja delovali kao da su uspešni, duhovni i religiozni, ali nisu imali natprirodne plodove (up. Kol 2:21-23; 2. Tim 3:5; Isa 29:13).

▣ „Ne bilo više nikad“ Isus je pričao aramejski, ali je razmišljao u hebrejskim pojmovima. Vidite sledeću posebnu temu za reči „ikad“ ili „zauvek“ iz mojih SZ komentara.

POSEBNA TEMA: ZAUVEK ('OLAM)

▣ „smokva se smesta osuši“ Mk 11:20 beleži da se ona osušila sledećeg jutra. U Lk 13:6-9 je priča koja je povezana sa time. Ovo je bila lekcija protiv razmetljivog religijskog egzibicionizma jevrejskih vođa i protiv užasnog nedostatka ljubavi i posvećenosti prema Bogu kod njih.

SSP: MATEJ 21:20-22

²⁰Kad su učenici to videli, začudiše se: "Kako to da se smokva smesta osušila?" ²¹"Istinu vam kažem", reče im Isus, "ako budete imali vere, i ne posumnjate, ne samo da ćete učiniti ovo sa smokvom nego ćete i ovoj gori reći: 'Podigni se i baci se u more!' - i tako će biti. ²²I sve što zatražite u molitvi, dobićete ako budete verovali."

21:21 „Istinu“ Vidite belešku i [Posebna tema: Amin](#).

▣ „ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, što označava potencijalnu buduću akciju.

▣ „budete imali vere, i ne posumnjate“ Ova tema je suštinski značajna (up. Mt 17:20; Jakov 1:6-8) zato što je novo doba Duha drugačije od sadašnjeg zlog doba. To je doba vere/poverenja u Boga, Njegovu Reč i Njegovog Sina! Ovaj stih se ne odnosi na volju pojedinačnih vernika, nego na otkrivenu Božiju volju koja se sprovodi u životima. Izrael je pao na testu vere! Taj pad je imao svoje posledice! Ovaj događaj je teološki paralelan sa čišćenjem hrama koje se dogodilo ranije u ovom poglavlju.

▣ „ovoj gori“ Ovo se odnosi na Maslinsku goru, koja se jasno videla sa tog mesta.

▣ „more“ Ovo se odnosi na Mrtvo more, takođe vidljivo sa Maslinske gore. U SZ je ovaj čin spuštanja gora i podizanja dolina obično povezivan sa fizičkim pristupom Gospodu za pagane u Jerusalimu. Dakle, kontekst ne treba tumačiti kao zagovaranje moćnih čuda kroz veru, nego je on idiom koji označava duhovni pristup Bogu za pagane, kojeg su dela jevrejskih vođa ometala (tj. time što je dvorište za pagane korišteno pre svega za prodajne tezge). Iz konteksta moramo videti da je ovo jedan u nizu tekstova o odbacivanju (Mt 21:12-17, 28-32, 33-46; 22:1-14).

21:22 „sve što zatražite u molitvi, dobićete ako budete verovali“ Primitite bezuslovno obećanje povezano sa uslovom za ljudski odgovor. Ovo je dosta uobičajen način za izražavanje biblijskih istina, ali je za Zapadno orijentisane ljude, koji vole čisto crno-bele izjave, teško da shvate biblijske dijalektičke paradokse. Odgovor na molitvu mora biti povezan sa Božijom voljom i ljudskom verom (uporedite Mt 18:19; Jn 14:13-14; 15:7,16; 16:23; 1. Jn 3:22; 5:14-15 sa Mt 7:7-8; Lk 11:5-13; 18:1-8; 18:9-14; Mk 11:23-24; i Jak 1:6-7; 4:3).

Najgore što Bog može učiniti za svoju nevernu decu jeste da odgovori na njihove sebične, materijalističke zahteve. Vernici koji žele da upoznaju Hristov um traže stvari koje gode Bogu i šire Njegovu carstvo. Vidite Posebna tema: Molitva: neograničena, a ipak ograničena.

SSP: MATEJ 21:23-27

²³Isus uđe u Hram, a dok je učio narod, pridoše mu prvosveštenici i starešine naroda i upitaše: "Kojom vlašću ovo činiš i ko ti je dao tu vlast?" ²⁴"I ja ću vas nešto upitati", reče im Isus, "pa ako mi odgovorite, reći ću vam kojom vlašću ovo činim. ²⁵Odakle je bilo Jovanovo krštenje? Sa neba ili od ljudi?" A oni počеше o tome da raspravljaju među sobom, govoreći: "Ako kažemo: 'Sa neba', on će reći: 'Zašto mu onda niste verovali?'" ²⁶A da kažemo: 'Od ljudi', plašimo se naroda jer Jovana svi smatraju prorokom." ²⁷Zato mu odgovoriše: "Ne znamo." Tada im on reče: "Onda ni ja vama neću reći kojom vlašću ovo činim."

21:23 „prvosveštenici i starešine naroda“ Primitite da su oni u Mt 21:15 nazvani „prvosveštenici“ i „učitelji zakona“. Te grupe su sačinjavale Sinedrion. Nije sigurno da li su oni bili zvanična ili nezvanična delegacija, ali su u svakom slučaju predstavljali jevrejske vođe. Izraz „starešine“ upotrebljen je samo u Mateju (up. Mt 21:23; 26:3,47; 27:1).

▣ „dok je učio“ Isus je poučavao u Solomonovom tremu (up. Dap 3:11; 5:12), u dvorištu za pagane unutar hrama. Još uvek je pokušavao da dopre do jevrejskih vođa.

▣ „Kojom vlašću ovo činiš“ Ovo je bilo najvažnije pitanje! „Ovo“ se možda odnosi na čišćenje hrama (up. Mt 21:12-16), Isusovo odbacivanje usmene tradicije ili na Njegova javna čuda. Oni nisu mogli poreći ta čudesna dela, te su napali izvor Njegove moći. Čini se da su religijske vođe tog vremena mislile da je Isus izuzetno moćna osoba koju je zaposeo demon (up. Mt 12:24; Mk 3:22; Lk 11:15; Jn 7:20; 8:48,52; 10:20-21).

21:24-27 Ovaj razgovor postavlja scenu za tri priče koje slede. Pokazuje kompromitovan položaj religijskih vođa. Oni su mesecima pokušavali da Isusu postave pitanje na koje On neće moći odgovoriti. On sada preokreće njihovu strategiju.

21:24, 25, 26 Ovo su tri KONDICIONALNE REČENICE TREĆEG TIPa, što označava potencijalnu buduću akciju.

21:26 „prorokom“ Vidite Posebna tema: Novozavetno proroštvo.

SSP: MATEJ 21:28-32

²⁸„Šta mislite o ovome: Imao čovek dva sina. Pride prvom pa mu reče: 'Sine, idi danas da radiš u vinogradu.' ²⁹A ovaj mu odgovori: 'Neću.' Ali, posle se predomisli pa ode. ³⁰Onda otac pride drugom sinu pa mu reče to isto, a ovaj odgovori: 'Hoću, gospodaru', ali ne ode. ³¹Koji je od ove dvojice izvršio očevu volju?" A oni rekoše: "Onaj prvi." "Istinu vam kažem", reče Isus, "carinici i bludnice pre vas ulaze u Božije carstvo. ³²Jer, Jovan je došao k vama da vam pokaže put pravednosti, i vi mu niste poverovali a poverovali su mu carinici i bludnice. Pa i kad ste to videli, niste se pokajali i poverovali mu."

21:28 „Imao čovek dva sina“ Ova priča je navedena samo u Mateju. Razlike u drevnim grčim rukopisima se tiču redosleda odgovora dva sina. Taj redosled nije zaista važan za shvatanje odnosa između ove priče i Mt 21:23-27. Pravi se poređenje između religijskih vođa i običnih ljudi te zemlje.

21:31 „carinici i bludnice pre vas ulaze u Božije carstvo“ Za jevrejske vođe tog vremena, ovo je bila zapanjujuća izjava. Sigurno ih je šokirala kao i Mt 5:20; 8:11-12; 19:24-25,30 i 20:16. Vođe su prepoznale da je Isus nedvosmisleno podržavao njihovo odbacivanje i prihvatanje grešnika i običnih ljudi (samim tim i pagana).

Matej je uglavnom koristio naziv „Carstvo nebesko“ zato što je pisao za jevrejsku publiku, koja se bojala korišćenja Božijeg imena; međutim, u Mt 6:33, 12:28 i 21:31, Matej koristi izraz koji se najčešće koristi u Marku i Luki. Možda je on upotrebljen da bi se Jevreji zapanjili i počeli da slušaju.

21:32 „Jer, Jovan je došao k vama da vam pokaže put pravednosti“ Isus i Jovan predstavljaju dva pristupa. Jovan je došao u tradiciji starešina i bio je odbačen (Mt 21:24-26). Isus je došao kao prijatelj grešnika i optužen je da je pijanica (up. Mt 11:19; Lk 7:34). Obojica su odbačena!

Termin „put“ je SZ idiom za život u veri (tj. 2. Mojs 32:8; 5. Mojs 8:6; 10:12; 11:22,28). On je prvi naziv za crkvu: „put“ (up. Dap 9:2; 19:9, 23; 22:4; 24:22).

▣ **„vi mu niste poverovali a poverovali su mu“** U osnovi ove slike je potreba da poverujemo Isusu, a ona je otvorena za sve ljude stvorene po Božijem obličju!

SSP: MATEJ 21:33-41

Priča o zakupcima ³³Čujte drugu priču: Bio jedan domaćin koji je ZASADIO VINOGRAD, OGRADIO GA PLOTOM, ISKOPAO U NJEMU MULJAČU i SAZIDAO KULU pa ga iznajmio nekim vinogradarima i otputovao. ³⁴Kad se približilo vreme berbe, posla on vinogradarima svoje sluge da uzmu njegove plodove. ³⁵A vinogradari uhvatiše njegove sluge pa jednog pretukoše, drugog ubiše, a trećeg kamenovaše. ³⁶Onda im posla druge sluge, više njih nego prvi put, ali i s njima postupiše na isti način. ³⁷Na kraju im posla svog sina, govoreći: 'Mog sina će poštovati.' ³⁸Ali, kad vinogradari ugledaše sina, rekoše jedan drugom: 'Ovo je naslednik. Hajde da ga ubijemo i uzmemo njegovo nasledstvo.' ³⁹I uhvatiše ga, izbaciliše iz vinograda i ubiše. ⁴⁰Šta će, dakle, vlasnik vinograda uraditi ovim vinogradarima kada dođe? ⁴¹"Pogubiće zločince bez milosti", odgovoriše mu, "a vinograd će iznajmiti drugim vinogradarima, koji će mu dati plodove u vreme berbe."

21:33 „Čujte drugu priču“ Paralela za ovu priču je u Mk 12:1-12; Lk 20:9-19. Ovo je najsnažnija priča o Božijem odbacivanju Izraela i izraelskih vođa!

▣ **„koji je zasadio vinograd“** Ovo je očigledno povezano sa Is 5. Vinograd je oduvek bio simbol izraelskog naroda. Od ove tri priče, ova priča sadrži najviše alegorija. Sluge predstavljaju proroke. Sin predstavlja Mesiju (primetite da u svakoj priči u ovom poglavlju postoji sin, ali se koristi u različitim značenjima). Zakupci predstavljaju izraelski narod ili samo njegove vođe.

U neposrednom kontekstu, novi zakupci su obični ljudi te zemlje, ali se u širem kontekstu to odnosi na pagane (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46; Dap 1:8).

21:41 Ljudi odgovaraju na pitanje, čime su sami zapečatili svoju sudbinu. Postoji igra reči u originalu između reči prevedene kao „zločinci“ *kakous* i „zla smrt“ *kakōs* (DK prevod: „zločince će zlom smrti pomoriti“).

SSP: MATEJ 21:42-44

⁴²Isus ih upita: "Zar nikad niste čitali u Pismima: 'KAMEN KOJI GRADITELJI ODBACIŠE POSTADE KAMEN UGAONI. GOSPOD TO UČINI I TO JE DIVNO U NAŠIM OČIMA'?" ⁴³Zato vam kažem: biće vam oduzeto Božije carstvo i dato narodu koji donosi njegove plodove. ⁴⁴I ko god padne na taj kamen, smrskaće se; a na koga on padne, zdrobiće ga."

21:42 „Zar nikad niste čitali u Pismima“ Ovo je citat iz Ps 118:22-23. Ovo se prvobitno odnosilo na odbacivanje izraelskog naroda od strane pagana. Kako je ironično što se sada odnosi na Božije odbacivanje izraelskog naroda i Njegovo prihvatanje običnih ljudi, te i pagana.

▣ **„Kamen“** „Kamen“ je bio naziv za Boga u SZ (up. Ps 18). Upotrebljen je za Mesiju, kao za jedinu stvarnu osnovu, u Isa 28:16. U Dan 2:34,44-45 je upotrebljen kao metafora za buduće Mesijansko carstvo. Mesija može biti i pouzdana i čvrsta osnova, poslata od Boga, ili destruktivna kazna, takođe poslata od Boga! Dan Vaskrsenja biće i dan Suda! Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: UGAONI KAMEN

21:43 „i dato narodu“ Ovo poglavlje i priča iz Mt 22:1-14 nas navode da verujemo da ove tri povezane priče govore o odbacivanju izraelskog naroda, ne samo njegovih vođa. U najmanju ruku, to je bilo odbacivanje rabinskog judaizma. Reč za pagane je doslovno bila „narodi“.

21:44 NASB i NRSV sadrže i Mt 21:44, dok ga RSV, TEV i JB stavljaju samo u napomenu (ovaj stih sadrže svi korišteni srpski prevodi). Ovaj stih je sličan sa Lk 20:18, te odbori za prevod RSV, JB i TEV pretpostavljaju da su ga prepisivači uneli u Mateja. UBS⁴ mu daje oznaku „C“. Međutim, grčki tekst u Lk i u Mt nije sasvim isti. Ovaj stih je takođe deo brojnih drevnih grčkih unicitajalnih rukopisa: α , B, C, K, L, W i Z, latinskih, sirijskih, koptskih i armenijskih prevoda, kao i grčkih tekstova koje su koristili Hrizostom, Kiril, Jeronim i Augustin. Štaviše, najraniji grčki rukopis koji ga izostavlja je rukopis iz šestog veka, D (*Bezae*). On treba da bude tu.

SSP: MATEJ 21:45-46

⁴⁵Kad su prvosveštenici i fariseji čuli Isusove priče, uvideše da govori o njima ⁴⁶pa htedoše da ga uhvate. Ali, bojali su se naroda jer je narod Isusa smatrao prorokom.

21:45 „Kad su prvosveštenici i fariseji čuli Isusove priče, uvideše da govori o njima“ Religijske vođe iz Isusovog vremena su tačno prepoznale šta Isus govori. Kakva strašna ironija! Učenici nisu shvatali, ali Sadukeji i Fariseji jesu!

21:46 „prorokom“ Vidite Posebna tema: NZ proroštvo.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koja je veza između čišćenja hrama, proklinjanja smokve i tri priče?
2. Da li je Isus odbacivao rabinski judaizam, religijske vođe ili izraelski narod? Zašto?
3. Kako je moguće da nereligiozni, društveno odbačeni grešnici, kao što su carinici i prostitutke, mogu biti spaseni, dok su tako pobožne, konzervativne religijske vođe, usmerene na Pismo, duhovno izgubljene? (up. Mt 5:20,48)
4. Objasnite kako je Psalam 118:22-23 povezan sa onim što je Isus rekao o svom odbacivanju.
5. Kako su povezani stihovi Mt 21:43-46 sa 8:11-12, 19:30 i 20:16?

MATEJ 22

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Priča o svadbenoj gozbi 22:1-14	Priča o svadbenoj gozbi 22:1-14	Svadbena gozba 22:1-10 22:11-14	Priča o svadbenoj gozbi 22:1-10 22:11-13 22:14	Priča o svadbenoj gozbi 22:1-14
Plaćanje poreza Cezaru 22:15-22	Fariseji: da li je plaćanje poreza Cezaru protiv Zakona? 22:15-22	Plaćanje poreza Cezaru 22:15-22	Pitanja o plaćanju poreza 22:15-17 22:18-19a 22:19b-20 22:21a 22:21b 2:22	O davanju Cezaru 22:15-22
Pitanje o vaskrsenju 22:23-33	Sadukeji: šta je sa vaskrsenjem? 22:23-33	Pitanje o vaskrsenju 22:23-28 22:29-33	Pitanje o vraćanju iz mrtvih 22:23-28 22:29-32 22:33	Vraćanje iz mrtvih 22:23-33
Velika zapovest 22:34-40	Učitelji zakona: koja je najveća zapovest od svih? 22:34-40	Velika zapovest 22:34-40	Velika zapovest 22:34-36 22:37-40	Najveća zapovest od svih 22:34-40
Pitanje o Davidovom sinu 22:41-46 (44)	Isus: Kako David za svog sina može reći da je Gospod? 22:41-46 (44)	Davidov sin 22:41-46 (44)	Pitanje o Mesiji 22:41-42b 22:42c 22:43-45 (44) 22:46	Hrist nije samo Davidov Sin nego i Gospod 22:41-46 (44)

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI ZA 22:1-14

A. Ovo je poslednja od tri priče koje je Isus uputio jerusalimskim religijskim vođama (up. Mt 21:23). Kontekst za ove priče je Isusovo čišćenje hrama (up. Mt 21:12-17) i proklinjanje smokve (up. Mt 21:18-22). Oba ova čina su znaci Božijeg odbacivanja jevrejskih vođa, rabinskog judaizma ili naroda.

B. Jedno od najvažnijih pitanja na koje moramo odgovoriti u tumačenju ovih priča jeste o kome one govore i na koga se odnose?

1. jevrejske vođe, Matej 22 – obični Jevreji (up. Mt 21:31)
2. Jevreji, Matej 22 – pagani (up. Mt 21:41, 43; 22:3-5, 8, 9, 10)
3. nepokajani i apatični ljudi, Matej 22 – pokajani ponizni ljudi

C. Moguće je da u Mt 22:1-14 postoje dve priče. Razlozi za to su:

1. Termin „priče“ u Mt 22:1 je u MNOŽINI.
2. Čini se da postoje unutrašnji i kontekstualni problemi između Mt 22:1-10 i 11-14, posebno po pitanju svadbene odeće.

D. Pitanje koje je povezano sa time jeste - koliko govornika je uključeno u Mt 22:1-14:

1. očigledno, kralj
2. očigledno, kraljeve slugе
3. moguće, sam pisac Evanđelja u Mt 22:7
4. moguće, sam Isus komentariše u Mt 22:14

E. Moguće je da su tri priče u ovom književnom kontekstu međusobno povezane:

- a. Prva priča je o odbacivanju Božijeg glasnika, tj. Jovana Krstitelja.
- b. Druga priča je o odbacivanju Božijeg Sina, Mesije.
- c. Treća priča je o odbacivanju Božije milosti.

F. Moguće je da se Mt 22:1-10 odnosi na Božiju milost prema palom čovečanstvu, koju ono nije ni zaslužio ni zadobilo svojim trudom, dok se 22:11-13 odnosi na ljudsku odgovornost nakon iskustva Božije milosti. Priča nije dovoljno jasna da bi se na njoj mogla izgraditi doktrina, ali je ista istina izražena u Ef 2:8-9, 10. U tom slučaju, ovo naglašava istinu da spasenje počinje Božijom milošću, ali se mora nastaviti sa početnim i doživotnim pokajanjem i verom. Mi nismo spaseni zbog svojih dobrih dela, spaseni smo za dobra dela.

G. Ova priča je na nekoliko načina slična sa Lk 14:16-24. Kritička analiza tvrdi da su ovo dva zapisa o istoj lekciji. Isus je koristio iste poučne priče u mnogim različitim situacijama. Pisci Evanđelja nisu imali slobodu da izmišljaju Isusove reči. Oni jesu imali slobodu, pod nadahnućem, da prave odabir, kombinuju i sumiraju Njegova učenja. Dobar primer je poređenje Matejeve „Propovedi na gori“ (up. Mt 5-7) i Lukine „Propovedi na ravnicima“ (up. Lk 6).

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 22:1-10

¹Isus ponovo počne da im govori u pričama: ²Carstvo nebesko je slično kralju koji je priredio svadbu za svog sina. ³On posla svoje slugе da pozovu zvanice na svadbu, ali ove ne htedoše da dođu. ⁴Onda posla druge slugе, govoreći: 'Recite zvanicama: Evo, gozba je spremna. Moji junci i tovljenici su poklani i sve je spremno. Dodite na svadbu.' ⁵Ali, oni se ne odazvaše, nego odoše - jedan na svoju njivu, drugi za svojom trgovinom, ⁶a ostali uhvatiše kraljeve slugе pa ih zlostaviše i ubiše. ⁷A kralj se razgnevi pa posla svoju vojsku i pobi one ubice, a njihov grad spali. ⁸Onda reče svojim slugama: 'Svadba je spremna, ali zvanice nisu bile dostojne.' ⁹Zato idite na raskršća i pozovite na svadbu koga god nadete. ¹⁰I slugе izadoše na ulice i skupiše sve koje su našli - i zle i dobre - i svadbena dvorana se napuni gostima.

22:1 „u pričama“ Primitite množinu, koja može značiti jednu od tri stvari:

1. Matej je povezo nekoliko Isusovih priča
2. Isus je koristio iste priče u različitim vremenima da izrazi različite istine
3. Isus im je jednostavno pričao na paraboličan način (up. Mk 4:10-12)

22:2 „Carstvo nebesko“ Ova tema se ponavljala u Isusovom učenju i službi propovedanja (vidite: Posebna tema: Carstvo Božije). Ono je istovremeno sadašnja stvarnost i buduća nada. U suštini, ono je sadašnja Božija vladavina u ljudskim srcima koja će jednog dana obuhvatiti celu zemlju. Ovaj izraz je istoznačan sa izrazom „Božije carstvo“ u Marku i Luki. Matej piše Jevrejima te okleva da upotrebi Božije ime.

■ „kralju... svog sina“ Iako nije prikladno tumačiti priče kao alegorije, čini se da je ovaj kraljevski motiv povezan sa Bogom. Takođe je zanimljivo da je „sin“ jedan od likova u sve tri priče u Mt 21:28-22:14. Istina je da je ta uloga minorna u

ovoj priči, ali je i dalje prisutna. U iskušenju smo da vidimo Boga kao kralja i Isusa kao kraljevskog sina. Svadbena gozba tada postaje aluzija na mesijansku trpezu (up. Mt 8:11; Lk 13:29; 14:15; 22:16; Otk 19:9,17).

22:3 „pozovu zvanice“ Doslovan prevod je „pozovu pozvane“. Na Starom Istoku je bio običaj da se daju dva poziva: prvi poziv i objava da je proslava spremna.

▣ **„ne htedoše da dođu“** Ovaj IMPERFEKAT ukazuje na to da se odbijanje ponavljalo.

22:4 „gozba je spremna“ Ovaj termin se odnosi na prvi od dva dnevna obroka (up. Lk 14:12). U to vreme i u toj kulturi jedan obrok je bio tokom prepodneva (između devet i dvanaest), a drugi u sumrak (između tri i šest sati poslepodne). Tim obrokom je započinjana gozba koja bi trajala nekoliko dana.

22:5 „Ali, oni se ne odazvaše“ Ovo je ukazivalo na apatiju ili nezainteresovanost za kraljevski poziv. Očigledno je da ovo možemo lako preneti na stavove palog čovečanstva prema evanđelju.

▣ **„jedan na svoju njivu, drugi za svojom trgovinom“** Ovo je slično sa Lk 14:18-19. Njihova dela nisu bila pokvarena, ali je nezainteresovanost za Božiji poziv u Hristu ozbiljna greška.

22:6 Zapanjujuće je nasilje u ovom stihu. Iznenaduje nas ovakva reakcija kao odgovor i kao odbijanje poziva na proslavu venčanja. Odbiti kraljev poziv na bilo šta smatrano je neoprostivom uvredom na Srednjem Istoku. Ovo je verovatno književna tehnika koja pokazuje odnos sa prethodnom pričom (up. Mt 21:35). Neki ignorišu Božiji poziv; neki ga nasilno odbacuju (tj. Savle iz Tarsa).

22:7 Čini se da je i kraljeva reakcija preterana. Mnogi pretpostavljaju da je odbacivanje kraljevog poziva u stvari pobuna protiv kralja. Neki komentatori su primetili sličnost između Mt 22:7 i istorijskog uništenja Jerusalima, 70. g.n.e. od strane rimskog generala, a kasnije cara, Tita. Neki tvrde da je Matej ovo dodao Isusovoj priči. Nije mi lako da prihvatim to proširenje Matejeve slobode u odnosu na Isusove reči.

Iako bih dozvolio piscima Evanđelja slobodu da biraju, prilagođavaju, uređuju i sumiraju Isusova učenja pod nadahnućem, ne mogu im dozvoliti da mu pripisuju reči koje On nikada nije izgovorio.

22:8 Ovo je takođe slično sa Lk 14:21-23.

22:9 Kralj je želeo da bude puno ljudi na proslavi venčanja njegovog sina. Oni koji su pozvani su odbili da dođu. Na osnovu konteksta i Mt 22:15, jevrejske vođe su shvatile da Isus govori o njima.

22:10 „skupiše sve koje su našli - i zle i dobre“ Oduvek se postavlja pitanje: „Na koga se ovo odnosi?“ Iz konteksta se čini da se odnosi na odbačene jevrejske siromahe. U tom slučaju se termini „zli i dobri“ odnose na njihovu spremnost i sposobnost da se pridržavaju ili ne pridržavaju usmenih tradicija starešina (tj. Mt 15:2). Očigledna implikacija je da Bog otvoreno prihvata i grešnike. Neki prepoznaju svoju potrebu, a neki ne! Poziv je poslat, ko li će na njega odgovoriti?

SSP: MATEJ 22:11-14

¹¹A kad je kralj ušao da vidi goste, ugleda onde jednog čoveka koji nije bio obučen u svadbenu odeću ¹²pa ga upita: 'Prijetelju, kako si ušao ovamo bez svadbene odeće?' A ovaj je ćutao. ¹³Tada kralj reče slugama: 'Vežite mu ruke i noge i izbacite ga napolje u tamu, gde će biti plač i škrgut zuba.' ¹⁴Jer, mnogo je zvanih, a malo odabranih.

22:11 „svadbenu odeću“ Godinama su mnogi komentatori primećivali probleme između Mt 22:9-10 i 11. U stihovima 9-10 se ne spominju pripreme za gozbu, ali se one zahtevaju u Mt 22:11. Augustin, na osnovu nekih ograničenih istorijskih dokaza, pretpostavlja da je domaćin obezbeđivao posebnu odeću za proslavu. To bi u tom slučaju značilo da ju je taj čovek odbio ili je ušao na neprikladan način. Čini se da taj neprikladan obučen čovek prepoznaje svoju poziciju, zato što on ništa ne odgovara u Mt 22:12.

22:13 Kao i ranije u Mt 22:6 i 7, Mt 22:13 je šokantna izjava. Moguće je da su svi ti stihovi orijentalno preterivanje (hiperbole); međutim, veličina kazne je u skladu sa zločinom odbacivanja Božije milostive ponude (up. Mt 22:6-7) i odbijanja da živimo u Božijoj milosti (up. Mt 22:13).

▣ **„izbacite ga napolje u tamu, gde će biti plač i škrgut zuba“** Ovo je uobičajen idiom kojeg Matej često koristi da opiše stanje ljudi koji odbace Boga (up. Mt 8:12; 13:42,50; 22:13; 24:51; 25:30). Podrazumeva trenutno (up. Lk 16:19-31), kao i eshatološko stanje (up. Mt 24:51).

22:14 Ovaj stih je težak za tumačenje. Mnogi kažu da je povezan sa Mt 22:2-10, ali ne sa 11-13. Čini se da govori o Božijem milostivom daru za sve (tj. Jn 1:12; 3:16; 1. Tim 2:4; 4:10; Tit 2:11; 2. Pt 3:9). Međutim, palo čovečanstvo mora prikladno odgovoriti. Bog bira, ali je On odabrao da čovečanstvo mora odgovoriti pokajanjem i verom (up. Mk 1:15; Dap 3:16,19; 20:21) na Isusovo evanđelje uz podsticaj Svetog Duha (up. Jn 6:44,65).

Moguće je da se ovaj stih odnosi na Božije otkrivenje Avramovim potomcima (up. Dap 3:26; Rim 1:16; 2:9). Oni su odbacili Božiju ponudu u Hristu, te je evanđelje dato paganima koji su ga spremno prihvatili (tj. Rim 9-11). Ceo ovaj kontekst izražava istinu da će ishod u duhovnim stvarima biti suprotan od očekivanog (up. Mt 19:30; 20:16)!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Kako se ova priča odnosi na poglavlje Matej 21?
2. Koliko priča postoji u Mt 22:1-14?
3. Na koga se odnosi termin „zvanice“ iz Mt 22:3-5?
4. Na koga se odnosi izraz „i zle i dobre“ iz Mt 22:10?
5. Kako objašnjavate prisustvo tolikog nasilja u Mt 22:6, 7 i 13?
6. Kako je Mt 22:14 povezan sa 22:1-14?

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 22:15-22

¹⁵Tada fariseji odoše i dogovoriše se kako da Isusa uhvate u reči ¹⁶pa mu poslaše svoje učenike zajedno sa irodovcima. "Učitelju", rekoše ovi, "znamo da si istinoljubiv i da narod učiš Božijem putu u skladu sa istinom, i da se ni na koga ne obazireš jer ne gledaš ko je ko. ¹⁷Zato nam reci šta misliš: da li je pravo da se caru daje porez ili nije?" ¹⁸Ali Isus, znajući njihove zle namere, reče: "Licemeri! Zašto me iskušavate? ¹⁹Pokažite mi novčić za porez." Oni mu pružiše dinar, ²⁰a on upita: "Čiji je ovo lik i natpis?" ²¹"Carev", rekoše oni. Tada im on reče: "Dajte, dakle, caru carevo, a Bogu Božije." ²²Kad su to čuli, zadiviše se pa ga ostaviše i odoše.

22:15 „Fariseji“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: FARISEJI

▣ „dogovoriše se“ Matej koristi ovaj izraz da opiše brojne sastanke religijskih vođa na kojima su na razne načine planirali kako da pokvare Isusovu službu (up. Mt 12:14; 22:15; 26:4; 27:1,7; 28:12).

U ovom slučaju su se Fariseji čak posavetovali sa Irodovcima o tome kako da prevare Isusa. Oni su se međusobno mrzeli, ali su obe grupe osetile da ih Isus i Njegovo učenje ugrožavaju. Mržnja stvara čudne spojeve!

22:16 „irodovcima“ Vidite Posebna tema: Irod i njegova porodica.

▣ „Učitelju“ Ova grupa religijskih vođa pokušava da prevari Isusa tako što će mu prvo laskati (up. Mt 22:15). Primitite šta oni kažu o Njemu.

1. znamo da si istinoljubiv
2. znamo da narod učiš Božijem putu u skladu sa istinom
3. znamo da se ni na koga ne obazireš
4. znamo da ne gledaš ko je ko (doslovno: „ne podižeš lice“)

Ako su ovi Fariseji i irodovci zaista verovali u to, zašto su odbacili Njegovo učenje?

22:17 „da li je pravo“ Ovo znači da li je u skladu sa usmenim tradicijama koje su tumačile Mojsijev zakon (tj. „predanje starešina“ 15:2). Isus je promenio pitanje iz „jedno ili drugo“ u „i jedno i drugo“ (up. Mt 22:21).

▣ „porez“ To je bio rimski porez koji je išao direktno caru. Plaćali su ga svi stanovnici carskih provincija, muškarci između 14 i 65 godina starosti i sve žene između 12 i 65.

22:18 „iskušavate“ Ovaj grčki termin je imao konotaciju: „testirati radi uništenja“. Vidite Posebna tema: Grčki pojmovi za „testiranje“ i njihove konotacije. Ove jevrejske vođe su znale da jevrejska populacija ne podržava ovaj porez. Da je Isus odgovorio na jedan način, imao bi problem sa rimskim vlastima; da je odgovorio na drugi, sa jevrejskim stanovništvom.

▣ **„Licemeri“** Ova složenica je imala značenje „suditi pod“ (up. Mt 6:2,5,16; 7:5; 15:7; 16:3; 23:13,15,25,26,27,29; 24:51). Odnosila se na ljude koji su se ponašali na jedan način dok su zaista živeli ili osećali nešto drugo.

22:19 „Pokažite mi novčić za porez“ Ovaj novčić je bio *denarius*. Tolika je bila dnevnicica vojnika i radnika. Sa prednje strane je bila slika Tiberija i natpis: „Tiberije Cezar August, sin božanskog Augusta“. Sa druge strane je bila slika Tiberija na prestolu i natpis „prvosveštenik“. Tiberije je vladao Rimskim carstvom od 14. do 37. g.n.e. Novčić je pokazivao ko ima vlast nad zemljom. Vidite Posebna tema: Novčići koji su u Isusovo vreme bili u upotrebi u Palestini.

22:21 „Dajte, dakle, caru carevo“ Pismo jasno kaže da vernici treba da se mole za predstavnike vlasti pod kojom žive i da ih podržavaju, bez obzira na njen oblik, sve dok ona ne preuzima mesto Boga u njihovim životima (up. Rim 13:1 i dalje; Tit 3:1; 1. Pt 2:13). Isus je promenio reč „platiti“ iz Mt 22:17 u „vratiti“ (u svim korištenim srpskim prevodima je dati ili podati u 22:21).

▣ **„a Bogu Božije“** Vlast, iako je postavljena od Boga, ne može tražiti poslušnost kao božanska vlast. Vernici moraju odbiti sve tvrdnje o vrhovnom autoritetu, jer je Bog jedini vrhovni autoritet. Moramo biti oprezni da ne zasnujemo savremenu teoriju o odvajanju crkve i države na ovom poglavlju. Pismo ne govori jasno o tom pitanju, ali istorija Zapada jeste jasna!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li možete nabrojati i definisati sve religijske i političke grupe unutar judaizma u Isusovo vreme koje se spominju u NZ?
2. Zašto su ove grupe pokušavale da prevare Isusa?
3. Šta je implikacija Isusove izjave iz Mt 22:21 za naše vreme?

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 22:23-33

²³Tog dana mu priđoše i sadukeji, koji kažu da nema vaskrsenja, pa ga upitaše: ²⁴„Učitelju, Mojsije je rekao: 'Ako čovek umre bez dece, neka se njegov brat oženi njegovom udovicom i podigne potomstvo svome bratu.' ²⁵Bila su kod nas sedmorica braće. Prvi se oženio i umro pa pošto nije imao potomstva, ostavi svoju ženu svom bratu. ²⁶Isto se desi drugom pa trećem bratu, i tako sve do sedmog. ²⁷A posle svih umre i žena. ²⁸Dakle, kojem od sedmorice će ona biti žena o vaskrsenju, pošto su svi bili oženjeni njome?“ ²⁹„Varate se“, odgovori im Isus, „jer ne znate ni Pisma ni Božiju silu. ³⁰O vaskrsenju se ljudi neće ni ženiti ni udavati, nego će biti kao anđeli na nebu. ³¹Zar niste čitali šta vam je Bog rekao o vaskrsenju mrtvih: ³²'JA SAM BOG AVRAAMOV, BOG ISAAKOV I BOG JAKOVLJEV?' BOG NIJE BOG MRTVIH, NEGO ŽIVIH.“ ³³Kad je narod to čuo, zadivi se njegovom učenju.

22:23 „Sadukeji“ Vidite Posebna tema: Sadukeji.

▣ **„ga upitaše“** Cilj ovog pitanja je takođe bio da natera Isusa da odgovori na kontroverzno pitanje i time od sebe udalji deo jevrejske populacije.

22:24 „Mojsije je rekao“ Ovo se odnosi na 5. Mojs 25:5-6.

▣ **„Ako“** Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPA, što označava potencijalnu buduću akciju.

▣ **„neka se njegov brat oženi njegovom udovicom“** Ovo se odnosi na koncept „leviratskog braka“ (up. 5. Mojs 25:5-6; Ruta 4:1-2). Ovaj izraz potiče od latinskog termina za „devera“. U drevnom Izraelu, zemlja je bila jedna od najvažnijih teoloških vrednosti (up. Post 12:1-3). Bog je pod Isusom Navinom zemlju žrebom podelio među plemenima. Kada bi muški naslednik umro bez sina, postavljalo se pitanje o sudbini te zemlje. Jevreji su razvili način po kome udovica treba da ima dete, ukoliko

je to moguće, sa bliskim rođakom, da bi ono nasledilo zemlju pokojnika. To dete se smatralo za dete preminulog brata (up. 4. Mojs 27 i Ruta 4).

22:25 „sedmorica braće“ Ovo pokazuje da Sadukeji nisu zaista želeli teološku informaciju, nego osnovu za optužbe! Nema sumnje da su oni ovaj teološki argument često koristili da zbune i osramote Fariseje.

22:29 „Varate se... jer ne znate ni Pisma ni Božiju silu“ Ova optužba je sigurno osramotila te religijske vođe (up. Mt 21:42)! Međutim, nije sigurno o kojem SZ tekstu Isus govori kada daje tu informaciju.

22:30 „O vaskrsenju“ Isus je potvrdio svoje slaganje sa Farisejima po pitanju budućeg vaskrsenja (up. Dan 12:1-2 ili možda Jov 14:7-15; 19:25-27).

▣ **„neće ni ženiti ni udavati“** Ovo je nova istina koja nije otkrivena ni na jednom drugom mestu u Pismu. Ukazuje na to da je seksualnost deo samo jednog vremenskog perioda. Ona je deo Božije volje za tvorevinu (up. Post 1:28; 9:17), ali ne za večnost! Čini se da ovo ukazuje da će prelepa zajednica po kojoj muškarac i žena postaju jedno telo biti zamenjena još intimnijom zajednicom sve Božije dece u večnosti.

▣ **„nego će biti kao anđeli na nebu“** Ovo pokazuje da postojanje anđela ne sadrži seksualni aspekt. Oni se ne razmnožavaju na taj način. Mnogi komentatori su koristili ovaj stih da tumače Post 6:1-4 kao da se ne odnosi na seksualnu aktivnost anđela, nego samo na posebnu grupu anđela koja se spominje u Judi 6 i možda u 1. Pt 3:19-20, na anđele koji su u tamnici (*Tartarus*, deo Hada za pokvarene).

22:32 „Ja sam Bog Avraamov“ Isus je upotrebio rabinsku igru reči sa implicitnim SADAŠNJIM VREMENOM datog hebrejskog GLAGOLA: „ja sam“ iz 2. Mojs 3:6 da izrazi da je Bog bio i još uvek jeste Bog Avraama i Patrijarha. Avraam još uvek živi i Bog je još uvek njegov Bog! Isus koristi tekst iz Petoknjižja (Postanak – Ponovljeni Zakon) nad kojim Sadukeji tvrde da imaju autoritet.

22:33 Zadivili su se zato što je Isus koristio SZ ne pozivajući se na rabinske tradicije (up. Mt 7:28; 13:54). On sam je bio autoritet za sebe (up. Mt 5:21-48).

SSP: MATEJ 22:34-40

³⁴Kad su fariseji čuli da je Isus učtkao sadukeje, okupiše se, ³⁵ a jedan od njih, poznavalac Zakona, upita s namerom da ga iskuša: ³⁶„Učitelju, koja je najveća zapovest u Zakonu?“ ³⁷A Isus mu reče: „VOLI GOSPODA, SVOGA BOGA, SVIM SVOJIM SRCEM, SVOM SVOJOM DUŠOM I SVIM SVOJIM UMOM.“ ³⁸To je prva i najveća zapovest. ³⁹A druga je slična ovoj: 'Voli svoga bližnjega kao samoga sebe.' ⁴⁰Ceo Zakon i Proroci zasnovani su na ovim dvema zapovestima.“

22:35 „poznavalac Zakona“ Matej obično te pravne stručnjake naziva „učitelji Zakona“. Ovaj izraz „poznavalac Zakona“ on koristi samo ovde u svom Evandjelju. Moguće je da je ovaj izraz dodao prepisivač iz Lk 10:25. Luka često koristi ovaj termin (up. Lk 7:30; 10:25; 11:45,46,52; 14:3). Nema ga u paralelnom stihu, Mk 12:28. Međutim, prisutan je u skoro svim drevnim grčkim rukopisima. Jevrejski religijski poznavaoći Zakona pojavili su se tokom vavilonskog izgnanstva. Ezra je tipičan predstavnik te grupe (up. Ezra 7:10). U nekom smislu oni su preuzeli mesto lokalnih Levita. U suštini, oni su odgovarali na praktična pitanja o pisanom i usmenom Zakonu (Talmudu) i njegovoj primeni u svakodnevnom životu.

▣ **„ga iskuša“** Ovaj GLAGOL (*peiraze*) se različito prevodi kao „iskušati“, „isprobati“, „testirati“ ili „dokazati“ i ima konotaciju: „testirati radi uništenja“. (Vidite Posebna tema: Grčki pojmovi za „testiranje“ i njihove konotacije, up. Mt 4:1; 16:1; 19:3; 22:18, 35; IMENICA u Mt 6:13; 26:41).

22:36 „koja je najveća zapovest u Zakonu“ Rabini su tvrdili da u Mojsijevim tekstovima (Postanak – Ponovljeni Zakon) postoji 248 pozitivnih i 365 negativnih zapovesti, od ukupno 613 zapovesti.

22:37-38 Najveća zapovest je data u 5. Mojs 6:5. Postoji mala razlika između mazoretskog hebrejskog teksta i Isusovog citata, ali je suština ista. Ovaj stih se ne tiče ljudske dihotomne (up. Jev 4:12) ili trihotomne (up. 1. Sol 5:23) prirode, nego se bavi osobom u celini (up. Post 2:7; 1. Kor 15:45), misaonim i osećajnim, fizičkim i duhovnim bićem. Istina je da ljudi, zato što su zemaljske životinje, na ovoj planeti zavise od hrane, vode, vazduha i svih drugih stvari koje životinjski svet treba da bi preživeli. Ljudi su takođe i duhovna bića koja imaju odnos prema Bogu i duhovnim oblastima. Međutim, bilo bi pogrešno zasnovati teologiju na tim različitim opisima ljudske prirode. Suština ovog stiha je u reči koja se tri puta ponavlja: „svim“ (i u obliku „svom“), a ne u navodnoj podeli na „srce“, „dušu“ i „um“.

Citirajući ovu suštinsku potvrdu Božije jedinstvenosti, Isus neodvojivo povezuje starozavetno i novozavetno shvatanje Boga. NZ je ostvarenje SZ. Gospod je sada otkriven kao jedinstveno Trojstvo. Jedinstvo je redefinisano. NZ vernici u potpunosti prihvataju monoteizam, ali sa napomenom. Čini se da NZ pisci nisu videli implikacije Ps 110:1 kao kontradikciju (up. 1. Kor 8:6; Ef 4:5; Fil 2:11). Ovo je zaista misterija! Vidite Posebna tema: Trojstvo.

22:39 Poznavalac Zakona nije tražio drugu zapovest, ali ona pokazuje da moramo održavati ravnotežu između ljubavi vernika prema Bogu i njihove ljubavi prema bližnjima. Nemoguće je voleti Boga i mrzeti ljude (up. 1. Jn 2:9, 11; 3:15; 4:20). Ovo je citat iz 3. Mojs 19:18.

22:40 Isus pokazuje da SZ ima integrativni centar (tj. saveznu ljubav, up. Mt 7:12; Mk 12:31; Rim 13:8-10; Gal 5:14). Ove dve SZ zapovesti se očigledno primenjuju i na NZ vernike. Ljubav prema Bogu se izražava kroz život nalik Božijem, zato što je Bog ljubav (up. 1. Jn 4:7-21).

SSP: MATEJ 22:41-46

⁴¹Dok su fariseji još bili na okupu, Isus ih upita: ⁴²„Šta mislite o Hristu? Čiji je on sin?“ ⁴³„Davidov“, rekoše oni. A on im reče: „Pa kako to da ga je David u Duhu nazvao Gospodom kad je rekao: ⁴⁴REČE GOSPOD MOME GOSPODU: SEDI MI ZDESNA DOK TVOJE NEPRIJATELJE NE POLOŽIM POD TVOJE NOGE!? ⁴⁵Ako ga je, dakle, David nazvao Gospodom, kako onda on može da mu bude sin?“ ⁴⁶Ali, niko nije mogao da mu odgovori ni reči, niti se od toga dana neko usuđivao da ga nešto pita.

22:41-42 Jevrejske vođe su Isusu postavile nekoliko pitanja da bi ga testirale, a sada On njima postavlja pitanje koje pokazuje da nemaju duhovno shvatanje (up. Mt 21:24-27).

22:42 „Šta mislite o Hristu? Čiji je on sin?“ To pitanje se u suštini tiče Mesijinog porekla. Isus je prihvatio starozavetni mesijanski naziv „Sin Davidov“. Ovo je čest naziv za Mesiju u Mateju (up. Mt 9:27; 12:23; 15:22; 20:30; 21:9,15). Isus jasno potvrđuje da je On Mesija. Jevreji iz Isusovog vremena nisu očekivali božansko otelovljenje nego božanski osnaženog čoveka, jednog od Sudija. Isus koristi Ps 110 (up. Mt 22:44) da pokaže ljudsko i božansko poreklo Mesije.

22:44 Isti ovaj mesijanski način upotrebe Ps 110 vidimo i u Mt 26:64. Hebrejski tekst u Ps 110:1 je igra reči između termina *YHWH* (Gospod) i *Adonai* (Gospod). Prvi predstavlja izraelskog Boga; drugi se odnosi na Mesiju.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koja je osnovna tema priče u Mt 22:1-14?
2. Kako objašnjavate oštre reči iz Mt 22:13?
3. Da li stihovi Mt 22:15-22 govore o savremenom pitanju odvajanja crkve i države?
4. Nabrojte i opišite političke i religijske grupe u Palestini u Isusovo vreme.
5. Zašto su ove grupe pokušavale da Isusa „uhvate u reči“ (Mt 22:15)?

MATEJ 23

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Optuživanje učitelja zakona i Fariseja	Teško učiteljima zakona i Farisejima	Teško učiteljima zakona i Farisejima	Isus upozorava protiv učitelja zakona i Fariseja	Učitelji zakona i Fariseji: njihovo licemerje i taština
23:1-12	23:1-36	23:1-12	23:1-12	23:1-7 23:8-12
			Isus osuđuje njihovo licemerje	Sedmostruka optužba za učitelje zakona i Fariseje
23:13		23:13-15	23:13	23:13
23:14			23:14	23:14 (nije uključeno)
23:15			23:15	23:15
23:16-22		23:16-22	23:16-22	23:16-22
23:23-24		23:23-24	23:23-24	23:23-24
23:25-26		23:25-26	23:25-26	23:25-26
23:27-28		23:27-28	23:27-28	23:27-28
			Isus najavljuje njihovu kaznu	
23:29-36		23:29-36	23:29-36	23:29-32 Njihova zlodela i buduća kazna
				23:33-36
Oplakivanje Jerusalima	Isus žali Jerusalim	Oplakivanje Jerusalima	Isusova ljubav prema Jerusalimu	Opomena za Jerusalim
23:37-39	23:37-39	23:37-39	23:37-39	23:37-39 (39b)

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

A. Jaz između Isusa i jevrejskih vlasti u Jerusalimu postajao je sve veći.

B. Isus je često pokušavao da dopre do njih, ali oni nisu želeli da odustanu od svojih tradicionalnih, nacionalističkih ideja. Neprekidno su pokušavali da ga prevare svojim pitanjima. Njihova pitanja su se uglavnom ticala kontroverzi (1) između rabinskih škola Hilela (liberalna) i Šamajja (konzervativna) ili (2) između Rimljana i Jevreja. Nadali su se da će Isus tako izgubiti jednu od tih grupa.

C. Isusovo čišćenje hrama (up. Jn 2:15 i Mt 21:12-17) je pojačalo sukob.

D. Isusovo proklinjanje smokve, simbola Izraela (up. Mt 21:18-22) i dve priče o odbacivanju (up. Mt 21:28-46 i 22:1-14) bile su konačne tačke raskola.

E. Ovo poglavlje kulminira time što religijske vođe odbacuju Isusa. Nije sigurno da li Isusove reči označavaju Njegovo odbacivanje Izraela u celini ili samo njegovih religijskih vođa.

F. Neke druge biblijske paralele sa Njegovim kritikama religijskih vođa su Mk 12:38-40, Lk 11:39-54, 20:45-47. Isus je koristio svoje najoštrije reči za te religijske vođe.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 23:1-12

¹Tada Isus reče narodu i svojim učenicima: ²Učitelji zakona i fariseji zasedali su na Mojsijevu stolicu. ³Zato činite i držite se svega što vam kažu, ali nemojte da činite ono što oni čine. Jer, oni govore, ali ne čine. ⁴Oni vezuju teška bremena i stavljaju ih ljudima na pleća, a sami ni prst neće da podignu da ih pomere. ⁵Sva svoja dela čine da bi ih ljudi videli. Proširuju svoje filakterije i produžuju rese na odeći. ⁶Vole počasna mesta na gozbama i prva sedišta u sinagogama, ⁷da ih ljudi pozdravljaju na trgovima i da ih zovu 'rabi'. ⁸Ali, vi nemojte da se zovete 'rabi', jer imate samo jednog Učitelja, a vi ste svi braća. ⁹I nikoga na zemlji ne zovite ocem jer imate samo jednog Oca - onog na nebu. ¹⁰Niti se zovite vođe jer imate samo jednog Vođu - Hrista. ¹¹A najveći među vama neka vam bude služitelj. ¹²Ko samog sebe uzdiže, biće ponižen, a ko samog sebe ponizuje, biće uzdignut.

23:1 „Isus reče narodu“ Ovo je bilo javno optuživanje religijskih vođa. Iako sledeće reči ne opisuju svakog pojedinačnog Fariseja, one su karakteristične za dominantan stav te grupe.

23:2 „Učitelji zakona“ Oni su bili stručnjaci za pisani zakon (SZ) i za usmeni zakon (Talmud) Izraela i bili su dostupni za pitanja o lokalnim praktičnim primenama. U suštini oni su zamenili tradicionalnu SZ ulogu lokalnih Levita. Vidite Posebna tema: Učitelji zakona.

■ **„fariseji“** Ovo je bila grupa pobožnih Jevreja koja je nastala u Makabejskom periodu. Prihvatili su sve u pisanom Starom Zavetu i u usmenoj tradiciji kao obavezujuće. Nisu svi učitelji zakona bili Fariseji, ali većina jeste. Za detaljniju raspravu o poreklu i teologiji Fariseja, vidite Posebna tema: Fariseji.

■ **„Mojsijevu stolicu“** Ovo se odnosilo na mesto za učitelje u lokalnoj sinagogi ili u lokalnoj jevrejskoj zajednici.

23:3 „činite i držite se svega što vam kažu“ Isus koristi dve zapovesti.

1. „činite“ IMPERATIV AORISTA AKTIVNI
2. „držite se“ IMPERATIV PREZENTA AKTIVNI

Isus kaže da ako oni uspeju da vam pokažu istinu u Zakonu, nje treba da se pridržavate. Božija Reč je istinita bez obzira na to ko je objavljuje!

■ **„nemojte da činite ono što oni čine“** Njihov životni stil i stavovi pokazuju njihov karakter. Na neki način, oni su lažni učitelji opisani u Mt 7:15-23. Nisu se ponašali u skladu sa Božijom istinom (up. Mt 7:24-27), nego sa ljudskom tradicijom (up. Isa 6:9-10; 29:13)!

23:4 „vezuju teška bremena“ Ovo je bila kulturološka metafora koja se odnosila na preveliko ili nepravilno postavljanje tereta na domaće životinje (up. Mt 11:28-30). Religijske vođe nisu pokazivale ni malo saosećanja za obične ljude (up. Lk 11:46; Dap 15:10). Oni sami nisu uspevali da poštuju svoja pravila (up. Rim 2:17-24).

U grčkim rukopisima postoje razlike u ovom stihu. Nije sigurno da li je izraz „preteška za nošenje“ (DK) originalan ili je preuzet iz Lk 11:46.

23:5

SSP	sva svoja dela čine da bi ih ljudi videli
NSP, EC	a sva svoja dela čine da ih ljudi vide
DS	sva dela svoje čine da ih vide ljudi
DK	a sva dela svoja čine da ih vide ljudi

Oni su bili religijski egzibicionisti (up. Mt 6:2,5,16).

SSP proširuju svoje filakterije

NSP	oblače skupocenu garderobu
DS	nose široke amajlije
DK	grade velike skute na haljinama svojim
EC	šire svoje molitvene zapise

Te crne kožne futrole sadržale su SZ tekstove, 2. Mojs 13:3-16, 5. Mojs 6:4-9, ili 5. Mojs 11:13-21. Nosili su ih na čelu, iznad očiju. Ovo je posledica pre-doslovnog shvatanja 2. Mojs 13:9 i 5. Mojs 6:8 i 11:18. Ti tekstovi, a ne crne kutije na njihovim čelima, moraju biti zvezda vodilja za živote vernika!

SSP	produžuju rese <i>na odeći</i>
NSP	velike rese stavljaju
DS	i velike kite na haljinama svojim
DK	-
EC	i prave velike rese na haljinama

Ovo su bili plavi ukrasi na njihovim haljinama ili molitvenim šalovima koji su ih podsećali na Toru (up. Br 15:38 i 5. Mojs 22:12).

23:6 Isto ovo iskušenje su doživeli Jakov i Jovan u Mt 20:20-28.

23:7 „rabi“ Ovaj aramejski termin je bio počasni naziv („moj učitelju“). Svi ti nazivi (rabi, oče, vođo) su kritikovani zbog toga što su u prvovekovnom judaizmu bili povezani sa ponosom i arogancijom. Vođe su volele da ih oslovljavaju sa tim počasnim nazivima.

Na osnovu Primljenog teksta (*Textus Receptus*), NKJV ponavlja reč „rabi“ (od srpskih prevoda samo DK). U toj kulturi, to je bio način da se: (1) poveća ozbiljnost ili (2) pokaže naklonost (up. Mt 23:37). Ipak, rani grčki tekstovi (ⲛ i B, kao i Vulgata), navode ga samo jednom.

23:8-10 Primitite ponavljanje reči „jednog“. Isus (i Matej) nisu videli kontradikciju sa monoteizmom. Vidite drugi paragraf u Mt 22:37-38.

1. Jedan je vaš Učitelj (može biti Otac ili Sin, 22:36)
2. Jedan je vaš Otac (dva puta)
3. Jedan je vaš Voda, to je Hrist

23:8 „vi ste svi braća“ Vernici su jednaki u Božijim očima (tj. Post 1:26-27), stoga, moramo biti oprezni sa položajima i zvanjima! Novi Zavet ne pravi razliku između „klera“ i „laika“. Ne postoje ni druge podele. Vidite Rim 3:22; 1. Kor 12:12-13; Gal 3:28; Kol 3:11.

23:11 „Najveći među vama neka vam bude služitelj“ O ovome se govori u Mt 20:25-28 i Mk 10:42-44. Kakva zapanjujuća izjava! Ovo se vidno razlikuje od načina na koji svet razmišlja. Međutim, ovo je znak prave veličine u novom dobu.

23:12 „Ko samog sebe uzdiže, biće ponižen“ Ovo je tema koja se ponavlja u Pismu (up. Jov 22:29; Posl 29:23; Lk 14:11; 18:14; Jak 4:6; 1. Pt 5:5).

SSP: MATEJ 23:13-14

¹³Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Zaključavate Carstvo nebesko pred ljudima. Sami u njega ne ulazite, a ne puštate one koji žele da uđu. ¹⁴(Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Proždirete udovičke kuće i razmećete se dugim molitvama. Zato ćete strože biti kažnjeni.)

23:13 „Teško vama“ Ovo poglavlje (Mt 23:13-36) je poznato kao „sedam jadikovki“. Matej često gradi strukturu svog Evandjelja koristeći sedam stvari. Jadikovke su suprotnost blagoslovima. U svojoj paraleli Isusove Propovedi na gori, Luka Blagoslovima dodaje četiri „jadikovke“ (up. Mt 5:3-11 i Lk 6:20-26). U SZ reč „teško“ započinje proročke jadikovke ili tužbalice. One imaju strukturu (tj. hebrejski ritam ili tempo, mera stiha u poeziji) kao pogrebna muzika koja izražava Božiju osudu.

▣ „licemeri“ Ovo je grčka složenica sa značenjem „suditi pod“. To je pozorišni termin koji je korišten da opiše onog koji igra svoju ulogu ili glumi pod maskom. Upotrebljen je ranije u Mt 6:2,5,16; 7:5; 15:7; 16:3; 22:18; kao i u 24:51.

▣ „Zaključavate Carstvo nebesko pred ljudima“ Ovako se koriste „ključevi Carstva“ (up. Mt 16:19; Otk 1:18; 3:7). Koliko je veličanstvena odgovornost saznavanja istine! Savremeno, sekularno čovečanstvo nije toliko odbacilo Isusa koliko

je odbacilo način na koji ga savremena crkva predstavlja svojim rečima, životima i prioritetima! To su činile i religijske vođe Isusovog vremena. Koliko Fariseja imamo danas u crkvama?

Ovo je zapanjujuća i tragična izjava (ironija).

1. religijske vođe nisu bile pravedne pred Bogom (up. Mt 5:20)
2. religijske vođe su navodile druge da skrenu sa pravog puta i sprečavale ih da budu pravedni pred Bogom (up. Mt 15:14; 23:16,24; 24:24; Rim 2:19)

▣ „da uđu“ Ovaj GLAGOL se koristi da opiše da neko postaje deo novog eshatološkog Božijeg carstva (tj. novi savez iz Jer 31:31-34). U njega ulazimo po tome kako sada primamo Isusa! Oni koji Njega odbace neće moći da uđu (vidite Mt 5:20; 7:21; 18:3; 19:23-24; 23:13).

Isus je jedina vrata do Carstva (tj. Jn 1:12; 10:7-18; 14:6; Rim 10:9-13).

23:14 Matej 23:14 se ne nalazi u grčkim unicitajnim rukopisima A, B, D, ili L, niti u većini verzija, te stoga verovatno nije originalan deo Mateja. Tu ga je verovatno uneo prepisivač iz Mk 12:40 ili Lk 20:47. Pojavljuje se u nekim kasnijim grčkim rukopisima, pre Mt 23:13, a u nekima nakon Mt 23:13. Njegovom isključivanju UBS⁴ daje oznaku „B“ (skoro sigurno).

SSP: MATEJ 23:15

¹⁵Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Putujete i morem i kopnom da pridobijete jednog sledbenika, a kad on to postane, pretvarate ga u sina pakla, dvostruko goreg od vas.

23:15 „licemeri“ Vidite [Posebna tema: Licemeri](#).

▣ „**pridobijete jednog sledbenika**“ Postojale su dve vrste jevrejskih obraćenika: (1) oni koji su obrezani, krstili se i ponudili žrtvu – oni su se zvali „obraćenici vrata“ i (2) oni koji su samo redovno posećivali sinagogu – oni su nazivani „bogobojazni“.

▣ „**pretvarate ga u sina pakla, dvostruko goreg od vas**“ Ovo je zaista zapanjujuća izjava. Isusa vređa samopravednički legalizam! Ovo potvrđuje Njegovu izjavu iz Mt 5:20. Ovo je značajna promena u kulturološkim očekivanjima.

▣ „**pakla**“ Ovaj izraz *Gehenna* potiče od dve hebrejske reči: „dolina“ i „Hinom“. Ovde, južno od Jerusalima u dolini Tofet, žrtvovanjem dece [*molech*] je slavljn feničanski bog vatre (up. 2. Car 16:3; 17:17; 21:6; 2. Let 28:3; 33:6). To je postala jerusalimska jama za otpad. Isus ju je koristio kao svetovnu metaforu za pakao i večnu kaznu.

Ovaj termin je koristio samo Isus, osim u Jak 3:6. Isusova ljubav prema palom čovečanstvu ga nije sprečila da govori o ogromnim posledicama koje slede odbacivanje Njegove reči i dela (up. Mt 25:46). Isus je potvrdio postojanje večne odvojenosti od zajedništva sa Bogom, te je to istina koju Njegovi sledbenici moraju ozbiljno shvatiti. Pakao je tragedija za čovečanstvo, ali i otvorena rana u Božijem srcu koja krvari i nikada neće zarasti! Vidite [Posebna tema: Gde su mrtvi?](#)

SSP: MATEJ 23:16-22

¹⁶Teško vama, slepe vođe! Govorite: 'Ako se neko zakune Hramom, to ne znači ništa. Ali, ako se zakune zlatom iz Hrama, zakletva ga obavezuje.' ¹⁷Budale i slepci! Šta je veće: zlato ili Hram koji zlato posvećuje? ¹⁸Takođe govorite: 'Ako se neko zakune žrtvenikom, to ne znači ništa. Ali, ako se zakune darom na njemu, zakletva ga obavezuje.' ¹⁹Slepci! Šta je veće: dar ili žrtvenik koji posvećuje dar? ²⁰Ko se, dakle, zaklinje žrtvenikom, zaklinje se njime i svime što je na njemu. ²¹A ko se zaklinje Hramom, zaklinje se njime i Onim koji u njemu prebiva. ²²I ko se zaklinje nebom, zaklinje se Božijim prestolom i Onim koji na njemu sedi.

23:16 „slepe vođe“ Ovo je sarkastična metafora za religijske vođe (up. Mt 15:14; 23:16, 24).

23:16-22 „zakune“ Jevreji su razvili složen sistem ispravnih i neispravnih zakletvi, korišćenjem Božijeg imena (up. Mt 5:33-37; Jak 5:12). To je bio način da mogu istovremeno da lažu i izgledaju pobožno (up. 3. Mojs 19:12; 5. Mojs 23:21).

23:17 „Budale“ Vidite [Posebna tema: Budale \(termini\)](#).

SSP: MATEJ 23:23-24

²³Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Dajete desetinu od nane, mirodije i kima, a zanemarili ste ono što je u Zakonu važnije: pravdu, milosrđe i veru. Ovo je trebalo da činite, a ono da ne zanemarujete. ²⁴Slepe vođe! Procedujete zbog komarca, a gutate kamilu!

23:23 „vama... licemeri“ Vidite [Posebna tema: Licemeri](#).

■ „Dajete desetinu od nane, mirođije i kima“ U svom legalizmu (up. 3. Mojs 27:30-33; 5. Mojs 14:22-29), oni su merili i najsitnije začine da bi dali tačno deset posto Bogu, ali su zanemarivali pravdu, ljubav i vernost. Ovo je jedino mesto u Novom Zvetu gde se spominje desetak. Suština novozavetnog davanja nije u procentu (up. 2. Kor 8-9)!

NZ vernici moraju biti oprezni da ne bi pretvorili hrišćanstvo u novi pravni sistem fokusiran na rezultate (hrišćanski Talmud). Zbog svoje želje da ugone Bogu oni pokušavaju da nađu pravila za svaku oblast života. Međutim, teološki je opasno koristiti starozavetna pravila koja NZ nije potvrdio i od njih praviti dogmatske kriterijume, posebno kada se za njih tvrdi da su izvor nesreće ili prosperiteta!

POSEBNA TEMA: DESETAK

23:24 „Procedujete zbog komarca, a gutate kamilu“ U Isusovo vreme, Fariseji su filtrirali svoju vodu kroz platno da ne bi slučajno progutali nečiste insekte, ali su u stvari oni zbog svog legalističkog nedostatka ljubavi simbolički gutali nečistu kamilu! Ovo je igra reči između aramejskog termina za komarca „*galma*“ i za kamilu „*gamlu*“. Ovo je orijentalno preterivanje. Isus često koristi kamile u svojim hiperbolama (up. Mt 19:24; Mk 10:25; Lk 18:25).

SSP: MATEJ 23:25-28

²⁵Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Čistite čašu i činiju spolja, a iznutra su pune otimačine i neumerenosti. ²⁶Slepi fariseju! Prvo očisti unutrašnjost čaše pa će joj i spoljašnjost biti čista. ²⁷Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Vi ste kao okrečeni grobovi, koji spolja izgledaju lepi, a iznutra su puni mrtvačkih kostiju i svake nečistoće. ²⁸Tako i vi spolja ljudima izgledate pravedni, a iznutra ste puni licemerja i bezakonja.

23:25 „licemeri“ Vidite [Posebna tema: Licemeri](#).

■ „Čistite čašu i činiju spolja“ Oni su veoma brinuli o ceremonijalnoj čistoti, ali su njihovi stavovi i motivi bili daleko od Boga (up. Isa 29:13). Bili su uprljani iznutra (tj. u srcima, up. Mk 7:15,20). Novi standard pravednosti (tj. novi savez, up. Jer 31:31-34; Jez 36:22-38) nije zasnovan na ljudskim uspesima, nego na veri u Hristovu pravednost kojom smo otkupljeni na Golgoti i koja je potvrđena na Uskrsnju nedelju!

23:27 „okrečeni grobovi“ Građani Jerusalima su krečili grobove u belo pre praznika da ih hodočasnici ne bi slučajno dotakli i time postali ceremonijalno nečisti tokom narednih sedam dana. U tom slučaju oni ne bi mogli da učestvuju u praznicima iako su doputovali iz daleka (up. Br 19:16; 31:19). Ovi sveže okrečeni grobovi bili su simbol spoljašnje religioznosti jevrejskih vođa.

SSP: MATEJ 23:29-33

²⁹Teško vama, učitelji zakona i fariseji, licemeri! Podižete grobnice prorocima i ukrašavate spomenike pravednicima, ³⁰i govorite: 'Da smo živeli u vreme svojih praotaca, ne bismo bili njihovi saučesnici u prolivanju krvi proroka.' ³¹Time svedočite da ste sinovi onih koji su ubijali proroke. ³²Dovršite, dakle, ono što su vaši praoci započeli! ³³Vi zmiije i zmijski porode! Kako ćete izbeći da ne budete osuđeni na pakao?

23:29 „licemeri“ Vidite [Posebna tema: Licemeri](#).

■ „Podižete grobnice prorocima“ U SZ je Božiji narod ubijao Božije proroke i zatim im podizao velike grobnice. Bog nije želeo da oni grade grobnice Njegovim glasnicima. On želi da slušamo Njegove poruke (up. Mt 23:34-35). Kao što su starozavetne vođe ubijale proroke, ove vođe će ubiti Isusa i Njegove sledbenike.

23:30 „Da smo“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIPa, koja se naziva „nasuprot činjenicama“. Postavljena je netačna pretpostavka, te je i zaključak koji se iz nje izvodi takođe netačan.

23:33 „Vi zmiije i zmijski porode“ Isus nije uvek bio blag i nežan čovek, „okrenite i drugi obraz“, kakvim se često prikazuje (up. Mt 3:7; 12:34). Religiozno samopravedno licemerje je budilo Njegovu najoštriju osudu – kao i dan danas!

■ „pakao“ Vidite [Posebna tema: Gde su mrtvi?](#)

SSP: MATEJ 23:34-36

³⁴Zato vam, evo, šaljem proroke, mudrace i učitelje zakona. Jedne ćete ubiti i raspeti, a druge ćete batinati po vašim sinagogama i progoniti od grada do grada. ³⁵Tako će na vas pasti sva pravedna krv prolivena na zemlji, od krvi Avelja pravednika do krvi Zaharije, sina Varahijinog, koga ste ubili između Hrama i žrtvenika. ³⁶Istinu vam kažem: sve će to pasti na ovaj naraštaj.

23:34 „šaljem proroke, mudrace i učitelje zakona“ Bog (primetite da Isus govori u prvom licu) se i dalje otkriva kroz svoje odabrane glasnike (up. Mt 21:34-36; 23:37). Jevreji nisu bili neobavešteni o Božijoj istini, oni su odlučili da je odbace u korist svojih tradicija (up. Isa 6:9-13; 29:13; Jer 5:20-29)! Vidite Posebna tema: Novozavetna proroštva.

▣ „**Jedne ćete ubiti i raspeti**“ Proroštvo o progonu je dramatično ispunjeno u ranim danima hrišćanstva. Božiji glasnici su često žrtve neprijateljstva palog čovečanstva, čak i religioznih ljudi, protivnika Božije reči i volje.

23:35 „krv prolivena“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: PROLIVENA

▣ „**Avelja**“ Vidite Post 4:8 i dalje.

▣ „**Zaharije**“ Vođene su brojne rasprave o tome na kojeg proroka se ovo odnosi. Jedini mučenik poznat po ovom imenu je spomenut u 2. Let 24:2-22, ali je ime Njegovog oca drugačije od imena u ovom stihu. Međutim, paralela u Lk 11:51 izostavlja ime oca, kao i grčki rukopis κ u Mateju.

Zaharija, prorok iz perioda nakon izgnanstva, nosio je to ime, ali nije ubijen na taj način. Moguće je da je postojao drugi prorok sa istim imenom o kojem ništa ne znamo. Međutim, pošto je Avelj prvi mučenik u SZ, onda je Zaharija iz 2. Let 24 poslednji, zato što su Letopisi poslednja knjiga hebrejskog kanona.

23:36 „sve će to pasti na ovaj naraštaj“ U nekom smislu, ovo pokazuje Isusovu nadmoć (up. Mt 10:23; 23:36; 24:34). On je jedinstveni Božiji glasnik. Kada su vođe i ljudi odbacili Njega, više nije bilo nade – samo osuda. Novo doba Duha je započeto!

SSP: MATEJ 23:37-39

³⁷Jerusalime, Jerusalime, ti koji ubijaš proroke i kamenuješ one koji su ti poslani! Koliko puta sam hteo da skupim tvoju decu kao što kvočka skuplja svoje piliće pod krila, ali niste hteli. ³⁸Evo, kuća vam ostade pusta. ³⁹Kažem vam: nećete me više videti sve dok ne budete rekli: 'BLAGOSLOVEN ONAJ KOJI DOLAZI U IME GOSPODA.

23:37-39 Isus je očigledno preplavljen emocijama (up. Lk 13:34,35). I On i Njegov Otac vole savezni narod. On je čeznuo za tim da se oni vrate u zajedništvo, ali oni su se držali svog legalizma (Is 29:13). Samo osuda je mogla probuditi njihovu potrebu za saveznom bliskošću!

Nemamo odgovor na pitanje kada je Isus izgovorio ove reči. Da li je to bilo neposredno pre Njegovog Trijumfalnog ulaska ili se to odnosi na eshatološki ulazak? Jedno je sigurno, biće ostvareno proroštvo iz Zah 12:10! Jedinstvo Božijih ljudi o kojem se priča u Rim 9-11 obnoviće zajedništvo iz Edenskog vrta (up. Post 3:15).

23:37 „skupim“ Ovaj GLAGOL se takođe koristi za skupljanje odabranih u poslednjim danima u Mt 3:12; 13:20,47; 24:31.

▣ „**kao što kvočka skuplja svoje piliće pod krila**“ Gospod i Isus često koriste ŽENSKJE metafore da opišu svoje delovanje i stavove (up. Post 1:2; 2. Mojs 19:5; 5. Mojs 32:11; Isa 49:15; 66:9-13). Bog nije ni muškarac ni žena, nego duh. On je stvorio polove i ima najbolje osobine oba pola u sebi.

POSEBNA TEMA: SENKA KAO METAFORA ZA BRIGU I ZAŠTITU

23:38 „kuća vam ostade pusta“ Čini se da je ovo aluzija na Jer 22:5. Moguće je da se odnosi na uništenje Jerusalima 70. g.n.e. ili na druge buduće događaje. Božiji jedinstveni savez sa Izraelom je izmenjen zbog toga što oni nisu verovali! Sklopljen je novi savez (up. Jer 31:31-34), koji se ne zasniva na rasnom poreklu, nego na veri i odanosti Bogu i Njegovom Mesiji.

23:39 „dok ne budete rekli“ Ovaj izraz se odnosi na Ps 118:26-27 i korišten je u Trijumfalnom ulasku (up. Mt 21:9). Ovo je slično predivnom mesijanskom proroštvo iz Zah 12:10 da će se Jevreji jednog dana okrenuti ka Njemu koga su proboli (up. Rim 9-11)! Svi vernici se mole za ovu obnovu Jevreja!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto Isus tako oštro kritikuje religijske vođe svog vremena?
2. Kako da znamo u šta treba da verujemo i šta treba da radimo?
3. Da li su stavovi važniji od dela?
4. Da li je desetak jasno definisan novozavetni princip?
5. Da li je Isus potpuno odbacio Izrael?

|

MATEJ 24

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Najavljeno uništenje hrama 24:1-2	Isus prorokuje uništenje hrama 24:1-2	Najavljeno uništenje hrama 24:1-2	Isus govori o uništenju hrama 24:1-2	Uvod 24:1-3
Početak teškog vremena 24:3-14	Znak vremena 24:3-14	O kraju sveta 24:3-8 24:9-14	Problemi i progoni 24:3 24:4-8 24:9-14	Početak tuge 24:4-8 24:9-13 24:14
Velika nevolja 24:15-28	Velika nevolja 24:15-28	24:15-28	Grozota pustošenja 24:15-22 24:23-25 24:26-27 24:28	Velika nevolja za Jerusolim 24:15-22 24:23-25 Dolazak Sina čovečijega 24:26-28
Dolazak Sina čovečijega 24:29-31	Dolazak Sina čovečijega 24:29-31	24:29-31	Dolazak Sina čovečijega 24:29-31	Univerzalni značaj ovog Dolaska 24:29-31
Pouka smokve 24:32-35	Priča o drvetu smokve 24:32-35	24:32-35	Pouka smokve 24:32-35	Vreme tog Dolaska 24:32-36
Nepoznat dan i čas 24:36-44	Niko ne zna dan niti čas 24:36-44	24:36-44	Niko ne zna dan niti čas 24:36-44	Budite budni 24:37-41 24:42-44
Odani i rđavi sluga 24:45-51	Odani i rđavi sluga 24:45-51	24:45-51	Odani i rđavi sluga 24:45-51	Priča o savesnom slugi 24:45-51

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI ZA 24:1-36 (paralela sa Mk 13:1-37)

A. Moje egzegetske beleške o Mk 13 su potpunije u mom komentaru Evandjelja po Marku i Prve i druge Petrove poslanice. Sve moje komentare možete naći na www.freebiblecommentary.org.

B. Mt 24, Mk 13 i Lk 21 su teški za tumačenje zato što obrađuju nekoliko pitanja istovremeno (up. Mt 24:3).

1. Kada će hram biti uništen?
2. Šta će biti znak za povratak Mesije?
3. Kada će doći kraj ovog doba?

C. Novozavetna eshatološka poglavlja obično kombinuju apokaliptičan (vidite sledeću posebnu temu) i proročki jezik, koji je namerno dvosmislen i veoma simboličan.

D. Nekoliko poglavlja u NZ (up. Mt 24, Mk 13, Lk 17 i 21, 1. i 2. Sol i Otk) govori o Drugom dolasku. Ova poglavlja naglašavaju sledeće:

1. tačno vreme kada će se dogoditi je nepoznato, ali će se sigurno dogoditi
2. možemo znati okvirno vreme, ali ne i tačno vreme tog dolaska
3. dogodiće se iznenada i neočekivano
4. moramo biti u molitvi, spremni i posvećeni zadacima koje smo dobili

E. Postoji teološka paradoksalna tenzija između (1) povratka koji se očekuje svakog trenutka (up. Mt 24:27,44) i (2) činjenice da se neki događaji u istoriji moraju desiti pre toga.

F. NZ tvrdi da će se neki događaji desiti pre Drugog dolaska:

1. evanđelje o Carstvu propovedaće se po celom svetu (up. Mt 24:14; Mk 13:10)
2. velika sablazan (up. Mt 24:10-13, 21; 1. Tim 4:1; 2. Tim 3:1 i dalje.; 2. Sol 2:3)
3. otkrivanje „Čoveka bezakonja“ (up. Dan 7:23-26; 9:24-27; 2. Sol 2:3)
4. uklanjanje onog koji/onoga što zadržava (up. 2. Sol 2:6-7)
5. obnova Jevreja (up. Zah 12:10; Rim 11)

G. U Marku ne postoji paralela za Mt 24:37-44. Postoji delimična sinoptička paralela u Lk 17:26-37.

POSEBNA TEMA: APOKALIPTIČNA KNJIŽEVNOST

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 24:1-2

¹Isus izade iz Hrama, a dok je odlazio, pridoše mu njegovi učenici, pokazujući mu hramsko zdanje. ²„Vidite li sve ovo?“ upita ih on. „Istinu vam kažem: neće ovde ostati ni kamen na kamenu koji neće biti razvaljen.“

24:1 „Hrama“ Ovo je bila grčka reč za celokupnu oblast hrama (*hieron*, up. Mk 13:1). Isus tu poučava od Mt 21:23. Sama ova građevina (*naos*, up. Mk 15:38) predstavljala je veliku nadu za Jevreje (up. Jer 7), kao simbol Božije ekskluzivne ljubavi prema njima.

▣ **„zdanje“** Bilo je napravljeno od uglanog belog krečnjaka sa zlatnim ukrasima. Irodu Velikom je bilo potrebno više od 46 godina da dovrši ovaj građevinski projekat (up. Jn 2:20). Svrha ovog projekta je bila da odobrovolji Jevreje, koji su bili uznemireni zato što je Idumejac (Edom) vladao nad njima.

24:2 „kamen“ Josif nam kaže da je Irod Veliki koristio uglan krečnjak ili *mezzeh*, koji je poticao iz te oblasti. Kameni blokovi u temelju i kamenim zidovima bili su ogromni, 25x8x12 lakata (dužina lakta je bila 45 – 53 cm; dakle, ukupna zapremina jednog od tih blokova bila je oko 100 kubnih metara).

▣ **„neće ovde ostati ni kamen na kamenu koji neće biti razvaljen“** Ovo je snažna gramatička struktura sa dve DUPLE NEGACIJE. Ovo govori o potpunom uništenju. Ovo je sigurno zaprepastilo učenike! Josif nam kaže da je rimska vojska 70. g.n.e. toliko uništila ovu građevinu da je zemlja na planini Moriji na kojoj je nekada bio hram sada mogla biti obrađivana (up. Mih 3:12; Jer 26:18).

SSP: MATEJ 24:3

³Dok je sedeo na Maslinskoj gori, pridoše mu učenici nasamo pa rekoše: „Reci nam, kad će to biti i koji će biti znak tvog dolaska i kraja sveta?“

24:3 „sedeo na Maslinskoj gori“ Ovaj planinski lanac na istoku se nadvijao nad Jerusalimom i hramskom oblašću. Markovo Evanđelje nabroja učenike koji su Isusu postavljali ova pitanja: Petar, Jakov, Jovan i Andrija. Matej kaže „pridoše mu učenici“ (up. Mt 24:1 i 3).

▣ **„kad će to biti i koji će biti znak tvog dolaska“** Mk 13:4 i Lk 21:7 imaju samo jedno pitanje, ali Mt 24:3 daje proširena pitanja. Učenici su želeli da saznaju više o nekoliko događaja: (1) o uništenju hrama, (2) o Drugom dolasku i (3) o kraju ovog doba. Učenici su verovatno mislili da će se svi oni dogoditi u isto vreme. Vidite sledeću posebnu temu.

Termin koji je ovde upotrebljen i preveden kao „dolazak“ (up. Mt 24:3,27,37,39; 1. Kor 15:23; 1. Sol 2:19; 3:13; 4:15; 5:23; 2. Sol 2:1,8; Jak 5:7,8; 2. Pt 1:16; 3:4,12; 1. Jn 2:28) je *parousia*. Vidite drugu posebnu temu koja sledi.

POSEBNA TEMA: ODGOVORI NA DVA PITANJA UČENIKA IZ MATEJA 24:3

POSEBNA TEMA: DRUGI DOLAZAK

SSP: MATEJ 24:4-8

⁴„Pazite da vas neko ne zavede“, reče im Isus, ⁵„jer mnogi će doći u moje ime i reći: 'Ja sam Hristos' i mnoge će zavesti. ⁶Čućete za ratove i glasine o ratovima, ali gledajte da se ne uznemiravate jer *to* mora da se dogodi, *ali to* još nije kraj. ⁷Narod će se dići protiv naroda i carstvo protiv carstva. I biće gladi i zemljotresa na raznim mestima. ⁸Ali, sve je *to samo* početak porođajnih muka.

24:4 „Pazite da vas neko ne zavede“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA sa NEGATIVNOM REČCOM što označava prekidanje neke radnje koja je već započeta. Uvek su postojali, a i dalje postoje, mnogi pogrešni znaci ili „glasnici“. Ova izjava se često ponavlja (up. Mk 13:5, 9, 23, 33). U ovoj oblasti postoji velika teološka konfuzija. Crkva nikada nije dostigla konsenzus u eshatologiji.

Svaka generacija hrišćana je pokušala da svoju savremenu istoriju ubaci u biblijska proroštva. Do današnjeg dana, svi su u tome pogrešili. Deo problema je u tome što vernici treba da žive kao da će se Drugi dolazak dogoditi svakog trenutka, a ipak su sva proroštva napisana za samo jednu generaciju proganjanih sledbenika koji će živeti na kraju vremena. Radujte se zbog toga što ne znate!

24:5 „mnogi će doći u moje ime“ Ovo se odnosi na lažne mesije (up. Mt 24:11, 23-24; Mk 13:6). Takođe može biti aluzija o kraju vremena: (1) antihrist iz 1. Jn 2:18; (2) „čovek bezakonja“ iz 2 Sol 2; ili (3) morska zver iz Otk 13:1-10.

▣ „**Ja sam Hristos**“ „Hristos“ je grčka transliteracija hebrejske reči *messiah*, sa značenjem „pomazanik“. Ovo pokazuje da će se pojaviti mnogi koji će se pretvarati da su mesije (up. Mt 24:11, 24; 1. Jn 2:18).

▣ „**i mnoge će zavesti**“ Ovo pokazuje moć ubeđivanja koju imaju lažne mesije i duhovnu prazninu palog čovečanstva (up. Mt 24:11,23-26). Takođe pokazuje naivnost novih vernika i/ili telesnih hrišćana (up. 1. Kor 3:1-3; Kol 2:16-23; Jev 5:11-14).

24:6 „da se ne uznemiravate“ Ovo je IMPERATIV PREZENTA PASIVA sa NEGATIVNOM REČCOM, što obično označava zaustavljanje već započete radnje.

▣ „**jer to mora da se dogodi, ali to još nije kraj**“ Ratovi (Mt 24:6, 7), glad (Mt 24:7), zemljotresi (Mt 24:7) i lažne mesije (Mt 24:5) nisu znaci da dolazi kraj, nego glasnici kraja u svakom dobu (up. Mt 24:8). Prisustvo takvih stvari nije znak kraja, nego znak palog sveta.

24:8

SSP	porođajnih muka
NSP, EC	nevolja
DS, DK	stradanja

Ovo se odnosi na početak „porođajnih muka“ novog doba (up. Isa 13:8; 26:17; 66:7; Mih 4:9-10; Mk 13:8). Odražava jevrejsko uverenje u pojačavanje zla pre početka novog doba pravednosti. Jevreji su verovali u dva doba (vidite Posebna tema: Ovo doba i buduće doba); sadašnje zlo doba, kojeg karakteriše greh i pobuna protiv Boga i „buduće doba“. Novo doba će biti započeto dolaskom Mesije. To će biti doba pravednosti i odanosti Bogu. Iako je jevrejsko uverenje u određenoj meri tačno, nije uzelo u obzir dva Mesijina dolaska. Mi živimo u vreme preklapanja ta dva doba. „Već“ i „ne još“ Božijeg carstva!

SSP: MATEJ 24:9-14

⁹Tada će vas predavati da budete mučeni i ubijaće vas, a zbog mog imena će vas mrzeti svi narodi. ¹⁰Mnogi će se tada sablazniti, i izdavaće i mrzeće jedan drugog. ¹¹Pojaviće se mnogi lažni proroci i mnoge će zavesti. ¹²Zbog velikog bezakonja ohladneće ljubav mnogih. ¹³Ali, ko istraje do kraja, biće spasen. ¹⁴A ovo evanđelje o Carstvu propovedaće se po celom svetu kao svedočanstvo svim narodima, i tada će doći kraj."

24:9 „Tada“ Ovaj izraz se koristi nekoliko puta u Isusovim razgovorima o poslednjim danima (up. Mt 24:9,10,14,16,21,23,30,40; 25:1,7,31,34,37,41,44,45). Pitanje je:

1. Da li je to samo prelazna oznaka?
2. Da li određuje vremenski redosled?

3. Da li određuje redosled konteksta (kao *waw* konsektiv u hebrejskom jeziku)?

▣ Mk 13:9 je znatno određeniji u ovoj tački. „sudovima i... sinagogama“, izraz koji se ne nalazi u Mt 24:9, pokazuje i progon od strane vlasti i religijski progon hrišćana (up. 1. Pt 4:12-16). „Batinaće vas“ ili doslovno „odratiti“. Jevreji su prestupnike bičevali trideset i devet puta – trinaest puta sa prednje strane i dvadeset i šest puta po leđima (up. 5. Mojs 25:1-3; 2. Kor 11:24).

▣ „**mrzeti svi narodi**“ Isus je pripremio svoje učenike na to da će ih svet mrzeti (up. Mt 10:22; 21:35-36; 23:37; Mk 13:13; Lk 21:17; Jn 15:18,19; 1. Jn 3:13). Iznenađujuć je nivo suprotstavljanja evanđelju (up. Ef 6:10-18). Implikacija ovog izraza je da će se hrišćanstvo proširiti po celom svetu (up. Mt 24:14), što znači da Isus govori o budućem vremenu.

▣ „**zbog mog imena**“ Vernici neće biti progonjeni zbog svoje pokvarenosti ili zbog kršenja zakona, nego upravo zato što su hrišćani (up. Mt 5:10-16; Mk 13:9; 1. Pt 4:12-16).

24:10 „Mnogi će se tada sablazniti“ Pod progonom i zbog duhovnih zabluda, mnogi Isusovi sledbenici će se „sablazniti“ (doslovno „posrnuće“ up. Mt 11:6). To su oni o kojima govori priča o sejaču, iz Mt 13:21 (up. Mk 4:17; 8:13). To su oni koji neće ostati, iz Jn 15:6. To su oni koji napuštaju zajedništvo, iz 1. Jn 2:18-19.

Oni su opisani u poslanici Jevrejima i u 2. Pt 2:20-22. Vidite Posebna tema: Otpadništvo (APHISTĒMI).

24:10-11 Ovo ukazuje na organizovanu opoziciju (up. Mk 13:12). Porodice će se razdvajati zbog Hrista (up. Mt 10:35-37). Oni koji treba da se promene zbog evanđelja, ponašaju se kao da nisu spaseni (up. Tit 3:2-3).

24:11 „mnogi lažni proroci“ Ovo je zastrašujuća misao. Ovi ljudi su vukovi u ovčjem krznu (up. Mt 7:15-23). Da bi se zaštitili od tih lažnih proroka, vernici moraju razumeti evanđelje, potčiniti se Duhu i živeti pobožno (up. 2. Pt 2; 1. Jn 2:18-19; Otk 13).

24:12 Progon će pokazati stvarnu duhovnu prirodu lažnih proroka (up. Mt 13:20-22) i slabih (up. 1. Tim 6:9-10).

24:13 „ko istraje do kraja, biće spasen“ Ovo je **AKTIVNI PARTICIP AORISTA** (istraje) kojeg sledi **INDIKATIV FUTURA PASIVNI** (spasen, up. Mt 10:22. Vidite Posebna tema: Moramo istrajati). Ovo je doktrina istrajavanja (Otk 2:2, 11, 12, 26; 3:5, 12, 21) i ona se mora prihvatiti u dijalektičkoj tenziji sa doktrinom osiguranosti vernika. Obe su istinite! Obe su Božiji darovi. Termin „spasen“ se može shvatiti u SZ smislu fizičkog izbjavljenja i u svom NZ smislu večnog duhovnog izbjavljenja.

Istrajnost je dokaz života promenjenog zbog susreta sa Isusom (obavezno pročitajte Posebna tema: Istrajnost). Ona ne podrazumeva bezgrešnost, nego odbranu protiv dela iz Mt 24:10-12!

24:14 „ovo evanđelje o Carstvu“ Ovo je spomenuto ranije u Mt 4:23; 9:35. Ima isto značenje kao i „evanđelje“. Odnosi se na sadržaj Isusovog poučavanja.

▣ „**propovedaće se po celom svetu kao svedočanstvo svim narodima, i tada će doći kraj**“ Ovo je cilj Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8! Predstavlja ogromno odstupanje od ideje „samo Izrael“. Ovo je jedna od stvari koje se moraju dogoditi pre Drugog dolaska. Nemoguće je znati kako tačno da protumačimo ovu rečenicu. Da li ona govori o svakom plemenu ili narodu u rasnim grupama ili možda o svima u rimskom svetu iz Pavlovog vremena? Druga opcija je moguća zato što se izraz „po celom svetu“ doslovno prevodi „po nastanjenjnoj zemlji“.

POSEBNA TEMA: GOSPODOV VEČNI PLAN OTKUPLJENJA

SSP: MATEJ 24:15-28

¹⁵„Kada, dakle, vidite da 'GROZOTA PUSTOŠENJA', o kojoj govori prorok Danilo, stoji na Svetom mestu - ko ovo čita, neka shvati - ¹⁶neka tada oni koji budu u Judeji beže u planine, ¹⁷i ko se zatekne na krovu, neka ne silazi u kuću da nešto uzme, ¹⁸a ko se zatekne u polju, neka se ne vraća da uzme ogrtač. ¹⁹Teško trudnicama i dojiljama tih dana! ²⁰Molite se da vaše bežanje ne bude u zimu ili u subotu, ²¹jer će tada nastati velika nevolja, kakve nije bilo od početka sveta do sada, niti će biti. ²²Kad se ti dani ne bi skratili, niko se ne bi spasio. Ali, radi izabranih će ti dani biti skraćeni. ²³Ako vam tada neko kaže: 'Evo Hrista ovde', ²⁴ili: 'Eno ga onde', ne verujte. Jer, pojaviće se lažni hristosi i lažni proroci i činiće velika znamenja i čuda da bi, ako mogu, čak i izabrane zaveli. ²⁵Eto, unapred sam vam rekao. ²⁶Ako vam, dakle, kažu: 'Eno ga u pustinji', ne idite onamo; ili: 'Evo ga u sobama', ne verujte. ²⁷Jer, kao što munja dolazi sa istoka i seva do zapada, takav će biti i dolazak Sina čovečijega. ²⁸Gde bude lešina, onde će se okupiti i lešinari.“

24:15	
SSP	grozota pustošenja
NSP	gadost koja pustoši
DS	gnusoba opušćenja
DK	mrzost opustošenja
EC	gnusoba opustošenja

Reč „pustošenje“ značila je skrnavljenje. Korišćena je u Dan 9:27, 11:31 i 12:11. Čini se da se ona originalno odnosi na Antioha IV Epifana iz 168. g.p.n.e. (up. Dan 8:9-14; I Mak 1:54). Takođe, u Dan 7:7-8 se odnosi na Antihrista iz poslednjih dana (up. 2. Sol 2:4). Lk 21:20 nam ukazuje da ovo možemo protumačiti i kao dolazak Titove vojske 70. g.n.e. Ne može se odnositi na samu opsadu Jerusalima zato što bi tada bilo prekasno za vernike da pobjegnu.

Ovo je primer korišćenja istog izraza sa nekoliko različitih ali povezanih značenja. To se zove proroštvo sa višestrukim ostvarenjem. Često ga je teško protumačiti pre nego što se ispuni. A zatim, kada pogledamo unazad, tipologija je jasna. Za detaljnije beleške o Danilu vidite moj komentar na www.freebiblecommentary.org.

POSEBNA TEMA: GROZOTA PUSTOŠENJA

SSP	stoji na Svetom mestu
NSP, EC	stoji na svetom mestu
DS	stoji na mestu svetom
DK	gde stoji na mestu svetom

Grčki PARTICIP „stoji“ je u NEUTRALNOM rodu, ne u MUŠKOM. Prevodi se sa zamenicom to, što podržava tumačenje da se „to“ odnosi na rimsku vojsku pod Titom, 70. g.n.e. „Sveto mesto“ se odnosi na prvi deo središnjeg svetilišta u hramu. Tit je u ovom delu hrama postavio rimske simbole koji predstavljaju njihove paganske bogove.

SSP	- ko ovo čita, neka shvati -
NSP	a čitalac će razumeti
DS	- koji čita, neka razume! -
DK	(koji čita da razume)
EC	ko čita neka razume

Ovo je Matejev komentar za njegove hrišćanske čitaocce. Svi su ovo naglas čitali u drevnom mediteranskom svetu. Svako ko redovno posećuje sinagogu mora znati Božiju reč. Možda se odnosi na specifičan izraz iz Dan 9:27, 11:31 i 12:11, „grozota pustošenja“.

24:16 „neka tada oni koji budu u Judeji beže u planine“ Euzebije, rani crkveni istoričar (4. vek nove ere), nas obaveštava da je hrišćanska zajednica pobjegla u grad Pela u Pereji kada se rimska vojska pojavila i počela da okružuje Jerusalim.

24:17 „ko se zatekne na krovu“ Kuće su imale ravne krovove. Oni su korišćeni kao mesta za društvena okupljanja tokom toplih perioda. Govorilo se da bi osoba mogla preći ceo Jerusalim hodajući po krovovima kuća. Čini se da su neke kuće bile izgrađene pored gradskih zidina. Kada bi ugledali vojsku, morali su odmah bežati.

24:18 „neka se ne vraća da uzme ogrtač“ Ovo se odnosi na spoljašnji ogrtač koji se takođe koristio i kao posteljina za spavanje. Morali su odmah bežati i ne vraćati se čak ni po ono za šta su verovali da je nužno za život.

24:19 „Teško trudnicama i dojiljama“ Vidite Mk 13:17. Ovo se odnosi samo na uništenje Jerusalima! Ova pitanja učenika za Isusa odnosila su se na tri odvojene teme: uništenje Jerusalima, Njegov Drugi dolazak i kraj vremena. Problem je u tome što su sva ta pitanja istovremeno postavljena. Nije jasna podela stihova po temama.

24:20 „Molite se da vaše bežanje ne bude u zimu“ Ovaj izraz se odnosi na teškoće trudnica da brzo pobjegnu. Ovo nije upozorenje za današnje žene da ne treba da budu trudne u vreme Drugog dolaska. Matej, koji piše Jevrejima, dodaje reči: „ili u subotu“, koje su izostavljene iz Mk 13:18. Jevrejski vernici bi oklevali da beže subotom.

Iznenaduju me dve stvari vezane za ovaj stih.

1. Isus nije znao tačno vreme uništenja Jerusalima.
2. Molitve vernika su mogle uticati na tačno vreme uništenja Jerusalima.

24:21 „tada nastati velika nevolja, kakve nije bilo od početka sveta do sada, niti će biti“ Ovo je hebrejski idiomatski izraz sličan mnogima u SZ (up. 2. Mojs 10:14; 11:6; Jer 30:7; Dan 12:1; Joil 2:2).

24:22 Ako su svi hrišćani pobjegli, kao što nam Euzebije kaže da jesu, onda je moguće da se ovo odnosi na Jevreje, odabrane u SZ (Bog i dalje ima plan za izraelski narod, up. Rim 9-11). Međutim, zato što je u Mt 24:24 i 31 upotrebljen izraz „izabrani“, čini se da se ovo odnosi na verujuće Jevreje. Za „izabrani“ vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: POSEBNA TEMA: ODABIR/PREDODREĐENJE I POTREBA ZA TEOLOŠKOM RAVNOTEŽOM **POSEBNA TEMA: ČESTRDESET I DVA MESECA**

24:23,26 Pravi dolazak Mesije neće biti tajan ili skriven. Neće biti vidljiv samo za odabranu grupu, nego za sve (Mt 24:27). Ne postoji biblijsko „tajno uznesenje“. Vidite belešku kod Mt 24:40-41.

24:23,26 „Ako“ Ovo su dve KONDICIONALNE REČENICE TREĆEG TIPa, koje ukazuju na potencijalnu akciju.

24:24 „činiće velika znamenja i čuda“ Ovi lažni hristosi će činiti čuda (up. Mt 7:21-23). Budite oprezni i nemojte uvek poistovećivati čuda sa Bogom (up. 2. Mojs 7:11-12,22; 5. Mojs 13:1-3; 2. Sol 2:9-12; Otk 13:13; 16:14; 20:20).

24:27 „kao što munja dolazi sa istoka i seva do zapada, takav će biti i dolazak Sina čovečijega“ Vidite Lk 17:24. Mk 13 ne sadrži ovu rečenicu. Ovo podrazumeva vidljiv dolazak. NZ ne govori o tajnom uznesenju vernika (up. Mt 24:40-41). Ali ovo nam otkriva da će i živi i mrtvi vernici sresti Gospoda u vazduhu u vreme Njegovog Drugog dolaska (up. 1. Sol 4:13-18). Vazduh se posmatrao kao područje demonskih sila ili Satane (up. Ef 2:2). Vernici će se susresti sa Isusom u centru Sataninog carstva da pokažu da je on u potpunosti pobeđen!

POSEBNA TEMA: POSEBNA TEMA: ISUSOV DOLAZAK „SVAKOG TRENUTKA“ NASUPROT „NE JOŠ“ (NT PARADOKS)

24:28 „Gde bude lešina, onde će se okupiti i lešinari“ Ovo se ne pojavljuje u Mk 13, ali se pojavljuje u Lk 17:37. To je proverbijalna izreka, verovatno iz Jov 39:30. Ako je to skrivena referenca na bitku u poslednjim danima iz Psalama 2, možda je onda izvor Jez 39:17-20. To može biti metafora za progone i smrti u poslednjim danima.

SSP: MATEJ 24:29-31

²⁹A odmah posle nevolje tih dana, 'sunce će potamneti i mesec više neće sjati, padaće zvezde sa neba i nebeske sile biće uzdrmane.' ³⁰Tada će se na nebu pojaviti znak Sina čovečijega. Zakukaće tada sva zemaljska plemena i videće Sina čovečijega kako dolazi na nebeskim oblacima, sa silom i velikom slavom. ³¹On će poslati svoje anđele sa gromoglasnom trubom i oni će skupiti njegove izabrane sa sve četiri strane sveta, s jednog kraja neba do drugog.

24:29 „A“ Ovo je snažan ADVERZATIV koji pokazuje prelomnu tačku u kontekstu. Primitite podelu poglavlja u svim prevodima na engleski kod Marka u ovoj tački.

▣ **„sunce će potamneti i mesec više neće sjati“** Ovo je apokaliptični starozavetni jezik o poslednjim danima (up. Isa 13:10; 34:4; Jez 32:7-8; Joil 2:10,31; 3:15; Amos 8:9). Kada se bude približavao Gospodnji dan, dešavaće se velike prirodne nepogode (up. 2. Pt 3:7,10,11,12; Otk 6:12-14).

▣ **„nebeske sile biće uzdrmane“** Ovo može biti i nastavak apokaliptičnog starozavetnog jezika, te stoga i napomena o prirodnim nepogodama u vreme Gospodnjeg dolaska ili se može odnositi na anđeoske moći koje utiču na istoriju (up. Dan 10; Ef 6:12; Kol 2:15; Otk 12:4).

24:30 „Tada će se na nebu pojaviti znak Sina čovečijega“ Moguće je da je ovo povezano sa Isa 60:13. „Znak“ bi u tom slučaju bio svetlost Šekine (*Shekinah*), oblaka slave. Zemaljska svetla propadaju, ali Božija svetlost (up. Post 1:3), prava jutarnja zvezda, sija i dalje!

Isusova ljudska (Ps 8:4; Jez 2:1) i božanska priroda (Dan 7:13) naglašene su nazivom „Sin čovečiji“. U SZ su oblaci bili božansko sredstvo za prevoz. Isus ih je koristio u Dap 1:9 i 1. Sol 4:17 što ukazuje na Njegovu božansku prirodu. Ovaj znak će biti Isus koji dolazi na nebeskom oblaku dok se istočno nebo „otvara“.

POSEBNA TEMA: SIN ČOVEČIJI (iz beleški o Danilu 7:13)

▣ **„Zakukaće tada sva zemaljska plemena“** Ovo se odnosi na vidljivi deo Isusovog povratka. Njega će videti ceo svet. Nevernici će iznenada shvatiti posledice svog neverovanja.

▣ „na nebeskim oblacima“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: DOLAZAK NA OBLACIMA

▣ „sa silom i velikom slavom“ Ovo pokazuje drastičnu razliku između Njegovog Prvog i Drugog dolaska. Ovo je način na koji su Jevreji očekivali da će Mesija doći. Vidite belešku o reči „slava“ kod Mt 16:27.

24:31 „Svoje anđele“ Vidite Mk 13:27, 8:38 i 2. Sol 1:7. Ovde se za Božije anđele kaže da su Isusovi anđeli. To govori o Njegovoj božanskoj prirodi.

▣ „sa gromoglasnom trubom“ Ovo se verovatno odnosi na *shophar*, levi rog ovna, koji se koristio u vreme jevrejske subote i praznika. U Isa 27:13 se pojavljuje zvuk trube povezan sa poslednjim danima (up. 1. Kor 15:52; 1. Sol 4:16).

POSEBNA TEMA: IZRAELSKJE TRUBE

▣ „skupiti njegove izabrane“ Ova SZ slika obnove nakon izgnanstva (tj. 5. Mojs 30:4), ovde se pretvara u eshatološko okupljanje (up. Mt 13:40-43,47-49). Nije poznat tačan redosled ovih specifičnih događaja u poslednjim danima. Pavle je poučavao da je svaki vernik u trenutku smrti već sa Hristom (up. 2. Kor 5:6,8). Stihovi od 1. Sol 4:13 i dalje poučavaju da će verovatno neki deo naših fizičkih tela, koja ostavljamo ovde, biti ujedinjen sa našim duhom u vreme Gospodnjeg dolaska. Ovo implicira bestelesno stanje između smrti i vaskrsenja. Toliko toga o događajima iz poslednjih dana i o životu nakon smrti nije zabeleženo u Pismu.

▣ „sa sve četiri strane sveta, s jednog kraja neba do drugog“ Ovo ukazuje na to da će ceo svet slediti Isusa! Takođe ukazuje na to da će biti potreban dug vremenski period za širenje evanđelja.

Broj četiri je simbol sveta. On se odnosi na četiri kraja zemlje (Is 11:12; Otk 7:1), četiri nebeska vetra (Dan 7:2; Zah 2:6) i četiri kraja neba (Jer 49:36). Vidite Posebna tema: Simbolika brojeva u Pismu.

SSP: MATEJ 24:32-35

³²A od smokve naučite ovo: čim joj grane omekšaju i olistaju, znate da je leto blizu. ³³Tako, kad sve ovo vidite, znajte da je blizu, pred vratima. ³⁴Istinu vam kažem: ovaj naraštaj neće proći dok se sve ovo ne dogodi. ³⁵Nebo i zemlja će proći, ali moje reči neće proći.

24:32 „smokve“ Paralela za ovu priču je Mk 13:28-32 i Lk 21:29-33. Čini se da drvo smokve u ovom proverbijalnom poglavlju nije simbol Izraela kao u Mt 21:18-20 i Mk 11:12-14, nego način za uveravanje vernika da iako oni ne mogu znati tačna eshatološka vremena, mogu znati okvirne stvari o vremenu. Kada drvo smokve pusti svoje listove svi znaju da se približava proleće.

24:32-33 „znate“ U vreme poslednje generacije, biblijska proročka poglavlja će se tačno poklopiti sa istorijom tog vremena. To saznanje će osnažiti poverenje vernika u Boga usred progona u poslednjim danima. Problem je što svaka generacija vernika pokušava da na silu uklopi Pismo u istoriju svog vremena! Svi takvi dosadašnji pokušaji bili su neuspešni!

24:33 „znajte da je [NASB: on] blizu“ Ova ZAMENICA U MUŠKOM RODU ne nalazi se u grčkom tekstu. Tačan prevod je „ovo“ (up. Mt 24:14).

▣ „kad sve ovo vidite“ Ovo se može odnositi na (1) uništenje Jerusalima; (2) preobražaj (up. Mk 9:1; Mt 16:27); ili (3) jedan od tih specifičnih znakova Drugog dolaska.

24:34 Ovaj stih se odnosi na uništenje Jerusalima 70. g.n.e. od strane rimskog legionara pod Titom. Isus je povezao pitanja iz Mt 24:3: (1) uništenje hrama, (2) znak Njegovog povratka i kraja vremena i (3) kraj vremena.

Takođe je moguće povezati Mt 10:23; 16:28 i 24:34 i zaključiti da će se Isusov dolazak ubrzo dogoditi, ali Matej, koji je pisao decenijama kasnije, shvata temu „odloženog povratka“ u Isusovim učenjima.

24:35 Ovo je snažna izjava o Isusovom shvatanju samog sebe. Sigurno je povezana sa Mt 5:17-19 ili Isa 40:8; 55:11. Isus je puno otkrivenje nevidljivog Boga (tj. Kol 1:15).

SSP: MATEJ 24:36-41

³⁶A o tom danu i o tom času ne zna niko - ni anđeli na nebu, ni Sin, nego samo Otac. ³⁷Kao što je bilo u Nojevo

vreme, tako će biti i o dolasku Sina čovečijega. ³⁸Baš kao što su u ono vreme, pre potopa, ljudi jeli i pili, ženili se i udavali, sve do dana kad je Noje ušao u kovčeg, ³⁹a oni nisu ništa slutili dok nije došao potop i sve ih odneo - tako će biti i o dolasku Sina čovečijega. ⁴⁰Tada će dvojica biti u polju - jedan će se uzeti, a drugi ostaviti. ⁴¹Dve žene će u mlinu mleti žito - jedna će se uzeti, a druga ostaviti.

24:36 „A o tom danu i o tom času ne zna niko - ni anđeli na nebu, ni Sin, nego samo Otac“ Za reč „čas“ vidite sledeću posebnu temu. Ovo je snažan stih koji odvrća hrišćane od utvrđivanja tačnog vremena Drugog dolaska.

Izraz „ni Sin“ nije deo Mt 24:36 u nekim drevnim grčkim unicitajnim rukopisima \aleph^a , K, L, W. Deo je većine prevoda zato što se pojavljuje u rukopisima \aleph , B i D, u Diatesaronu, u grčkim tekstovima koje su koristili Irinej, Origen, Hrizostom i u starom latinskom rukopisu kojeg je koristio Jeronim. Moguće je da je ovo jedan od tekstova koje su modifikovali ortodoksni prepisivači da naglase Hristovu božansku prirodu nasuprot lažnih učitelja (vidite *Ortodoksno iskrivljavanje Pisma*, Bart D. Ehrman, str. 91-92, Oxford University Press, 1993).

POSEBNA TEMA: ČAS

24:37 „dolasku“ Vidite [Posebna tema: Drugi dolazak](#).

▣ „Kao što je bilo u Nojevo vreme“ Ovo je idiom koji je značio da se normalan život nastavlja isto kao i u prošlosti (up. Mt 24:38).

24:39 Ovo je Božija osuda za neverujuće, i privremena i eshatološka.

24:40-41 „Tada će dvojica biti u polju - jedan će se uzeti, a drugi ostaviti. Dve žene će u mlinu mleti žito - jedna će se uzeti, a druga ostaviti.“ Mnogi pokušavaju da ovo povežu sa tajnim uznesenjem. Međutim, kontekst ukazuje na blagoslove za neke i osudu za druge u nepoznatom danu Gospodnjeg povratka. Nije sigurno koja grupa je blagoslovena. Da li se „uzeti“ i „ostaviti“ odnosi na Noja i njegovu porodicu koji su ostavljeni u životu nakon Potopa ili su to oni koji će sresti Gospoda u vazduhu (Mt 24:31)? SZ primer u kojem su neki ljudi blagosloveni, a neki osuđeni je Nojev potop (up. Mt 24:39). U Lk je upotrebljen SZ primer Sodoma (up. Lk 17:29). U suštini, Mt 24:27 implicira jedan fizički, vidljiv dolazak Gospoda! Jedini razlog zbog kojeg neki žele tajno uznesenje vernika jeste da bi pokušali da objasne dijalektičku tenziju u NZ tekstovima između (1) povratka Gospoda svakog trenutka i (2) činjenice da se neke stvari moraju dogoditi pre toga.

Isus daje nekoliko primera da predstavi iznenadnost i neočekivanost svog povratka.

1. Nojev potop, Mt 24:37-38
2. lopov u noći, Mt 24:43
3. povratak gospodara, Mt 24:45-46
4. zakasneli mladoženja, 25:5-6
5. moguća „munja“ u Mt 24:27

Jedina mogućnost za vernike je da uvek budu spremni (up. Mt 24:44; 25:10,13)!

SSP: MATEJ 24:42-44

⁴²Zato budno pazite jer ne znate kog dana će doći vaš Gospod. ⁴³Ali, ovo znajte: da je domaćin znao u koje doba noći će doći lopov, bdeo bi i ne bi dozvolio da mu provali u kuću. ⁴⁴Zato i vi budite spremni jer će Sin čovečiji doći u čas u koji ga ne očekujete."

24:42 „budno pazite jer ne znate kog dana će doći vaš Gospod“ Paralela ove priče je u Lk 12:39-40. Naglasak je na stanju spremnosti (up. Mt 24:43, 44) i na neizvesnosti vremena (up. Mt 24:39,47,49,50; 25:5,13), temama koje se ponavljaju u ovom poglavlju. Neizvesnost vremena motiviše neprekidnu spremnost svake generacije vernika.

24:43 „da je“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIPa, koja se naziva „nasuprot činjenicama“. Prva izjava je netačna te je zaključak donet na osnovu nje takođe netačan.

24:44 „i vi budite spremni“ Ova rečenica je u IMPERATIVU PREZENTA (odložni), (up. Mk 13:5,9,23). Ovo je suština za vernike, a ne rasprave i dogme o kada i kako!

Činjenica da mnogi očekuju Njegov skori dolazak može biti dokaz da ovo nije poslednja generacija!

▣ „u čas“ Vidite [Posebna tema: Čas](#).

SSP: MATEJ 24:45-51

⁴⁵Ko je, dakle, verni i mudri sluga koga će gospodar postaviti nad svim svojim slugama da im na vreme daje hranu? ⁴⁶Blago onom sluzi koga njegov gospodar, kada dođe, nađe da tako čini. ⁴⁷Istinu vam kažem: postaviće ga

da upravlja svim njegovim imanjem.⁴⁸ Ali, ako je taj sluga rđav pa kaže u svom srcu: 'Moj gospodar će se dugo zadržati',⁴⁹ i počne da tuče svoje drugove u službi i da jede i pije sa pijanicama,⁵⁰ doći će njegov gospodar onog dana kada ga on ne bude očekivao i u čas koji on ne zna⁵¹ pa će ga preseći nadvoje i odrediti mu mesto među licemerima, gde će biti plač i škrgut zuba."

24:45 „postaviti nad svim svojim slugama“ Neki smatraju da ovo povezuje ovu priču sa hrišćanskim vođama (up. Lk 12-40-48).

U ovom kontekstu, to je povezano sa Isusovim stalnim sukobima sa jevrejskim vođama u Njegovo vreme.

24:46 Vernici moraju ostati aktivni, spremni i odani (up. Lk 12:37-38; Jak 1:12; Otk 16:15). Pitanja kada i kako o Drugom dolasku nisu suština!

24:47 „postaviće ga da upravlja svim njegovim imanjem“ Vidite Mt 13:12, 25:29 i Lk 19:17.

24:48 „ako“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA TREĆEG TIPa, što označava potencijalnu buduću akciju.

▣ „**srcu**“ Vidite Posebna tema: Srce.

▣ „**Moj gospodar će se dugo zadržati**“ Ovo predstavlja ideju odlaganja u Drugom dolasku (up. Mt 25:5; 2. Sol 2; 2. Pt 3:4).

24:50 „doći će njegov gospodar onog dana kada ga on ne bude očekivao i u čas koji on ne zna“ Vidite Mt 24:27,44; 25:6, 13. Ovo odražava povratak Gospoda „svakog trenutka“.

24:51 „pa će ga preseći nadvoje“ Nije sigurno da li je ovo metaforički ili doslovno (up. 2. Sam 12:31; Jev 11:37). Sigurno je da je to opis SZ kazne.

▣ „**među licemerima**“ Paralela u Lk 12:46 koristi reč „nevernima“. Matej nekoliko puta za Fariseje kaže da su „licemeri“. Vidite Posebna tema: Licemeri.

▣ „**plač**“ Ove dve poslednje stvari su metafore za kaznu. Plač je znak velike tuge (up. Mt 25:30).

▣ „**škrgut zuba**“ Ovo predstavlja bes ili bol (up. Mt 8:12; 13:42,50; 22:13; 25:30).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koja je osnovna svrha ovog poglavlja?
2. Da li Mt 24:4-7 opisuje poslednje dane?
3. Koji je odnos između Danilovog proroštva (Dan 7:23-28; 9:24-27; 11:26-29) i ovog poglavlja?
4. Zašto Isus koristi jezik kao u Mt 24:24?
5. Da li možemo znati kada će Gospod ponovo doći?
6. Da li je vreme Drugog dolaska uskoro, odloženo ili neizvesno?
7. Kako je moguće da Isus ne zna vreme (Mt 24:36)?
8. Šta je najviše naglašeno u ovom tekstu (Mt 24:45-51)?
9. Da li očekujete Isusov povratak tokom svog života? Zašto?

MATEJ 25

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Priča o deset devojaka 25:1-13	Priča o mudrim i nerazumnim devicama 25:1-13	Priča o mudrim i nerazumnim mladama 25:1-13	Priča o deset devojaka 25:1-5 25:6-12 25:13	Priča o deset gošći svadbe 25:1-13
Priča o talanatima 25:14-30	Priča o talanatima 25:14-30	Priča o talanatima 25:14-30	Priča o tri sluge 25:14-18 25:19-30	Priča o talanatima 25:14-30
Suđenje narodima 25:31-40 25:41-46	Sin čovečiji će suditi narodima 25:31-46	Veliko suđenje 25:31-46	Konačni sud 25:31-40 25:41-46	Poslednji sud 25:31-46

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

KONTEKSTUALNI UVIDI

A. Obratite pažnju na književni kontekst. U ovom slučaju, kontekst je Matej 24-25, koji se bavi iznenadnošću Hristovog neočekivanog dolaska i upozorava nas da „budemo spremni“ tako što ćemo odano sprovesti Božiju volju – čak i usred progona.

B. Za detaljniji opis tumačenja priča vidite uvod u Mateja 13.

C. Svojim rečima zapišite centralnu istinu svake priče (up. Mt 24: 45-51; 25:1-13; 25:14-30). Svrha priča je da pokažu istinu u svakodnevnom dešavanjima običnog života (up. Mt 13:10-17). Uvek pazite na neočekivani zaplet ili iznenađenje!

D. Mt 25:37-44 se ne pojavljuje u Marku. Postoji delimična sinoptička paralela u Lk 17:26-37.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 25:1-13

¹Carstvo nebesko će tada biti kao deset devojaka koje su uzele svoje svetiljke i izašle u susret mladoženji. ²Pet ih je bilo nerazumnih, a pet mudrih. ³Nerazumne su uzele svoje svetiljke, ali sa sobom nisu uzele ulja, ⁴a mudre su sa svojim svetiljkama uzele i ulje u posudama. ⁵Pošto je mladoženja zakasnio, sve zadremaše i zaspase. ⁶A u ponoć se začu vika: 'Evo mladoženje! Izadite mu u susret!' ⁷Tada se sve one devojke probudiše i pripremiše svetiljke. ⁸A nerazumne rekoše mudrima: 'Dajte nam malo vašeg ulja jer nam se svetiljke gase.' ⁹'Ne možemo', odgovoriše mudre, 'jer neće biti dovoljno i za nas i za vas. Zato bolje idite kod trgovaca i kupite sebi.' ¹⁰I kad su one otišle da kupe, stiže mladoženja, pa one devojke što su bile spremne udoše s njim na svadbu, a vrata se zaključaše. ¹¹Kasnije dođoše i one druge pa rekoše: 'Gospodaru! Gospodaru! Otвори nam!' ¹²A on im odgovori: 'Istinu vam kažem: ne

25:1 „Carstvo nebesko“ Božija sadašnja vladavina u životima otkupljenih ljudi jednog dana će se proširiti na Njegovu vladavinu nad celom zemljom (up. Mt 6:10). Vidite Posebna tema: Božije carstvo.

▣ „deset“ Vidite Posebna tema: Simbolika brojeva u Pismu.

▣ „izašle u susret mladoženji“ Kulturološka pozadina ove priče (koja je navedena samo u Mateju) tiče se jevrejskih svadbenih običaja u prvovekovnoj Palestini. Vidite Džejms Frimen (James Freeman), *Biblijske prakse i običaji (Manners and Customs of the Bible)*. Oko godinu dana nakon obavezujuće veridbe, mladoženja je određenog dana odlazio u mladin dom da je odvede u svoju kuću na sedmodnevnu proslavu.

Među grčkim rukopisima postoji jedna razlika koja se odnosi na ovaj hebrejski običaj. Najpouzdaniji i najstariji grčki tekstovi glase „izašle u susret mladoženji“. U grčkom rukopisu D (Bezae) i u latinskim, sirijskim, koptskim i armenijskim prevodima, kao i u grčkim tekstovima koje su koristili Origen, Atanazije, Hrizostom, Jeronim i Augustin dodate su reči „i mladu“ (u svim korištenim srpskim prevodima naveden je samo mladoženja). U tom slučaju, to bi se odnosilo na vreme nakon što se ona pridružila venčanju. UBS⁴ daje kraćem tekstu oznaku „B“ (skoro sigurno).

25:5 „Pošto je mladoženja zakasnio“ Moguće je da se ovo odnosi na odlaganje Isusovog povratka. Matej 24:14 i 43-44 takođe ukazuju na odlaganje između uništenja Jerusalima i Drugog dolaska. Ovo odlaganje je iznenadilo ranu crkvu, a ipak, taj koncept je impliciran u Isusovim i Pavlovim učenjima (up. 2. Sol 2). Priče su književne slike sa osnovnom porukom. Budite oprezni da od detalja ne napravite doktrinu!

▣ „sve zadremaše i zaspashe“ Ovo ne podrazumeva osudu. Samo postavlja scenu za naglašavanje spremnosti u ovoj priči.

25:9 Svaka osoba se mora sama pripremiti za Carstvo!

25:10 „vrata se zaključaše“ Lk 13:25 povezuje ovu priču sa Izraelom i paganima, ali ovaj kontekst traži vezu sa Drugim dolaskom. Ovo ilustruje kako su nadahnuti evangelisti koristili Isusova učenja u različitim situacijama i za različite svrhe (up. Gordon Fi i Daglas Stjuart *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*, str. 113134). Vidite Posebna tema: „Vrata“ u NZ.

25:11 „Gospodaru! Gospodaru!“ Ponavljanje je pokušaj da se pokaže bliskost (up. Lk 6:46), ali ovde nedostaje odnos (up. Mt 7:21,22). Zapanjujući deo ovih primera jeste da su oni naizgled bili deo Isusovih sledbenika, ali na neki način i nisu (up. Mt 13, priča o sejaču i priča o kukolju). Kao što Pavle kaže u Rim 9:6: „nisu svi koji su od Izraela potekli - Izrael“, isto tako, nisu svi koji izgledaju kao da slede Isusa otkupljeni (up. 2. Pt 2:20-22; 1. Jn 2:18-19, a moguće i neka upozorenja u poslanici Jevrejima [tj. Jev 2:1-4; 3:7-13; 4:1-13; 5:11-6:12; 10:26-39; 12:14-17]). Vidite Posebna tema: Otpadništvo (APHISTĒMI).

25:12 „ne poznajem vas“ Nedostatak pripreme ima večne posledice. Ovo je paralela sa Mt 24:50-51; 25:29-30; i Mt 25:41-44. Moramo uravnotežiti različite aspekte spasenja predstavljene u NZ.

1. ono je odluka, javno priznanje (tj. prihvatanje osobe)
2. ono je učenje, javni pobožan životni stil (život nalik životu te osobe)
3. ono je biblijsko shvatanje zasnovano na informacijama (tj. prihvatanje istina o toj osobi)

Sva tri aspekta su nužna za zrelost.

Termin „poznavati“ upotrebljen je u svom SZ smislu da označi intiman lični odnos (up. Post 4:1; Jer 1:5). Hrišćanstvo spaja hebrejsko značenje (lični odnos) i grčko značenje (znanje o). Evandjelje je osoba, životni stil i poruka!

25:13

SSP	zato budno pazite jer ne znate ni dan ni čas
NSP	bdijte zato, jer ne znate ni dan ni čas
DS	bdite, dakle, jer ne znate dana ni časa
DK	stražite dakle, jer ne znate dan ni čas
EC	bdite dakle, jer ne znate dana ni časa

Ova istina je suština ove priče. Vidite belešku kod Mt 24:40-41. Vreme Drugog dolaska je izvesno, ali nepoznato (up. Mt 24:36,42,44,50; Mk 13:32). Vernici treba da ostanu aktivni i spremni za Isusov siguran, ali iznenadan povratak (up. Mt 24:36).

U ovoj tački postoje razlike među rukopisima. Čini se da su prepisivači dodali „u koji će Sin čovečiji doći“ iz 24:44. Ova dodatna izjava se ne nalazi u drevnim grčkim rukopisima P³⁵, א, A, B, C*, D, L, W, X i Y, kao ni u latinskim, sirijskim, koptskim i armenijskim prevodima. Sigurno je da nije originalna u Mateju. UBS⁴ daje kraćem tekstu oznaku „A“ (sigurno).

▣ „čas“ Vidite Posebna tema: Čas.

SSP: MATEJ 25:14-18

¹⁴Kad je jedan čovek polazio na put, pozva svoje slugе i predade im svoje imanje. ¹⁵Jednom dade pet talanata, drugom dva, a trećem jedan - svakom prema njegovim sposobnostima - pa otputova. ¹⁶Onaj koji je dobio pet talanata odmah ode, uloži ih i zaradi još pet. ¹⁷Tako isto i onaj koji je dobio dva zaradi još dva. ¹⁸A onaj koji je dobio jedan ode, iskopa jamu u zemlji i sakri gospodarev novac.

25:16 „Onaj koji je dobio pet talanata odmah ode“ Paralela ove priče je u Lk 19:11-27. Postoje razlike u grčkim rukopisima oko toga kako se reč „odmah“ odnosi prema Mt 25:15: (1) da li opisuje gospodara ili (2) slugu? Iako se grčki rukopisi razlikuju, kontekst i Matejeva upotreba reči „odmah“ ukazuju na to da je druga opcija tačna.

▣ „pet talanata“ Talanat je imao vrednost od 6 000 tadašnjih dinara (*denarii*). Jedan dinar (*denarius*) je bio dnevnicа vojnika i radnika. Beležka u RSV kaže „više od iznosa kojeg bi radnik zaradio za petnaest godina“. Vidite Posebna tema: Novčići koji su u Isusovo vreme bili u upotrebi u Palestini.

▣ „svakom prema njegovim sposobnostima“ Ovo je biblijski princip (up. Mt 13:8; 2. Kor 8:3,11).

SSP: MATEJ 25:19-23

¹⁹Posle mnogo vremena dođe gospodar ovih slugu i zatraži da mu polože račun. ²⁰Pride mu onaj koji je dobio pet talanata i donese još pet, govoreći: 'Gospodaru, dao si mi pet talanata, a ja sam, evo, zaradio još pet.' ²¹'Dobro, dobri i verni slugo', reče mu gospodar. 'Bio si pouzdan u malom, zato ću te postaviti da upravljaš velikim. Podeli radost sa svojim gospodarom.' ²²Onda mu pride onaj koji je dobio dva talanta pa reče: 'Gospodaru, dao si mi dva talanta, a ja sam, evo, zaradio još dva.' ²³'Dobro, dobri i verni slugo', reče mu gospodar. 'Bio si pouzdan u malom, zato te postavljам da upravljaš velikim. Podeli radost sa svojim gospodarom.'

25:21-23 „Dobro, dobri i verni slugo“ Suština je u dobrom upravljanju, ne u iznosu. Vidite Posebna tema: Nivoi nagrade i kazne.

▣ „Podeli radost sa svojim gospodarom“ Ovaj izraz koji se ponavlja je idiom za ulazak u Carstvo. Služba Hristu je služba porodici. Radost je u zajedništvu.

SSP: MATEJ 25:24-25

²⁴Onda mu pride onaj koji je dobio jedan talant pa reče: 'Gospodaru, znam da si prek čovek. Žanješ gde nisi posejao i skupljaš gde nisi veјao. ²⁵Uplašio sam se pa sam otišao i sakrio tvoj talant u zemlju. Evo, uzmi svoje.'

25:24-25 Karakteristike koje ovaj sluga opisuje nisu tačne za Boga. Ne smemo insistirati na alegorijskom značenju ovih parabola. NZ sadrži i parabole poređenja i parabole kontrasta.

SSP: MATEJ 25:26-28

²⁶Zli i lenji slugo!' odvrati mu gospodar. 'Znaš da žanjem gde nisam posejao i skupljam tamo gde nisam veјao. ²⁷Zato je trebalo da moj novac odneseš menjačima i ja bih, kada dođem, uzео svoje s kamatom. ²⁸Stoga mu oduzmite talant i dajte onom koji ima deset talanata.

25:27 „kamatom“ Ovaj izraz je idiom koji se koristio za vaspitanje dece. SZ uputstva za kamate se nalaze u 5. Mojs 23:19-20.

Jevrej je mogao naplaćivati kamatu samo paganima.

SSP: MATEJ 25:29-30

²⁹Jer, onom ko ima, daće se još pa će imati u izobilju; a onom ko nema, oduće se i ono što ima. ³⁰Zato ovog beskorisnog slugu izbacite napolje u tamu, gde će biti plač i škrgut zuba.'"

25:29 „onom ko ima, daće se još“ Vidite Mt 13:12; Mk 4:25; Lk 8:18; 19:26. Reč „još“ nije deo originalnog teksta, ali se sigurno podrazumeva.

25:30 „ovog beskorisnog slugu izbacite napolje u tamu, gde će biti plač i škrgut zuba“ Zapadnim čitaocima su neprijatna istočnjačka preterivanja i metaforičan jezik (up. Mt 8:12; 13:42,50; 22:13; 24:51). Ova parabola pokazuje da je potrebno ne samo inicijalno spasenje, nego i neprekidna odgovornost.

Životni stil je potvrda pripadnosti. Nedostatak ploda pokazuje nedostatak korena!

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Koja je osnovna istina svih ovih priča?
2. Kako su ove priče povezane sa širim kontekstom Mateja 24 i 25?
3. Objasnite izjavu da su pisci Evanđelja imali pravo da biraju, prilagođavaju i uređuju Isusova učenja pod nadahnućem.

KONTEKSTUALNI UVIDI ZA 25:31-46

- A. Sam Isus često govori o večnim i strašnim posledicama ljudskog greha. Upravo Isus i samo Isus naglašava ne samo Poslednji sud nego i večni pakao.
- B. Čini se da je ovo poglavlje proširenje Mt 16:27. Dobro paralelno poglavlje o danu Suda je Otk 20:11-15.
- C. Isus će ponovo doći kao Proslavljeni nebeski Car. Ovo podseća na način na koji su Jevreji tada očekivali da će Njegov prvi dolazak izgledati.
- D. Pismo govori o tome da će se suđenje neminovno dogoditi, ali često naglašava različite sprovoditelje.
 1. Bog kao Sudija (up. Rim 14:2; 1. Pt 1:17)
 2. Isus kao Sudija (up. Jn 5:22, 27; Mt 16:27; Dap 10:42; 2. Kor 5:10; 2. Tim 4:1)
 3. Bog preko Hrista (up. Dap 17:31; Rim 2:16)

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 25:31-33

³¹Kad Sin čovečiji dođe u svojoj slavi, a s njim svi njegovi anđeli, sešće na presto svoje slave. ³²Pred njim će biti okupljeni svi narodi, a on će razdvojiti jedne od drugih kao što pastir razdvaja ovce od jaraca. ³³Ovce će postaviti sebi zdesna, a jarce sleva.

25:31 „Sin čovečiji“ Ovaj termin je u SZ korišten jednostavno da opiše ljudsko biće, kao u Ps 8:4 i Jez 2:1. Međutim, u Dan 7:13 ljudsko biće, „Sin čovečiji“, dolazi na oblaku sa neba – božansko sredstvo transportacije – i dato mu je večno carstvo. Naziv „Sin čovečiji“ se nije koristio u rabinskom judaizmu. Isus koristi ovaj izraz za sebe, jer on uključuje ideju ljudske i božanske prirode, a ne podrazumeva uske jevrejske nacionalističke i vojne konotacije. Kao što je Sin čovečiji došao na nebeskim oblacima u Dan 7:13, On sada dolazi sa svim svetim anđelima da sudi čovečanstvu (up. Mt 25:31; 1. Sol 4:13-18).

▣ **„u svojoj slavi“** Vidite belešku o „slavi“ u Mt 16:27.

▣ **„s njim svi njegovi anđeli“** Anđeli će obaviti zadatke okupljanja i podele. Oni su često povezani sa Hristovim dolaskom (up. Mt 16:27; Mk 8:38; 2. Sol 1:7; Jude 14; i Dan 7:10).

▣ **„sešće na presto svoje slave“** On će zauzeti svoje mesto na Božijem prestolu (up. Ps 110:1), ne samo kao Gospod i Car, nego i kao Sudija (up. Mt 19:28). Odbacivanje Isusa ima svoj privremeni aspekt (up. Jn 3:18) i eshatološki aspekt. Kazna u vremenu se sprovodi u večnosti.

25:32 „Pred njim će biti okupljeni svi narodi“ Moguće je da ovo poglavlje nije priča, nego dramatičan opis koji se nalazi samo u Mateju. Nije odgovoreno na sva pitanja o kraju vremena. Ne znamo da li svi narodi podrazumevaju i žive i mrtve ljude, ili samo žive. Izraz „svi narodi“ podrazumeva da je Evanđelje globalno prošireno među svim narodima (up. Otk 5), a to uključuje i Izrael. To je cilj u Post 3:15, 12:3 i 2. Mojs 19:4-6. Izrael je pozvan da bude misionar za sve narode!

Teško je sa sigurnošću utvrditi ko su jarci: (1) oni koji su odbacili evanđelje ili (2) oni koji su ga samo spolja prihvatili? Obe grupe Isusu kažu „Gospode“ (up. Mt 7:21-23). Čini se da se ovaj sud odnosi samo na one koji su, makar spolja, odgovorili na evanđelje. Dakle, značenje je slično značenju priče o sejaču (up. Mt 13). Pritisci događaja iz poslednjih dana i

nedostatak ljubavi prema drugim vernicima (up. 1. Jn 2:9,11; 3:15; 4:7-21) jasno će pokazati one koji se lažno izjašnjavaju (up. Mt 13:21,22; 1. Jn 2:19).

▣ „**on će razdvojiti jedne od drugih**“ Kao što pšenica i kukolj (up. Mt 13:24-30, 36-43) nisu mogli biti odvojeni pre dana Suda, tako i ovce i jarci čekaju poslednje dane za sve da bi videli plod svog života. Primitite da ovde postoje samo dve kategorije.

▣ „**kao što pastir razdvaja ovce od jaraca**“ Bog kao pastir je česta SZ metafora (up. Ps 23). „Pastir“ je upotrebljen u Jez 34 da opiše lažne izraelske pastire i Boga kao vrhovnog Pastira i Sudiju. Ista terminologija se koristi za Isusa u Zah 11:4-14; Jn 10.

25:33 „sebi zdesna“ Ovo je biblijski antropomorfan izraz koji opisuje vrhovno mesto počasti, moći i autoriteta.

SSP: MATEJ 25:34-40

³⁴Onda će Car reći onima zdesna: 'Dodite, vi blagosloveni moga Oca, i nasledite Carstvo koje je za vas pripremljeno od postanka sveta! ³⁵Jer, bio sam gladan - i vi ste mi dali da jedem; i žedan - i vi ste me napojili. Bio sam stranac - i vi ste me ugostili; ³⁶i go - i vi ste me obukli. Bio sam bolestan - i vi ste me negovali; i u tamnici - i vi ste me posetili.' ³⁷Tada će mu pravednici reći: 'Gospode, kad smo te to videli gladnog, i nahranili te; i žednog, i napojili te? ³⁸Kad smo te videli kao stranca, i ugostili te; i golog, i obukli te? ³⁹I kad smo te to videli bolesnog ili u tamnici, i posetili te?' ⁴⁰A Car će im odgovoriti: 'Istinu vam kažem: kad god ste učinili nešto za jednog od ove moje najmanje braće, za mene ste učinili.'

25:34 „Car“ O Isusu se često govori kao o Caru koji će doći (up. Otk 17:14; 19:16). O Gospodu se takođe često govori kao o Caru, što dodatno pojačava značaj korišćenja ovog izraza za Isusa (up. 5. Mojs 10:17; 1. Tim 6:15). Ovo korišćenje istih naziva je tehnika koju su NZ pisci često koristili da potvrde punu božansku prirodu Isusa iz Nazareta.

▣ „**vi blagosloveni moga Oca**“ Ovo je PARTICIP PERFEKTA PASIVNI. Oni su već blagosloveni u prošlosti, a i dalje to jesu. Bog je aktivan činilac.

▣ „**nasledite**“ Ovo je IMPERATIV AORISTA AKTIVNI. Suđenje vernicima (up. 2. Kor 5:10) neće biti zasnovano na našim grehovima (up. Tit 2:14; 1. Jn 1:7), nego na tome kako smo koristili svoje duhovne darove i koliko smo bili dostupni Bogu (up. 1. Kor 3:10-15). Vidite Posebna tema: Nasleđe za vernike.

▣ „**Carstvo koje je za vas pripremljeno od postanka sveta**“ Ovo je PARTICIP PERFEKTA PASIVNI. NZ nekoliko puta koristi ovaj izraz da opiše stvari koje je Bog učinio za vernike čak i pre stvaranja (up. Jn 17:24; Ef 1:4, 11; 1. Pt 1:19-20; Otk 13:8). Trojstvo je aktivno radilo na otkupljenju i pre Post 1:1! Božije delovanje nikada ne propada!

25:35-39 Naša dobra dela i život u ljubavi pokazuju i potvrđuju naše inicijalno posvećivanje Isusu Hristu u veri (up. Ef 2:8,9,10; 2. Tim 2:21; 3:17; Tit 3:1; Jev 13:21). Vera bez dela je mrtva (up. Jakov 2:14-26). Ta dobra dela za druge su povezana sa dobrim delima samog Isusa (up. Isa 58:6-7). Vernici nastavljaju Njegovu službu (up. Tit 2:14).

25:40 „za jednog od ove moje najmanje braće“ Termin „braća“ se ovde sigurno odnosi na bližnje. Naglašava brigu vernika za ljude napravljene po Božijem obličju. Blizak odnos između Isusa i Njegovih sledbenika može se videti u Dap 9:4, 22:7, 26:14 i 1. Kor 8:12. Ukoliko povredimo jednog od njih, povredili smo obojicu; ako blagoslovimo jednog, blagoslovili smo obojicu. Isus želi da vernici žive tako da nastave Njegov zadatak na zemlji (tj. da pomognu palim ljudima da se vrate u zajedništvo sa svojim Stvoriteljem, up. Mt 20:28; Mk 10:45; 1. Jn 3:16).

SSP: MATEJ 25:41-46

⁴¹Potom će reći onima sleva: 'Idite od mene, prokleti, u večni oganj koji je pripremljen za đavola i njegove anđele! ⁴²Jer, bio sam gladan, a vi mi niste dali da jedem; i žedan, a vi me niste napojili. ⁴³Bio sam stranac, a vi me niste ugostili; i go, a vi me niste obukli. Bio sam bolestan i u tamnici, a vi me niste posetili.' ⁴⁴Tada će mu ovi reći: 'Gospode, kad smo te to videli gladnog ili žednog, kao stranca ili golog, bolesnog ili u tamnici, a da ti nismo pomogli?' ⁴⁵A on će im odgovoriti: 'Istinu vam kažem: kad god niste nešto učinili za jednog od ovih najmanjih, niste učinili ni za mene.' ⁴⁶Tada će ovi otići da večno ispaštaju, a pravednici u večni život.

25:41 „Potom će reći onima sleva: 'Idite od mene'“ Najstrašniji aspekt pakla je odvojenost od zajedništva sa Bogom (up. Mt 7:23; Lk 13:27). Bog ne šalje ljude u pakao; oni šalju sami sebe svojim životnim izborima.

▣ „**prokleti**“ Ovo je PARTICIP PERFEKTA PASIVNI. Ova gramatička konstrukcija je nekoliko puta upotrebljena u ovom kontekstu. Ona govori o nečemu što se desilo u prošlosti, a rezultati toga i dalje traju u sadašnjosti. Vršilac radnje je spoljašnji. Zbog toga što su ovi ljudi odbacili Boga i Njegovog Hrista u prošlosti, oni i danas doživljavaju stalno slepilo i odbacivanje kao posledice! Ovo odbacivanje se pokazuje kroz njihov nedostatak ljubavi prema drugim ljudskim bićima (Mt 25:42-43).

▣ „**u večni oganj koji je pripremljen za đavola i njegove anđele**“ Pakao nije napravljen za ljude, nego za pobunjena anđeoska bića. Satana ima anđele koji mu služe. Moguće je da se oni spominju u Dan 8:10 i Otk 12:4. Mt 25 spaja metafore o njegovoj tami iz Mt 25:30 i vatri iz Mt 25:41. Strahote i muke pakla su neopisive ljudskim rečima i ljudi ih ne mogu shvatiti, te Pismo koristi naj slikovitije opise za njih. Većina metafora se zasniva na jami za otpad izvan Jerusalima, u dolini sinova Hinoma, koja se zvala Gehena. Isus je često govorio o njoj (up. Isa 33:14; 66:24; Mt 3:10, 12; 5:22; 7:19; 13:40, 42, 50; 18:8, 9; Juda 7; Otk 14:10; 19:20; 20:10, 14, 15; 21:8). Vidite Posebna tema: Večnost.

25:45 „Istinu vam kažem“ Doslovno: „*Amin*“. Ovo je bio hebrejski termin koji je značio „biti čvrst“. Biblijski autori su ga koristili da potvrde tačnost i istinitost reči, ideja i učenja. Samo Isus ga je koristio na početku rečenica. Često bi ga ponovio dva puta da bi još pojačao utisak. Vidite Posebna tema: Amin.

25:46 „Tada će ovi otići da večno ispaštaju, a pravednici u večni život“ Isti termin [*aiōnos*] koji opisuje nebo kao večno, opisuje i pakao kao večan (up. Mt 18:8; 19:16; Mk 3:29; 9:48; 10:17; Lk 18:18; Juda 7; Otk 20:10; kao i „večnu propast“ u 2. Sol 1:9 i Jev 6:2). Dan 12:2; Jn 5:29; i Dap 24:15 opisuju vaskrsenje i pravednih i pokvarenih. Josif navodi da su Fariseji verovali u besmrtnost svih „duša“ (up. *Judejske starine* 18.1,3), ali i u vaskrsenje samo pravednih u novo telo, dok će pokvareni dobiti večnu kaznu (up. *Judejski rat* 2.8,14). Večnost i konačnost su osnovni podsticaj za hitnost propovedanja, poučavanja i svedočenja evanđelja!

Večni pakao nije tragedija samo za pobunjeno čovečanstvo, nego i za Boga! Bog je stvorio ljude kao vrhunac svog stvaralaštva. Mi smo sačinjeni po Njegovom obličju i nalik smo Njemu da bismo bili u zajedništvu sa Njim (up. Post 1:26-27). Božija odluka da čovečanstvu dozvoli mogućnost izbora dovela je do toga da se veliki deo Božije tvorevine odvojio od Njega samog! Pakao je otvorena rana u Božijem srcu koja krvari i nikada neće zarasti.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Kako pakao može istovremeno biti i tama i vatra?
2. Da li ovo poglavlje poučava da će neki biti spaseni zbog svojih dobrih dela za čovečanstvo?
3. Opišite svojim rečima osnovnu istinu ovog poglavlja.
4. Da li će hrišćanima biti suđeno?
5. Koja je cena pakla za Boga?

MATEJ 26

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Zavera da se ubije Isus 26:1-5	Zavera da se ubije Isus 26:1-5	Isusova smrt 26:1-2 26:3-5	Zavera protiv Isusa 26:1-2 26:3-5	Urota protiv Isusa 26:1-2 26:3-5
Pomazanje u Vitaniji 26:6-13	Pomazanje u Vitaniji 26:6-13	26:6-13	Isus je pomazan u Vitaniji 26:6-9 26:10-13	Pomazanje u Vitaniji 26:6-13
Judin dogovor o Isusu 26:14-16	Juda pristaje da izda Isusa 26:14-16	26:14-16	Juda pristaje da izda Isusa 26:14-16	Juda izdaje Isusa 26:14-16
Pasha sa učenicima 26:17-25	Isus slavi Pashu sa svojim učenicima 26:17-30	Poslednja večera 26:17-19 26:20-25	Isus jede pashalnu večeru sa svojim učenicima 26:17 26:18 26:19 26:20-21 26:22 26:23-24 26:25a,b 26:25c	Pripreme za pashalnu večeru 26:17-19 Najava Judine izdaje 26:20-25
Institucija Večere 26:26-30		26:26-29 Getsimanija 26:30	Gospodnja večera 26:26 26:27-29	Institucija Euharistije 26:26-29 Najava Petrovog poricanja 26:30-35
Najava Petrovog poricanja 26:31-35 (31b)	Isus najavljuje Petrovo poricanje 26:31-35 (31b)	26:31-35 (31b)	26:30 Isus najavljuje Petrovo poricanje 26:31-32 26:33 26:34 26:35a 26:35b	
Molitva u Getsimaniji 26:36-46	Molitva u vrtu 26:36-46	26:36-46	Isus se moli u Getsimaniji 26:36-38 26:39 26:40-41 26:42-43 26:44-46	Getsimanija 26:36-37 26:38-46
Izdaja i hapšenje Isusa 26:47-56	Izdaja i hapšenje u Getsimaniji 26:47-56	26:47-56	Isusovo hapšenje 26:47-48 26:49 26:50a 26:50b-54 26:55-56a 26:56b	Hapšenje 26:47-56
Isus pred savetom	Isus pred Sinedrionom	Isus pred Kajafom	Isus pred savetom	Isus pred Sinedrionom

26:57-68	26:57-68	26:57-68	26:57-61	26:57-58 26:59-66
(64b)		(64b)	26:62-63 26:64 26:65-66a 26:66b 26:67-68	26:67-68
Petar poriče Isusa	Petar poriče Isusa i gorko plače		Petrovo poricanje	Petrova poricanja
26:69-75	26:69-75	26:69-75	26:69 26:70-71 26:72 26:73 26:74a 26:74b-75	26:69-75

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podjelu tema sa navedenih pet prevoda. Podjela na paragrafe nije nadahnuta, ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA ZA 26:1-35

SSP: MATEJ 26:1-2

¹Kad je Isus sve ovo izgovorio, reče svojim učenicima: ²"Vi znate da je za dva dana Pasha, i Sina čovečijega će predati da bude raspet."

26:1 „Kad je Isus sve ovo izgovorio“ Ovo se odnosi na Isusov eshatološki diskurs u Mt 24-25.

Ovaj izraz je književna oznaka koju je Matej koristio da označi Isusove diskurse (up. Mt 7:28; 11:1; 13:53; 19:1; 26:1).

26:2 „za dva dana Pasha“ Nije jasno tačno vreme Gospodnje večere, te stoga ni cela putanja u poslednjoj nedelji Isusove službe. Očigledno je da je Gospodnja večera povezana sa simbolikom Pashe (up. Jn 1:29). Sinoptička Evandjelja kažu da je to bila Pashalna večera, ali Jovan kaže da je bila dan ranije. Postoje neki dokazi da su određene grupe Jevreja slavile Pashu različitim danima u odnosu na zvaničan datum zato što su prvosveštenici postali korumpirani time što se taj položaj mogao kupiti od rimskih okupatora (tj. Eseni iz Svitaka sa Mrtvog mora koristili su solarni kalendar i slavili Pashu jedan dan ranije).

Jovan time što Večeru stavlja jedan dan ranije naglašava Isusa kao pashalno jagnje ubijeno da bi se spasila porodica. Ako je to tačno, moguće je da je Jovan promenio datum zbog teoloških razloga, kao što je moguće da je to učinio sa prethodnim čišćenjem hrama u cilju teološkog predstavljanja Isusovog života. Pisci evandjelja su pod nadahnućem imali pravo da biraju, prilagođavaju i uređuju Isusove reči i dela, da bi ga predstavili različitim grupama (Gordon Fi, Daglas Stjuart, *Kako izvući maksimum iz čitanja Pisma*).

▣ „Sina čovečijega“ Vidite belešku kod Mt 8:24:30.

▣ „će predati da bude raspet“ Isus nekoliko puta upozorava učenike na ovo (up. Mt 16:21; 17:9,12,22-23; 20:18-19; 27:63). Ova predskazanja će osnažiti Njegove sledbenike u danima nakon pashalne nedelje. Isus je znao buduće događaje. Isus je sam položio svoj život (up. Mk 10:45; Jn 10:11,15,18). On uvek ima kontrolu nad samim događajima i vremenom njihovog dešavanja.

▣ „**raspet**“ Ovo je bila vrsta javnog mučenja koje je razvijeno u Fenikiji ili u Mesopotamiji da bi se sprečile pobune i zločini, ali su ga Rimljani usavršili (tj. produžili na nekoliko dana). Rimski građani nisu mogli biti razapeti. Uključivalo je i javno udaranje i prikivanje na krst. Oblik krsta je mogao biti kao veliko „T“, malo „t“ ili kao „X“. Moguće je i da su skele korištene kada bi nekoliko osoba razapinjano istovremeno. Smrt je nastupala usled gušenja. Osuđenik bi se morao podupirati probodenim stopalima da bi disao. Zato su brzo izdahnuli zločinci razapeti sa Isusom čije noge su bile slomljene (up. Jn 19:32).

SSP: MATEJ 26:3-5

³Tada se prvosveštenici i starešine naroda okupiše u dvoru prvosveštenika koji se zvao Kajafa ⁴i dogovoriše se da Isusa na prevaru uhvate i ubiju. ⁵„Ali, ne za vreme praznika“, rekoše, „da se narod ne pobuni.“

26:3 „prvosveštenici i starešine naroda“ Ovo je bila oznaka za Sinedrion. Vidite Posebna tema: Sinedrion.

▣ „**u dvoru prvosveštenika**“ Ovo se odnosi na Kajafino unutrašnje dvorište, a možda i na Aninu palatu.

▣ „**Kajafa**“ Kajafa je bio prvosveštenik od 18. do 36. g.n.e, postavljen od strane Rima u zamenu za novac. Bio je zet Ane, prvosveštenika od 6. do 15. g.n.e. Ova moćna porodica je više brinula o politici i novcu nego o duhovnosti. Nije ispravno na osnovu njih zaključivati o svim Sadukejima ili, isto tako, o Sinedrionu.

26:4 „dogovoriše se da Isusa na prevaru uhvate i ubiju“ Oni su se još na početku Njegove službe dogovorili da ga ubiju, ali su tražili priliku u kojoj nisu bili prisutni obični ljudi (up. Mt 12:14; Mk 14:1; Lk 22:2; Jn 5:18; 7:1,19,25; 8:37,40; 11:53). Smetala im je Njegova popularnost i bojali su se Njegovog učenja i dela.

26:5 „za vreme praznika“ Pasha je zajedno sa Praznikom beskvasnih hlebova sačinjavala osmodnevni praznik (up. 2. Mojs 12 i Josif, *Judejske Starine*, 3.10.5).

▣ „**da se narod ne pobuni**“ Mnogi hodočasnici iz Galileje i dijaspore došli su u Jerusalim u to vreme da bi proslavili Pashu. Pasha je bila obavezna za sve muškarce Jevreje starije od dvadeset godina (up. 3. Mojs 23:2, 4, 17, 44; Br 29:39). Populacija Jerusalima bi tokom obaveznih godišnjih praznika porasla i do tri puta u odnosu na svoju uobičajenu veličinu. Rimljani su uvek tokom prazničnih dana povećavali broj vojnika (up. Mt 27:24).

SSP: MATEJ 26:6-13

⁶A Isus je bio u Vitiniji, u kući Simona Gubavca. ⁷I dok je ležao za trpezom, priđe mu jedna žena sa posudom od alabastera punom skupocene mirisne pomasti i izli je na njegovu glavu. ⁸Kad su to videli, učenici počеше da negoduju. „Čemu to rasipništvo?“ rekoše. ⁹„To je moglo skupo da se proda i da se razdeli siromasima.“ ¹⁰A Isus je znao o čemu govore pa ih upita: „Zašto gnjavite ovu ženu? Učinila mi je dobro delo. ¹¹Jer, siromahe ćete uvek imati sa sobom, ali mene nećete uvek imati. ¹²Kad je izlila ovu mirisnu pomast na moje telo, učinila je to za moju sahranu. ¹³Istinu vam kažem: gde god se, u celom svetu, bude propovedalo ovo evanđelje, govoriće se i o ovome što je ona učinila, kao sećanje na nju.“

26:6 „u kući Simona Gubavca“ Marija i Marta su poslužile obrok (up. Jn 12:1 i dalje), iako to nije bio njihov dom (up. Mk 14:3). Moguće je da su bili rodbinski povezani na neki način, budući da su svi bili iz jednog malog sela, Vitinije. Iako to nije zabeleženo, čini se da je Isus ranije iscelio Simona.

26:7 „jedna žena“ Jn 12:3 kaže da je to bila Marija, Lazareva sestra. Ovaj zapis ne treba pomešati sa prostitutkom iz Lk 7:37-39.

▣ „**posudom od alabastera punom skupocene mirisne pomasti**“ Ova posuda od belog/žutog kamena bila je iz Egipta. Njen sadržaj je napravljen od aromatične indijske biljke po imenu „nard“ (up. Pnp 1:12; 4:13-14; Mk 14:3; Jn 12:3). Bila je veoma skupa i moguće je da je bila deo Marijinog miraza.

▣ „**izli je na njegovu glavu**“ Jn 12:3 kaže da je ona namazala Isusove „noge“. Pošto je jedna ta posuda sadržala oko 3,5 decilitara ili jednu rimsku funtu, u njoj je bilo dovoljno pomasti da prekrije celo Njegovo telo. Ova posuda nije mogla biti ponovo zatvorena nakon što bi bila otvorena.

26:8 „učenici počеше da negoduju“ Jn 12:4 kaže da je Juda Iskariotski taj koji je zbog toga bio uznemiren.

26:9 „skupo da se proda“ Ta skupa cena je bila tri stotine tadašnjih dinara (up. Jn 12:5). Dinar je bio dnevnicu vojnika ili radnika. To implicira da je Juda brinuo o potrebama siromašnih. Međutim, on je verovatno želeo deo novca za sebe (up. Jn 12:6).

26:10 „Učinila mi je dobro delo“ IMENICA „delo“ i GLAGOL imaju isti koren. To pojačava ovu izjavu ili je ona idiom (up. Jn 3:21; 6:28; 9:4; Dap 13:41; 1. Kor 16:10).

26:11 „siromahe ćete uvek imati sa sobom“ Ovo nije neosetljiv komentar o siromaštvu, nego prepoznavanje jedinstvenosti Isusovog prisustva.

26:12 „učinila je to za moju sahranu“ Marija je bila učenica; možda je ona shvatala više nego apostoli! Ovaj parfem je korišten za pomazanje tela mrtvih pre sahrane (up. Jn 19:40).

26:13 „u celom svetu“ Isus podrazumeva da će se Njegovo evanđelje (Matej koristi ovaj termin za Isusova dela u Mt 4:23; 9:35; a Isus ga koristi u Mt 24:14; 26:13) propovedati u celom svetu (up. Mt 24:9,14,32; 28:19-20). Ovo je ispunjenje univerzalnih proroštva iz SZ (posebno Is 2:1-4; 42:6; 49:6; 51:4-5; 56:7)!

SSP: MATEJ 26:14-16

¹⁴Tada jedan od Dvanaestorice - onaj koji se zvao Juda Iskariotski - ode k prvosveštenicima ¹⁵i upita ih: "Koliko ste voljni da mi date ako vam ga izdam?" Oni mu ponudiše trideset srebrnjaka, ¹⁶i on otada počeo da traži povoljnu priliku da im ga izda.

26:14 „Iskariotski“ Postoji nekoliko teorija o ovoj reči (ona je drugačije napisana u različitim grčkim rukopisima. Moguće je da se odnosi na:

1. čoveka iz Kariota, grada u Judi
2. čoveka iz Kartana, grada u Galileji
3. kožnu torbu u kojoj se nosio novac
4. hebrejsku reč za „davljenje“
5. grčku reč za nož ubice

Ako je tačno prvo značenje, onda je on bio jedini Judejac od Dvanaestorice. Ako je tačno peto, on je bio zelot kao i Simon.

Nedavno je napisana knjiga koja tumači Judu u pozitivnom svetlu. Njen naslov je: *Juda, izdajica ili Isusov prijatelj?*, autor Vilijam Klasen, Fortress Press, 1996. Moj problem sa tom knjigom je što ona ne shvata ozbiljno komentare u Jovanovom Evanđelju.

26:15 „Koliko ste voljni da mi date ako vam ga izdam“ Čini se da je jasan motiv (up. Jn 12:6). Judina tragedija je neobjašnjiva. Mnoge savremene teorije pretpostavljaju da je on pokušavao da natera Isusa da postane militantni jevrejski mesija kojeg su očekivali. Jovanovo Evanđelje tvrdi da je on bio lopov.

▣ **„trideset srebrnjaka“** Ovo ispunjava proroštvo iz Zah 11:12-13 (up. Mt 27:9-10). Isus je bio odbačeni Pastir. To je bila kazna koja se u NZ plaćala za povredu roba (up. 2. Mojs 21:32). Poglavlja 9-14 iz Zaharije se nekoliko puta citiraju kao izvor proroštava o Isusovoj službi.

1. Mt 21:4-5 citira Zah 9:9
2. Mt 24:3 citira Zah 12:10
3. Mt 26:15 citira Zah 11:12-13
4. Mt 26:31 citira Zah 13:7
5. Mt 27:9-10 citira Zah 11:12-13

SSP: MATEJ 26:17-19

¹⁷Prvog dana Praznika beskvasnih hlebova učenici pridoše Isusu i upitaše ga: "Gde hoćeš da ti spremimo da jedeš pashalnu večeru?" ¹⁸"Idite u grad k tome i tome", reče im on, "i recite mu: 'Učitelj kaže: Moj čas je blizu. Kod tebe ću slaviti Pashu sa svojim učenicima.'" ¹⁹I učenici učiniše kako im je Isus naredio i spremiše pashalnu večeru.

26:17 „Prvog dana Praznika beskvasnih hlebova“ Nejasna je tačna hronologija poslednje nedelje. Često postoje razlike između sinoptičkih Evanđelja (Matej, Marko i Luka) i Jovanovog Evanđelja (13:1; 19:14,31,42). Ovaj osmodnevni praznik je uključivao dve subote, od kojih je prva bila pashalna (up. 3. Mojs 23:4-8; 5. Mojs 16:8).

▣ **„učenici“** Lk 22:8 kaže da su to bili Petar i Jovan.

▣ „**pashalnu večeru**“ Pashalna večera se jela petnaestog nisana (prvi mesec u verskoj i sedmi u svetovnoj godini hebrejskog kalendara) u šest sati poslepodne. Tačan dan u nedelji se menjao iz godine u godinu zbog jevrejskog lunarnog kalendara (up. Mt 26:20).

26:18 „tome i tome“ Lk 22:10 kaže da ga prepoznaju po tome što je on „čovek koji nosi krčag s vodom“, što je posao koji su obično obavljale žene.

SSP	moj čas je blizu
NSP, EC	moje vreme je blizu
DS, DK	vreme je moje blizu

Ovo je kriptičan izraz kojeg je Isus koristio za period u kojem je doživeo odbacivanje, izdaju i raspeće (up. Jn 2:4; 7:6, 8, 30; 8:20; 12:23; 13:1; 17:1).

▣ „**Kod tebe ću slaviti Pashu sa svojim učenicima**“ Mnogi veruju da je ovo bio dom Jovana Marka koji je bio:

1. Varnavin nećak (Kol 4:10)
2. pomoćnik misionarima (Dap 12:25; 13:5,13; 15:37,39)
3. pisac Petrovih memoara, Markovog Evanđelja (1. Pt 5:13)

Takođe se pretpostavlja da je ovo bila lokacija gornje sobe (up. Dap 1:13; 12:12), gde su učenici čekali Svetog Duha (Dap 1:5; 2:1).

SSP: MATEJ 26:20-25

²⁰Kad je palo veče, Isus sa Dvanaesticom leže za trpezu. ²¹"Istinu vam kažem", reče on dok su jeli, "jedan od vas će me izdati." ²²A oni se veoma ražalostiše pa ga jedan za drugim upitaše: "Da neću ja, Gospode?" ²³"Onaj koji je sa mnom umočio ruku u zdelu", odgovori Isus, "taj će me izdati. ²⁴Sin čovečiji će otići kao što je za njega napisano, ali teško onom čoveku koji izda Sina čovečijega: bolje bi mu bilo da se nije ni rodio." ²⁵A njegov izdajnik Juda upita: "Da nisam ja, Rabi?" Isus mu odgovori: "Tako je kao što kažeš."

26:20 „leže za trpezu“ U ovom periodu su stolovi i stolice korišteni samo u Egiptu. U Palestini su ljudi oslanjali svoj levi lakat na nizak sto sa stopalima iza sebe (up. Mk 14:18). Zato je Marija mogla lako pomazati Njegova stopala (up. Jn 12:3).

26:21 „izdati“ Ovo je grčki termin koji znači „predati“ (*paradidōmi*). U engleskim (i u srpskim) verzijama je uvek preveden kao „izdati“, ali to nije bilo uobičajeno značenje. Mogao je imati

1. pozitivno značenje - poveriti (up. Mt 11:27)
2. obnoviti ili pohvaliti (up. Dap 14:26; 15:40)
3. negativno značenje - predati nekoga vlastima
4. staviti nekoga u Satanine ruke (up. 1. Kor 5:5; 1. Tim 1:20)
5. označiti da Bog nekoga prepušta njegovom idolopoklonstvu (up. Dap 7:42)

Očigledno je da značenje običnog GLAGOLA moramo utvrditi na osnovu konteksta.

26:22 „Da neću ja, Gospode“ Svi učenici su pitali za sebe. Grčka gramatička konstrukcija očekuje negativan odgovor. Ovo pitanje pokazuje njihovu zbunjenost.

26:23 „Onaj koji je sa mnom umočio ruku u zdelu... taj će me izdati“ Na Istoku je izdaja domaćina bila vrhunac sramote (up. Ps 41:9). Juda je imao počasno mesto pored Isusa, sa Njegove leve strane. Isus je i dalje pokušavao da dopre do Jude!

▣ „**zdelu**“ Ovo je tradicionalni pashalni obed od lešnika, grožđica, datula, smokava i sirćeta.

26:24 Isus je znao ko je On i šta mora učiniti (up. Jn 13:1). Isus je došao da otkrije Boga, da ljudima da primer da slede i da umre za njihove grehove (up. Mk 10:45; Dap 2:23-24; 2. Kor 5:21). Njegov život je otkriven u SZ proroštvu (up. Mt 26:31,54,56; 11:10; 21:42).

▣ „**da se**“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA DRUGOG TIP. Judina izdaja bila je nužan, najavljen čin, zbog koga će njega sustići kazna. Ovo je misterija odabira i slobodne volje!

26:25 „Da nisam ja, Rabi“ Primetite da Juda koristi naziv „Rabi“ (tj. učitelju moj), ne „Gospode“ kao što su koristili drugi učenici.

■ „Tako je kao što kažeš“ Isus i dalje pokušava da dopre do Jude. Ovaj idiomatski izraz je takođe upotrebljen u Mt 26:64 i 27:11.

SSP: MATEJ 26:26-29

²⁶Dok su jeli, Isus uze hleb, blagoslovi ga i izlomi, pa dade učenicima, govoreći: "Uzmite i jedite - ovo je moje telo." ²⁷Onda uze čašu, zahvali Bogu i dade im je, govoreći: "Pijte iz nje svi, ²⁸jer ovo je moja krv, krv saveza, koja se proliva za mnoge, za oprostjenje greha. ²⁹Kažem vam: više neću piti od ovog roda lozinog do onog dana kada ću ga s vama piti novog u Carstvu moga Oca."

26:26 „Dok su jeli“ Suština obroka *seder*, na kojeg se ovo odnosi, bila je treća čaša blagoslova nakon samog obroka. Isus ju je poistovetio sa oslobađanjem u Izlasku. On je Božije jagnje, ali je odabrao hleb i vino, ne pashalno jagnje, kao simbol novog saveza. Matej često opisuje Isusa kao drugog Mojsija, novog zakonodavca. Isus donosi novi izlazak iz greha.

■ „hleb“ Ovo se odnosi na tanke, beskvasne lepinje od hleba koje su korištene u pashalnom obroku (up. 2. Mojs 12).

26:26-28 „ovo je moje telo... ovo je moja krv“ Prva zabeležena Gospodnja večera je Pavlov opis iz 1. Kor 11:17-34.

Sinoptička Evanđelja su pisana nakon nekih NZ pisama. Tačan datum nije siguran, ali Evanđelja nisu prvi crkveni tekstovi (up. Vilijam L. Blevin (William L. Blevin) *Radanje Novog Zaveta (Birth of a New Testament)*, izdanje autora, Carson-Newman College).

26:28 „ovo je moja krv, krv saveza“ Ovo može biti aluzija na 2. Mojs 24:8. Neki drevni unicitajni grčki rukopisi dodaju reč „novog“ pre saveza: rukopisi A, C, D i W. To odražava Jer 31:31-34. Međutim, mnogi drugi pouzdani drevni rukopisi (rukopisi P³⁷, κ, B i L) nemaju taj dodatak. Moguće je da je on asimilovan iz Lk 22:20. Nema ga u Mk 14:24. UBS⁴ kraćoj verziji daje oznaku „B“ (skoro sigurno).

■ „proliva za mnoge“ Ovo je aluzija na Isa 53:11-12. Vidite Posebna tema: Prolivena. Vođene su brojne rasprave o odnosu između reči „mnogi“ iz Isa 53:11,12 i „svi mi“ iz Isa 53:6. Paralela u Rim 5:17-19 može odgovoriti na ovo pitanje. „Svi ljudi“ iz Mt 5:18 je isto kao i mnogi iz Mt 5:19. Isus je umro za sve ljude (up. Jn 3:16); svi mogu biti spaseni u Njemu!

■ „za oprostjenje greha“ Ovo je vrhunac novog saveza (up. Jer 31:31-34) i značenje Isusovog imena („Jahve spasava“ up. Mt 1:21).

26:29 „više neću piti... do onog dana... u Carstvu moga Oca“ Ovo se odnosi na mesijansku gozbu na kraju vremena (up. Mt 8:11; Lk 13:28-30; beleška kod Mal 1:11). Ovo se često povezuje sa svadbenom gozбом Isusa i crkve (up. Ef 5:23-29; Otk 19:7). Vidite Posebna tema: Božije Carstvo.

POSEBNA TEMA: BIBLIJSKI STAVOVI O ALKOHOLU I ALKOHOLIZMU

SSP: MATEJ 26:30

³⁰Zatim otpevaše hvalospev pa odoše na Maslinsku goru.

26:30 „otpevaše hvalospev“ Hvalospev je verovatno bio jedan Psalam ili više njih iz Halel Psalama 113-118 ili 146-150. Oni su se tradicionalno koristili na kraju pashalne ceremonije, ili je to mogao biti Veliki Halel (up. Ps 136).

SSP: MATEJ 26:31-35

³¹Tada im Isus reče: "Svi ćete se noćas o mene sablazniti. Jer, zapisano je: 'UDARIĆU PASTIRA, i OVCE IZ STADA ĆE SE RAŠTRKATI.' ³²Ali, kad vaskrsnem, otići ću pred vama u Galileju." ³³A Petar mu reče: "Ako se svi i sablazne o tebe, ja se nikad neću sablazniti!" ³⁴"Istinu ti kažem", reče mu Isus, "još noćas, pre nego što se petao oglasi, ti ćeš me se tri puta odreći." ³⁵Petar mu reče: "Ako treba i da umrem s tobom, neću te se odreći." A tako rekoše svi učenici.

26:31 „Svi ćete se noćas o mene sablazniti“ Ovo jasno pokazuje da će Isusovi učenici napustiti Isusa kada On bude u nevolji (up. Mt 26:56). Samo je Jovan ostao sa njim, a Petar ga je pratio iz daljine. Ostali su pobjegli!

■ „zapisano je“ Ovo je citat iz Zah 13:7. Zanimljivo je da je prvih osam poglavlja Zaharije često citirano u knjizi Otkrivenja, dok je poslednjih šest često citirano u Evanđeljima. Gospod je taj koji je udario Pastira (up. Isa 53:6,10; Rim 8:32). Ovo je oduvek bio Božiji plan otkupljenja (up. Dap 2:23; 3:18; 4:28; 13:29). Vidite Posebna Tema: Gospodov večni plan otkupljenja.

▣ „ovce“ Ovca je životinja koja je postala metafora za Hristove sledbenike.

1. Mt 7:15 (lažne ovce)
2. Mt 9:36; 26:3; Mk 14:27 (rasuto stado)
3. Mt 10:6; 15:24 (izgubljene ovce doma Izraelovog)
4. Mt 10:16; Lk 10:3 (ovce među vukovima)
5. Mt 18:12; Lk 15:6 (priča)
6. Mt 25:32-33 (sud ovcama i jarcima)
7. Mk 6:34 (ovce bez pastira)
8. Jn 10:1-18 (Isus kao Dobri Pastir)
9. Jn 21:16-17 (Petre, čuvaj moje ovce)
10. 1. Pt 2:25 (Is 53:6, zalutale ovce)

26:32 „kad vaskrsnem“ Vidite Posebna tema: Vaskrsenje.

▣ „otići ću pred vama u Galileju“ Ovaj sastanak nakon vaskrsenja je spomenut nekoliko puta (up. Mt 26:32; 28:7,10,16-20; 1. Kor 15:6; i Jn 21). To je trebalo da ohrabri učenike, ali čini se da oni nisu to shvatili.

26:33 „Ako se svi i sablazne o tebe“ Jasna je Petrova pretpostavka. Ovo je veoma slično sa Mt 16:22-23, gde Petar poriče Gospodovo predskazanje.

26:34 „Istinu ti kažem“ Doslovan prevod je „Amin“, što je prvobitno značilo „biti čvrst“, ali je poprimilo značenje „slažem se“ ili „potvrđujem“. Isus koristi ovaj izraz samo na početku značajnih izjava. Vidite Posebna tema: Amin.

▣ „petao oglasi“ Ovo se dogodilo između ponoći i tri sata ujutro. To je sigurno bio rimski petao, zato što Jevreji nisu puštali petlove u sveti grad. Neki su pretpostavili da je to bio zvuk rimske trube, koju su zvali „petlovo kukurikanje“ i koja se oglašavala na kraju straže u 3 ujutro. Ipak, to nije sigurno.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto su religijske vođe želele da ubiju Isusa?
2. Šta je sa hronološkim problemima između četiri Evanđelja? Da li Pismo greši?
3. Da li je Juda odgovoran za svoje delo? Šta je on učinio? Zašto je to učinio?
4. Zbog čega je značajna Gospodnja Večera?
5. Da li je Juda uzeo Gospodnju Večeru?
6. Zašto je zabeleženo predskazanje o izdaji učenika?

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA ZA 26:36-75

SSP: MATEJ 26:36-38

³⁶Tada Isus ode sa svojim učenicima na mesto koje se zove Getsimanija pa im reče: "Sedite ovde dok ja odem onamo i pomolim se." ³⁷Onda sa sobom povede Petra i oba Zevedejeva sina. Obuzeše ga žalost i teskoba ³⁸pa im reče: "Duša mi je nasmrtno žalosna. Ostanite ovde i bdite sa mnom."

26:36 „Isus ode sa svojim učenicima na mesto koje se zove Getsimanija“ „Getsimanija“ znači „presa za ulje“ na hebrejskom. Čini se da je to bio privatni vrt neposredno izvan grada Jerusalima, na Maslinskoj gori. Bilo je ilegalno imati vrtove unutar grada, zato što bi đubrivo za biljke učinilo grad ceremonijalno nečistim. Čini se da je Isus često dolazio u ovaj vrt. Čak je moguće da je tu noćivao sa svojim učenicima tokom pashalne nedelje. Juda je dobro poznavao to mesto.

26:37 „sa sobom povede Petra i oba Zevedejeva sina“ Iz Mk 14:33 i Jn 4:21 znamo da su njih dvojica bili Jakov i Jovan. To je bio uži krug vođstva među učenicima (up. Mt 17:1; Mk 5:37). Oni su bili sa Isusom u nekoliko posebnih prilika, bez drugih učenika. Čini se da je to bila posebna priprema za njih, ali i da je budila zavist drugih učenika. Nije sigurno zašto je Isus imao uži krug učenika. Spiskovi Dvanaestorice uvek se navode u četiri grupe po tri. Te grupe su uvek iste. Moguće je da su imali smenjajući raspored da bi učenici mogli povremeno posetiti svoje porodice.

▣ „**Obuzeše ga žalost i teskoba**“ Ovo su bili snažni izrazi u grčkom jeziku (up. Mk 14:33). Ovde smo na veoma svetom tlu, ovde u vrtu dok gledamo Božijeg Sina u Njegovom verovatno najranjivijem ljudskom trenutku. Sigurno je Isus ovo ispričao svojim učenicima nakon svog vaskrsenja. Čini se da je to zato da bi bilo korisno onima koji su suočeni sa iskušenjem i onima koji žele da shvate agoniju i cenu iskustva Golgote.

26:38 „Duša mi je nasmrt žalosna“ Ovo je SZ idiom (up. Ps 42:5; Jona 6:9), koji je izražavao strašan intenzitet u otkupljivanju grešnog čovečanstva. Deo muka se može videti u paralelnim stihovima Lk 22:43-44, gde je zabeleženo da je jedan anđeo došao da ga osnaži i da se znojio kapima krvi. Pobjeda nad zlom je izvojevana ovde u vrtu. Podmuklost Sataninog kušanja iz Mateja 4 i Petrovi naizgled podržavajući, ali izuzetno destruktivni komentari iz Mt 16:22, u potpunosti su otkriveni u ovom poglavlju.

SSP: MATEJ 26:39-41

³⁹Potom ode malo dalje, pade ničice pa poče da se moli govoreći: "Oče moj, ako je moguće, neka me mimoide ova čaša. Ali, neka ne bude moja volja, nego tvoja." ⁴⁰Tada se vrati učenicima i nađe ih kako spavaju. "Tako", reče Petru, "ni jedan sat niste bili u stanju da probdite sa mnom. ⁴¹Bdijte i molite se, da ne padnete u iskušenje. Duh je, doduše, voljan, ali je telo slabo."

26:39 „ode malo dalje, pade ničice pa poče da se moli“ Prelepe savremene slike Isusa koji kleči u Getsimanskom vrtu pored stene su dirljive, ali netačne. Ovaj grčki tekst tvrdi da je On u ovom trenutku ležao na zemlji u agoniji i patnji, čak do tačke fizičke smrti. Često se postavlja pitanje šta je to toliko prestrašilo Isusa. Neki pretpostavljaju da je to bio strah od fizičke smrti ili strah da Njegovi učenici neće moći voditi crkvu. Isus koji je svakog trenutka bio u intimnom odnosu sa Ocem, bio je na ivici da iskusi poslednji veliki aspekt ljudske izgubljenosti. Matej često prikazuje Isusa kao drugog Mojsija, novog zakonodavca. Isus donosi novi izlazak iz greha – prekidanje zajedništva sa Bogom. Upravo to prekidanje zajedništva i odgovornost da ponese težinu greha svih ljudi i svih vremena je ono što je prestrašilo Sina. Ako kod Isusa Nazarećanina, jedinog Božijeg Sina, vidimo ovu vrstu intenzivne patnje – koliko velika i destruktivna mora biti odvojenost od zajedništva sa Bogom!

▣ „**Oče moj, ako je moguće, neka me mimoide ova čaša**“ Ovaj izraz sadrži nekoliko izuzetno važnih aspekata. Iz Markove paralele saznajemo da je On koristio aramejski termin „*Abba*“, koji ukazuje na intiman, porodični odnos. Često se prevodi kao „tata“. Samo za nekoliko sati ovo će se pretvoriti u „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio?“ (up. Mt 27:46). Izraz „ako je moguće“ (KONDIČIONALNA REČENICA PRVOG TIPRA) vidimo i u paraleli u Marku (up. Mk 14:36) u rečima „ti sve možeš“. Male razlike između Mt 26:35 i 42 i razlike između Evanđelja ne umanjuju činjenicu da iz Mt 26:44 shvatamo da je Isus istu molitvu molio tri puta.

Ideja „čaše“ u biblijskoj upotrebi odražava SZ simbol za nečiju sudbinu, obično u smislu Božije kazne (up. Ps 75:8; Isa 51:17,22; Jer 25:15,16,27,28). Čašu osude koju je Bog pripremio za pobunjeno čovečanstvo do dna je iskapio nedužni Sin Božiji (up. 2. Kor 5:21; Gal 3:13).

▣ „**neka ne bude moja volja, nego tvoja**“ ZAMENICE „moja“ i „tvoja“ su EMFAZA u grčkom. Ovo, zajedno sa upotrebom KONDIČIONALNIH REČENICA PRVOG I TREĆEG TIPRA u Mt 26:42, pokazuje nam nameru u Sinovljevoj molitvi. Iako Njegova ljudska priroda žudi za oslobođenjem, Njegovo srce je odlučno da ispuni Očevu volju kao zamena za pomirenje (up. Mk 10:45).

26:40 „Tada se vrati učenicima i nađe ih kako spavaju“ Pre nego što prebrzo osudimo učenike, primetimo izraz „iznureni žalošću“ u Lk 22:45, koji opisuje da oni nisu mogli da podnesu bol Isusovog predskazanja o Njegovoj smrti i njihovom rasipanju nakon toga. Iako je Isus čeznuo za ljudskim društvom i posredništvom u ovo vreme najveće krize u Njegovom životu, morao je sam da se suoči sa ovim trenutkom i to je učinio za sve vernike!

26:41 „Bdijte i molite se, da ne padnete u iskušenje“ Oba glagola su IMPERATIVI PREZENTA. Moramo stalno bdeti! Iskušenje je neprekidna stvarnost (up. Mt 4:11; Lk 4:13; Rim 7).

Postoji nekoliko teorija o tome na šta se u ovom kontekstu odnosi reč „iskkušenje“:

1. na učenike koji spavaju umesto da se mole
2. na to što su učenici napustili Isusa u Mt 26:56
3. na Petrovo poricanje u Mt 26:69-75
4. na progon od strane vlasti ili religije (up. Mt 5:10-12; Jn 9:22; 16:2)

Termin „iskkušenje“ (*peirasmos*) ima konotaciju „kušati ili testirati radi uništenja“ (vidite Posebna tema: Grčki pojmovi za „testiranje“ i njihove konotacije, up. Mt 6:13; Lk 11:4; Jak 1:13). Često se poredi sa još jednim grčkim terminom za iskušenje (*dokimazo*), koji ima konotaciju „kušati ili testirati radi osnaživanja“. Međutim, ove konotacije nisu uvek prisutne u svakom kontekstu. Teološki se može reći da Bog ne iskušava i ne testira svoju decu da bi ih uništio, ali On pruža prilike za duhovni

rast kroz iskušenja (up. Post 22:1; 2. Mojs 16:4; 20:20; 5. Mojs 8:2,16; Mt 4; Lk 4; Jev 5:8). Međutim, On uvek obezbeđuje i rešenje (up. 1. Kor 10:13).

▣ „**Duh je, doduše, voljan, ali je telo slabo**“ Ovo je samopriznanje Isusa koji potpuno poznaje našu ljudskost i njene slabosti (up. Jev 4:15). I, poznavajući nas, On nas je voleo i umro za nas (up. Rim 5:8), a sada posređuje za nas (up. Rim 8:34; Jev 7:25; 9:24; 1. Jn 2:1). Aleluja!

SSP: MATEJ 26:42-46

⁴²Onda drugi put ode i pomoli se govoreći: "Oče moj, ako nije moguće da me mimoide ova čaša, da je ne ispijem, neka bude tvoja volja." ⁴³Zatim se vrati i opet ih nađe kako spavaju - oči su im se sklapale. ⁴⁴I on opet ode od njih i udalji se pa se treći put pomoli, izgovorivši iste reči. ⁴⁵Onda ode k učenicima i upita ih: "Zar još spavate i odmarate se? Evo primakao se čas kad će Sin čovečiji biti predat u ruke grešnika. ⁴⁶Ustanite! Hajdemo! Evo moj izdajnik dolazi."

26:42 „ako nije moguće da me mimoide ova čaša, da je ne ispijem“ Ovo je kombinacija KONDICIONALNE REČENICE PRVOG I TREĆEG TIPa. To ukazuje na to da je Isus znao da je to Božija volja da On ode na krst, ali je znao i da može svoju brigu podeliti sa Ocem. Dobro je znati da nas Bog neće odbaciti zbog naših strahova i zbunjenosti, nego će raditi sa nama u ljubavi i veri, kao što je radio i sa Isusom. Mi ne možemo čak ni molitvom sebe izuzeti iz Božije volje.

26:44 „pa se treći put pomoli, izgovorivši iste reči“ Isus se molio tri puta. Ovo liči na Pavlove tri molitve zbog trna u njegovom telu (2. Kor 12:8). Takođe podseća na hebrejski idiom za naglašavanje kroz ponavljanje tri puta (up. Isa 6:3; Jer 7:4). Uvek možemo sa Bogom podeliti svoje brige, koliko god često osetimo potrebu.

26:45

SSP	zar još spavate i odmarate se
NSP	spavajte samo i odmorite se
DS, DK	jednako spavate i počivate
EC	spavate samo i počivate

Teško je protumačiti ovaj grčki idiom. Da li je to pitanje? Da li je ironija? Da li je izjava? Da li je naredba? Iako tačno značenje nije sigurno, jasno je da je Isus izvojevao pobjedu i sada stoji uspravljen, spreman da se suoči sa noćnim iskušenjima, jutarnjim udarcima i raspećem.

▣ „**primakao se čas**“ „Čas“ je bio značajan idiom korišten na brojim mestima u Evanđeljima, posebno u Jovanovom (up. Mt 12:23; 13:1,32; 17:1), da opiše ovaj trenutak (up. Mk 14:35,41). Vidite Posebna tema: Čas.

▣ „**biti predat u ruke grešnika**“ Ovo je ispunjenje proroštva iz Mt 16:21.

SSP: MATEJ 26:47-50

⁴⁷I dok je on još govorio, stiže Juda, jedan od Dvanaestorice, i s njim silna svetina s mačevima i toljagama koju su poslali prvosveštenici i starešine naroda. ⁴⁸A njegov izdajnik je s njima dogovorio znak. "Koga poljubim - taj je", rekao je. "Njega uhvatite." ⁴⁹I odmah pride Isusu i reče: "Zdravo, Rabi", i poljubi ga. ⁵⁰"Prijatelju", reče mu Isus, "zašto si došao?" Tada ljudi pridoše, pograbiše Isusa i uhvatiše ga.

26:47 „Juda, jedan od Dvanaestorice, i s njim silna svetina s mačevima i toljagama“ Vođene su brojne rasprave o Judinim motivima. Mora se reći da oni nisu sa sigurnošću poznati. Njegov poljubac Isusu u Mt 26:49 (1) može biti znak vojnicima da je to čovek kojeg treba da uhapsu (up. Mt 26:48) ili (2) podržava savremenu teoriju da je on pokušavao da navede Isusa se bori (up. Mt 27:4). Druga Evanđelja tvrde da je on bio lopov i nevernik od samog početka (up. Jn 12:6).

Iz Lk 22:52 saznajemo ko je bio u ovoj svetini. Tu je bilo i rimskih vojnika zato što su jedino oni imali pravo da nose mačeve. Takođe bilo je i hramske policije, zato što su obično oni nosili toljage. Tu su takođe bili prisutni i predstavnici Sinedriona (up. Mt 26:47, 51).

26:48 „poljubim“ Ovo je među rabinima bio znak poštovanja i pozdrava. U Mt 26:49 Juda Isusu kaže „Rabi“ („učitelju moj“).

26:50

SSP	prijatelju... zašto si došao
NSP	prijatelju, šta si to uradio
DS	prijatelju, za što si došao

DK
EC

**prijatelju! Šta ćeš ti ovde
prijatelju, zašto si došao**

Postoje neslaganja oko značenja ovog grčkog idioma. On može biti

1. pitanje (NKJV)
2. kritika (TEV)
3. idiom za „učini to zbog čega si došao“ (NASB, NRSV, JB)

Američka standardna verzija i Vilijamsov prevod se slažu da je ovo ironična izjava ili namerno umanjivanje. Međutim, Biblija Kralja Džejmisa i Revidirana standardna verzija ga vide kao pitanje, takođe sa skrivenom ironijom. Upotreba termina „prijatelju“ može biti pokušaj da Judu podseti na njihove razgovore u gornjoj sobi (up. Mt 26:23) ili sarkastičan idiom (up. Mt 20:13; 22:12).

SSP: MATEJ 26:51-54

⁵¹A jedan od onih koji su bili sa Isusom posegnu za svojim mačem i isuka ga pa udari prvosveštenikovog slugu i odseče mu uho. ⁵²Tada mu Isus reče: "Vrati svoj mač na njegovo mesto, jer svi koji se mača maše, od mača će i poginuti. ⁵³Zar misliš da ne bih mogao da zamolim Oca da mi sad pošalje više od dvanaest legija anđela? ⁵⁴Ali, kako bi se onda ispunila Pisma koja kažu da mora da bude ovako?"

26:51 Iz paralela u Jn 18:10 i Lk 22:50-51, saznajemo da je ovo bio Petar, a da se sluga zvao Malh. Učenici su ranije podstaknuti da kupe mačeve (up. Lk 22:36-38), ali je očigledno da su oni pogrešno shvatili Isusove reči po ovom pitanju. U Petrovu odbranu ipak moramo reći da je on bio sasvim spreman da umre za svog Gospoda u ovoj tački. Uprkos opasnostima, on je izvukao jedan od dva mača. Mada je on svakako bio poznat po neprikladnosti i impulsivnosti u svom ponašanju.

26:52 „jer svi koji se mača maše, od mača će i poginuti“ Ovo je kulturološka poslovice (up. Otk 13:10). Nju ne treba da tumačimo kao doslovnu istinu u svakom pojedinačnom primeru, nego kao karakterističnu istinu koja je tačna sama po sebi. Ovo je takođe nalik biblijskoj knjizi Poslovice. Možda je povezano sa činjenicom da je Isus uhapšen kao običan kriminalac. Njegovi učenici se tada takođe smatraju za bandite i lopove, za one koji nose mačeve! Vidite Posebna tema: Uništenje (apollumi).

26:53 Isus je znao ko je On (up. Jn 13:1). Znao je mogućnosti svog Oca, ali sada je bio rešen da umre (up. Jn 10:17-18)!

■ „više od dvanaest legija anđela“ Rimska legija je obuhvatala 6 000 ljudi, ali je termin takođe bio idiom za nekoliko hiljada. Vidite Posebna tema: Broj dvanaest.

26:54, 56 „kako bi se onda ispunila Pisma“ Ako je ovaj izraz u Mt 26:54 povezan sa istim izrazom u Mt 26:56, tada je ovo opšta tvrdnja da se sve dogodilo u skladu sa unapred određenim božanskim planom (up. Lk 22:22; Dap 2:23; 3:18; 4:28). Mi znamo da je Jovan pratio Isusa kroz suđenje i raspeće i da ga je Petar sledio iz daljine (up. Mt 26:58). Stoga, ovo je opšta referenca na Isa 53:6. Isus je znao da se događaji odvijaju upravo kao što treba i u skladu sa Očevim planom.

Moguće je da se ovo odnosi na stradanje koje je Isus učenicima nekoliko puta najavio (prvi put u Mt 16:21-28), na Mesiju koji strada i odbačen je (tj. 1. Mojs 3:15; Ps 22; Isaija 53; Zah 9; 12).

SSP: MATEJ 26:55-56

⁵⁵Onda reče svetini: "Izašli ste kao nekog razbojnika da me uhvatite, s mačevima i toljagama. Svakog dana sam sedeo u Hramu i učio narod, i niste me uhvatili. ⁵⁶Ali, sve se ovo dogodilo da se ispunio ono što su napisali proroci." Tada ga svi učenici ostaviše i pobegoše.

26:55 Isus jasno razotkriva zaveru religijskih vođa (up. Mt 12:14; Jn 11:53). Oni su tražili priliku da ga uhapse daleko od mase hodočasnika i sledbenika (up. Mt 26:4; Lk 22:2).

SSP, DS, EC, NSP **razbojnika**
DK **hajduka**

Ovaj termin ukazuje na nasilnu osobu koja krši zakon (up. Lk 10:30). Josif ga je kasnije koristio za pobunjenike kao što je Varava (up. Mt 27:16-17).

SSP: MATEJ 26:57-58

⁵⁷Oni koji su uhvatili Isusa, odvedoše ga prvosvešteniku Kajafi, kod koga su se okupili učitelji zakona i starešine. ⁵⁸A Petar je na odstojanju išao za Isusom sve do prvosveštenikovog dvorišta pa uđe unutra i sede sa slugama da vidi šta će se dogoditi.

26:57 „Oni koji su uhvatili Isusa, odvedoše ga prvosvešteniku Kajafi“ Iz paralele, Jn 18:12, shvatamo da je On prvo odveden u palatu Ane, koji je imao stvarnu moć nad tim položajem. Čini se da su Ana i Kajafa živeli na istom mestu. Tu su već bili okupljeni odabrani članovi Sinedriona. Izraz „učitelji zakona i starešine“, zajedno sa prvosveštenikom, daje pun naziv Sinedriona.

POSEBNA TEMA: ILEGALNOSTI U SINEDRIONOVOM NOĆNOM SUĐENJU, Mt 26:57-68

SSP: MATEJ 26:59-64

⁵⁹A prvosveštenici i ceo Sinedrion počeo da traže neki lažan dokaz protiv Isusa, da bi mogli da ga pogube, ⁶⁰ali ga ne nadoše, iako je došlo mnogo lažnih svedoka. Na kraju dodoše dvojica ⁶¹i rekoše: "Ovaj je rekao: 'Mogu da porušim Božiji Hram i da ga ponovo sagradim za tri dana.'" ⁶²Onda ustade prvosveštenik i upita Isusa: "Zar nećeš ništa da odgovoriš? Šta to ovi svedoče protiv tebe?" ⁶³Ali, Isus je ćutao. A prvosveštenik mu reče: "Zaklinjem te Bogom živim, reci nam da li si ti Hristos, Sin Božiji?" ⁶⁴"Tako je kako kažeš", reče Isus. "I kažem svima vama: od sada ćete videti SINA ČOVEČIJEGA KAKO SEDI SILNOME ZDESNA I DOLAZI NA NEBESKIM OBLACIMA."

26:59 „počeo da traže neki lažan dokaz protiv Isusa“ Čini se da ovo ukazuje na to da su oni tražili dva svedoka koji bi se složili oko neke optužbe, zato što je pravni princip iz SZ zahtevao dva svedoka da bi se osoba osudila (up. Br 35:30; 5. Mojs 17:6; 19:15).

Sinedrion nije mogao naći dva dosledna svedočanstva protiv Isusa (Mt 26:60-61). Konačno, oni su našli dva slična svedočanstva (up. Mk 14:59) povezana sa Isusovom tvrdnjom o uništenju hrama (up. Jn 2:19).

Ovo noćno suđenje ima broje ilegalne elemente (vidite [Posebna tema: Ilegalnosti u Sinedrionovom noćnom suđenju](#)). Te jevrejske vođe bi to opravdale time da su ilegalno žrtvovalе ovog jednog čoveka da bi spasile ceo narod od rimske osvete.

26:61 Ovo je aluzija na Isusovu izjavu zabeleženu u Jn 2:19, mada je moguće da ju je On često koristio. On govori o budućem uništenju hrama 70. g.n.e. od strane Tita i o svom novom vaskrsnom telu (up. Mt 16:21; 17:23; 20:19), koje će postati novi fokus slavljenja za Gospodnje ljude. Žrtveni sistem je zamenjen jednom, Hristovom žrtvom, koja važi zauvek (up. Jevrejima). Centralni fokus prihvatanja i slavljenja je promenjen! Isus je novi hram (up. Jn 2:19-21), kao i Njegovi sledbenici (up. 1. Kor 3:16-17; 2. Kor 6:19).

26:63 „Ali, Isus je ćutao“ Ovo se takođe dogodilo tokom kasnijeg suđenja Isusu koje je zabeleženo u Mat 27:12, 14. Ovo je ispunjenje proroštva iz Isa 53:7.

▣ „**prvosveštenik mu reče: "Zaklinjem te Bogom živim, reci nam da li si ti Hristos, Sin Božiji"**“ Samooptuživanje zbog zakletve je bilo ilegalno ali i delotvorno, zato što Isus ne bi nastavio da ćuti pred zakletvom u Gospodnje ime. Ime „Jahve“ iz 2. Mojs 3:14, potiče od hebrejskog GLAGOLA „biti“ i znači „večno živ, jedini živ Bog“ (up. Mt 16:16). To je bilo savezno ime za izraelskog Boga.

Ove vođe su prepoznale da Isus, svojim rečima i delima, tvrdi da je On obećani Mesija (primetite kako se nazivi „Mesija“ i „Sin Božiji“ poistovećuju). Za njih je On bio jedan od mnogih lažnih mesija zato što nije bio posvećen usmenoj tradiciji i njihovom autoritetu.

26:64

SSP	tako je kako kažeš
NSP	ti si to rekao
DS, DK, EC	ti kaza

Isti ovaj potvrdni idiom nalazi se u Mt 26:25. On je delimično dvosmislen. Moguće je da je Isus rekao: „Da, ja jesam Mesija, ali ne onako kako ti misliš.“ (up. Mk 14:62).

▣ „**I kažem svima vama: od sada ćete videti Sina čovečijega kako sedi Silnome zdesna i dolazi na nebeskim oblacima**“ Ovi hebrejski idiomi iz Pisma potvrđuju Njegovo shvatanje o samom sebi. To što je On sa desne strane Silnoga (tj. Gospoda) je aluzija na Ps 110:1. Dolazak na nebeskim oblacima je aluzija na Dan 7:13 (up. Mk 13:26; Mt 24:30; i Otk 1:7). Sa ovim SZ izrazima, Isus je nedvosmisleno potvrđivao svoje puno i božansko mesijanstvo. On je znao da će zbog toga dobiti smrtnu kaznu za huljenje (tj. zbog tvrdnje da je jednak Bogu).

SSP: MATEJ 26:65-66

⁶⁵Tada prvosveštenik razdera svoju odeću i reče: "Pohulio je! Šta nam još trebaju svedoci! Eto, sad ste čuli hulu!" ⁶⁶Šta mislite?" A oni odgovoriše: "Zasluzio je smrt!"

26:65 „prvosveštenik razdera svoju odeću“ Ovo je znak da je on bio duboko uznemiren zbog hule (up. Dap 14:14). Kazna za huljenje iz 3. Mojs 24:15 bila je smrt. Na osnovu 5. Mojs 13:1-3 i 18:22, Isus bi zaslužio da umre da On nije bio taj koga su čekali, Mesija, Sin Božiji, Spasitelj sveta. Ovde nema sredine. On je ili ono što je tvrdio da jeste ili je bogohulnik koji zaslužuje smrt. Up. Džoš Makdauel (Josh McDowell) *Dokaz koji zahteva presudu (Evidence That Demands a Verdict)*.

SSP: MATEJ 26:67-68

⁶⁷Onda su ga pljuvali u lice i udarali pesnicama, a drugi su ga šamarali, ⁶⁸govoreći: "Prorokuj nam, Hriste! Ko te udario?"

26:67-68 Nije sigurno da li to činili sami članovi Sinedriona ili publika. Mk 14:65 kaže da su mu stavili povez preko očiju, udarali ga i tražili da im On kaže ko je to učinio! Moguće je da je to ispunjenje Isa 53:3.

SSP: MATEJ 26:69-75

⁶⁹A Petar je sedeo napolju, u dvorištu. Pride mu jedna sluškinja i reče: "I ti si bio sa Isusom Galilejcem!" ⁷⁰Ali, on to pred svima poreče rekavši: "Ne znam o čemu govoriš." ⁷¹Kad je izašao u predvorje, ugleda ga jedna druga pa reče onima koji su onde stajali: "Ovaj je bio sa Isusom Nazarećaninom!" ⁷²A Petar to opet poreče, zaklevši se: "Ne poznajem tog čoveka." ⁷³Malo kasnije, oni koji su onde stajali pridoše Petru i rekoše: "Ti si zaista jedan od njih. Odaje te govor." ⁷⁴A on počeo na sebe da priziva prokletstva i da se zaklinje: "Ne poznajem tog čoveka!" Istog časa oglasi se petao ⁷⁵i Petar se seti reči koje je Isus izrekao: "Pre nego što se petao oglasi, ti ćeš me se tri puta odreći" pa izađe napolje i gorko zaplaka.

26:69-73 Tačan redosled tri optužbe se razlikuje od Evandjelja do Evandjelja. Ono što je zajedničko za sve opise je činjenica da je Petar tri puta porekao Isusa, sa naglaskom na sukcesivnost tih poricanja. Činjenica da se razlikuju je dokaz da su to svedočenja očevidaca, a ne istorijske netačnosti.

26:71 „Isusom Nazarećaninom“ Vidite [Posebna tema: Isus Nazarećanin](#).

26:72 „Ne poznajem tog čoveka“ Ovaj grčki idiom sadrži prikriven prezir.

26:73 „Odaje te govor“ Oni koji su živeli u Galileji govorili su drugim akcentom i drugačije su izgovarali grlene glasove aramejskog jezika.

26:74 „priziva prokletstva i da se zaklinje: „Ne poznajem tog čoveka!“ I ovo je takođe idiom koji izražava prezir, a tragično je to što je on koristio Božije ime da bi potvrdio ovu laž. Ako iko zaslužuje da bude proklet, to je Petar jer je on i pored tolike ljubavi, opraštanja, proroštava i čuda, tri puta sa besom i uz zakletvu porekao Njega kojeg je tvrdio da voli. Ako Petar može biti spasen, svako može biti spasen! Jedina razlika između Petra i Jude bila je ta što se Juda nije okrenuo ka Isusu u veri.

▣ **„Istog časa oglasi se petao“** Ovo je sigurno bio rimski petao, zato što Jevrejima nije bilo dozvoljeno da drže živinu u Jerusalimu, jer bi zbog toga to područje prestalo biti sveto (vidite belešku kod Mt. 26:34).

Iz Lk 22:61 znamo da je Isus pogledao Petra. To ukazuje na to da su Ana i Kajafa živeli u istoj kući i da je Isus ili mogao videti dvorište ili su ga tada vodili iz jedne u drugu rezidenciju.

26:75 „izađe napolje i gorko zaplaka“ Petar je svojim poricanjima ispunio predskazanje i dao nadu svim vernicima koji su porekli Isusa svojim rečima, svojim životima i svojim prioritetima. Postoji nada za svakoga ko se okrene ponovo ka Njemu u veri (up. Jn 21).

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto je Isus otišao na mesto koje je Juda znao?
2. Šta je toliko potreslo Isusa u vrtu da se osećao skoro kao da umire?
3. Šta je Isus zaista tražio od Boga u molitvi koju je tri puta ponovio?
4. Zašto je Juda doveo toliko mnogo ljudi da uhapse Isusa?
5. Zašto je Isus osudio sam sebe svojom jasnom izjavom iz Mt 26:64?

6. Zašto se redosled Petrovih poricanja razlikuje u Evanđeljima?

MATEJ 27

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isus je izveden pred Pilata 27:1-2	Isus je predat Pilatu 27:1-2	Isus pred Pilatom 27:1-2	Isus je odveden pred Pilata 27:1-2	Isus je odveden pred Pilata 27:1-2
Judina smrt 27:3-10	Juda se obesio 27:3-10	27:3-10	Judina smrt 27:3-4a 27:4b 27:5 27:6-8 27:9-10	Judina smrt 27:3-10
Pilat ispituje Isusa 27:11-14	Isus staje pred Pilata 27:11-14	27:11-14	Pilat ispituje Isusa 27:11a 27:11b-12 27:13 27:14	Isus pred Pilatom 27:11-14
Isus osuđen na smrt 27:15-26	Preuzima Varavino mesto 27:15-26	27:15-23	Isus osuđen na smrt 27:15-18 27:19 27:20-21a 27:21b 27:22a 27:22b 27:23a 27:23b 27:24 27:25 27:26	27:15-18 27:19 27:20-26
Vojnici se rugaju Isusu 27:27-31	Vojnici se rugaju Isusu 27:27-31	Raspeće 27:27-31	Vojnici ismevaju Isusa 27:27-31	Isusu stavljaju krunu od trnja 27:27-31
Isusovo raspeće 27:32-44	Car na krstu 27:32-44	27:32-37 27:38-44	Isus je prikovan na krst 27:32-34 27:35-38	Raspeće 27:32-36 27:37-38 Rugaju se razapetom Hristu 27:39-44
Isusova smrt 27:45-56	Isus umire na krstu 27:45-56	Isusova smrt 27:45-54	Isusova smrt 27:45-46 27:47-48 27:49 27:50 27:51-53 27:54	Isusova smrt 27:45-50 27:51-54
Isusova sahrana 27:57-61	Isus je sahranjen u Josifovom grobu 27:57-61	27:55-56 27:57-61	Isusova sahrana 27:55-56 27:57-61	27:55-56 Sahrana 27:57-61
Straža na grobu 27:62-66	Pilat postavlja stražu 27:62-66	27:62-66	Straža na grobu 27:62-64	Straža na grobu 27:62-66

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNO G AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA ZA 27:1-56

SSP: MATEJ 27:1-2

¹Rano ujutro prvosveštenici i starešine naroda se dogovoriše da Isusa ubiju. ²Vezaše ga pa ga odvedoše i predadoše namesniku Pilatu.

27:1 „Rano ujutro“ Rimljani su svakog dana održavali suđenja rano ujutro, verovatno zbog vrućine. Većina hodočasnika i stanovnika Jerusalima još nije bila budna. To je verovatno bilo oko šest sati ujutro.

▣ „**prvosveštenici**“ MNOŽINA se odnosi na svešteničku porodicu Ane, koji je ovaj položaj kupio od Rimljana. Njega je nasledilo nekoliko njegovih sinova i zetova.

▣ „**se dogovoriše**“ Isusove izjave iz Mt 26:64 su po njihovom mišljenju dokazale da je On kriv za huljenje. Kazna za huljenje je bila kamenovanje, ali su oni želeli da On podnese kletvu raspeća (up. 5. Mojs 21:23). Zato su morali da smisle optužbu na koju će Rimljani reagovati. Zato je optužba da je On tvrdio da je judejski car iskorišćena kao politička pretnja protiv rimske vlasti.

27:2 „Vezaše ga“ Verovatno je Isus bio vezan tokom ovih suđenja zbog jednog od sledećih razloga: (1) oni su se bojali da će se On osloboditi uz pomoć magije (2) to je bio način da ga ponize; ili (3) to je bila uobičajena procedura sa zločincima.

▣ „**namesniku Pilatu**“ Ovo se verovatno dešavalo u rimskoj tvrđavi Antoniji, izgrađenoj tik pored hrama, iako je moguće da je to bilo i u Irodovoj palati, koju su rimski zvaničnici koristili kada bi bili u Jerusalimu. U vreme jevrejskih praznika, Rimljani su dovodili dodatne trupe iz Primorske Cezareje u Jerusalim zbog mogućih pobuna (up. Mt 27:24). Pilat je postavljen za namesnika u periodu 26-36. g.n.e. Istorija ga opisuje kao okrutnog i nemilosrdnog čoveka.

Pretpostavlja se da su jevrejske vođe izvele Isusa pred Pilata:

1. da bi se ispunilo Isusovo predskazanje da će ga ubiti pagani
2. da bi ga Rimljani razapeli, zato što u to vreme Sinedrion nije imao autoritet da dodeli najvišu kaznu. Međutim, Isus je optužen za huljenje, te je stoga mogao biti kamenovan. Jevreji su upravo to uradili sa Stefanom u Dap 7 i nisu tražili dozvolu od Rimljana. Mislim da su ove jevrejske vođe želele da Isus bude razapet da bi na sebe primio božansko prokletstvo iz 5. Mojs 21:23. Želeli su da Bog prokune ovog lažnog Mesiju! Isus jeste „postao prokletstvo“ (up. Gal 3:13; Kol 2:14) zbog nas!

Ovde postoje razlike između grčkih rukopisa. U nekoliko pouzdanih drevnih rukopisa je uključeno i Pilatovo ime, Pontije (up. rukopisi A, C, W i Vulgata). Takođe se pojavljuje i u Lk 3:1; Dap 4:27 i 1. Tim 6:13. Dva imena su norma u ranoj crkvenoj literaturi. Međutim, ono nije uključeno u rukopise 8, B i L, kao ni Mk 15:1 i Lk 23:1.

POSEBNA TEMA: PONTIJE PILAT

SSP: MATEJ 27:3-10

³Kad je Juda, koji ga je izdao, video da je Isus osuđen, pokaja se i prvosveštenicima i starešinama vrati trideset srebrnjaka, ⁴govoreći: "Zgrešio sam izdajući nevinu krv." Oni mu rekoše: "Šta se to nas tiče? To ⁵A na baci srebrnjake u Hram pa ode i obesi se. ⁶Prvosveštenici uzeše srebrnjake, govoreći: "Nije dozvoljeno da se ovaj novac

stavi u hramsku riznicu jer je plata za krv." ⁷Onda se dogovoriše i tim novcem kupiše Grnčarevu njivu, da bude groblje za strance. ⁸Zato se ta njiva sve do dana današnjeg zove Krvna njiva. ⁹Tako se ispunilo ono što je rečeno preko proroka Jeremije: "UZEŠE TRIDESET SREBRNJAKA, CENU PROCENJENOGA, KOGA PROCENIŠE sinovi Izraelovi, ¹⁰i DADOŠE IH ZA GRNČAREVU NJIVU, KAO ŠTO MI JE GOSPOD ZAPOVEDIO."

27:3 „Kad je Juda, koji ga je izdao, video da je Isus osuđen“ Ovaj izraz sadrži dvosmisleni ANTECEDENTNU ZAMENICU, On (u SSP prevodu „Isus“). Vilijamsov i Filipsov prevod NZ pretpostavlja da se ona odnosi na Judu, ali svi drugi savremeni prevodi je povezuju sa Isusom. U NASB je napisana sa velikim početnim slovom. NIV, TEV, JB i NRSV čak koriste i ime „Isus“ umesto te ZAMENICE (SSP: Isus, NSP: to, DK: Ga, DS i EC: ga).

▣ „**pokaja se**“ U grčkom su postojale dve reči za „pokajanje“. Ona koja je ovde upotrebljena nije uobičajena reč, kao u Mt 3:2, koja je značila „promena u mislima ili delima“. Ova reč je označavala „žaljenje nakon“, ali nije podrazumevala i stvarnu promenu (up. Mt 21:29; 2. Kor 7:8). Najbolji kontekst u NZ za upoređivanje konotacija ovih termina je 2. Kor 7:8-10. Vidite [Posebna tema: Pokajanje u Starom Zavetu](#).

▣ „**trideset srebrnjaka**“ Ovo je aluzija na Zah 11:12. Ovo je iznos koji se plaćao za povredu roba (up. Mt 26:15; 2. Mojs 21:32).

27:4 „nevinu krv“ U ovoj tački postoje razlike među grčkim rukopisima. Svi engleski prevodi korišteni u ovom komentaru sadrže reč „nevin“. Međutim, drevni unicitajni rukopis B je prvobitno koristio reč „nevina“, ali ju je kasnije prepisivač zamenio za reč „pravedna“ iz Mt 23:35. To su preuzeli i Vulgata i Diatesaron. Septuaginta koriti oba PREDLOGA da opiše IMENICU „krv“; reč „nevin“ se pojavljuje četrnaest puta, a reč „pravedan“ se pojavljuje četiri puta u LXX. UBS⁴ daje reči „nevina“ oznaku „B“ (skoro sigurno).

27:5 „u Hram“ Ova grčka reč se obično odnosi na centralno svetište koje obuhvata Svetinju i Svetinju nad svetinjama, odvojeno od celokupne površine hrama (up. Jn 2:9).

▣ „**obesi se**“ Ovo nije teološki dokaz da će samoubice biti proklete.

U SZ se samoubistvo spominje nekoliko puta: Sud 9:54; 16:30; 1. Sam 31:4,5; 2. Sam 17:23; 1. Car 16:18. O tom činu nije rečeno ništa negativno. Odsustvo pravog pokajanja kod Jude je zapečatilo njegovu izgubljenost, a ne to što je izvršio samoubistvo.

Zapis o Judinoj smrti u Dap 1:18 ne protivreči Matejevom zapisu nego ga nadopunjuje. Čini se da se Juda obesio nad liticom, a kasnije je kanap pukao, a njegovo telo je palo i raspalo se.

POSEBNA TEMA: ISKARIOT

27:6 „plata za krv“ Nisu imali problema da daju novac za izdaju Isusa, ali im je sada bilo neprijatno da ga uzmu nazad! Kakva ironija!

27:7 „kupiše Grnčarevu njivu“ Moguće je da je ovo bio napušteni teren od ilovače, te je stoga imao malu vrednost. Moguće je i da je ovo aluzija na Jer 18-19. Od Jeronimovog doba (4. vek nove ere) veruje se da je ona bila u dolini Hinom u blizini Jerusalima.

27:8 „Krvna njiva“ Ovo je prevod aramejske reči *Hakeldama*, iz Dap 1:19. Jeronimova Vulgata stavlja aramejsku reč u ovaj stih.

27:9 „rečeno preko proroka Jeremije“ Ovo je direktan citat iz Zah 11:12-13. Jer 18-19 takođe govori o grnčaru, a Jer 32:7-9 spominje kupovinu polja. Ovo je komentatorima stvaralo velike probleme.

1. Augustin, Beza, Luter i Keil su rekli da je Matej greškom naveo Jeremijino ime
2. Pešita, sirijski prevod iz 5. veka nove ere i Diatesaron su samo uklonili prorokovo ime iz teksta
3. Origen i Euzebije su rekli da je prepisivač napravio problem
4. Jeronim i Evald su rekli da je to citat iz apokrifnog teksta koji se pripisuje Jeremiji
5. Mede je rekao da je Jeremija napisao knjigu Zaharija, poglavlja 9-11
6. Lajftut i Skofild su rekli da je Jeremija prvi po redu u hebrejskoj podeli kanona „Proroci“, te se stoga njegovo ime odnosi na taj deo kanona
7. Hengstenberg je rekao da je Zaharija citirao Jeremiju
8. Calvin je rekao da se u tekstu potkrala greška
9. F. F. Brus i beleška u JB kažu da je to bio složeni citat iz Zaharije i Jeremije

Mislim da je najbolje objašnjenje pod brojem 6.

SSP: MATEJ 27:11-14

¹¹A Isus je stajao pred namesnikom, koji ga upita: "Jesi li ti car Judeja?" Isus mu reče: "Tako je kao što kažeš." ¹²A dok su ga prvosveštenici i starešine optuživali, nije ništa odgovarao. ¹³Tada mu Pilat reče: "Zar ne čuješ šta sve svedoče protiv tebe?" ¹⁴Ali, Isus mu ne odgovori *ni jednom* rečju pa se namesnik veoma začudi.

27:11 „Jesi li ti car Judeja“ Ovo pitanje je podrazumevalo izdaju Rima. To je bila politička stvar koja je brinula Pilata.

27:11

SSP	tako je kako kažeš
NSP	to si ti rekao
DS, DK, EC	ti kažeš

Isusov odgovor je enigmatska fraza koja implicira da je odgovor: „Da!“, ali uz ograničenje (up. Jn 18:33-37), što pokazuje da Njegovo carstvo nije bilo na zemlji.

27:12 „optuživali“ Vidite Lk 23:2.

▣ „**nije ništa odgovarao**“ Ovo se odnosi na mesijansko proroštvo iz Isa 53:7. On je privatno odgovorio Pilatu, ali nije želeo da odgovori na optužbe u prisustvu jevrejskih vođa ili Iroda.

SSP: MATEJ 27:15-18

¹⁵A namesnik je imao običaj da o praznicima oslobodi narodu jednog zatvorenika koga su hteli. ¹⁶Tada je onde bio poznati zatvorenik po imenu Varava. ¹⁷Kad se narod okupio, Pilat ih upita: "Koga hoćete da vam oslobodim: Varavu ili Isusa zvanog Hristos?" ¹⁸Znao je, naime, da su Isusa predali iz zavisti.

27:15 „praznicima“ Ovo se odnosi na Pashu, jedan od tri godišnja praznika koji su bili obavezni za sve Jevreje, muškarce, starije od dvadeset godina (up. 3. Mojs 23).

▣ „**namesnik je imao običaj**“ Za ovo ne postoji istorijski dokaz osim kod Josifa, *Judejske Starine* 20.9.3.

27:16, 17 „Varava“ Neki kasniji prevodi navode „Isus Varava“, ali ovo je više deo tradicije nego rukopisa. Dobra rasprava o ovome nalazi se u knjizi Brusa Metzgera *Tekstualni komentar Grčkog Novog Zaveta*, str. 67-68, United Bible Societies. Reč „Varava“ znači rabinov sin. On je zaista bio kriv za izdaju zbog koje je Isus bio optužen.

27:18 „Znao je, naime, da su Isusa predali iz zavisti“ Pilat je na nekoliko načina pokušao da oslobodi Isusa, zato što je prezirao jevrejske vođe i njihove manipulativne prakse.

SSP: MATEJ 27:19-23

¹⁹Dok je Pilat sedeo na sudijskoj stolici, njegova žena mu *poruči*: "Okani se tog pravednika jer sam danas u snu mnogo zbog njega prepatila!" ²⁰Ali, prvosveštenici i starešine nagovoriše narod da zatraže Varavu, a da Isus bude pogubljen. ²¹Namesnik ih upita: "Koga od ove dvojice hoćete da vam oslobodim?" Oni odgovoriše: "Varavu!" ²²A šta da uradim sa Isusom zvanim Hristos?" upita ih on. A oni svi rekoše: "Neka bude raspet!" ²³"Kakvo je zlo učinio?" upita ih. Ali, oni još glasnije povikaše: "Neka bude raspet!"

27:19 „njegova žena mu poruči: "Okani se tog pravednika jer sam danas u snu mnogo zbog njega prepatila!"“ Ova informacija je navedena samo u Mateju. Sigurno je da su oni pričali o Isusu. Ona je koristila mesijanski naziv za Njega, ali nije sigurno koliko je ona stvarno znala. Ironija je to što je paganka videla ono što jevrejske vođe nisu (up. Mt 27:54; Jn 1:11).

27:20 „pogubljen“ Vidite [Posebna tema: Uništenje \(apollumi\)](#).

27:23 „Kakvo je zlo učinio“ Pilat nije bio uveren u Isusovu krivicu. Ovaj tekst je rana crkva koristila da pokaže da hrišćanstvo nije pretnja rimskoj vlasti (kao i u suđenjima u Delima).

▣ „**još glasnije povikaše**“ Ovaj izraz u IMPERFEKTU bi se mogao prevesti kao: „počeše da viču“ ili kao „uzvikivali su iznova i iznova“. Ova masa nije bila ista kao hodočasnici koji su bili deo Trijumfnog ulaska. Moguće je da su ovo bili Varavini prijatelji koji su se okupili da bi pokušali da ga oslobode. Neki smatraju da je ove ljude okupio Sinedrion.

SSP: MATEJ 27:24-26

²⁴Pilat vide da ništa ne pomaže, nego da nastaje sve veći metež, pa uze vode i pred narodom opru ruke, govoreći: "Nisam kriv za krv ovog čoveka - to je vaša stvar!" ²⁵A sav narod odvrati: "Njegova krv na nas i na našu decu!" ²⁶Tada im Pilat oslobodi Varavu, a Isusa izbičeva pa ga predade da ga raspnu.

27:24 „nastaje sve veći metež“ Tokom praznika je uvek postojala mogućnost pobune, zbog velikog broja hodočasnika u Jerusalimu. Rim je tada uvek dovodio dodatne trupe iz Cezareje u tvrđavu Antoniju.

▣ „pred narodom opru ruke“ Ovo je bio jevrejski običaj, ne rimski (up. 5. Mojs 21:6-7; Ps 26:6; 73:13).

27:25 „Njegova krv na nas i na našu decu“ Ovo je bila teška kletva, posebno u odnosu na SZ viđenje kolektivne krivice (up. 2. Mojs 20:5-6; 2. Sam 3:29). Ovo je bilo samo-proklinjanje! Ispunjeno je 70. g.n.e.

27:26 „izbičeva“ Ovo je bila okrutna kazna! Često smrtonosna. Uvek je prethodila raspeću, ali se na osnovu Jn 19:1,12 čini da je moguće da je ovo bio još jedan Pilatov pokušaj da probudi simpatije prema Isusu.

Evangeljisti koriste različite reči da opišu ovo brutalno mučenje.

1. *phragelloō* u Mt 27:26; Mk 15:15, NASB (i DK) prevod „šibati“
2. *derō* u Lk 22:63, NASB (EC i SSP) prevod „udarati“
3. *mastigoō* u Jn 19:1, NASB (i DK) prevod „šibati“ (up. Mt 20:19; Mk 10:34; Lk 18:33)

Ovo užasno bičevanje je uvek prethodilo raspeću. Bilo je toliko strašno da su mnogi umirali od njega. Osoba bi bila bez odeće, a njene ruke su vezivane za stub zaboden u zemlju. Zatim bi je bičevali po golim leđima bičem od kože sa komadima kamenja, metala ili kosti ušivenim na krajeve devet kaiša. Zabeleženo je da su ti kaiševi

1. oslepljivali žrtvu
2. lomili rebra
3. izbijali zube

Broj udaraca bičem koje su zadavala dva vojnika, po jedan sa svake strane, nije bio ograničen.

SSP: MATEJ 27:27-31

²⁷Zatim namesnikovi vojnici odvedoše Isusa u pretorijum pa oko njega okupiše celu četvu. ²⁸Svukoše ga i ogrnuše skerletnim plaštom. ²⁹Ispletoše venac od trnja i staviše mu ga na glavu, a u desnu ruku trsku. Onda kleknuše pred njega pa počеше da mu se rugaju, govoreći: "Zdravo, care Judeja!" ³⁰Potom su ga pljuvali i udarali trskom po glavi. ³¹A kad su prestali da mu se rugaju, skinuše plašt s njega i obukoše mu njegovu odeću pa ga odvedoše da ga raspnu.

27:27

SSP, DS	pretorijum
NSP	sklonište
DK	sudnicu
EC	pretorium

Ovo se nalazilo u tvrđavi Antoniji ili u Irodovoj palati koja je postajala rezidencija rimskog namesnika kada bi on bio u Jerusalimu. Neki pretpostavljaju da su se tu nalazile vojničke barake.

POSEBNA TEMA: PRETORIJANSKA GARDA

▣ „četvu“ Četa je imala oko 600 ljudi, ali je uvek samo jedan njen deo bio na dužnosti.

27:28 „skerletnim plaštom“ Ova reč potiče od insekta koji je korišten da se odeća oboji u tamno crveno. Mk 15:17 i Jn 19:2 kažu da je boja bila „purpurna“. To je verovatno bila izbledela uniforma rimskog oficira. Purpurnu boju su nosili carevi. Rana crkva je ovo videla kao simbol Isusovog carskog položaja (kao što je bila i kruna od trnja, *stephanos*). U to vreme ljudi nisu tako precizno imenovali boje kao što se to danas radi.

27:29-30 Vojnici su svoje neprijateljstvo prema jevrejskoj populaciji izrazili ismevanjem Isusa kao cara. „Kruna od trnja“ može biti aluzija na (1) ismevanje Isusovog carskog položaja ili (2) prokletstvo iz Post 3:18 (up. Gal 3:13). Trnje je simbol odbacivanja Evangelja (up. Jev 6:8).

SSP: MATEJ 27:32

³²Kad su izlazili, naidoše na jednog čoveka iz Kirine koji se zvao Simon i nateraše ga da nosi Isusov krst.

27:32 „čoveka iz Kirine koji se zvao Simon“ Kirina je savremena Libija, ali ime tog čoveka je jevrejsko. Činjenica da je on bio u Jerusalimu u to vreme nam govori da je bio ili Jevrej ili obraćenik. U Jerusalimu je postojala sinagoga Jevreja iz Kirine (up. Dap 6:9). Njegovo rasno ili etničko poreklo nije sigurno, ali verovatno je bio Jevrej iz dijaspore.

▣ „**naterāše ga**“ Ovo je persijska reč upotrebljena u Mt 5:41. Vojne sile osvajača su imale pravo da lokalnim građanima naredi da obavljaju određene zadatke.

▣ „**da nosi Isusov krst**“ Nije sigurno da li su na Golgotu nosili poprečnu gredu za krst ili ceo krst. Oblik krsta je mogao biti veliko slovo „T“, malo slovo „t“, znak „X“ ili skela za više osoba.

SSP: MATEJ 27:33-34

³³**Kad su stigli na mesto koje se zove Golgota - što znači "Lobanjsko mesto" - ³⁴dadoše Isusu da pije vino pomešano sa žuči. Ali, kad ga je okusio, ne htede da ga pije.**

27:33 „Golgota“ Ova hebrejska reč ima značenje „lobanja“. Kalvarija potiče od latinske reči. Termin se odnosio na nisko, golo brdo, ne na celu lobanju.

27:34 „dadoše Isusu da pije vino pomešano sa žuči“ Vavilonski Talmud kaže da su jerusalimske žene davale ovo snažno piće osuđenima da im olakšaju bolove (up. Mk 15:23, gde „žuč“ znači „smirna“). Ovo je verovatno proročka referenca na Ps 69:21.

▣ „**ne htede da ga pije**“ Ovo nema veze sa savremenim denominacijskim stavovima o potpunoj apstinenciji (vidite Posebna tema: Alkohol i zloupotreba alkohola). Isus kasnije prihvata jeftino vino od vojnika (up. Mt 27:48). On odbija da uzme bilo šta što će oslabiti Njegov bol ili Njegova čula.

SSP: MATEJ 27:35-37

³⁵**A oni ga raspеше pa razdeliše njegovu odeću bacanjem kocke. ³⁶Onda sedoše onde da ga čuvaju. ³⁷A iznad glave mu staviše napisanu njegovu krivicu: OVO JE ISUS, CAR JUDEJA.**

27:35 „oni ga raspеше“ Evanđelja se ne zadržavaju na fizičkom aspektu Isusove smrti (up. Ps 22:16). Ovaj oblik usmrćivanja je razvijen u Mesopotamiji, a preuzeli su ga Grci i Rimljani. Namerno je proces bio produžen, mučan i osoba bi umirala tek nakon nekoliko dana. Svrha je bila ponižavanje i zastrašivanje da bi se sprečile pobune protiv Rima. Detaljan članak se nalazi u Zondervanovoj ilustrovanoj biblijskoj enciklopediji (Zondervan Pictorial Bible Encyclopedia), Vol. 1, str. 1040-42.

▣ „**razdeliše njegovu odeću bacanjem kocke**“ Ovo je aluzija na Ps 22:18. Moguće je da je Isus bio nag ili, verovatnije, da je imao samo platno oko bedara.

Rukopisi Priljubljenog teksta ovom tekstu dodaju jedan deo iz Jn 19:24, citat Ps 22:18; ipak, on originalno nije bio u Mateju. Taj dodatak ne postoji u grčkim unicitajnim rukopisima α, A, B, D, L ili W, niti u latinskim ili sirijskim prevodima.

„Bacanje kocke“ se u NZ koristi i kao igra na sreću i kao način za saznavanje Božije volje, kao u Dap 1:26. Ovo se zasniva na SZ primeru Urima i Tumima. Više se ne koriste ta mehanička sredstva za saznavanje Božije volje. To pokazuje da Pismo beleži i stvari koje ne zastupa. Drugi dobar primer za ovu istu ideju je Gideonovo runo (up. Sud 6:36-40).

27:37 „njegovu krivicu“ Iz Jn 19:20 saznajemo da je optužba napisana na tri jezika (aramejskom, latinskom i grčkom). Pilat ju je namerno formulisao tako da razljuti jevrejske vođe. Optužba je različito navedena u sva četiri Evanđelja:

Matej: „ovo je Isus, car Judeja“

Marko: „car Judeja“ (up. Mk 15:26)

Luka: „Ovo je car Judeja“ (up. Lk 23:38)

Jovan: „Isus Nazarećanin, car Judeja“ (up. Jn 19:19)

SSP: MATEJ 27:38-44

³⁸**Tada s njim raspеше i dva razbojnika - jednog s njegove desne, a drugog s leve strane. ³⁹A prolaznici su ga vredali. Mahali su glavama ⁴⁰i govorili: "Spasi samog sebe, ti koji rušiš Hram i gradiš ga za tri dana! Sidi sa krsta ako si Sin Božiji!" ⁴¹Slično su mu se rugali i prvosveštenici, zajedno sa učiteljima zakona i starešinama, govoreći: ⁴²"Druge je spasio, a sebe ne može da spase! On je car Izraela - neka sada sidi s krsta pa ćemo mu poverovati. ⁴³UZDA SE U BOGA, PA NEKA GA ON SADA IZBAVI AKO GA ŽELI. Jer, govorio je: "Ja sam Sin Božiji." ⁴⁴A tako su ga vredali i razbojnici koji su s njim bili raspeti.**

27:38 „raspeše i dva razbojnika“ Ovo je aluzija na Isa 53:12. Josifova upotreba reči „razbojnik“ ukazuje na to da su oni mogli biti „zeloti“, kao Varava.

27:39 „prolaznici su ga vredali. Mahali su glavama“ Ovo je aluzija na Ps 22:7. Sigurno je Golgota bila u blizini glavnog puta za Jerusalim. Svrha raspeća je bila da smanji zločine i pobune.

27:40 „ako si Sin Božiji“ Ovo je KONDICIONALNA REČENICA PRVOG TIPa, za koju se smatra da je istinita u svrhu izražavanja suštine (up. Mt 4:3). Ove vođe su znale da Isus jeste ono što tvrdi da jeste!

27:41 „prvosveštenici... učiteljima zakona... starešinama“ Ovo je oznaka za ceo Sinedrion.

27:43 „Uzda se u Boga, pa neka ga on sada izbavi ako ga želi“ Ovo je citat iz Ps 22:8. Ovaj Davidov Psalam opisuje Isusovo raspeće sa zapanjujućim detaljima.

27:44 Matej kaže da su oba razapeta razbojnika u početku vredala Isusa, ali Lk 23:39 kaže da je to činio samo jedan od njih. I ovo je kontradiktorno, ali i komplementarno. U početku su obojica bila besna i drska, ali se onda jedan od njih smekšao i pokajao.

SSP: MATEJ 27:45-54

⁴⁵A od podneva do tri sata zavlada tama po celoj zemlji. ⁴⁶Oko tri sata Isus povika iz sveg glasa: "ELI, ELI, LAMA SABAHTANI?" - što znači "BOŽE MOJ, BOŽE MOJ, ZAŠTO SI ME OSTAVIO?" ⁴⁷Čuli su to neki koji su onde stajali pa rekoše: "Zove Iliju!" ⁴⁸A jedan od njih smesta otrča, uze sunder, natopi ga sirčetom, natače na trsku pa dade Isusu da pije. ⁴⁹"Ostavi ga", rekoše ostali, "da vidimo da li će doći Ilija da ga spase." ⁵⁰A Isus opet iz sveg glasa povika i izdahnu. ⁵¹Tada se zavesa u Hramu rascepi nadvoje, od vrha do dna. Zemlja se zatrese i stene popucaše. ⁵²Grobovi se otvoriše i vaskrsnuše tela mnogih umrlih svetaca. ⁵³Oni izadoše iz grobova, a posle Isusovog vaskrsenja odoše u sveti grad i pokazашe se mnogima. ⁵⁴Kapetan i oni koji su s njim čuvali Isusa videše zemljotres i sve što se dogodilo pa se veoma uplašiše i rekoše: "Ovaj je zaista bio Sin Božiji!"

27:45 „od podneva do tri sata“ Ovo se odnosi na rimsko vreme (tj. između podneva i tri sata poslepodne). Često je teško znati, posebno u Jovanovom evanđelju, da li se vremenske odrednice računaju po rimskom vremenu, koje počinje u zoru, ili po jevrejskom vremenu, koje počinje uveče. Ovde je to očigledno.

▣ „od podneva do tri sata“ Tama je bila jedna od egipatskih pošasti koja je postala savezna kletva za kršenje Božijih zapovesti (up. 2. Mojs 10:21 i dalje; 5. Mojs 28:29; Joil 2:10; i Amos 8:9). Teološki, ona simboliše Božije okretanje od svog Sina dok On prihvata greh sveta na sebe. Ovo lično duhovno odvajanje, kao i teret svih grehova čovečanstva, to je ono čega se Isus najviše plašio.

27:46 „Eli, Eli, lama sabahtani“ Isus spaja hebrejske i aramejske reči iz Ps 22:1. Postoji mala razlika u rečima kod Mateja i kod Marka (Mk 15:34). Matej ih prevodi za svoje čitaoce koji su govorili samo aramejski. Iz Mt 27:47 je jasno da su ljudi koji su gledali Isusovo raspeće pogrešno shvatili Njegove reči.

▣ „Bože moj, Bože moj, zašto si me ostavio“ Ovo su reči kojima počinje Ps 22. Citirajući ih, Isus želi da svoje slušaoce podseti na ceo Psalam. Isus doživljava odvajanje od Boga, poslednje veliko iskustvo grešnog čovečanstva (up. Gal 3:13; 2. Kor 5:21). Međutim, Psalam takođe izražava veru u Gospodnju odanost!

27:47 „Zove Iliju“ Ilija je Mesijin preteča (up. Mal 4:5). Moguće je da je Isus upotrebio aramejsku reč „Eloi“ (up. Mk 15:34) ili „Eliya“ koje su zvučale kao prorokovo ime.

27:48

SSP, NSP	sirčetom
DS, DK	ocat
EC	octom

Ovo je bilo jeftino vino (jedan od mogućih prevoda je jeftino vino, svi korišteni srpski prevodi su odabrali značenje sirće ili ocat) koje su vojnici pili. Isusu nisu dali vino zbog saosećanja, nego zato da bi produžili Njegovu agoniju, Isus ga je uzeo zato što su mu usta bila toliko suva da nije mogao da govori (up. Ps 22:15). Moguće je da je ovo ispunjenje Ps 69:21.

27:49 U ovoj tački je dodan još jedan deo iz Jn 19:34. On ne postoji u drevnim grčkim unicitajnim rukopisima A, D, K, niti u grčkim tekstovima Origena, Jeronima i Augustina, ali postoji u κ, B, C i L. Teško je odlučiti da li je ovaj tekst originalan zato što (1) čini se da je on asimilacija iz Jovana; (2) čini se da je izvan hronološkog redosleda; a ipak (3) deo je nekoliko

pouzdanih rukopisa. Da li je Isus proboden pre nego što je umro? UBS⁴ kraćem tekstu daje oznaku „B“ (skoro sigurno). U Matejevom kontekstu, Isus tada još uvek nije umro!

27:50 „opet iz sveg glasa“ Uporedite Jn 19:30; Ps 22:15; Lk 23:46; Ps 31:5.

27:51 „zavesa u Hramu rascepi nadvoje“ Ova zavesa je odvajala Svetinju od Svetinje nad svetinjama i zvala se unutrašnja zavesa (up. 2. Mojs 26:31-35). Ovaj Božiji čin je ukazao na to da je sada put ka Bogu otvoren za sve! Rascepila se od vrha, što je simbol koji pokazuje da je Bog uklonio prepreke ka svom prisustvu i da On sada postaje dostupan svim ljudima.

27:52 „Grobovi se otvoriše“ Ovo je prouzrokovao zemljotres (up. Mt 27:54). Nije jasno kada su tačno ti ljudi oživali. Čini se da je njihovo oživljavanje povezano sa Isusovim vaskrsenjem (up. Mt 27:53). Ali čini se da ovaj tekst smešta taj događaj u vreme Isusove smrti. Takođe je nejasno kome, kada, gde i zašto se to desilo. Ova informacija je navedena samo u Mateju.

▣ „svetaca“ Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: SVECI

▣ „umrlih“ Spavanje (svi korišteni srpski prevodi koriste reč „umrli“, a engleski NASB „zaspali“) je SZ eufemizam za smrt (uglavnom se tako koristi u Carevima i Letopisima). Ovo nije dokaz za teoriju o „snu duše“. Pismo se mora tumačiti u odnosu na to šta su određene reči značile njegovim prvobitnim slušaocima/čitaocima!

27:54

**SSP, DS
NSP, EC
DK**

**ovaj je zaista bio sin Božji
ovaj zaista beše Božiji sin
zaista ovaj beše Sin Božji**

Reč „sin“ nema ČLAN. Ovaj vojnik je sigurno bio zadivljen svime što se dogodilo. On potvrđuje da je Isus bio „Sin Božiji“. Međutim, u paraleli, Lk 23:47, on potvrđuje da je Isus bio „pravedan“ ili „nedužan“. Ironično je to što je ovaj rimski vojnik video ono što jevrejske vođe nisu videle (up. Mt 27:19; Jn 1:11).

Doslovan prevod je „ovaj čovek je bio Sin Božiji“. Obnovljeno je Božije obličje u čovečanstvu! Intimno zajedništvo je ponovo moguće. Međutim, odsustvo ČLANA ne znači automatski da to nije određeno (up. Mt 4:3,6; 14:33; 27:43; i Lk 4:3,9). To je bio okoreli rimski vojnik. Video je mnoge ljude kako umiru (up. Mt 27:54). Moguće je da je ovo „fokalno poglavlje“ Marka, zato što je njegovo Evanđelje pisano posebno za Rimljane. Markovo Evanđelje ima mnoge reči na latinskom i malo SZ citata. Takođe, jevrejski običaji i aramejski izrazi su prevedeni i objašnjeni. Ovde rimski kapetan objavljuje veru u razapetog jevrejskog pobunjenika!

Moguće je da je namerno predstavljeno tako da Isusa ismevaju prolaznici, prvosveštenici, čak i drugi zatvorenici, ali rimski kapetan reaguje sa prihvatanjem i divljenjem!

POSEBNA TEMA: SIN BOŽIJI

SSP: MATEJ 27:55-56

⁵⁵A onde su bile, i sve to izdaleka posmatrale, i mnoge žene koje su Isusa pratile od Galileje i služile mu. ⁵⁶Među njima su bile Marija Magdalina, Marija majka Jakova i Josifa, i majka Zevedejevih sinova.

27:55 „mnoge žene“ Mk 15:40 ima paralelnu listu. Ove žene su putovale zajedno sa Isusom i Dvanaesticom. Moguće je da su one čak i finansijski podržavale Isusa i učenike, kao i da su spremale hranu za njih i brinule o drugim ženama kojima su Isus i apostoli služili. Vidite sledeću posebnu temu.

POSEBNA TEMA: ŽENE KOJE SU PUTOVALE SA ISUSOM I NJEGOVIM UČENICIMA

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto je Sinedrion otišao kod Pilata? Zašto nisu kamenovali Isusa?
2. Kako se Judino pokajanje razlikuje od Petrovog?

3. Zašto je Pilat pokušao da oslobodi Isusa?
4. U čemu je svrha postojanja mnogih SZ aluzija na Hristovu smrt?
5. Zašto je postalo mračno dok je Isus bio na krstu? Zašto je Isus osetio da je napušten?
6. Nabrojte znake koji su usledili nakon Isusove smrti. Koja je njihova svrha?

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA (Kontekst uključuje 27:57-28:20)

(Paralele za ovaj tekst su Mk 15:42-16:8, Lk 23:50-24:12, Jn 19:30-20:10)

SSP: MATEJ 27:57-61

⁵⁷Kad je palo veče, dođe čovek po imenu Josif, bogataš iz Arimateje, koji je i sam bio Isusov učenik. ⁵⁸On ode k Pilatu i zatraži Isusovo telo, a Pilat naredi da mu se telo preda. ⁵⁹Josif uze telo, uvi ga u čisto platno ⁶⁰pa ga položi u svoj novi grob koji je usekao u steni. Onda na ulaz u grob navalja velik kamen i ode. ⁶¹A Marija Magdalina i druga Marija sedošće preko puta groba.

27:57 „Kad je palo veče“ Ovaj izraz pokazuje da se približio početak Pashe, koja je počinjala u šest sati poslepodne ili u sumrak. Jevreji su imali dve večeri. Prvo veče je počinjalo u tri sata poslepodne, a drugo u šest sati poslepodne i njime je započinjao novi dan.

▣ „**Josif, bogataš iz Arimateje**“ Nekoliko poglavlja opisuje ovog čoveka.

1. on je bio bogat i bio je Isusov učenik (up. Mt 27:57)
2. bio je ugledan član Sinedriona (up. Mk 15:43)
3. bio je čestit i pravedan čovek (up. Lk 23:50)
4. bio je tajni Isusov učenik zato što se bojavao Jevreja (up. Jn 19:38)

27:57-58 Ovaj Josifov čin je bio hrabar zato što:

1. on se javno poistovetio sa čovekom optuženim za izdaju
2. bio je spreman da tokom Pashe bude ceremonijalno nečist
3. zbog ovoga je sigurno izopšten iz Sinedriona

27:59 Josif je žurio da Isusovo telo pripremi pre šest sati, kada je počinjala Pasha. Tačno vreme kada je stavio kamen na grob nije poznato. To je bilo pre šest sati poslepodne. Koliko god da je kratko to vreme, ono se računa kao jedan od tri dana koja je Isus proveo u grobu.

27:60 „u svoj novi grob koji je usekao u steni“ Ovo je ispunjenje proroštva iz Isa 53:9.

27:61 „Marija Magdalina“ Vidite Mt 27:55-56 za njihova imena.

SSP: MATEJ 27:62-66

⁶²Sutradan, to jest dan posle Pripreme, prvosveštenici i fariseji dodoše k Pilatu ⁶³i rekoše: "Gospodaru, setili smo se da je onaj varalica za života govorio: 'Vaskrsnuću posle tri dana.' ⁶⁴Zato naredi da se grob osigura do trećeg dana, da ne bi njegovi učenici došli i ukrali telo pa rekli narodu: 'Ustao je iz mrtvih!' Tako bi ta poslednja prevara bila gora od prve." ⁶⁵A Pilat im reče: "Evo vam straže pa idite i osigurajte kako znate." ⁶⁶I oni odoše i osiguraše grob zapečativši kamen i postavivši stražu.

27:62-66 Ovaj zapis je naveden samo u Mateju (up. Mt 28:2-4,11-15).

27:62 „Sutradan, to jest dan posle Pripreme“ Ovo je očigledna referenca na Sabat. Pilatovo prisustvo i sud je jevrejske vođe učinilo ceremonijalno nečistima i sprečilo ih da učestvuju u Pashi. Sam taj čin pokazuje koliko su se oni bojali Isusa, Njegove moći i proroštava.

▣ „**prvosveštenici i fariseji dodoše**“ Toliko je ironično (1) to što su se oni uopšte sreli; (2) što je to bilo na Sabat u pashalnoj nedelji; (3) što Sadukeji čak nisu ni verovali u vaskrsenje; i (4) što su oni postali moćni, iako nevoljni, svedoci vaskrsenja!

27:63 Ironično je što ove jevrejske vođe Pilata zovu *Kurie* (prevod „gospodine“ ili „gospodaru“), a Isusa Gospoda zovu „onaj varalica“.

SSP	onaj varalica
NSP	ona varalica
DS, EC	ona varalica

Ta reč (*planos*) se može doslovno prevesti kao „lutalica“. Reč „planeta“ ima isti koren kao i reč za „lutajuću“ nebesku svetlost. Ona se prvobitno odnosila na orbitu planete koja nije bila u skladu sa uobičajenim konstelacijama. Ovaj termin je na grčkom imao negativnu konotaciju. Koristio se za nezalce ili lažove.

SSP	vaskrsnuću posle tri dana
NSP	posle tri dana ustaću i oživeću
DS, DK	posle tri dana ustaću
EC	posle tri dana vaskrsnuću

Doslovno: „za tri dana biću vaskrsnut“. Ovo je PREZENT PASIVA. Kontekst ukazuje na to da je Pilat rimskim stražarima naredio da čuvaju grob. Jevrejske vođe su znale Isusova predskazanja (up. Mt 12:40; 16:4) i to ih je plašilo. Učenike je vaskrsenje iznenadilo – kakva ironija!

POSEBNA TEMA: VASKRSENJE

27:65 „Evo vam straže“ Ovo je idiom (IMPERATIV, a ne INDIKATIV) za odobravanje zahteva jevrejske delegacije da rimski vojnici čuvaju grob.

▣ **„idite i osigurajte kako znate“** „Idite“ je IMPERATIV PREZENTA AKTIVA kojeg sledi SREDNJI (odložni) IMPERATIV AORISTA. Rečenica sadrži i sarkastičan deo (tj. „kako znate“). Ove religijske vođe nisu bile Pilatovi prijatelji, ali su imali zajedničku želju za političkom koristi.

27:66 „odoše“ Ovo se odnosi na predstavnike jevrejskih vođa i rimske vojnike. Ove vođe su želele da budu sigurne da je grob zatvoren i čuvan! Možda su i njihovi predstavnici sami pomagali da se grob zapečati! Izraz „živi Bog“ je igra reči sa nazivom Jahve (up. 2. Mojs 3:14; Ps 42:2; 84:2; Mt 16:16). Istu igru reči često nalazimo u biblijskim zakletvama „tako mi Gospoda živoga“.

▣ **„osiguraše grob“** Ovo se odnosi na zvanični pečat, napravljen od dve tačke otopljenog voska, jedne na kamenu i jedne na zidu grobnice, na koje je stavljen zvaničan rimski pečat, a između njih je razapet kanap.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteti u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Da li je Josif iz Arimateje bio prisutan na noćnom suđenju?
2. Zašto je Pilat tako spremno pristao da se reši tela?
3. Nabrojte proročka predskazanja u ovom delu.
4. Koja je bila uloga žena koje su pratile apostolsku grupu?
5. Objasnite ironiju u Mt 27:64 i sarkazam u Mt 27:65.

MATEJ 28

PODELA PARAGRAFA U SAVREMENIM ENGLESKIM PREVODIMA

UBS ⁴	NKJV	NRSV	TEV	NJB
Isusovo vaskrsenje	Vaskrsao je	Prvi uskrs	Vaskrsenje	Prazan grob; anđelova poruka
28:1-10	28:1-8	28:1-10	28:1-4 28:5-7 28:8	28:1-8
	Žene slave vaskrslog Gospoda 28:9-10		28:9-10	Pojavljivanje pred ženama 28:9-10
Izveštaj stražara	Podmićeni vojnici	Podmićivanje stražara	Izveštaj stražara	Vođe poduzimaju mere predostrožnosti
28:11-15	28:11-15	28:11-15	28:11-14 28:15	28:11-15
Poslanje za učenike	Veliko poslanje	Isusovo Poslanje za učenike	Isus se pojavljuje pred svojim učenicima	Pojavljivanje u Galileji; Misija za svet
28:16-20	28:16-20	28:16-20	28:16-20	28:16-20

TREĆI KRUG ČITANJA (iz Vodiča za dobro čitanje Pisma)

PRAĆENJE NAMERE IZVORNOG AUTORA NA NIVOU PARAGRAFA

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Pročitajte poglavlje bez prekidanja. Odredite teme. Uporedite vašu podelu tema sa navedenih pet prevoda. Podela na paragrafe nije nadahnuta ali je ključna za praćenje namere izvornog autora, što je suština tumačenja. Svaki paragraf ima jednu i samo jednu temu.

1. Prvi paragraf
2. Drugi paragraf
3. Treći paragraf
4. Itd.

PROUČAVANJE REČI I IZRAZA

SSP: MATEJ 28:1-7

¹Posle subote, u zoru prvog dana sedmice, dodoše Marija Magdalina i druga Marija da pogledaju grob. ²Uto nastade velik zemljotres jer se Gospodnji anđeo spusti sa neba, pride grobu, odvalja kamen i sede na njega. ³Lice mu je bilo kao munja, a odeća bela kao sneg. ⁴Čuvari zadrhtaše od straha i obamreše. ⁵A anđeo progovori i reče ženama: "Vi se ne bojte. Znam da tražite Isusa, koji je raspet. ⁶On nije ovde - vaskrsao je, baš kao što je i rekao. ⁷Dodite i pogledajte mesto gde je ležao, a onda brzo idite i kažite njegovim učenicima: 'Ustao je iz mrtvih i evo ide pred vama u Galileju. Onde ćete ga videti.' Eto, to sam imao da vam kažem."

28:1 „Posle subote“ Ovaj grčki izraz odnosi se na zalazak sunca u subotu (up. Vulgata: „u subotu uveče“). Grčki izraz u Mk se odnosi na izlazak sunca u nedelju. Nejasna je tačna hronologija poslednje nedelje Isusovog života, posebno po pitanju događaja vezanih za vaskrsenje. Spominjanje da je „izašlo sunce“ ukazuje na to da se ovo odnosi na rimsko vreme, ne na jevrejsko vreme. Oba načina računanja vremena se koriste u Evanđeljima.

▪ **„Marija Magdalina i druga Marija“** I Mk 16:1 i Lk 24:10 spominju i druge žene, dok Jn 20:1 spominje samo Mariju Magdalinu.

28:2 „nastade velik zemljotres jer se Gospodnji anđeo spusti sa neba, pride grobu, odvalja kamen“ Ovo je navedeno samo u Mateju. Data su dva objašnjenja o tome kako je uklonjen kamen. Sigurno su se dogodila dva zemljotresa (1) jedan u vreme Isusove smrti, u Mt 27:54 i (2) drugi koji je otklonio kamen i omogućio Isusovim sledbenicima da uđu u prazan grob. Vidite belešku o nazivu „Gospodnji anđeo“ kod Mt 1:20.

28:3 „Lice mu je bilo kao munja“ Ovo se odnosi na anđela u beloј odeći, što simboliše čistotu. Lk 24:4 i Jn 20:12 beleže prisustvo dva anđela. U Evanđeljima je uobičajena ta razlika između jedne ili dve osobe ili anđela, ali je broj obično obrnut tako da Matejevo Evanđelje koristi broj „dva“. Drugi primeri su: (1) jedan čovek opsednut demonom u gerasinskom kraju (Mk 5:1; Lk 8:26) ili dva čoveka (Mt 8:28); i (2) slep čovek (Mk 10:46; Lk 18:35) i dva slepa čoveka (Mt 20:30).

28:5 „Vi se ne bojte“ Ovo je isto ono što im je Isus rekao u Mt 28:10. Taj izraz je bio uobičajen kada bi se nešto natprirodno pojavilo u prirodnom.

1. Isusove reči u Mt 14:27; 17:7; 28:10; Mk 6:50; Lk 5:10; 12:32; Jn 6:20; Otk 1:17
2. Anđeli u Mt 28:5; Lk 1:13, 30; 2:10

28:6 „Ustao je iz mrtvih“ U ovom kontekstu, Očevo prihvatanje i odobravanje Sinovljevih reči i dela izraženo je u dva velika događaja.

1. Isusovo vaskrsenje iz mrtvih
2. Isusovo vaznesenje sa Očeve desne strane

Vidite Posebna tema: Slava (SZ).

28:7 „ide pred vama u Galileju“ Isus im je rekao da će ga videti u Galileji (up. Mt 26:32, 28:7, 10; 1. Kor 15:6). Ovo je bio način da On potvrdi svoje vaskrsenje i da im nadu. Imao je i konačnu poruku za njih (up. Mt 28:18-20; Lk 24:46-47; Dap 1:8).

SSP: MATEJ 28:8-10

⁸I one brzo odoše sa groba i sa strahom i velikom radošću otrčашe da jave njegovim učenicima. ⁹Uto ih susrete Isus pa im reče: "Zdravo." A one mu pridoše, objuみše mu noge i pokloniše mu se. ¹⁰Tada im Isus reče: "Ne bojte se. Idite i javite mojoj braći da idu u Galileju. Onda će me videti."

28:8 Strah i velika radost obeležavaju prve susrete nakon vaskrsenja. Proboj duhovne oblasti u fizičku stvarnost takođe je prouzrokovao strah (koji će proći, up. Mt 28:10, ali će se velika radost nastaviti), ali sada je izvor radosti postala poruka vaskrslog Hrista i ona to još uvek i jeste!

Oni su otrčali da obaveste učenike. Ovo je isti podsticaj kao i u Mt 28:19-20. Sledbenici moraju ići i pričati!

28:9

SSP	pa im reče: "Zdravo."
NSP	i reče: „Neka vas Bog spasi.“
DS	reče. Zdravo
DK	govoreći: Zdravo
EC	reče: zdravo

Isus je često koristio ovaj pozdrav. Njegov koren je reč sa značenjem „radujte se“.

POSEBNA TEMA: ISUSOVA POJAVLJIVANJA NAKON VASKRSENJA

▣ „one“ Karakteristično, Mk i Lk navode jednu ženu, dok Matej navodi dve.

▣ „objuみše mu noge“ Jn 20:17 beleži samo da je Marija htela da objuみ Isusova stopala. To je bio orijentalni način za pokazivanje potčinjenosti, poštovanja, čak i slavljenja.

28:10 „mojoj braći“ Kakav naziv za te uplašene učenike (up. Mt 12:15)!

SSP: MATEJ 28:11-15

¹¹I dok su one išle, neki od stražara odoše u grad i obavestiše prvosveštenike o svemu što se dogodilo. ¹²A ovi se sastadoše sa starešinama i dogovoriše se da vojnicima daju mnogo novca. ¹³Rekoše im: "Kažite: 'Njegovi učenici su došli noću i ukrali ga dok smo mi spavali.' ¹⁴A ako za to čuje namesnik, mi ćemo ga ubediti i sačuvati vas od nevolje." ¹⁵I ovi uzeše novac i učiniše kako su ih naučili. Tako ova priča kruži među Judejima sve do dana današnjeg.

28:11 Iznenadujuće je to što rimski stražari izveštavaju jevrejske sveštenike. Sigurno je neko od njih to rekao Mateju!

28:12 „vojnicima daju mnogo novca“ Šta li su ti vojnici mislili, znajući istinu i govoreći laž!

Te jevrejske vođe (tj. Sinedrion) bile su spremne na sve samo da bi uništile Isusa. Oni su

1. koristili izdaju da bi pronašli i uhapsili Isusa
2. održali ilegalno noćno suđenje da bi ga optužili
3. koristili su svedoke koji su lagali da bi ga osudili
4. zatim su koristili podmićivanje da bi učitali svedoke

28:13 „Njegovi učenici su došli noću i ukrali ga dok smo mi spavali“ Ako su oni spavali, kako su mogli znati da su učenici ukrali Njegovo telo? Svakako, ovaj zapis naglašava da je grob bio prazan i po izveštaju rimskih stražara i po izveštaju žena i učenika.

28:14 „sačuvati vas od nevolje“ Kazna za rimske vojnike koji bi zaspali na straži bila je stroga, ponekad čak i smrtna.

28:15 „Tako ova priča kruži među Judejima sve do dana današnjeg“ Setite se da je Matej pisan za jevrejsku publiku. Sličan zapis daje i Justin mučenik (114-115. g.n.e.) u svom delu *Dijalog s Trifonom* (108). Zadatak Sadukeja i Rimljana je bio da spreče krađu Isusovog tela.

SSP: MATEJ 28:16-20

16A jedanaestorica učenika odoše u Galileju, na goru na koju im je Isus rekao da idu. **17**Kad su ga ugledali, pokloniše mu se. Ali, neki su sumnjali. **18**Tada im Isus pride i reče: "Data mi je sva vlast na nebu i na zemlji. **19**Zato idite i sve narode učinite mojim učenicima, krsteći ih u ime Oca i Sina i Svetoga Duha, **20**učeći ih da se drže svega što sam vam zapovedio. I evo, ja sam s vama svakog dana, sve do kraja sveta."

28:16 „jedanaestorica učenika odoše u Galileju, na goru na koju im je Isus rekao da idu“ Isus je ranije rekao učenicima da će se tu sresti sa njima (up. Mt 26:32; 27:7,10). Da su pažljivije slušali, oni bi znali da će se dogoditi i vaskrsenje, ali nisu. Ovo nije bila gora Vaznesenja. Isusovo vaznesenje se dogodilo na Maslinskoj gori, četrdeset dana nakon vaskrsenja (up. Lk 24:50-51; Dap 1:4-11).

28:17

SSP	neki su sumnjali
NSP	neki i posumnjaše
DS, EC	neki posumnjaše
DK	jedni posumnjaše

Ovo se sigurno ne odnosi na 120 učenika koji su ga videli tri puta u Jerusalimu u gornjoj sobi. Moguće je da se odnosi na veliki broj sledbenika (veći od 500) koje Pavle spominje u 1. Kor 15:6. Čini se da se Isus pojavio u daljini, te da je hodao ka njima. Postojala je neka fizička razlika u Isusovom izgledu nakon vaskrsenja (up. Jn 20:14; 21:4; Lk 24:13,31).

Značaj ovoga je u tome što Veliko poslanje nije dato samo apostolima, nije dato čak ni grupi od sto dvadeset učenika iz gornje sobe, nego celoj crkvi. Ono je za sve hrišćane, ne samo za crkveno vođstvo! Dato je u najmanje tri različite prilike.

1. gornja soba, veče nakon vaskrsenja (up. Lk 24:46-47; Jn 20:21)
2. na gori u Galileji (up. Mt 28)
3. na Maslinskoj gori, neposredno pre vaznesenja (up. Dap 1:8).

28:18 „Data mi je sva vlast na nebu i na zemlji“ Kakva neverovatna izjava (up. Mt. 11:27; Lk 10:22; Jn 3:35; 13:3; Ef. 1:20-22; Kol 1:16-19; 2:10; 1. Pt 3:22)! Isus je bio ili Mesija ili lažov. Njegovo vaskrsenje je potvrdilo Njegove tvrdnje!

28:19 „idite“ Ovo je PASIVNI PARTICIP AORISTA (odložni) upotrebljen kao IMPERATIV. Ovo ne treba prevesti kao „dok idete“, zato što bi to bio IMPERATIV PREZENTA, a ne AORIST. „Idite“ se čini kao najtačniji prevod. Svim hrišćanima je naređeno da žive kao svedoci (up. 1. Pt 3:15 i moguće Kol 4:2-6). To je prioritet. To je Veliko poslanje – ne Velika opcija.

▣ **„učinite mojim učenicima“** Ovo je IMPERATIV AORISTA AKTIVNI. Termin „učenici“ je tačan prevod. Pismo ne naglašava odluke, nego životni stil vere. Suština evangelizma je učenje. Međutim, učenje mora započeti sa pokajničkim priznanjem vere, te se na isti način produžiti u poslušnost i istrajnost.

▣ **„sve narode“** Ovo je sigurno bila zapanjuća izjava za Jevreje, ali je u skladu sa Dan 7:14, gde se govori o univerzalnom, večnom carstvu (up. Otk 5). Ovo je promena Isusovih ranijih naredbi (up. Mt 10:5-6). Primitite koliko puta se inkluzivna reč „sve“ pojavljuje u ovom poglavlju.

Vidite Posebna tema: Gospodov večni plan otkupljenja.

▣ „**krsteći ih**“ Ovo je **AKTIVNI PARTICIP PREZENTA** upotrebljen kao **IMPERATIV**. To je u ravnoteži sa „učeći ih“ (Mt 28:20). Dve svrhe crkve su evangelizacija i učenje. To su dve strane istog novčića. One se ne mogu i ne smeju odvajati!

POSEBNA TEMA: KRŠTENJE

▣ „**u ime Oca i Sina i Svetoga Duha**“ Moguće je da ova formula sa tri Ličnosti odražava Isa 42:1. Primitite da je reč „u ime“ u JEDNINI. Božije ime je trostruko (up. Mt 3:16-17; Jn 14:26; Dap 2:32-33, 38-39; Rim 1:4-5; 5:1,5; 8:1-4, 8-10; 1. Kor 12:4-6; 2. Kor 1:21; 13:14; Gal 4:4-6; Ef 1:3-14, 17; 2:18; 3:14-17; 4:4-6; 1. Sol 1:2-5; 2. Sol 2:13; Tit 3:4-6; 1. Pt 1:2; Juda 20-21). Vidite Posebna tema: Trojstvo i Posebna tema: Ličnost Duha.

Formula krštenja iz Dap 2:38, „u ime Isusa Hrista“, ne isključuje ovu formulu iz Velikog poslanja. Spasenje je niz dela, i inicijalnih i kontinuiranih: pokajanje, vera, poslušnost i istrajnost. Ono nije liturgijska formula ili sakramentalna procedura. Ono je intiman, svakodnevni, razvijajući i ličan odnos sa Bogom. To je svrha stvaranja.

28:20 „učeći ih“ Ovo je **AKTIVNI PARTICIP PREZENTA** upotrebljen kao **IMPERATIV**. Primitite da ono čemu treba da ih poučavaju nisu samo činjenice o Isusu, nego i da se pridržavaju svih Njegovih učenja. Hrišćanska zrelost uključuje

1. pokajničko priznanje vere
2. život nalik Hristovom
3. sve veće shvatanje doktrine

▣ „**ja sam s vama svakog dana**“ Ovo je **EMFAZA**. Isusovo lično prisustvo je uvek sa vernicima. Emanuil je došao (up. Mt 1:23) i ostaje! Postoji fluidnost između unutrašnjeg prisustva Svetog Duha i unutrašnjeg prisustva Sina (up. Rim 8:9-10; 2. Kor 3:17; Gal 4:6; Fil 1:19; Kol 1:27). U Jn 14:23 i Otac i Sin borave u vernicima. U stvarnosti, sve tri božanske Ličnosti učestvuju u celokupnom procesu otkupljivanja. Onaj koji ima „svu vlast“ i koji je „uvek sa nama“, On nam je zapovedio da evangelizujemo i učinimo sve narode Njegovim učenicima (primitite četiri načina na koje se reč „sve“ koristi u Velikom poslanju). Uz Njegovo prisustvo i Njegovu moć, mi to možemo učiniti!

▣ „**sve do kraja sveta**“ Ovo se odnosi na dva jevrejska doba i na Drugi dolazak ili ostvarenje Božijeg carstva. Vidite Posebna tema: Ovo doba i buduće doba.

PREDLOZI ZA RAZGOVOR

Ovo je vodič za proučavanje sa komentarima, što znači da ste vi odgovorni za svoje lično tumačenje Pisma. Činite to u svetlu objave koju imate. Vi, Pismo i Sveti Duh ste prioriteta u tumačenju. Ne smete to prepustiti komentatoru.

Ovi predlozi za razgovor vam mogu pomoći da razmislite o osnovnim temama ovog dela knjige. Njihova svrha je da vas podstaknu na razmišljanje i nemaju definitivne odgovore.

1. Zašto postoje tolike razlike u načinu na koji četiri Evanđelja opisuju događaje vezane za vaskrsenje?
2. Zašto je Bog pomerio kamen sa ulaza kada je Isus već izašao?
3. Zašto su žene posetile grob? Koliko puta? Koliko žena?
4. Zašto se Isus susreo sa svojim učenicima u Galileji?
5. Šta nam govori to što je Veliko poslanje dato crkvi u celini, a ne samo vođstvu?

SAŽETE DEFINICIJE POJMOVA GRAMATIKE BIBLIJSKOG GRČKOG JEZIKA

Koine grčki jezik, često nazivan i jelinistički grčki, bio je zajednički jezik mediteranskog sveta od vremena Aleksandra Velikog (336-323. god). Njime se govorilo oko osam vekova (300. g.p.n.e. – 500. g.n.e.). To nije bio samo pojednostavljeni klasični jezik, već po mnogo čemu novi oblik grčkog. Bio je drugi govorni jezik drevnog istoka i mediteranskog sveta.

Opet, novozavetni grčki je imao još neke posebnosti. Oni koji su se služili njime, osim Luke i pisca poslanice Jevrejima, najverovatnije su kao maternji govorili aramejski jezik. To je razlog zbog kojeg su njihova dela pod uticajem idioma i jezičkih oblika aramejskog. Takođe, pisci NZ su SZ citirali prema prevodu Septuaginte (LXX, grčki prevod SZ), na koine grčki. S druge strane, Septuagintu su takođe prevodili jevrejski intelektualci čiji maternji jezik nije bio grčki.

Sve ovo bi trebalo da nas trajno podseća da ne možemo gurati NZ u krute gramatičke strukture. On je po tome poseban, koliko god da ima zajedničkog sa (1) Septuagintom; (2) jevrejskim delima, poput onih Josifa Flavija; (3) papirusima pronađenim u Egiptu. Kako onda da pristupimo gramatičkoj analizi NZ?

Gramatički oblici koine grčkog i novozavetnog koine grčkog su fluidni. Naime, gramatika je u mnogo čemu pojednostavljena, te je kontekst najvažniji da bismo je razumeli. Reči imaju svoje značenje samo u širem kontekstu, pa se stoga gramatička struktura jedino može shvatiti u (1) svetlu posebnosti piščevog stila i (2) neposrednom kontekstu. Zato i ne možemo da postavimo konačne definicije gramatičkih oblika i struktura.

Koine grčki je bio prevashodno govorni jezik. Najčešći ključ njegovog tumačenja je u vrsti i obliku **glagola**. Naime, u većini ključnih rečenica glagol stoji na početku kao dominantna gramatička forma. Zato u analizi grčkih glagola moramo da pazimo na tri stvari: (1) osnovni naglasak **vremena, stanja, modaliteta** (morfologija); osnovno značenje glagola (leksika); (3) tok priče – kontekst (sintaksa).

I. VREME

A. Glagolsko vreme pokazuje da li je neka radnja završena ili nije, da li je svršena (**perfekt**) ili nesvršena (**imperfekt**).

1. Svršeni glagoli se usredsređuju na posledicu neke radnje. Nešto se dogodilo i – to je sve. Nemamo više podataka o događaju. Ne znamo ništa o početku, razvoju i vrhuncu događaja.
2. Nesvršeni glagoli se usredsređuju na tok određene radnje. Ponekad se opisuju kao glagoli linearnog delovanja, trajni, progresivni i sl.

B. Vremena se slažu po tome kako pisac vidi tok neke radnje.

1. desilo se – **aorist**
2. desilo se i posledice toga traju – **perfekt**
3. desilo se i posledice su trajale, ali ne sada – **pluskvamperfekt**
4. dešava se – **prezent**
5. dešavalo se – **imperfekt**
6. desiće se – **futur**

Hajde da na glagolu „spasiti“ pogledamo kako i koliko poznavanje glagolskih vremena može da nam pomogne u tumačenju. Naime, ovaj glagol srećemo u svim ključnim vremenima koji naglašavaju da je naše spasenje i proces i kulminacija:

1. aorist, „smo spaseni“ (Rim 8:24)
2. perfekt, „ste spaseni... ste spaseni“ (Ef 2:5,8)
3. prezent, „se spasavamo... se i spasavate“ (1. Kor 1:18; 15:2)
4. futur, „ćemo se spasti... bićeš spasen“ (Rim 5:9,10; 10:9).

C. Kada se u tumačenju usredsredimo na glagolska vremena, shvatamo zašto pisac biblijskog teksta nešto piše. Rekli smo da je aorist vreme kojim se nešto najjednostavnije iskazuje. Aorist je bio uobičajen „nespecifičan“, „neobeleženi“ glagolski oblik. Koristio se na najrazličitije načine i njegovo značenje je moglo da se dokuči samo iz konteksta. Jednostavno, nešto se dogodilo. U tom smislu prošlo vreme izražava samo indikativ kao glagolski modalitet. Ali ako je upotrebljeno neko drugo vreme onda se nešto drugo naglašava. Šta to?

1. **Perfekt:** Vreme koje izražava dovršenu radnju sa velikim posledicama. U nekom smislu perfekt spaja aorist i prezent. Pisac se tada najčešće fokusira na posledice radnje ili na njenu dovršenost, puninu (Ef 2:5,8 – spaseni smo i još uvek smo spaseni, trajno).
2. **Pluskvamperfekt:** (davno svršeno vreme): Perfekt u osnovi, ali opisuje posledice radnje koje jenjavaju, prestaju (Jn 18:16 – „Petar ostade napolju“).
3. **Prezent:** Nedovršena radnja koja se trenutno odvija. Glagol se fokusira na trenutak zbivanja, na neposredni događaj (1. Jn 3:6,9 – „Ko god živi u njemu, više ne greši... Ko god je rođen od Boga, ne čini greh“).
4. **Imperfekt:** Odnos ovog glagolskog vremena prema prezentu odgovara odnosu perfekta prema pluskvamperfektu. Naime, imperfekt opisuje nedovršenu radnju koja se odigrava, ali koja sada prestaje; radnju koja je otpočeta u prošlosti (Mt 3:5 – „Tada izlazaše k njemu Jerusalimljani (Čarnić); „K njemu su dolazili...“ SSP).
5. **Futur:** Glagolsko vreme koje radnju smešta u budućnost. Futur se usredsređuje na moguću aktivnost i daje utisak njene neizbežnosti (Mt 5:4-9 – „Blaženi su... oni će...“ EC)

II. STANJE

A. Glagolsko stanje opisuje odnos glagolskog vremena i subjekta radnje.

B. **Aktiv** je uobičajeno, očekivano i nenaglašeno stanje koje jednostavno opisuje da subjekt nešto radi (radio je, radiće).

C. **Pasiv** opisuje radnju koju je subjekt primio, prima na sebe od nekoga sa strane. Taj „neko“ u NZ grčkom se izražava **predlozima** i padežima:

1. Predlog *hupo* opisuje neposredno, direktno delovanje u genitivu (Mt 1:22; Dap 22:30).
2. Predlog *dia* opisuje neposredno delovanje takođe u genitivu (Mt 1:22).
3. Predlog *ev* opisuje posredno delovanje u instrumentalu.
4. U nekim slučajevima spoljašnji činilac delovanja može da bude i neposredan i posredan, a iskazan je samo u instrumentalu.

D. **Medij** (srednje glagolsko stanje, različito od aktiva i pasiva, karakteristično za grčki jezik) opisuje radnju koju čini sam subjekt. Naziva se i glagolskim stanjem od „izrazitog ličnog interesa“ i naglašava subjekt ili čitavu rečenicu. Ovakvih rečničkih oblika nema u mnogim jezicima, pa zato postoje mnoga značenja u grčkom.

Uostalom, to se i vidi iz različitih prevoda. Primeri:

1. **Povratni** (refleksiv): direktna radnja subjekta na sebi (Mt 27:5 - ...obesi se“).
2. **Intenzivni**: direktna radnja subjekta u svoju korist (2. Kor 11:14 - „jer se i sam Satana prurušava u anđela svetlosti“).
3. **Recipročni**: pokazuje odnos dva subjekta (Mt 26:4 – „dogovoriše se...“).

III. MODALITET

A. Koine grčki poznaje četiri glagolska modaliteta. Modalitet pokazuje odnos glagola prema stvarnosti, ili barem odnos glagola prema piščevoj zamisli. Dele se u dve grupe: **indikativ**, oblik koji iskazuje određenu stvarnost; i oblici koji iskazuju moguću stvarnost: **konjuktiv**, **imperativ**, **optativ**.

B. **Indikativ** je najkorišćeniji glagolski modalitet koji iskazuje radnju koja se dešava ili se desila, u stvarnosti ili prema piščevoj zamisli. To je jedini grčki modalitet kojim se iskazuje određeno vreme, ali i taj aspekt u tumačenju nije u prvom planu.

C. **Konjuktiv** najčešće govori o budućoj radnji koja se još nije zbilila, ali najverovatnije hoće. Veoma je sličan futur indikativu, samo što konjuktiv ima određenu dozu neizvesnosti – „moglo bi“, „trebalo bi“ i sl.

D. **Optativ** iskazuje moguću teoretsku želju. U tom smislu je korak ispred konjuktiva. Mogućnost optativa uvek ima određene uslove. Kao takav, ovaj glagolski modalitet je redak u NZ, a najčešći je u rečima apostola Pavla – „Bože sačuvaj“ – upotrebljen petnaest puta (Rim 3:4, 6, 31; 6:2, 15; 7:7, 13; 9:14; 11:1, 11; 1. Kor 6:15; Gal 2:17; 3:21; 6:14). Srećemo ga još u Lk 1:38, 20:16, Dap 8:20, 1 Sol 3:11.

E. **Imperativ** glagolu daje zapovedni oblik, kao realnu mogućnost ili kao želju onoga koji zapoveda. Imperativ naslućuje voljnu poslušnost jer je stvar izbora. Postoji i posebna upotreba imperativa u molitvi, kada se nešto traži u ime nekoga (3. lice). U NZ ovakav imperativ uvek prati prezent i aorist.

F. **Particip** je, prema nekim lingvistima, još jedan glagolski modalitet. Uobičajen je za NZ grčki i obično ga prepoznajemo po pridevu. Uvek stoji naspram glavnog glagola i kao takav se prevodi na različite načine. Zato je dobro da u proučavanju Svetog pisma koristimo što više prevoda.

G. **Aorist aktiv indikativ** je još jedan uobičajeni način iskazivanja radnje koine grčkog bez posebnih obeležja s obzirom na vreme, način i modalitet.

I. Za sve koji se ne snalaze najbolje u NZ grčkom predložimo sledeće izvore dobrih podataka:

- A. Friberg, Barbara and Timothy. *Analytical Greek New Testament*. Grand Rapids: Baker, 1988.
- B. Marshall, Alfred. *Interlinear Greek-English New Testament*. Grand Rapids: Zondervan, 1976.
- C. Mounce, William D. *The Analytical Lexicon to the Greek New Testament*. Grand Rapids: Zondervan 1993.
- D. Summers, Ray. *Essentials of New Testament Greek*. Nashville: Broadman, 1950.

Izvori na hrvatskom i srpskom jeziku:

- A. Nela HORAK-WILLIAMS, *Grčki jezik Novog zavjeta: početnica* (Zagreb: KS, ³ 1999).
- B. Rudolf AMERL, *Grčko-hrvatski rječnik Novog zavjeta* (Zagreb: Hrvatsko ekumensko biblijsko društvo, 2000)
- C. Zdravka MARTINIĆ-JERČIĆ i Damir SALOPEK, *Grčki glagoli* (Zagreb: Školska knjiga, 2001)
- D. August MUSIĆ i Niko MARJANIĆ, *Gramatika grčkog jezika* (Zagreb: Školska knjiga, ¹⁶ 2004)
- E. Vlastimir H. ČORIĆ, *Osnovi novozavetnog grčkog jezika* (Beograd: Sveti arhijerejski sinod Srpske pravoslavne crkve, 1982)

II. IMENICE

A. I u koine grčkom imenice se određuju prema padežima koji ih stavljaju u određeni položaj prema glagolu i ostalim rečima u rečenici. Opet, posebnost biblijskog grčkog je u tome što padeži stoje u odnosu sa predlozima. Dakle, ako padeži pokazuju odnose reči i rečenici, predlozi jasno odvajaju te odnose.

B. Koine grčki jezik ima osam padeža:

1. **Nominativ** (ko ili šta?) imenuje subjekt. Koristi se i kao predikatna imenica i pridev zajedno sa glagolom „biti“, „postati“.
2. **Genitiv** (koga, čega?) opisuje subjekt, njegove osobine i kvalitete.
3. **Ablativ** (ablativni genitiv) je genitiv u suštini, ali opisuje odvajanje s obzirom na vreme, mesto, izvor i stepen odvajanja.
4. **Dativ** (kome, čemu?) opisuje lični interes, kako u pozitivnom tako i u negativnom smislu. I to najčešće kao indirektni objekt.
5. **Lokativ** (gde, o kome, o čemu?), poseban oblik dativa koji opisuje poziciju, mesto u prostoru, vreme i logičke granice.
6. **Instrumental** (s kim, čime?) je takođe oblik dativa i lokativa, opisuje sredstvo delovanja.
7. **Akuzativ** (koga, šta?) opisuje završetak radnje i njena ograničenja. Najčešće se koristi kao direktan objekt.
8. **Vokativ** (hej! oj!) oslovljava.

III. VEZNICI

A. Grčki je veoma precizan jezik upravo zahvaljujući veznicima. Oni povezuju članove, rečenice i paragrafe. Tipični su za grčki i njihovo odsustvo (asindenton) je uvek egzegetski značajno. Veznici najviše iskazuju pišćeve namere i često su ključni za značenje napisanog.

B. Sledi popis veznika i njihovo značenje (U ovome sam se najviše oslanjao na H. E. Dana & Julius K. Mantey, *A Manual Grammar of the Greek New Testament*.)

1. vremenski veznici:

- a. *epei, epeidê, hopote, hôs, hote, hotan* – „kad“
- b. *heôs* – dok, iako, dokle
- c. *hotan, epan* – „svaki put kad“
- d. *heôs, ahri, mehri* – „dok“
- e. *priv* (infinitiv) – „pre“
- f. *hôs* – „kad, kao“

2. logični veznici:

- a. svrha:
 - (1) *hina, hopos, hos* – „zbog“,
 - (2) *hôte* – „da“
 - (3) *pros, eis* – „da“
- b. ishod (gramatički veoma slični veznici svrhe):
 - (1) *hôte* – „tako, prema tome“
 - (2) *hiva* – „dakle“
 - (3) *ara* – „znači“
- c. kauzalni:
 - (1) *gar* – „za“, „zbog“
 - (2) *dioti, hoti* – „zbog“
 - (3) *epei, epeidê, hôs* – „pošto“, „otkad“
 - (4) *dia* – „zbog“
- d. deduktivni:
 - (1) *ara, poinun, hôte* – „stoga“, „dakle“
 - (2) *dia* – „za račun“, „zbog“
 - (3) *oun* – „zato“, „dakle“, „shodno tome“
 - (4) *toinoun* – „prem tome“
- e. suprotan:
 - (1) *alla* – „ali“, „osim“
 - (2) *de* – „ali“, „ma kako“
 - (3) *kai* – „ali“
 - (4) *mentoi, oun* – „međutim“
 - (5) *plên* – „kakogod“ (najčešći veznik kod Luke)
 - (6) *oun* – „ipak“
- f. uporedni:
 - (1) *hôs, katos* – uvodna klauzula
 - (2) *kata* – uvek u spoju sa *kato, katoi, katosper, kataper*
 - (3) *hosos* (u poslanici Jevrejima)
 - (4) *ê* – „to“
- g. serijski:
 - (1) *de* – „i“, „sad“
 - (2) *kai* – „i“
 - (3) *tei* – „i“
 - (4) *hina, oun* – „to“
 - (5) *oun* – „tada“ (čest veznik kod Jovana)

3. emfatički:

- a. *alla* – „sigurno“, „zapravo“
- b. *ara* – „zaista“, „zbilja“
- c. *gar* – „ustvari“
- d. *de* – „uistinu“
- e. *ean* – „čak“, „baš“
- f. *kai* – „stvarno“
- g. *mentoi* – „očigledno“
- h. *oun* – „u svakom slučaju“

IV. USLOVNE (KONDITIONALNE) REČENICE

A. **Uslovna rečenica** sadrži u sebi jednu ili više uslovnih klauzula. Ovaj gramatički oblik doprinosi boljem tumačenju jer objašnjava zašto se dešava radnja (glagol). U grčkom postoje četiri tipa uslovne rečenice koji

se kreću od pretpostavke šta je piščeva namera, šta je ostvarivo od onoga što piše, do toga što je tek njegova želja.

B. Uslovna rečenica prve klase - i pored „ako“ - iskazuje radnju ili stanje koje se podrazumeva kao stvarnost sa stanovišta pisca, stanje koje odgovara ciljevima njegovog pisanja. U nekim kontekstima „ako“ može da se prevede i kao „jer“, „pošto“ (Mt 4:3; Rim 8:31). Opet, to ne znači da sve rečenice ovog tipa odgovaraju stvarnosti. Biblijski pisci na ovaj način ponekad ističu poentu, naglašavaju argument ili ukazuju na neku zabludu (Mt 12:27).

C. Uslovna rečenica druge klase se naziva i rečenica „uprkos činjenicama“. Naime, njome se izriče nešto neistinito da bi se nešto drugo istaknulo. Primeri:

1. „Farisej koji je pozvao Isusa gledao je ovo i mislio u sebi: - Da je ovaj čovek stvarno prorok, on bi znao ko je i kakva je ova žena koja ga dodiruje, znao bi da je pokvarena.“ (Lk 7:39 Birviš)
2. „Kad biste zaista verovali Mojsiju, verovali biste i meni, jer on je o meni pisao.“ (Jn 5:46 Birviš)
3. „Da ja možda ne uveravam ljude ili Boga da sam u pravu? Ili se možda trudim da ugodim ljudima? Kada bih ugadao ljudima, ne bih bio Hristov sluga.“ (Gal 1:10 Živković)

D. Uslovna rečenica treće klase izražava moguću buduću radnju. U njoj uvek provejava neizvesnost, mogućnost. Tu je „ako“ u svom punom značenju. Primeri: 1. Jn : 1:6-10; 2:4,6,9,15,20,21,24,29; 3:21; 4:20; 5:14,16.

E. Uslovna rečenica četvrte klase izražava radnju koja je najdalje od stvarnosti i kao takva je retka u NZ. Zapravo, skoro da i ne postoji primer koji zadovoljava ovaj gramatički oblik. 1 Pet 3:14 je njen delimičan oblik u svom prvom delu, dok je Dap 8:21 takođe njen delimičan oblik u drugom, zaključnom delu.

V. ZABRANE

A. Present imperativ sa prefiksom *me* često, mada ne i uvek, poziva na prestanak radnje koja je već otpočela i koja traje. Primeri:

- „Ne zgrčite sebi blaga na zemlji...“ (Mt 6:19 Birviš)
- „Ne brinite za svoj život...“ (Mt 6:25 Birviš)
- „Ne predajte svoje udove da služe kao oruđe nepravde“ (Rim 6:13 Živković)
- „I ne žalostite Božijeg Svetog Duha“ (Ef 4:30 Živković)
- „Ne opijajte se vinom“ (Ef 5:18)

B. Aorist konjunktiv sa prefiksom *me* naglašava: I ne počinjte to i to! Primeri:

- „Nemojte misliti da sam došao da ukinem...“ (Mt 5:17 Birviš)
- „Ne brinite se...“ (Mt 6:31 Birviš)
- „Ne stidi se da svedočiš...“ (2. Tim 1:8 Živković)

C. Dvostruka negacija u konjunktivu je veoma emfatična – „Nikada, baš nikada“, „ni pod koju cenu“. Primeri:

- „Zaista, zaista vam kažem: ko pazi na moju reč neće umreti doveka.“ (Jn 8:51 Birviš)
- „...neću jesti meso doveka ...“ (Rim 8:13 Živković)

VI. ČLANOVI

A. Grčki koine jezik ima određeni član (poput „the“ u engleskom jeziku). Kao što sam naziv kaže, on pokazuje, skreće pažnju na neku reč, ime ili izraz. Pisci NZ ga različito koriste. Takođe, određeni član se koristi kao:

1. Kontrast, tj. kao pokazna zamenica.
2. Znak za prethodno spomenuti subjekt.
3. Znak za prepoznavanje subjekta u rečenici sa vezivnim glagolom

Primer:

- „Bog je Duh“ (Jn 4:24 Birviš)
- „Bog je svetlost“ (1. Jn 1:5 Živković)
- „Bog je ljubav“ (1. Jn 4:8,16)

B. Grčki jezik ne poznaje kategoriju neodređenog člana (poput „a“, „an“ u engleskom jeziku). Tako da odsustvo određenog člana znači:

1. Usredsređivanje na nečije osobine ili kvalitet.
2. Usredsređivanje na kategoriju nečega.

C. Pisci NZ na najrazličitije načine koriste određeni član u svojim delima.

VII. NAČIN NAGLAŠAVANJA U NZ GRČKOM JEZIKU

A. Pisci NZ na različite načine koriste naglaske u svojim tekstovima. Luka je u tome najdosledniji, baš kao i pisac poslanice Jevrejima.

B. Već smo rekli da je aorist aktiv indikativ uobičajeni glagolski oblik kojim se ništa posebno ne ističe. Ali zato svakog drugo vreme, stanje i modalitet nešto naglašavaju. Ovo svakako ne znači da se aorist aktiv indikativ ne koristi često da bi se istaknulo nešto značajno (Rim 6:10 dva puta).

C. Redosled reči u koine grčkom jeziku:

1. Koine grčki je veoma inflektivan jezik koji ne zavisi od redosleda reči u rečenici.

Pisci su mogli da slažu reči drugačije od očekivanog, kako bi istaknuli:

- a. nešto što su želeli da naglase čitaocima
- b. nešto što je iznenađujuće za čitaoce
- c. nešto što duboko osećaju u sebi

2. Pitanje uobičajenog redosleda reči u rečenici je još uvek nedorečeno kada je u pitanju NZ grčki.

Ipak, evo nekih odrednica:

a. za povezivanje glagola:

- (1) glagol
- (2) subjekt
- (3) dodatak

b. za prenosne glagole:

- (1) glagol
- (2) subjekt
- (3) objekt
- (4) indirektni objekt
- (5) dolazni glagol

c. za imenične fraze

- (1) imenica
- (2) modifikator (reč koja određuje drugu)
- (3) predložna fraza

3. U tom smislu redosled reči u rečenici može da bude od neizrecivog značaja za tumačenje. Primeri:

- a. „...pružiše desnice Varnavi i meni u znak zajedništva“ (Gal 2:9). Fraza „desnice... zajedništva“ je podeljena i stoji na početku rečenice kao naglasak.
- b. „sa Hristom“ (Gal 2:19) stoji na početku rečenice jer je njegova smrt ključna istina.
- c. „...mnogo puta i na mnogo načina“ (Jev 1:1) stoji na početku rečenice. Bog je tako objavljiavao sebe, i to nije činjenica otkrivenja već iskazani kontrast.

D. Uobičajeno je da se naglasci donekle iskazuju na sledeće načine:

1. Ponavljanje zamenice koja je već sadržana u glagolskom promenljivom obliku. Primer: „Ja... sa vama... u sve dane“ (Mt 28:20).
2. Odsustvo očekivanog veznika ili drugih vezivnih reči, fraza i sl. koje skreću pažnju. Primer:
 - a. Blaženstva, Mt 5:3, lista vrlina
 - b. Rim 9:1, novi odeljak
 - c. 2. Kor 12:20, lista greha
 - d. Jn 14:1, nova tema
3. Ponavljanje reči ili izraza u datom kontekstu. Primer: „da hvalimo slavu njegove blagodati“ (Ef 1:6,12,14). Ovom frazom se ističe delovanje svake božanske osobe svete Trojice.
4. Igra rečima, idiomima po zvučnosti:
 - a. Eufemizam (reč kojom se zamenjuje neki tabu), kao „spavati“ za smrt (Jn 11:11-14), ili „noge“ za muške genitalije (Ruta 3:7-8; 1. Sam 24:3).
 - b. Perifraze (opisni govor). Primer: Božije ime se zamenjuje izrazima „Carstvo nebesko“ (Mt 3:21) ili „glas sa neba“ (Mt 3:17).
- c. GOVORNE FIGURE:
 - (1) nemoguća preterivanja (Mt 3:9; 5:29-30; 19:24)
 - (2) preblag govor (Mt 3:5; Dap 2:36)

- (3) poosobljavanje (1. Kor 15:55)
- (4) ironija (Gal 5:12)
- (5) poetski odeljci (Fil 2:6-11)
- (6) igra reči po zvučnosti:
 - (a) crkva
 - (i) crkva (Ef 3:21)
 - (ii) poziv (Ef 4:1,4)
 - (iii) pozvani (4:1,4)

- (b) sloboda
 - (i) slobodna žena (Gal 4:31)
 - (ii) sloboda (Gal 5:1)
 - (iii) slobodan (Gal 5:1)

d. Idiomi – način izražavanja poseban za određenu kulturu:

- (1) slikovita upotreba imenice „hrana“ (Jn 4:31-34)
- (2) slikovita upotreba imenice „hram“ (Jn 2:19; Mt 26:61)
- (3) jevrejski idiom osećanja „mržnja“ (Post 29:31; 5. Mojs 21:15; Lk 14:36; Jn 12:25; Rim 9:13)
- (4) „sav“ u poređenju sa „mnogi“. Uporedite Isa 53:6 sa 53:11-12 Ovi pojmovi su sinonimi, kako to vidimo u Rim 5:18-19.
- (5) Upotreba pune fraze umesto jedne reči. Primer: „Gospod Isus Hrist“.
- (6) Posebna upotreba reči *autos*:
 - a. Kada je sa članom (kao pridev), prevodi se „isto“.
 - b. Kada je bez člana (kao predikat) prevodi se kao refleksivna zamenica „sebi“, „sebe“.

E. Oni koji ne čitaju NZ na izvornom jeziku mogu na nekoliko načina da prepoznaju naglaske:

- 1. Koristite analitičke leksikone i uporedne tekstove (grčko-srpski).
- 2. Upoređujte različite prevode NZ, posebno one za koje znate da pripadaju različitim pristupima veštini prevođenja. Primer: uporedi doslovne sa dinamičnim prevodima.
- 3. Koristite prigodnu teološku literaturu koja govori o naglascima.

Sva ova priča oko gramatike, a posebno proučavanje NZ kroz njen vizir, deluje vrlo zamorno, ali je neophodna za dobro i zdravo tumačenje. Sve ove sažete definicije, osvrti i primeri su navedeni da biste se ohrabрили i opremili kao osoba koja ne čita NZ na izvornom koine grčkom i da biste koristili sve rečeno. Nema sumnje da je ovaj osvrt na gramatiku krajnje pojednostavljen, ali je dobra polazna osnova za dublje i sadržajnije razumevanje NZ sintakse. Nipošto nemojte koristiti ovaj dodatak na krut, dogmatični način. Štaviše, ove osnove vam pomažu da razumete NZ komentare i drugu teološku pomoćnu NZ literaturu.

Uvek moramo da proveravamo svoje stavove i tumačenja u svetlu podataka koje pronalazimo u biblijskim tekstovima. Gramatika je moćno sredstvo u tom smislu, ali ne i jedino. Tu su istorijski kontekst, savremena upotreba reči i uporedni odeljci.

TEKSTUALNI KRITICIZAM

O ovoj temi razgovaramo onako kako smo pristupili biblijskom tekstu u ovom komentaru. Sledimo sledeću šemu:

- I. Izvori biblijskog teksta:
 - A. Stari Zavet
 - B. Novi Zavet
- II. Sažeta objašnjenja problema teorije tekstualnog kriticisma.
- III. Predloženi izvori za dalja proučavanja.

I. Izvori biblijskog teksta

A. Stari Zavet

1. **Mazoretski tekst (MT)** – Jevrejski konsonantski tekst koji je uredio rabi Akviba (100. g.p.n.e.). Tek u VI veku pre n.e. počelo se sa dodavanjem vokala, akcenata, marginalnih napomena, interpunkcije, da bi se taj proces okončao u IX veku u okviru tadašnje jevrejske teološke škole Masoreta. Tekst koji je nastao je isti kao i u Mišni, Talmudu, Targumu, Pešiti i Vulgati.
2. **Septuaginta (LXX)** – Prema predanju, Septuagintu su prevela sedamdesetorica jevrejskih pismoznana. Prevod je rađen sedamdeset dana za potrebe biblioteke u Aleksandriji, a pod sponzorstvom kralja Ptolomeja II. (285-246. god.). Ovo predanje potiče iz „Aristejevog pisma“. LXX se tu i tamo oslanja na nekoliko jevrejskih tekstualnih tradicija rabija Akvibe (MT).
3. **Svici sa Mrtvog mora (DSS)** – Nastali su u eri Rimljana (200. g.p.n.e. – 70. g.n.e.) rukom članova jevrejske seke zvane Eseni. Jevrejski manuskripti nađeni na nekoliko različitih lokacija oko Mrtvog mora pokazuju da iza MT i LXX prevoda stoji nekoliko drevnih različitih prepisa.
4. Evo nekoliko primera iz kojih vidimo kako upoređivanje ovih tekstova pomaže u tumačenju SZ:
 - a. LXX pomaže prevodiocima i teolozima da bolje shvate MT:
 - (1) LXX prevod Isa 52:14 – „kako su se mnogi užasnuli nad njim“ (Birviš).
 - (2) MT prevod istog teksta – „Kao što su se mnogi čudili gledajući ga“ (NSP).
 - (3) LXX prepoznaje promenu zamenica u Isa 52:15:
 - (a) LXX – „Ipak, puci mnogi diviče se njemu“ (Birviš)
 - (b) MT – „tako će on zapanjiti mnoge narode“ (NSP)
 - b. DSS ovde pomaže prevodiocima i teolozima da razumeju MT:
 - (1) DSS prevod Isa 21:8 – „I povika lav sa stražarnice...“ (Birviš)
 - (2) Mt prevod istog teksta – „zatim se oglasio kao lav...“ (NSP)
 - c. Oba prevoda – LXX i DSS – rasvetljaju Isa 53:11
 - (1) LXX i DSS – „Zbog patnje svoje duše, on će videti plodove truda svoga (NSP)
 - (2) MT - „Videće trud duše svoje...“ (DK)

B. Novi Zavet

1. Postoji preko 5.300 grčkih manuskripta celovitog ili delimičnog teksta NZ. Oko 85 je napisano na papirusu, a 268 velikim slovima (unicijalni – velikoslovni). Tek oko IX veka razvijeno je pisanje malim slovima. U formi knjige postoji oko 2.700 kopija, a postoji i oko 2.100 primeraka delova Pisma koji su se koristili na bogoslužjenjima (lekcionari).
2. Oko 85 manuskripta sadrži delove NZ napisane na papirusu koji se čuvaju u muzejima. Neki od njih potiču iz III veka, a većina iz IV i V veka. Nijedan od tih MSS nema čitav NZ. Dakle, iako su to najstariji poznati prepisi to samo po sebi ne znači da imaju najmanje varijanti. Mnogi od njih su prepisani u brojnim primercima za lokalnu upotrebu, a u procesu prepisivanja se baš i nije previše pazilo. Upravo to je i donelo brojne tekstualne varijante.
3. *Codex Sinaiticus*, poznat po prvom slovu jevrejskog alfabeta א – alef, tj. 01 – pronašao je Tišendorf je u manastiru svete Katarine na brdu Sinaj. Smatra se da potiče iz IV veka. Kodeks sadrži LXX prevod SZ i grčki NZ i poznat je po tzv. aleksandrijskom tipu teksta.
4. *Codex Aleksandrinus*, poznat kao „A“ manuskript, ili 02, potiče iz V veka. Ime je dobio po mestu pronalaska – Aleksandrija, Egipat.
5. *Codex Vaticanus*, poznat pod oznakom „B“ ili 03. Njegov nastanak datira sredinom IV veka. Pronađen je u Rimu, u vaticanskoj biblioteci. I njegov tekst je „aleksandrijski“.
6. *Codex Efraemi*, poznat kao „C“ manuskript, ili 04. Potiče iz V veka i delimično je uništen.
7. *Bezin codex*, poznat kao „D“ ili 05. Potiče iz V ili VI veka i tipičan je primer onoga što se u teologiji zove „zapadni tekst“. Sadrži mnoge dodatke, a čuveni prevod Svetog Pisma na engleski, „Kralj Džejms“ (King James Version – KJV), najviše se oslanjao na njega.

8. *Svici sa Mrtvog mora* (MSS) se po određenim osobinama dele u tri grupe, a ponekad i četiri:
 - a. Aleksandrijski tekstovi iz Egipta:
 - (1) P75, P66 (oko 200. god.), sadrže evanđelja.
 - (2) P46 (oko 225. god.), sadrži Pavlova pisma.
 - (3) P72 (oko 225. - 250. god.), sadrži Petra i Judu.
 - (4) Vatikanus (oko 325. god.) sadrži čitav SZ i NZ.
 - (5) Origen je citirao Pismo prema ovim tekstovima.
 - (6) Drugi MSS tekstovi ovog tipa su 8, C, L, W, 33.
 - b. Zapadni tekstovi iz zapadne Afrike:
 - (1) Iz ove grupe tekstova citiraju crkveni oci Tertulijan i Kiprijan, kao i iz grupe starih latinskih prevoda:
 - (2) Koristio ih je Irinej.
 - (3) Koristio ih je Tacijan, kao i stare sirijske prevode.
 - (4) Bezin kodeks (D) prati jezičku strukturu ove grupe tekstova.
 - c. Istočni, vizantijski tekstovi iz Konstantinopolja:
 - (1) Ova grupa se prepoznaje u više od 80% MSS tekstova.
 - (2) Koristili su ih Teodor, Hrizostom i kapodikejski crkveni oci u Antiohiji Sirijskoj.
 - (3) Kodeks „A“, ali samo u evanđeljima.
 - (4) Kodeks „E“ (VIII vek) ceo NZ.
 - d. Kesarijski tekstovi poreklom iz Palestine:
 - (1) Najviše ih koristi evanđelista Marko.
 - (2) Najpoznatiji manuskripti ove vrste su P45 i W.

II. Sažeta objašnjenja problema i teorija tekstualnog kriticizma

A. Odakle toliko različitih manuskripta?

1. Nesmotrenost ili slučajnost (najveći deo neslaganja):
 - a. Previdi tokom prepisivanja u obliku preskakanja reči zbog sličnosti. Naime, prepisivači su zbog toga ispuštali određene reči (*homoioteleuton*).
 - (1) Preskakanje reči sa dva ista slova u nizu (*haplografi*).
 - (2) Ispuštanje fraza koje se ponavljaju u nizu (*ditografi*).
 - b. Čujna greška prepisivača kod diktiranja (*itacizam*). Ponekad je reč o ispuštanju reči, a ponekad o grešci, jer mnoge grčke reči zvuče slično.
 - c. Izvorni grčki tekstovi nisu bili podeljeni na poglavlja i stihove. Imali su tek po koji znak interpunkcije. Najgore je to što se pisalo bez razmaka između reči.
2. Svesne greške:
 - a. Prepisivači su doterivali, poboljšavali gramatičke oblike kopija.
 - b. Prepisivači su usklađivali tekst sa drugim kanonskim tekstovima (harmonizacija).
 - c. Spajanje dva slična teksta u jedan duži (konflacija).
 - d. Ispravljavanje uočenih grešaka u tekstu koji se prepisivao (1. Kor 11:27; 1. Jn 5:7-8).
 - e. Prepisivači su na margine manuskripta zapisivali određene istorijske podatke, ili ispravna tumačenja, da bi sve to naredni prepisivač uvrstio u tekst. (Jn 5:4).

B. Osnovna pravila tekstualnog kriticizma (logične vodilje u određivanju izvornog teksta u obilju postojećih tekstualnih varijanti):

1. Najneobičniji i gramatički najneusklađeniji tekst je najverovatnije najizvorniji.
2. Najkraći tekst je najverovatnije originalan.
3. Što je tekst stariji, to mu pripada više pažnje jer je bliži izvorniku.
4. MSS tekstovi sa različitih lokacija su izvorni.
5. Dobri su oni tekstovi koji su doktrinarno slabiji u odnosu na teme koje su bile u žiži pažnje tokom nastanka samih manuskripta. Recimo, tema Trojstva u 1. Jn 5:7-8.
6. Dobar je tekst koji najbolje objašnjava nastanak drugih varijanti tekstova.
7. Tekstovi koji nam pomažu da vidimo ravnotežu u problematičnim tekstovima:
 - a. J. Harold Grinli: *Introduction to New Testament Textual Criticism*, str. 68: „Nijedna hrišćanska doktrina se ne zasniva na spornim tekstovima, pa bi svi koji proučavaju NZ morali da se čuvaju od kušnje da svojim tekstovima pripisuju veći teološki ili doktrinarni značaj nego nadahnutom originalu“.
 - b. W. A. Krisvel je u jednom razgovoru za *The Birmingham News* rekao Gregu Garisonu da ne veruje kako je svaka reč u Bibliji nadahnut. „Barem ne svaka reč koja je do nas došla nakon vekova provođenja.“ Krisvel je rekao:

„Verujem u tekstualni kriticizam. Mislim da je druga polovina Mk 16 jeres, nije nadahnuta, samo je dodata... Kada uporedite sve manuskripte očigledno je da takav završetak Markovog evanđelja ne postoji. To je nečiji dodatak..“

Patrijarh američkih južnih baptista takođe tvrdi da je takva „interpolacija“ očigledna u Jn 5, gde je opisan Isus kod banje Vitezde. Krisvel spominje i dva različita opisa Judinog samoubistva (Mt 27 i Dap 1). „To je jednostavno različito viđenje samoubistva.“ – kaže – „Ako je nešto u Bibliji, za to postoji objašnjenje. A dva zapisa o Judinom samoubistvu jesu u Bibliji. Zato je tekstualni kriticizam predivna nauka. Ona nije ni kratkoročna ni prolazna, već dinamična i sveobuhvatna..“

- C. Manuskriptni problemi (tekstualni kriticizam). Naslovi koje predlažem za dalja proučavanja:
1. *Biblical Criticism: Historical, Literary and Textual*, R.H. Harison
 2. *The Text of the New Testament: Its Transmission, Corruption and Restoration*, Brus M. Metzger
 3. *Introduction to New Testament Textual Criticism*, J. H Greenlee

VEROISPOVEDANJE

Ne marim posebno za načela verovanja ili veroispovedanja i više mi je stalo da istaknem istinitost Biblije. Ipak, shvatam da veroispovedanje može ljudima koji me ne poznaju da pomogne u prosuđivanju mojih doktrinarnih stanovišta. S obzirom na to da u razdoblju u kom živimo ima mnogo teoloških grešaka i obmana, stavljam vam na raspolaganje kratak sažetak svoje teologije:

1. Biblija – i Stari i Novi Zavet – jeste jedina, bogonadahnutna, nezabludiva, merodavna, i večna Božija reč. Ona je Božije samo-otkrivenje koje su zabeležili natprirodno vođeni ljudi. Ona je naš jedini izvor jasne istine o Bogu i njegovim ciljevima. Ona je i jedini izvor vere i prakse za Božiju crkvu.
2. Postoji samo jedan večni Bog stvoritelj i otkupitelj. On je tvorac svega, vidljivog i nevidljivog. On se objavio kao brižan Bog pun ljubavi, ali i kao pravedan i pravičan. Objavio se u tri različite osobe: Ocu, Sinu i Duhu, koji su istinski različite osobe, a ipak su jednosuštni.
3. Bog aktivno upravlja svojim svetom. Postoji večni nepromenjivi naum za njegovu tvorevinu, ali i naum koji je usredsređen na pojedince i omogućuje čovekovu slobodnu volju. Ništa se ne događa bez Božijeg znanja i dozvole, a on ipak i anđelima i ljudima dozvoljava lične izbore. Isus je Očev izabrani čovek i u njemu svi mogu da budu izabrani. Božije predznanje o događajima ne svodi ljude na predodređeni, unapred napisani program. Svi smo odgovorni za svoje misli i dela.
4. Iako je bio stvoren na Božiju sliku i slobodan od greha, ljudski rod je izabrao da se pobuni protiv Boga. Iako ih je iskušavalo natprirodno biće, Adam i Eva su bili odgovorni za svojevolsnu samodovoljnost. Njihova pobuna je ostavila posledice i na ljudski rod i na ostatak tvorevine. Svima nam trebaju Božije milosrđe i milost, kako zbog našeg zajedničkog stanja u Adamu, tako i zbog naše lične, svojevolsne pobune.
5. Bog se postarao za način da pali ljudski rod primi oprostjenje i obnovljenje. Isus Hristos, Božiji jedinstveni sin, postao je čovek, živio bezgrešnim životom i svojom zameničkom smrću platio kaznu za grehe ljudskog roda. On je jedini put do obnovljenja i zajedništva s Bogom. Nema drugog načina za spasenje sem kroz veru u njegovo dovršeno delo.
6. Svako od nas mora lično da prihvati Božiju ponudu oprostjenja i obnovljenja u Isusu. To se postiže putem svojevolsne odluke da se veruje u Božija obećanja kroz Isusa i svojevolsnog okretanja od znanih greha.
7. Svima nam je potpuno oprosteno i svi smo obnovljeni na osnovu svoje vere u Hrista i svog pokajanja od greha. Ali treba da postoje vidljivi dokazi ovog novog odnosa s Bogom – život koji je promenjen i koji se neprestano menja. Božiji naum za ljude nije samo da jednoga dana budu u nebu, nego da budu hristoliki već sada. Oni koji su istinski otkupljeni će, iako povremeno zgreše, nastaviti u veri i pokajanju do kraja života.
8. Sveti Duh je “drugi Isus”. On je prisutan u svetu da bi izgubljene doveo Hristu i razvijao Hristolikost u spasenima. Darovi Duha se primaju prilikom spasenja. Oni su Isusov život i služba koji su su razdeljeni u njegovom telu, Crkvi. Darovi, koji su u osnovi Isusovi stavovi i pobude, treba da budu pokrenuti plodom Duha. Duh je aktivan u naše vreme kao što je bio i u biblijska vremena.
9. Otac je vaskrslog Isusa Hrista učinio sudijom za sve. On će se vratiti na Zemlju da sudi celom ljudskom rodu. Oni koji su verovali Isusu i čija imena su zapisana u Jagnjetovoj Knjizi života primiće svoja večna proslavljena tela kad se on vrati. Oni će s njim biti zauvek. A oni koji su odbili da se odazovu Božijoj istini će večno biti odvojeni od radosti zajedništva s Trojedinim Bogom. Oni će biti osuđeni zajedno sa Đavolom i njegovim anđelima.

Ovo svakako nije ni sveobuhvatno ni podrobno, ali se nadam da će vam pružiti predstavu o teološkim bojama moga srca. Sviđa mi se sledeće načelo:

„U bitnom – jedinstvo, u sporednom – sloboda, a u svemu – ljubav.”